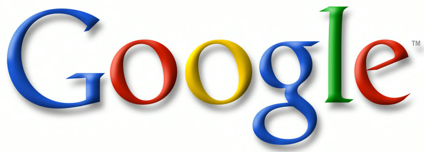
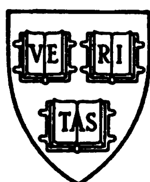

HARVARD LAW LIBRARY
3 2044 057 042 152

VE
RI
TAS

A MAGYAR

KÖZJEGYZŐSÉGI TÖRVÉNY

(1874. ÉVI XXXV. TÖRVÉNYCZIKK)

MAGYARÁZATA

KÖZJEGYZŐK, BIRÁK ÉS ÜGYVÉDEK

SZÁMÁRA,

A KÖZJEGYZŐI INTÉZMÉNY TÖRTÉNETÉNEK VÁZLATÁVAL — ÖSSZEHASONLITÓ és KIEGÉSZÍTŐ JEGYZETEKKEL — GYAKORLATI UTMUTATÁSOKKAL

ÉS AZ E TÖRVÉNYRE VONATKOZÓ MINISTERI RENDELETEKET, A BÉLYEG- ÉS ILLETÉKTÖRVÉNYEK KIVONATÁT, ÉS

IROMÁNYPÉLDÁKAT

TARTALMAZÓ FÜGGELÉKKEL ELLÁTVA.

IRTA

RUPP ZSIGMOND,

törvényszéki biró, köz- és váltó-ügyvéd, és volt közjegyzői segéd.

BUDAPEST, 1875.

KIADJA TETTEY NÁNDOR ÉS TÁRSA.

A MAGYAR KIR.

KÖZJEGYZŐSÉGI TÖRVÉNY

(1874. ÉVI XXXV. TÖRVÉNYCZIKK)

MAGYARÁZATA

KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A KÖZJEGYZŐI INTÉZMÉNY TÖRTÉNETI FEJLŐDÉSÉRE

KÖZJEGYZŐK, KÖZJEGYZŐI SEGÉDEK, BIRÁK és ÜGYVÉDEK számára,

A KÖZJEGYZŐI INTÉZMÉNY TÖRTÉNETÉNEK VÁZLATÁVAL — ÖSSZEHASONLITÓ és KIEGÉSZÍTŐ JEGYZETEKKEL — GYAKORLATI UTMUTATÓVAL

ÉS AZ E TÖRVÉNYRE VONATKOZÓ MINISTERI RENDELETEKET, ÉS

IROMÁNYPÉLDÁKAT

TARTALMAZÓ FUGGELÉKKEL ELLÁTVA.

IRTA

RUPP ZSIGMOND,

budapesti törvényszéki biró, köz- és váltó-ügyvéd, és volt közjegyzői segéd.

BUDAPEST, 1875.

KIADJA TETTEY NÁNDOR ÉS TÁRSA.

Budapest, Weiszmann testvérek könyvnyomdája.

ELŐSZÓ.

Évek óta foglalkozván kedvencz tárgyam: a közjegyzőségi intézmény tanulmányozásával, — nem maradhattam közönyös azon korszakot nyitó törvényhozási elhatározással szemben, mely az intézményt hazai jogéletünkbe átülteti. Szerény magántanulmányaimat pedig az által véltem legczélszerűbben értékesithetni: hogy a mostani nemzedékünk előtt legnagyobbrészt ismeretlen intézmény valódi természetének, eredetének és multjának megismertetéséhez, és a törvényhozó nem mindég szerencsésen kifejezett valódi szándékának megvilágositásához, parányi tehetségemhez képest, hozzájáruljak.

E czélt tartva szem előtt: a bevezetésben az intézmény természetét, és a közjegyző valódi hivatását, különös tekintettel hazai viszonyainkra, röviden fejtegettem. Szükségesnek tartottam pedig ezt főleg azért is, mert törvényünkben nélkülözzük a közjegyzői hivatás főbb ismérveinek rövid jellemzését, mely a külföldi államokban a közjegyzői törvényeknek igen helyesen mintegy homlokára van irva.

Lehetővé kivántam pedig ez által tenni azt, hogy az e részben nem tájékozott olvasó — e tájékozást még mielőtt az egész törvényt áttanulmányozná, már előre birja.

Tovább menni azonban, vagy is: behatóbb és terjedelmesebb elméleti fejtegetésekbe bocsátkozni a közjegyzőség fogalma, alapfeltételei, kellékei s a közjegyző jogai és kötelességei iránt szükségesnek nem tartottam, mert szerény művemet első sorban gyakorlati jogásznak szántam.

Mellőzhetlennek tartottam, az intézmény általános **történetének vázlatát** is, mert eltekintve attól, hogy egy ismeretlen jogintézmény, mely egy nemzet jogéletében korszakot nyitni van hivatva, már általában véve is megérdemli, miszerint eredetét és multját megismerjük — meg voltam győződve: hogy a történeti fejlődés ismerete nélkül lehetetlen helyesen felfogni annak, mint oly positiv intézménynek valódi természetét, mely nem egy törvényhozási cselekvény gyümölcse, hanem melyet a gyakorlati élet évszázadokon keresztül fejlesztett, kiterjesztett, idomitott.

Nyiltan bevallom azonban, hogy művem e része egyszerü compilatiónál nem egyéb, melynek önálló irodalmi értéke nincsen, — mert a történeti rész egyes adatait egyszerüen más müvekből meritettem,*) a magyar közjegyzőség történetének rövid vázlatát kivéve, melyet édes atyám Rupp Jakabnak e téren szerzett dús tapasztalatainál fogva megbecsülhetlen utmutatásai szerint (melyekért ez uttal is meleg

*) E művek pedig, melyeket annak helyén a számtalan ismétlés kikerülése végett nem idéztem, a következők: Főforrásomat átalában, úgy különösen a történeti részre nézve is Dr. Oesterley Nándor: „Ausführliche Darstellung des Deutschen Notariats“ czimű klassikus műve képezte, (Hannover 1845, im Verlage der Hahn'schen Hofbuchhandlung) — e mellett bátran nélkülözhettem a később megjelent német müveket, mert ezek majdnem kizárólag abból meritettek. Ezenkivül Julius Merkel: Das Notariat und die freiwillige Gerichtsbarkeit (Leipzig, 1860. Verlag von Otto Wiegand). Dr. Julius Simkovszky: Handbuch zur österr. Notariatsordnung (Wien, Many, 1871). Továbbá különösen a porosz történetet illetőleg: Dr. C. F. Koch: Formularbuch und Commentar zum Notariatsgesetz (Berlin, Verlag von J. Guttentag 1870); az egyéb német államok mostani statistikáját illetőleg Kleinschmidt: Deutscher Juristenkalender (Leipzig, 1873. Serbe'sche Verlagsbuchhandlung.) Schwaiz cantonjait illetőleg: F. Schlatter: Rechts-Kalender der schweizerischen Eidgenossenschaft. (Zürich, Verlag von Friedrich Schultheiss 1874). Francziaországot illetőleg: M. Jonas, Studien aus dem Gebiete des französischen Civilrechts und Civilprozessrechts (Berlin, Weidmann'sche Buchhandlung 1870). Dr. Ludwig Frey: Frankreichs Civil- uud Criminalverfassung (Mannheim, Verlag von Heinrich Hoff 1842). Megbecsülhetlen szolgálatot tett: A. F. Teulet, Les Codes de L'Empire Français (Paris Baequet, Libraire-éditeur 1864), mely az 1669. év óta 1864 évig alkotott valamennyi törvényt és királyi rendeletet eredeti szövegben közli. Angolországot illetőleg végre: Zeitschrift für das österr. Notariat 1863. No. 45. Ez Schimkovszkynál is olvasható 32 l. Mihez az „irodalomban“ különösen megjelölt munkák is járultak.

köszönetet mondani, fiui kötelességemnek ismerem), nagyrészt eddig még nem használt (annak helyein idézett) források után irtam.

Főczélját munkámnak természetesen a **Commentárban** kerestem.

De valjon fennforog-e egyáltalán közjegyzőségi törvényünk magyarázatának szüksége? *)

Az intézmény előttünk uj — nem hazai viszonyaink fejlesztették annak főbb elveit, hanem átültettük azokat jogéletünkbe idegen talajból. Ugy kell tehát azokat, mig felettük saját gyakorlati életünk önálló megállapodásra nem jut (ha már átültettük), egyelőre elfogadnunk, és azon értelemben s jelentőségben méltányolnunk és alkalmaznunk, a mint azok eddigi talajokban kifejlődtek.

Ezen, részben a közjegyzői intézmény sajátságait képező elvek közül utalok csak: a közjegyzőnek az államhoz és a felekhez való viszonyának elveire; a testületi szervezkedés, és a fegyelemre; az okirat, és kiadványainak lényeges ünnepélyességei, és hatályára; de főleg a közjegyzői kényszer, és a végrehajthatóságra!

Lehetetlen mindezen elveket még oly beható tanulmányozás mellett is kellőleg megismerni és méltányolni, ha e tanulmányozás csak saját positiv törvényünkre szoritkozik! Erre a helyes kulcsot csak az intézmény történeti fejlődésének, és ezenkivül főleg azon külföldi hasonló intézményeknek tanulmányozása adhatja meg, melyekből törvényhozásunk közvetlenül és közvetve meritett, és ezek: az osztrák és bajor, illetőleg a franczia törvények.

E czélból voltam magyarázatom fontosabb kérdéseinél különös tekintettel a történeti fejlődésre is, és e czélból vontam azoknál össze-

*) Feltünő, hogy az ujabb osztrák közjegyzőségi törvényről még egyetlenegy commentár sem látott napvilágot.

hasonlitó párhuzamot saját törvényünk, és a külföldieknek egyes fontosabb intézkedései közt.

Másrészt pedig felötlik már a törvény legelső elolvasásakor is, hogy a törvényhozó valódi intentióját nem egy helyen homályos, és határozatlan szövegezés, hézag és ellenmondás miatt csak nehezen lehet megismerni! *)

Iparkodtam tehát főleg a gyakorlati irányt követve: a homályos szövegezés valódi értelmét megvilágositani, a hézagokat saját egyéb törvényeink elveivel kipótolni, és az ellenmondásokat kiegyenliteni.

Nagy sulyt fektettem a gyakorlati utmutatásokra is, mert a közjegyzőnek szerény müvemmel egyuttal müködése minden ágában használható kézikönyvet kivántam nyujtani.

Jól tudom, hogy állitásaim és fejtegetéseim mindenben helyeseltetni nem fognak, és hogy ellenvetéseknek és vitáknak tettem ki magam! De szivesen vetettem magam alá ezen eshetőségnek, mert csak is eszmecsere által tisztulnak a nézetek, és csak is komoly, tudományos viták segitik elő a gyakorlat megállapodását vitás kérdésekben!

A vitát, és birálatot kikerülni: a vitás kérdések fejtegetésének mellőzése által — nem lett volna nagy mesterség!

És hogy ezt nem tettem, hanem bátran belevágtam a legbonyodalmasabb kérdések fejtegetésébe is, ez az, a mi reménylenem engedi: hogy botlásaimért az olvasó szives elnézésében részesülendek, főleg midőn még azon mentő ok is szól mellettem, hogy ugy szólván oly teljesen járatlan s rögös téren mozogtam, melyen még a legnagyobb óvatosság és figyelem és a legkitartóbb szorgalom sem óv meg biztosan a botlástól!

Végül megjegyzendőnek tartom, hogy a törvénynek eredeti, bár nem kifogástalan rendszerét megtartottam, — mert egyfelől a gyakorlati jogász (ismétlem pedig, hogy annak

*) Kiemelem e helyütt csak a: 21., 22., 33., 44., 54., 80., 81., 82., 83., 97., 105., 111., 119., 120. §§-okat.

irtam e művet) sokkal könnyebben tájékozhatja magát a commentárban, ha ez a tételes törvény rendszerét követi, melyet ő is megszokott; másfelől pedig, mert a tételes törvény rendszerének szétbontása, és a törvénytételeknek az illető egyén belátása szerinti öszszeállitása uj rendszerbe, igen könnyen szövevényességet és homályt idézhet elő.

A függelékre nézve nehány különös megjegyzésem is van:

Ami a bélyeg- és illetéktörvényeket illeti, ezek legnagyobbrészt csak az 1868. évben történt összeállitását képezik a régi osztrák törvényeknek és miniszt. rendeleteknek; ezen összeállitásnál pedig mindazon szabályok egyenesen kihagyattak, melyek az 1868. évben nem létezett közjegyzői intézményre vonatkoztak; ehhez még az is járúl, hogy e régibb törvények sem alkalmazhatók többé mindenben, mert későbbi törvények által részben módosittattak. A közjegyző tehát e tekintetben egészen tájékozatlan, és e bajon a kormány sem segitett (lásd közj. utasitást)! A dolog ily állásában tehát nem szabadkozhattam többé az ebbeli kivonat összeállitásának kényes munkájától. Ezen összeállitásnál pedig hiteles adatok, különösen a m. kir. pénzügyi ministerium részéről a m. k. igazságügyministeriumhoz a közjegyzőségi törvényre vonatkozó bélyeg- és illeték szabályok tárgyában intézett átirat, mely e szabályoknak ujabb összeállitását tartalmazza, — és a legilletékesebb szakférfiak egyikének, szives barátomnak Fináczy Gyula pénzügyministeri titkár urnak (a bélyeg- és illeték-osztályban) megbecsülhetlen utbaigazitásai szolgáltak alapúl.[1]) Az ebbeli törvények

[1]) Ezt különösen azon többrendbeli tételek támogatása végett emelem ki melyeket csak a törvény szellemével indokoltam, vagy melyek a törvények mostani összeállitásával egyenes ellenkezésben látszanak lenni, milyenek a hitelesitések és különféle kiadványok bélyegösszege, a tanusitványok jegyzőkönyvének bélyegmentessége stb. E részben egyébiránt nemsokára határozott utmutatás várható a m. k. pénzügyministerium részéről, mely minden további ebbeli kételyt eloszlatand.

rendszerét és (bár nem mindig helyes) műszavait a fennebb kiemelt okoknál fogva itt is megtartottam.

A mi pedig az *irománypéldákat* illeti, ezeket a közjegyzőnek csak mint *ilyennek* eljárására vonatkozólag tartottam szükségesnek összeállitani, egyebeket mint általánosan ismerteket mellőzhetőknek vélvén. E részben pedig a külföldi gyakorlat megállapitásaihoz tartottam magamat, főleg (természetesen a módositandók módositása mellett) az alsó és felső austriai, és a csehországi közjegyzők egyletei által, kibocsátott irománypéldákat[2]) felhasználván.

Kelt Budapesten, 1875. február hó 22-én.

A szerző.

[1]) Bécs, 1871. Manznál, és Prága, 1871. Kuhnál.

IRODALOM.

Bár a közjegyzői intézményre vonatkozó irodalom, melynek nyomai már a XII. századból jelenkeznek — már a közép korban nyert volna figyelemre méltó lendületet — mégis csak az ujabb időben megjelent és igy megszerezhető munkák egy részének felsorolására szoritkozunk, mert kizárólagos czélunk: egyszerü utmutatást adni annak, ki az intézményt alaposabb tanulmányozás tárgyává tenni kivánja. Ezen ujabb munkák közül pedig a következőket sorolhatjuk fel, megjegyezvén, hogy azok, melyeket már az előszóban idéztük, itt mellőztettek*).

A német irodalomból:

*Arnold Dr. Friedrich. *Das Hypothekenwesen in seinem Verhältnisse zum Notariat. Erlangen, 1873.*

— *Die Vollziehbarkeitsclausel der Notariats-Urkunden. 1851.*

Belitz. *Vollständiges Handbuch für Notare 1833.*

Bohlmann Dr. O. *Grenzen und Ziele der neuen Notariatsordnung Marx. Wien, 1871.*

Bolza L. *Die Gesetzgebung über das Notariat in der bairischen Pfalz 2. B. 1862.*

Bombard. *Kleiner Leitfaden für die Notare. Amberg. Pohl, 1862.*

*Boscher J. S. A. *Das Notariat in Baiern rechts des Rheins.*

Brunner Dr. Eugen. *Handbuch des Notariats diesseits des Rheins. Regensburg, bei Coppenrath 1865.*

Briegleb D. H. *Ueber execut. Urkunden, und Executivprozess.*

Chiari D. Josef. *Handbuch des österr. Notariats 1852.*

Dick R. *Das gemeinr. deutsche Notariat etc. Mainz, 1871.*

*Delius M. *Das Amt des Notars nach preussischem Recht. Lissa, 1864.*

*) A csillaggal megjelölt munkákat kisebb nagyobb mértékben mi is felhasználtuk (az előszóban különösen idézetteken kivül.)

Edel. *Das bairische Gesetz vom 1. Juli 1856.*

Erdle Coelest. *Das bairische Notariatsgesetz diess. des Rheins. Cotta. München, 1862.*

Euler. *Ueber das Notariat in Rheinpreussen. Leipzig, 1874.*

— *Das preussische Notariat und die freiwillige Gerichtsbarkeit. Düsseldorf, 1858.*

Feuerbach. *Frankreichs Gerichtsverfassung.*

Fölix. *Die neueste französische Gesetzgebung über das Notariat.*

Fuka D. A. *Die österr. Notariatsfrage etc. 1867. Wien.*

Graf E. *Deutsche Notariatszeitung. Nördlingen. Beck.*

Gühne Karl G. *Das Notariat in Frankreich und Zusätze der westphälischen Notariatsordnung. Halle, 1870.*

Gerstner D. *Erfahrungen über das Notariat (in Zeitschrift des Anwaltvereins. Baiern. 7—11.)*

Häusler. *Das preussische Notariat. 1846.*

*Hermann Hans. *Anleitung zur Notariatspraxis nach sächsischen Gesetzen. Dresden, 1866.*

*Isler M. *Zur Geschichte des Notariats in Hamburg, 1866.*

Lässig. *Sammlung der Notariatsgesetze nach sächsischem Recht. 1840.*

*Leonhardt Dr. A. *Die Justizgebung des Königr. Hannover. 1859.*

Meier. *Staatslexicon „Notariat."*

Mittermeyer. *Staatslexicon XI. „Notariat."*

Pfeiffer E. *Das bairische Notariat. Augsburg, 1870.*

*Roncali L. *Notariatsstand und Notariat. Wien, 1867.*

Reber Karl. *Die Notariatsgebühren. Landshut.*

Rösl G. Erhard. *Das Notariat. Nördlingen. Beck 1862.*

— *Blicke in das Notariat. 1863.*

Schultz. *Die Notarien. 1845.*

*Seybold Franz v. *Die Organisation des Notariats im Zusammenhange mit dem Hypothekeninstitut. München, 1869.*

*— *Grundriss der allgemeinen Grundsätze des Notariatsinstitutes. 1862.*

*— *Verwaltung der freiwill. Gerichtsbarkeit über das Notariat in Baden. Karlsruhe, 1865.*

— *Natur und Wesen des Beurkundungsinstitutes. 1865.*

Trojan. *Zweck u. Berechtigung des Rechtsinstitutes der öff. Notare. Prag, 1855.*

*Weisske J. *Rechtslexicon für Juristen aller deutschen Staaten.*

Welker & Rottek. *Staatslexicon* B. *XI. „Notariat."*

*Zachariae K. v. Lingenthal. *Handbuch des franz. Civilrechts. Heidelberg, 1853. II. B.*

*Zeitschrift *für Notariat u. freiw. Gerichtsbarkeit in Oesterr. Wien.*

Zink E. v. *Gesetz vom 10-ten November 1861. Das Notariat betreffend. Enke. Erlangen, 1863.*

A franczia irodalomból:

Augan. *Cours de Notariat. 1846.*

Bavoux. *Manuel du Notariat ou Recueil de formules. 1846.*

Bruno. *Legisl. et jurispr. du Notariat. 1868.*

Cellier. *Formules d'actes et Cours de Redaction notariale. 1841.*

— *Reform notarial etc. 1840.*

Choteau. *Recueil de jurispr. notariale. 1865.*

Clerc. *Traité général du Notariat etc. 1861—63.*

Clerc-Dalioz-Vergé et Michaux. *Théorie et pratique du Notariat. 1863—67.*

Combes. *Nouveau Manuel des aspirants aux fonctions de Notaires. 1856.*

Defrénois et Vavasseur. *Traite pratique et formulaire géneral du Notariat. 1869.*

— *Tablettes des études. Revue de la jurispr. en matiére de droit Notariat. 1870.*

Delmas de Terregaye. *Précis alphabétique de la Science Notariale.*

Eloy. *De la responsabilité des Notaires 1863.*

Favard de Langlade. *Repertoire de la Legisl. du Not. 1837.*

Favier Coulomb. *De L' admission au Notariat. 1844.*

— *Legislation du Notariat.*

Feilleret. *Ecole théorique et pratique du Notariat. 1843—47.*

Formulaire *annoté des actes des Notaires. 1846.*

Formulaire-Pocket *des actes des Notaires. 1870.*

Formulaire *portativ de tous les actes des Notaires. 1863.*

Gagnereaux. *Commentaire de la ioi du 25 vent. an XI. Sur le Notariat. 1834.*

Gaillard. *Manuel alphabétique des aspirants au Notariat, 1844.*

Gand. *Traité de la Legisl. nouv. du Notariat. 1843.*

Harel Delanoe. *Cours élémentaire de Notariat. 1863.*

Joliet. *Le repertoire de l' enregistrement etc. et du Notar. 1847.*

Journal *de Notaires.*

Ledru. *Clef du Notariat etc. 1838.*

Lefebvre-Bisson- et Dorville. *Manuel du clerc de Not. 1857.*
Libens. *Synthéses ou Tableaux synoptiques des actes notaires. 1860.*
Lejay. *La comptabilité du Notariat. 1860.*
Mailland. *Le Notariat simplific. 1868.*
Massé. *Le parfait Notaire etc. 1828.*
Méténier. *Guide pratique du Clerc de Not. 1856.*
Michaux. *Formulaire du Notariat etc. 1868.*
— *Guide pratique pour la rédaction des actes des Notaires. 1862.*
— *Rousset et Garnier. Memento du Notaire. 1872.*
Molineau. *De contranentions notariales. 1864.*
Mourlon et Jeannest —st— Hilaire. *Formulaire général á l'usage des notaires.*
Observations *pratiques (Collection des), publiées par la Revue du Notariat. 1869.*
Pagés. *De la Responsabilité des notaires. 1843.*
Sellier. *Manuel des notaires. 1863.*
Sosthéne-Berthellot. *Esprit, législ. et jurispr. du Notariat. 1854.*
Velain. *Cours élémentaire du Notariat francais 1851.*

A hazai irodalomból:[1])
*Cornides Daniel. *Vindiciae anonymi Belae regis notarii.*
*Kaprinay. *Hungaria Diplom.*
*Koller. *Episcopi Quinque Eccles.*
*Kovachich Mart. Georg. *Formulae solemnes styli.*
*Perger János. *Bevezetés a diplomatikába.*
*Podradczky Jósef. *Béla király névtelen jegyzőjének idejekora és hitelessége.*
*Pray. *Specimen hierarchiae Hungariae.*
*Wagner. *Analecta Scepusii.*
*Schwartner. *Introductio in rem diplomaticam.*
*Szokolay István. *A magyar-, erdély- sat. országba behozott közjegyzőség. 1858.*
Hegedűs Lajos. *A jegyzői rendtartás 1858.*

[1]) Az első kilencz műből csak elszórt történeti adatok merithetők.

BEVEZETÉS.

A rendezett jogélet az állam létének egyik főfeltétele, — létesitésének kötelességét tehát nemcsak az egyes állampolgárok magánérdeke, hanem maga az állameszme hozza magával. Az államhatalom gondoskodása a rendezett jogélet létesitése körül pedig két arányban nyilatkozhatik. Egyrészt: a már beállott jogsérelem orvoslásában, és másrészt: *a még be nem állott jogsérelem meggátlásában.* A tér, melyen az államhatalom az első irányban nyujtja oltalmát: *a peres eljárás* (jurisdictio contentiosa) és az utóbbiban: *a perenkivüli eljárás* (jurisdictio voluntaria) itt puszta *cauteláris* értelmében véve. Az előbbi téren közege az államnak: a biró és az ügyvéd, — de ki legyen közege az utóbbi *téren*?

Az *ügyvéd* nem bontakozhatik ki mindég azon egyoldalú érdekeltség befolyása alól, melyet sokszor a szerződő felek csak egyikének képviselete hoz magával; de ha még oly pártatlan és elfogulatlan is volna az egyes ügyvéd, a nagy közönség épen a jelzett érdekeltség lehetőségének érzetében nem fordúl hozzá e téren a bizalom azon fokával, mely teljes megnyugvást eredményezn[illegible]gyvéd működésében; mutatja ezt a tapasztalat, mert (bá[illegible] még egyéb okoknál fogva is) még a városokban is a kivételek közé tartozik, ha az okirat-szerkesztéssel az ügyvéd bizatik meg.

A biró pedig a szakértő tanácsra szorúlt fél irányában hozzáférhetetlen, mert ő a felek felett áll; s különben sem férne meg a biró elfogulatlanságának axiomájával: őt azon eshetőségnek tenni ki, hogy az általa szerkesztett okirat érvényessége, tehát saját ténye felett itéletet mondjon.

Kell tehát gondoskodni az államnak oly közegről: ki a felek között áll, s általában a nép közepette él, és ki ennélfogva a családi élet legszentebb titkainak meghittje-, és az állam által reá ruházott közhitelesség, szigorú minősitési és összeférhetlenségi szabályoknál, és pártatlanságánál fogva: közhiteles, szakértő és elfogulatlan tanácsadó gyanánt működni képes; — e közeg pedig: a közjegyző.

A törvényhozás a múlt országgyülésen: a birói hatalom gyakorlásáról, a birói felelősségről és az e. f. biróságok rendezéséről alkotott törvények által ujjáalakitotta hazánk igazságszolgáltatási szervezetét, és ehhez az ez idei országgyülésen: az ügyvédség gyakorlásáról szóló törvény is járult; nem volt-e ép oly indokolt, hogy törvényhozásunk gondoskodását valahára a cauteláris jogszolgáltatásra is kiterjessze? — hiszen úgy à mint az orvosi tudomány is szebb eredménynyel dicsekedhetik, ha az organismust a dúló bajtól előre megóvja, és a betegséget már csirájában elfojtja, mint ha a már kifakadt betegséget sikerülne a testből kiirtania, úgy az államéletben a cauteláris jogszolgáltatás is, ha nem is lényegesebb, de mindenesetre ép oly lényeges szerepet játszik, mint a peres eljárás, mert mig a biró hivatása: a vitás jogviszony alapjául szolgáló tényt kideriteni, hogy arra a törvényt alkalmazza, addig a cauteláris jogszolgáltatás közegének, a közjegyzőnek hivatása: a kérdéses tény bizonyitékát, és evvel joghatályát s minden következményeit már előre biztositani.*)

*) Mily feltünő tehát a hasonlatosság a birói és közjegyzői működés közt! Jellemzően nyilatkozik erről Seybold (Grundriss der allgemeinen Grundsätze des Notariats-Institutes) mondván: „Ein der Operation des Richters ganz analoges Verhältniss findet auch beim Notariate statt, und es begründet keine

A közjegyző tehát a jelzett elvekhez képest főhivatásában a törvényjavaslat indokainak szavait használva: „Az állam által hitelességgel felruházott személy, a melynek hivatása az, hogy jogügyletekről és jogkövetkezményekkel biró tényekről okiratokat készitsen, **melyek közokirat erejével birjanak**; továbbá okiratot őrizzen és végre a felek bizonyos megbizásaiban eljárjon."

E teendők képezik a közjegyzőnek valódi hivatását, és ezek közül is az okiratszerkesztés a főhivatást, — de czélszerűségi tekintetek, sőt részben a gyakorlati szükség az évek hosszú során át mellékes hivatást is ruháztak a közjegyzőre, és ez: „a biróságok támogatása végett birói megbizásokat teljesiteni, illetőleg birói kiküldetésekben eljárni".

Mellékes és nem az intézmény természetéből folyó ugyan e hivatás, de czélszerü az ott, hol mint nálunk is, a peres eljárás a perenkivülitől elválasztva nincsen, és hol ez utobbinak teendői szintén a biró vállait terhelik, és munkaerejének

eigentliche Verschiedenheit, ob nun in jenem Falle dem Ursprunge und der Existenz eines bereits bestehenden Rechtsverhältnisses nachgegangen und das demselben korrespondirende Gesetz konstatirt wird, oder ob im Falle der nichtstreitigen Rechtspflege das Gesetz festgesetzt werden soll, wornach ein entstehendes Rechtsverhältniss künftig behandelt und beurtheilt werden soll, ob dort in die Vergangenheit zurückgegriffen, oder hier der Zukunft vorgegriffen werden soll; ob dort das bestrittene Faktum auf dem Wege der Verhandlung unter den streitenden Theilen auszumitteln, oder hier ein Faktum, welches gegen künftige Bestreitung sicher gestellt werden soll, auf dem Wege der Unterhandlung zu konstatiren ist, während doch in beiden Fällen es Aufgabe, dort des Richters und hier des Notars ist, ein Faktum festzustellen und unter den Schutz des betreffenden Gesetzes zu stellen, gelte es nun in einem Streithandel durch Urtheilsspruch zu **richten**, oder für ein Rechtsgeschäft eine Urkunde zu **errichten**.

Sőt e feltünő hasonlatosságnál fogva több iró a közjegyzőt, a biróval ugyanazon categoriába helyezi, (e felfogás különösen Francziaországban uralkodik. Lásd

s idejének nagy részét az egyszerűség, gyorsaság, sőt néha még fontosabb érdekek rovására is valódi hivatásától elvonják; — és czélszerű az továbbá különösen nálunk, hol az a roppant munkahalmaz alatt jelenleg nyögő bíróságok indokolt sürgetéseit a létszám szaporitása iránt, nemcsak feleslegessé, hanem még a létszám leszállitását is lehetővé teendi, mi hazánk szomorú pénzügyi viszonyait tekintve szintén figyelmet érdemlő előny.

De éppenséggel megbecsülhetlen az intézmény hordereje a közjegyző valódi hivatását tekintve; — igazolja ezt az, hogy az intézmény valamennyi nagyobb európai államban a jogbiztonság egyik főoszlopának bizonyúlt, sőt mindenhol már is nélkülözhetlenné vált! És ha ezt már a rendezettebb jogszolgáltatási viszonyokkal dicsekedő államoknál látjuk, — mily rendkivüli fontos, az egész jogéletet átkaroló szerepet van hivatva az intézmény játszani nálunk: az anyagi törvény codificálatlanságának, s a nyomorú törvénykezési rendtartásnak még a legkimeritőbb novella által is meg nem szüntethető számtalan baja, és a perenkivüli eljárás szabatos és ki-

Frey L.: Frankreichs Civil- und Criminalverfassung 328. l.) és ezekhez maga Seybold is tartozik, állitván, miszerint ép úgy mint a tulajdonképeni biró az átalános törvények alapján „in invitos“, úgy jogot szolgáltat a közjegyző a „lex contractus“ alapján „inter volentes“. Sőt a Glossatorok idejében, midőn a római jog e szabálya: „confessu in jure pro judicato habetur“ oly kiterjesztést nyert: hogy minden a litiscontestatio előtt tett bírósági beismerés jogerejű itélettel egyenlő hatályúnak tartatott, és evvel a közjegyzői okiratok végrehajthatósága indokoltatott, — a közjegyző még „judex ordinarius, judex chartularius“-nak is neveztetett. A jelzett felfogás azonban fiction alapszik, mely azon időben különösen a végrehajtható okiratok (instrumentum quarentigiatum) intézményének kifejlesztése szempontjából állittatott fel, (lásd Oesterley Nándor: Das deutsche Notariat I. 353. 354. l. és II. 115. l.), és az még ott sem bir realis alappal, hol a közjegyző a végrehajtható okiratra a végrehajtási záradékot maga vezeti, úgy hogy azt a fél által közvetlenül megkeresett birói végrehajtó birói meghagyás nélkül is teljesiteni tartozik, (Bajor-Francziaország-Belgium, stb.), mert bár ez a birói végrehajtó hatalomhoz hasonló imperiumot képezne is, — a közjegyző, kinek eljárása mindég csak a felek kölcsönös akaratuk nyilvánitásának constatálására szoritkozik, a birónak kizárólag fenntartott jurisdictionalis hatóságot még sem gyakorol.

merítő szabályainak hiánya közt? — nálunk, hol az 1868. LIV. tvczikk 557. §-ával fenntartott hiteles helyek, részint csekély számuk és hozzáférhetlenségük, részint pedig a szakértelem hiányánál fogva a gőz és villany mai korszaka kivánalmainak többé meg nem felelvén, csak névleg léteznek, hol az okiratszerkesztéssel a biróságok épen nem, s a mondottaknál fogva az ügyvédek is csak kivételképen foglalkoztak, hol tehát az okiratszerkesztés átalában, de különösen a közokiratszerkesztés intézménye teljesen el volt hanyagolva? — nálunk, hol épen ezen oknál fogva a zugirászat, a jogéletnek e legveszedelmesebb rákfekélye, melynek kiirtása iránt hasztalan küzdöttek eddig kormány és biróságok, különösen a társadalom közép és alsóbb rétegeiben már annyira elharapódzott, hogy már is a kivételek közé tartozott, ha az okiratot illetékes szakférfi szerkeszti, vagy ha nem minden tizedik per sorsa felett azon szomorú körülmény határoz, hogy a szegény tapasztalatlan fél érdekeit zúgirászra bizta? — nálunk végre, hol a szóbeliség és közvetlenség rendszerének az illetékes jogászkörök részéről ritka erélylyel és egyhangúsággal sürgetett életbeléptetésének szükségével még is csak egyszer számolnunk kell, ha annak elodázására, sőt elejtésére már hosszabb idő óta egyes törekvések felmerültek volna is, hol tehát a közjegyzői intézmény e rendszer gyakorlati uttörőjeként is szerepelni hivatva van? mert azt még is csak nem lehet tagadni, hogy a szóbeliséget különösen elősegiti, ha a bizonyitási eljárás teljes hitelt érdemlő okmányra fektettetik?

Lehet-e tehát ily viszonyok közt csodálkozni, azon élénk és általános érdekeltségen, melylyel a közjegyzői intézmény az egész hazai jogászközönséget annak idejében foglalkoztatta, és azon egyhanguságon és erélyen, melylyel az intézmény mielőbbi életbeléptetése úgy a jogászgyülésen, mint megannyi ügyvédi egyletekben, de még a szak- és napi lapok hasábjain is sürgettetett?

A törvényhozás megtette már kötelességét, — most azokon van a sor, kiknek kezébe az intézmény letétetett. Tőlük függ most nagyrészt, hogy idővel azon indokolt nagyszerű várakozások teljesüljenek, melyeket az egész jogászközönség az intézmény irányában táplál, — tőlük függ nagyrészt különösen az is, hogy azon előrelátható támadások visszapattanjanak, melyeknek az intézmény az egész országot sáskaseregként ellepett zugirászok részéről (a tapasztalat más országokban, különösen a szomszéd Austriában indokolják e feltevést) okvetlenül kitéve lészen.

A közjegyzőség történetének rövid vázlata.

a) Rómában és Olaszországban.

Már a római császárok előtti időben is jelenkeztek „notariusok" (vagy „librariusok"); ezek alatt azon egyéniségek értettek, kik az irástudást magánosok szolgálatában vagy bérért, vagy mint rabszolgák gyakorolták, holott a közhivatalokban alkalmazott irnokok „scribae, excerptores"-eknek neveztettek. A „notarius" név a röviditésektől (notae) vette eredetét, melyeket az irnokok alkalmazni szoktak. A mai értelemben vett jegyzőkhöz azonban csak az Ulpian idejében is már jelenkező „tabelliók" hasonlitottak, vagy is azon irnokok, kik igen valószinüleg sem magánosok, sem hatóságok szolgálatában nem állottak, hanem kezdetben szintén mint rabszolgák, de később mint független szabadosak az irást iparüzlet gyanánt nyilvánosan gyakorolták. Tabellióknak pedig onnét neveztettek, mert kezdetben viasztáblákon irtak.

E tabelliók a zsarolás és csalások miatt nem igen kedvező emlékezetben álló „tabellarius"-októl megkülömböztetendők — ezeknek szolgálatát a közönség kivételképen okiratszerkesztésre is igénybe vette, tulajdonképen azonban irattárnokok és adóelkönyvelők voltak, és mint közhivatalnokok közhitelességgel birtak, holott a tabelliókat „fides publica" még nem illette.

A tabellióknak Justinian idejében már fennállott kölcsönös viszonyairól és eljárási szabályaikról a 44 novella érdekes adatokat nyujt. A tabelliók ugyanis, kiktől ez időben már jogtudomány is követeltetett, czéhekhez hasonló testületeket (scholae) képeztek, egyesek különös működési helyekkel (stationes) birtak, ők segédeket és tanonczokat is tarthattak, és ezek közül a „principalis" a magister census jóváhagyása mellett a tabelliót helyettesithette. A szerkesztendő jogügylet, vagy nyilatkozat általuk előbb külön fogalmazványba (scheda) vétetett fel, és ebből készült az ünnepélyes okmány (mundum). Ez az Isten nevének felhivásával, és a császár és consulok uralkodási

idejük kitételével kezdődött, és a tanuk által is aláiratott, illetőleg kézjegyükkel elláttatott. A tanuk foglalkozása és lakhelye szintén megjelöltetett, hogy szükség esetére könnyebben feltalálhatók legyenek. Végül aláirta az okmányt a tabellio, és ellátta monogrammjával is; pecsét azonban még nem alkalmaztatott. Fontos, hogy a tabelliónak az okmányt a statio különbeni elvesztésének terhe alatt személyesen kellett felvennie. A tabelliók ez időben rendszerint „rogatorii“ „scribae“, és mert szolgálataikat a nyilvános piaczokon teljesitették „forrenses“-eknek neveztettek, sőt „notarius“-oknak is, bár ezek alatt a császárok idejében csak az ezeknek szolgálatában álló titkárok értettek.

A nyugati római birodalomnak 476. évben bekövetkezett felbomlása a tabelliók intézményében lényeges változást elő nem idézett; figyelmet érdemel csak, hogy nekik a longobard királyok alatt meghagyatott, mikép a szerint a mint az illető fél a longobard vagy római jog hive — az okiratot is az egyik vagy másik jog szerint szerkeszszék. A frank királyok korszakából pedig megint figyelmet érdemel, hogy akkoriban a királyok, és pedig legelőször Nagy Károly által gyakorolt magasabb megerősités divott; melyet a királyok nem személyesen, hanem biztosaik (missi) által gyakorolták. E magasabb megerősitésnek azonban kezdetben nem minden tabellió volt alávetve, hanem csak azok, kik a tárgyalás és határozatoknak irásba foglalása czéljából a népbiróságokhoz (placita) voltak állandóan kirendelve, illetőleg meghíva. Figyelmet érdemel pedig ez azért, mert e magasabb megerősitésből fejlődött ki, a mint ezt mindjárt látni fogjuk, a császárok általános kinevezési joga.

Az általános műveltség hanyatlásával és különösen a különben is ritka irástudás csökkenésével ugyanis a tabelliók szolgálatának igénybevétele a közönség részéről mindinkább általánosabb lett, mi természetesen állásaikat annál jövedelmezőbb és keresettebbekké tette. Ez megint okszerüleg annál nagyobb mértékben felébresztette a császárok különös gondviselését az intézmény irányában, és a törekvést: befolyásukat az intézmény kifejlesztésére lehetőleg biztositani, mire a legtermészetesebb eszköz gyanánt a kinevezés kinálkozott. De maguk a tabelliók is szivesen alávetették magukat a császári kinevezésnek, mert mind a nagyobb tekintély, mind pedig a magasabb jövedelemnél fogva, melyet a népbiróságokhoz kirendelt jegyzők (notarii electi) élveztek, érdekükben állott ezekkel egy szinvonalra állittatni; s igy történt, hogy önként fordultak a kir. biztosokhoz magasabb megerősitésért, úgy hogy ez a XI. századig szokás utján már valóságos kellékké fejlődött ki.

Megjegyzendő, hogy már ekkor is uralkodott azon nézet, hogy e magasabb auctorisatiót nemcsak a császár, hanem a másik legmagasabb hatalom: a pápa is gyakorolhatja, — úgy hogy már ekkor is császári és egyházi tabelliókat, kik ez időben már rendszerint notáriusoknak neveztettek, különböztettek meg.

E kinevezési jog azonban később egyes főurakra, kik azt kezdetben mint biztosok a császár nevében gyakorolták, de különösen egyes udvari palotagrófok, úgy egyes főpapi személyekre is ruháztatott — sőt azt a császári hatalom csökkenésével egyes testületek, de főleg városok is gyakorolták.

Mindenesetre azonban szükséges volt már akkor is, hogy a kinevezett jegyző a jegyzők collegiumába (collegium, schola, societas, fratalea sat.) felvétessék, hogy vizsgát tegyen, és meghiteltessék. A collegiumba való felvétel különösen oly szigorú kellék volt, hogy a nélkül a jegyzőséget senki sem gyakorolhatta, és ha ezt még is tette, mint falsarius büntetés alá vonatott. Igaz, hogy e kizárólagosság a testületre a czéh természetét öltötte, de ez oly időben, midőn a tudomány és iparbeli foglalkozások közt éles határvonal még nem létezett, és az irástudás is czéhekben üzetett, csak igen természetes felfogás volt.

E collegiumok a közjegyzőség kifejlődésére már a XII. században gyakoroltak nagy befolyást. A belkezelés és a testület érdekeinek megóvása, s különösen az egyes tagok feletti felügyelet különbféle functionariusok közt volt felosztva. Ilyenek voltak az elöljáró (prototabellio, primicerius), kinek kezébe különösen a fegyelmi hatalom is le volt téve, a pénztárnok (massarius), az ügyész (syndicus); némely collegiumnál különös vizsgálók (examinatores) is voltak kirendelve sat. A collegiumok fegyelmi hatalma az egyes tagoknak még magánviseletére is kiterjedt, igy péld.: fennállott egyes collegiumoknál a szabály, hogy a tabelliók bizonyos napokon közös processióban a misére menjenek, hogy meghalálozott tagok temetéséről gondoskodjanak, hogy tisztességesen éljenek, a játék és korcsmalátogatástól tartózkodjanak, egyszerü ruhát viseljenek stb.

b) Németországban.

Németországban a későbbi középkorban a szokás: jogügyletek felett okiratokat felvenni, tehát maga a jegyzői intézmény is ismeretlen volt; mi annak tulajdonitandó, hogy a german jog szerint minden fontosabb ügylet a biróság, illetőleg a népgyülés előtt kötte-

tett, és hogy ennek folytán a számtalan tanuk jelenléte a jogügylet lételének bizonyitását biztositván, külön okmány felvétele feleslegesnek mutatkozott.

Jegyzőket (notarii, cancellarii) Németországban csak a római jogintézmények behozatala után ismertek, és pedig már Nagy Károly idejében, midőn a szokás: az ügyletek felett okiratokat felvenni, már általánosabb lett. A jegyzők akkoriban rendszerint papi személyek voltak, kik majdnem kizárólag gyakorolták az irástudást; — de annak, hogy azok már ez időben is magasabb auctorisatiót nyertek volna, semmi nyoma. Működésük tehát tisztán magántermészetü volt, és azért az okiratot is rendszerint nem mint jegyzők, hanem mint „presbyter, clerikus, amanuensis“ irták alá. A „notarius, cancellarius“ aláirás pedig leginkább csak azon okiratokon olvasható, melyek „in loco publico“ a népgyülésen felvétettek, de azért ezen és a népgyülésen kivül felvett magánokiratok közt a bizonyitó erő, illetőleg hitelesség tekintetében semmi különbség nem volt. Az okiratok minták szerint vétettek fel, és úgy a felek mint tanuk aláirásával, illetőleg kézjegyével is elláttattak; de szerződéseket csak a jogot feladó fél a „donator, venditor“ irt alá.

A IX. század közepétől kezdve azonban a XIV. századig feltünő hanyatlásnak indúlt a jegyzői intézmény, és ezt annak tulajdonithatni, hogy ez időben a pecsétjog intézménye nyert mindinkább kiterjedést. Nem lesz felesleges ezen intézmény fejlődését, bár nem tartozik szigoruan véve ide, főbb vonásokban ismertetni:

A pecsét alkalmazása a IX. század előtt a császároknál régóta divott ugyan már, általánossá azonban csak később lett. A pecsétjog eredetét a czimerjogból nyerte. A czimerek t. i. kezdetben a különben csak nehezen megkülönböztethető hadifegyverek és pánczélok ismertetési jeléül használtattak, főleg a lovagok pajzsain alkalmaztatván. A czimer birtoka tehát különösen a keresztes hadjáratok idejében nemesi rangot jelzett, és családról családra elörököltetett. Csak később, különösen a XIII. század óta, midőn a nemesek egyébb ingóságaikat is szokták czimereikkel megjelölni, fejlődött ki a szokás: a czimert okiratok pecsételésénél is használni. Ily pecsétet városok, főpapok és egyházi testületek is viseltek. A czimer- és pecsét-jog azonban annyiban külömbözött egymástól, hogy mig czimert minden nemes viselhetett, úgy a pecsétjog csak azt illette, ki jogositva volt jogügyleteket mástól függetlenül kötni, és azokról okiratokat felvenni, vagy is, ki úgy személyére mint vagyonára nézve korlátlan rendelkezési jogosúltsággal birt; a mivel azonban nem minden lovag diese-

kedhetett. Az ez értelembeni pecsétjogtól, vagy is a jogtól a pecséttel saját okiratait hitelesiteni, különbözött azon jog, más nem pecsétjogosult személyek okiratait hitelesiteni. Ez egyeseket csak reájuk ruházott különös közhatalomnál fogva illette; — ezenkivül pedig e jog a pecsétjogosultnak a nem pecsétjogosúlthoz való bizonyos uri, atyai vagy gazdai viszonyától függött. Az idegen jog behozatalával azonban a pecsétjog polgári születésüekre is kiterjesztetett, mi idővel oly általános lett, hogy a pecsétnélküliség a jogonkivüliséggel egyértelmünek tartatott.

Minthogy pedig ez időben az okmány bizonyitó erejéhez többé nem kellett egyéb, mint kellő számú minősitett tanu jelenléte, a pecsét és az okmány szerkesztője pedig figyelembe sem jött, — igen természetes, hogy annak szüksége sem éreztetett: az okmány szerkesztése végett valamely e czélra auctorisált egyéniséghez fordulni, — a jegyzői intézménynek tehát ez időben természetszerüleg hanyatlania kellett.

Daczára ennek azonban e korszakban is működtek egyes jegyzők, és pedig az okiratszerkesztést vagy ipar gyanánt, vagy másoknak és pedig úgy magánosok mint pedig a közhatalom (a császárok, egyes városok, grófok és főpapoknak) szolgálatában űzve. Külalakra nézve az ez időben szerkesztett okiratok az előbbiektől csak a pecsét tekintetében, és abban különböztek, hogy a tanuk csak felemlittettek, és a jogügylet időpontja pontosabban megjelöltetett. A „notarius“ név pedig mint műszó még e korszakban sem használtatott.

Annál örvendetesebb lendületet nyert az intézmény a XIV. századtól kezdve. Ez időben már oly jegyzők is működtek, kik felsőbb auctorisatiót nyertek, és az ilyenek által felvett okmányok mindég számosabbak lettek; alakjuk és hatályukra nézve hasonlitottak az Olaszországban szerkesztettekhez, mert hisz a közjegyzőség recipiálásának nyomai már ezen időre vezethetők vissza. E receptiónak, mely nem egyszerre törvény által, hanem csak idővel létesült, fontos okai voltak. Először is maga a római és egyházi jog receptiója, továbbá azon körülmény, hogy német jogászok az idegen jogok tanulmányozása végett nagy számban olasz egyetemekre, különösen Bolognába mentek, ott a kifejlődött közjegyzőség előnyeivel megismerkedtek, és visszatértükkor a jegyzőséget honukban űzték s terjesztették. Végre lényeges ok volt a törvénykezési eljárásnak módositása is, különösen az egyházi jog által előirt irásbeliség, melynek a pecsétjog intézménye többé meg nem felelhetett.

Kétségkivüli, hogy az első német közjegyzők auctorisatiójukat Olaszországban nyerték, mert elismert elv volt, hogy ugy a császár mint a pápa által kirendelt közjegyzők mindenhol működhetnek; de bizonyos az is, hogy számtalanok, kik a tanulmányok megszerzése végett Olaszországba utaztak, a felsőbb megerősitést azután honukban keresték — csakhogy e czélra közvetlenül a császárhoz voltak kénytelenek fordulni, mert akkoriban az autorisatio megadására a császárok részéről felhatalmazva még senki sem volt. Csak a mainzi érsek, kit mint a császár főkancellárját terjedelmesebb jogok illették, gyakorolta a felsőbb megerősitést korlátoltabb mértékben, mely azután idővel más személyekre, különösen az udvari palotagrófokra (comites palatini) is ruháztatott. Figyelmet érdemel ez azért, mert a könnyüség: felsőbb auctorisatióhoz jutni, nagy befolyással volt a közjegyzőség kiterjesztésére; csak hogy annak árnyoldala is volt, — mert számtalan palotás-gróf hatalmával visszaélve tudatlan, és megbizhatnal egyéneknek adott auctorisatiót.

Az okiratok felvétele körül következők voltak a leglényegesebb s az olasz statutumokhoz legnagyobbrészt hasonló szabályok. A felek előterjesztéseiről mindenek előtt jegyzőkönyvet kellett felvenni, ezt a recipiált jogok elvei hozták magukkal; az Isten nevének felhivása, a közjegyző felkérése (rogatio), az idő s helynek betükkeli megemlitése és a tanuk jelentésének constatálása nem hibázhatott; a tanuk azonban az okmányt rendszerint e korszakban sem irták még alá. P e c s é t n e m h a s z n á l t a t o t t, hanem e helyett a közjegyző állandó monogrammot alkalmazott aláirása mellett.

A közjegyzők ez időben matrikulákba nem irattak, sem testületet sem képeztek még. Maguk pedig legnagyobbrészt még most is egyházi személyek voltak, és pedig nemcsak a fennebb már emlitett oknál fogva, hanem azért is, mert az egyházi birósághoz jegyzőkül csak is papi személyek szoktak kirendeltetni. Innét ered a „clerc"szó, mely az angol, franczia és németalföldi biróságoknál még ma is az irnokot jelenti.

Az olasz közjegyzőség behozatala óta a XV. század közepéig az intézmény érdekében sem a birodalom, sem az egyes országok részéről mi sem történt. Miksa császár volt az első, ki gyökeresebb intézkedésre elhatározta magát és pedig többrendbeli okok által indittatva. Először is határoztak az egyes palota-grófok részéről a jegyzők auctorisatiója körül elkövetett már fennebb emlitett visszaélések miatti hangos panaszok. E visszaélések az intézmény hitelét már mélyen aláásták; mit eléggé jellemez azon körülmény, hogy a jegyzőknek ez időben nem a legtisztességesebb elnevezéseket (péld. indoctum

pecus) türniök kellett. Szükségessé tette továbbá az intézmény szabályozását a „Reichskammergericht“ alkotása, mert a jegyzők a bíróságoknál is működvén, — az intézmény a törvénykezési eljárással szoros összefüggésben állott; és szükségessé tette azt végre a jogforrásoknak már zavarokat okozó bizonytalansága is, mert hisz az Olaszországból egyesek által áthozott jogelvek csak traditio utján éltek tovább. Többrendbeli kisérletek után tehát 1512-ik évben napvilágot látott az első positiv törvény; a birodalmi-jegyzőségi-rendtartás, mely az okmányok felvételéről szóló 24. §-ban és a végrendeletekről, a császári rendeletek kihirdetéséről, az ügyvéd-vallatásról és a felebbezési okiratok szerkesztéséről szóló 4 czimben a jegyzőknek eljárásukban követendő, lehető kimeritő utasitásokat adott. Az okmány felvételét illető szabályokból kiemelendők a következők: A jegyzőnek a felek előadásairól mindenekelőtt jegyzőkönyvet kellett felvenni, és abba az ügyletet személyesen beigtatni, és úgy a jegyzőkönyvet, mint az abból készitett okirat mássát gondosan őrizni. A signumot, monogrammot változtatni, vakarni, vagy beszurást tenni, a latin és németen kivül más nyelven irni nem volt szabad; a szolgálat megtagadása is tilos volt. Fontos végre: hogy a jegyzőktől már jogtudomány is követeltetett.

Hogy e törvény azonban a bajokat mind meg nem szüntette, azt igazolja azon körülmény, miszerint többrendbeli későbbi törvények alkotása is mutatkozott szükségesnek, melyek legnagyobbrészt a jegyzők képesitését, különösen a vizsgát szabályozták.

Figyelmet érdemel e korszakból különösen az is, hogy egyes országok fejedelmei és városok a császárok kinevezési jogát sikerrel bitorolták, és általában is a jegyzői intézményt illető számos partikuláris törvényeket alkottak, — minek egyébiránt az intézményre nézve később csak üdvös hatása volt, mert a birodalmi törvényhozás 1654-ben megszünvén, az intézmény teljesen elhanyagoltatott volna, ha avval az egyes fejedelmek sem törődnek. E tekintetben Waldarm kölni érsek volt az első (1338.), kit aztán számosak követtek, — igy Nürnberg városa a XV. században, János, Jülich, Cleve és Berg herczege (1528), Majnai Frankfurt (1589), Emden (1625) sat.

A német birodalom alkotmányának 1806-ban bekövetkezett felbomlásával a császár mint birodalmi fejedelem letevén koronáját, megszünt az intézmény alapforrása lenni, és az egyes országos fejedelmek, kivévén azokat, kik a rajnai szövetség folytán ilyenek lenni megszüntek, souverainek lettek. Ez által az intézménynek a „Reichskammergericht“-hez fennállott viszonya megszünt, és további sorsa

minden egyes souveraintől lett függővé. Fontos volt pedig az intézmény további fejlődésére nézve az, hogy a német országok a franczia törvényekkel, különösen a franczia jegyzői intézménynyel ismerkedtek meg, mely ugyan a némettel ugyanazon egy forrásból eredt, de a mint ezt a következő szakaszban látni fogjuk, a franczia sajátságos viszonyoknál fogva lényeges változásokon ment keresztül. Feltétlenül behozatott pedig a franczia jegyzői intézmény mindazon országokban, melyek Francziaországgal bekebleztettek, vagy a rajnai szövetséghez tartoztak. Igaz, hogy ezek egy részében Napoleon bukásával az előbbi törvények visszaállittattak, de ez több oly országban, melynek jogéletében a franczia törvények hamar mély gyökeret vertek, többé nem történhetett meg; ezen országok pedig különösen: a rajnai porosz tartományok, Rajnai-Hessia és Rajnai-Bajorország. Azon országok közé pedig megint, melyekben a franczia törvények behozva voltak, de az előbbiek megint visszaállittattak: Austriának nehány tartománya (Dalmatia, Lombardia, Venetia), Hannovera, Braunschweig, Oldenburg, Brema, Hamburg, Anhalt sat. tartoztak.

A német közjegyzőség történetének további vázlatos ismertetésével csak Porosz-, Szászország, Baden- és Bajorországra szoritkozunk.

Poroszországot illetőleg: a rajnai tartományokban még ma is fennáll az 1822. april 25-én, 1826. julius 24-én és 1852. julius 21-én hozott törvénynyel, illetőleg rendelettel módositott franczia közjegyzőség. A greifswaldi főtörvényszéki és az ehrenbreitsteini törvényszéki kerületben azonban még az 1512-iki német közjegyzőségi törvény változatlanúl uralkodik. A hannoverai tartományokban pedig érvényes az 1853. september 18-án alkotott közjegyzőségi rendtartás; e szerint kiterjed a közjegyző hatásköre az egész perenkivüli eljárásra, kivéve: a gyámi, gondnoksági, letéti és jelzálogi ügyeket, és azon ügyeket, melyek a biróság közbenjárásához kötvék. Okirataik közokiratok, és végrehajthatók, és a közjegyzőkre a birákra nézve 1851. május 7-én alkotott fegyelmi törvény alkalmaztatik. Egyéb részében hasonlit e törvény a szászhoz. A mi végre a többi (régi) porosz tartományokat illeti, — az 1512-iki német közjegyzőségi törvény óta ugyan többrendbeli rendeletek és törvények bocsáttattak ki — igy az 1571. münsteri tartományi rendtartás, mely a kézjegyzés (signet) immatriculatióját és beküldését rendelte, az 1683-iki hátsó-pommeriai Hofgerichtsordnung és az 1700-ik brandenburgi Kammergerichtsordnung, melyek szigorú vizsgát előirtak, és a palota-grófokat a kinevezések körüli nagyobb

óvatosságra intették, az 1721-iki Landrecht és az 1709-iki Kammergerichtsordnung, és különösen a Codicis Fridericiani Marchici tervezete, mely Pommeriában és a keleti porosz tartományokban törvénynyé vált, és főleg szigorú minősitést: jogvégzettséget, becsületes multat és szigorú vizsga letételét egyrészt, és nagyobb ünnepélyességeket másrészt, péld. a felek lakásainak s a rogationak kitételét, a jegyzőkönyv sajátkezü irását, a fogalmazvány megtartását előirta, és az ügyvédkedést megtiltotta, átalában véve azonban a régi 1512-iki törvényre támaszkodott. Az első átalános s kizárólag a jegyzőséggel foglalkozó rendelet 1771. julius 11-én bocsáttatott ki, melyben azon rendszabály, hogy a közjegyzőt előrebocsátott vizsga alapján csak a király nevezheti ki, azon hozzáadással erősittetett meg, hogy azontul a palota-grófok altal kinevezett közjegyzőknek ügyködniök nem szabad, és melyben másrészt az okiratok felvétele iránt kimeritő utasitások állittattak fel. E rendelet az átalános birósági rendtartásba felvétetvén, a közjegyző kinevezése, jogai és kötelezettségeit illető részében még ma is fennáll, egyéb részében, különösen pedig az eljárást tárgyazó szabályaiban azonban az egész terjedelmében szintén még érvényben lévő 1845. julius 11-én kelt törvény által váltatott fel. E törvény szerint a közjegyző hatáskörébe mind azon perenkivüli teendők tartoznak, melyek a biróságoknak fenn nem tartvák. Az általános birósági rendtartás és a Landrecht szerint pedig fenn vannak ezeknek tartva: a végrendeletek, örökségi szerződések, egygyermekitések felvétele, tengeri hajók elzálogositása, családi alapitványok, hitbizományok alakitása, szerződések felvétele elévülésekről, és házastársak közti törvényes vagyonközösség megszüntetéséről, 20 évet elért fiunak az atyai hatalom alól való felszabaditásáróli nyilatkozat, balkézre kötött házassági szerződések, vakok és siketnémák szerződései, ajándékozási szerződések és házastársak közti oly szerződésnek felvétele, melyben magát a nő férje részére vagy ennek érdekében harmadik személy részére oly valamire leköttelezi, mihez törvény szerint kötelezve nincsen (kezesség, expromissio, hozománybeli előjogokróli lemondás) biróságilag letett végrendelkezés visszavételére szóló megbizás, két évi vagy még régibb kamathátralék tőkesitése és kamatozásáról szóló kötvények, és oly szerződések felvétele, melyben a nem hibás hitves a törvény biztositotta kielégitésről lemond, és végre telekeldarabolási szerződések felvétele.

Látjuk tehát, hogy Poroszország legnagyobb részében a közjegyző hatásköre a lehető legszükkeblübb mértékre korlátoltatott — mi a közjegyzőket 1863. évben közös fellépésre, illetőleg is különö-

sen arra ösztönözte, hogy a képviselőházhoz hatáskörüknek legalább élők közti szerződések tekintetében a biróságok ebbeli hatáskörével való egyenlősitése iránt folyamodjanak, mely lépésnek azonban eddig még sikere nem volt, a közjegyzőség ujjászervezésének kérdése még fel nem vétetvén.

A törvény egyéb fontosabb részeivel összehasonlitó jegyzeteinkben fogunk megismerkedni. Poroszország különbféle tartományaiban tehát jelenleg négyféle közjegyzőségi törvény áll fenn, sőt ha a frankfurti is ide számittatik: ötféle. Frankfurtban pedig kétféle közjegyzők vannak, olyanok, kik okiratokat és végrendelkezéseket vesznek fel, és hitelesitéseket eszközölnek, és olyanok, kik kizárólag váltóóvásokkal és a városi törvényszék felügyelete alatt a kereskedelmi és ipartestületek sorkönyvei vezetésével foglalkoznak.

Szászországban a legujabb időkig az 1512-iki német közjegyzőségi törvény uralkodott, mig végre az 1854. és 55. évi törvényhozási ülésekben a közjegyzőség gyökeres ujjászervezése erélyesen sürgettetvén, az 1859. junius 3-án kelt közjegyzőségi törvény napvilágot nem látott. E törvény szerint pedig a közjegyzők hivatvák: egy- és kétoldalú jogügyletek és nyilatkozatok felett közokiratokat felvenni, pecsételéseket, eszközölni, vagyoni jegyzéket felvenni, árveréseket és árlejtéseket becsléseket foganatositani, joghatálylyal járó értesitvényeket közvetiteni, tényekről, különösen életbenlétről bizonyitványokat kiadni, másolatokat és aláirásokat hitelesiteni sat.

Badenben a közjegyzőség ujjászervezése azért tartatott szükségesnek, mert mig egyrészt a császári birodalmi hatalom felbomlott, úgy másrészt a rajna-szövetségi okmány 2 szakasza szerint az előbbi birodalmi törvények megszüntettek. 1806. november 3-án tehát kimeritő közjegyzőségi törvény alkottatott. Ez az udvari palota-grófok beavatkozását megszüntette, és a nagyherceg nevében leendő kinevezést az egyes tartomány kormány-tanácsára ruházta, a hatáskört azonban csak bizonyos eset (Vorgang) tanusitására, vagy is közhiteles bizonyitására szoritotta. A Code Napoleonnak 1809-ben történt behozatalával a közjegyzőség is lényeges változáson ment keresztül, a mennyiben az 1809. május 20-án kelt függelékkel a közjegyző hatásköre a felek akaratának törvényszerü irásbeli felvételére is kiterjesztetett. Teljes és az egész perenkivüli eljárást és kimeritő szabályozást azonban a közjegyzőség ujabban a ma is érvényben lévő 1864. május 18-án kelt törvénynyel nyerte. E törvény szerint a közjegyző hatáskörébe tartoznak: közokiratok felvétele, pecsételés (zár) alkalmazása és levétele, vagyonjegyzékek felvétele, osztályok és vagyonátadá-

sok. Okirataik teljes bizonyitéki erővel birnak. A közjegyzők elmozdithatlanok.

Bajorország ismételt kisérletek után 1861. november 10-én ujabb közjegyzőségi törvényt nyert, és pedig a franczia minta szerint. E törvény valamennyi német törvény közt a legkitünőbbiknek ismertetik el, és ez okból az osztrák törvényhozás részéről legnagyobbrészt recipiáltatott is, sőt saját törvényhozásunk részéről is — és pedig a legfontosabb elvek tekintetében úgy közvetlenül, mint pedig az eljárás tekintetében sok helyt közvetve az által, hogy törvényhozásunk e részben majdnem változatlanúl vette át a bajor törvényre támaszkodó osztrák törvényt. A bajor törvény szerint pedig a közjegyző hatáskörébe tartozik az egész perenkivüli eljárás, a mennyiben az egyes teendők a biróságoknak fenn nem tartvák — ez utóbbiak pedig: a telek- és jelzálogkönyvi ügyek, és „Ewiggeld"-ügyek, a gyámi- és gondnoksági ügyek, a hagyatékok és mindazon teendők, melyek törvénynél fogva birósági megvizsgálást, megerősitést, vagy általában határozathozatalt igényelnek. Hatáskörükön belül pedig hivatvák a közjegyzők: jogviszonyra vonatkozó nyilatkozat, tárgyalás, szerződések és tények felett közokiratokat szerkeszteni, — ezeket őrizni, és a kiadványokat a végrehajtási záradékkal ellátni. Oly szerződések felvétele, mělyeknél kiskorúak vagy gondnokság alattiak érdekelvék, a perenkivüli eljárásnak a közjegyző kizárólagos hatáskörébe utalt teendőjét képezi. Ugyanez áll oly szerződések és adóssági beismerésekről, melyekkel valamely bejegyzés vagy kitörlés czéloztatik a jelzálogkönyvben. A jogügylet különbeni érvénytelenségének terhe alatt pedig mindazon szerződések kötendők a közjegyző előtt, melyek birtokváltozást vagy valamely ingatlan tulajdonát, és ehhez hasonló jogokat tárgyaznak, és mindazon szerződések, melyek átalában ingatlanokra vonatkozó dologbani jogokról intézkednek. Nemcsak e közjegyzői kényszer, hanem még az is képezi sajátságát a bajor törvénynek, melyet a franczia törvényből meritett, és más német törvény magáévá még nem tett: hogy a közjegyzőt a király nevezi ki, és hogy a végrehajtható okmányra a végrehajtási záradékot maga a közjegyző vezeti.

Egyébiránt úgy mint a porosz, úgy a szász, badeni, de különösen a bajor törvény egyes intézkedéseivel összehasonlitó jegyzeteinkben terjedelmesebben fogunk foglalkozni.

Végül megjegyezzük, hogy a közjegyzőség Németországnak még következő államaiban van behozva: és pedig önálló törvényekkel:

Braunschweig herczegségben (1850. martius 19.), Brema városában (1852.), Hamburg városában (1815. december 18.), Lübeck városában (1838. október 10, — 1870. november 30-án kelt függelékkel), Schwarzburg-Sondershausen herczegségben (1872. január 9.) és Württemberg királyságban (1843. junius 14.);

a régi 1512-iki közjegyzőségi törvény alapján:

Mecklenburg-Schwerin és Strelitz nagyherczegségekben, Reuss-Greiz, Reuss-Plauen, Sachsen-Altenburg-Coburg-Gotha és Meiningen-Hildburghausenben, és pedig az utóbbiban az 1862. julius 15-én és 19-én kelt törvények által kiegészitve, továbbá:

a porosz törvény alapján: Anhalt, Waldeck és Pyrmont herczegségekben, végre:

a franczia törvény alapján: Elsass-Lotheringiában.

Nem ismerik a közjegyzőséget pedig:

Hessen, Oldenburg és Sachsen-Weimar-Eisenach nagyherczegségek, (ez utóbbiban az az 1850. mártius 5-én kelt törvénynyel kilátásba helyeztetett), továbbá Lippe, Schaumburg-Lippe és Schwarzburg-Rudolstadt herczegségekben.

c) Francziaországban.

Francziaországban is az olasz közjegyzőség recipiáltatott, de ez nemsokára lényeges változásokon ment keresztül.

A kinevezési jog a XII. század körül itt is megvolt osztva a főurak (seigneurs) és a király közt, és pedig történeti alapon, mert amazok a provincziákban majdnem korlátlan hatalmat, sőt a nagy jövedelmet biztositó igazságszolgáltatást is gyakorolták, és igy természetesen kerületeikben a közjegyzőket is kinevezték. A király pedig csak saját uradalmaiban nevezhetett ki közjegyzőket. Innét a különbség „notaires seigneuriaux“ és „notaires royaux“ közt.

Egyik igen lényeges intézkedés, melynek következménye a francia közjegyzőséget a többiektől élesen megkülönböztette, a peres eljárásnak a perenkivülitől való elválasztása volt, mely állitólag IX. Lajos alatt mondatott ki, kezdetben csak Párisra szoritkozván, hol 60 közjegyző volt kirendelve; e példát azonban a seigneures is nemsokára követték. Fontos volt pedig ezen intézkedés a közjegyzőségre

nézve is azért, mert ennek folytán az egész perenkivüli eljárás kizárólag a közjegyzőre ruháztathatott.

Egy másik lényeges és sajátságos ujitás a közjegyzői okmány végrehajthatósága volt, mely azon esetre, hogy az adós magát bizonyos biróság végrehajtó hatalmának alávetette, a hitelezőnek jogot adott, azon biróság végrehajtó hatalmának minden előleges kereset mellőzésével rövid úton való igénybevételére; mely czélra az okmány a biróságnak bemutattatott, és ennek pecsétjével elláttatott. Minthogy azonban az ilyen rövid utú végrehajtásra való igény csak azon biróság területére szoritkozott, mely az okmányt pecsétjével ellátta, azért később az igazságügy élén álló országos cancellár (prevot) kir. nagypecsétje szokott kikéretni, és alkalmaztatni.

Fontos kifejlesztést nyert a közjegyzőség Szép Fülöpnek 1304-ben kibocsátott rendelete által, mely csak a vidékre szóllott; ez utasitja a közjegyzőket, hogy pontos schedát szerkesszenek, ezt jegyzőkönyvbe vezessék, és ebből a kiadmányt (grosse) a feleknek hiven adják ki; e rendelet a közjegyző személyét illető egyéb intézkedéseket is foglal magában, királyi kinevezést illetőleg megerősitést rendelvén, továbbá intézkedéseket a jegyzőkönyvek őrizésére, a helyettesekre nézve stb. VII. Károly e rendeletet Párisra is kiterjesztette (1473-ban) és azt I. Ferencz is megerősitette (1539-ben).

Szintén sajátsága volt a franczia közjegyzőségnek a közjegyzők osztályozása három osztályba. Voltak t. i. olyanok, kik csak az okmány első felvételére, a „minute“ szerkesztésére, voltak továbbá olyanok, kik megint az ezektől átvett „minute“-ből csak az ünnepélyes kiadvány (grosse) kibocsátására, és végre voltak olyanok is, kik mind a kettőre voltak feljogositva. Azok kik csak a „minute“-t vették fel, jegyzőknek (notaires) szükebb értelemben, azok pedig kik csak a „grosse“ kibocsátására voltak jogositva, tabellióknak neveztettek. I. Ferencz óta (1542) azonban csak jegyzők és tabelliók léteztek; Ugyancsak I. Ferencz minden egyes kerületre különös hivatalnokokat is rendelt ki, az okmányoknak a királyi nagy pecsétbeli ellátás czéljából. Az 1543. deczember 11-én kibocsátott törvénynyel világosan kimondatik a jegyző állásának összeférhetlensége a tabellióéval, és a jegyző működése bizonyos kerülethez köttetik. IX. Károly (1560) a jegyzőket állandó „signum“ alkalmazására kötelezte, és rendelte, hogy a biróságok a kimult jegyzők jegyzőkönyveit őrizzék, és hogy az okmányt úgy a felek mint a tanuk is aláirják. III. Henrik (1575) azonban a meghálálozott jegyzők jegyzőkönyveinek őrizetét és az azokbóli kiadmányok kibocsátását külön e czélra

kirendelt hivatalnokokra bizta, (offices de notaires-gardes-notes), mely hivatás 1574-ben valamennyi Párisban már működő jegyzőkre, sőt IV. Henrik alatt (1597) az egész ország jegyzőire ruháztatott. XIV. Lajos alatt (1696) pedig a pecsétet a királyi czimerrel minden jegyző viselhette, és alkalmazhatta.

További sajátsága volt a franczia közjegyzőségnek az egyes állások elörökölhetése és eladhatása.

A forradalom alatt az egész intézmény a constituáló gyülekezet által 1791. szeptember 26-án alkotott törvénynél fogva lényeges reformon ment keresztül. A hűbéri viszonyok megszüntével ugyanis a hűbérurak kinevezési joga eltöröltetett, a közjegyzői állások elörökölhetése, és eladhatása megszüntetett, egész Francziaországban „notaires publics“ név alatt uj közjegyzők neveztettek ki, és a közjegyzők száma korlátoltatott. E törvényt azonban nemsokára követte a XI. ventose 25. (1803. márczius 16-róli) törvény, mely még ma is alapját képezi a közjegyzőségnek. E szerint a közjegyzők a király által kinevezett elmozdithatlan és az államhatalomtól független közhivatalnokok (officiers publics) kiknek hivatásuk: szerződésekről és magánjogi nyilatkozatokról (meghatalmazás, nyugta, végrendelkezésekről,) oly okiratokat (minutes) felvenni, melyeknek a felek közhitelességet (le caractère d' authenticité) kivánnak tulajdonitani, továbbá okiratok keltét hitelesiteni, mind ezen okiratokat őrizni, és azokról hiteles kiadványokat (grosse, és expeditions) kiadni. E részben a közjegyzők hatásköre kizárólagos, és független. A törvény a közjegyzőket továbbá három osztály szerint különbözteti meg. Azon közjegyzők területi hatásköre, kik oly városokban székelnek, melyekben második folyamodású törvényszék létezik, kiterjed e törvényszék egész területére, az első folyamodású törvényszék székhelyén lévő közjegyző hatásköre pedig csak e törvényszék területére, a többi közjegyzőké pedig csak a békebiróság területére szoritkozik. E szerint úgy a biztositékban, mind pedig a kinevezés feltételeiben is tétetik különbség. E törvény szerint továbbá 100,000 lélekszámú városokban minden 6000 lélekre egy közjegyző, más városokban pedig annyi rendelendő ki, hogy minden békebirói kerületre legalább kettő, és legfelebb öt essék. A minősitési szabályok azonban nem kielégitők, és nem is tudunk törvényt, mely e tekintetben oly enyhe volna. A törvény ugyanis nem kiván egyebet, mint hogy a jelölt 25 éves, a katonai kötelezettségnek eleget lett légyen, több évi valamely közjegyző mellett töltött gyakorlatot kimutasson, és a kamara által képességéről és erkölcsi-

ségéről kiállitott bizonyitványt (certificat de capacité et moralité) felmutasson; — jogi vagy egyéb iskolai tanulmányok igazolását azonban nem kiván. A közjegyző által felvett okiratok végrehajthatók, és a végrehajtási záradékot maga a közjegyző vezeti az okiratra. A közjegyző állása összeférhetlen: a biró, miniszteri hivatalnok, greffier, avoué, huissier, békebiró, rendőri, vagy pénztári hivatalnok állásával. (De az avocatéval nem, mert ez nem tekinteték közhivatalnoknak. Jonas, Studien aus dem Gebiete des französichen Civilrechts 365. l.) De az ebbeli szabályok elégteleneknek mutatkoztak, mert a közjegyzők különösen a III. osztálybeliek keresetük elégtelenségénél fogva mindenféle jövedelmező keresetre adták magukat, és különösen a magán feleknek náluk letétben lévő pénzeikkel üzérkedtek, úgy hogy meg is történt, miszerint többen megbuktak, és igy a felek pénzei veszendőbe mentek. 1843. január 4-én tehát ujabb törvény hozatott, mely tüzetesen szervezvén a kamarát, és fegyelmet, egyebek közt kimondta (12. §.), hogy a közjegyző kereskedést, tőzsdei üzérkedést, kereskedelmi, bankleszámitolási és alkuszi ügyleteket nem vihet, hasonló pénzvállalatok vezetésével, ingatlanok és követelések vételével nem üzérkedhetik stb. A közjegyző hatáskörébe azonban külön törvényekkel még többrendbeli fontos teendők utasittattak igy: leltározások (code civile 276., 279., 451., 600., 813. stb. és code de proc. 935. 943.) árverések, birói osztályok (code de proc. 970. stb.) életbenlétrőli bizonyitványok (1806. augusztus 11-én kelt rendelvény) az úgynevezett actes respectueux felvétele házasságoknál, törvénytelen gyermekek elismerésének felvétele, távollévők képviselete, leltározások, számadások és osztályoknál (code civ. 112., 115. és code de proc. 942.), elválni szándékozó hitvesek képviselése (code civ. 284., 287.) stb.

Fontos kiegészitést nyert a közjegyzőségi törvény úgy a code civil egyes szabályai, mind pedig az 1843. junius 21—24-én alkotott törvény által, melyek bizonyos ügyletekre nézve különbeni érvénytelenség büntetése alatt rendelték, hogy a közjegyző által vétessenek fel, — ezek: élők közti ajándékok, (931.) nem sajátkezüleg irt végrendeletek (970., 971.) ezeknek visszavonása, ha ez nem sajátkezüleg irt ujabb végrendelettel történik (1035.) házassági szerződések (1394.) jelzálogok lekötéséről (inscriptióról) és azoknak feloldásáról szóló okmányok (2217.) továbbá házastársak közti ajándékok a házasság tartama alatt, ajándékok visszavonása, törvénytelen gyermekek elismerése, és az ezen ügyletekre vonatkozó meghatalmazások (1843-iki törvény). A franczia közjegyzőség egyéb fontosabb szabályaira egyébiránt az illető helyeken még visszatérendünk.

d) Az osztrák tartományokban.

Ausztriában, hol a német ajkú tartományokban 1781. évig az 1512. évi német közjegyzőségi törvény állott fenn, a legelső önálló, és egyszersmind lényeges bár korántsem üdvös intézkedés II. Jósef császár alatt történt, ki az akkoriban egész Németországban már majdnem elviselhetlenekké vált hiányokat és visszaéléseket az által vélte legczélszerűbben megszüntethetni, hogy majdnem az egész intézményt eltörülte, a mennyiben az 1781. évi birósági rendtartás 112. §-ával a közjegyzői hatáskört kizárólag a váltóóvások felvételére szoritotta. Némi kedvezményt nyujtott azonban az 1782. évi april 9-én kelt nyiltparancs, mely a közjegyzőket mint váltójegyzőket a feleknek a kereskedelmi és váltótörvényszékek előtti képviseletére feljogositotta, mely képviselet az 1784. november 29-én kelt udvari rendelettel általánosittatott vagy is a többi biróságokra is kiterjesztetett. Az ezen intézkedéseket 1850. évig követő kisebb-nagyobb fontosságú 14 külömbféle rendelet közül csak az 1788. junius 22-én kelt udvari rendeletet emeljük ki, mely kapcsában a fennti birósági rendtartásnak világosan rendeli, hogy a közjegyzők által felvett okmányok a váltóóvások kivételével közhitelességgel nem birnak.

Uj korszakot nyitott a közjegyzői intézménynek a mostani uralkodó Ő Felségének 1850. május 9-én kelt legfelsőbb elhatározása, mely az intézmény visszaállitását rendelé, és melynek folytán Dr. Schmerling Antal akkori igazságügy-minister javaslatára általában véve a franczia törvény mintájára az 1850. szeptember 29-én kelt közjegyzőségi rendtartás készült. Fontos ezen rendtartás azért is, mert az (és pedig csak is Felső- és Alsó-Ausztria, és Salzburgra szoritkozó hatálylyal) bizonyos ügyletekre nézve a kényszert meghonositotta; ezen ügyletek voltak: minden telekkönyvi bekeblezés alapjául szolgáló ügyletek, házassági szerződések, házassági ajándékról szóló elismerések, házastársak közti adásvevési-, csere-életjáradéki- és kölcsönszerződések, átadás nélküli ajándéki szerződések, irásbeli szerződések olvasni nem tudó vakok és süketek, és irni nem tudó némák közt, ha azok saját személyükben köttetnek; vakok végintézkedései, ha ezek nem sajátkezüleg iratnak és aláiratnak; és váltóóvások. E közjegyzői kényszer azonban az 1852. november 27-én kelt ministeri rendelettel 1852. deczember 16-tól kezdve megint megszüntnek nyilvánittatott.

A fennti 1850. évi közjegyzési rendtartást csakhamar t. i. 1855. május 21. ujabb váltotta fel, melynek az előbbi alapúl szolgált ugyan,

de mely ezen még is lényeges módositásokat tett. Ezek közül kiemelendőknek tartjuk: a közjegyzői okmány tárgyát képező szinleges ügylet elleni kifogások megengedhetőségét, a magán-okmány és perenkivüli beadványok szerkesztésének engedélyét, a magánokmánynak közokirati erővel való felruházhatását, a különbféle intimatiók behozatalát, a közjegyző hatáskörének kiterjesztését birói kiküldetésekre, és a fizetési parancs behozatalát; a többi kevésbé fontos módositások vagy ujitások a közjegyzői vizsgát, óvadékot, a közbenjárás megtagadhatásának eseteit, s a dijakat illették. (Ez volt azon közjegyzőségi rendtartás, mely az 1858. február 7-én kelt nyiltparancscsal Galicziában, a krakkói nagyherczegségben, Bukovinában, és a magyar koronához tartozó összes országokban is behozatott.)

Ha már az 1850-iki közjegyzőségi rendtartásnak méltán lehetett azon szemrehányást tenni, hogy midőn már elfogadandónak találta a franczia törvény nehány főelvét, el nem fogadta egyszersmind ezeknek következményeit, különösen a közjegyzői okirat végrehajthatóságát is, úgy az 1852. évi fennti rendelet, és az 1855. évi ujabb közjegyzőségi rendtartás még félszegebbé tették az intézményt a kényszer megszüntetése, a közjegyzőknek egyes hivatalnokoktól való túlságos függővé tétele, és apró kamarai-kerületek alkotása által, a mi a testületi szellem kifejlesztését nehezité sat.; — úgy hogy a közjegyzőségre vállalkozók száma napról napra csökkent, sőt egyes állások betöltetlenül is maradtak. A szükség tehát úgy a közönség mint az intézmény érdekében gyökeresebb reformot létesiteni, nemsokára oly általánosan éreztetett, hogy a kormány a képviselőházhoz 1869. május 1-én egyrészt ujabbi általános közjegyzőségi törvény, és másrészt némely ügyletekre nézve felállitandó közjegyzőségi kényszer, s a telekkönyvi okmányok tekintetében kimondandó hitelesitési kényszer iránt két a bajor törvényre határozottan támaszkodó javaslatot terjesztett be. Mindakettő többszöri félbenszakitások után mindkét ház részéről némi módositásokkal elfogadtatott, és 1871. julius 25-én szentesitést is nyert.

A leglényegesebb módositás a telekkönyvi okmányokra nézve javasolt hitelesitési kényszer elvetéséből állott, (mely azonban a később tárgyalt, de ugyanaz nap szentesitett telekkönyvi törvénynyel utólag még is behozatott), az utóbb emlitett javaslat azonban a többire nézve elfogadtatott, és e szerint (a némák végrendeletének elejtésével) a közjegyzőségi kényszer ugyanazon fennebb felsorolt ügyletekre nézve, melyek az 1850. évi köz-

jegyzőségi törvény értelmében is kényszer alá estek — ismét visszaállittatott. Honi törvényünk magyarázatánál e törvény számos egyes szabályaira is vissza fogunk térni, itt csak a következő legfontosabb szabályokat idézvén. Ezek: A közjegyzői okmány közhitelessége (2. §.); végrehajthatósága, de csak előleges alávetés esetében (3. §.), a közjegyző jogosultsága magánokmány, és perenkivüli beadványok szerkesztésére (5. §.), szigoru minősitési, összeférhetlenségi és fegyelmi szabályok, a közjegyző elmozdithatlansága és áthelyezhetlensége (20. §.), testületi szervezkedés kamara és collegium alakitása által, megosztott fegyelmi hatalom a kamarák és a főtörvényszékek közt sat.

Megjegyezzük végre e helyütt ismételve azt is, hogy a magyar törvény nehány fontos eltéréstől, és több a bajor törvényből közvetlenül meritett elvtől eltekintve a fennebbi két osztrák törvénynek legnagyobb részét recipiálta; miről egyébiránt annak helyén szintén többet!

e) Európa egyéb államaiban.

Mielőtt Magyarországra áttérnénk, nem mulaszthatjuk el röviden a többi európai államok közjegyzőségét is megismertetni, és pedig kevésbé történeti, mint inkább statistikai szempontból:

Angolországban vannak ugyan közjegyzők, de ezek távolról sem hasonlitanak a kontinensi kartársaikhoz — mert őket nem az államhatalom nevezi ki, hanem legtöbbnyire többen az egyetemi tanács előtt igazolt igen jelentéktelen minősités alapján közös iroda nyitására társasági szerződésben egyesülnek. Az állam őket sem közhitelességgel, sem valamely közhatalommal fel nem ruházza, tehát fegyelmükkel sem törődik. A gyakorlat pedig kizárólagos hatáskörükbe csak a váltó és kereskedelmi utalványok óvatolását utalta, — egyébként hajós-kapitányok jelentésének felvétele iránt is szoktak megbizatni hajótörések és hajókárok esetében — sőt e czélra a tengernöki hivatal székhelyén bizonyos közjegyzők állandóan székelnek is, kik „proctor“-oknak neveztetnek. Egyéb magánügyekben azonban csak oly ügyletek felvételével szoktak megbizatni, melyeket a felek külföldön szándékoznak érvényesiteni, és melyeknek a közhitelességnek legalább szinezetét kivánják nyujtani, mert az angol jogélet teljesen megszugszik a két tanu előtt felvett magánokiratban, melyeket pedig leginkább az „attorneys és sollicitors“-ok: tudományos képzettségben a közjegyzőknél magasabb fokon álló functionariusok szoktak felvenni.

Olaszországban különösen Piemont, Róma, Toscana, Nápoly és Velenczében még 1806. junius 7-én, illetőleg január 17-én a franczia közjegyzőség hozatott be, melynek ujjászervezésével azonban már több év óta foglalkozik a kormány.

Belgiumban fennáll a XI. ventose 25-érőli franczia törvény szerinti közjegyzőség, — és Hollandiában is, az 1842. julius 9-én hozott törvénynyel módositva.

Schweiz cantonjai közül csak Luczern, Unterwalden, Glarus és Zug nem ismer közjegyzőséget. Zürichben az 1839-iki törvény szerint a közjegyzőségi teendőket a „Landschreiber"-ek, Bernben pedig az 1835. február 21-én kelt rendelvény szerint az „Amtsschreiber"-ek végzik, úgy szinte Uriban is. Önálló közjegyzők pedig vannak: Schwyzben az 1867. törvény szerint, Solothurnban az 1803. törvény szerint (és pedig szigorú minősitési szabályokkal; az okirat közokirat, a közjegyző ügyvédséget is gyakorolhat, és 9000 frank biztositékot tesz); — továbbá Baselben a franczia törvényhez hasonló 1869. deczember 2-án kelt törvény szerint (szigorú minősités, terjedelmes hatáskör, közokirati erő, és közjegyzői kényszerrel minden zálogle kötést tartalmazó, továbbá ingatlanokra vonatkozó valamenynyi: átruházási, elzálogositási és dologbani jogokat megszüntető ügyletek tekintetében, végre nem sajátkezüleg irt végrendeletek tekintetében, a közjegyző ügyvéd is lehet), úgyszintén Freyburgban is az 1850. november 21-róli törvény szerint teljesen a franczia törvény mintájára, (de sokkal szigorúbb minősitéssel, továbbá közokirati erő, végrehajthatóság, kamarai intézmény és közjegyzői kényszerrel minden ingatlanra vonatkozó: adásvevés, csere, szolgalom felállitása, és elzálogositást tárgyazó szerződés tekintetében).

Meghonosult továbbá a közjegyzői intézmény Spanyolország és Portugalliában, sőt a legujabbi időben még Oroszországban is — és igy valóban ideje is volt már, hogy ezen intézmény valahára Magyarországban is helyesebb alapon ujra behozassék, és igy hazánk e tekintetben is a többi művelt jogiállamok sorába lépjen.

f) **Magyarországban.**

Kevés jogintézményünk van, melynek történetét oly homály boritja, mint a közjegyzői intézményét, — pedig tagadhatatlan, hogy

a közjegyzőség századokon keresztül hazánkban is ismeretes volt, — hisz ez azon közel érintkezésnél fogva, melylyel hazánk a nyugati művelt államok: Német- és Olaszország, sőt még Francziaországgal is állott, és melynek egyéb jogintézmény recipiálása köszönhető — alig lehetett is máskép.

Számtalan reánk maradt régi diplomák és egyéb okiratok igazolják, hogy a „notarius“ elnevezés hazánkban is már legelső dicső királyunktól kezdve divott, és pedig ugyanazon jelentőséggel, mint Olasz- és Németországban. Ezek alatt értettek tehát itt is azon egyének, kik királyaink szolgálatában mint titkárok és irnokok a királyi okmányok (chartae) fogalmazását és leirását ugy közügyekben, mint a királyok magánügyeiben végezték.[1]) E hivatalnokok azonban nemcsak „notarii“, hanem „cancellarrii, capellani, secretarii, amanuenses és apocrisarii“-nak is neveztettek, és pedig nem mindég egyféle jelentőségben. Igy a notarius és cancellarius név kezdetben egy jelentőségű volt ugyan, de a XII. század vége felé, különösen a XIII. században nem, mert akkoriban közöttük, kik együttvéve a királyi cancellariát képezték, rangfokozat fejlődött ki. E cancellariából keletkezett a későbbi magyar kir. udvari cancellaria. Az egyes hivatalnokok közt a legelső rangot a cancellarius (Comes cancellariae) foglalta el, ki rendesen a király személye mellett tartózkodott. A legközelebbi rang a vicecancellariust illette, ki rendszerint a székesfehérvári prépost volt, és Székesfehérvárott, később pedig ott székelt, hol az ország irattára őriztetett. A vicecancellarius volt a királyi gyürü pecsét őrzője, vagyis mint III. László király 1284-ik évi levele tanusitja[2]): a kir. személynök, mert a gyürü pecsét egyenesen

---

[1]) Daniel Cornides: Vindiciae anonymi Belae regis notarii Budae 1802. 40. 97. l. és Martinus Georgius Kovachich: Formulae folennes styli etc. Pesthini praefatio XVI. l.

[2]) E levél, mely egyéb kérdésekre is világot vet, igy szól: „Venerabilis pater Thomas, Episcopus Vaciensis, aulae nostrae cancellarius temporibus avi nostri Domini Belae Regis, clarae memoriae, primum Notariae fungens Officio, sic per quaelibet, alluvione gratiae, credit et emicuit incrementa, ut Apocrisiarii, seu Specialis Notarii, ad annulum Regium sibi metuit officium recomendandum negotia tam publica, quam fiscalia (mint kir. személynök) per ministerium sibi traditum dispensando, — gloriosissimo Rege Stephano, Patre nostro mortis debitum persolvente, idem Pater Venerabilis nostro adhaesit lateri — Apocrisiary primitus, consequenter et quasi conjunctim Vicecancellariae Officio, ac honorabilis Albensis Ecclesiae Praepositurae regimine meruit insigniri.“ — (Cod. dipl. V. 3. 179. Podradczky Jósefnél: Béla király névtelen jegyzőjének idejekora és hitelessége. Budán, 1861. 49. l.)

a király személyének és jelenlétének volt jelképe; — és minthogy a gyürü pecsét a titkos pecsét (secretum) volt, (tágabb értelemben ugyan a többi pecsétek is titkosaknak neveztettek) — annálfogva a vicecancellarius „secretarius“ elnevezést is viselte. Ugyancsak a vicecancellarius sokszor „apocrisarius“ és „specialis notarius“-nak is neveztetett.[1])

A harmadik vagy is legutolsó rangot pedig a közönséges notariusok birták és ezek a XIII. század óta többé nem, mint előbb, a királyi rendeletek megerősitésére és kiadványozására, hanem csak jelentéktelenebb királyi magánügyekbeni szolgálattételre alkalmaztattak.[2])

A „capellanus“ név pedig átalános kifejezés volt a cancellaria tisztviselőinek megnevezésére egymásközti különbség nélkül.[3])

A cancellariusok, sőt a XIII. század előtt a notariusok is, mert a mint láttuk akkoriban köztük még különbség nem létezett, külállás tekintetében igen tekintélyesek voltak — ők a többi katonai és egyéb királyi hivatalnokok, és a nemesek ellenében lényeges előjogok és kedvezményekkel birtak, és a közönséges biráknak alávetve nem voltak.[4])

E notariusok karához tartozott Béla király névtelen jegyzője is, ki őskorunkból reánk hagyott történetéről nevezetes — de kinek nevét és létének s müködésének idejét tudósaink biztosan meghatározni eddig képesek még nem voltak.[5])

A kérdéses királyi tisztviselők számtalan okiratokon „magister“-eknek is nevezik magukat. Magister a középkorban átalában elöljárót, különösen azonban tudósi rangot (doctor artium) jelentett, de különös foglalkozást, hivatást rendszerint nem jelzett.[6])

---

[1]) Lásd fennebbi levelet, ugy Erzsébet királyné III. László nejének 1284-diki levelét ugyanott.

[2]) Cornides 41. l.

[3]) Podradczky 51. l.

[4]) Westphalon, Cornidesnél 158. l.

[5]) Iróink az anonymust hol prépost, hol megyés püspöknek, hol csak egyszerü notariusnak tartják; az egyik Pál, a másik Péter, és még mások Benedek és Mátyásnak nevezik. Podradczky többeknek azon állitása ellenében, hogy anonymusunk vagy a XIII. század vége felé, vagy legfellebb a XIV. század elején élt, kimutathatni véli, hogy az csak II. Béla jegyzője lehetett. (78. l.) Annyi bizonyos, hogy anonymusunk pap volt, és mint ilyen, de azért is, mert deákul, tehát azon nyelven irt, melyet akkoriban csak müvelt és tudós férfiak birtak, — nemes magyar családból származott. (Podradczky 27. l.)

[6]) Struvius (Corpus juris publ. imp. rom. germ. Tenae 1738.) — továbbá: Saneti Gerardi episc. Chanadiensis scripta et acta, opera et studio Ignatii Comitis

A notariusoktól azonban megkülönböztetendők a „protonotariusok,“ kik ugyan szintén jegyzői teendőket végeztek, de nem a királyok cancellariájában, hanem az ország rendes birái mellett, és kik valószinüleg a többi jegyzők főnökei voltak. A protonotariusok hivatala csak később fejlődött ki — a legrégibb okirat legalább csak Nagy Lajos korából 1361. évből származik. E protonotariusok később az által, hogy a rendes birák helyetteseiként alkalmaztattak, valóságos birákká is lettek — mig végre VI. Károly azon ügyekre nézve, melyek illetőségük körébe tartoztak, a kerületi táblákat nem alakitotta.[1])

E notariusok mint külföldön, ugy nálunk is rendszerint papok voltak, mert akkoriban csak ezek birtak a tudományos müveltség azon fokával, mely okiratszerkesztésre szükséges volt, sőt mert az irástudás is rendszerint kizárólagos sajátjuk volt. Okirataink azonban világi notariusokról is tesznek tanuságot.[2])

Végre figyelmet érdemel az is, hogy ily notariusok ugy mint külföldön is, nemcsak a király szolgálatában alkalmaztattak, hanem a királyné, a herczegek, a káptalanok és conventek, egyes városok, főurak és magánosok szolgálatában is.[3])

---

de Batthyan Episcopi Transylvaniae, Albo Carolinae 1790. — Hoffmann Jakab szerint (lexiconában) a XII. században a doctor és magister czimet akkép különböztették meg egymástól, hogy az egyházi és polgári törvény tudorait „doctorok“-nak, a hit és szépmüvészet tudósait pedig „magisterek“-nek nevezték. Ily magisternek anonymusunk is irta magát. (Podradczkynál 23. l.)

[1]) Szokolay István: a Magyar-, Erdély-, Horvát- és Tótországba behozott köz-jegyzőség Pest, 1858. I. 51. l.

[2]) Igy felemlittetik Kováchichnál: Magister Stefanus specialis notarius sigilli annularis Regiae, mint világi, mert az okiratban örököseiről tétetik emlités. (Formulae, praefatio XV. l.)

[3]) Nem tartjuk feleslegesnek nehány notarius nevét, ugy a mint számtalan okiratainkon olvasható, illetőleg is nehány okirat záradékát közleni.

Ily notariusok voltak például:

a) A királyok szolgálatában: és pedig egyszerü notarius vagy capellanus elnevezéssel.

Nikolaus, I. Endre alatt 1055-ben. A király által a tihanyi apátságnak ezen évben adott levele ekkép záratik be: circum scriptum est hoc privilegium a beatissimo praesule curabat Notarii iu Curia Regali. (Koller Itest. Epis, V. Eccl. Tom. I. p. 146.)

Barnabas Sz.-László alatt. 1082.

Thimoteus Capellanus. 1093.

Joannes notarius filius Tybus II. Béla alatt. 1135, és 1137.

Barnabas notarius II. Geyza alatt. 1148, és 1156.

Egészen más tekintet alá esnek most azon notariusok, kik mint „notarii publici" hazánkban is léteztek és kik nem mint a királyok, és egyéb személyek szolgálatában álló hivatalnokok, hanem a megkereső felek egyes ügyeiben mint önálló hiteles közegek, tehát valóságos közjegyzők működtek.

Valjon a közjegyzőség Magyarországban a királyi notariusok intézményéből fejlődött-e ki, vagy pedig valjon recipiáltatott-e az a külföldtől akként, hogy egyes közjegyzők, kik külföldön nyertek már auctorisatiót, (és pedig kezdetben a pápa által) — Magyarországba jöttek, és itt a közjegyzőséget gyakorolták és megismertették? — erre elégséges adatok hiányában határozott választ adni alig lehet. Ugy

---

Joannes filius Ottonis. (Sümegi prépost). II. Béla alatt.

Hugo III. István alatt. 1163.

Vincentius ugyanakkor. 1165. és 1175.

Magister Gualterius notarius 1180. (Ez az okiratokon olvasható legrégibb Magister.)

Magister Kathapan fehérvári prépost III. Béla alatt, 1193.

Magister Pous, et Benedictus Frater eius, „Notarii aulae nostre" 1265.

Joannes Litteratus, Curiae nostrae notarius dictus de Syrmia 1339.

Elias et Kazmerius notarius 1347.

Továbbá a királyok szolgálatában cancellarius, vicecancellarius, secretarius, apocrisarius, és notarius specialis elnevezéssel:

Bartolomeus notarius specialis (egri prépost) IV. Béla alatt 1279.

Thomas „aulae nostrae" cancellarius (váczi püspök) III. László alatt 1284.

Magister Joannes notarius specialis Robert Károly alatt 1314.

De Chanadino secretarius, notarius et comes capellae (nagy-váradi prépost) Robert Károly alatt 1323.

Petrus Syrmiensis comes capellanus et secretarius cancellarius. 1340.

Magister Stefanus specialis notarius sigilli annularis Regii I. Lajos alatt. 1357.

Joannes de Kikille secretus notarius ugyanaz alatt.

Michael filius Georgii, specialis Regii Sigilli notarius III. László alatt 1357. Ez az erdélyi só-hivatalok elöljárója (comes) volt.

Wilhelmus capellae nostrae comes, secretarius noster cancellarius (pécsi püspök) 1367, sat. sat.

Ezek Stefanust és talán Michaelt kivéve mind egyházi személyek voltak.

b) Hogy itt-ott a királynék is külön notariusokat illetőleg cancellariusokat tartottak, az kitünik abból, hogy okirataink „Benedictus"-t Erga fiát (II. András alatt) és „Ladislaus"-t veszprémi püspököt mint „cancellarius reginalis"-t emlitik, — ez utóbbi egyszersmind a király (I. Lajos) alcancellárja volt. (Cornides 165. l.)

c) Ugyanez áll a herczegekre nézve is. Ilyen volt Petrus: András herczeg (III. Béla fia) cancellariusa. 1198. Farlat („Illiricum sacrum" III. 228) még egy „ducis aulae" notariust emlit a név kitétele nélkül.

látszik azonban, hogy a magyarországi közjegyzőségnek ugyanazon eredete volt, mint a németországinak, vagyis, hogy a z Olaszországból recipiáltatott; — mert a közjegyzőség létélének nyomai Magyarországban csak a XIII. század utolsó évtizedeire vezethetők vissza[1]), ez időben pedig a közjegyzőség intézménye a szomszéd Olaszországban, melylyel hazánk akkoriban a legélénkebb érintkezésben állott, már teljes virágzásnak örvendett. Alig lehet tehát feltenni, hogy ugyanakkor a közjegyzőség eszméje a királyi notariusok intézményéből Magyarországban egészen önallóan megpendült volna; bár oly hiteles okiratra is akadtunk, melyet királyi vicecancellarius 1266-ban magánvégrendeletről felvett, mi azon feltevésre látszik jogositani, hogy a királyi cancellária hivatalnokai kivételképen egyes felek megkeresésére azoknak magánügyeiben is vettek fel, illetőleg hitelesitettek okiratokat[2]). A receptiót pedig még nehány külső ok is látszik igazolni, és pedig átalában véve azon körülmény, hogy a reánk maradt okiratok szerint az itteni közjegyzőknek legnagyobb része idegen származású volt, és az olasz közjegyzői intézmény

---

d) Városi notariusok voltak továbbá például:
Laurentius notarius pestiensis 1463.
Kilianus notarius Budae 1476.
Magister Petrus Clericus Sibenicensis communitatis notarius 1263.
Basilius Diaconus Jadertinae civitatis notarius stb. stb.
e) Magánosok szolgálatában voltak végre például:
Nicolaus notarius Nycolay de Wylak. 1460.
Gallus notarius Emrici Vayvodae 1446. stb.
(Lásd Kovachich: Formulae; praefatio XV, XVI, Cornides 85. 86. 98. 132. 152. Podradczky 50. 51. 53. stb)

[1]) Daczára legszorgosabb kutatásainknak nem sikerült közjegyzői okmányra akadnunk, mely itt a XIV. század előtt állittatott volna ki. — Szokolay István is, ki egyes közjegyzők neveit és okiratait dicséretre méltó buzgalommal gyüjtött össze — csak egy notarius publicust közöl a XIII. századból (t. i. Bertholdus de Bosant-t 1276-ból) — és ez is idegen volt. (56. l.)

[2]) Ezen okmány igy szól:
„Magister Fareasius divina miseratione Praepositus Albensis Ecclesiae Aulae Illustris Regis Hungarorum Vicecancellarius.... Ad universorum notitiam harum seric volumus pervenire, quod nobilis vir Paris filius Alexandri... (következik végrendeletének tartalma)... Ad instantiam igitur et humilem suplicationem ejusdem Paridis cum ipsius desiderium pium, et salubrare videremus, in testimonium rei gestae praesentes concessimus Litteras nostro Sigillo autentico consignatas. Datum anno ab Incar. Domini Mill. CC. Sexagesimo sexto."
Ez az egyedüli ily kivételr tanusitó okmány, melyre akadtunk. Közli azt Koller: Episcopi Quinque Eccles. II. 205. l.

receptióját különösen azon tény, hogy a közjegyzőség Magyarországban a XIV. század első éveiben, tehát épen az olasz Anjou házbeli királyaink alatt kezdett figyelemre méltó mértékben terjedni. Az azonban bizonyos, hogy a közjegyzőség Németországból nem recipiáltatott — mert az akkoriban ott a pecsétjog miatt még kifejlődve nem volt, és szintén csak a XIV. században vétetett át Olaszországból.

Hogy pedig e „notarii publici", kikről szólunk, csakugyan valóságos közjegyzők voltak, azt az általuk felvett okiratoknak reánk maradt nagy száma minden kétségen kivül helyezi. Ezen okiratok a valódi közjegyzői minőségnek következő kizárólagos ismerveit igazolják:

a) eltekintve attól, hogy a középkorban a „notarius publicus" műszó alatt mindenhol csak közjegyző értetett, — ez az okiratokon kevés kivétellel mindég megemlitette, valjon a pápa vagy a császár által nyert-e megerősitést, és pedig e szavakkal: „notarius publicus auctoritate apostolica", vagy „imperiali", vagy pedig „apostolica et imperiali". Itt is voltak t. i. közjegyzők, kik mind a pápa, mind a császár részéről nyertek auctorisatiót. Már pedig ilyen megerősitést a legmagasabb hatalmak részéről csak közjegyzők nyertek.

b) Több okiraton a közjegyzők magukat tabellio-nak is nevezik, — tabellio alatt pedig a mint tudjuk, úgy Olasz- mint Németországban szintén csak a közjegyző értetett.

c) Okirataikat mind maguk, mind mások „instrumentum publicum"-nak nevezik, vagy is a közhitelesség fogalmával jelölik meg.

d) Az okiratok szerkesztésénél mindég majdnem egyenlő formákat alkalmaztak, és pedig oly formákat, melyek nemcsak a magyarországi közjegyzők közt dívtak, hanem az olasz és német közjegyzők formáival is teljesen egyenlők voltak. Ilyen állandó formák, illetőleg záradékok pedig a következők voltak: „Petierunt me .... ut ipsis publicum conficerem instrumentum", vagy „ut in formam publici instrumenti transumerem", vagy „transumpsi, et in formam publicam redegi" stb. Ily szójárások külföldön szintén csak a közjegyzői okiratoknál alkalmaztattak. Végre

e) Az okiratok bevezetésében és záradékában ugyanazon ünnepélyességek itt is megtartattak, melyek akkoriban külföldön a közjegyzői okiratot jellemezték. Ezen ünnepélyességek voltak: Isten nevének felhivása; a pápa uralkodása idejének, és az okiratszerkesztés, illetőleg az ügylet helyének és idejének és pedig nemcsak az év, hónap, nap, hanem sokszor az

órának is pontos kitétele, a tanuk megemlitése, és főleg a közjegyző felkérésének (rogatio) megemlitése, végre az aláiráson kivül a signum, és későbbi időkben az okirat megpecsételése.[1])

Az itteni közjegyzők hatáskörébe az okiratszerkesztés és hitelesités tartozott, mely az egész perenkivüli eljárásra kiterjedt; — a hátramaradt okiratok különösen: fassiók, adományozások, lemondások, mindennemü végintézkedések, ügyvéd vallomások, ellenmondások, óvástételek, megbizások és helyettesitések kiállitását és vissza-

---

[1]) A mondottak igazolására közlünk ezúttal nehány közjegyzői okiratot kivonatban:

a) Mátyás királynak az egri szüz Máriához czimzett prépostság privilegiumait megerősitő Budán, 1459. márczius 10-én kelt levelében idézett Miklós ottani apát okiratán következő közjegyzői ünnepélyességek olvashatók:

„.... „Datum et actum in praefata Ecclesia Cathedrali Agriensi ... anno Domini millesimo quadringentesimo tricesimo, die vero vicesima tertia mensis Julii, Jndictione octava, Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris et Domini, Domini Martini, divina providentia Papae V., anno ejusdem decimo tertio. Praesentibus etc: ... (felsoroltatnak az összes jelenlévők.) Et ego Nicolaus, natus Jacobi de Iglovia, clericus Olomucensis diocesis, publicus imperiali auctoritate notarius, quia etc ..... una cum praenotatis testibus praesens interfui, eaque omnia, et singula sic fieri, vidi, et audivi. Idcirco hoc patens publicum instrumentum, per alium fidelem, scriptum eximie confeci, et in hanc publicam formam redegi, et hic me manu mea propria subscripsi, sigillum meum apposui consuetum ..... requisitus, et rogatus." (Lásd Kaprinay István „Hungária diplomatica" II. 263.)

b) Érdekes a pápa követe által a tized dolgában több horvát községhez intézett, Budán 1490. julius 5-én kelt levél. Érdekes ez pedig azért, mert az három közjegyző ugyanazon záradék külön-külön ismétlése mellett irja alá: egy magyar és két olasz. E levelen a közjegyzői ünnepélyességek a következők:

„Budae 1490 $^{15}/_{7}$. Pontificatus autem sanctissimi in Christo Patris, et Domini nostri Domini Innocenti Divina providentia Papae Octavi, anno sexto. (Felsoroltatnak a jelenlévők.) ... Et ego Jacobus Lucae De Bodog asszon Falva Transylvaniensis Dioecesis sacra imperiali auctoritate notarius publicus, approbationi etc: una cum praenominatis Testibus et inscriptis Notariis Collegiis meis praesens fui, eaque omnia sic fieri vidi, ef audivi; Ideo hoc instrumentum publicum seu has litteras per alium fideliter scriptum exinde confeci, et in hanc publicam formam redegi; signoque ac nomine meis solitis et consuetis consignavi, et roboravi in fidem ... requisitus et rogatus. (L. S.) (Aláirás: Jacobus Lucae etc.)"

Ezután közvetlenül majdnem szóról szóra ugyanazon záradék olvasható: „Et ego"-tól kezdve „rogatus"-ig, mely záradékot „Lúcantonius Florentinus

vonását, jelentések, kérelmezések és eskületételeket tanusitanak. Ezenkivül azok peres ügyekben felebbezési bejelentésekkel és tanukihallgatással is foglalkoztak. Hogy azonban a biróságok mellett mint a külföldiek akár jegyzőkönyvvezetők, akár kiküldöttek gyanánt működtek volna — erről okirataink felvilágositást nem adnak.

Hasonlókép nincs nyoma az okiratokban annak, hogy közjegyzőink a külföldiek példájára a kibocsátott okirat alapjául szolgáló és őrizetül visszamaradt jegyzőkönyvet (schedát) vettek volna

civis Viterbiensis, apostolica et imperiali authoritatibus notarius publicus". (Ez a pápai követ „secretariusa" volt.)

Mire még egyszer szóról-szóra ismételtetik a kérdéses záradék: „Bernardinus de Autonatiis Canonicus Galesanus civitatis Calanae Dioecesis imperiali authoritate notarius publicus" aláirásával ellátva. (Ez megint a pápai követ „capellanusa" volt. Kerchelich. — Historia Zagr. I. 204. l.)

c) Chobad László szepesi prépost megbizás-visszavonást tárgyazó közjegyzői okiratán (1508. évben) ez olvasható:

„In Nomine Domini Amen. Anno ejusdem Nativitatis MDVIII indictione XI die vero XXVI Mens. Decembris hora tertiarum vel quasi in Ecclesia collegiata S. Martini de Scepus dioecesis Strigoniensis, Pontificatus autem sanctissimi in Christo patris et Domini Domini Julii Divina providentia Papae II. Anno ejusdem VI. in mei Notarii publici, testiumque infrascriptorum ad hoc vocatorum, pariterque rogatorum praesentia personaliter constitutus reverendus dominus Ladislaus de Chobad Presbyter agriensis dioecesis etc. . . . . Super quibus omnibus et singulis dictus D. Ladislaus principalis protestans, et constituens me notarium infrascriptum petiit, et debite requisivit per me sibi dari et confici unum, duo, vel plura, publicum, seu publica instrumentum seu instrumenta; quod et feci officio mei tabellariatus incumbente. Acta sunt haec, et facta anno, indictione, die, mense, loco et pontificatu quibus supra etc. (Következik a jelenlévők felsorolása.)

„Et ego Nicolaus natus Benedicti Köeröes vaciens. dioecesis, publicus sacra apostolica authoritate notarius et tabellio juratus, quia praemissis, protestationi, retractationi juramenti emissioni, procuratorum, constitutioni, ratihabitioni, omnibusque aliis, et singulis, dum, sicut praemittitur, fierent et agerentur, nominatis testibus praesens interfui, eaque omnia et singula sicce fieri vidi et audivi. Ideo hoc praesens publicum instrumentum me, et nomine meis solitis et consuetis consignavi et roboravi in fidem et testimonium omnium et singulorum praemissorum requisitus et rogatus". (Carolus Wagner: „Analecta Scepusii" I. 355.) E notarius tehát tabellionak is nevezi magát.

Látjuk tehát, hogy a közjegyzők az ünnepélyességekben majdnem szórólszóra ugyanazon szójárásokat használták, — és ez áll valamennyi reánk maradt, „publicum instrumentum"-ra nézve. Igy például szintén majdnem szóról-szóra egyenlők egymással azon számtalan formulák, melyeket Kováchich Márton György „Formulae solennes styli" czimü művében Nyirkállói Tamás nyomán közöl. (Lásd

fel; ezt legalább pusztán csak a már kiemelt azon körülményből hogy az okiratok formulái majdnem teljesen egyenlők, következtetni alig lehet. Nincs nyoma továbbá az okiratok végrehajthatóságának; nincs nyoma annak, hogy a közjegyzői auctorisatió bizonyos minősitéstől, vagy vizsgától tétetett volna függővé, továbbá hogy a közjegyzők matriculákba irattak volna; és nincs végre semmi nyoma oly szabályoknak sem, melyek a közjegyzői működés ünnepélyességeit, a közjegyzői felelősségét, vagy a közjegyzők magán viseletét, és az állam, a közönség és a testület irányábani kötelezettségeit megállapitották volna, — a milyen szabályok például az olasz statutumok is voltak, és a XIV. században már Németországban is léteztek. Ilyen statutumok hiánya pedig megint annak is bizonyitéka, hogy a közjegyzők kara testületileg szervezve nem volt, és pedig sem az államhatalom, sem egyéb hatóságok (városok) által. Igaz ugyan, hogy iróink „Collegium notariorum"-ról emlitést tesznek, de ez alatt csak a kir. notariusok hivatala illetőleg testülete értetett.[1])

Mindez együtt véve eléggé tanusitja azt, hogy az intézmény hazánkban nagy fontosságot és elterjedést nem nyert, és igy hazánk jogi életére is befolyást nem gyakorolt. Ezt a felsorolt viszonyokon kivül még azon körülmény is bizonyitja, hogy a közjegyzőkről egész corpus jurisunkban Zsigmond királynak 1405. évi 2-ik rendeletétől eltekintve, egyátalán még emlités sem tétetik.[2]) De nem is éreztetett annak szüksége, hogy az intézmény különösen az államhatalom részéről támogattassék és szerveztessék, mert akkoriban ugyancsak az államhatalom által és pedig már II. András alatt megerősitést nyert, és a XIII. században már virágzásban állott ősi intézményünknek, a hiteles helyek intézményének egyrészt ugyanazon hivatása volt mint a közjegyzőknek, másrészt pedig a hiteles helyek teljesen meg is feleltek az akkori

291. 292. 407. 409. 421. 423. 425. 429. l.) stb. Kár, hogy e formulákban sem a felek sem a közjegyzők nevei megemlitve nincsenek.

Nem lesz felesleges a fennebbieken kivül még nehány publicum instrumentumot és közjegyzőnek nevét idézni.

[1]) Podradczky 50. l.

[2]) E rendelet igy szól: „Decrevimus in super, quod nullus publicus notarius in causis, quae inter duos laicos vertuntur, sive coram judicae ecclesiastico, sive saeculari procurare audeat vel ullatenus advocare, sed tantum in foro spirituali, seu vicariorum curiis locum habeat". Még ezen egyetlen egy rendelet is csak hátrányára szól az intézménynek.

jogi élet igényeinek, melyek oly időben, midőn a kereskedés és jogforgalom még eléggé kifejlődve nem volt, és a birtok a hübéri viszonyoknál, és különösen az adományozási rendszernél fogva lekötve volt — csak igen szerények lehettek.

Mi természetesebb tehát annál, hogy a közjegyzői intézmény, az itteni viszonyokban termékeny talajt, melyben gyökereket verhetett volna nem találván, idővel vagy is a XVI. század vége felé lassan-lassan úgy a mint keletkezett, önmagától megint el is tünt.

Végül jellemzőnek tartjuk, hogy a magyarországi közjegyzők csak pápai és császári megerősitést (auctorisatio apostolica-vel imperialis) nyertek; — nem fordúl elő legalább okirat, melyet királyi megerősitést (auctorisatio regia) nyert közjegyző állitott volna ki.[1] — Bár e szerint a kirendelés szempontjából véve specificus

[1]) Nem lesz felesleges nehány magyarországi közjegyzői okiratot idézni:

a) Igy azon kérdés felett: kit illeti a szepesi prépost választása és repraesentatiója, Raynery Miklós de Interamna auctoritate apostolica et imperiali notarius publicus 1302. január 24-én vett fel közokiratot. Ez a legrégibb instrumentum publicum, melyre mi akadtunk — ez is tanúsitja, hogy a közjegyzőség nálunk már a XIII. század vége felé dívott, mert a közjegyző az okiratot e záradékkal irja alá: „meo consueto signo consignavi“ „Consuetum“-nak pedig csak oly signum nevezhető, mely hosszabb időn keresztül alkalmaztatott már.

b) „Thomas“ meghatalmazása felett Angelus Theobaldus de S. Victoria publicus Apost. et Imper. auct. notarius vett fel közjegyzői okiratot 1308. deczemb. 16-án a veszprémi egyházmegyében Chaten (?) városában.

c) Magister Philippus helyettesitéséről Johannes Jacobus de Mevania apost. auctor. notar. publ. 1308. deczemb. 2-án Budán.

d) I. Károly koronázásáról szóló okiratot Budán 1309. junius 15. Guillelmus de Sangineto apost. et imp. auctor. Notar. publ. hitelesitette.

e) István esztergomi érseknek a pápához intézett felebbezését pedig Nicolaus Paulus de Thurucz imper. auct. publ. notar. vette fel 1399. november 20-án.

f) János zágrábi püspök adományozási leveléről, melylyel a pécsi prépostság Beüncseün Vitusnak adományoztatik: Martinus Johannes de Bela presbyter, és imper. auct. not. publ. 1428. január 9-én vett fel közjegyzői okiratot.

g) Péter pécsváradi apát eskületételi okiratáról megint Valentinus Thoma de Cartoharafalva (Kántorvárafalva) imperi. auct. not. publ. 1439. april 14-én.

h) Ambrosius vicecomes Nobilium in Comitatu de Wirowche végrendeletéről pedig Petrus Stefanus de Zenth imp. auct. not. publ. 1462. februar 2-án.

i) Fejérkövi István nyitrai püspök leveléről Felix Seceminiensis publ. notar. vett fel közokiratot 1593. évben. Ez a legkésőbbi okirat, melyre akadtunk. Mindezen idézeteinket Koller „Episcopi Quinque Eccles.“ (II. 237. 253. 255. 278. 296. III. 340. 370. 373.) továbbá: Pray „Specimen hierarchiae Hungariae“ (I. 36.) és Wagner „Analecta Scepusii“ (I. 439) czimü müvekből meritettük.

magyar régi közjegyzőket nem ismernénk, azt állitani, hogy magyar közjegyzők általában véve nem léteztek volna, mégis nem lehet azon körülménynyel szemben, hogy akkoriban midőn t. i. hazánkban a közjegyzőség már némi elterjedést kezdett nyerni, a királyi hatalom a császárival már egyesitve volt, hogy kirendelések Magyarországban is történtek,[1]) hogy számtalan közjegyző magyar származásu is volt, és — hogy azok itt Magyarországban az itt divó törvények szerint is működtek.

Az 1849. események után beállott osztrák uralom alatt hazánk jogélete a közjegyzői intézménynyel és pedig már mint az államhatalom által szervezett intézménynyel ujra megismerkedett, mert az ausztriai tartományokban akkoriban már fennállott s már fennebb ismertetett 1855. május 21-én kelt osztrák közjegyzőségi rendtartás az 1858. február 7-én kelt császári nyiltparancscsal Galiciában, a krakói nagyherczegségben (hol az intézmény más szabályok alapján már létezett), Bukovinában, továbbá: Magyar-Horvát-Tótországban, Erdélyben, a Szerbvajdaságban, és a temesi bánságban behozatott, hatályosságának kezdeteül a különbféle főtörvényszéki területekre nézve (1859. május 1-je és 1860. január 1-je közt) külön-külön időpontok tüzetvén ki.

Átalában állittatik, hogy az intézmény akkoriban a nemzet rokonszenvével nem találkozott; ha ez való volna is, az ellenszenv korántsem illethette magát az intézményt, mert ujabbi fennállásának rövid ideje alatt a mostani nemzedéknek nem volt eléggé alkalma: jótéteményeit megismerni, (bár tagadhatatlan, hogy az akkori tör-

---

És igy számtalan közjegyzőket idézhetnénk még — elégségesnek tartjuk azonban e részben Szokolay István művére utalni, ki a magyarországi közjegyzők okiratai- és neveinek összeállitásában nagy buzgóságot fejtett ki. E műből csak a legkorábbi és legkésőbbi közjegyzőt idézzük. Ezek: Bertholdus de Bosant sz. Margit élete felett a dunaszigeten 1276-ban tartott vizsgálati okiratán, és Petrus Brinius Keöreösi Miklós váczi pap ügyvéd vallomásán 1557-ben. (56. és 55. l.)

[1]) Magyarországban történt auctorisatióról két névszerint meg nem nevezett közjegyző maga tesz tanuságot (Kovachichnál XVI. és XVII.) Az egyik okiratát igy zárja be: „quod tandem Anno domini Videlicet Millesimo quadringentesimo Nonagesimo feria quinta proxima post festum beati Mathiae Apostoli sum creatus in Notarium publicum auctoritate Apostolica in Capella Sancti Michaelis Archangeli in Pest fundata Praesentibus Honorabili Domino Andrea Plebano, ac discretis Urbano Paulo, et Mathia Capellanis nec non Benedicto de Wjwdvar". Igen érdekes pedig ezen okirat azért is, mert tanuságot tesz arról, hogy a pápai megerősités bizonyos ünnepélyes szertartás mellett a templomban is vitetett véghez.

vénynek a mint már kiemeltük, lényeges hiányai is voltak); hanem visszavezetendő az ellenszenv azon féltékenységre, melylyel a nemzet valamennyi osztrák institutiót kisérte, bár mennyire is üdvösek volnának azok különben.

Ismételjük, nem lehetett elég alkalma és ideje a nemzet jogéletének, az intézménynyel közelebb és alaposan megismerkedni, mert az országbirói értekezlet, mely az 1860. október 20-kán kelt és honunk törvényes intézményeit helyreállitó legfelső kibocsátvány folytán ő Felsége által egybehivatott, és tanácskozásait 1861. január 23-án megkezdette, már az 1861. február 15-én tartott ülésében mondotta ki javaslatképen, hogy: „a hiteles helyek iránt a hazai törvények intézkedvén, és ezek, ugy a visszaállitott törvényhatóságok által lévén a magyar törvények értelmében a közjegyzők fennmaradó teendői végzendők, a közjegyzői hivatal (?) ezennel megszüntetik“, ugy hogy a közjegyzői intézmény hazánkban ez alkalommal az egyes főtörvényszéki kerületekben csak egy és legfellebb két év közt különböző időtartamokban állott fenn, mert az egyes közjegyzők a fennti enunciatio folytán be sem várva az országbirói értekezlet szabályainak hatályba léptét, működésüket alkotmányos törvényhatóságaink visszaállitásával legnagyobbrészt azonnal beállitották.

És, hogy a közjegyzőség megszüntetése kevésbé magából az intézményből meritett indokok alapján, mint inkább azon roppant erkölcsi nyomás befolyása alatt mondatott ki, melynek az országbirói értekezlet akkoriban minden honi, bár mennyire elavult intézményeink azonnali feltétlen visszaállitását, és az osztrák uralom alatt octroyált különben bár mennyire üdvös institutiok kiküszöbölését követelő minden oldalróli felszólitások folytán kitéve volt, azt eléggé igazolja az értekezlet részéről a közjegyzőség tárgyában kiküldött albizottmánynak az intézmény megszüntetését javasló jelentésének indokolása. Ezen indokok, melyek még a legenyhébb birálatot sem állják ki, és igy vagy a mondottakat igazolják, vagy az intézmény valódi természete és hordereje feletti tájékozatlanságot tanusitanak, (ily tájékozatlanságot pedig az értekezlet jeles tagjainál épen nem lehet feltenni), szóról szóra igy szólanak:

1. „Mivel ezen intézmény a visszaállitandó magyar törvényekkel ellenkezésben van, miután a magyar törvény szerint azon cselekvények, melyekre az osztrák törvények a közjegyzőket feljogositák, határozottan megnevezett hatóságokra, hivatalokra és testületekre vannak ruházva, ezeknek régi hatáskörét és jogait országgyülésen

kivül elvonni nem tanácsolható[1]), s mivel az alkotmányos nyilvánosság a közjegyzők hitelességét különben is bőven és sokkal megnyugtatóbban pótolja (!) 2. Mivel a hiteles helyek visszaállításával a közjegyzők teendőinek nagyrésze megszünik (!) 3. Mivel a közjegyzőség megszüntetése által a magán érdekek legkevésbé sem sértetnek, sőt ezen a magyar nemzet rokonszenvével sohasem találkozott intézménynek megszüntetése, költséges volta miatt is javasoltatik. 4. A magyar nemzet végrendeleteit, szerződéseit, és egyéb eredeti okmányait vérévé vált féltékenységgel szokta őrizni, s több biztosságot helyez a magyar törvény által kijelölt hiteles helyek és személyekben, mint a félig hivatalos félig magán személyeket képviselő közjegyzőkben."

Ezen indokok felolvasása után a javaslat az elnöklő országbiró e kijelentése mellett: „Ugy látszik, a nmélt. tanácskozmány a felolvasott javaslathoz egyes akarattal hozzájárúl" — minden legcsekélyebb eszmecsere s legkisebb ellenvetés nélkül elfogadtatott, az ezután keletkezett hosszasabb tanácskozás csak azon kérdésre szoritkozván: vajjon mi történjék a közjegyzői iratokkal.[2])

Igy utasittatott ki jogéletünkből pusztán csak törvénytelen születésénél fogva egy jogintézmény, mely daczára akkori szervezete egyes hibáinak, bátran megfért volna a megtartott egyéb octroyált intézmények mellett — és mely ép azon korszakban nyujtotta volna a népnek a hiteles és szakértő tanácsadót, midőn annak erre az átalános jogzavarban, és az óriási sebességgel elterjedt zugirászat ellenében leginkább volt szüksége!

Erdélyben, Horvát- és Tótországban azonban az osztrák közjegyzői intézmény érintetlenül maradt.

Az intézmény szebb jövője azonban az 1860-as évek vége felé Magyarországban is felvirradt, mert nélkülözhetlenségének érzete oly átalánossá vált, hogy az 1869. és 1870. években az ország nagyobb városaiban egymásután alakult ügyvédi egyletek, ezeknek élén pedig az eszmét legelőbb felkaroló budapesti ügyvédi egylet egyhanguan sürgették az intézmény életbeléptetését, sőt Horváth Boldizsár akkori igazságügyminister úr az 1870. martius 5-én tartott képviselőházi ülésben azon kellemes hirrel lepte meg a jogászközönséget, hogy az

---

[1]) Ez pedig a telekkönyvi — ősiségi — urbéri patensek, és az osztrák polg. törvénykönyvnek a telekkönyvi intézménynyel összefüggésben lévő szabályaival még is megtörtént.

[2]) Az országbirói értekezlet. Közli Ráth György. I. 199. és II. 48. lap.

intézmény horderejét felismerve a pesti ügyvédi kar egyik tagját (időközben meghalálozott Bogdány Lajost) az intézmény tanulmányozásával és javaslattétellel megbizta, hogy ez jelentését már be is adta és hogy a törvényjavaslatot a ház asztalára valószinüleg még azon év őszi időszakában leteendi. Bogdány úr javaslata ugyan, mely határozottan a franczia törvényre támaszkodott, félretétetett, de helyibe az igazságügyministerium keblében a bajor törvény mintájára uj törvényjavaslat készült, mely még 1870. september havában nyomtatásban meg is jelent, és valamennyi ügyvédi egyletekben igen behatóan tárgyaltatott.

Midőn azután a magyar jogászok összesége: az I. magyar jogászgyülés 1870. september 29-én tartott teljes ülésében a közjegyzői intézmény szükségessége mellett igen élénk szakosztályi tanácskozások után egyhangulag felszólalván, határozatilag kimondotta:

„Hogy törvénykezési rendszerünk korszerű átalakitásának szükségképeni követelménye, miszerint a közjegyzőség mint a biróságoktól és ügyvédségtől teljesen elkülönitett, és önálló közintézmény szerveztessék, — a közjegyzők működésükben csak a törvénynek legyenek alárendelve, és az általuk hatáskörükön belül felvett okmányok közokirati erővel birjanak“ —

akkor a közjegyzőségi intézménynek sorsa felett hazánkban semmi kétség sem foroghatott többé fenn.

Daczára annak azonban, hogy az emlitett előadói törvényjavaslat felett az enquêtetárgyalások nem sokára meginditattak, az intézmény életbeléptetésének idejét még is még megközelitőleg sem lehetett meghatározni, mert az e. f. biróságok rendezéséről szóló, és az evvel kapcsolatban álló egyéb törvényjavaslatok tárgyalása, és másrészt az időközben beállott ministerválság, az igazságügyi ministertárczában történt változás különösen, és végre a kérdéses törvények életbeléptetése, de főleg a birák és egyéb hivatalnokok tömeges kinevezése körüli fáradságos teendők a közjegyzői intézmény ügyét egészen háttérbe szoritották.

Szebb jövőnek nézett azonban elibe a közjegyzői intézmény, midőn az igazságügytárczát időközben átvett mostani igazságügyminister Dr. Pauler Tivadar úr a jogi reform ügyét bámulatos erélyességgel felkarolván, igazságügyi nyomorunk mielőbbi enyhitése végett úgy a már alkotott törvények hiányainak tanulmányozása és megszüntetése, mind pedig az elődeitől átvett számtalan törvényjavaslatok, s ezek közt a közjegyzőségi törvényjavaslatnak is mielőbbi befejezése iránt oly önfeláldozó buzgalmat fejtett ki, mely a jogi

reform utáni legtürelmetlenebb sovárgókat is tökéletesen megnyugtatta. S valóban, ha tőle függ, a közjegyzői intézményt a gyakorlati életben már 1873. november 1-én üdvözölhetjük, mert ezen időpont volt mint az intézmény életbeléptetésének határideje, a képviselőház asztalára még 1873. év tavaszán letett törvényjavaslatban kitüzve.

De a hazánkat ezen évben ért csapások: a pénzügyi nyomor, az ismételt párt- és kormányválságok, és a törvényhozás minden idejét, és munkaerejét teljesen kimeritő nehány elhalaszthatlan ügy (köztük a keleti vasut ügye) minden jó szándéknak végett vetett. — A rendes törvényhozási működés beálltával felvétetett ugyan 1874. april 20-án a képviselőházban a közjegyzői törvényjavaslat tárgyalása, de még is már oly késön, hogy az életbeléptetés határidejét 1875. január 1-re kellett elhalasztani.

Ez azonban még nem volt elég, mert, mintha a balsors épen a közjegyzőségi törvényjavaslatot szemelte volna ki áldozatul — a főrendek háza ennek 7. §-án oly fontos elvi módositást tett, hogy ez (megindúlván időközben a képviselőházban a választási törvényjavaslat tárgyalása, és vége felé közeledvén az ülésszak) az intézménynek az emlitett napra szándékolt életbeléptetését nem csak lehetetlenné tette, hanem ezenkivül az intézmény barátjaiban alapos aggodalmat is gerjesztett az intézmény sorsa felett, és méltán, mert a kérdéses módositvány, melyre visszatérendünk, oly szerencsétlen volt, hogy annak visszautasitását a képviselőház részéről előrelátni nem volt nehéz dolog — ez pedig a törvényjavaslatot, ha a felsőház álláspontjához ragaszkodik, azon veszélynek teendette ki, hogy az 1872/75. évi országgyülés programmjáról egészen leszorittatik.

Ezen aggodalom azonban nem valósult, mert a felsőház indokolt engedékenysége lehetővé tette, hogy a törvényjavaslat tárgyalása a képviselőházban 1874. november hó 23-án befejeztethetett — és nemsokára mint törvény szentesitve az országgyülés mindkét házában még 1874. deczember hó 16-án kihirdethetett.

Hazánk tehát ezáltal ismét visszanyerte a közjegyzői intézményt, törvényes úton, és a nyugati művelt jogi államokban üdvöseknek bizonyúlt elvek szerint szervezve!

A KIRÁLYI KÖZJEGYZŐKRŐL

SZÓLÓ

1874. évi XXXV. törvényczikk.

(Kihirdettetett az országgyülés mind két házában: 1874. deczember hó 16-án.)

A m. kir. közjegyzőkről szóló 1874. évi XXXV. törvényczikk.

I. FEJEZET.

A kir. közjegyzőség betöltése.

1. §.

A közjegyzőket az igazságügyminister nevezi ki.

Ausztriában és Németország legtöbb államaiban, különösen Baden, Porosz- és Szászországban szintén az igazságügyminister nevezi ki a közjegyzőt — holott Bajor- és Francziaországban a király, illetőleg köztársasági elnök. Törvényünk azért fogadta el a ministeri kinevezést, „mert a királyi kinevezés az igazságszolgáltatás terén eddigi törvényeink szellemében inkább csak azon közegekre látszik alkalmazandónak, melyek birói hatalmat és pedig a király nevében gyakorolnak"[1]), a közjegyző pedig a mint már a bevezetésben is kiemeltetett, jurisdictionalis hatóságot sehol sem, a birói végrehajtó hatalomhoz hasonló imperiumot pedig csak is a bajor és franczia törvények szerint gyakorol, és ott is csak annyiban, a mennyiben a végrehajtó okiratra a végrehajtási záradékot *maga vezeti, és pedig a király nevében.* Ezen intézkedés, illetőleg a végrehajtás *elrendelése* pedig úgy nálunk, mint az emlitett egyéb államokban a biróságnak van fenntartva.

2. §.

Közjegyző csak teljes koru magyar honpolgár lehet, a ki feddhetlen jellemű, csőd vagy gondnokság alatt nem áll, az állam hivatalos nyelvét teljesen birja, az 1868. 44. törvényczikk rendeleteinek megfelelni képes, végre az ügyvédi

[1]) Lásd a törvényjavaslat indokait 3. l.

vagy gyakorlati birói vizsgálatot sikerrel letette, és a vizsgálat letételét megelőző vagy követő, bár megszakitott két évi közjegyzői gyakorlatot kimutatni képes.

1. Valamennyi állam a közjegyző erkölcsi és tudományos minősitésére az intézmény legfontosabb czéljánál: a közjegyzői okmány közhitelességénél fogva nem ok nélkül kiváló gondot fordit, mert mig az ügyvédet a nyilvánosság, és a biró, a birót pedig viszont az ügyvéd illetőleg a felek, s ezenkivül a nyilvánosság, sőt részben a társas eljárás is ellenőrzik, mig tévedéseiket legtöbbnyire helyrepótolhatják: az ügyvédnél az igazolás és perujitás, a birónál pedig a többi jogorvoslatok, úgy a közjegyző eljárásának értéke és súlya egy kézben fekszik, és pedig legnagyobbrészt visszavonhatlanul, mert eljárását, ha tapasztalatlan felekkel van dolga, az egyes jogügylet tekintetében nem ellenőrzi senkisem, és hibáit semmiféle jogorvoslat többé jóvá nem teszi.[1])

Törvényünk tehát nem oknélkül szigorú e részben, az igazságügy terén töltött legalább öt évi gyakorlatot kivánván, t. i. három évi birósági, vagy három évi ügyvédit, (e gyakorlatok kimutatása nélkül ugyanis az 1874. évi XXIV. és XXXIV. törvényczikkek szerint senki sem bocsáttatik a birói illetőleg ügyvédi vizsgához, e vizsgák egyikének kimutatását pedig szintén követeli törvényünk,) — és ezenkivül 2 évi közjegyzői gyakorlatot. Kivételt e szigortól csak oly eset képez, midőn az ügyvédi minősités alapján kinevezést kérő közjegyzői jelölt már az ügyvédi vizsga előtt közjegyzői joggyakorlaton is volt (XXXIV. tczikk 11. §. b. pont), mert ez a jelen törvény 2. §. szerint a két évi közjegyzői gyakorlatba beszámitható. Megjegyeztetik továbbá, hogy a 2. §. szigorától is 3 éven át vagy is 1878.

---

[1]) A szász törvény az elméleti szakképzettségen kivül 5 évi ügyvédi, a hannoverai 3 évi ügyvédi vagy birói gyakorlatot, és a bajor: a birói vizsga letétele után töltött 2 évi jegyzői gyakorlatot ir elő; a porosz törvény pedig a birói vagy ügyvédi minősités mellett különösen rendeli még, hogy fiatalabb jelöltek, előbb ügyvédnek neveztessenek ki, és csak akkor közjegyzőnek, ha a gyakorlati tapasztalás magasabb fokát és teljes megbizhatóságot kimutatni képesek. Az osztrák törvény 4 évi gyakorlatot ir elő, e közt pedig 2 évi jegyzői gyakorlatnak kell lenni. Csak a franczia törvény esik kivétel alá, ez nem kiván akadémiai vagy más tanulmányokat, hanem elégnek tartja, ha a jelölt hosszabb időn át valamely közjegyzőnél mint „clerc“ működött, — e gyakorlatideje pedig 3—6 év közt külömbözik, a szerint a mint azt a jelölt 1. 2. vagy 3. osztálybeli közjegyzőnél töltötte.

május 1-ig eltérhet az igazságügyminister (211. §.) mit a dolog természete hoz magával.

2. Különös közjegyzői vizsga pedig, mely tudtunkkal csak a porosz-rajnatartományokban és Ausztriában és itt is csak vagylagosan követeltetik, de mely a birói illetőleg ügyvédi képesités, és ezenkivül az előirt hosszú gyakorlatnál fogva feleslegesnek is mutatkozik, különösen azért is mellőztetett, nehogy „a jogi foglalkozás egyik ágából a másikba való átlépés külön vizsgák által nehezittessék."[1]) Csakhogy aggodalmunk van, hogy e czélt vagyis a könnyü átlépést törvényünk az által, hogy a két évi közjegyzői gyakorlatot más egyenértékü gyakorlat péld. két évi valóságos birói vagy önálló ügyvédi gyakorlattal felcserélni nem engedi, el nem érethetik, mert nálunk hol még a birói állásokra sem jelentkeznek mindig kellően minősitett egyének, és majdnem minden ügyvédi oklevéllel ellátott egyéniség már saját szárnyain mozog, nem igen lehet feltenni, miszerint biró, vagy gyakorló ügyvéd (és pedig ez utóbbi annyiban, a mennyiben az előbbi pontban jelzett kivételes esetre nem hivatkozhatik,) arra adja magát, hogy egy közjegyzőnél két egész évre segédnek beálljon. Az átmeneti három év elteltével tehát biró, vagy gyakorló ügyvéd nem fog többé oly könynyen közjegyzőségre pályázhatni, holott az intézmény érdeke kivánná, miszerint nyilt karokkal fogadtassanak jeles egyének, akár birói akár ügyvédi állásról jelentkeznek.[2])

3. Előirja a törvény azt is, hogy a közjegyző az 1868. 44. törvényczikk rendeleteinek is megfelelni képes legyen; kell tehát, hogy a közjegyző nemcsak azon törvényhatóságnak, melyhez területe tartozik, jegyzőkönyvi nyelvét, hanem a területéhez tartozó minden egyes község ügykezelési vagy jegyzőkönyvi nyelvét is birja, mert ezt követeli a nemzetiségi egyenjogúság tárgyában hozott fennti tör-

---

[1]) Indokok 4. lap.

[2]) Az átlépés Bajor-, Szász-, Poroszországban, Baden és Hannoverában is lehetséges, Austriában azonban a képviselőházban kifejlődött élénk vita után derék közjegyzői kar kiképzése, illetőleg fenntartása czéljából, de főleg a jogegyenlőség szempontjából is kizáratott, mert tudni kell, hogy Ausztriában a közjegyző birói, vagy ügyvédi állásra át nem léphet; csakhogy ott az intézmény már évszázadok óta fennáll, magán a közjegyzői pályán kiképzett derék jelöltekben tehát hiány nincsen. A paritás elve pedig nálunk épen a mellett szól, hogy a biró és ügyvéd is lehessen közjegyző, mert a közjegyző is akármikor átléphet a birói vagy ügyvédi pályára, midőn kinevezését a 2. §. alapján nyerte.

vény a birótól is, (7. §. c) és d) pontjai), a közjegyző pedig mint jogi functionarius a biróval e tekintetben egy szempont alá esik.

3. §.

A közjegyző nem lehet egyszersmind országgyülési képviselő, gyakorló ügyvéd, rendes vagy rendkivüli nyilvános tanár vagy tanitó, nem viselhet más (állami, egyházi, törvényhatósági, községi) közhivatalt vagy szolgálatot.

Kivételt e szabály alól oly egyházi, törvényhatósági, vagy községi hivatal képez, a melylyel nincs fizetés egybekötve; ugyszintén a hadsereg (haditengerészet) vagy honvédség tettleges állományán kivül való katonai szolgálat, a mennyiben arra a közjegyző, a véderőről szóló törvény által köteleztetnék.

1. Nincs állam, melyben oly szigorú összeférhetlenségi szabályok állittattak volna fel, mint hazánkban, és azon aggodalmat, hogy e szigor, mely a közjegyzőtől, még a legtisztességesebb mellékkeresetet is elvonja, különösen a vidéken még hátrányára is lehet az intézménynek, csak azon körülmény oszlatja el, hogy az 1874. deczember 17-én kelt igazságügyministeri rendelet a kormányjavaslat 5. §-ának eredeti szerkezete ellenében, mely minden járásbirósági területre legalább egy, tehát összesen legalább 374 közjegyzői állást helyezett kilátásba — csak 213-at állitott fel.[1])

[1]) Bajorország e tekintetben legközelebb áll hozzánk, sőt törvényünk, az országgyülési képviselői állástól eltekintve, majdnem szóról szóra vette át ezen 3-ik és a következő 4-ik §§-aiban a bajor 1861. november 10-én kelt közjegyzőségi törvény 4. és 10. §§-ait, eltérve az osztrák 1871. julius 25-i kelt közjegyzőségi törvény ide vonatkozó igen czélszerü rendeleteitől; — a bajor törvény szerint azonban a kormány a vidéki közjegyzőnek a kereset bizonyos minimumát (most 800 frtot) biztosit (104 §.) mi nagyobb szigort már inkább lehetővé tesz. A bajor törvény fennti 4. és 10. §§-ainak mintájául megint a franczia XI. ventose 25-én és 1843. január 4-én alkotott törvények 7. és 12. §§-ai szolgáltak; csakhogy a franczia törvény még is nem oly szigorú, mert az összeférhetlen hivatalok közt a tanári, tanitói, községi, egyházi, bár fizetéses állásokat fel nem sorolja; sőt még az avocat állását sem, (az avoué-ét igen) mert az avocat nem hivatalnoknak (officier ministère), hanem inkább független magánszemélynek tekintetik. (Jonas M. Studien aus dem Gebiete des französischen Civilrechts).

A 3. §-ban felsorolt állások a continens legtöbb egyéb államaiban össze-

2. A törvény az e §-ban emlitett valamely állás vagy hivatal elfogadását, hallgatag lemondásnak tekinti. (35. §.)

4. §.

A közjegyző saját vagy más nevében nem űzhet semmi oly foglalkozást, a mely állásával össze nem fér. Különösen:

a) nem lehet a közjegyző kereskedelmi vagy ipartársulat, avagy hasonló pénzvállalat vezérlő igazgatója vagy tisztviselője; nem űzhet kereskedést, tőzsdén üzérkedést, nem vihet kereskedelmi-, bank-, leszámitolási vagy alkuszi üzleteket; nem üzérkedhetik ingatlanok vételével és eladásával, valamint követelések, örökségi igények és más jogok vásárlásával sem;

b) tiltva van saját neve alatt idegen, vagy pedig idegen név alatt maga részére ügyleteket kötnie, továbbá oly ügyletben részt venni, a melynél közjegyzői minőségben közreműködik; a reá bizott pénzt saját nevére elhelyezni, habár a kamatfizetés kötelezettségét magára vállalta is; végre

c) bármi czim alatt kezességi, vagy szavatossági kötelezettséget vállalni oly ügyleteknél, melyek az ő közreműködésével köttetnek, vagy a melyeket hitelesitenie kell.

1. Tudományos vagy művészeti társulat és vállalatoknáli alkalmazás bár fizetéses volna, a közjegyzői állással összeférhető; úgy a kereskedelmi és iparrészvénytársulatok és hasonló pénzvállalatoknál az elnöki, választmányi és számvizsgálói állások is, sőt az igazgatói állás is, a mennyiben nem „vezérlő".[1])

---

férhetők a közjegyzőséggel, sőt sok német államban még az ügyvédség is, igy különösen: Hannovera-, Szászország-, Baden- és Würtembergben, és 50,000 lélekszámon alóli városokban Poroszországban is (a rajnai tartományokat kivéve). Ausztriában a kérdéses állások szinte összeférhetők, az ügyvédkedés azonban kivételesen csak azon közjegyzőknek van megengedve, (Einführungs-Gesetz, IV. czikk) kik azt az előbbi törvénynél fogva is gyakorolták, de még is feltéve, hogy székhelyeiket nem változtatják.

[1]) E jelszó a képviselőház jogügyi bizottsága részéről szuratott be. Ilyen nem vezérlő, hanem inkább csak felügyelő, s ellenőrző és az üléseket vezető, de nem fizetéses, igazgatói állások például a budai kereskedelmi és iparbanknál és egyéb fővárosi intézeteknél is vannak.

Kétségkivüli azonban, hogy az ilyen állások is összeférhetlenekké válhatnak, ha a közjegyzőtől annyi physikai időt elvonnak, hogy az által valódi hivatása és igy a közönség érdeke szenved, mi mindég csak a concret esettől függ; azért a törvény az összeférhetlen foglalkozásokat csak exemplificative sorolhatja fel. A concret eset megvizsgálása, és az összeférhetlenség kérdésének eldöntése pedig a felügyelő és fegyelmi hatalmat illeti. Összeférhetőnek tartjuk továbbá a csőd tömeggondnoki állást is — de nem a perügyelőit, mert a gyakorlat szerint ez az ügyvédnek van fenntartva, — és összeférhetőnek tartjuk (a mint azt az 53. §-nál indokolandjuk) a védői szerepet is bűnügyekben, ha ez iránt a közjegyző a fél részéről kerestetik meg.

2. A 4. §-ben felsorolt foglalkozások által a közjegyző nemcsak az alsóbb fokú fegyelmi büntetéseknek (irásbeli feddés, és 500 frtig terjedhető pénzbirság), hanem többszöri ismétlés esetében még felfüggesztés sőt elmozditásnak is teszi ki magát (182. §. c. pont, és 183. §. c. pont.)

5. §.

A közjegyzők számát és székhelyeit az illető közjegyzői kamara meghallgatása mellett az igazságügyminister határozza meg.

A közjegyzők számát és székhelyeit az igazságügyminister úr a 212. §-al nyert felhatalmazás alapján a törvényszékek meghallgatása után az 1874. deczember 17-én kelt (és a Budapesti Közlöny 2324. számában kihirdetett) rendeletével állapitotta meg. E rendelettel egész Magyar-Erdélyország, és az ide tartozó határőrvidéki területrészre (182 városban) 208 közjegyzői állás állittatott fel.

6. §.

A közjegyzői állomás pályázat utján töltetik be.

A folyamodvány kellőleg felszerelve azon közjegyzői kamarához intézendő, melynek kerületében a betöltendő állomás létezik.

A közjegyzői kamara a kitüzött határidő alatt beérkezett folyamodványok felett véleményt ad, és indokolt jelen-

tését az összes folyamodványokkal együtt a pályázati határidő lejárta után 15 nap alatt az igazságügyministerhez terjeszti fel.

7. §.

A közjegyzői kinevezés a közjegyzői okiratoknak csak magyar nyelven való felvételére ad jogositványt, — azoknak más nyelven való felvételére, akár a kinevezéssel egyidejüleg, akár utóbb az igazságügyminister csupán akkor adhat engedélyt, ha az illető közjegyző teljes jártasságát azon nyelvben külön igazolja.

E §. a törvény történetében oly fontos szerepet játszott, hogy nem tartjuk feleslegesnek arra rövideden visszatérni. E §. ugyanis már kezdettől fogva, vagy is már úgy a képviselőház jogügyi bizottsága mint pedig a központi bizottság által is e részben elfogadott kormányjavaslatban úgy szólott, mint most; — a képviselőházban azonban felette valóságos nemzetiségi vita fejlődött ki, mely már a 2. §. alkalmával felidéztetett, és mely a törvényjavaslatnak a központi bizottsághoz történt visszautasitása, és ujbóli tárgyalása után e szövegezést eredményezte:

„A közjegyzői kinevezés a közjegyzői okiratoknak az állam hivatalos nyelvén kivül még azon nyelveken való felvételre is ad jogositványt, melyek az illető törvényhatóságnak, — melyben a közjegyző működik — jegyzőkönyvi nyelveit képezik (1868: 44. t. cz. 2. §-a) ha azok valamelyikére nézve képességét kinevezési folyamodványában kimutatta. Azoknak még más nyelven is lehető felvételére a teljes jártasság kimutatása mellett az igazságügyminister adja meg az engedélyt, akár egyidejüleg a kinevezéssel, akár később a közjegyző külön kérelmére."

E szövegezésen a főrendek házának jogügyi bizottsága mit sem változtatott. A felsőház azonban egyik tagjának lelkes felszólalására e szövegezésben tulságos concessiót látván a nemzetiségek irányában, a következő szövegezést emelte határozattá:

„A közjegyzőt feljogositja kineveztetése és kötelezi őt, minden közjegyzői okiratot magyarul kiállitani.

Köteles azt a magán fél kivánságára bár mely más (nem magyar) nyelven is eszközölni, a mely nyelvnek birását kellően igazolta, és a

melynek használhatására az igazságügyminister felhatalmazását birja. Az ily kiadvány azonban nem eredeti okmány, hanem csak is hitelesen leforditott másolat, és az eredeti okirat minőségével nem bir" — határozattá emelte pedig ezt minden legcsekélyebb ellenmondás nélkül, daczára annak, hogy az igazságügyminister úr azon roppant hátrányokra figyelmeztetett, melyeket ily törvényszabály a gyakorlati életben okozna, és igen helyesen arra is utalt, hogy az ilyen szabály egyenes megsértése volna a nemzetiségi törvénynek, mely ha kell annak utján, de nem csak ugy mellékesen szüntetendő meg, másrészt pedig arra is figyelmeztetett, hogy a magyar államiság eszméjét a 78. és 158. §§. teljesen biztositják. Átalános megdöbbenést okozott e határozat az egész jogászközönség, vagyis ennek azon részénél, mely a magánjogi természetü törvényt oly elvekre kivánja fektetni, melyeket nem az eltévesztett hazafiság, hanem a gyakorlati szükség, vagy is a haza minden egyes állampolgárának, akár micsoda nemzetiséghez tartozzék, — érdeke sugallja,[1]) de ép oly átalános volt a meggyőződés is, hogy a képviselőház ily határozattal szemben előbbi álláspontját fel nem adhatja. És ez igy is történt, mert a képviselőház (persze többé nem ugyanazon ülésszakban, hanem négy hónappal később) kimondta ragaszkodását előbbi határozatához. A felsőház erre a józan törvényhozási politika sugallatának engedve, jogügyi bizottságának javaslatára előbbi határozatától eltért, és nem ugyan a képviselőháznak, hanem a kormány-javaslatnak szövegezését, tehát a legelső szöveget elfogadta, mihez az 1874. november 23-án tartott ülésében a képviselőház is járult.

E 7. §. képezte tehát azon sziklát, melyen a törekvés: az intézményt még 1875. január 1-én életbe léptetni, minden legkisebb egyéb eredmény nélkül hajótörést szenvedett. És még is szerencse még, hogy a felsőházi téves álláspontnak csak e hátrány volt következménye!

8. §.

A közjegyző tartozik kinevezési oklevelének vételétől számitandó három hó alatt megtenni mindazt, a mi az állomás elfoglalására a 9—15. §§-ban kivántatik.

[1]) Kimutattuk annak idejében azt, mily roppant hátrányokat okozna ily törvényszabály (eltekintve a logikai és politikai szempontból) a gyakorlati életben jogi szempontból, kimutattuk különösen, hogy az egyértelmü volna: a közjegyzői intézmény jótéteményeinek több millió honpolgár irányában való megtagadásával, (Themis 1874. évi 36 szám).

Ezen határidőt az igazságügyminister a közjegyző indokolt kérelmére meghosszabbithatja.

Azon közjegyző, a ki jelen §-ban megszabott, illetőleg a meghosszabbitott határidőt elmulasztja, ugy tekintetik, mintha kineveztetését el nem fogadta volna.

9. §.

Minden közjegyző biztositékot tesz le, mely Budapesten 7000 forintban — oly városban, mely legalább 20,000 lakossal bir, 4000 forintban — más helyeken 2000 forintban állapittatik meg.

A biztositék állhat készpénzben, magyar államkötvényekben, vagy a kormány által országosan óvadékul alkalmasnak nyilvánitott értékpapirokban, avagy kétszeres értékü jelzálogban; — a papirok értéke a letételt megelőző napon jegyzett budapesti tőzsdei árfolyam szerint, de névértéken felül soha sem számittatik.

A lekötött ingatlan értéke ugyanazon szabályok szerint állapittatik meg, a melyek a végrehajtás alá vett ingatlanok becsértékének meghatározására nézve a polgári törvénykezési eljárás szerint érvényesek.

1. A kormányjavaslat a biztositékban, csak 6000 frt — 3000 frt — és 1500 frt fokozatot állitott fel; a mostani összegek a felsőházban szállittattak fel.[1])

2. A kormány által óvadékúl alkalmasnak nyilvánitott értékpapirok pedig csak a következők:

---

[1]) A kormányelőadói javaslat: 10,000 frt, 6000 frt, 2000 frt és 1000 frt fokozatot ajánlott. Francziaországban a 3 osztályú közjegyző 500—2000, a 2-ik osztályú 1000—4000, az 1-ső osztályú pedig 2000—6000, és Párisban 12,000 franknyi biztositékot tesz le. A bajor törvény csak 500—1000 frtot ir ugyan elő, de világosan kimondja, hogy az állam a közjegyző oly teendőiért, melyeket birósági meghagyás folytán végez, szavatosságot vállal. Hannoverában a biztosíték 500—3000 és 10,000 léleknél nagyobb városokban 5000 tallért, Hamburgban 2000, Bremában 1000 frtot, Zürichben és Schwyzben 8000—16,000 frankot tészen stb. A porosz, szász és bádeni törvények a közjegyzőség burocratikus szervezeténél fogva biztositékot nem ismernek.

a) minden magyar és osztrák államadóssági kötvény vagy sorsjegy,

b) minden magyar vagy lajthántúli tartományok által kamatbiztositásban részesitett vasutak kötvényei és azoknak elsőbbségi kötvényei,

c) a magyar földhitelintézet záloglevelei; — de mindezen értékpapirok is csak akkor, ha a még le nem járt összes szelvényekkel és szelvényutalványokkal el vannak látva,[1])

d) a Budapesten székelő „kisbirtokosok földhitelintézete“ által kibocsátott záloglevelek — a mennyiben árfolyamuk a letéteményezést megelőző két hét alatt a „Budapesti Közlöny“ tőzsdei árfolyam jegyzékében legalább egy izben előfordul.[2])

10. §.

A biztositék elfogadhatósága felett a kir. ügyész véleményének meghallgatása mellett a közjegyzői kamara határoz, és ennek határozatáról mind a kir. ügyészt, mind a közjegyzőt értesiti.

A határozat ellen mindkét részről felfolyamodásnak van helye az igazságügyi ministerhez.

11. §.

A biztositékul elfogadott készpénz, értékpapirok vagy a bekeblezési záradékkal ellátott ovadék-levél azon kir. törvényszék letéti pénztárába helyezendők s dijmentesen őrizendők, melynek kerületében a közjegyző székhelye van.

A letett értékpapirok lekötése iránt a közjegyzői kamara ugyanezen törvényszék utján intézkedik.

12. §.

Minden közjegyző következő hivatalos esküt: „Esküszöm (fogadom) a mindentudó és mindenható Istenre, hogy Felsé-

---

[1]) A m. kir. adóhivatalok szolgálatára vonatkozó utasitások és szabályrendeletek gyüjteménye. Kiadja a m. k. pénzügyi miniszterium, Budapesten a k. államnyomda 1873. 11. §.

[2]) 1873. april 12-én kelt 18203. sz. pénzügyminiszteri rendelet.

ges királyunkhoz, Magyarországhoz és ennek alkotmányához mindenkor hű maradok, közjegyzői tisztem teendőit a törvények szerint hiven, pontosan és lelkiismeretesen teljesitendem, Isten engem ugy segélyjen.“ Az esküre való bocsáttatását a közjegyző a biztositék elfogadása után azonnal kérheti.

Az eskületétel az illető törvényszék nyilvános ülésében történik, és annak megtörténte a kinevezési okmányra reájegyeztetik.

Ha valamely közjegyző székhelyét változtatja, uj eskületételnek nincs helye.

13. §.

Minden közjegyzőnek hivatalos pecséttel kell birnia, mely középen Magyarország czimerét s köriratképen a közjegyző családi és kereszt- vagy melléknevét, közjegyzői minőségét és székhelyét tartalmazza.

A pecsét rajza előleges jóváhagyás végett az illető törvényszéknek bemutatandó.

14. §.

Eskületétel előtt vagy annak alkalmával tartozik a közjegyző névaláirását, a melyet használni fog, hivatalos pecsétjével ellátva, az illető törvényszéknek személyesen annyi példányban bemutatni, hogy mind magának a törvényszéknek, mind az ennek kerületében lévő járásbiróságoknak, mind az illető törvényhatóságnak és közjegyzői kamarának egy-egy példány jusson.

Az aláirás hitelesitését s az illető példányok szétküldését a törvényszék elnöke eszközli.

15. §.

A közjegyző azon időpontot, a melyben irodáját megnyitja, az illető törvényszéknek irásban bejelenti, a törvényszék pedig e körülményt a kerületében lévő járásbiróságoknak,

s az illető kir. pénzügyi igazgatóságnak, törvényhatóságnak s közjegyzői kamarának tudtára adni, egyszersmind a hivatalos lapban s ha van, a vidék közlönyében is a közjegyző költségén közzétenni tartozik.

Ezen, ugy szintén a 9—14. §. szabályainak meg nem tartása lemondásnak vétetik. (8. §.)

16. §.

A közjegyző köteles pecsétjét elzárva tartani, és ha az elvesz, erről az illető törvényszéket azonnal értesiteni. Az uj pecsét rajza, melynek az elveszett pecséttől különböznie kell, jóváhagyás végett az illető törvényszéknek bemutatandó. Ily jóváhagyás szükséges az esetben is, ha a közjegyző névaláirását változtatni akarja.

Mind a pecsétben, mind a névaláirásban történt változtatások esetében a 14. §-ban előszabott értesitések eszközlendők.

Ha az elveszett pecsét később megtaláltatnék: ez a megismerést nem gátló bevágás által haszonvehetlenné tétetik, és az illető törvényszéknek megőrzés végett átadatik.

II. FEJEZET.

Közjegyzői segédek, jelöltek és helyettesek.

17. §.

A közjegyző saját felügyelete alatt és felelőssége mellett segédeket használhat. Közhitelesség azonban a segédeket nem illeti.

A törvény, mely a segédek és a helyettesitésről szóló jelen fejezetében az osztrák törvény utmutatását követi, a segédek közt három fokozatot külömböztet meg. Segéd alatt ugyanis általános értelemben az irodai és fogalmazói személyzet minden egyes tagját

érti a foglalkozás és minősitésre való minden tekintet nélkül; azon segédet pedig, ki a jogi tanulmányokat végezte, és az elméleti vizsgálatokat is letette (19. §.), jelöltnek tekinti, de csak azon időponttól fogva, a midőn az mint ilyen a kamaránál bejegyeztetett. Mindezeket közhitelesség nem illetheti, mert közhitelesség a közjegyző személyes attributuma; de minthogy beállhatnak okok, melyek a közjegyző személyes eljárását lehetetlenné teszik, a törvénynek gondoskodni kellett oly közegről, ki a közjegyző helyett tovább működjék; ily helyettes, tekintve, hogy arra valamely szomszéd kartárs nem mindég alkalmazható, azon közjegyzői jelölt lehet, ki már a 2. §-ban előirt közjegyzői képesitéssel bir. (21. §.) A helyettesi kirendelés jogosultsága tulajdonképen mint a kinevezési jog kifolyása csak az igazságügyministert illeti — a törvény azonban azt czélszerüségi okokból főleg időnyereség végett, és azért is, mert a kamarának inkább alkalma van a helyettes minősitéséről és megbizhatóságáról meggyőződni, kivételképen a kamarára ruházza. (21. 22. §§.[1])

18. §.

Segédek csak azon időponttól fogva tekintetnek közjegyzői jelölteknek (19. §.), a midőn mint ilyenek, a közjegyző ajánlatára az illető közjegyzői kamaránál bejegyeztettek. A közjegyzői gyakorlat is ez időponttól számittatik.

A közjegyzői gyakorlatnak kizárólagosnak kell lennie, és a jelölt egyidejüleg nem állhat ügyvédi vagy birói gyakorlatban, vagy egyéb a közjegyzői gyakorlat kizárólagosságát gátló köz- vagy magánszolgálatban.

A közjegyzői kamara és különösen ennek elnöke köteles ügyelni, hogy a jelöltek a közjegyzőnél a gyakorlatot a törvényben előszabott módon teljesitsék.

Kizárólagosnak kell ugyan lenni a közjegyzői gyakorlatnak, de nem folytonosnak. (2. §.)

---

[1]) Ausztriában a helyettesi kirendelésre való jogosúltság azon első folyamodású törvényszékre, kinek kerületében a kamara, illetőleg közjegyző székel, — Bajorországban pedig (hol mint tudjuk, a kinevezési jog a királynak van fenntartva) az igazságügyminiszterre ruháztatott.

19. §.

Jelölt csak az lehet, a ki a jogi tanulmányokat valamely hazai vagy külföldi nyilvános jogi tanintézetnél végezte és a szabályszerü elméleti vizsgálatokat és pedig a magyar jogból ilynemü hazai intézetnél sikerrel letette.

20. §.

A jelölt, a gyakorlatból kilépése alkalmával bizonyitványt nyer, melybe a közjegyző a gyakorlatban töltött idő tartamát bejegyezni tartozik. E bizonyitvány érvényéhez a kamara elnökének aláirása szükséges.

21. §.

Távollét, vagy betegség esetében a közjegyző egy általa választott jelölt által helyettesittetheti magát; ehhez azonban a kamarának előleges beleegyezése kivántatik. E végett köteles a közjegyző a helyettesitést a helyettesitési idő tartamával együtt a kamarának haladéktalanul bejelenteni s a helyettest megnevezni.

A közjegyző előre is kijelölheti a kamara beleegyezésével azon helyettest, a ki által magát távollét vagy betegség esetében helyettesittetni kivánja: de ha a helyettesités tettleg bekövetkeznék, ezt, ugyszintén annak megszüntét, a kamarának mindannyiszor haladéktalanul bejelenteni tartozik.

A közjegyyői jelölt helyettesnek akkor rendelhető, ha a 2. §-ban előirt képesitéssel bir.

A kamara, ha a jelölt ellen kifogása van, a közjegyzőt más helyettes választására utasitja.

1. Távollét vagy betegség azon két eset, melyben a törvény magát a közjegyzőt jogositja fel, hogy a kamara jóváhagyása mellett helyettest kijelöljön; e §. tehát a tulajdonképeni helyettesitésről szól, mert a helyettes az akadályozott közjegyző nevében és felelőssége alatt jár el. (23. §.)

2. Azon kérdés merülhet föl, valjon a helyettesités ezen nemében kell-e, hogy a helyettes a kamarától helyettesitési rendelvényt kapjon? — A törvény szavai az első pillanatra az ellenkezőt látszanak támogatni; azonban ha a törvény a közjegyzőnek jogát: magát bizonyos jelölt által helytesittetni, világosan a kamara megegyezéséhez köti, akkor e helyettesitési intézkedés is puszta javaslattételnél nem több.[1]) Hogy pedig a törvény a közjegyzőnek csak a javaslati jogot akarta biztositani, az eltekintve attól, hogy a mintáúl szolgált osztrák törvény világosan csak javaslatról szól (119. §.), következik a 24. §-ból is, mely a helyettesités esetei közt különbséget nem téve, a helyettesnek általában meghagyja, hogy az okiratokat a helyettesitési „rendelvényre" való hivatkozással irja alá.

3. E §. második bekezdését a képviselőház jogügyi bizottsága ajánlotta, és pedig két indok által vezéreltetve. Először is lehetetlen volna betegség esetében az akadályozás időtartamát mindjárt a helyettes javaslatba hozatala alkalmával bejelenteni; másodszor: ha a közjegyző csak a helyettesités szükségének beálltával jelenthetné be helyettesét, a közjegyzői működés a jogforgalom hátrányára könnyen félbenszakittathatnék azon idővesztés által, melyet a helyettesitési bejelentés, s különösen a helyettes képesitésének és megbizhatóságának megvizsgálása a kamara részéről okozna. Segitve van most mindezen az által, hogy a közjegyző helyettesét egy és mindenkorra előre vagy is még mielőtt a helyettesités szüksége beállott volna, jelentheti be, mire a kamara is mindjárt azonnal teheti meg a szükséges vizsgálatokat, úgy hogy a közjegyzőnek a helyettesités szükségének esetére nem kell egyebet tenni, mint a kamarának annak megkezdését, és annak idejében annak megszüntét egyszerűen bejelenteni.

4. De valjon mikor szolgáltassa ki a kamara ily esetben a rendelvényt, szintén egy és mindenkorra, még mielőbb a helyettesités szüksége beállott volna, vagy csak ez után? A törvény utasitja a közjegyzőt, hogy mihelyt „a helyettesités tettleg bekövetkezett, (nem a helyettesitésnek szüksége hanem ténye,) ezt haladéktalanúl bejelenteni tartozik", a helyettesités e szerint a bejelentést megelőzheti, és kell tehát, hogy a kamara szintén előre adja ki a

[1]) A bajor törvény szerint betegség és távollét esetében a közjegyző a helyettesitésre önállóan felkérhet egy közjegyzőtársat, de nem valamely jelöltet, (40. czikk) s a helyettesitést a kerületi törvényszéknek csak egyszerüen bejelenteni tartozik. A jelölt helyettesitése azonban az igazságügyminiszternek van fenntartva (39. czikk).

helyettesitési rendelvényt, mert hisz a helyettesnek eljárásában már hivatkoznia kell arra! Hátránya ennek az, hogy az administrativ teendőkkel amúgy is túlterhelt kamara bizonyosan számtalan oly vizsgálatokkal és irkálásokkal terheltetik, melyek akkor, ha a jelölt a helyettesités igénybevétele előtt állását elhagyja, vagy a helyettesitésre más okokból alkalmatlan lett, minden értéküket elvesztették; s különben is nem igen fér meg a szigorú felügyelet és fegyelem elveivel, melyekre a törvény nem ok nélkül oly annyira féltékeny, hogy valaki előre oly tisztre rendeltessék ki, melynek szüksége talán csak évek mulva, vagy sohasem következik be. Mi egyébiránt e szabályt szövegezési elnézésnek, vagy is annak tulajdonitjuk, hogy a jogügyi bizottmány e második bekezdés beszurásánál illetőleg fogalmazásánál az ebben foglalt eszmét, mely sem az osztrák sem egyéb törvényekben nem foglaltatik, nem combinálta a törvény egyéb rendeleteivel, különösen pedig a 24-ik §-al. Az eszme pedig értékében mitsem vesztett volna, ha a törvény kimondaná: hogy a helyettesitési rendelvény csak a helyettesités szükségének beálltával bocsátandó ki.

22. §.

Ha a közjegyző meghal, vagy állomásától felfüggesztetik, elmozdittatik vagy visszalép, ugyszintén ha az előbbi §. szerint helyettest nem ajánlott, a kamara hivatalból rendel helyettest a jelöltek vagy az illető törvényszék területén levő közjegyzők közül.

A közjegyzői jelölt helyettesitési rendelvényét a kamarától nyeri, és köteles működésének megkezdése előtt az illető törvényszék előtt helyettesi esküt tenni, a mennyiben már ily esküt nem tett, azonkivül köteles megtenni mindazt, a mi a 14., 15. §§-ban kivántatik.

1. E §. a helyettesités másik neméről szól, mely tulajdonképen már önálló bár ideiglenes hivatalviselést (Amtsverwesung) képez, mert az akadályozott közjegyző a helyettesitésre egyáltalán be nem folyhat (erre physikailag vagy erkölcsileg képtelen lévén,) és mert a helyettes sem nevében, sem felelőssége mellett nem működik. (23. §.)

2. E § második bekezdése, úgy látszik szintén csak szövegezési elnézésből vétetett fel a 22. §. keretébe, mert mig az első bekezdés

nem általánosságban, hanem a helyettesitésnek csak bizonyos neméről szól, úgy e második bekezdés oly általános szabályokat foglal magában, melyek a 21. §. szerinti helyettesekre is kiterjednek. Hogy ezen utóbbi állitásunk helyes, az megint eltekintve attól, hogy a mintául szolgált osztrák törvény e kérdéses szabályokat világosan valamennyi helyettesre kiterjeszti, következik részint a dolog természetéből, mert az intézmény czéljával, illetőleg a közjegyző közhitelességével egyenesen ellenkeznék, ha csak a 22. §. szerinti helyettesek lennének kötelesek esküt tenni; részint pedig következik abból is, hogy e bekezdés jelöltről átalában szól a nélkül, hogy e kérdéses szabályaiban különbséget tenne a helyettesek közt, a mint ezt a 23. §. a felelősség tekintetében világosan teszi.

Hasonló szövegezési hibának tartjuk azt is, hogy a törvény az előbbi §. harmadik bekezdését ugyanabba (t. i. a 21. §-ba) vette fel, holott az is oly átalános szabályt állit fel, mely nemcsak a 21. §. szerinti, hanem valamennyi helyettest illeti.

Valamennyi helyettes tehát (ha nem maga is közjegyző), köteles nemcsak esküt tenni (a mennyiben ilyent még nem tett volna), hanem néválairását, melyet használni kiván, az illető törvényszéknek a kellő példányban személyesen bemutatni (14. §.), és azon időpontot, melyben működését megkezdette, illetőleg megkezdendi, bejelenteni (15. §.). Ha azonban a helyettes maga is közjegyző volna, nagyon természetes, hogy csak a legutóbbi rendszabályt tartozik követni.

23. §.

A 21. §. esetében a közjegyző felelős a helyettesért. A 22. §. esetében a helyettes, a mennyiben közjegyzői jelölt, a törvényszerü biztositékot tartozik kimutatni.

24. §.

A helyettes a közjegyző összes ügyleteit közjegyzői joghatálylyal végzi, ügyviteli könyveit folytatja, s az okiratokat és kiadványokat a helyettesitési rendelvényre való hivatkozással mint helyettes irja alá, és a mennyiben nem közjegyző, a helyettesitett közjegyzőnek hivatalos pecsétjét használja.

A helyettes által felvett okiratok a helyettesitett közjegyző irattárában őriztetnek.

Mig a helyettesités tart, azon közjegyző, a ki helyettesitve van, nem végezhet közjegyzői teendőket.

E §. is ép ugy mint a 21. §. harmadik kekezdése, és a 22. §. második bekezdése, átalános szabályt foglal magában.

25. §.

Mig a helyettesités felett intézkedés tétetnék, ha más közjegyző azon székhelyen nem létezik: halasztást nem szenvedhető esetekben a járásbiró veszi fel mindazon okiratokat, melyeknek felvételére jelen törvény szerint a közjegyző jogositva van. A járásbiró azonban ily esetekben a biróságokra nézve fennálló szabályok szerint jár el.

Ugyanigy jár el a helyettesitendő közjegyző irattárában őrzött okiratok kiadmányozásánál is.

Ha ugyanazon székhelyen más közjegyző is létezik, mindezen teendőkkel a járásbiró ezen közjegyzőt bizza meg.

1. Nálunk, hol a közjegyzői kerületek nagyok, és a közjegyzők száma a lakosság számához nem áll oly kedvező arányban mint máshol[1]), hol másrészt a közlekedési viszonyok és eszközök sem oly kedvezőek, mint a többi nyugati államokban, felette indokoltnak mutatkozik a törvényhozásnak különös intézkedése oly sürgős esetekre nézve, melyek a helyettesités megtörténtéig el nem halaszthatók. Ezen intézkedést a 25. §. foglalja magában. A törvény különbséget tesz, valjon az akadályozott közjegyzőnek székhelyén van-e más közjegyző is vagy nem? Az utóbbi esetre nem maradt egyéb hátra, mint a legközelebbi közhiteles és törvénytudó közeghez fordulni, mint kisegitőhöz, — ez pedig csak is a járásbiró. A számtalan közjegyzői teendők közül a törvény csak az okiratok felvételét, és a

[1]) Itt ugyanis körülbelül csak 24 □ mértföldre és 68,000 lakósra esik egy közjegyző, Ausztriában, hol 761 közjegyző van: pedig 7 □ mfdre és 32,000 lakósra, Bajorországban, hol 263 van: 6 □ mfdre és 18,000 lakósra, és Francziaországban, hol közel 7000 közjegyző van: 1½ mfdre és 6000 lakósra esik egy közjegyző.

helyettesitendő közjegyző irattárában őrzött okiratok kiadmányozását emliti — természetesen, mert a többi teendők vagy olyanok, hogy azokban a járásbiró különben is ezentúl is concurrál a közjegyzővel: mint a láttamozások, hitelesitések stb., vagy pedig olyanok, hogy elhalasztásuk veszélylyel alig jár: mint okiratok s értéknemüek őrizete stb.

Ha pedig ugyanazon székhelyen még más közjegyző is létezik, „mindezen teendőkkel" a járásbiró ezt bizza meg. „Mindezen teendők" alatt tulajdonképen csak az okiratok kiadmányozása értetődhetik, (mint ezt a bajor törvény, melynek mintájára e §. készült, világosan ki is mondja), nemcsak felesleges pedig, sőt helytelennek is látszik legalább lenni, hogy a törvény „mindezen teendőkről" egész átalánosságban szólván, ezek alá szószerint az okiratok felvételét is foglalja; helytelennek mondjuk, mert a fél e tekintetben az 50 §. szerinti szabad választási jogánál fogva azon közjegyzőhöz fordúlhat, ki neki tetszik, és ez szolgálatát az 56. §-nál fogva meg sem tagadhatja. A fél tehát a járásbiró ebbeli utasitását nem is provokálná.

III. FEJEZET.

Közjegyzői kamarák.

Az intézmény külszervezetének leghorderejübb kérdését a kamara képezi, melynek felállitása mellett oly számtalan fontos okok szólanak, hogy valóban csodálkozni kellett, miszerint az ellen a törvényhozási körökben komoly felszóllalások egyátalában történhettek és pedig azon aggodalomból, hogy a kamara intézménye a kasztszellemet ébresztendi.

A szellemi erők egyesülésének, és a szaktársak testületi szervezkedésének szükségét maga a gyakorlati élet igazolja legfényesebben; ott vannak az ipar és kereskedelmi egyesületek és kamarák, itt megint a tudományos és művészeti társulatok és akademiák, amott megint az orvosi és ügyvédi egyletek és kamarák. De azon „moralis erőn kivül, melyet a társulati egység és ellenőrzés tudata az egyeseknek és az egész karnak átalában nyujt"[1]) még más különös fontos ok is teszi szükségessé a kamarák alakitását a közjegyzői intézménynél, ennek természeténél fogva.

---

[1]) A törvényjavaslat indokai 7. lap.

A közjegyzői intézmény ugyanis nem államhivatal, de mégis államintézet[1]), a közjegyző az államhoz semmiféle szolgálati viszonyban nem áll, mint például a biró, — az intézménynek tehát burokratikus szervezetet adni nem lehet, mely különben is a közjegyzőnek csak önállóságát és függetlenségét szüntetné meg; — de másrészt a közjegyző eljárásában még is nem magán személy, mint például az ügyvéd, mert az állam őtet közhitelességgel ruházza fel, mely attributumáért az államnak felelős. Mi pedig az utóbbi tekintet szükségessé teszi az állam főfelügyeleti és fegyelmi hatalmát, úgy az előbbi tekintet ott szabja meg az állam beavatkozásának határát, hol a közvetlen államérdek megszünik, de az egész testület érdekei: a reputatio és bizalom, a decorum és tekintély még mindég veszélyeztetve lehetnek; és ez igazolja megint a kartársaknak kölcsönös felügyeleti, és (inkább házi) fegyelmi jogát az államé mellett; — e kartársi felügyelet és fegyelmet pedig csak is a testületi szervezkedés: a kamara biztosithatja.

Azért látjuk is, hogy a kamara intézménye minden törvényhozási működés nélkül úgyszólván maga magától fejlődött ki [2]) és hogy az ma is majdnem minden államban, hol a közjegyzőség nem burokratikus szervezetü — felállittatott.

A kamara felállitása mellett szól végre még azon körülmény is, hogy a kamara mint a közjegyzők egyetemét képviselő közeg a legalkalmatosabb bizonyos ügyek elintézésére, melyeket más forum elé utasitani czélszerüen nem lehetne.[3])

Ezen administrativ természetü teendőkkel később fogunk megismerkedni.

A törvényhozás a körvonalzott okokat méltányolván is, a közjegyzői kamara hatáskörét oly szabadelvüséggel és bőkezüséggel szabályozta, hogy e tekintetben a hasonló törvényeknek egyike sem, és pedig még a közjegyzői függetlenségre legféltékenyebb franczia törvény sem mulja felül.

---

[1]) Oesterley Nándor „Das deutsche Notariat" II. kötet, 93 lap.

[2]) Ily testületek (collegia, scholae, societates, etc.) a közjegyzőség bölcsőjében Olaszországban majdnem minden nagyobb városban fennállottak, szabályaik néha igen szigorúak is voltak. A felvételt rendszerint vizsga előzte meg, és felvételi díj gyanánt 20—60 scudit kellett fizetni. Különösen szigorúak voltak pedig az argentai, római és bolognai statutumok, melyek az egyes tagoknak még magánviseletére is kiterjedtek. Az ilyen collegiumok egyes functionariusait már a történeti vázlatból ismerjük.

[3]) Indokok 9. lap.

Az áttekintet kedvéért pedig a kamara hivatását és hatáskörét illető teendőket itt állitjuk össze:

Illeti pedig a kamarát:

1) a közjegyzői kar érdekeinek képviselete és előmozditása általában és mindazon egyes különös intézkedések is, melyek azon czélra akár közvetve, akár közvetlenül vezetnek.

A törvény felállitván ezen általános elvet, különösen rendeli: hogy az igazságügyminiszter a közjegyzők számát és székhelyét csak a kamara meghallgatása után állapitsa meg (5. §.), hogy a kinevezési folyamodványokat a kamara vegye át, és ezek felett indokolt véleményt mondjon (6. 7. §.) hogy a kamara a külön levéltári személyzet kirendelésének netáni szükségessége iránt meghallgattassék, és a pályázók iránt javaslatot tegyen (161. §.), hogy a kerületbeli közjegyzők egymás közti vagy segédszemélyzetük közt felmerült viták kiegyenlitését (31. §, b. pont) és a közjegyzők és felek közt a hivatalos teendők iránt felmerült panaszok iránti kiegyezkedést is megkisérelje (31. §. c. pont), és végre hogy a biróság részéről a szükséghez képest a felek és a közjegyző közt felmerült dijak kérdésében véleményadásra felszólittathatik. (207. §.[1])

Vannak államok, hol a törvényhozás a közjegyzői testület azon legszebb és legfontosabb jogára: a kormánynak vagy törvényhozásnak véleményt mondhatni, illetőleg javaslatot is tehetni mindazon reformkérdések tekintetében, melyek a közjegyzői intézményt akár közvetlenül, akár közvetve illetik, különös sulyt fektetnek, ugy hogy ezt még a törvény által is biztositják — igy van ez különösen Badenben (1864. május 28-róli törvény 72. §. 2. pontja) és Ausztriában (134. §. 2. pontja, és 135. §. g. pontja.) A közjegyzői kamara, illetőleg testület e jogát a törvény sehol sem emliti. De ebből még mindég nem következik, hogy az kizárva volna, mert e jog ép ugy

---

[1]) Az általános képviselési jogot és kötelességet a franczia, badeni, hamburgi, bajor és osztrák törvények is a kamarára ruházzák, úgy a közjegyzők egymásközti viszályainak kiegyenlitését is; de a közjegyzők és a felek közti viszályok elintézését csak a franczia, hamburgi és osztrák törvények. Francziaországban és Hamburgban a dijak miatti egyenetlenségek barátságos (al'amiable) utoni elintézése is a kamarára tartozik; ilyenek pedig különösen Francziaországban könnyen keletkezhetnek azért, mert a XI. ventose 25-röli közjegyzőségi törvény a roppant nagy számu közjegyzők közti versenynél fogva dijszabályt egyáltalában fel nem állit, csak azon teendők esvén dijszabály alá, miket a code de procedure, és code civil utasit a közjegyzőhöz. (1807. febr. 16-tóli törv.) Ha a barátságos elintézés létre nem jő, a kamara a biróságnak a dij öszszege, illetőleg a közjegyzői munkaérték iránt véleményt mond. (1843. január 4-röli törvény 2. a.)

mint a kérelmezési jog egyáltalában el nem vitázható; ezenkivül a hivatott szakemberek tanácsára a kormány és törvényhozás mindég utalva volt és lesz is, — a kamarák véleményeinek tehát bizonyosan mindég lesz súlya, különösen pedig akkor, ha a közjegyzők a kamara mellett magán uton nagyobb testületekké fognak szervezkedni, mint ez Ausztriában a törvénynél fogva történik[1]), és igy a kamarák ebbeli működését is mint ily tekintélyes testületek akár közvetlenül, akár közvetve támogatandják.

Illeti továbbá a kamarát:

2) a közjegyzők és segédszemélyzetüknek felügyelete mint önálló jogosultság az állam felügyelete mellett, mert az egyes közjegyzőnek kicsapongása vagy becstelen s törvénytelen eljárása a mint már fennebb indokoltuk, oly élénken sérti az egész kar érdekét, mint az államét; másrészt pedig, mert az illetőkben a derék szellemet, mely nélkül a hivatást ügyszeretet át nem lengi, csak az képes ébreszteni, ki a hivatás minden mozzanatát saját tapasztalatból ismeri — ez pedig a kartárs.

A törvény a kamara ezen felügyeleti jogát is kimondván, (165. §.) rendeli, hogy a közjegyzői jelölt, hogy ilyennek tekintethessék, magát az illető kamaránál bejegyeztetni tartozik, (18. §.) hogy, a mint már fennebb is láttuk, a kamara, különösen pedig elnöke ügyelni köteles, miszerint a jelöltek a közjegyzőnél a gyakorlatot a törvény által előirt módon töltsék, (18. §.) hogy a jelölt szolgálati bizonyitványa csak akkor érvényes, ha azt a kamara elnöke aláirta (20. §.), rendeli továbbá: hogy a kamara a közjegyzők, és jelöltekről pontos jegyzéket vezessen (166. 167. §.), hogy a kamara köteles a kerületbeli közjegyzők irodáit megvizsgáltatni, kisebb hiányok esetében az illető közjegyzőnek utasitást adni, nagyobb rendellenesség vagy vétség esetében pedig a törvényszerü fenyités iránt intézkedni (168. §.); a törvény továbbá a mint már láttuk, a helyet-

[1]) Sajátsága az osztrák törvénynek, melyet máshol nem találni, hogy a kamarák mellett különös hatáskörrel a közjegyzői collegiumokat is felállitja. Ezt képezik az 1-ső folyamodásu törvényszék székhelyén lévő összes közjegyzők, (124. §.), hatásköre: 1. a kamara alakitása, 2. javaslatok a collegiumok egyesitése iránt különösen, és a közjegyzőség szervezete iránt általában, 4. a kamara által javasolt járulékok megállapitása és számadásnak megvizsgálása, 5. kezelési rendszabályainak megállapitása. Az osztrák törvény e példáját a javaslat nyilván azért nem követte, mert ha ily nagyobb testületi szervezkedésre egyáltalában szükség forog fenn, ez (mi hisszük legalább) idővel magánuton is meg fog történni, a magánszervezkedés pedig sokkal szabadabb mozgást biztosit a törvényhozási szabálynál. Az osztrák kamara szervezetét később ismertetendjük.

tes kirendelésének jogát egyenesen a kamara hatáskörébe utasitja (21. és 22. §. ily hatalmat pedig semelyik törvény nem ad a kamarának), ugy szinte bizonyos esetekben a közjegyző felfüggesztése és elmozditására czélzó első lépéseket is (t. i. a 33. §. c. d. f. pontja szerinti esetekben — 35. 37. §.) és feljogositja a kamarát, hogy a közjegyzőnek 8 napi — 6 heti szabadságot, illetőleg távozási engedélyt adjon (52. §.)

3. A felügyelet pedig csak akkor sem sülyed le egyszerü denunciálási szereppé, ha azt bizonyos mértékig fegyelmi hatalom támogatja. Helyesen szervezett kamarát tehát (a mint részben már fennebb is indokoltatott) mindenesetre a házi fegyelem, vagyis oly szabálytalanságok és rendellenességek megtorlása illeti, melyek által az állam érdeke még nem, de a kar érdeke sértetik. E fegyelmi hatalommal később tüzetesebben fogván foglalkozni — itt csak általában azt emeljük ki, hogy ily fegyelmi hatalmat a törvényjavaslat is ruház a kamarára, a mennyiben ezt intés és 50 frtig terjedhető pénzbirság alkalmazására feljogositja. (179. §.)

4. A mi pedig a tisztán administrativ teendőket illeti, melyek vagy már a fennebbi hivatás teljesitéséből önként folynak, és mint ilyenek a kamarát illetik, vagy pedig az eljárás egyszerüsitése vagy más czélszerüségi okokból reá ruháztattak, — azok a következők: az ügyrend megállapitása (32. §.), évenkénti közgyülés egybehivása (31. §.), az óvadék elfogadhatósága iránti határozat, a lekötés iránti intézkedés, az óvadék fenntartása iránti felügyelet, és kiadhatása iránti nyilatkozat (10., 11., 174., 43. §§.), a közjegyzői állás megszüntének a törvényszék és az igazságügyministernek való bejelentése (38. §.) és azon jótékony czélnak meghatározása, melyre a közjegyzők által lefizetett pénzbirságok forditandók. (197. §.) stb.[1])

---

[1]) Hannoverában nincs közjegyzői kamara. Szászországban a közjegyzők az ügyvédi kamarához tartoznak, melynek hatásköre oly szük, hogy vele foglalkozni nem érdekes. Poroszországban szintén nincs kamara, de a közjegyzőkből becsületszék alakul, mely tisztán fegyelmi teendőkkel foglalkozik; ezt annak helyén fogjuk bővebben ismertetni. Emlitettük már, hogy ezen országokban meglehetős burokratikus szinezetü a közjegyzőség. Hamburgban a kamara hatásköre: a közjegyzők jó hirnevére ügyelni, figyelmeztetéseket és intéseket kibocsátani, büntetésül: a közgyülésektől való ideiglenes kizárást alkalmazni, és a közjegyzők egymásközti s a felekkeli viszályait kiegyenliteni. Badenben: a kar érdekeit képviselni, a kormánynak véleményeket adni, s a közjegyzők közti viszályokat kiegyenliteni; disciplinaris hatalma az ottani kamarának nincsen. Bajorországban hivatása a kamarának: a kar érdekeinek képviselése belső ügyekben, véleményezések az államfőügyészhez fegyelmi ügyekben, s a közjegyzők közti viszá-

26. §.

Minden közjegyzőnek közjegyzői kamarához kell tartoznia. A kamarák számát és székhelyeit az igazságügyminister állapítja meg akképen, hogy egy kamarához legalább 15 közjegyző tartozzék, továbbá, hogy közjegyzői kamara csak oly helyen állittassék, hol kir. törvényszék létezik; végre, hogy ugyanazon kir. törvényszék területén lévő közjegyzők csak ugyanazon kamarához tartozzanak.

27. §.

Az igazságügyminister a kamarák székhelyének és kerületének meghatározásánál az illető kamarákat meghallgatja.

---

lyok kiegyenlitése; fegyelmi hatalmat e kamara sem gyakorol. Francziaországban a kamara az 1874. január 4-én hozott törvénnyel teljesen reorganisáltatott. Ennek 2. §-a szerint pedig a kamara hatáskörébe tartozik: 1) a fegyelmi hatalom, mely azonban a rendreutasitás (rappel à l'ordre), a feddés (censur) különbféle foka, a közgyülési szavazati jog és a kamarába való megválasztás tilalmán túl nem megy (14. §.). 2) A közjegyzők közti viszályok kiegyenlitése, 3) a felek részéről a közjegyzők eljárása ellen tett felszólamlások és panaszoknak (réclemations et plaintes) a birói kereset fenntartása melletti elintézése. 4) A biróságok miheztartása végetti véleményadás dijak miatti egyenetlenségek esetében. 5) A jelöltek gyakorlati bizonyitványának kiszolgáltatása (de bonnes moeurs, et capacité.) 6) Megszünt közjegyzői iroda eredeti okmányainak átvétele 7) és az egész kerületi közjegyzők érdekeinek képviselése. Az osztrák törvény által pedig végre a kamara hatáskörébe a collegium hatásköre mellett (lásd a jegyzetet 64. lapon) következő teendők utasittatnak (135. §.): 1. A közjegyzők és a jelöltek magaviselete és ügykezelése feletti felügyelet, és a jegyzék vezetése. 2. A fegyelmi hatalom, mely csak intés és irásbeli feddésre szoritkozik (155. §.) 3. A közjegyzők közt a hivatalos teendők körül felmerült tévedések, és viszályok kiegyenlitése. 4. A közjegyzők és felek közti viszályok kiegyenlitése, ha ezek a hivatalos teendők vagy a dijak kérdésében merültek fel. 5. Különféle panaszok elintézése. 6. A jelöltek bizonyitványának kiszolgáltatása. 7. Vélemények, javaslatok tétele törvényhozási kérdésekben, a közjegyzőség szervezetének módositása, a kamarák területeinek és székhelyeinek meghatározása, a közjegyzői állások szaporitása vagy kevesbitése, a közjegyzők székhelyeinek áttétele, a dijszabály módositása és hasonlók iránt. 8. Közjegyzői állások betöltése és az óvadék letétele és kiadása iránti közbenjárás. 9. Gazdászati teendők, és az ügyrendtartás megállapitása. 10. Végre a közjegyzői collegium egybehivása.

28. §.

Minden kamara egy elnökből, négy rendes és két póttagból áll. Határozathozatalra az elnökön kivül legalább két tag jelenléte szükséges. — A kamara ügyvitele szerint szükséges tisztviselői teendőket is ezen tagok teljesitik.

Azon fontos hivatással szemben, mely a kamarát az állam, a közönség, az intézmény, és az egyes közjegyzők irányában illeti, méltán felvethető a kérdés, valjon birand-e a csak négy tagból álló kamara azon tekintély és erkölcsi súlylyal, mely nélkül sikeres működés nem képzelhető? és valjon a négy tag győzendi-e a sokoldalú és sokszor terhes administrativ teendőket, melyek többször még utazásokat is tesznek szükségessé? Igaz, ott, a hol a kamarához csak 15 közjegyző (26. §.) tartozik, ott a négytagú kamara is (a külföldi gyakorlat igazolja ezt legalább) elégségesnek mutatkozik, sőt több tagú kamara felállitását tiltaná is azon aránytalanság, mely a kamarai tagok és a kamarához tartozó közjegyzők száma közt létesülne. De nagyobb kamarai kerületekben a kamara müködésének sikere bizonyosan csak szenvedni fog a tagok csekély száma miatt; — épen ezért czélszerünek mutatkozott volna tehát nézetünk szerint a kamara fontosabb kérdései tekintetében különben is mintáúl szolgált osztrák törvény utmutatása szerint a kamarai tagok számában a kamarai kerületek nagyságához képest fokozatot felállitani.[1])

29. §.

A kamara elnökét és többi tagjait az illető kerületbeli közjegyzők közgyülésileg magok közül titkos szavazás által választják. Vidéken lakó közjegyzők a szavazatot irásban is

[1]) Az osztrák törvény szerint a kamarát az elnökön kivül: Bécsben 8, huszonöt és több közjegyzői állást magában foglaló kerületben 6, másból pedig 4 tag képezi. A franczia törvény szerint pedig az elnökön kivül: Párisban 18, ötven és több közjegyzői állást magában foglaló kerületben 8, máshol pedig 6 tag. Érdekes pedig a franczia kamara munkafelosztása, ott következő functionáriusok választatnak: 1) az elnök, ez hivja egybe a kamarát, őt illeti ott a rendfenntartás (police), egyenlő szavazatok esetében ő dönt; 2) a syndic, ez hajtja végre a kamara határozatait, és ő lép föl vádló gyanánt fegyelmi ügyekben; 3) a raporteur, ez felveszi a hireket és átveszi a panasz jelentéseket az egyes közjegyzők ellen; 4) a titkár, ez fogalmazza a kamara határozatait, gondoskodik kiadmányozásáról, és őrzi az iratokat; 5) és a pénztárnok (le trésorier.)

beküldhetik. A szavazatok egyenlő megoszlása esetében az elnök által huzott sors dönt.

A választás egy évre szól. A kamara megalakulásáról az igazságügyi ministerhez jelentés teendő.

30. §.

A kamara tanácskozásaiban nem vehet részt azon tag, ki a fennforgó ügyben vagy személyesen van érdekelve, vagy az abban érdekeltekkel valamely a 49. §-ban érintett viszonyban áll.

Az illető tag köteles az érdekeltségi akadályt az elnöknek kellő időben bejelenteni.

Akadályoztatás esetében az elnököt a kamara által kijelölt tag, a tagokat a póttagok helyettesitik.

E szabályok megsértése a határozat semmiségét vonja maga után.

31. §.

A közjegyzői kamara hatásköréhez, azon teendőkön felül, a melyek a jelen törvény által a kamarához utasitvák, még a következők tartoznak:

a) évenkénti közgyülés összehivása, a kamara alakitása végett;

b) a kerületbeli közjegyzők, helyetteseik vagy segédszemélyzetök közt felmerült vitás kérdések kiegyenlitésének megkisérlése;

c) a közjegyző és felek közt, a hivatalos teendőkre nézve, a kamarának bejelentett panaszok iránt a kiegyezés megkisérlése;

d) a kerületbeli közjegyzőknek, mint testületnek képviselése, és igazgatási ügyvitele a közgyülés határozataihoz képest.

1. A törvény által a kamarához e §-on kivül utasitott egyéb teendőket rendszeres áttekintetben már e fejezet bevezetésében fel-

soroltuk; — itt egyszerűen csak az ide vonatkozó szakaszokat idézzük sorban. Ezek pedig az: 5., 6., 7., 10., 11., 18., 20., 21., 22., 31., 32., 33., 35., 37., 38., 43., 52., 161., 165., 166., 167., 168., 174., 179., 197. és 207. §§-ok.

2. Magától értetődik, hogy a törvény a b) pont alatti esetben csak a hivatalos teendőkre nézve, illetőleg a szolgálati viszonyból felmerült vitás kérdéseket értheti, a mint ezt példul. az osztr. törvény világosan kimondja. Jellemző továbbá, miszerint az osztrák törvény a közjegyzőket kötelezi, hogy mielőtt panaszukat az illető forum előtt érvényesitenék, a kamara közvetitését igénybe vegyék (135. §. c. pont.)

32. §.

A kamara maga állapitja meg ügyrendjét, melyet azonban, előleges jóváhagyás végett, az igazságügyministerhez felterjeszteni köteles.

A kamara az igazságügyministerrel közvetlenül érintkezik.

IV. FEJEZET.

A közjegyzői állás megszünte.

33. §.

A közjegyzői állás megszünik:

a) az igazságügyminister által elfogadott lemondás folytán;

b) ha a közjegyző ügyvédi gyakorlatba, vagy a 3-dik §. által kizárt valamely hivatalba vagy szolgálatba lép;

c) ha testi vagy szellemi fogyatkozás miatt hivatalos kötelességeinek teljesitésére végképen képtelenné válik;

d) ha csőd vagy gondnokság alá kerül;

e) ha büntető vagy fegyelmi itélet folytán elmozdittatott;

f) ha honpolgári minőségét elvesztette.

1. A törvényjavaslat indokai különösen hangsulyozzák: „hogy e §. azon eseteket, melyekben a közjegyzőség megszünik, taxative sorolja el, és hogy ez által ki van mondva az, mikép a közjegyző ezen eseteket kivéve, elmozdit-

hatlan", továbbá hangsulyozzák: „hogy ezen elv nélkülözhetlen feltétele a közjegyzői kar tekintélyének és függetlenségének, mely nélkül czéljának meg nem felelhetne, s hogy különben is megbizható és tehetséges egyének csak úgy fognak a közjegyzőségre vállalkozni, ha ezen állásnak állandósága és függetlensége a törvény által teljesen biztosittatik".

A közjegyző tehát elmozdithatlan. Nyilt kérdés azonban, valjon áthelyezhető-e a közjegyző hivatalból? A törvény előirja ugyan, mi történjék áthelyezés esetében: az iratok, könyvek, pecsét, és a biztositékkal (41. és 47. §§.) de másképép az áthelyezés kérdését nem érinti.[1]) Mi azonban a törvény szelleméből a hivatalbóli áthelyezhetlenséget is véljük kimagyarázhatni. Nem volnánk legalább képesek másképp megérteni, mi czélból hangsulyoznák a javaslat indokai a közjegyzői állás „függetlenségét és állandóságát" oly melegen, ha mindez esetleg teljesen indokolatlan ministeri hatalomszó által oly könnyedén megsemmisittethetnék? Ennyit jelentene pedig az: ha péld. egy közjegyző oly állásából kirántatván, melyben magának több évi becsületes fáradság által már átalános bizalmat, terjedelmes működési kört és irattárt teremtett, és melynek jövedelmét kedvezőbb viszonyok különben is dusabbá teszik, — az országnak talán másik végére, sokkal szerényebb állásra áttétetnék, és igy esetleg még lemondásra is kényszerittetnék és pedig talán pusztán csak azért, mert politikai magánviselete a kormánynak nem tetszett? E felfogást közvetve támogatja a törvényhozási körökben uralkodott hangulat is, a mennyiben azokban a kormány befolyásától félelemből a kir. ügyész mindennemü beavatkozásának kizárására czélzó különvélemények is jelentettek be, és az áthelyezés kérdése még is még meg sem pendittetett, miből méltán azt lehet következtetni, hogy azon körökben a kormány befolyásának legkönnyebb és legegyszerübb eszközének, azaz a hivatalbóli áthelyezhetőségnek lehetőségét senki sem tételezte fel.

Be kell azonban vallanunk, hogy az ellenkező nézet is annyiban bir jogosultsággal, a mennyiben az indokok az elmozdithatlanság mellett az áthelyezhetlenséget egy szócskával sem emlitik, és másrészt a törvény a hivatalbóli áthelyezést a fegyelmi büntetések közt fel nem sorolván, büntetésnek nem is tekinti.

2. Az a) pont alatti esetben azért kötötte ki a törvény a lemon-

---

[1]) Az osztrák törvény világosan mondja ki az áthelyezhetlenséget (20. §.). Hogy Francziaországban is áthelyezhetlen a közjegyző, az már abból is következik, hogy ott a közjegyzői állás és irattár eladás tárgyát képezheti.

dásnak az igazságügyminister általi elfogadását, nehogy a közjegyző a hivatalos vizsgálatot és itélet általi elmozditást lemondás által megelőzhesse.[1])

3. A d) pontra vonatkozólag a kormányjavaslat szerint a csőd esete csak akkor képezte volna az állásvesztés indokát, ha a közjegyző hitelezőit teljesen ki nem elégitette, vagy bukása hamissággal párosultnak mondatott ki. Hogy a törvényhozásnak a jogügyi bizottság által ajánlott módositása inkább megfelel a dolog természetének — indokolást alig igényel.

34. §.

A 33. §. *a)* és *b)* eseteiben tartozik a közjegyző folytatni a közjegyzőséget mindaddig, mig az igazságügyminister által fel nem mentetik.

A törvény tehát a 33. §. b) alatti esetének beálltát, a mint már kiemeltük, hallgatag lemondásnak tekinti, és pedig azon hatálylyal, hogy a kamara által bejelentett e hallgatag lemondás ministeri elfogadása után a megürültnek tekintett állásra a közjegyző minden további megintése és meghallgatása nélkül ujabb pályázat nyittatik.

35. §.

A 33. §. *c)* esetében a kamara elnöke felszólitja a közjegyzőt, hogy bizonyos idő alatt adja be lemondását. — Ha ezt a közjegyző nem teljesiti — az elnök a fegyelmi biróságho tesz jelentést, ezen biróság elnöke pedig egy tagot küld ki az ügy megvizsgálására.

A kiküldött meghallgatja az illető közjegyzőt, megvizsgálja a körülményeket, kihallgatja a netáni tanukat, szükség esetében orvosi vizsgálatot eszközöl, az eljárásról jegyzőkönyvet vezet, s abba a vizsgálat folytán felmerült adatokat, nyilatkozatokat és véleményeket beigtatja; végre a vizsgálat befejeztével a fegyelmi biróság elnökéhez jelentés mellett az összes iratokat bemutatja.

[1]) Indokok 9 lap.

36. §.

A jelentés beérkeztével, a mennyiben a vizsgálat folytatása, vagy kiegészitése nem látszik szükségesnek: a fegyelmi biróság elnöke a tárgyalásra határnapot tüz s arra a királyi ügyészt, az illető közjegyzőt s a körülményekhez képest a tanukat és szakértőket megidézteti.

A további eljárásnál a fegyelmi eljárás szabályai szolgálnak irányadóul.

Különösen sürgős esetben mind a fegyelmi biróság, mind az illető törvényszék elnöke elrendelheti a közjegyző felfüggesztését. A 193. §. határozatai azonban itt is alkalmazandók.

A törvény a mint később látni fogjuk, különbséget tesz a tulajdonképeni felfüggesztés, és az ideiglenes felfüggesztés közt. Az előbbi: büntetés, mely csak a fegyelmi biróság által szabható ki (180. és 182. §§.), az utóbbi pedig csak óvatossági intézkedés, melyet a sürgősség esetében az illető törvényszék elnöke is mondhat ki, de azon kötelezettséggel, hogy a határozatot az indokokkal együtt a fegyelmi birósággal 24 óra alatt közölje, mely utóbbi a felfüggesztett közjegyző meghallgatása után, a felfüggesztés feloldása vagy megerősitése iránt a felebbvitel fentartása mellett azonnal határozni tartozik (193. §.). Ily óvatossági intézkedésről szól tehát a 36. §. is.

37. §.

A 33. §. *d)* és *f)* eseteiben a kamara elnöke a fegyelmi birósághoz azonnal jelentést tesz: e biróság pedig a kir. ügyész és a közjegyző meghallgatása után, de minden további eljárás mellőzésével mondja ki a közjegyzőség megszüntét s határozatáról a kamarát is értesiti.

E határozat ellen mind a kir. ügyész, mind a közjegyző felebbezéssel élhet.

A fegyelmi biróság a 33. §. *e)* esetében is tartozik a kamarát értesiteni.

38. §.

A kamara a közjegyzői állás megszüntét minden egyes esetben az illető törvényszéknek, törvényhatóságnak s az igazságügyi ministernek bejelenteni: a törvényszék pedig azt a 15. §-ban körülirt módon közzétenni tartozik.

39. §.

A törvényszék elnöke a 38. §-ban emlitett jelentés vételével a hivatalos iratok, könyvek és pecsét átvételével birói tagot vagy közjegyzőt biz meg.

Sürgős esetekben ezen hivatalos tárgyaknak ideiglenes őrizet alá vételéről a járásbiró intézkedik.

40. §.

Ha valamely közokirat hiányzik: annak megszerzésére és átadásra a közjegyző, illetőleg örökösei bizonyos határidő alatt szoritandók.

Ha a közokirat elveszett, a 150. §-ban szabályzott eljárásnak van helye.

Ha a könyvek hiányosan vezettettek, azok szükséges kiegészitéséről, ha pedig épen nem vezettettek, a hivatalos iratok jegyzékbe vételéről a közjegyző, illetőleg hagyatéka költségén a törvényszék gondoskodik.

41. §.

A 39. §-ban érintett hivatalos tárgyak a kiküldött jelentése mellett, az illető törvényszéknél berendezet közjegyzői levéltárban tétetnek le megőrzés végett. E szabály áll akkor is, midőn a közjegyző más törvényszék területére helyeztetik át.

A törvényszék a hivatalos könyveket berekeszti, a pecsétet pedig a megismerést nem gátló bevágás által hasznavehetetlenné teszi.

Természetes, hogy az illető törvényszék a 38. §. hasonlatosságánál fogya az áthelyezést is tartozik közzétenni.

42. §.

Ha a közjegyző ugyanazon kir. törvényszék területén belül változtatja székhelyét: az iratokat és könyveket uj székhelyére magával elviheti, erről azonban az illető királyi törvényszék a 15. §. szerint közzéteendő hirdetményben a közönséget értesiti.

Ugyanily értesités szükséges, ha megőrzés végett a törvényszék veszi át az iratokat; az átvett irományok kezeléséről a XIV. fejezet rendelkezik.

43. §.

Ha a közjegyző meghal, vagy közjegyzői állása megszünik (33. §.): a biztositék kiadása, illetőleg a zálogjog törlése a tulajdonosnak vagy jogutódának kérelmére a kamara és a királyi ügyész meghallgatása után azon tőrvényszék engedélyével történik, melynél a biztositék őriztetik.

44. §.

Mielőtt az előbbi §-ban emlitett engedély megadatnék: a törvényszék hirdetményileg felszólitja mindazokat, a kik a biztositékra a 173. §-nál fogva törvényes zálogjoggal birnak, hogy követeléseiket három hó alatt jelentsék be, mert különben azok tekintetbevétele nélkül fog a biztositék kiadása iránt intézkedni.

Ezen hirdetmény a hivatalos lapban, és ha van, a vidék közlönyében is, a tulajdonos vagy jogutódai költségére háromszor közzéteendő és a törvényszéknél s az ennek kerületében lévő járásbiróságoknál kifüggesztendő.

Azok, kik a biztositékra már különös zálogjogot nyertek, ezen felszólitásról különösen is értesitendők.

Ha a közjegyző előbb egy más törvényszék területén működött: a hirdetmény ezen törvényszéknél, s a kerületében lévő járásbiróságoknál is kifüggesztendő.

1. Azon követelések, illetőleg kötelezettségek, melyek kártérités vagy birság czimen akár a közjegyző, akár helyettesének, (természetesen csak azon helyettesének, ki a 21. §. értelmében az ő felelősségére rendeltetett ki,) hivatalos cselekvényeiből, illetőleg mulasztásaiból erednek, a biztositékra már ennek rendeltetésénél fogva törvényes zálogjoggal birnak, a mint ezt a 173. §. is világosan kimondja. A biztositék e rendeltetése azonban nem zárja ki, hogy arra másnemű követelések tekintetében is annak utján zálogjog szereztessék, és pedig akár önkéntes akár birói zálogjog; csakhogy természetesen e zálogjog elsőbbség tekintetében a törvényes zálogjogok után áll nemcsak, hanem az amarra vonatkozó követelésnek kielégitése a biztositék feloldása előtt, illetőleg a 44., 45. és 46. §§-ok esetein kivül meg sem történhetik. (173. §.)

2. Felmerülhet azonban azon kérdés, valjon a törvényes zálogjogokkal biztositott követelések a biztositék elégtelensége esetében egymásközt micsoda elsőbbségben elégitendők ki? A törvényes zálogjog mint a követelés törvényes accessoriuma ugyanazon perczben keletkezik, melyben maga a követelési jog létesült. Ezen elvnél fogva tehát a követelések csak keletkezésük időpontja szerint sorozhatók egymásután. Megtörténhetik ugyan, hogy az egyik fél, kinek követelése később merült fel, mint a másiké — ez ellen azon kifogással él, hogy ő nyugodtan fordulhatott a közjegyzőhöz megbizásával, mert biztositékát sértetlennek tudta; mit azonban nem tesz, ha látja, hogy a biztositék a másik fél kielégitésének idejekorán történt érvényesitésével csökkent, illetőleg felemésztetett. Bár mennyire is alaposnak látszanék e kifogás, ez a fennebbi elvtől való eltérésre, illetőleg az elv jogi következményének egyenes megforditására czélozna, ily eltérést pedig csak is a törvény állapíthatna meg, — ezt pedig lehetetlennek tartanók, mert különben a törvény a tulságos és mégis minden esetet ki nem merithető casuistika hibájába esnék. Igy például a másik fél megint azon kifogással élne: hogy hiszen ő azért nem érvényesitette követelését előbb, mert ennek létezéséről csak most az ellenfél követelésének keletkezése után nyert tudomást? stb.

Hasonlókép nem indokolhatna eltérést ezen elv-

től oly eset, hogy a törvényes zálogjoggal biztositott követelések egyike-másika tekintetében birói, illetőleg végrehajtási zálogjog is eszközöltetett ki — mert a birói zálogjog a már előbb szerzett törvényes zálogjognak sem érvényét, sem elsőbbségi jogát legkevésbbé sem alterálja és igy a végrehajtási zálogjognak (ép úgy mint a telekkönyvileg bekeblezett önkéntes zálogjoghoz utólag kieszközölt végrehajtási zálogjognak) czélja kizárólag csak is az lehet, hogy még a közjegyzői állás megszünte, illetőleg a 44—46. §§-okban tárgyalt eljárás bekövetkezte előtt kielégitésre vezessen.

A törvényes zálogjoggal biztositott követelések tehát mindég és feltétlenül keletkezésük elsőbbsége szerint sorozandók.

A felszámitási és sorozási eljárást pedig a következő 45. és 46. §§-ok szabályozzák.

45. §.

Ha az előbbi §-ban emlitett felszólitás folytán követelők jelentkeztek: a törvényszék határnapot tüz ki, s arra mind a követelőket, mind a biztosíték tulajdonosát, illetőleg ennek jogutódait megidézi, s a mennyiben szükséges, ez utóbbiak képviseltetésére gondnokot rendel, a tárgyalás vezetésével pedig egyik birói tagját bizza meg.

Egyszersmind a biztositékot azon összeg erejéig, a mely a bejelentett követelések teljes fedezésére szükséges, visszatartja mindaddig, mig azok iránt jogérvényes határozat nem hozatott.

46. §.

A tárgyalási határnapon a kiküldött biró az érdekeltek meghallgatásával a követeléseket, a kielégitési rangsorozat szerint felszámitja; ha azok fennállása, összege vagy rangsorozata iránt kifogások tétetnek: az egyezséget megkisérli, és ha ez nem sikerül, a vitás pontok felett az 1868. LIV. törvényczikk 144. és következő §§-aiban emlitett jegyzőkönyvi tárgyalást tart, melynek alapján a törvényszék itéletet hoz, és a jogérvényes itéletről, vagy egyezségről a kamarát értesiti.

47. §.

Ha a közjegyző áthelyeztetik, a törvényszék az őrizete alatt levő biztositékot, illetőleg annak a kielégités után fenmaradt részét azon törvényszékhez teszi át, a melynek kerületében a közjegyző uj székhelye fekszik.

A mennyiben a biztositékból levonás történt, vagy a közjegyző uj székhelyén nagyobb biztositék kivántatnék: a hiányt a közjegyző, mielőtt működését megkezdené, kiegésziteni tartozik.

A biztositék letételére illetőleg kiegészitésére nézve a törvény következő szabályokat állit fel:

A 8. §. szerint tartozik a közjegyző a biztositékot, mielőtt állomását még elfoglalta volna, három hó alatt letenni, különben úgy tekintetik, mintha kinevezését el nem fogadta volna.

A 174. §. szerint pedig megint, ha a már működő közjegyző biztositéka utalványok folytán megcsonkulna, tartozik ezt a közjegyző a kamara által kitüzött 15 nap alatt kiegésziteni, különben a 182. §. szerint felfüggesztéssel bünhödik.

Melyik szabály alkalmazandó most a 47. §. esetére? Nézetünk szerint az előbbi. A 47. §. ugyanis kizárólag áthelyezés esetéről szól — a közjegyző tehát előbbi állását elhagyván, (illetőleg rövid idő mulva elhagyni fogván,) ujabbi állását pedig még el nem foglalván, nem működik, ellene tehát az utóbbi eset sanctiója a felfüggesztés nem is volna alkalmazható.

V. FEJEZET.

A közjegyző hatásköréről átalában.

A közjegyzői hatáskör a törvénynek legfontosabb részét, magának a közjegyzői intézménynek pedig lelkét képezi, — annak szabályozásától függ tehát azon nagyszerü várakozásoknak teljesülése, melyeket a jogi élet az intézmény irányában táplál — és attól függ magának az intézménynek léte is.

A törvényhozás e fejezetben a külföldi törvények, leginkább pedig az osztrák törvény utmutatása szerint a közjegyzői hatáskör és eljárásnak általános szabályait állitja fel.

Ezek közt a legfontosabb az 53. §., mely a közjegyző hatáskörét megállapitja, az ennek keretébe tartozó teendők nemeit taxative felsorolván. Fontos továbbá a 54. §., mely a közjegyzői kényszer alá eső ügyleteket meghatározza; a többi §§-okkal felállitott szabályok közül pedig áttekintet kedvéért kiemelendők: az érdekeltségi akadályok (49. §.), a területi hatáskör illetőleg illetékességnek (50. §.), a szabadság és jogtalan távollétnek (52. §.), a közjegyzői közbenjárás megtagadhatlanságának (56. §.), a titoktartási kötelezettségnek (57. §.), a magán okirat felvétele tilalmának (58. §.) és a közjegyzői okirat hatályának (68. §.) szabályai.

Mindezekkel az illető §§-oknál tüzetesebben fogunk foglalkozni.

48. §.

Az ujonnan kinevezett közjegyző csak a hivatalos eskü letétele után kezdheti meg működését.

A közjegyző nem folytathatja működését azon időpont után, melyben a közjegyzői minőségének jogerejü megszünte, vagy felfüggesztése iránt hozott határozat neki kézbesittetett.

Azon okirat, mely e §. szabályának meg nem tartása mellett vétetett fel — közokirati erővel nem bir. (68. §.)

49. §.

A közjegyző, mint ilyen, nem járhat el oly ügyekben:

a) a melyekben személyesen van érdekelve;

b) a melyekben felesége vagy jegyese, fel- vagy lemenő ágbeli rokonai, továbbá oly személyek vannak érdekelve, a kik vele legalább is másodizigleni oldalrokonságban, első izigleni sógorságban, fogadott szülei, vagy fogadott gyermeki viszonyban állanak;

c) azon személyek ügyeiben, a kik gyámsága vagy gondnoksága alatt állanak;

d) azon ügyekben, melyekben mint biró, ügyvéd vagy megbizott közreműködött.

1. Honi törvényeink positiv rendelkezést ugyan nem foglalnak magukban arra nézve: mikép számitandók az oldalrokonság izei? A

gyakorlat azonban e tekintetben mindég az egyházi törvény szabályait követte.[1]) Szabály tehát e szerint az egyenlő oldalágakra nézve az: „hogy az oldalrokonok egymáshoz azon izben rokonok, melyben a közös törzshöz állanak, és nem egyenlő oldalágakra nézve az: „hogy az oldalrokonok egymáshoz azon izben rokonok, melyben a távolabbik: rokon a közös törzshöz.“ Testvérek tehát egymáshoz első izben, unokatestvérek pedig másodizben rokonok; de másodizben rokon például a közjegyző: testvérének gyermekével, vagy atyja és anyja testvéreivel is.[2]) Természetes, hogy a rokonsági izek számitásának e szabálya a nem katolika vallású közjegyzőt is köti, bár ezt különben az egyházi törvények nem illetnék,[3]) mert itt sem vallási, sem házassági, hanem mindenkit egyenlően kötelező átalános polgári jogszabályként recipiált jogelvről van szó, melynek alkalmazásában tehát a hitvallás különbséget nem tehet.

2. A d) ponttal felállitott érdekeltségi akadályt más törvények nem ismerik. És alig is lehet nézetünk szerint feltenni, hogy a közjegyző oly ügy tekintetében, melyben valaha akár mint ügyvéd akár mint biró részt vett, már csak ezért is oly annyira érdekelt volna, hogy elfogulatlan közbenjárásra képtelenné vált, főleg ha mindkét fél bizalommal fordul hozzá. Mindenesetre azonban tulságosnak tartjuk azon szigort, mely szerint még a volt perenkivüli megbizás, és az egykori birói eljárás is érdekeltségi akadályt képez; hisz különösen a birónak eljárásában ép oly elfogulatlannak kellett lenni, mint a közjegyzőnek![4])

A d) pontban emlitett viszonyok egyébiránt váltó — és rendeletre szóló kereskedelmi papirok óvásánál kizáró akadályt nem képeznek. (104. §.)

3. Okirat, mely e §. szabályának meg nem tartása mellett vétetett fel, közokirati erővel nem bir. (68. §.)

---

[1]) Ezt már azon körülmény is igazolja: hogy a HTK. I. részének 107 czime, midőn a negyedizigleni rokonságot házassági akadálynak mondja ki, az egyházi törvényekre hivatkozik. Igy iróink: Kővy, Fogarassy, Suhajda és Wenczel is. Frank a kérdésre vonatkozólag határozottan nem nyilatkozik.

[2]) Az osztrák, hannoverai, badeni és hamburgi törvények szerint a 4, — a franczia, bajor és szász törvények szerint pedig megint a 3 izigleni rokonság (a római jog szerint számitva) képez érdekeltségi akadályt.

[3]) Igy különösen a görögök a rokonsági izet a római jog szerint számitják.

[4]) A tilalomnak oly értelemben, hogy a biró jogositva ne legyen oly ügyben biráskodni, melyben az előtt mint közjegyző működött, már indokolt volna, mert akkor a biró azon helyzetbe jöhet, hogy saját ténye felett kénytelen itéletet mondani; de megforditott értelemben nem.

50. §.

A közjegyzőnek hatásköre kiterjed azon kir. törvényszék területére, a melyen a részére kijelölt székhely fekszik.

A Budapesten létező közjegyzőnek hatásköre azonban, a pesti, budai és pestvidéki kir. törvényszékek területére terjed ki.

A felek mindazáltal bármelyik közjegyzőhöz fordulhatnak és e tekintetben nincsenek kötve azon törvényszéki terület közjegyzőihez, a melyben laknak, vagy a melyben a jogügylet tárgya fekszik.

1. Midőn a törvény a közjegyző hatáskörét szabályként azon törvényszék területére szoritja, a melyen székhelye fekszik, csak azon szükebb területet érti, mely az illető törvényszéket az 1871 november 2-án kelt 9225 sz. ministeri rendelet szerint mint rendes polgári és büntető törvényszéket, de nem mint esetleges bányabiróságot, esküdtszéket, vagy pénzügyi törvényszéket illeti.

2. Az 50. §. gyakorlati következménye az: hogy mig egyfelől a közjegyző hivatalos működésében a részére kijelölt területre szoritkozni köteles (51. §.), ugy másfelől még is a területén kivül lakó fél ügyében is ügyködhetik, (természetesen ekkor is csak saját területén), ha ez által megkerestetik.

E rendszabály, mely a felek szabadválasztási jogát biztositja, a közjegyzői hivatás természetének és azon viszonynak kifolyása, melyben a közjegyző egyrészt a közönséghez, másrészt pedig az államhoz áll.

A mi különösen a közjegyzőnek a közönséghez való viszonyát illeti a közjegyzőnek bizalmi férfinak, és sokszor a fél tanácsadójának kell lennie; [1]) sokkal bizalmasabban fordul pedig a fél azon közjegyzőhöz, kit önként felkereshet, s kinek jellemét és megbizhatóságát ismeri, mint azon ismeretlenhez, kinek közreműködését talán akarata ellenére akkor volna kénytelen igénybe venni, ha őt is kötnék a közjegyzői hatáskör területének határai. A mi továbbá a közjegyzőnek az államhozi viszonyát illeti — az állam

[1]) Ilyenné fejlődött ki különösen Francziaországban a közjegyzői hivatás, hol majdnem minden gazdagabb családnak közjegyző a jogi tanácsadója; és főleg ily üdvös szerep mellett fogná a közjegyzői kar idővel nálunk is nélkülözhetlenné tenni a közjegyzői intézményt, mint a milyenné ez Francziaországban is lett.

a közjegyző oly hivatalos ügyködéseért, mely nem ugy mint a biró judicium felebbezhető, hanem azonnal jogerőre emelkedik, és az állam részéről nem ellenőrizhető, kezességet és felelősséget nem vállalhat; kénytelen tehát az állam a fél jogát: azon közjegyzőhöz fordulhatni, kihez épen bizalma van, már ezért is fenntartani.

A fél e szabad választási jogának ezenkivül még egy más üdvös következménye is leend, és ez a közjegyzők közti nemes verseny, mely fokozottabb pontosság, és buzgalomban nyilvánuland, és igy közvetve az intézmény czéljának hathatós előmozditója is leend.

2. Az osztrák törvény szerint (8. §.) kötelezhető a közjegyző, hogy kerületének bizonyos helyeire az ott jelentkezendő felek részére eszközlendő hivatalos eljárás czéljából időnként közös határidőt tüzzön ki. Ily értelmű inditvány az igazságügyministerium elé is került, azonban mellőztetett, és pedig főleg azon helyes feltevésben, hogy ha ilyen ambulatorium szükségesnek fog mutatkozni, a közjegyző olyant saját érdekénél fogva amugy is megfog tartani.

51. §.

A közjegyzőnek a részére kijelölt székhelyen kivül lakni, maga vagy segéde számára irodát tartani, végre az illető törvényszék területén kivül hivatalos cselekményeket végezni, nem szabad.

1. A területen kivül „lakni," és „irodát tartani" tehát a közjegyzőnek semmi esetre sem szabad, és e tekintetben a budapesti közjegyzők sincsenek kivéve. (50. §.) A mi azonban az ügyködést illeti, ezt a törvény az idegen területen csak a „hivatalos cselekmények" tekintetében tiltja meg. Mit ért pedig a törvény a „hivatalos cselekmények" alatt? Kétségkivül csak azon cselekményeket, melyeket a közjegyző közjegyzői atributumainál fogva mint hiteles közeg végez, és ezek azon teendők, melyeket a VI., VII. és VIII. fejezetek szabályozzák (okiratolás és tanusitások). Területén kivül eljárhat tehát a közjegyző nézetünk szerint:

a) mint birósági biztos, mert e minőségében a közjegyző e kérdés tekintetében is a birói kiküldetésekre nézve fennálló szabályok alá esik. Igy például a budai kir. törvényszék, melynek mint „bányabiróságnak" hatásköre oly helyekre is kiterjed, melyek más törvényszék területén fekszenek, ha szükségesnek tartja: bányabirtok árverésének a helyszinén leendő foganatositására birói biztosként a

székhelyén lévő közjegyzők egyikét Dorogra, mely helység az esztergomi törvényszék területén fekszik, tehát más közjegyző kerületéhez tartozik, kiküldhet stb.

b) Eljárhat továbbá területén kivül a közjegyző oly teendőkben is, melyeket e törvény engedélyénél fogva mint a fél magán megbizottja teljesit. Igy péld. egy Budapesten székelő vasuti társulat egy fontos beadvány szerkesztésével épen csak bizonyos Pozsonyban székelő közjegyzőt, kihez feltétlen bizalma van, kiván megbizni (55. §.), és okvetlen szükséges, hogy a beadvány Budapesten szerkesztessék, (mert péld. bizonyos tárgyak itt megtekintendők, és megvizsgálandók); a pozsonyi közjegyző tehát bátran átvállalandhatja a beadvány szerkesztését, mert azt nem mint közjegyző, hanem mint a fél megbizottja, tehát magán minőségben végzi, a törvény pedig az idegen területen csak a „hivatalos cselekményeket“ tiltja. Ugyanez áll a védői szerep és hasonló magán megbizásokra nézve is, stb.

2. A közjegyző magát az 51. §. szabályának meg nem tartása által 1—6 havi tartamra felfüggesztésnek, sőt kétszeri ismétlés esetében elmozditásnak is teszi ki. (182. §. a) pont, és 183. §. c) pont), a felvett okirat pedig közokirati erővel nem bir (68. §.)

52. §.

A közjegyzőnek nem szabad hivatalos eljárás esetén kivül három napnál hosszabb időre elhagyni székhelyét, a nélkül, hogy arról az illető közjegyzői kamara elnökének jelentést tenne. Nyolcz napnál további időre távozási engedélyt kell kérnie. A közjegyzői kamara hat hétre adhat engedélyt, hosszabb időre csak az igazságügyminister. Ha a közjegyző a jelen §-ban megengedett időn túl 14 napig székhelyétől távol van, a kamara elnöke által felhivandó, hogy további 14 nap alatt visszajőjjön, különben elmozditása végett a fegyelmi eljárás fog meginditatni.

A szabadságról, és jogtalan távollét tilalmáról szóló e §., mely tulajdonképen nem illik e fejezetbe, mindenekelőtt különbséget tesz: vajjon a közjegyző hivatalos eljárás czéljából hagyja-e el székhelyét vagy nem; az előbbi esetben saját hatalmából 8 napig, az utóbbiban pedig 3 napig távolmaradhat, ha pedig

az utóbbi esetben is 8 nagip akar elmaradni, ezt már a kamara elnökének bejelenteni köteles.

Hosszabb időre azonban már távozási engedélyt helyesebben szabadságot kell kérnie, és pedig 8 naptól 6 hétre a kamarától, és azon túl az igazságügyministertől.

E szabályokhoz azonban igen gyenge sanctiót köt a törvény e §. végtételében, mely lehetővé teszi, hogy a közjegyző a nélkül, hogy csak a legcsekélyebb hátrányt is koczkáztatná, az engedett szabadsági időn túl még egy egész hónapig távol maradhat. Igaz, hogy aggasztó visszaélésektől tartani alig lehet, mert ettől a közjegyzőt ugy reputatiója, mint saját érdeke is fogja visszatartani — de ha már szükségesnek tartja a törvény szabályainak meg nem tartásához hátrányokat kötni, akkor ne engedjen többé kibuvót.

E §. egyébiránt az utóbbi kibuvót kivéve, majdnem egészen az osztrák törvényből vétetett át. (137. §.)

53. §.

A közjegyző hatásköre kiterjed:

_a)_ közokiratok felvételére;

_b)_ végrendelkezések felvételére;

_c)_ tanusitványok kiállitására;

_d)_ okiratok s értéknemüek őrizetére;

_e)_ hagyatéki ügyek körüli eljárásra;

_f)_ birói megbizások teljesitésére.

1. A modern közjegyző hatáskörében [1]) két, egymástól teljesen különböző hivatást találunk. A főhivatás: oly nyilatkozatok, jogügyletek és tények felett, melyekből jogok kivántatnak lészármaztatni — okiratokat felvenni. E hivatásban a közjegyző a biróságoktól és az állam minden egyéb közegétől teljesen függetlenül jár el — e hivatás kedveért ruháztatik fel a közjegyző közhitelességgel és ez képezi tulajdonképen az intézmény czélját is. Ide tartozik az okiratok őrzése és beadványok szerkesztése is. — A mellékhivatás, melyet a különbféle particuláris törvények az évek hosszú során át különböző terjedelemben a közjegyzőre ruházták: a biróságoknak támogatását perenkivüli, sőt itt-ott még peres ügyekben is — képezi, és e hiva-

[1]) Lásd bevezetést.

tást a közjegyző mint birósági kiküldött illetőleg biztos — tehát függésben a biróságtól — teljesiti.

A közjegyző főhivatását illetik pedig a köziratok és végrendelkezések felvétele (*a* és *b* pont) a tanusitványok (*c* pont), melyekhez az okiratok másolatainak hitelesitése (89. §.), kereskedelmi, és üzleti könyvek kivonatainak hitelesitése (90. §.), forditások (91. §.), névaláirások hitelesitése (92. §.), okirat előmutatása időpontjának bizonyitása (94. §.), életbenlét bizonyitása (95. §.), közgyülési vagy választmányi határozatok hitelesitése (96. §.), tények bizonyitása (97. §.), értesitvények (98. §.), közlemények tartalmának és elküldésének bizonyitása (102. §.), és a váltóóvások (104. §.) tartoznak; végre okiratok és értéknemüek őrizete. (*d* pont.)

A mi a közjegyzőnek fennebb körvonalzott mellékhivatását: a birói megbizások teljesitését illeti (*f* pont,) melyben a közjegyző azon szabályok szerint tartozik eljárni, melyek a birói kiküldöttekre nézve átalában érvényesek (129. §.), és mely épen ezért a mint már kiemeltetett, a közjegyzőt e tekintetben függésbe hozza a biróságokhoz — lehetetlenné teszi a több tekintélyes körök (a magyar jogászgyülés, és több ügyvédi egylet) részéről hangsúlyozott különben igen alapos kivánalmat, hogy a közjegyzőség függetlensége a franczia mintára biztosittassék. Ennek indoka az itteni jogszolgáltatási viszonyokban gyökerezik. Mig t. i. Francziaországban a közjegyzőség teljes önállósága azért volt kivihető, mert ott a perenkivüli eljárás a peres eljárástól már évszázadok óta (a mint láttuk állitólag már IX. Lajos óta) szigorúan el van választva, és kizárólag a közjegyzőre ruházva, addig nálunk, ugy a többi államokban is, melyeknek jogszolgáltatási viszonyai nem homogenek Francziaországéval, a perenkivüli eljárás, egyesitve a peressel a biróságok hatáskörébe tartozik. Nem maradna tehát egyéb hátra mint vagy a peres és perenkivüli eljárásnak teljes, s ha átalában, ugy csak évtizedek mulva bekövetkezhető reorganisatióját bevárva, a közjegyző mint birói biztos alkalmaztatását elejteni, és igy egyrészt az intézménynek egyik bár mellékes, de az itteni viszonyoknál fogva gyakorlatilag igen fontos czéljáról, t. i. a biróságok támogatásáról, és igy a birói eljárás egyszerüsitéséről és gyorsitásáról lemondani, és másrészt a közjegyzőt keresetének nagy részétől magának az intézménynek rovására megfosztani, — vagy pedig meghajolva a gyakorlati szükség előtt, a közjegyzőnek feltétlen önállóságáról egyelőre legalább e mellékhivatás tekintetében lemondani.

Az egyes teendők pedig, melyekkel a biróság a közjegyzőt

megbizhatja, illetőleg megbizni köteles, ezek: hitbizományi javak, és csődtömegek leltározása (130. §.) és fontosabb esetekben, különösen is a csőd és örökösödési eljárásban az árverés foganatositása (131. §.), végre a hagyatéki ügyek körüli eljárás. A mi pedig ez utóbbit illeti, ezt a törvényhozás a jogügyi bizottság inditványára mint külön hivatást emliti (*e* pont) és pedig azon intentióval, hogy a közjegyzőnek a küszöbön lévő örökösödési eljárás szabályozása alkalmával terjedelmesebb és önállóbb ügykört biztositson; — egyelőre azonban a közjegyző e tekintetben is csak mint egyszerü birói kiküldött müködik. (XI. fejezet. [1])

2. Megjegyzendő végre, hogy az 1870-ben közzé tett kormány előadó javaslat a hatáskör keretébe a védői szerepet bünvádi ügyekben is felvette volt. E szerep ugyan szigoruan véve nem tartozik a közjegyzői hivatáshoz, de a mennyiben a közjegyzői bizalmi állás kifolyása lehet — avval nem is ellenkezik; és minthogy a védői szerep nem az ügyvédi karnak van kizárólag fenntartva, és másrészt a 4. §. szabályai alá sem esik — kétségkivülinek tartjuk, hogy a közjegyző védői szerepet is viselhet, ha ez iránt a fél részéről megkerestetik.

54. §.

A jogügylet érvényességéhez közjegyzői okirat megkivántatik:

_a_) a házasfelek közti vagyoni viszonyokat szabályozó, továbbá a házastársak között kötött adásvevési, csere-, életjáradéki és kölcsön szerződéseknél, valamint egyéb jogügyleteknél, melyekben az emlitett személyek egymás irányában kötelezettséget vállalnak;

_b_) ugyanazon személyek között kötött ajándékozási szerződéseknél, ha az ajándékozott tárgy át nem adatott;

[1]) A közjegyző mint birósági biztos egész Németországban alkalmaztatik, sőt sok államban, különösen Schweicz legtöbb cantonjaiban még birósági jegyzőkönyvek vezetésére, Badenben pedig rendőri teendőkre is, stb. Ausztriában az 1871. julius 25-én kelt „Einführungsgesetz“ II. czikke az 1855. május 21-én illetőleg 1858. február 7-én kelt törvények azon részét, mely a közjegyző mint birósági biztos alkalmazásáról szól — fenntartotta; erről a XI. és XII. fejezetekben többet!

c) hozomány átvételéről kiadott elismervényeknél, akár a házastárs, akár más részére adatnak ki;

d) minden jogügyletnél, melyet vakok, olvasni nem tudó siketek, vagy irni nem tudó némák és siketnémák kötnek, ide értve az örökösödési szerződéseket is, a mennyiben a jogügylet megkötésénél személyesen járnak el.

Ezen szakasz intézkedései váltókra ki nem terjednek.

A mennyiben a törvény az itt meghatározott eseteken kivül valamely jogügylet megkötéséhez birói, vagy közjegyzői közbenjárást követel, azon törvényszabályok érintetlenül hagyatnak.

1. E §. a hatáskör legfontosabb, mert az anyagi jogba mélyen bevágó kérdését, a „közjegyzői kényszer“ kérdését tárgyalja. Közjegyzői kényszer alatt pedig azon rendszabály értetik, mely valamely jogügyletet különbeni semmiségének terhe alatt a közjegyzői felvételhez köti[1]). Indokolt volt tehát azon páratlan érdek és élénkség, melylyel a kérdés annak idejében úgy a sajtóban, mint valamennyi ügyvédi egyletekben és a II. magyar jogászgyülésen tárgyaltatott — és mely a jogászok karát e tekintetben éveken keresztül két táborba választotta el.

A tanácskozások kiindulási pontját az 1870. évben közzétett kormány-előadói javaslat képezte, mely a közjegyzői kényszert következő ügyletekre nézve kivánta behozatni:

---

[1]) Közjegyzői kényszernek a közjegyzői hitelesitési kényszer is szokott neveztetni — vagy is azon rendszabály, mely nem magának a jogügyletnek felvételét, hanem csak az aláirások hitelesitését utasitja a közjegyzőhöz bizonyos joghatály, jogelőny kedveért magának a jogügylet érvényességének kérdését nem érintvén. Ezen elnevezés azonban a közjegyzői kényszer hazájában Francziaországban divó felfogásnak nem felel meg, hol a „kényszert“ csak a jogügylet érvénytelenségének büntetése (peine de nullité), mint az előirt közjegyzői felvétel elmulasztásának következménye képezi. E két szabály közt közép helyet foglal el azon szabály, mely szintén magának a jogügyletnek felvételét utasitja a közjegyzőhöz, de nem különbeni érvénytelenség terhe alatt, hanem csak bizonyos jogelőny (péld. telekkönyvi bekeblezhetés) kedveért; ez is (már csak a franczia értelmezés szempontjából) ép oly helytelenül szokott közjegyzői kényszernek neveztetni. Ilyen volt azon rendszabály, mely e §.-hoz a képviselőházban a telekkönyvi jogok tekintetében külön inditvány alakjában tárgyaltatott és melyre később visszatérendünk.

„1. az ingatlanok tulajdonjogának átruházása iránt kötött szerződések, amennyiben ily átruházás sem a hagyatéki biróság által felvett osztálylevelekben vagy a perbiróság előtt kötött egyességekben nem foglaltatik;

2. házassági szerződések;

3. a házastársak által egymás irányában kiadott kölcsönadóslevelek és adósságelvállalások;

4. ajándékozási okmányok, ha az ajándékozott ingó tárgy valóságosan át nem adatik;

5. minden irásbeli szerződésre nézve, melyet vakok, siketek, ha ez utóbbiak nem tudnak irni, személyesen kötnek."

Voltak most olyanok, kik közjegyzői kényszerről elvi szempontból egyátalán semmit sem akartak tudni, mert a kényszert mint oly rendszabályt, mely a szabadság érzetét sérti, és a közönségre az állam gyámkodását oktroyálja, jogtalannak és ezenkivül czélszerütlennek, sőt kivihetetlennek is tartották.

Voltak továbbá olyanok, kik azon szempontból indulva, hogy oly rendszabály, melyet az államhatalom állami czélból, a közérdekből szükségesnek tart, ha egyeseknek szabadságát korlátolná is, jogtalannak nem tekinthető, és kik bátran utalhattak az ügyvédi kényszer, a kisajátitási törvények, a telekkönyvi nyilvánossági elv, és az alaki jognak az anyagi jogot megszoritó számtalan szabályaira, — a közjegyzői kényszert sem ellenezték elvi szempontból, de azt a jelenlegi viszonyok közt czélszerütlennek, időelőttinek tartották, különösen culturai hátramaradásunknál fogva a nyugoti államok irányában, mely méltán azon aggodalmat gerjeszti, hogy népünk a közjegyzői intézmény jótéteményeit s különösen a kényszer szükségét és előnyeit oly hamar meg nem ismerendi, és hogy népünket minden uj intézmény irányában tapasztalt közönyössége, sőt idegenkedése, és ennek előrelátható következménye: t. i. a kényszer szabályainak ignorálása vagy nem tudása még veszélyeknek is teszi ki, továbbá a közjegyzői állásoknak elszórtságánál és csekély számánál[1]) fogva, melyen csak több évek mulva lehet segiteni, ha majd a közjegyzői közbenjárás előnyeinek megismerése és igénybevétele is általánosabb leendett, és végre kedvezőtlen közlekedési viszonyainknál fogva, melyek ezt a vidéken egyelőre költségessé és terhessé teszik.

---

[1]) Lásd az összehasonlitó jegyzeteket a 3. §.-nál

E két nézet egyesült képviselői győztek a II. jogászgyülésen és a (debreczenit kivéve) az ügyvédi egyleteken.

Hatalmas számban voltak azonban azok is képviselve, kik a kényszernek már ez alkalommal való behozatalát is üdvösnek, sőt szükségesnek tartották, és pedig épen culturai hátramaradásunknál fogva, melyet a zugirászok lelketlen serege, és a roszhiszemüség oly dúsan kiaknázni szokott; — továbbá azért, mert a kényszer különbféle ügyleteknek harmadik személyek különösen a hitelezők kijátszása czéljából való koholását nehezitené, és végre különösen azért is, hogy a telekkönyvi állapotnak conformitása a tényleges birtokállapottal biztosittassék.

A kényszer mellett legnagyobb részt azon terjedelemben, mint ezt a fennti előadói javaslat inditványozta, az igazságügyminiszteriumhoz beadott véleményeikben nyilatkoztak: a magyar kereskedelmi minisztérium, a pesti és marosvásárhelyi királyi tábla, a pesti és kolozsvári kereskedelmi kamara és a debreczeni ügyvédi egylet.[1])

A kormány elvi szempontból az előadói javaslatot tette magáévá, de attól a kényszer terjedelmére nézve lényegesen eltért, a mennyiben a kényszert az utólag felvett házassági szerződéseket kivéve, az 54. §-ban felsorolt ügyletek és okmányokra nézve hozta javaslatba.

Az indokok e részben igy szólanak:

„A javaslat tehát a gyakorlati élet utmutatását követve, a közjegyzői kényszert csak oly viszonyok közt alkalmazza, a hol az a közhitel, vagy az állam védelmére szoruló egyének érdekében üdvösnek mutatkozik. Köztudomásu dolog ugyanis, hogy a jóhiszemü hitelezők kijátszása végett házastársak közt gyakran köttetnek hamis keletü és szinlett vagyonátruházási szerződések. Ezeket meggátolni, valamint a vakokat, siketeket és némákat rászedés ellen biztositani — czélja az 54. §-ban kimondott kényszernek."

A képviselőház jogi bizottsága azonban következő két §-nak ezen 54. §. után leendő felvételét javasolta:

„55. §. Közjegyzői okirat kivántatik az ingatlanok tulajdonjogának átruházása vagy korlátozása iránt kötött jogügyletek telekkönyvi bekeblezéséhez is, a mennyiben az átruházás vagy korlátozás

---

[1]) Mi nézetünket e kérdés tekintetében mint az érdekes harcz szerény utócsatára, annak idejében azoknak sorában, kik a kényszert nem jogtalannak, hanem csak idő előttinek tartják, tüzetesebben elmondottuk, párhuzamat vonva az itteni, és a kényszert indokoló bajor és franczia jogszolgáltatási viszonyok közt. (Lásd „Themis" 1874. évi 8. 9. sz.)

a biróságok előtt felvett osztálylevelekben, vagy peregyezségekben nem foglaltatik."

„Ily jogügyletekről a jelen törvény életbe lépte után felvett magánokiratok, telekkönyvi bekeblezés alapjául csak ugy szolgálhatnak, ha azok jelen törvény szabályai szerint, közokirat erejére emeltetnek."

„56. §. Telekkönyvi ingatlanokra vonatkozó jogügyletekről felvett közjegyzői okiratokat, kiállitásuk napjától számitandó 8 nap alatt, amennyiben az érdekelt felek e részben máskép nem intézkednek, a közjegyző az illetékes telekkönyvi hatóságnak, a szabályszerü bekeblezés foganatositása végett, bemutatni tartozik."

„A telekkönyvi kérvények, a telekkönyvi rendtartás szabályai szerint szerelendők ugyan fel, azonban a közjegyzőnek, a felek különös meghatalmazását igazolnia nem szükséges."

Ez volt tehát a jogügyi bizottság azon inditványa, melyet fennebb jeleztünk, és mely tulajdonképeni közjegyzői kényszert nem tárgyazott, de ahhoz még is közel állott annyiban, a mennyiben közjegyzői felvétel nélkül még a telekkönyvi előjegyzést, tehát a jogok biztositásának lehetőségét is kizárta.

Nem mulaszthatjuk el azonban e helyen azon nézetünknek adni kifejezést, hogy ezen inditvány, ha csak a bekeblezést teszi függővé a közjegyzői felvételtől és igy a jogok biztosithatását (az előjegyzést) ki nem zárja, közlekedési viszonyaink tökéletesbitésével és a közjegyzői állások lehető szaporitásával a leghelyesebb középutat találná el a kényszernek ugy barátai mint ellenei által hangsulyoztatni szokott ellentétes tekintetek közt; — egyelőre pedig, addig t. i. mig a jelzett feltételek be nem állanak, mi (a mint ezt tüzetesebben annak helyén, Themis 1874. 10. szám alatt indokoltuk, itt azonban azért, mert a kérdés tulajdonképen a telekkönyvi intézményt illeti, részletesen ki nem fejthetjük), — csak a hitelesitési kényszert tartjuk veszély nélkül behozhatónak, mert a hitelesitésben a járásbiró a közjegyzővel ezentul is concurrál, a nép tehát ezen óvszert könnyebben veheti már most is igénybe, és mert különben is első lépésül beérhetni vélnénk oly óvszerrel, mely a közönséget okiratkoholás és aláiráshamisitás által elkövethető veszteségektől megóvja, — mi már maga is egyéb garantiák hiánya vagy legalább feltünő elégtelenségénél fogva, szemben a harmadik jóhiszemü személyeknek a nyilvánossági elvhez való állásával nem eléggé méltányolható előny volna!

A jogügyi bizottság inditványa azonban el nem fogadtatott és külön vélemény alakjában bejelentetvén, ugy az osztályokban (egyet kivéve), mint magában a képviselőházban is elvettetett. A képviselőház pedig érdekes vita után a kormányjavaslatot csekély módositásokkal elfogadta.[1])

Sokkal lényegesebb módositást tett azonban a törvényjavaslaton a felsőház, a mennyiben a kényszert a „házassági szerződésekre“ is kiterjesztette. E módositás, melylyel fontosságánál fogva mindjárt tüzetesebben foglalkozandunk, a képviselőház részéről is minden felszólalás nélkül elfogadtatott.

Mindezzel csak a közjegyzői kényszer legujabb történetének vázlatát akartuk adni; magával a kényszer kérdésével pedig tovább foglalkozni — a jelzett érdekes harcz folyamában éveken át felgyüjtött dús anyag feleslegessé teszi.[2])

Áttérünk tehát most az 54. §. egyes szabályaira:

2. Tudjuk, hogy a kormányjavaslat az *a)* pontban a közjegyzői kényszert csak a „házastársak“ között kötött különféle vagyonjogi szerződésekre nézve hozta javaslatba — mellőzvén azon „házassági szerződéseket“, melyek a házasság előtt „jegyesek“ között köttetnek, és tudjuk, hogy a főrendek háza, jogügyi bizottmányának javaslatára a kényszert e házassági szerződésekre is kiterjesztette. E bizottmány inditványa igy szóllott:

„Az 54. §-nál a bizottság az *a)* pont elé ezen szavaknak: „házassági és“ felvételét különösen két tekintetnél fogva hozza javaslatba. Egyfelől a jelenlegi szerkezet nem eléggé világosan fejezi ki azon értelmezést, mely szerint a közjegyzői kényszer a házassági szerződésekre is kiterjesztetett (?) — és miután a törvényhozás fő feladatai közé tartozik, hogy a törvény szava világos, határozott és egyszersmind minden külön értelmet kizáró legyen, ennek elérése czéljából a fenti szövegnek az ajánlott módositással fölvételét tartja szükségesnek. Másfelől továbbá kellőleg megfontolta

[1]) E módositások pedig abban állottak, hogy az a) pont végtételében a kormány azon szövegezése, mely szerint a kényszer oly „okmányokra“ behozatni javasoltatott, melyekben a házas társak egymás irányában adósságot vállalnak — a fennti szerkezetre kiigazittatott, és a *d)* pontnak második bekezdése felvétetett.

[2]) Lásd különösen a budapesti ügyvédi egylet 1870. évi és a II. magyar jogászgyülés évkönyvét, továbbá „Themis“ 1870. évi 3., 4., 20., 22., 28., 29, 33., 34., 35. l. „Jogtudományi Közlöny“ 7., 16. l. „Törvénykezési csarnok“ 49—77 l. „Magyar Igazságügy“ 1874. 84 l. stb.

a bizottság, hogy a szegényebb osztályok közt kötött házassági szerződések nagyobbára szóbeliek, s igy azok, ha a mellett továbbra is megmaradni szándékoznak, abban gátolva nem lesznek (?); azon honpolgárok pedig, kiknél az irásbeli szerződés gyakoribb, azok ezen szerződések helytelen fogalmazása és megkötése által gyakran számtalan bajoknak tétetnek ki, melyek nem egyedül anyagi viszonyainkra, de a házasságra magára is kiterjedhetnek. És végre azon kifogás ellenében, hogy a közjegyző a jegyesek családi viszonyaival ily alkalmakkor bővebben — a szükségnél jobban megismerkedik, határozott megnyugvást szolgáltat azon körülmény, hogy a közjegyző titoktartásra eskü terhe alatt van utalva."

A főrendek jogügyi bizottmánya tehát a kérdéses pótlást csak szabatosabb szövegzés kedvéért javasolta, feltevén azt, hogy a képviselőház a kényszert a kérdéses házassági szerződésekre is kivánta kiterjeszteni, holott többrendbeli okok épen csak az ellenkezőt engedik feltételezni; ezen okok pedig: *a*) a fennti a) pontnak határozott szövegezése a képviselőház által elfogadott kormányjavaslatban; e szövegezés t. i. határozottan csak „házastársak" között kötött szerződésekről szól, házastársak alatt pedig jegyesek nem érthetők; *b*) a kormányjavaslat indokolása, mely a mint láttuk a kényszernek behozatalát a házastársak közti ügyletekre nézve — nem a házasfelek saját érdekének, hanem kizárólag csak a közhitelnek szempontjából vagyis azért tartja szükségesnek: nehogy a hitelezők házastársak közt kötött hamis keletü, vagy szinlett szerződések által megkárosittassanak; ily szinlett szerződések pedig jegyesek közt nem szoktak köttetni; végre *c*) azon körülmény, hogy az egész 54. §. majdnem szóról szóra vétetett át a: „nehány ügylet közjegyzői felvételéről" szóló s a közjegyzői rendtartás kapcsában 1871. julius 25-én szentesitett osztrák törvényből azon egyik lényeges eltéréssel, hogy e törvény az itteni 54. §. *a*) pontjában felsorolt (ott *b*) pont alá foglalt) összes ügyleteken kivül egy előbbi külön pontban a házassági szerződéseket (Ehepakten) is kényszer alá vonja — a kormányjavaslat pedig épen ezt mellőzte, mi bizonyosan nem csak véletlenül történt.

Akármikép álljon egyébiránt a dolog — elég az: hogy a főrendiház a kényszert a házassági szerződésekre is kivánta kiterjeszteni — minek folytán a kormányjavaslat *a*) pontja következő szerkezetet nyert: — („a házassági szerződések és a

házastársak között kötött adásvevési, csere, életjáradéki és kölcsönszerződéseknél“ stb.[1])

A főrendiház javaslatának eszméje a képviselőházban is minden ellenmondás nélkül, (azonban az 54. §. a) pontjának mostani szerkezetében) elfogadtatott. —

E §. a) pontjának történetével azért kellett hosszasabban foglalkoznunk, hogy igazoljuk, miszerint a törvény e szót „házasfelek“ legtágasabb értelmében veszi, vagyis hogy alatta nemcsak a „házastársakat“, hanem a jegyeseket is érti, és hogy ezek szerint nemcsak a házastársak közt kötött valamennyi vagyonjogi szerződések, hanem ezeken kivül az egyéb házassági szerződések is esnek közjegyzői kényszer alá, de csak a mennyiben nem a házasság kötelékét, vagy személyjogi kérdéseket, hanem vagyonjogi kérdéseket foglalnak magukban (tehát a házasulási egyezvények.[2])

Ez pedig, ha már egyátalában szükségesnek mutatkozott: a kényszert házastársak közti ügyletekre behozni — mint következetes csak helyeslendő, és pedig következő okoknál fogva:

A hitelező kijátszásának lehetősége főleg azon előjogban rejlik, mit a törvény a férj nejének a hitelezők ellenében nyujt. De ezen előjog csak csőd esetén érvényesithető (országbirói értekezlet IV. fejezet 85. §-a) és ekkor is csak bejegyzett kereskedő felesége részéről hozománya és jegyajándéka tekintetében, és feltéve, hogy a nő ebbeli követelései az 1840. XVI. t. czikk 9. §-a értelmében bejegyeztettek, a nő egyébnemü követelései azonban, származzanak azok adásvevési-, csere-, életjáradék-, kölcsön-ajándék — vagy akármicsoda más ügyletből, még csőd esetén és kereskedők közt sem birnak előjoggal.

Csődön kivüli esetekben pedig a czél: a hitelezőket kijátszásoktól kényszer által megóvni, egyátalában nem érhető el, minthogy

---

[1]) Nem felesleges azon roppant ellenmondásra utalni, melybe a főrendek jogügyi bizottsága magával jött: midőn egyrészt az 54. §. bevezetésénél fogva a jogügylet érvényességéhez közjegyzői okiratot megkiván, és (indokai szerint) még is azon véleménynek ad kifejezést, hogy házassági szerződések „szóbelileg“ ezentul is köthetők! Ez csak a közjegyzői kényszer hatálya félre ismerésének tulajdonitható!

[2]) Az osztrák polgári törvénykönyv t. i házasulási egyezvénynek (Ehepakt) nevezi az ilyen vagyonjogi házassági szerződéseket — szemben a házassági kötelék tekintetében kötött tulajdonképeni: „házassági szerződéssekkel“ (Ehevertrag).

a lehetőség, hogy a roszhiszemü adós koholt ügyletet: vagyonának a végrehajtás alól való elvonása czéljából családjának akármely más tagjával, sőt idegennel is kössön, — kizárva nincsen, sőt mert sok esetben még maga a nővel kötött szinlelt ügylet is a közjegyző elé vihető felvétel végett.

Szemben ily csekély és kétes értékü hatálylyal — alig volna pedig indokolható az állam beavatkozása a családi élet szentélyébe, és az aránytalan nagy részben becsületes házasfelekre rótt teher, különösen midőn a kérdéses czél kényszer nélkül is tökéletesen elérhető volna, ha a törvény a kérdéses ügyletek tekintetében a közjegyzői okirat felvételétől: nem az érvényességet, hanem csak az illető harmadik személyek, t. i. a hitelezők ellenében való joghatályát tételezi fel.

Ha azonban a törvényhozás a házasfelek saját érdekénél fogva is tartja behozandónak a kényszert, akkor már sokkal jogosultabb alapon nyugszik intézkedése — ennek szüksége pedig ha egyátalán, úgy bizonyosan épen csak a kérdéses vagyonjogi házassági szerződéseknél foroghat fenn.

Mutatja ugyanis a tapasztalat, hogy a házasfelek illetőleg jegyesek közt kötött ügyletek közül különösen a vidéken leginkább a házassági szerződések azok, melyekből előbb-utóbb perek támadnak, és ez igen könnyen magyarázható. A szerződő felek sokasága (mert hisz nemcsak a jegypár, hanem azoknak szülői, kik rendszerint a vagyont adják is, szoktak abban szerepelni), a rendelkezések sokoldalusága, és bonyolultsága, s főleg azon körülmény, hogy legtöbbnyire halálesetekre való intézkedések is tétetnek, (anélkül hogy a törvénynek erre vonatkozó rendelkezései alkalmaztatni szükségesnek tartatnának) — a szerződés fogalmazását igen kényessé teszik; és mégis ki által szoktak azok irásba foglaltatni? — a jogi téren tapasztalatlan falusi jegyző által; természetes tehát, hogy az ilyen szerződés rendszerint már eleve magában foglalja a törvénytelenség indokát a nélkül, hogy ezt csak valaki is sejtené és a nélkül, hogy annak felismerésére rendszerint előbb alkalom nyilnék, mint az egyik szerződő fél halálakor, mikor a hibát jóvátenni többé lehetetlen. Nem egy eset adta elő magát továbbá, hogy a házassági szerződés elveszett vagy később az egyik rosz hiszemü házastárs részéről megsemmisittetett, mi a házasélet közösségénél fogva nem volt nehéz feladat. Ezt a közjegyzői kényszer lehetetlenné teszi.

A *b)* és *c)* pont alatti ügyletekre vonatkozólag nincs megjegyzésünk — ezek ugyanazon tekintet alá esnek, mint az *a)* alattiak.

3. A mi *d)* pontra vonatkozólag a közjegyzői kényszert mint az állam védelmére szoruló egyének (vakok, süketek, némák) megóvásának eszközét illeti — bizonyosan nincs senki, ki az ilyen szerencsétlenek érdekében bármily terhes rendszabályt szivesen el ne türne; de valjon eléretik-e bizonyosan a czél, midőn a törvény megengedi, hogy a jogügylet oly esetben, ha azt a testileg fogyatkozott meghatalmazott közbenjárása mellett köti, — közjegyző által fel ne vétessék; és midőn a törvény csak „jogügyletekről" szólva, azon lehetőséget, hogy a testileg fogyatkozott más egyoldalu de jogkötelező nyilatkozat (joglemondás, kitörlési engedély, utalvány, stb.) koholása által rászedessék, ki nem zárja?[1])

Kérdés merülhet fel, valjon a testi fogyatkozottak által kiállitott meghatalmazások érvényessége szintén közjegyzői felvételtől függ-e vagy nem? Mi azt hisszük: igen! mert a meghatalmazási okmány (bár csak a meghatalmazó által szokott kiállittatni) nem egyoldalú intézkedésnek, hanem a meghatalmazási szerződésnek, tehát „jogügyletnek" külső megerősitése, illetőleg tanusitása. De a törvény szelleme, vagyis a kényszer czélja is támogatja e felfogást, mert csak akkor fognak a kérdéses személyek meghatalmazott közbenjöttével kötött jogügylet esetében nagyobb veszélytől megóvatni, ha a meghatalmazás közjegyzői okiratban állittatik ki.

4. Végre az 54. §. utolsó bekezdésére vonatkozólag megjegyezzük, hogy az 54. §-on kivül oly törvényszabály, mely valamely „jogügylet" megkötéséhez birói vagy közjegyzői közbenjárást követelne — jelenleg többé nem létezik. Figyelmet érdemel itt ugyan az örökbefogadás (adoptio), a mennyiben az ügylet pusztán csak a felek szabad akaratának nyilvánitása által még érvényre nem emelkedhetik, csakhogy annak érvényessége nem birói vagy közjegyzői közbenjárástól, hanem ministeri jóváhagyástól függ.[2])

---

[1]) Lásd „Themis" 1874. évi 9-ik szám.

[2]) Ausztriában a közjegyzői kényszer az 1850. szeptember 29-én szentesitett közjegyzői rendtartással hozatott be, és pedig csak Felső- és Alsó Ausztriában, és Salzburgban, és pedig ugyanazon ügyletekre nézve, mint azt törvényünk 54 §-a is felsorolja (4 §. 1. 2. 3. és 5. pontjai); ezenkivül átadás nélküli ajándéki szerződések (4 pont) némáknak nem sajátkezüleg irt és aláirt végrendeleteire (6 pont) váltóóvásokra nézve (7 pont). Ezenkivül telekkönyvi bekeblezés csak közjegyzői okmány alapján eszközöltethetett ki. (3. §.) E kényszer azonban 1852. december 16-án csakhamar eltöröltetett, de később — nem ugyan még az 1853. május 21-én, hanem a már fennebb emlitett 1871. julius 25-én szentesitett törvénnyel majdnem az előbbi terjedelemben ismét behozatott. Az egész különbség az akkori és mostani törvény közt e tekintetben csak abban áll, hogy a váltóóvások

55. §.

A közjegyző jogositva van a hatóságokhoz általában, a biróságokhoz pedig nem peres ügyekben beadványokat intézni, azonban minden beadványra nevét sajátkezüleg ráirni tartozik.

1. A törvényhozás különösen a telekkönyvi ügyekre volt tekintettel, midőn az osztrák törvény példájára e §-t alkotta, mi kivánatosnak mutatkozott azért, hogy a felek ügyvéd hiányában ne legyenek kénytelenek zugirászhoz fordulni; és mert attól is lehetett tartani, hogy vidéken pusztán csak az okiratok szerkesztése a köz-

---

felemlitése az ujabbi törvényben szükségesnek nem találtatott, hogy a némáknak nem holograficus végrendeletei a kényszer alól kizárattak, és hogy végre most a telekkönyvi ügyek a hitelesitési kényszer alatt állanak (ez ugyan nem a közjegyzőségi, hanem a telekkönyvi törvényben mondatott ki.)

Bajorországban (azon ügyektől eltekintve, melyek mint Németország egyéb államaiban már a közjegyzői törvény hozatala előtt birósági kényszer alá estek volt, és melyeket mint nem ide tartozókat mellőzzük) az 1861. november 10. kelt törvény 14. szakasza szerint közjegyzői kényszer alá esnek mindazon szerződések, melyek különösen ingatlan javak tulajdon-jogának vagy ehez hasonló jognak átruházását, ugy mind azon szerződések is, melyek átalában ingatlanokra vonatkozó dologbani (zálog-) jogokat tartalmaznak.

Francziaországban: a közjegyzői kényszer hazájában pedig következő ügyletek esnek közjegyzői kényszer alá: Élők közti ajándékok (Code civil 931 §.), nem sajátkezüleg irt végrendeletek (Code c. 970. 971), ezeknek visszavonása, kivéve, ha a visszavonás ujabb holograficus végrendelettel történik (1035.) házassági szerződések (1394.), jelzálogok lekötéséről (inscriptióról) és azoknak feloldásáról szóló okmányok (2217.) Ezeken kivül az 1843. julius 24-én kelt törvény 2. §-a szerint: házastársak közti ajándékok a házasság tartama alatt, ajándékok visszavonása, törvénytelen gyermekek elismerése, és ezen ügyletekre vonatkozó meghatalmazások.

Tévednek pedig azok (lásd „Themis“ 1870. évi 3. számot és a képviselőház jogügyi bizottságának tárgyalásait) kik azt állitják, hogy a közjegyzői kényszer Francziaországban átalános volna, s különösen, hogy a felsorolt ügyleteken kivül még olyanok is esnének kényszer alá, melyekkel valamely ingatlannak tulajdonjoga (ajándék esetét kivéve) átruháztatik, vagy arra (zálogjogot kivéve) más dologbani, vagy dologhozi jog, péld. szolgalom bérlet stb. szereztetik.

Igaz azonban, és ez is figyelmet érdemel, hogy a közönség minden, bár kényszer alá nem eső fontosabb ügyletről is, különösen ingatlanok eladásáról, bérbeadásáról stb. közjegyzői okmányt kivánván felvétetni, önként fordul a közjegyzőhöz, mert a közjegyzői okmánynak az ottani viszonyoknál fogva oly rend-

jegyzőnek elégséges jövedelmet nem biztositana.[1]) És kétségkivüli, hogy a biróságok elé tartozó perenkivüli ügyek közül épen

a) a telekkönyvi ügyekben fog a közjegyző leginkább felkerestetni — és mennyire kivánatos is ez, az kitünik már abból is: hogy az eddigi telekkönyvi beadványoknak alig 10 százalékát képezték azok, melyeket nem zugirász, hanem ügyvéd szerkesztett; Képzelhetni, mennyi oly per csiráját foglalnak magukban az ezen beadványok alapját képező okmányok, melyekről ma még senki nem is álmodik? Természetes azonban, hogy a közjegyző csak tulajdonképeni telekkönyvi beadványokat vagyis olyanokat van jogositva szerkeszteni, melyek nem peres természetüek.

Ezek pedig az 1855. deczember 15-iki telekkönyvi rendtartás I. része szerinti telekkönyvi kiigazitási és átkeblezési bejelentések (3—5. §. és 29. §.), az előjegyzett jog igazolásának elmulasztásánál fogva támasztandó kitörlési kérvények, (II. rész 99. §.) és mindazon szorosan vett telekkönyvi kérvények, melyekről a II. rész 121—123. §§-ai szólanak. Magától értetődik, hogy a menynyiben ezen ügyekben a félnek képviselése a biróság előtt folyó valamely tárgyalásnál szükséges volna (különösen kiigazitási, átkeblezési és a 99. §. szerinti kitörlési ügyekben), azt a közjegyző szintén átvállalhatja. Eljárásának jogosultsága azonban megszünik ott, hol ezen ügyek perenkivüli természete megszünik. Nem szerkeszthet tehát a közjegyző beadványokat, és nem képviselheti a feleket: a kiigazitás és átkeblezési bejelentések sikertelensége folytán szükségessé vált: kiigazitási, és átkeblezési keresetekben (telekkönyvi rendelet I. része), az előjegyzés igazolása iránti kerese-

---

kivüli jelentősége és hatálya van, mint máshol sehol, ugy, hogy a közönség a kényszert is nem tehernek, hanem magától értetődő intézménynek tekinteni már századok óta megszokta; (és bizonyosan e körülménynek is tulajdonitható az emlitett tévedés.) Nem tartoznak ide azon okok, melyek a közjegyzői kényszert Francziaországban nélkülözhetlenné, és a közjegyzői felvételt a közjegyzői kényszer alá nem eső ügyletek tekintetében is oly rendkivül fontossá teszik, — utalunk tehát csak egyszerüen a „Themis“ 1874. évi 8. számára, hol azokat tüzetesen fejtegettük.

Belgium, és a porosz-rajnatartományokban a viszonyok a kényszer tekintetében hasonlók Francziaországéival.

Hogy Baselben, és Freyburgban is be van hozva a közjegyzői kényszer, és pedig ingatlanokra vonatkozó valamennyi szerződések, és az előbbi cantonban nem sajátkezüleg irt végrendeletek tekintetében is — azt már fennebb láttuk. (25. lapon.)

[1]) Indokok, 11. l.

tekben (96. §.), és a bekeblezés eredeti érvénytelensége, vagy utólagos elenyészte miatt támasztandó kitörlési keresetekben.[1])

Ugyanezen szempont alá esnek a vasutak és csatornák központi telekkönyvi ügyei, melyek a pesti kir. törvényszék mint telekkönyvi hatóság elé tartoznak.[2])

Egyéb a biróság elé tartozó fontosabb ügyek, melyekben a közjegyző beadványokat szerkeszthet és a feleket képviselheti, a telekkönyvi ügyeken kivül még:

b) a hagyatéki ügyek, a mennyiben azokban a közjegyző nem mint birósági biztos jár el. Ezekről egyébiránt a XI. fejezetben többet;

c) a bányaügyek, és pedig mindenekelőtt a bányatelekkönyvi ügyek, melyek kizárólag az 1875. deczember 15-ikrőli telekkönyvi rendelet szerint intézendők el, tehát a fennebbi elvek elé esnek. A mi pedig a polgári bányaügyeket illeti, ezekben következők a leggyakoribb beadványok, melyek közjegyző által szerkeszthetők; ugy mint: a pótfizetéssel hátralékban lévő bányatársak megintése iránti, és az erre vonatkozó árverési kérvények, a bányaátlukasztási bejelentések, és az egyéb önkéntes árverési, becslési és szemle iránti kérvények.

Helyén látjuk ez alkalommal mindjárt azon ügyekre vonatkozó beadványokat is felsorolni, melyek a bányakapitányságok elé tartoznak, ezek pedig: kutatásra való engedélyek iránti kérvények, szabad kutatási bejelentések, a kutatás eredményérőli kimutatások, kutatás alkalmával nyert ásványok értékesitésére való engedélyek-, bányaadomány-, müveleti haladékok- és kiczövekelések iránti kérvények és végre az évenkénti statistikai kimutatások a bánya müveletéről; — mindezeknek szerkesztésén kivül a közjegyző a beadvány folytán elrendelt mindennemü perenkivüli tárgyalásoknáli képviselettel is megbizható.[3])

d) az önkéntes becslési és árverési ügyek.[4])

---

[1]) Gyakorlati utmutatóul telekkönyvi ügyekben ajánljuk: Schnierer Gyula: A telekkönyvi eljárás kézikönyve" (Pest, 1864.), és Zlinszky Imre: „Telekkönyvi rendtartás" (Pest, 1873.) czimű müvét

[2]) 1868. évi I. tczikk, és 1871. évi XXXI. tczikk.

[3]) Lásd átalános osztrák bányatörvényt, és országbirói értekezlet VII. fejezetét. A törvényszékeknek mint bányabiróságoknak hatáskörét pedig peres ügyekben az 1871. évi XXXI. tczikk állapitja meg.

[4]) Törvkezési rendtartás 462. §.

e) a hitbizományi ügyek, a mennyiben a közjegyző már mint birósági biztos nem járna el[1]); ezekről később többet;

f) az okiratok megsemmisitése iránti eljárás[2]);

g) a holttá nyilvánitási eljárás[3]);

h) az örökbefogadás és törvényesités iránti ügyek[4]).

i) Végül felemlitendőknek tartjuk itt a kereskedelmi ügyeket is, a mennyiben a biróságok elé tartoznak, és perenkivüliek. Ezekben pedig következő beadványok a legközönségesebbek, ugymint: kereskedők, gyárosok aláirási czimük (Firma) és közkereseti társaságok alapszerződéseinek bejegyzése[5]) a feleség hozományának, hitbérének, és jegyajándékának bejelentése, és bejegyzése iránt[6]) végre óvásközlés iránti beadványok stb.

2. A mi az egyéb hatóságok előtt meginditandó vagy folyó ügyekre vonatkozó beadványok szerkesztését, különösen: az árva- és gyámügyek, a közmunka-, az ipar-, az ujonczozás, és adóügyekre vonatkozólag illeti, — e részben a közjegyző alkalmazhatósága korlátlan; ezen ügyekkel azonban közelebb foglalkozni itt helyén nem látjuk, és pedig nemcsak azért, mert e mű szük keretében kimeritőbb utmutatásokat adni — a közigazgatás sokoldaluságánál fogva lehetetlen volna, hanem főleg azért, mert hivatásunk: a közjegyzőnek mint jogi functionáriusnak teendőivel foglalkozni.

56. §.

A közjegyző nem tagadhatja meg szolgálatát a hatásköréhez tartozó ügyekben, ha arra akár a felek által kerestetik meg, akár a biróságtól nyer megbizást. A kivételeket a törvény határozza meg.

---

[1]) 1869. april 7-én kelt igazságügyminiszteri rendelet.

[2]) Törvkezési rendt. 529—533. §§., és 1871. május 6-án kelt 8711. sz. igazságügyminiszteri rendelet.

[3]) Törvkezési rendt. 522—528. §§.

[4]) Lásd Schnierer Gyula: A nem peres jogügyletekbeni eljárás alapelvei. 60. 62 l.

[5]) 1840. évi XV. tczikk, II. rész, 18. §., és 3. fejezet, 1840. évi XVII, és XVIII. tczikkek. Megjegyeztetik, hogy az 1840: XVI. tczikk 5. §-ának azon rendelkezése, mely szerint a czimbejegyzések a törvényhatóságoknál is eszközölhetők, az 1871. XXXI. tczikk 27. §-ával megszüntetvén ezentul czimbejegyzések egyedül a törvényszékeknél eszközölhetők.

[6]) 1840. évi XVI. tczikk 9. §-a.

Megtagadás esetében a közjegyző a féllel ennek kivánságára a megtagadás okait irásbeli nyilatkozatban közölni tartozik. A fél ezen nyilatkozat előterjesztése mellett az illető kir. törvényszékhez folyamodhatik.

A törvényszék e kérdésben végérvényesen határoz.

1. E szabály, mely nem engedi, hogy a közjegyzői eljárás magának a közjegyzőnek jóakaratától tétessék függővé, az intézmény természetéből folyik, és hasonló a birói hatalom gyakorlásáról szóló 1869. évi IV. tczikk 22. §-ával kimondott elvhez. E kérdéses szabály pedig oly régi, mint az intézmény maga; sőt a XII. században az eljárás kötelezettségére még esküt is kellett a közjegyzőnek tenni.[1])

De vannak esetek, melyekben a közjegyző nemcsak jogosúlt, hanem köteles is eljárását megtagadni, és ezeket a 49. és 59. §§-ok sorolják fel; ezek pedig: az érdekeltségi akadályok esetei, és azon esetek, melyekben a felveendő ügylet a büntető törvénynyel, a közrenddel és erkölcsiséggel ellenkezik.

2. Az eljárás megtagadásának kérdésében hozott törvényszéki határozat ellen, nincs további jogorvoslatnak helye — azt tehát a közjegyző már feltétlenül tartoznék követni, különben magát első esetre a 179. §. 2-ik bekezdése, és 180. §. szerint irásbeli feddés, vagy 500 frtig terjedhető pénzbirság büntetésének teszi ki.[2])

57. §.

A közjegyző mindazon ügyletekre nézve, melyeknél közjegyzői minőségben közreműködött, titoktartásra köteleztetik, — kivévén, ha a jelen törvény szerint értesitést adni tartozik.

A közjegyző a titoktartásra segédjénél is ügyelni köteleztetik.

A közjegyző a titoktartásra már azon jogviszonynál és bizalmi állásnál fogva van kötelezve, melybe a félhez a rogationál fogva lépett, és melynél fogva ez őtet sokszor legkényesebb titkának meghittjévé tenni kénytelen.

[1]) Oesterley I. 231.

[2]) Az osztrák törvény szerint a fél panasza felett a közjegyzői kamara határoz — mi a dolog természetének inkább látszik megfelelni, minthogy az indokolatlan megtagadás esetének elintézése inkább fegyelmi természetű intézkedés, mint birói működés.

De nemcsak az egyes fél érdeke, hanem magának az intézménynek és igy közvetve az államnak érdeke is parancsolja a titoktartást, mert csak az intézmény czélja szenvedne, ha a közönség a közjegyzőt azon félelemben kerülné, hogy üzleti és családi ügyei, melyekre mindenki bizonyosan nem ok nélkül a legféltékenyebb szokott lenni, — oly könnyen nyilvánosságra kerülhetnek. Szükséges tehát, hogy a törvényhozás a titoktartási kötelezettséget, mint a biró, ugy a közjegyző irányában is positiv rendszabályként kimondja, és annak megszegésére büntetést szabjon. E büntetés pedig első esetre a körülményekhez képest mint fegyelmi büntetés, intés, irásbeli feddés, vagy 500 frtig terjedhető pénzbirság is lehet (179., 180. §§.) — sőt a titoktartási kötelezettség megszegése bizonyos esetekben még hivatali büntettet is képezhet. (177. §.)

A kivételek e szabály alól a 146. §. hasonlatosságánál fogva a következők: Tartozik t. i. értesitést adni a közjegyző: a felek jogutódjainak, meghatalmazottjainak, s átalában mindazon személyeknek, kik jogi érdeküket igazolják, s kik ellen alapos aggály fenn nem forog; ezenkivül pedig a felek beleegyezésével bárkinek. Végrendelkezések tartalmáról pedig a közjegyző a kérdéses személyeknek csak a végrendelkező halála után adhat értesitést, és ekkor is csak azon esetben, ha a végrendelet már szabályszerüen kihirdettetett; a végrendelkező életében pedig értesités csak a végrendelkező különös megbizott meghatalmazottjának adható (147. §.). Megjegyeztetik, hogy az értesités indokolatlan megtagadása ellen a törvényszéknél orvoslás kereshető, mely a kérdésben végérvényesen határoz (148. §.).

Kérdés: mennyiben tartozik a közjegyző oly tények iránt, melyek hivatalos ügyködésére vonatkoznak, vallani, ha biróság előtti tanuvallomásra felhivatik? Mi kétségkivülinek tartjuk, miszerint a közjegyző nemcsak jogosult, hanem köteles is vallomását még a biró előtt is megtagadni oly esetben, ha a kérdéses tények hivatalos titkának tárgyát képezik, és a fennebb jelzett kivételes eseteknek egyike fenn nem forog — mert e tekintetben a közjegyző hivatalos állásánál fogva ugyanazon szempont alá esik, mint az államnak akármely más hivatalos közege: — feltéve azonban még is, hogy a közjegyző harmadik személyeknek ügyében és nem ugyanazon ügyben, s ugyanazon felek, illetőleg jogutódjaik által hivatik fel tanuúl, a melyben illetőleg is a kiknek felkeresésére mint közjegyző müködött, — mert hisz ilyenkor a hivatalos titkot meg nem sérti!

58. §.

Közjegyző csak közokiratokat vehet fel; magánokiratot ellenben épen nem, — habár e végett a felek kölcsönös megegyezésével kerestetnék is meg.

Nincs törvény, mely az 58. §. példájára a közjegyzőnek a magánokirat felvételét megtiltaná, különösen ha az iránt mindkét fél keresné meg.

Az indokok e tilalom támogatása végett igy szólanak: „A közjegyzői intézménynek egyik sarkalatos elve, hogy a közjegyző által felvett okiratok közokiratok jellegével és a törvényes feltételek mellett teljes hitelességgel birjanak. Ezen elvből kiindulva, a javaslat nem tartotta megengedhetőnek azt, a mit az osztrák törvény megenged, hogy t. i. a közjegyző a felek kérelmére magán-okiratokat is szerkeszthessen (58. §). Ez intézkedés ugyanis azt vonja maga után, hogy a közjegyző ez esetekben a törvény által alkotott szabályokon magát tulteheti és a megszabottnál magasabb dijt követelhet; a mi magát az intézmény czélját és tekintélyét veszélyeztetheti.“

Szerény nézetünk szerint megérkezik önként a hangsúlyozott elv átalánosabb alkalmazásának ideje is, ha a közönség a közjegyzői okmány előnyeit idővel majd átlátni és azokat, bár akkor is csak fontosabb esetekben, de bizonyosan szivesen önként is igénybe venni fogja; de ilyen szigort, melynek előnye nincsen, ellenben nagy hátrányai vannak, a kiemelt elv érdekében seholsem tartottak szükségesnek.

Hátrányai pedig ezen unicumnak igen érezhetők lesznek: ugyanis tegyük fel hogy a felek nem kivánnak közokiratot, az ügylet oly lényegtelen, vagy csak oly rövid időre szól, hogy nem érdemes a sok ünnepélyességre, a sok firkálásra, és nem érdemes, hogy az okirat örök időkre a közjegyzői levéltárban őriztessék. Másrészt pedig ne felejtsük el, hogy a 111. §. a közjegyzői okiratnak azonnali végrehajthatóságát még azon esetben is decretálja, ha a felek magukat a végrehajtásnak előre alá nem vetették. A felek a közjegyzői okmány ezen üdvös, de még megnem szokott rendkivüli hatályától bizonyosan még hosszu évek során keresztül olyannyira fognak fázni, hogy a legritkább esetekben és a legfontosabb ügyletekre fognak csak közjegyzői okmány szerkesztését kivánni. Ily radicalis institutiókhoz a nép csak lassanként szokik hozzá. Mit fognak tehát tenni a felek, ha közjegyzői okmányt nem akarnak és a közjegyzőnek magán-okmányt szerkesztenie nem szabad? — egyszerűen elmennek oda, a hová eddig men-

tek — a zugirászhoz, és a közjegyzői intézmény egyik czélja ki van játszva. További következménye pedig ennek épen azon hátrány, melynek a törvény 55. §-a elejét vétetni kiván, midőn a perenkivüli beadványok szerkesztését megengedi, az indokokban hangsúlyozván: hogy a vidéken pusztán csak az okiratok szerkesztése a közjegyzőnek elégséges jövedelmet nem biztosit.

És micsoda helyzetbe jő a közjegyző, ha a közjegyzői eljárás, péld.: a hagyatéki tárgyalás folyamában merül fel valamely magánokmány péld. hagyatékkimutatási táblázatok, jelentéktelen értékről szóló egyoldalu nyilatkozatok, mint: zálogjogi kitörlési engedély, nyugta, téritvény, elismervény, értesités, ajánlat (offert) stb. szerkesztésének szüksége; mily anomalia volna most az: ha a közjegyző az eljárást félbeszakitani s a feleket utasitani kénytelen, hogy vagy szerkesszék az okiratot saját irodájában maguk, vagy pedig szerezzék meg az okmányt előbb máshol, és azután jöjjenek megint vissza!

Az indokokban hangsúlyozott azon aggály pedig, hogy a közjegyző a törvény által alkotott szabályokon magát túlteheti, és a megszabottnál magasabb dijt követelhet, ép oly jogosult volna a beadványok szerkesztésének engedélye ellenében — és ez még sem akadályozta az 55. §. alkotását; de különben is teljesen eloszlatta volna azt azon rendszabály, melyet az osztrák törvény is kimond: hogy t. i. a magánokmány ugyanazon dijszabály alá esik, mint a közjegyzői okmány.

Igen indokoltnak találjuk tehát a jogügyi bizottság nehány tagjának felszólalását e szakasz ellen.

59. §.

A közjegyzőnek ügyelni kell arra, hogy az ügylet a melyben közreműködése felkéretett, a törvénnyel ne ellenkezzék.

Ez esetben erre a feleket figyelmeztetni, s ha kérelmük mellett megmaradnak, ezt a közokiratban megemliteni köteles; oly ügyletben pedig, mely a büntető törvénnyel, a közrenddel, — vagy az erkölcsiséggel ellenkezik, részt vennie nem szabad.

E szakasz, mely a bajor törvényből vétetett át (45. §.) különbséget tesz, valjon az ügylet a büntető törvénynyel, a közrenddel és erkölcsiséggel (contra bonos mores) ellenkezik-e vagy nem?

Az előbbi esetben feltétlenül tiltva van a közjegyző közbenjárása.

Ha azonban az ügylet a büntető törvénynyel, és az idézett egyéb köztekintetekkel nem is ellenkezik — még mindig fennforoghat azon eset, hogy az ügylet egyéb törvényszabályokkal összeütközésben áll, — péld.: a közjegyző gyanitja: hogy a felek egyike rendelkezési joggal nem bir (69. §.), vagy az ügylet szinlett, és mint ilyen harmadik személynek olyatén kijátszását czélozza, mely kijátszás még nem esik a büntető törvény súlya alá stb. Ilyen esetben tartozik tehát a közjegyző a feleket a törvénytélenségre vagy szabálytalanságra figyelmeztetni — de a felek kivánatára az okiratot mégis felvenni, és abban a történt figyelmeztetést megjegyezni.

Az osztrák törvény még ilyen esetben is tiltja a közjegyző közbenjárását — sőt még akkor is, ha a közjegyző a törvénytelenséget alaposan csak gyanitja is (34. §.). Törvényhozásunk azonban azért követte az e részben enyhébb bajor törvény ebbeli utmutatását, mert nem téveszthette szem elől, hogy az 56. §-nak azon intézkedését, mely szerint a közjegyző a hatáskörébe tartozó ügyekben szolgálatát meg nem tagadhatja, részben illusoriussá tenné az, ha bizonyos esetekben még is a közjegyző belátásától tétetnék függővé annak közreműködése. A törvényhozás elégségesnek tartja azt, hogy ily esetekben a közjegyző a feleket aggályaira figyelmeztesse, e figyelmeztetést az okiratban is megemlitse, és ez által a közjegyzőség tekintélyét az okirat semmiségi esetére is megóvja.[1])

60. §.

A közjegyző a felek kivánsághoz képest azon nyelvek bármelyikén köteles felvenni a közokiratot, a melyekre nézve a kinevezési oklevél által, vagy később fell lett jogositva.

Ha azonban a közjegyző közokiratot oly nyelven vesz fel, melyre jogosultságot nem nyert, elmozditás büntetésének teszi ki magát (183. §. f pont) — és az okirat közokirat erejével nem bir. (68. §.)

61. §.

A közjegyző mindenekelőtt a felek akaratáról győződjék meg, s azt világosan és határozottan foglalja irásba, az okiratot a feleknek olvassa fel s azokat felolvasása után bele-

[1]) Indokok 12. l. Igy szól a porosz törvény is 2 és 3 §§.

egyezésök iránt kérdezze meg, s ha szükséges, az okirat értelméről és következményeiről világositsa fel.

Az okirat felolvasásának nemcsak a felek előtt, hanem ott, hol ügyleti tanúk hivandók meg, ezek előtt is meg kell történnie, mi oly szigorú kelléke a közokiratnak, hogy ez nélküle közokirati erővel nem bir, — sőt a valósággal történt felolvasás megjegyzésének puszta elmulasztása is már elenyészteti a közokirati erőt (79. §. d) e) pontjai, és 68. §).

A felek azonban kivánhatják, hogy az okirat felolvasásánál a tanuk illetőleg második közjegyző jelenléte mellőztessék — csakhogy ily esetben azok előtt az aláiráskor ki kell jelenteniök, hogy az okirat előttük felolvastatott, vagy hogy azt maguk olvasták. (74. §.) E kivételnek azonban vakok, süketek, némák, süketnémák, és oly felek ügyleteinél nincsen helye, kik azon nyelvet, melyen az okirat felvétetett, nem értik. (75. és 78. §§.)

62. §.

Minden közokirat egész ivre, tisztán olvashatólag, röviditések nélkül irandó akképen, hogy a baloldalon mintegy két ujjnyi üres tér maradjon. A szövegben levő üres helyek vonásokkal töltendők ki.

63. §.

A közjegyzői okiratban a határidők és számtételek betükkel is kiirandók.

Ezen szabály alól kivétetnek: leltárak, osztálylevelek, felszámolások, számadások és számitások, becslési és árverési okmányok.

Az osztálylevelekben, felszámolásokban, számadásokban és számitásokban a zárösszegek, valamint azon összegek, a melyeket a felek egymástól követelhetnek, — a becslési okmányokban az összes becsárak és az ingatlanok, szállitások s munkák árveréséről felvett okmányokban a végső igéret szintén betükkel is kiirandók.

A közjegyzői okirat kelte betüvel irandó.

A helyrajzi, illetőleg helyszinelósi, telekjegyzőkönyvi és házszámok számokkal irhatók.

A hivatkozásoknál egy más okirat kelte, ugyszintén valamelyik rendeletnek vagy törvénynek kelte, száma s szakasza számokban irható.

64. §.

A közokiratban semmit sem szabad a sorok közé s felébe, vagy alája irni. Az ilyképen irott szavak vagy betük érvénytelenek.

Ha valamely közokiratban változtatás vagy hozzáadás szükséges, ez, a változtatott vagy hozzáadott szavak számának megemlitésével, hivatkozási jegy alatt a közokirat baloldalára irandó, s a közjegyző és a felek által aláirandó.

A körülményekhez képest a változtatás vagy hozzáadás a közokirat végére is tehető.

Ez esetben a felek azt helybenhagyottnak nyilvánitani, s ha a változtatás vagy hozzáadás az okirat aláirása után történt, ismételve aláirni tartoznak.

E szabály elmulasztása esetében minden változtatás vagy hozzáadás érvénytelen.

65. §.

A közokiratban semmit sem szabad kivakarni, ellenkező esetben az közokirat erejével nem bir.

Ha szavakat kell törülni, ennek ugy kell történnie, hogy olvashatók maradjanak. A keresztül vont szavak száma a közokirat baloldalán vagy végén megjegyzendő, és ezen jegyzet szintén oly módon irandó alá, mint ez a változtatásokra nézve az előbbi §-ban rendeltetett.

A biróság határozza meg, mennyiben veszt hitelességéből az okirat, ha ezen szabály meg nem tartatott.

66. §.

Ha a közokirat több lapból áll, a közjegyző tartozik minden lapot folyó számmal és minden ivet sajátkezü aláirásával ellátni.

Ha az okirat több ivből vagy több darabból áll: ezek zsinórral összefüzendők, s a zsinór két vége az utolsó lapon a közjegyző pecsétjével megerősitendő. Ugyanez áll azon mellékletekre nézve is, melyeknek a közokirathoz füzését a törvény rendeli.

Ezen és az előbbi 62., 63., 64. és 65. §§-ok, melyek az osztrák törvényből majdnem szóról szóra (44., 45., 46. §§.) átvétettek — a közjegyzői okirat külalakjának szabályait irják elő. Ezeknek megnemtartása még nem vonja maga után okvetlenül a közokirati minőség elvesztését, mert a sértés lényegtelen, vagy is olyan lehet, hogy az által az okirat hitele mit sem veszt; a 68. §. tehát, mely a közokirati erőt elenyésztető sértéseket felsorolja, e szakaszra nem utal. De másrészt lényeges is lehet a sérelem, minek megitélése mindég csak a concret esetben lehetséges, a törvény tehát ezt a 65. §-al igen helyesen a biróságnak tartja fenn.

Kivételt a fenti elvtől csak a vakarás képez, mely a 65. §. szerint a közokirati minőséget okvetlenül elenyészteti; ebből azonban még mindég nem következik, hogy az okirat bizonyitó erejét mint magánokirat is elvesztette, minek megitélése a birót illeti (68. §.). Megjegyezzük, hogy a 65. §. idézése csak tévedésből maradt el a 68. §-ból — mire annak helyén visszatérendünk.

67. §.

Ha valamely közokiratnak külföldön leendő használata végett a közjegyző aláirásának hitelesitése szükséges: ez aláirást az illető törvényszék elnöke, ezét pedig az igazságügyminister hitelesiti.

68. §.

A közjegyző által felvett okiratok és ezek hiteles kiadványai, ha az ezen törvény által megszabott kellékeknek megfelelnek, közokirat erejével birnak.

Oly közjegyzői okirat, mely a jelen törvény 7., 51., 71., 72., 73., 74., 75., 76., 77., 78., 79. *d)*, *e*, *g)*, 80., 81., 82. és 83. §§-aiban előirt kellékeknek n. nem felel, közokirat erejével nem bir.

Mennyiben tekinthető a hiányos közjegyzői okirat érvényes magánokiratnak, a biró az általános törvénykezési szabályok szerint itéli meg.

1. Azon elv, hogy a közjegyző által az e czélra felállitott szabályok megtartása mellett felvett okiratok, és ezeknek hiteles kiadványai közokiratok erejével birnak, tulajdonképen azon főelv, melyen a közjegyzői intézmény czélja sarkallik. A közokirat előnye pedig abban áll, hogy tartalmáról teljes hitelt és bizonyitékot nyujt addig, mig hamissága vagy a hitelességet elenyésztető szabálytalansága be nem bizonyittatik (1868. LIV. tczikk 165. §-a). Mig tehát a magánokirat a kiállitó ellen csak akkor bizonyit, ha valósága kétségbe nem vonatott, vagy bebizonyittatott és mig e bizonyitás terhe azt illeti, ki a magánokiratra hivatkozik, ugy azon fél, ki a közokiratra hivatkozik, e bizonyitás terhétől fel van mentve, csak az ellenbizonyitást tartozván türni az ellenfél részéről. Ezen előny tehát az, mely a közjegyzői irattárak intézményével kapcsolatban az egyes jogállapotokat maradandólag biztositja és igy az átalános jogbiztonság egyik leghathatósb támaszát képezi.

2. Felette fontos és kényes tehát a közjegyző hivatása, mert oly gondatlanság, mely a közjegyzői közhitelességnél fogva valótlanságot szentesit, vagy megforditva oly szabálytalanság, mely való tény bizonyitását lehetetlenné tesz — csak a legritkább esetekben tehető jóvá!

Nem oknélkül köti tehát a törvény a közokirat szigorúbb garantiái és ünnepélyességeinek megnemtartásához a közokirati erő elenyésztét, — akár a jogügylet benső, akár az okirat külső kellékeit illetnék azok!

Azon esetek pedig, a melyekben e joghátrány beáll, és melyeket az áttekintet kedvéért egyenként idézendőknek tartjuk, a 68. §. 2-ik bekezdése szerint a következők:

a) ha a közjegyző az okiratot oly nyelven veszi fel, melyre ügyködési jogosultságot nem nyert (7. §.);

b) ha működését megkezdette, daczára annak, hogy az esküt még le nem tette (48. §.);

c) ha működését folytatja, daczára annak, hogy a közjegyzői minőségének jogerejü megszünte, vagy felfüggesztése iránt hozott határozat neki kézbesittetett (48. §.);

d) ha az okiratot a 49. §. ellenére, daczára a közvetlen személyes érdek, rokonsági és sógorsági, fogadott szülői vagy gyermeki, gyámsági és gondnoksági viszonyból és az egykori birói vagy ügyvédi minőségből álló érdekeltségi akadálynak felvette;

e) ha az okiratot területén kivül vette fel (51. §.);

f) ha az ügylet felvételéhez az előirt tanukat vagy ezek helyett egy második közjegyzőt meg nem hivott (71., 73. §§.);

g) ha oly tanukat hivott meg, kiknek tanuképességét a 72. §. kizárja;

h) ha a tanuk vagy a másik közjegyző az okirat felolvasása és a felek aláirása alkalmával jelen nem voltak, azon esetre pedig, hogy a felek a felolvasás mellőzését kivánták, ha ezek amazok előtt ki nem jelentették, hogy az okirat előttük felolvastatott, illetőleg, hogy azt maguk olvasták (74. §.);

i) ha a két tanu vagy másik közjegyző: vak, süket, néma vagy süketnéma jogügylete esetében az egész ügymenet folyama alatt folytonosan jelen nem volt (75. §.);

k) ha ezen *i)* pont alatti szabályon kivül a s ü k e t, különösen az olvasni nem tudó süketre nézve a 76. §-al előirt szabályok: különösen az iratnak a süket általi elolvasása, illetőleg a süket jelbeszédét biró bizalmi személy meghivása körül meg nem tartattak;

l) ha a 77. §-nak hasonló szabályai a n é m a v a g y s ü k e t n é m a tekintetében meg nem tartattak;

m) ha oly esetben, midőn a fél egyikét sem érti azon nyelveknek, melyeken a közjegyző okiratokat felvenni jogositva van, hites tolmács meg nem hivatott, vagy pedig a tolmács a 72. §. szabályai szerint nem tanuképes (78. §.);

n) ha az okiratban annak megjegyzése, hogy az a feleknek felolvastatott, vagy azt a felek olvasták és akaratjukkal megegyezőnek találták, nem foglaltatik (79. §. d.);

o) ha azon esetre, hogy tanuk is voltak jelen: az okiratba azon megjegyzés fel nem vétetett, hogy az okirat a feleknek a tanuk jelenlétében olvastatott fel, — vagy ha a tanuk a felolvasásnál mellőztettek: annak megjegyzése elmaradt, hogy a 74. §. végpontjában foglalt meghagyásnak elégtétetett (79. §. e.);

p) ha az okmány felvételének helye, éve, hónapja s napja és a fél esetleges kivánatára az óra az okiratban pontosan ki nem tétetett;

r) ha az okiraton a közjegyzőnek s esetleg társának pecsétje és aláirása és a feleknek, esetlegesen megbizottjuknak, a netáni tanuknak, bizalmi személyeknek és tolmácsnak aláirásai hiányzanak (79. §. g. pont.);

s) ha az okirat bevezetése és záradéka nem magyar nyelven (mint az állam hivatalos nyelvén) szerkesztetett (79. §. g. pont.);

t) ha a 80. §-nak szabályai: irni nem tudó vagy nem képes felek ügyletei tekintetében két tanu vagy egy második közjegyző meghivása és a félnek kézjegyzése s a tanu általi névaláirása iránt meg nem tartattak;

u) ha oly esetben, midőn a fél magánokiratot kiván közjegyzői okirat minőségével felruházni, a magánokirat a közjegyzőnél eredetben le nem tétetett, erről jegyzőkönyv fel nem vétetett s ehez az okirat nem füzetett (81. §.);

v) nem tekinthetö közokiratnak különösen végrendelet, ha a végrendelkező végakaratát a közjegyző előtt személyesen nem jelentette ki, és az egész ügy folyama alatt két tanu, vagy egy második közjegyző folyton jelen nem volt és mindennek megtörténte az okiratban nem bizonyittatik (82. §.);

x) ugyszintén nem bir közokirati erővel a készen átadott irásbeli végrendelet, ha a fél azt alá nem irta, vagy az okirat nyelvén irni-olvasni nem tud, ha a fél a végrendeletet személyesen nem adta át két tanu, vagy egy másik közjegyző jelenlétében azon kijelentéssel, hogy az az ő végakaratát foglalja magában, és ha az egész ügymenetről annak megerősitése mellett, hogy a fenti szabályok teljesittettek, jegyzőkönyv fel nem vétetett (83. §.);

y) végre ide tartozik a v a k a r á s esete is, mely a 65. §-nál fogva szintén elenyészteti az okmány közokirati erejét, és melynek idézése csak t é v e d é s b ő l maradt el a 68. §-ból. E tévedés annak tulajdonitandó, hogy a kormányjavaslat a vakaráshoz a n n a k érvénytelenségét kötötte: mi a kivakart helyre iratnék — ez azonban a központi bizottmánynál a 65. §. mostani szövegéhez képest módosittatott, de e módositás eredménye a 68. §-ba feledékenységből utólag fel nem vétetett.

M e g j e g y e z t e t i k, h o g y a t ö r v é n y m i n d e z e n e s e t e k e t t a x a t i v e s o r o l j a f e l.

3. Minthogy e szabályok megnemtartása folytán a közjegyzői okiratnak csak k ö z o k i r a t i ereje enyészik el, igen természetes,

hogy annak mint magánokiratnak bizonyitó ereje fennmaradhat, mi mindég csak a concret esettől, illetőleg a szabálytalanság sulyától függ, és az általános törvénykezési szabályok alá esik.

VI. FEJEZET.

Okirat felvétele.

A közjegyzői hivatás valódi elemét a' közokirat-szerkesztés képezi, — ennek kedvéért ruházza fel az állam a közjegyzőt, a mint már kiemeltük, közhitelességgel; de épen ez, és épen a közjegyzői okiratnak ebből folyó megtámadhatlansága teszi szükségessé, hogy az állam az okiratok felvétele körül szigoru szabályokat állitson fel[1]) és a közjegyzőt ezeknek megtartásáért különösen felelőssé tegye.

A közjegyző e hivatása korlátlan; — a franczia, bajor és osztrák törvények példájára nem szoritja meg azt törvényünk még a legkényesebb és legfontosabb jogügylet kedvéért sem, mint ezt a legtöbb német törvények még kevésbbé fontos ügyletek tekintetében is teszik.[2])

De nem kizárólagos e hatáskör, vagyis a biróság concurrentiája e teendőkben ezentul is fenntartva marad, ez — Franczia-

---

[1]) A szász és badeni törvények különösen olyannyira féltékenyek a közjegyzői okirat hitelességére, hogy szükségesnek tartják még azt is rendelni, hogy a közjegyző a jegyzőkönyvet sajátkezüleg vegye fel.

[2]) Ott t. i. hol az úgynevezett birósági kényszer (Gerichts-Zwang) fennáll. A majdnem nevetséges szükkeblüség legfeltünőbb példáját e tekintetben Poroszország mutatja. Az itteni különféle törvények elszórt rendeletei 31 (!) oly ügyletről rendelik, hogy okvetlenül a biróság előtt köttessenek. Ilyeneknél aztán a közjegyző legfelebb csak mint jogi tanácsadó és mint az okmány fogalmazója léphet fel. A legfontosabb ezek: vakok és süketnémák szerződései, az elévülésről i lemondások, örökség elfogadása, telkek eldarabolása, engedményezett követelés felmondása, kamatok tőkésitése, tengeri hajók elzálogositása iránti okmányok, a nők lemondása a férj vagyonábóli előjogairól, vagyonközösségi, ajándékozási, örökségi szerződések, sőt még végrendeletek is (!) stb. stb. (Lásd Delius das Amt des Notars nach preuss. Recht.) Az ottani közjegyzők 1863-ban folyamodtak is a képviselőházhoz, hogy hatáskörük legalább az élők közti jogügyletek tekintetében tétessék egyenlővé a biróságival, és a jogügyi bizottság a folyamodványt kevés kivétellel alaposnak is találta — de eddig misem történt. Sokkal kevésbé szükkeblüek a többi német államok. A száz törvények szerint közjegyző elé nem tartoznak: adoptiók, emancipatiók, nagyszerü ajándékok insinuatiója, férjes nők intercessiói, vegyes házasságból származó gyermekek vallási neveléséről i szerződések és a gyámhatóságoknak fentartott ügyletek. Ily túlságos gyámkodást, mint elavult institutiók maradékát, kisebb-nagyobb különbséggel a többi német államokban is találunk.

országot kivéve, hol a közjegyzői hatáskör a legélesebben van a többi jogfunctionariusokétól elválasztva,[1]) az egész nyugati continensen is igy van; — még kevésbbé lehetne pedig nálunk a biróságok concurrentiáját kedvezőtlen közlekedési viszonyaink, s a közjegyzők szétszórtságánál fogva megszüntetni.

Törvényünk az okirat felvétele körüli specialis szabályokat legnagyobbrészt (különösen az osztrák törvényből) ugy vette át, a mint azokat a nyugati államokban több évszázados gyakorlat kifejlesztette.

69. §.

A közjegyző, mielőtt a felekkel tárgyalásba bocsátkoznék, igyekezzék a lehetőségig meggyőződést szerezni a felek rendelkezési képességéről. — Ha e tekintetben hiány vagy aggály mutatkoznék és a felek még is sürgetik az okirat vagy tárgyalás felvételét: a felvételt nem tagadhatja meg, azonban a hiányról, illetőleg az aggályról az okiratban említést tenni köteles.

Ha a fél meghatalmazott által van képviselve: az eredeti meghatalmazvány, melyen az aláirásnak hitelesitve kell lennie, az okirathoz melléklendő. Bejegyzett czimvezetőknél a bejegyzési végzés hiteles másolata csatoltatik az okirathoz.

70. §.

A közjegyző, ha az előtte tárgyaló feleket személyesen nem ismeri, azok azonosságáról magának két, előtte ismert tanu, vagy egyéb teljes hitelt érdemlő adatok által meggyőződést szerezni köteles.

Ha a tárgyalásnál egy másik közjegyző is vesz részt, elégséges, ha a felek mindegyike egyik közjegyző előtt ismeretes.

Nem szükséges, hogy az azonossági tanuk egyszersmind az ügylet tanui is legyenek. Az azonossági tanuskodásból

[1]) Ott a közjegyzővel csak a békebiró concurrál bizonyos ügyekben, péld. törvénytelen gyermekek elismerése iránti ügyekben, bizonyos privilegiált végrendeletek szerkesztésében stb.

nincsenek kizárva azok, a kik a 72. §-ban *e*) alatt emlitett viszonyok valamelyikében állanak azon féllel, a kinek azonossága mellett tanuskodnak.

1. Az okirat felvételének legelső feltétele, hogy a közjegyző a felek személyi ugyanazonosságáról meg legyen győződve.[1])

Két a közjegyző által ismert tanu bizonyitéka a legközönségesebb eszköz a személyi ugyanazonosság constatálására, mely bizonyitékkal egyenértékü: egy másik közjegyző tanusága (73. §.); — a törvény azonban ezenkivül (eltérve az osztrák törvénytől, a bajor és szász törvények szerint) megengedi, hogy a közjegyző más adatok által is szerezzen meggyőződést a felek ugyanazonosságáról és e szabály az itteni közlekedési viszonyainknál és a közjegyzők elszórtságánál fogva csak helyeselhető. Milyenek legyenek ezen adatok, az a véletlentől, a concret esettől függ, de teljes hitelt érdemlőknek kell lenniök és a közjegyző arról, hogy csak teljes hitelt érdemlő adatot alkalmazott, számolni, illetőleg az adatot a 79. §. *e*) pontjánál fogva az okiraton megemliteni tartozik.

2. A törvény az azonossági tanukat (kik t. i. csak a személyi ugyanazonosságot bizonyitják) és az ügyleti tanukat (kiknek hivatásuk magának az ügyletnek megkötése mellett tanuskodni), egymástól nemcsak névszerint különbözteti meg, hanem minősitésükben is, a mennyiben az azonossági tanuktól semmiféle műveltségi fokot nem követel, de az ügyleti tanukra nézve előirja, hogy azoknak legalább egyike olvasni és irni tudjon (72. §.), továbbá a mennyiben az előbbiek ellenében fenn nem tartja azon érdekeltségi akadályt, melyet a 72. §. *e*) pontjával az utóbbiakra nézve felállit; mely érdekeltségi akadályt a tanunak a félhez való s a 49. §. *b*) és *e*) pontjával tüzetesen meghatározott rokonsági, sógorsági, gyámi, vagy gondnoksági viszonya stb., — és a félhezvaló szolgálati viszonya képezi. Az azonossági tanuknak a közjegyzőhöz való hasonló viszonya azonban érdekeltségi akadály marad.

71. §.

Tanuk jelenléte az okiratok felvételénél rendszerint nem szükséges. Ha azonban a jelen törvény rendeli, vagy valamely fél kivánja, két tanu hivandó meg.

---

[1]) A bajor törvény azonban még tovább menve, még azt is követeli, hogy a közjegyző a felek állását, és lakhelyét is tudja. (62. §.)

Azon intézkedés, mely csak bizonyos kényes ügyekhez, vagy csak a fél kivánalmára teszi szükségessé az ügyleti tanuk meghivását, és igy a nélkül, hogy az eljárás hitelességében csorbát ejtene, ugy a közjegyzőnek mint a feleknek a lehetőséghez képest szabad mozgást enged, — a már többször kiemelt viszonyainknál fogva, melyek a közjegyző szolgálatának igénybevételét nehezitik, szintén csak helyeselhető.

Azon esetek pedig, melyekben ügyleti tanuknak közbenjárniok kell, a következők:

1. ha a feleknek egyike vak, süket, néma vagy süketnéma (75., 76., 77. §§.);

2. ha a fél azon nyelvet, melyen az okirat felvétetik, nem érti (78. §.);

3. ha a fél irni nem tud, vagy nem képes (80. §.);

4. és végrendeleteknél (82., 83. §§.), ezekhez azon élők közti ügyleteket is számitjuk, melyekben egyebek közt halál esetérei intézkedések is foglaltatnak.

Egy másik közjegyző azonban mindezen esetekben is pótolja az ügyleti tanukat.[1])

E szabályok megsértése az okirat közokirati erejét enyészteti el. (68. §.).

72. §.

A tanukra nézve általában megkivántatik, hogy 16 éves korukat betöltötték legyen; az ügyleti tanukra nézve pedig még különösen, hogy közülük legalább az egyik irni és olvasni tudjon.

Nem lehetnek tanuk:

a) kik elmebeli vagy testi fogyatkozásnál fogva tanubizonyságot nem tehetnek;

b) kik nyerészkedési vágyból elkövetett büntettben vagy kihágás miatt elitéltettek;

---

[1]) Az osztrák törvény sem rendeli, hogy minden ügylethez ügyleti tanuk hivassanak meg, hanem csak a fenti esetekben, melyek törvényünk által egytől-egyig átvétettek. Igy a bajor törvény is. A franczia, porosz, szász és badeni törvények azonban minden jogügylethez előirják a tanuk közbenjárását.

c) kik hamis tanuság vagy hamis eskü miatt büntetve voltak vagy kereset alatt állanak;

d) kikre az ügyletből előny háramlik;

e) a kik a közjegyzővel, vagy valamelyik féllel a 49. §-ban *b), c)* alatt érintett viszonyok valamelyikében, avagy a közjegyzőnek, illetőleg valamely félnek szolgálatában állanak. (70. §.)

1. A nők tehát e szakasz szerint, mely őket a tanuskodástól ki nem zárja, ugy azonossági mint ügyleti tanuk lehetnek és ez az indokokban törvényeink és gyakorlatunk szellemével támogattatik.

Ezen indokolás ugyan nem egészen helyes, mert a most uralkodó törvényeink (ezek közé pedig telekkönyvezett ingatlanok tekintetében az oszt. polg. törvénykönyvet is számitjuk, (lásd 434. §-át és a tkvi rendelet 82. §-át) részben, gyakorlatunk pedig egyáltalában az ellenkezőt mutatják, a perrendtartás pedig épen nem határozhat, mert egészen más az általános processuális szempont és más a közokirat bizonyitó erejének specialis szempontja, mely két szempont különbségét a külföldi törvényekben is élesen kifejezve látjuk. Nincs ugyanis tudtunkkal törvény, mely a nőt a perjog általános szempontjából teljesen elfogulatlan tanunak el nem fogadná és mégis (Hamburgot kivéve) tudtunkkal nincs a continensen állam, melynek közjegyzői törvénye a nő tanuképességét a közjegyzői okmány iránt direkt ki nem zárná. E példa azonban mégis nem hozhat bennünket zavarba és pedig annál kevésbé, mert Ausztriát kivéve, épen a többi continentalis államokban a nő önállósága a jogi életben igen meg van szoritva, a mennyiben az ott mindenhol curator sexus képviselete alatt áll, holott nálunk a nagykoru nő teljes önjogosultsággal bir. De (eltekintve a javaslat indokolásától) általános szempontból alig ellenezhető a nő tanuképessége közjegyzői okmány tekintetében is, mert ebben épen nem lehet okunk veszélyt látni, midőn a nő nálunk már önálló postai, távirdai, tanitói államhivatalokat is viselhet, önálló kereskedést is üzhet, és a socialis téren is már mindinkább nagyobb önállóságra vergődik.

2. Alaposabbnak látszik azonban lenni az abbeli aggály, hogy a törvény a tanunál beéri a 16 éves korral. Az indokok e tekintetben hallgatnak; valószinüleg szintén a perrendtartásra támaszkodva. Kiemeltük azonban már, hogy itt az általános processualis szempont nem hatá-

rozhat. E korban pedig, különösen szem előtt tartva itteni társadalmi viszonyainkat és müveltségi állapotunkat, főleg társadalmunk alsóbb rétegeinél rendszerint még nem lelünk annyi érettséget, és önálló szellemi tevékenységet, mely feltételezni engedné, hogy a tanu (notabene nem az ugyanazonossági, hanem ügyleti tanu) az ügylet egyes mozzanatait nem csak ép érzékkel látja, hanem meg is ismeri, hogy azokról esetleg számolhasson is.[1])

3. Figyelmet érdemel, hogy törvényünk azt, miszerint a tanuk az okirat nyelvét is értsék, elő nem irja (amint ezt az oszt. törvény teszi, 57. §.) és pedig azért nem, mert az ügyleti tanuk a 74. §-nál fogva az okirat felolvasásánál is mellőzhetők, és csak is az aláirás valódiságát bizonyitják. (Indokok.)

4. Ugy mint a nők és a 16 éveseknek tanuképessége, ugy a tanuképességet kizáró okok elvei is az 1868. LIV. t. czikk 191. és 192. §§-aiból merittettek. Az osztrák törvény az akadályok közé csak az *a) d)* és *e)* pontok eseteit vette fel, nem tartván különösen szükségesnek a *b)* és *c)* alatti büntettek akadályát felállitani, minthogy egyrészt alig lehet feltenni, hogy a felek ily büntettest bizalmukkal megajándékozván tanuúl meghivnak, és másrészt a közjegyző különben sem képes a tanu előéletét nyomozni; és épen e körülmény teszi szükségessé, hogy az ilynemü tanuképességi akadályok mennél kisebb mértékre szorittassanak, minthogy a kérdéses büntettesnek tanusága már maga is megsemmisiti az okmány közokirati erejét. (68. §.).

5. Az *e)* pont szerint tehát a közjegyző irodai személyzete is ki van zárva a tanuságtételtől, mit a tanunak ellenőrző állása ugy a felek, mint a közjegyző ellenében hozza magával. Ugyanazonossági tanu lehet azonban azon személy, ki a féllel az *e)* alatt emlitett viszonyok valamelyikében áll. (70. §.)

6. Ellenmondás látszik lenni, hogy mig a 70. §. rendeli, hogy az ugyanazonossági tanu a közjegyző előtt ismert legyen — ugy ezt a törvény az ügyleti tanura nézve nem irja elő. De nézetünk szerint helyes a megkülönböztetés; mert mig egyfelől azért szükséges okvetlenül, hogy a közjegyző az ugyanazonossági tanut ismerje, minthogy csak akkor lehet tökéletesen megnyugtatva az általa nem ismert fél személyi ugyanazonossága felett, (melynek constatálása, a mint már kiemeltük, az ügylet felvételének még is csak legelső és legfontosabb feltétele): ha azt oly tanuk bizonyitják, kiket maga a köz-

[1]) A francia, porosz, bajor és badeni törvények szerint az ügyleti (nem azonossági) tanunak teljes korúnak kell lennie, az osztrák és hannoverai szerint 20 évesnek, a szász szerint 21 évesnek.

jegyző is ismer, és kiknek megbizhatósága felett semmi kételye fenn nem forog, — addig másfelől annak szüksége, hogy a közjegyző az ügyleti tanut is ismerje, egyáltalán ép oly kevéssé forog fenn, mint annak, hogy a két tanu egymást ismerje, minthogy minden egyes tanu egészen függetlenül a másiktól csak annak megfigyelésére és tanuskodására van hivatva, a mi az általa ismert felek részéről előtte történik. Az ügylethez pedig ugyanazon álláspontot foglalja el a közjegyző mint a tanuk, mert az ő szerepe is csak tanusitó, illetőleg hitelesitő, bár magasabb értelemben.[1]) Nálunk, hol az irástudás még igen el van hanyagolva[2]), a törvény ezen elnézése gyakorlati fontosságu szemben a 71. §. szabályával egyrészt, mely irni nem tudó felek ügyleteihez az ügyleti tanuk meghivását irja elő, és szemben a közjegyzői szolgálat gyakoribb igénybevételét nehezitől már, ismételve kiemelt viszonyainkka másrészt·

7. A 72. §. szabályainak meg nem tartása esetében az okirat közokirati erővel nem bir (68. §.).

73. §.

Ha egy másik közjegyző közreműködése is vétetik igénybe, tanuk jelenléte nem szükséges.

A 49-ik §-ban érintett viszonyok azonban a másik közjegyzőre nézve is kizáró akadályt képeznek.

Az okirat felvétele a jelen esetben azon közjegyzőt illeti ugyan, a ki a felek által e végett megkerestetett; de a szabályok megtartására felelősség terhe alatt, a másik közjegyzőnek is ügyelni kell.

1. Azon szabály, hogy a két tanut egy másik közjegyző pótolhatja, áll ugy az ugyanazonossági, mint az ügyleti tanuk tekintetében.[3])

2. A második bekezdés szabálya a második közjegyzőnek nem

---

[1]) A bajor (53. §.) úgy az osztrák törvény (57. §.) előirja azonban, hogy a közjegyző az ügyleti tanukat is ismerje.

[2]) A már kellő korban lévő lakosságnak 57 százaléka (tehát a felénél több) nem tud sem olvasni sem irni, és további 10 % csak olvasni tud!

[3]) A Badeni törvény 46. §. nem engedi, hogy két tanut egy másik közjegyző pótolhasson, de igen is: az osztrák, bajor, franczia, porosz és szász törvények.

csak a felekhez, hanem a 72. §. e) pontjánál fogva az első közjegyzőhöz való viszonyát is illeti.

3. A harmadik bekezdés szabályából pedig következik, hogy a jogügylet hitelessége fokozottabb, ha az két közjegyző előtt köttetik, mint ha egy közjegyző és két ügyleti tanu előtt köttetnék és pedig a második közjegyzőnek ugy erkölcsi mint anyagi felelősségénél fogva, mely az eljáró közjegyzőéhez járul.

4. E §. szabályának megszegése az okirat közokirati erejének elvesztését vonja maga után. (68. §.)

74. §.

A tanuknak, illetőleg a másik közjegyzőnek rendszerint csak azon időpontban kell jelen lenniök, midőn az okirat felolvastatik s a felek által aláiratik.

Ez utóbbiak azonban kivánhatják, hogy a tanuk, illetőleg másik közjegyző jelenléte a felolvasásnál is mellőztessék. De ily esetben az aláiráskor a tanuk, illetőleg a másik közjegyző előtt is ki kell jelenteniök, hogy az okirat előttük felolvastatott, vagy hogy azt maguk olvasták.

E §. szabályának megsértése esetében az okirat közokirati erővel nem bir. (68. §.)

A kivételeket pedig e szabálytól a következő §. állapitja meg.

75. §.

Ha valamely fél vak, süket, néma vagy süketnéma: szükséges, hogy két tanu, vagy egy másik közjegyző is az ügymenet egész folyama alatt folytonosan jelen legyen.

A tanuk, illetőleg a másik közjegyző mellőzésének a felolvasásnál ily esetekben egyátalán helye nincs (76., 77., 78-ik §§.).

A 76. és 77. §§. oly felek ügyleteire vonatkoznak, kik testi hiányban szenvednek, a 78. §. pedig olyanokéra, kik az okirat nyelvét nem értik. Ezen esetekben tehát még akkor sem mellőzhető az

okiratnak felolvasása a tanuk előtt, ha azt a felek határozottan kivánnák is.[1])

A 75. §. szabályának meg nem tartása az okirat közokirati erejét szünteti meg. (68. §.)

76. §.

Oly siketnek, aki olvasni tud, az iratot magának kell olvasni, és egyszersmind kijelentenie, hogy azt olvasta és akaratával megegyezőnek találta. E nyilatkozat az okiratban az aláirás előtt megjegyzendő.

Ha a siket nem tud olvasni: a tanukon felül még egy a siket bizalmát biró személy hivatik meg, a kinek jelbeszédét a siket megérti. Ily bizalmi személyeknél nem képez kizáró akadályt, ha a felekkel a 72. §. *e*) pontja alatt emlitett viszonyok valamelyikében állanak.

A siketnek ezen jelbeszédben való jártasságáról a közjegyző magának meggyőződést szerezni tartozik oly kisérletek által, melyek nem a fennforgó ügy tárgyaira vonatkoznak, s hogy ez megtörtént, az a jegyzőkönyvben felemlitendő.

E §. rendeletének meg nem tartása az okirat közokirati erejét enyészteti el. (68. §.)

77. §.

Ha valamely fél néma vagy siketnéma: a 76. §. szabályai szerint a jelbeszédben jártas bizalmi személy mindig meghivandó.

Ha a fél irni-olvasni tud, az iratot magának kell olvasnia, s egyszersmind bizonyitnia, hogy azt olvasta, és akaratával megegyezőnek találta. Ha irni-olvasni nem tud: a jelbeszédben jártas két bizalmi személy hivandó meg.

E §. rendeletének megszegése az okirat közokirati erejét szünteti meg. (68. §.)

---

[1]) Ugy ezen, mind a következő két szakasz majdnem szóról-szóra vétetett át az e tekintetben egyformán szóló osztrák és bajor törvényekből.

78. §.

Ha valamely fél egyikét sem érti azon nyelveknek, melyeken a közjegyző okiratokat felvenni jogositva van: a közjegyző hites tolmács meghivása mellett, az okiratot magyar nyelven veszi fel. A 72. §-ban érintett viszonyok a tolmácsra nézve is kizáró akadályt képeznek.

Ha a fél valamely más nyelven irott nyilatkozatot hozott magával, a mit a közjegyző a körülményekhez képest követelhet is, az a 80. §. szabályai szerint aláirva, az okirathoz fűzendő.

A jelen §. esetében két tanu vagy egy másik közjegyző jelenléte szükséges.

1. Oly esetben, ha a fél az okirat nyelvét nem érti, az osztrák törvény (mely e tekintetben az ország soknyelvüségénél fogva igen részszerü szabályokat állit fel) különbséget tesz: valjon a közjegyző és a tanuk értik-e ugy a fél mint az okirat nyelvét vagy nem? ha igen: akkor tolmács mellőzhető, feltéve, hogy a nyelv az országban divó valamelyik nyelv, és hogy a közjegyző a főtörvényszéktől felhatalmazást nyert: azon nyelven okiratokat felvehetni, — idegen (franczia, angol stb.) nyelv esetében pedig feltéve, hogy a közjegyző tolmácsnak lett kirendelve. Ezen esetben az okmánynak felolvasása a tanuk előtt nem mellőzhető még a felek kérelmére sem. Ha azonban a közjegyző és a tanuk a fél, illetőleg okirat nyelvét nem értik, — akkor mindég más tolmács meghivandó és kivánhatja a fél, hogy az forditást szerkeszszen és e forditás az okirathoz csatoltassék. (63., 64. §§.) Hasonló ehhez a bajor törvény is (74., 75. §§.). Törvényünk azonban csak azon esetről intézkedik, ha a fél az okirat nyelvét és viszont a közjegyző a fél nyelvét nem érti, mert feltételezi, hogy a közjegyző a 7. §-nál fogva felhatalmazást kérend mindazon nyelvekben vehetni fel okiratokat, melyeket ért. A fenti esetben tehát oly tolmács hivandó meg, ki ugy a fél nyelvét, mind pedig a magyar nyelvet is érti, mert az okirat e nyelven veendő fel. Az eljárás pedig abban állana, hogy a közjegyző a fél akaratáról a tolmács által meggyőződést szerez, a szerint az okiratot magyar nyelven felveszi és ezt megint a tolmács által a félnek megmagyaráztatja.

Ugy a dolog természete, mind pedig a törvény szelleme is magával hozza azonban, hogy a két ügyleti tanu is, melynek meghivása az utolsó bekezdés szerint egyáltalában nem mellőzhető, csak olyan lehet, ki ugy a fél nyelvét mind pedig a magyar nyelvet érti, mert különben a tolmács volna csak az egyedüli hitelesitő személy, mi az ügylet közhitelességét a közjegyzői közbenjárás daczára még meg nem állapithatná. Ugyanezen oknál fogva nem mellőzhető az okiratnak felolvasása sem a tanuk előtt, még ha ezt a felek világosan kivánnák is, bár ezt a törvény egyenesen nem is mondaná és csak közvetve jelezné az által, hogy e 78. §-t zárjel alatt a 75. §-nál idézi, mely bizonyos esetekben a felolvasás absolut mellőzhetlenségét kimondja.

2. A második bekezdés szerint tehát, mely a bajor törvényből vétetett át, (75. §.) a fél által bemutatott irásbeli nyilatkozat az okirat oly kiegészitő részévé lesz, hogy ez csak avval együtt képezendi a közjegyzői okiratot és avval együtt is kiadványozandó.

3. A 78. §. rendeletének meg nem tartása esetében az okirat közokirati erővel nem bir. (68. §.)

79. §.

A közjegyzői okirat bevezetésének, illetőleg záradékának magában kell foglalnia:

_a)_ a közjegyzőnek, s ha két közjegyző vesz részt, mindegyiknek családi és kereszt- vagy melléknevét, közjegyzői minőségét és székhelyét;

_b)_ a feleknek, s ha valamely fél meghatalmazott által vesz részt, ez utóbbinak is, ugy szintén a netáni tanuknak, bizalmi személyeknek és tolmácsnak családi és kereszt- vagy melléknevét, polgári állását, lakhelyét és alkalmazásának minőségét;

_c)_ azon megjegyzést, hogy a közjegyző a feleket személyesen ismeri, vagy hogy mi más módon szerzett meggyőződést a személy azonosságáról;

_d)_ annak megjegyzését, hogy az okirat a felek előtt felolvastatott, vagy hogy azt a felek maguk olvasták s akaratjukkal megegyezőnek találták;

e) ha tanuk is voltak jelen: azon megjegyzést, hogy az okirat a feleknek a tanuk jelenlétében olvastatott fel, — s ha a tanuk a felolvasásnál mellőztettek: megjegyzését annak, hogy a 74. §. végpontjában foglalt meghagyásnak elég tétetett;

f) a felvétel helyét, évét, hónapját és napját s ott, hol a törvény vagy valamely fél kivánja, az órát is, a melyben a felvétel történt;

g) az a) és b) alatt emlitett személyek aláirását s a közjegyzőnek, vagy ha két közjegyző vett részt, mindegyiknek hivatalos pecsétjét. Minden közjegyzői okirat bevezetése és záradéka magyar nyelven szerkesztendő.

1. Azon mozzanatok, melyeknek a közjegyzői közhitelesség magasabb fokának elérhetésére czélzó együttes közreműködése szükséges: vagy a közjegyző személyi minősitését, vagy magát az okiratot illetik. Ez utóbbiaknak különös czéljuk pedig a közjegyzői közbenjárás előnyeit és joghatályát biztositani, mi természetesen csak bizonyos ünnepélyes formák (solennitas) által érethetik el. Ezek most vagy belsők, melyek az okirat beltartalmára vonatkoznak, vagy külsők, melyeknek különös czéljuk épen a beltartalom teljes hitelének kedveért felismerhetővé tenni azt, hogy a beltartalom, vagyis az ügylet a közjegyző által, s a törvénynyel előirt szabályok megtartása mellett vétetett fel az okiratba.

Ezen külső ünnepélyességekről szól pedig a 79. §.

Mielőtt pedig ezen ünnepélyességekről különösen szólnánk, ki kell emelnünk, hogy a törvény, midőn itt a közjegyzői okirat kellékeiről szól, az alatt első sorban nem a félnek kiadandó okiratot érti, hanem az ügyletről már a legelső alkalommal felvett okiratot vagy is **jegyzőkönyvet,** mely a közjegyző őrizetében marad, és mely a tulajdonképeni **eredeti** okiratot képezi, tehát méltán **ősiratnak** nevezhető.[1])

[1]) Úgy amint ezt a német törvények nevezik is (Urschrift). — A mostani törvények szerinti jegyzőkönyv és a régiebbek közt annyiban volt különbség, hogy a régi (úgy az 1512-iki német közjegyzői törvény, mint a későbbi partikularis törvények szerinti) jegyzőkönyvek (scheda, imbreviatura, protocollum) az ügyletnek főbb mozzanatait tartalmazva csak rövidlegesen vétettek fel. — Ezekből szer-

Közvetve természetesen a törvény szabályai a félnek kiadott okiratra is vonatkoznak, mely kiadványnak neveztetik, mert ennek szóról szóra úgy kell szólani, mint az ősiratnak. E kiadvány pedig általános értelemben véve most vagy tulajdonképeni hiteles kiadvány, mely szintén eredetinek tekintetik és az ősirattal mindenben ugyanazon hatálylyal bir (141. §.), vagy pedig csak hiteles vagy egyszerü másolat. (137. §.[1])

A mi most a külső ünnepélyességeket illeti, ezek vagy lényegtelenek, vagy lényegesek.

Az előbbieknek hiánya oly szabálytalanságot képez, mely a közjegyzőt felelősségnek illetőleg büntetésnek teheti ki (179. §.) sőt a körülményekhez képest magának a közjegyzői okiratnak aggályosságát is eredményezheti — és ezek közé tartoznak: az *a)* *b)* és *c)* pontban felsorolt kellékek. (68. §.) Nem lehet pedig eléggé hangsulyozni, hogy az *a)* és *b)* pont csak az ott emlitett személyek nevének és tulajdonságainak megemlitését irja elő, de nem azoknak néváláirását, miről a *g)* pont intézkedik.

Az utóbbiaknak vagyis a lényeges kellékeknek hiánya pedig feltétlenül elenyészteti az okiratnak közokirati erejét; ezek közé pedig tartoznak a 68. §. világos rendeleténél fogva a *d)* *e)* *f)* és *g)* pont alatt felsorolt kellékek.

Megjegyzendő, hogy minden közjegyzői okirat az ügykönyvbe (151. §.) bevezettetvén, külön ügyszámot is kap, mely ügyszámmal

---

kesztetett aztán a tulajdonképeni ünnepélyes okirat, de külön fogalmazvány előrebocsátása mellett. Az ebbeli eljárás neveztetett: „in publicam formam redigere." Az ünnepélyes okirat („mundum," „Grosse," „offenes," „solennes" Instrument) a félnek kiadatott, a fogalmazvány pedig a jegyzőkönyv kapcsában visszamaradt. (Oesterley II. 56. §.) Az ujabb törvények szerint azonban a jegyzőkönyvekbe az ügyletek szóról szóra vétetnek már fel, úgy, hogy azoknak tartalmát a kiadmányozásnál csak egyszerüen le kell irni, és azon külső ismervényekkel ellátni, melyek a különbféle kiadványt egymástól megkülönböztetik, (t. i.: a hiteles kiadványt a hitelesitett másolattól és ezt az egyszerü másolattól.) E helyes rendszer törvényünkbe is vétetett fel.

[1]) Valamennyi német törvény a jegyzőkönyvet (amint már emlitettük): „Urschrift", a hiteles kiadványt: „Ausfertigung", és a másolatot: „Abschrift"-nak nevezi, — a franczia törvény pedig: „minute grosse, és expedition"-nak. Valóban kár, hogy törvényhozásunk az elnevezésekben szabatosabb kifejezéseket (péld.: a német törvények utmutatása szerint: „ősirat, kiadvány és másolat") nem használt, ez a törvény szabályaiban a határozatlanságot mellőzte, és a kezelési eljárást is egyszerübbé tette volna.

a 152. §. értelmében maga az okirat is ellátandó, és pedig legczélszerübben mindjárt első lapjának balsarkán.

A kérdéses kellékek a külső beosztás tekintetében is különböznek egymástól — a mennyiben az *a) b) c)* alattiak az okirat bevezetésébe, a *d) e) f)* és *g)* alattiak pedig záradékába tartoznak.[1])

2. A *g)* pont végtételével előirt azon szintén lényeges kellék, mely szerint minden közjegyzői okirat bevezetése és záradéka magyar nyelven szerkesztendő — oly annyira el van a *g)* pont egyéb heterogen szabályai mögé rejtve, hogy annak fontosságát e helyen különösen kiemelni annálkevésbé mulaszthatjuk el, mert ez azon intézkedés, mely a magyar államiság eszméjét a közjegyzői okiratban biztositja.

80. §.

Ha valamely fél nem tud, vagy esetleg nem képes irni, ez az okiratban az akadályozó körülmény megemlitése mellett megjegyzendő.

---

[1]) A külső ünnepélyességre már a legrégibb idők óta nagy súly fektettetett, s azokat a különbféle partikularis törvények különböző szigorral szabályozták. Igy szokásban volt a régibb időkben az okiratot Isten nevének idézésével bevezetni, sőt ez úgy az 1512. évi német közjegyzőségi törvény, de még a bajor codex (XI. — 2. §.) szerint is nélkülözhetlen solennitás volt. Lényeges kellék volt továbbá az okirat-felvétel helyének és idejének pontos kitétele a keresztény időszámitás szerint (indictio) és a fejedelem uralkodási évének megemlitése, úgy szintén szokásos volt (bár nem lényeges kellék gyanánt) az ugynevezett proclamationalis záradék: „tudatjuk etc.: kit érdekli", a közjegyző közbenjárásának felkérése (rogatio) és mint lényeges kellék a tanúk megnevezése; de lakásuk és foglalkozásuknak kitétele szükséges nem volt. Még az 1855. évi osztrák törvény is előirta a fejedelem megemlitését, és előirta, hogy oly helyeken, hol sok egyenlő családi név fordul elő, a fél atyjának keresztelő neve is megemlittessék annak megjegyzése mellett, valjon él-e az még vagy nem? és megemlittessék, hogy a tanúk ellen kizáró akadály fenn nem forog. Mind ez az okirat bevezetésébe tartozott. Ezután következett szóról szóra az ügyletnek szövege. A záradékban (és pedig a kiadványéban, mert amint láttuk a jegyzőkönyv csak rövidleges volt) megemlittetett, hogy külön jegyzőkönyv vétetett fel, és hogy abból az okmány készült; mire azt a közjegyző vonatkozással a bevezetésben kitett időre és helyre, sajátkezüleg aláirta és pecsétjével ellátta. Hogy az okiratot a tanuk is irják alá, azt a régibb törvények nem kivánták, de az azért a római jog analogiájánál fogva a gyakorlatban rendszerint megtörtént, úgy amint azt az ujabb törvények elő is irták. A felek aláirása pedig szükséges épen nem volt, úgy az okmánynak felolvasása sem; a tanuk előtt azonban a felolvasás szükségesnek tartatott (Oesterley 58. §.)

Egyszersmind ez esetben két tanu vagy egy másik közjegyző hivatik meg, a kik előtt saját kézjegyével lássa el a fél az okiratot, egyik tanu pedig, illetőleg a másik közjegyző a fél nevét irja alá, s magát mint névaláiró nevezze meg.

Ha az egyik tanu vagy a bizalmi személy nem tud vagy nem képes irni, nevét a másik tanu irja alá, a fennebbi szabály szerint.

1. Feltünő, hogy e szakasz egyátalában nincs tekintettel azon esetre, hogy a fél nemcsak irni, de kézjegyezni sem képes (karjai péld. hiányzanak vagy bénultak, vagy a fél oly gyenge, hogy kezét nem használhatja stb). Mi történjék ily esetben? Az idegen törvényhozások az ilyen esetekre is reflektálnak. Igy az osztrák törvény szerint elég: hogy a kézjegyzés akadálya világosan megemlittessék és az ügyleti tanuk által különösen is megerősittessék (68. §. *g)* pont); ugyanigy intézkedik a bajor törvény is (69. §.), hasonlóan a badeni (55. §.), a szász (23. §.), porosz-rajnai (29. §.) törvények stb. A porosz törvény az ilyen esetről szintén hallgat,— az ottani közjegyző azonban a Landrecht 177. §-ához tarthatja magát, mely az ilyen esetről rendeli, hogy a kézjegyezni sem képes fél nevében az okmányt egy általa választott tanu (Beistand) irja alá; és ezt a hitelesitő biró, vagy jogi biztos (Justizcommissiarius) megerősitse. Mi csak elnézésnek tulajdonitjuk azt, hogy törvényünk a jelzett eset szabályozását mellőzte, mert a törvény szelleme tiltja azt feltenni, hogy a törvényhozás, mely más testi hiányban szenvedő felek tekintetében az okirat felvétele körüli eljárást oly részszerüen szabályozza, épen azon szerencsétlenektől vagy általában mindazoktól, kik kezeik használatában akár micsoda oknál fogva akadályozva vannak, vonta volna el a közjegyzői okirat jótéteményeit. Nézetünk szerint tehát ily esetben sem tagadhatja meg a közjegyző az eljárást és egészen helyesen járand el, ha a 80 §. szabályát mindenben követi, csak azt mellőzvén, a minek teljesitése physikailag lehetetlen. A közjegyző tehát gondoskodni fog, hogy két ügyleti tanu vagy egy második közjegyző meghivassék, az okiratot pedig esetleg az utóbbiak jelenlétében felolvasandja (75. §.) azt a fél helyett, (ennek esetleges választásához képest) az egyik tanuval, illetőleg a 2-ik közjegyzővel

aláiratja és a fél aláirását vagy kézjegyzését gátló okot az okiratban megemlitendi.

2. Megjegyeztetik, hogy a 80. §. meg nem tartása esetében az okirat közjegyzői okirattal nem bir. (68. §.)

81. §.

A felek kész magánokiratot is ruházhatnak fel közjegyzői okirat minőségével akképen, hogy azt e czélból a közjegyzőnél eredetiben leteszik, a ki ezen letételről jegyzőkönyvet vesz fel s az okiratot ahhoz fűzi. E jegyzőkönyv a letett okirattal együttvéve képezi a jogügyletről az eredeti okiratot.

Ily okirat csak azon érdekeltek és jogutódaik ellenében bir közjegyzői okirat hatályával, a kik a letételnél mint felek közreműködtek és csak azon időponttól kezdve, mikor a letétel történt.

E §. által felállitott felette jótékony és fontos szabályt már az 1512. évi német közjegyzőségi törvény is ismerte és azt a modern törvényhozások közül is néhányan átvették.[1])

Fontos pedig e szabály, mert ez lehetővé teszi, hogy a közjegyzői okiratok előnyei nem csak azon ügyletekre terjesztessenek ki utólag, melyek a közjegyző mellőzésével akár időrövidségből, akár az alkalom hiányából, vagy akár micsoda más okból ezentúl fognak köttetni, hanem azokra is, melyek még az intézmény életbeléptetése előtt köttettek.

A 81. §. jótéteménye pedig nemcsak azon joghatályban nyilatkozik, melyet valamely közokirat a teljes bizonyiték erejével nyujt, hanem mindazon előnyökben, melyek különösen a közjegyzői okiratnak sajátságai. A közjegyzői okiratra emelt magánokirat tehát nemcsak a teljes bizonyitékerővel ruháztatik fel, hanem ha a 111. §. kellékeivel bir (vagy azokkal legalább utólag elláttatik), végrehajthatóvá is válik, és ha az ügylet az 54. §. szabálya alá esik, tehát a közjegyzői felvétel előtt érvénytelen volt — az utólag érvényességre is emeltetik.

---

[1]) Nem ismerik azt a szász, és a badeni törvények; de ismerik: az osztrák (54. §.), a porosz (22. §.) és bajor (22. §.) törvények stb.

2. Minthogy a közjegyző csak azon tényeket és jogügyleteket képes tanusitani, melyeknek megtörténtéről, illetőleg megkötéséről saját ép érzékeivel közvetlen meggyőződést szerzett — ezt pedig többé nem teheti azon tények és ügyletek tekintetében, melyek már előbb nem előtte létesültek, annálfogva a közjegyző feladata a magánokiratnak közjegyzői okirat minőségével leendő felruházása körül tulajdonképen csak annak hitelesitésére szoritkozik, hogy az előtte megjelent felek a tények, illetőleg az ügylet perfectióját beismerték. Igen helyesen intézkedik tehát a törvény, midőn az ilyen közjegyzői okirat hatályát csak azon felekre szoritja, kik a letételnél közreműködtek, és kezdetét azon időponthoz köti, melyben a letétel történt. A közjegyzői okirat hatályának visszaható ereje: azon időpontra, melyben az ügylet tényleg létesült, csak tág tért nyitna a törvény és harmadik személyek kijátszásának, különösen az 54. §. szabályai alá eső ügyletek tekintetében.

Természetes azonban, hogy ez azért legkevésbé sem érinti a magánügylet netáni érvényét és hatályát és az erről felvett okiratnak, mint magánokiratnak bizonyitó erejét, a közjegyzői felvétel előtti időre vonatkozólag. Igy például a közjegyzői kényszer alá eső, de csak utólag a közjegyző elé vitt jogügylet mint magánügylet a korábbi időre vonatkozólag is teljesen érvényes marad, ha e törvény életbeléptetése előtt köttetett — úgy mint már kezdettől fogva érvénytelen volt — és csak a közjegyzői felvétel által válik érvényessé, ha a törvény életbeléptetése után köttetett.

3. E §. csak azon elvet állitja fel, hogy magánokiratok is ruházhatók fel közjegyzői okirat erejével, és az ennek felvétele körüli szabályokat teljesen érintetlenül hagyja. Nagyon természetes tehát, hogy a közjegyző nem elégedhetik meg a felek azon kijelentésével, hogy az átadott magánokirat szabad akaratuk nyilvánitását foglalja magában és a valóságnak megfelel, hanem köteles magának a magánjogügyletnek törvényességét is megvizsgálni, esetleg közbenjárását megtagadni (59. §.), az okiratot a felek előtt felolvasni (61. §.), a szükséghez képest ugyanazonossági vagy ügyleti tanukat meghivni, szóval mindazt megtenni, a mit a törvény a közjegyzői okiratok felvétele körül általában előir.

4. A 81. §. szabályainak meg nem tartása esetében az okirat közokirati erővel nem bir. (68. §.)

VI. FEJEZET.

Végrendelkezések felvétele.

1. A végrendelkezések (végrendeletek, fiokvégrendeletek, örökségi szerződések, halál esetérei ajándékok) felvételéről nem ok nélkül alkotnak valamennyi törvényhozások különös és szigorubb szabályokat[1]), — ezt a dolog természete hozza magával: a halálesetérei intézkedések ugyanis csak a rendelkezőnek halálával lépnek hatályba és azokról mások rendszerint csak halála után nyernek tudomást; ha tehát az okmány illetőleg akaratnyilvánitás valódisága felett utólag aggály merül fel, ezt teljesen eloszlatni rendszerint már lehetetlen, mert a végakarat legilletékesebb értelmezője: az örökhagyó többé nem él.

Háladatos feladat vár pedig a közjegyzőre épen a végrendelkezések felvétele körül, mert itt nyilik a legszebb alkalma, ha átalában lehetséges (t. i. nyilt végrendeleteknél), mint szakavatott tanácsadó szerepelni, nem a fél szabad akaratnyilvánitásának influentiálására, de azon végre, hogy azt az anyagi törvény szabályai felett kitanitsa és akaratját ezekkel összhangzásba hozza; — háladatos pedig e feladat, mert a tapasztalat mutatja, mennyi pereket és surlódásokat a családban okoznak azon számtalan végrendeletek, melyeknek egyik másik rendelkezése a törvénybe ütközik és melyeknek egész combinatiója más lett volna, ha az örökhagyó a megsértett törvényszabályt ismeri.

[1]) Mindenesetre túl megy azonban a porosz törvény, midőn a közhiteles végrendeletek felvételét csak a biróságoknak tartja fenn (Landrecht I. rész, 12. czím, 66. §.) A szász törvény szerint 1863-ig a közjegyzőnek is meg kellett tartani az anyagi törvény azon szabályát, mely 7 tanút előir, az 1863-ban szentesitett polgári törvénykönyv 2108. §-a szerint azonban a közjegyző, és 2 tanu, vagy két közjegyző előtt végrendelet közjegyzői okirat erejével alkotható. A badeni törvény szerint az okiratfelvétel átalános szabályainak megtartása mellett köteles a közjegyző a nyilt végrendeletet egész terjedelmében személyesen irni, és a zárt végrendeletre is a hitelesitési záradékot személyesen rávezetni. (83. §.) Franczia- és azon országokban, hol a francia Code civil uralkodik, amint már láttuk (95. lapon) a nem sajátkezüleg irt végrendeletek közjegyzői kényszer alá esnek (Code civil 970. 971. §§.) úgy ezeknek visszavonása is, ha ez nem sajátkezű végrendelettel történik (1035). A bajor és osztrák törvényekről átalában csak azt jegyezzük meg, hogy törvényünk azoknak elveit e tekintetben is követte. Azokra egyébiránt az egyes szakaszoknál vissza fogunk térni, itt még csak azt emlitvén meg, hogy Ausztriában a közjegyző előtt tett végrendelkezések csak a legujabbi közjegyzői törvény óta egyenlő hatályúak a birósággiakkal.

De e hivatást nem nobile officium, hanem kötelesség gyanánt teljesiti a közjegyző — mert erre világosan utalja e törvény 59. §-a. A végrendelkezéseknek belkellékei pedig, melyeket anyagi törvényünk a rendelkezés különbeni érvénytelensége mellett felállit és melyeket az áttekintet kedvéért e helyen összefoglalandóknak tartjuk, a következők:

a) a végrendelkező személye tekintetében kell, hogy ez szabad intézkedési tehetséggel birjon. A nem törvényes korú gyermekek (H. Tk. I. 111. és III. 30. §. 4.), a tébolyodottak és őrültek; azok, kikre a végakaratra való befolyás czéljából külsőleg erőszak, vagy álnokság és csalárdság gyakoroltatik (1715: 27. §. 3.) érvényesen nem végrendelkezhetnek.

Ugy szintén nem végrendelkezhetnek szerzetesek (kiknek egész hagyatékuk a szerzetnél marad) még ha a kolostoron kivül is laktak, illetőleg haltak volna el, mit már a szerzeti fogadás természete is hoz magával. A királyi és magánadományozási katol. főpapok az 1700. deczember 5-én kelt s az 1715. XVI. tczikk által is megerősitett és igy országos törvénynek tekintendő Kolonicsféle egyezvény értelmében tiszta szerzeményöknek csak egy harmadáról intézkedhettek (ha csak más intézkedésre külön királyi engedélyt ki nem eszközöltek), másik harmada az egyháznak, melynél kimúltak és harmadik harmada a kincstárnak maradván. E megszoritások azonban tetemes összeg felajánlása folytán a Concordatum XXI. czikkével eltöröltettek.

Igaz, hogy a magyar törvény visszaállitásával a Concordatum hatálya hazánkban megszünt, de az e részben Ő Felségének 1863. február 27-én kelt l. f. elhatározásával: mely a Concordatumnak a kérdéses végrendelkezési megszoritást eltörlő intézkedését (és csak is ezt) indirect megerősitette, — ismét életbelépett.[1])

A királynak e joga pedig az 1715. XVI. tczikkben alapszik. Ezek szerint tehát a kat. főpapok (és pedig a római katholikusok úgy mint a görögök) hagyatékukról szabadon rendelkezhetnek; de még is ki vannak véve rendelkezési joguk alól: könyveik és az isteni-szolgálatra való készletük, mely a káptalannak és egyháznak marad, és ki van véve hagyatékuk huszadrésze, melyet úgy mint az alsórangú papi személyek is, a növendék- és elaggott papi intézeteknek hagyományozni tartoznak. A n. e. nőtlen görög papok pedig a

[1]) Lásd az ideigl. törvkezési rendszabályok függelékét, 1863. évi folyam, II. füzet, 25. lap.

papi özvegyek és árvák javára illő hagyományt tartoznak rendelni. (1808. december 20-án kelt királyi rendelet.)

b) A vagyon tekintetében megszoritja a végrendelkezési szabadságot a leszármazó egyenes örökösök és ezeknek nem létében: az életben lévő szülőknek (szükségörökösöknek) törvényes osztályrésze (kötelesrésze); e kötelesrész pedig felét teszi annak, mit az örökösök az örökhagyó halála után ennek végrendelet nélküli halála esetén örökölnének. (Országbirói értekezlet I. 7. §.) E szabály alól csak azon esetek képeznek kivételt, melyek szerint az atya fiának az őt illető osztályrészt akarata ellen is kiadhatta, (H. T. K. I. 52.) és azon esetek, melyekben megint a fiu követelhette atyjától ősi osztályrészét (H. T. K. I. 53.). Ezen esetek pedig, melyeket az országbirói értekezlet is világosan fenntartotta és melyek a végrendelkezőt a szükségörökös kitagadására feljogositják, a következők: *A)* ha a fiu hatalmaskodással szülőire támad és rajtuk terhes és tetemes méltatlanságot elkövet. *B)* Ha szülőit oly büntettel vádolja, mely a fejedelem, vagy ország veszélyére nincsen. *C)* Ha szülői életére leskelődött, méreg által vagy máskép halálukra törekedvén. *D)* Ha gonosztevőkkel vagy más istentelen emberekkel atyja akarata ellen czimboráskodik, az atyai birtokokat gonoszúl vesztegetvén. *E)* Ha fogságba esett atyját az ellenség kezéből, vagy a tömlöczből, midőn tehette volna, ki nem váltotta s ki nem szabaditotta, vagy érte kezeskedni nem akar; továbbá másrészt *aa)* midőn az atya birtokait tékozolja, és saját és fiai birtokait nem szükségből, vagy helyes ok miatt, hanem inkább álnokul elidegenitette, vagy nyilván elidegeniteni akarja és ily szándékát a fiu világosan megtudja; *bb)* midőn birtokait kellőleg nem műveli vagy védelmezi, hanem pusztulni hagyja; *cc)* ha az atya fiát igaz ok, vagy nagy vétke nélkül gonoszúl és kegyetlenül fenyiti; *dd)* midőn az atya fiát a törvényes kor betöltése után házasságra lépni nem engedi; *ee)* ha az atya fiát vétkezésre kényszeriti.

c) Az örökös illetőleg hagyományos tekintetében kell, hogy az vagyonbirhatási jogában megszoritva ne legyen. Ily megszoritást megállapit az 1715. 71. tczikk azon szerzetesekre nézve, kik birtokképes szerzetbe lépnek. E szerint e szerzetesek oly atyai és anyai ingatlan birtokból, melyek 50,000 frtnál többet érnek, nem követelhetnek többet, mint az őket illető résznek tizedét. A szerzetesnek pedig átalában 200 frt évi járandóságon (census vitalicius) felül rendelni nem szabad.

Megemlitendő továbbá, hogy az 1774. julius 14-ki királyi rendelet szerint a szerzetbe ujabban belépő tag részéről a szerzet javára

tett felajánlás utáni szerzemény különös királyi jóváhagyás alá esik. Különben a birtokképességet mind a birtokképes szerzet tagjainál, mind egyéb szerzeteseknél a fogadás szerint kell megitélni. Kolduló barátok már egyházi törvényeik értelmében sem fogadhatnak el örökséget. Ily megszoritásokat állapitanak meg továbbá a szerzést tiltó törvények (leges amortisationis), melyek a birtokszerzési képességet főpapok, egyházak, és monostorok ellenében ingatlanok (különösen nemesi javak) tekintetében megtagadják.[1])

Törvényeink azonban e megszoritások tekintetében a király felmentési jogát világosan fenntartják (1715: 16. t. cz.).

A közjegyző kötelessége tehát a lehetőséghez képest arról meggyőződni, hogy a végrendelkező nincs oly állapotban, mely a szabad akarat nyilvánitását kizárja vagy megszoritja (péld.: ittas és eszméleten kivüli állapotban), — továbbá meggyőződni: hogy a végrendelkező valóban csak szabadon eltökéllett végakaratát nyilvánitja (61. §.), és kötelessége a végrendelkezőt, ha rendelkezése a törvénynyel ellenkeznék, az illető törvényszabályról kitanitani, és ha az daczára annak megmaradna már előre feltett akarata mellett, a történt figyelmeztetést az okiratban megemliteni (59. §.) stb.

Felette kényes pedig a közjegyző hivatása a végrendelkezések felvétele körül különösen azért is, mert a törvény lényeges szabályai meg nem tartásának következményei sokkal súlyosabbak a végrendelkezéseknél — mint az egyéb közjegyzői okiratoknál. Ez utóbbiaknál ugyanis a közokirati erő elenyészte még mindég nem szünteti meg az okiratnak mint magánokiratnak bizonyitó erejét és érvényét (68. §.), és ez rendszerint czélhoz is vezethet, mert a közjegyzőnek mint egyes tanunak vallomása még mindég fenn marad mint fél bizonyiték, mely vagy póteskü, vagy a netáni ügyleti tanuk vallomása által kiegészithető. De másképp van ez végrendelkezéseknél. Anyagi törvényeink szerint ugyanis magán végrendelkezésnek öt különösen e czélra meg-

---

[1]) 1498: 55. és 65. 1647: 17. és 1715: 16. tczikk. A concordatum, melynek hatálya a magyar törvények visszaállitásával megszünt, az amortisationalis törvényeket is megszüntette volt. Azon kérdés felett: valjon az 1498: 55., 65. tczikkek egyáltalán életbeléptek-e? érdekes polemia folyt a „Themis“ hasábjaiban (1872. évi 26., 28., 32. számok) Dr. Krajtsik János, és Simon Florent közt, — hogy azonban a kérdéses törvények hatályba léptek, iróink: Kővy, Kelemen, Szlemenics, Suhajda, Wenczel egyhangúlag állitják, és pedig azon alapon, hogy azokat az 1715: 16. tczikk világosan megerősitette.

hivott alkalmas tanú együttes jelenlétében kell megtörténnie, hogy érvényes legyen. (1715: 27. t. cz., 1., 2. és 3. §§.). A közjegyző előtti végrendelkezéshez azonban e törvény csak a közjegyző, és két ügyleti tanu, vagy az eljáró közjegyző és egy másik közjegyző együttes jelenlétét, illetőleg működését irja elő (82., 83. §§.) Ha tehát most oly törvényszabály sértetik meg, mely a 68. §. szerint az okiratnak közokirati erejét elenyészteti, akkor a végrendelkezés nemcsak megszünt közokirat lenni, hanem (csak rendkivüli privilegiált eseteket kivéve) megszünt egyátalán érvényes végrendelkezésnek lenni, mert akkor a közjegyző is csak egyszerű magántanú gyanánt jöhetvén tekintetbe, az anyagi törvény által előirt öt tanú hibázik.

E kivételes esetek közé pedig csakis a következő végrendelkezések tartoznak: a fiókvégrendeletek, a jászok és kunok végrendeletei (melyeknél az 1799-iki statutumaik szerint, csak 3 tanu jelenléte szükséges) az 1715: 27. t. cz. 5. §-ában felsorolt kiváltságos végrendeletek (kegyes hagyományokról rendelkező, a szülők részéről gyermekeik irányában alkotott végrendeletek, a ragályos járvány idejében, vagy a katonák részéről hadkészület és hadjárat idejében alkotott végrendeletek, és pedig ez utóbbi kétnemű végrendeletek is csak a ragály, illetőleg hadjárat idejére szoritkozó érvénynyel) — és végre a parasztok végrendelkezései oly helyeken, hol a szokás szerint kevesebb tanu jelenléte is elégséges. Sőt ha a végrendelkezés csak az eljáró közjegyző, és egy másik közjegyző előtt történt, ez esetben a közokirati erő elenyésztével a felsorolt, kivételes végrendelkezések közül is csak a kiváltságos, és az esetleges szokáshoz képest a parasztok végrendeletei maradhatnának fenn érvényben mint magán végrendeletek.

A közjegyző tehát végrendelkezés esetében fokozattabb óvatossággal és pontossággal fog eljárni.

VII. FEJEZET.

Végrendelkezések felvétele.

82. §.

A közjegyző által felveendő végrendeletek tekintetében a közjegyzői okiratokra nézve előszabott kellékeken felül szükséges, hogy:

a) a végrendelkező személyesen jelentse ki végakaratát a közjegyző előtt;

b) az ügymenet egész folyama alatt két tanu, vagy egy másik közjegyző folyton jelen legyen;

c) a jelen §. határozatainak megtartása az okiratban bizonyittassék.

1. Ezen, mind pedig a következő szakasz a közjegyzői okiratokra nézve az előbbi két fejezetben előirt átalános, de különösen a 68. §-ban felsorolt lényeges kellékeket, tehát ezek közt a 80. §. szabályát is a végrendelkezésekre nézve is világosan fenntartják; e körülmény tehát szükségessé teszi, hogy a 80. §. magyarázatára a végrendelkezések tekintetében különösen is visszatérjünk.

Kiemeltük már, hogy a 80. §. irni nem tudó vagy nem képes, de még is oly felek ügyleteik mikénti felvételét szabályozza, kik legalább kézjegyet tenni képesek, és hogy a törvény oly esetről átalában hallgat, ha a fél még kézjegyezni sem képes. Ha most a 80. §. szigorúan szó szerint értelmeztetnék, — akkor közjegyző előtt **szóbeli** végrendelet átalában nem volna alkotható — mert a 80. §. hiányos intézkedését a VII. fejezet sem pótolja, mely szóbeli végrendeletről egyátalán emlitést sem tesz; — pedig a szóbeli végrendelkezések szükségének esetei igen gyakoriak, mert végrendeleteket nem csak azok, kiknek kezei egészen hibáznak vagy bénultak, hanem főleg nagy számban éltük utolsó idejében oly betegek is alkotnak, kik a végrendelkezés időpontjában daczára teljes eszméletük és higgadt meggondolási képességüknek csak teljes testi elgyengültségüknél fogva nem használhatják tagjaikat, és igy végakaratjukat máskép: mint szóval kijelenteni egyátalán nem képesek. Pedig épen a szóbeli végrendeleteknél a legindokoltabb a közhitelt érdemlő szakember közbenjárása! Lehetetlen tehát úgy a közjegyzői minősités magas fokánál, mint a szóbeli végrendelet kényességénél fogva feltenni: hogy épen ezeket kivánta volna a törvényhozás a közjegyzői hatáskör keretéből kizárni, — de nemcsak a törvény ratiója nem engedi azt feltenni, hanem azon elv sem: hogy az egyes eset, ha ez különben az átalános szabály alá illik, — csak akkor tekinthető ez alól kizártnak, ha ezt a törvény egyenesen kimondja; elhallgatás pedig még mindég nem direkt kizárás. Egyébiránt némi világosságot derit a kérdésre a jelen szakasz keletkezése

is. Ez t. i. a bajor törvényből (60. §.) ennek azon rendelkezéseinek mellőzésével: hogy az eredeti okmányt (jegyzőkönyvet) maga a közjegyző tartozik felolvasni, és hogy az egész szakasz szabályai az örökösödési szerződésekre nem vonatkoznak — szóról szóra átvétetett; a bajor törvény pedig, midőn rendeli, hogy az okirat felvételének egyéb szabályai a végrendelkezéseknél is megtartassanak, a 69. §-ára is czéloz, mely a még kézjegyezni sem képes fél ügyletének felvételét szabályozza. Törvényhozásunk azonban bizván a bajor szövegben — ennek 60. §-át minden további combinatió nélkül, vagyis arra való tekintet nélkül vette át, hogy hisz a kézjegyezni nem képes felekről bizonyosan csak elnézésből egyátalában hallgat! Hogy pedig ez csak is elnézésnek tulajdonitandó — azt már a 80 §-nál igazoltuk. Az osztrák törvény e tekintetben és átalában véve is végrendelkezések tekintetében igen szabatosan intézkedik, szabatosabban mint a bajor törvény, úgy hogy sajnáljuk, miszerint törvényhozásunk épen e tekintetben tért el az osztrák törvénytől; ez utóbbi ugyanis 70. §-ában világosan kiemeli a szóbeli végrendelkezéseket is, ezeket az irásbeliekkel együtt ugyanazon szabályok alá vonván.

A közjegyző tehát törvényünk szellemében **szóbeli** végrendelkezéseket is vehet föl, és e körül egészen úgy jár el, mint irásbeli végrendelkezéseknél, azon különbséggel, hogy a fél által a meghivott két tanu vagy másik közjegyző jelenlétében szóval kijelentett végakaratot jegyzőkönyvbe foglalja, és ezt a meghivott két tanu vagy másik két közjegyző által felolvasás után aláiratja. Hogy az egyik tanu a jegyzőkönyvet az akadályozott fél nevében is aláirja, a mint ezt a 80. §-nál szinte nem szükségesnek ugyan, de az ott emlitett oknál fogva óvatosságból csak kivánatosnak tartottuk — az szóbeli végrendeletnél nemcsak nem szükséges, hanem ennek természetével ellenkeznék is, és igy bátran mellőzhető is; — mert a fél által aláirt végrendelet (a tanu pedig a fél aláirását pótolja) az átalános törvényes felfogás szerint (bárki irta volna azt) — irásbeli végrendelet. Hogy továbbá a szóbeli végrendelkezés jegyzőkönyvbe történt foglalása után a félnek is felolvastassék, az szintén igen czélszerü, de az anyagi törvényben gyökerező átalános felfogás szerint nem okvetlen szükséges intézkedés, mert a szóbeli végrendelkezést már maga a szóbelileg tett kijelentés képezi — és annak irásba foglalása nem egyébb, mint az emlékezetet elősegitő puszta feljegyzés. — Sőt oly esetben, midőn a végrendelkező a közben, mig végakarata jegyzőkönyvbe foglaltatik, meghalálozik, vagy eszmé-

letét elveszti — annak felolvasása többé kivihető nem is volna. Az óvatos közjegyző azonban a jegyzőkönyvet, mielőtt azt a tanuk vagy a másik közjegyző által aláiratná, ezeknek jelenlétében a félnek mindég felfogja olvasni, és a helyes felvételt ez által megerősittetni, ha mindez egyátalában lehetséges; ellenkező esetben pedig a felolvasást akadályozó okot legalább az okiratban megemliteni.

2. A 82. §. szabályának meg nem tartása esetében az okirat közokirati erővel nem bir. (68. §.)

83. §.

Ha nyilt irásbeli végrendelet készen nyujtatik át a közjegyzőnek a végett, hogy az közokirat minőségével ruháztassék fel, a közjegyzői okiratokra nézve előszabott kellékeken felül a következők tartandók meg:

a) a végrendelet csak olyan féltől fogadtatik el, a ki az okirat nyelvén irni-olvasni tud s az okiratot sajátkezüleg aláirta, — miről a közjegyzőnek meg kell győződnie;

b) a fél a végrendeletet személyesen köteles átadni, két tanu vagy egy másik közjegyző jelenlétében s azon világos kijelentéssel, hogy az, az ő végakaratát foglalja magában;

c) az egész ügymenetről jegyzőkönyv vétetik fel, melyhez az átadott végrendelet mellékleneddő, annak megjegyzése mellett, hogy a jelen §. határozatai teljesittettek. A zárt végrendeletekről a letéteményekre vonatkozó szabályok intézkednek.

1. A kormányjavaslaton e szakaszra vonatkozólag a képviselőház központi bizottmánya lényeges változást tett. Ugyanis: a kormányjavaslat e szakaszban a készen átadott végrendelkezések, és pedig úgy a nyilt, mint a zártakra nézve közös szabályokat állitott fel; és a fenti három ponton kivül (itt is határozottan a bajor törvényt követve) még következő két pontot felvette volt:

„*c)* a közjegyző vagy magán az okiraton, vagy ha ez zárt boritékban adatott át, a boritékon megjegyzi, hogy az átadott okiratot a fél saját végrendeletének nyilvánitotta; és ezen záradékot mind

maga a közjegyző aláirja és pecsétjével ellátja, mind a tanuk, illetőleg a második közjegyző aláirják."

„*d)* ha a boriték nincs kellőleg lezárva, vagy ha az érintett záradék magára az okiratra nem irható: a közjegyző ez utóbbit borítékba teszi, a boritékot hivatalos pecsétjével lezárja s az előbbi pontban érintett záradékot ezen boritékra irja."

A központi bizottmány azonban (jelentése szerint) nem vélte megengedhetőnek azt, hogy „a **zárt** boritékban átadott végrendelet is közokirat erejére emeltethessék, és igy a zárt végrendeleteket csak mint letéteményt kivánta tekintetni", — minek folytán a kormányjavaslat fennközlött *c)* és *d)* pontját egészen törölte, és helyibe a 83. §-ba e végtételt felvette: „A zárt végrendeletekről a letéteményekre vonatkozó szabályok intézkednek".

A központi bizottmány e javaslata mindkét házban minden felszóllalás nélkül elfogadtatott.

E szövegezés azonban, eltekintve az intézkedés lényegétől, nemcsak a rendszerességet, hanem első pillanatra a világos értelmet is sérti, — mert az, a helyett, hogy külön szakaszban önálló intézkedés gyanánt directe kimondatott volna e tilalom: miszerint „zárt boritékban átadott végrendelkezés közokirat erejére nem emeltethetik", — azon feltevésre vezet, hogy a törvény más helyen levő oly (bár csonka) szabályokra kiván utalni: melyek a **zárt** végrendeleteknek közokirati erővel leendő mikénti felruházásáról szólnak; mert hisz különben nem volna értelme a kérdéses utalás felvételének oly szakaszba: mely a **nyilt** végrendelkezésnek **nem letételéről,** hanem közokirati erővel való felruházásáról intézkedik![1])

A mi azonban az intézkedés lényegét illeti, jellemző, hogy daczára e tilalomnak: mégis még **zárt** végrendeletek is emeltethetnek közokirati erőre, és pedig épen a 83. §. óvatos alkalmazása által, mert a zárt végrendelet fogalma nem abban áll, hogy a végrendelet **boritékba lezárva** vagy lepecsételve adassék át, hanem áll oly intézkedésben, mely a végrendelet tartalmának titokban

---

[1]) E tévedésben mi is voltunk, mig a központi bizottmány jelentését kezeinkhez nem kaptuk, mely annak valódi intentiója felett minden kételyt eloszlatott.

tartását biztositja. Ha tehát a központi bizottmány e distinctiót szem előtt tartja, akkor nyugodtan directe felállithatott volna oly szabályokat is, melyek a zárt végrendeletek közokirati erőre leendő mikénti emelkedését előirják, holott a törvény jelenlegi intézkedése a gyakorlati szükséggel merev ellentétben áll!

A közjegyző pedig, ha nála valamely fél az emlitett czélból végrendelkezését bemutatja, következő eljárást fog követni:

A közjegyző ugyanis mindenekelőtt, ha a felet személyesen nem ismerné, a 70. §. értelmében annak ugyanazonosságáról vagy két tanu, esetleg egy másik közjegyző bizonysága, vagy más hitelt érdemlő módon meggyőződik, azután azon kérdést intézi a félhez: valjon nyilt vagy zárt végrendelkezést akar-e tenni?

a) Az utóbbi vagyis azon esetben, ha a fél zárt vagy (a világosabb értelem kedvéért mondjuk) titkos végrendelkezést akar tenni — a közjegyző a féltől a végrendeletet átveszi, ha az netalán boritékban volna lezárva: a boritékot felbontja, **a nélkül azonban, hogy az okirat tartalmát elolvasná** (mely szabályt az eljárás utolsó perczéig fogja megtartani), továbbá: meggyőződik arról, hogy a fél az okirat nyelvén irni-olvasni tud, s az okiratot sajátkezüleg aláirta; (*a* pont); megkérdezi továbbá a felet két tanu, vagy egy másik közjegyző jelenlétében: valjon az átadott okirat szabadon eltökéllett végakaratát foglalja-e magában — és ha a fél e kérdésre az emlitett személyek jelenlétében határozott igenleges feleletet ad (*b* pont) — az átadott végrendeletre azon záradékot irja, hogy a fél, kit a közjegyző vagy személyesen ismer, vagy kinek ugyanazonosságáról a 70. §. által előirt módon meggyőződött (79. §. *c* pont) a személyesen átadott zárt végrendelkezését az együttesen jelenlévő tanuk esetleg másik közjegyző előtt saját végakaratjának jelentette ki, és hogy a fél a nevezett személyek előtt az okirat felolvasát azon kijelentés mellett mellőztetni kivánta, miszerint azt maga olvasta, esetleg irta (79. §. *d e* pont), — mire e záradékot a kelettel a 79. §. *f)* pontja értelmében ellátja, azt a kérdéses személyekkel aláiratja, a nélkül azonban, hogy ezeknek a tartalom megtekintését megengedné, és azt végre saját aláirásával, mind pedig pecsétjével is ellátja, mihez a netáni másik közjegyző pecsétje is járul (79. §. *g* pont).

Mindennek megtörténte után a közjegyző a végrendeletet boritékba zárja, és ezt nemcsak saját pecsétjével, hanem a fél megnyugtatására ennek magán pecsétjével is akként lepecsételi, hogy a boriték ezeknek megsértése nélkül felbontható ne legyen — ezenkivül

kivánja a nagyobb praecisió is, hogy a boritékra a tartalmat ismertető megjegyzés, illetőleg záradék is vezettessék.

Végre pedig felvesz a közjegyző az egész ügymenetről, ugy a mint az mozzanatról mozzanatra kifejlődött, jegyzőkönyvet, mely a 79. §. *a)* és *b)* pontja értelmében valamennyi résztvevő személyeknek családi-, kereszt- vagy melléknevét, minőségét, állását és lakhelyét, illetőleg székhelyét is magában foglalja, és mely ugyanazok által a fennebbi módon azon záradék mellett, hogy a 82. §. határozatai teljesittettek, aláiratandó, s pecsétjükkel ellátandó.

E jegyzőkönyvhez csatolandó most a boritékba zárt végrendelet, mely a 81. §. szellemében avval együtt képezendi a közjegyzői okiratot.

b) Azon esetre pedig, ha a fél nyilt végrendelkezést kiván tenni, — a közjegyző kezdettől végéig ugyanazon eljárást követ **azon egyedüli különbséggel,** hogy a végrendeletet a fél kivánalmára az együttesen jelenlevő tanuk esetleg másik közjegyző előtt felolvassa, ezt a kérdéses záradékban is megemlitvén (79. §. c pont) és a végrendeletet a 83. §. *c* pontja szerinti jegyzőkönyvhöz **nyiltan** csatolja.

c) Megtörténhetik, hogy a fél a közjegyzőben bizván, a végrendeletnek csak a tanuk előtti felolvasását kivánja mellőztetni; ez esetben az *a)* pontban leirt eljárás a félnek e kivánalmához képest követendő és a záradékok is e szerint szerkesztendők. A végrendelet pedig ily esetben az ügyleti jegyzőkönyvhöz szintén nyiltan csatolható.

Az ilyen végrendelet is tulajdonképen zárt, helyesebben titkosnak tekintendő, mert a végrendelkező akaratjáról a közjegyzőn kivül harmadik személy tudomást nem szerezhet, a közjegyző részéről titoktartást pedig annak esküje, illetőleg is a törvény biztositja.

Ismételjük tehát, hogy nemcsak nyiltan, hanem zárva vagy is titkosan átadott kész végrendelet is ugyancsak a 83. §. értelmében emelhető közokirati erőre — a nélkül hogy a törvény szabálya csak legkevésbé is sértetnék meg, mert hisz a közjegyző a netáni boritékot felbontja, vagy a fél által felbontatja, és azután mind arról, miről nem titkos végrendeletnél kell meggyőződnie, a titkos végrendeletnél is biztosan meggyőződhetik — a nélkül, hogy ennek tartalmát elolvasnia, vagy ismernie kellene, és mert végre az: hogy a végrendelet boritékba zárva csatoltatik az ügyleti jagyzőkönyvhöz, épen semmi változást nem tesz az eljárás

törvényességében! Épen ezért és másrészt épen a zárt végrendeletnek fennebb jelzett fogalmánál fogva tehát nem juthatunk más következtetésre, mint arra: hogy a törvényhozás, midőn magáévá tevén a központi bizottmány javaslatát, a „**zárt**" végrendeleteknek közokirati erőre való emelését indirect kizárta — a „**zárt** végrendeletek alatt nem minden titkos, hanem csak a „**zárt boritékban átadott**" végrendeleteket értette — **mit a központi bizottmány jelentése, illetőleg indokolása is eléggé jelez.** E felfogás mellett szól a törvény szelleme átalában is, mert azt feltenni mégis csak nem lehet, hogy a törvényhozás egyátalában lehetetlenné akarta volna tenni azt, hogy a közjegyző előtt közokrati erővel **titkos** végrendelet szerkesztessék! Ily szabályt más törvényekben alig is találnánk.

Mindenesetre azonban szomoru, hogy a törvény hiányos szövegezése különbféle kételyekre okot szolgáltat!

2. Különösen hangsúlyozzuk, hogy kész irásbeli végrendelet csak oly fél részéről ruházható fel közokirati erővel, ki olvasni-irni tud (*a* pont). Ki tehát nem tud olvasni-irni, az a közjegyző előtt csak a 82. §. szabályai szerint alkothat végrendeletet.

3. A tanuknak a mint már jeleztük, a készen átnyujtott végrendelkezéseknél is együttesen kell jelen lenniök, ez következik nemcsak az anyagi törvénynek a magán végrendelkezésekre nézve előirt szabályaiból, és az előbbi 82. §. *b)* pontjának hasonlatosságából, hanem abból is, hogy a törvény a tanuk jelenlétét e 83. §. *b)* pontjával is nem a fél kijelentéséhez, hanem a végrendeletnek ezen kijelentés kiséretében történendő átadásához köti, mely átadásnak tenye csak egyszer, tehát a tanuk együttes jelenlétében történhetik meg.

4. A 83. §. szabályának megszegése az okirat közokirati erejét enyészteti el. (68 §.)

84. §.

A közjegyző az átvételről a félnek elismervényt ad, s a végrendeletet biztos helyen megőrzi.

A fél azonban a végrendeletet azonnal is magához veheti. Ha később kivánja annak visszaadását, ez csakis saját, vagy az e czélra külön hitelesitett meghatalmazványnyal ellátva, megbizottjának kivánságára teljesithető.

A visszaadásról jegyzőkönyv vétetik fel.

A végrendelet a visszaadás által nem veszti el közjegyzői okirati minőségét, ha az változatlanul és sértetlenül fentartatik; azért erről a közjegyző a visszaadás alkalmával a végrendelkezőt felvilágositani, s a visszaadásról felvett közjegyzői okiratban ennek teljesitését megemliteni köteles.

1. Ha a fél a végrendeletet azonnal veszi magához, akkor természetesen ugy az első bekezdésben emlitett elismervény kiadása, mint a harmadik és utolsó bekezdésben emlitett jegyzőkönyv felvétele feleslegessé válik, mert ily esetben a visszaadás ténye, és az utolsó bekezdésben emlitett figyelmeztetés megtörténte a 83. §. *c)* pontjában emlitett ügyleti jegyzőkönyvben constatálható.

2. Midőn a törvény az utolsó bekezdésben a bajor törvény 26. §-át követve azt rendeli, hogy a végrendelet a visszaadás által a közjegyzői okirat minőségét nem veszti el, elejtette a közjegyzői okirat közhitelességének egyik legfontosabb feltételét és eltért a közhitelesség állandó ellenőrzésének legbiztosabb módjától, melyet az okiratnak a közjegyzői irattárban való letétele és őrzése nyujt, és mely oly régi, mint maga a közjegyzői intézmény. Ezen letétel hiánya pedig épen a végrendelkezéseknél a legveszélyesebb, mert mig a többi kétoldalu jogügyletekről szóló közjegyzői okiratokat hamisitás és megsemmisités által elkövethető visszaélésektől maguknak a feleknek kölcsönös ellenőrzése óvja meg eléggé, addig az ilyen ellenőrzés, végrendelkezéseknél egyátalán hiányzik, azért a jelzett visszaélések is könnyebbek és valószinübbek lesznek.

De még közelebb fekszik a végrendelet egyszerű félretételének veszélye az örökhagyó halála után, — mi a közjegyzői őrizés esetében teljesen ki volna zárva!

Az osztrák kormány tehát, mely a közjegyzői törvény javaslatával egyebekben szintén a bajor törvényre támaszkodott, nem oknélkül emelte ki a bajor törvény fennti intézkedésének hátrányát[1]) és nem oknélkül mellőzte azt.

Még inkább fokozta azonban a képviselőház központi bizottmánya a kérdéses rendszabály veszélyeit, midőn a bajor törvény 61. §. 2. és 3. pontjának e rendszabály mel-

---

[1]) Lásd az indokait 32. l.

lett épen nélkülözhetlen, s a kormány által is felvétetni javasolt és fennebb a 134. lapon közlött azon rendeleteit egyszerüen kitörölte, melyek a visszaadott végrendeletnek szorosabb összefüggését a közjegyző eljárásával, illetőleg a közjegyzőnél visszamaradó jegyzőkönyvvel biztositották volna.

Ily körülmények közt tehát az óvatos közjegyző a félhez nemcsak a 84. §. utolsó bekezdésében foglalt figyelmeztetést intézni, hanem azt ennek kapcsában a végrendelet visszaadásának jelzett veszélyeiről is felvilágosítani fogja.

85. §.

Miholyt a közjegyzőnek tudomására jut, hogy oly személy után nyilt meg örökösödés, kinek végrendeletét eredetiben őrzi, köteles ezt kihirdetés végett az eljáró biróságnak benyujtani, habár az érdekeltek még nem jelentkeztek, vagy a bemutatást nem szorgalmazták volna is.

A kihirdetés azonnal a közjegyző jelenlétében történik. A végrendelet pedig, miután egy hitelesitett másolata a kihirdetési jegyzőkönyvhez mellékeltetett, további őrizet végett a közjegyzőnek adatik vissza.

1. A törvény azon elvet állitja fel, hogy az okirat eredetijének (jegyzőkönyvnek) őrzése azon közjegyzőt illeti, ki azt felvette, és hogy neki azt a törvény által meghatározott eseteket vagy birói meghagyásokat kivéve, senkinek kiadnia nem szabad (133. 135. §§.) A törvény tehát csak ragaszkodik ezen helyes elvhez, midőn rendeli, hogy a közjegyző szükség esetén köteles ugyan a végrendeletet kihirdetés végett a biróságnak bemutatni, de hogy a kihirdetés a közjegyző jelenlétében történvén, a végrendelet neki megint visszaadassék. — Következik pedig abból, hogy a törvény által figyelmen kivül hagyott azon esetben, ha a biróság, melynek székhelyén a közjegyző irodája van, nem a hagyatékot tárgyaló biróság, — a végrendelet kihirdetése is nem az „eljáró“, hanem az előbbi, t. i. azon biróságnál történik, melynek székhelyén a közjegyző irodája van, — és pedig akár a biróság, akár a közjegyző kezdeményezéséből.

2. A másik elv az, hogy a közjegyzői okiratról hiteles másolatot úgy a mint akár micsoda más kiadványt is adni: szintén csak azon közjegyző tisztében és jogában áll, ki azt őrzi (137. §.), —

ebből megint következik, hogy a kihirdetési jegyzőkönyvhöz szükséges hiteles másolatot a hagyaték költségére a közjegyző szerkeszti, és pedig azt az általa felvett vagy készen átadott nyilt végrendelet esetében mindjárt magával hozván, zárt végrendelet esetében pedig a biróságnak utólag bemutatván.[1])

3. Kétes: valjon nem alkalmazandók-e ezen elvek azon magánvégrendeletekre is, melyek puszta letétemény gyanánt tétettek le a közjegyzőnél? — Az osztrák törvény szerint ezeket a közjegyző az örökhagyó halálával egészen a hagyatéki biróság rendelkezése alá tartozik bocsátani (111. §.), és pedig helyesen, mert azok nem közjegyzői okiratok; magán okiratok pedig, melyeknek keletkezésök, szabályosságuk és bizonyitási erejükhöz a közjegyzőnek semmi köze, — egyátalán nem tartoznak a közjegyzői irattárba.[2]) Mi azt hisszük törvényünk szempontjából is szükséges e megkülönböztetés, úgy a mint ez a kormányjavaslatban is élesen ki volt fejezve, és csak is a központi bizottmánynak a 83. §-on tett módosítása folytán mosódott el annyira, hogy most utólag csak értelmezés utján lehet megint ráakadni. Azt hisszük tehát, hogy a közjegyző által őrzött magánvégrendeletek a végrendelkező halálával egészen a biróság rendelkezésére bocsátandók, mert eltekintve az osztrák törvényben is érvényesitett fennebb kiemelt helyes elvtől: a 85. §-on semmi változás nem történt, az tehát a kormányjavaslat felfogása szerint értelemezendő, — a kormányjavaslat pedig a közjegyző által „őrzött" végrendelet alatt csak a közjegyzői okiratra emelt végrendeletet értette.

86. §.

Ha a fél végrendeletét közokiratban visszavonni akarja, a 82., 83. §§. határozatai szolgálnak zsinórmértékül.

Ha a visszavont végrendelet ugyanazon közjegyző előtt vétetett fel, a visszavonás az eredetileg felvett közjegyzői

---

[1]) E szabályokat igy specialisálja az osztrák törvény is 111. §-ában. A bajor és franczia törvények szerint pedig maga a közjegyző hirdeti ki a végrendeleteket. Reménylhető, kivánatos legalább, hogy az örökösödési eljárás szabályozása alkalmával az nálunk is mondassék ki.

[2]) A közokiratok az őrzési kezelés tekintetében is egészen külön szabályok alá esnek, és azok képezik a tulajdonképeni közjegyzői irattárt. Azok t. i. külön ügykönyvbe igtatva, külön helyen illetőleg nyalábokban őrizendők is. (136., és 151. §§.)

okiraton, és ha átadott irásbeli végrendeletre vonatkozik, ezen végrendeleten jegyzendő fel.

1. A visszavonás indirekt a végrendelet külső megsemmisítése (az aláirás kivágása, a tartalom keresztülhuzása) továbbá ujabbi ellenkező végrendelkezés által (részben vagy egészen), vagy pedig direkt visszavonás által történhetik. A legelől említett visszavonás neme csak oly irásbeli végrendeleteknél alkalmazható, melyeket a fél a 84. §. értelmében visszavett — a közjegyző által felvett (szóbeli vagy irásbeli) vagy a neki készen átadott és nála maradt végrendelkezések tekintetében azonban a megsemmisítés általi visszavonás már a közjegyzői hivatás szellemével ellenkezik — azoknál tehát csak a direkt vagy a későbbi végrendelkezés általi visszavonás alkalmazható, mi azonban nem zárja ki, hogy az okiraton tényleg történt oly külső változás által, mely a közokirati erőt elenyészteti, maga a végrendelkezés is megsemmisül, csak hogy az nem indirekt visszavonásnak, hanem oly érvénytelenségnek volna tekintendő, mely egyenesen a törvény szabályainak megsértése folytán beállott, és melyért a közjegyző felelősségre is vonatnék.

Kétségkivüli azonban, hogy még a közjegyzői okirat erejével biró végrendelkezés is magán okirat által vonathatik vissza.

A törvény azonban itt csak a közokirati visszavonásról szólhat, mi az általában fennálló törvényes elvek szerint ugyanazon szabályok alá esik, mint a végrendelkezés maga. Szükséges pedig, hogy a visszavonás minden zavar és visszaélés megelőzhetése végett magán a végrendelkezési okiraton is tüntessék ki.

2. Feltünő, hogy a törvény sehol sem rendeli, miszerint a közjegyző a végrendelkezés visszavonásáról, ha az nem nála őriztetik, a végrendeletet őrző társát vagy hatóságot azonnal értesíteni köteles legyen. Beállhat ugyanis az eset, hogy ezen utóbbi közjegyző a történt visszavonásról mit sem tudván, a végrendelkező halála után a végrendeletet kihirdetteti, mi által, ha megint az előbbi közjegyző sem nyert értesülést a fél haláláról, csak zavarok, perek, és veszteségek támadhatnak. Ez megtörténhetik különösen, ha a közjegyzők távolabb kerületekben székelnek egymástól. A kérdéses intézkedés egyébiránt oly annyira magától értetődik, hogy azt a közjegyző a törvény utasítása nélkül is követendi.

87. §.

Ezen fejezet határozatai a fiókvégrendeletekre és öröklési szerződésekre nézve is alkalmazandók.

Ide tartoznak a halálesetérei ajándékok, sőt mindazon élők közti ügyletek is, melyek halálesetérei intézkedést is foglalnak magukban.

Természetes azonban, hogy a kétoldalú halálesetérei jogügyletekre (öröklési szerződés, halálesetérei ajándékra) a 86. §. egyáltalában nem alkalmazható, mert azok nem visszavonás, annál kevésbé egyoldalú visszavonás, hanem csak ujabbi jogügylet által szüntethetők meg. Kivétel alá esnek e tekintetben a kölcsönös végrendelkezések, mert ezek nem jogügyletek, azok tehát minthogy az egyes végrendelkezők lekötve nincsenek, egyoldalúlag is visszavonhatók. Megjegyeztetik pedig, hogy ezen egyoldalú visszavonás hatálya csak a visszavonó fél rendelkezését, de nem egyszersmind a másikét is szünteti meg, ez utóbbiét csak azon esetre, ha ez feltétel gyanánt kimondatott (correspectiv végrendelet). Mindkét esetben kell azonban, hogy a közjegyző a történt egyoldalú visszavonásról a másik végrendelkezőt is értesítse, mert e visszavonás még nem correspectiv végrendelet esetén is befolyással lehet annak intentiójára; — e kötelesség már a közjegyző mint szakavatott tanácsadó hivatásából is folyik.

VIII. FEJEZET.

Tanusitványok.

88. §.

Tanusitványokat a közjegyző csak a jelen törvényben meghatározott tényekről és körülményekről adhat.

Ellenmondásba jön magával a törvény, midőn ezen, úgy ismételve a 105. szakaszban is tanusitvány kiadását csak „a jelen törvényben meghatározott tények és körülményekről“ engedi, és e „tényeket“ taxative még is fel nem sorolja, a mint ezt különösen a 97. §-nál fogjuk látni. De nem is lehetne még a lehető

legcasuisticusabb törvénynyel sem mindazon egyes tényeket kimeriteni, melyeknek constatálását valamely érdek kivánatossá tesz, — oly sokoldalú a jogforgalom és annyi speciális esetet idéz az elő; azért tehát a 88. §-hoz hasonló tilalmat az általunk összehasonlitólag ismertetett idegen törvényeknek egyike sem mond ki; sőt még az osztrák törvény, melyből törvényünk (a 102. és 103. §§-t kivéve) ezen egész fejezetet vette át, sem kisérli meg az egyes esetek részszerű felsorolását, bár az különben a tanusitványok körüli eljárást a legkimeritőbben és legrészszerübben szabályozná.[1])

A) Okiratok másolatainak hitelesitése.

89. §.

A közjegyző tartozik a hitelesitendő másolatot az eredetivel pontosan összeegyeztetni, és ha ez utóbbit elszakasztottnak, keresztülhuzottnak vagy egyébként aggályosnak találja, vagy ha abban valamely igazitást, törlést vagy hozzáadást tapasztal, ugyszintén, ha a másolat az eredetinek csak némely pontjait foglalná magában, — e körülményeket vagy a másolat végén külön jegyzetben, vagy a hitelesitési záradékban megemliteni.

A hitelesitési záradékban egyszersmind megjegyzi, hogy a másolat állitólag eredetiről iratott-e le, vagy valamely kiadványról, avagy hitelesitett másolatról; továbbá megnevezi azon hatóságot vagy személyt, a kinél az eredeti saját meggyőződése vagy a fél állitása szerint létezik, vagy a ki azt nála felmutatta. Ezen záradékot a közjegyző, annak bizonyitása mellett, hogy a másolat a felmutatott okirattal egyezik, sajátkezüleg aláirja és hivatalos pecsétjével ellátja.

---

[1]) Ugy látszik azonban, a törvény a tilalmat nem a tanusitvány tárgyára (a tények, körülményekre), mind inkább a tanusitvány nemeire, módjaira és irányára vonatkoztatja csak; ezt különösen az indokokból is véljük következtethetni (15. l.), melyek a 102. és 108. §. rendeletét ily formulázásban emelik ki: „Minden egyéb tanusitvány kiadása“, nem pedig: „minden egyéb tény és körülmény tanusitványa“ ki van zárva.

Ha a hitelesitendő másolat több ívből áll, a 66. §. hasonszerű alkalmazásának van helye.

1. Nem szükséges, hogy a közjegyző az okmány nyelvét értse. [1])

2. Egyszerű másolatról nem lehet másolatot hitelesiteni, mert a törvény taxative sorolja fel az „eredetit", „a kiadványt", és „hiteles másolatot", melyekről hiteles másolatok adhatók.[2])

3. A közjegyző a hitelesitési záradékban azért bizonyithatja csak, hogy a másolat „állitólag" eredetiről iratott le, mert a közjegyző sem az illető irat eredetiségeért, sem valódiságáért nem kezeskedhetik [3]); ebből azonban nem következik, hogy a közjegyző a záradékból e szót „állitólag" elhagyja, ha a felmutatott okirat eredetiségéről oly annyira meg van győződve, hogy azért a felelősséget is átvállalhatja.

4. Ha a hitelesitett másolat több ivből áll, ezek zsinórral összefüzendők, s a zsinór két vége az utolsó lapon a közjegyző pecsétjével megerősitendő, és ezenkivül minden egyes iv a közjegyző sajátkezű aláirásával ellátandó. (66. §.)

5. Valamely okmányról kivonatot adni, illetőleg hitelesiteni: ugy látszik a 88. §. indirect tilalmánál fogva nem szabad. [4])

B) Kereskedelmi s üzleti könyvek kivonatainak hitelesitése.

90. §.

Kereskedelmi s üzletkönyv-kivonatok hitelesitésénél a közjegyző a kivonatot az eredeti könyv illető tételeivel összeegyezteti s egyuttal megvizsgálja: vajjon e könyv az annak

[1]) A mint ezt az osztrák törvény elő irja (77. §.)

[2]) Az osztrák törvény ezt nem tiltja (77. §.), de igen is a szász és badeni törvények (62. és 72. §.)

[3]) Indokok 15. l.

[4]) A szász törvény 60. §-a a kivonatok kiadását világosan megengedi, csak előirja, hogy a kivonatban, az illető helyeken az eredeti okmány mellőzött szövege vonásokkal jeleztessék. A többi törvények kivonatokról hallgatnak, vagy is azoknak kiadását, (mert a 88. §.-hoz hasonló tilalmat az egész fejezet elére nem irnak) indirect megengedik.

hitelességére megkivántató törvényes kellékekkel el van-e látva, s vajjon az a törvényben előszabott módon vezettetik-e?

Ha e részben semmi aggály nem forog fenn, a hitelesitési záradékot a kivonatra irja, azon megjegyzéssel, hogy a kivonat az eredeti könyv illető tételeivel teljesen megegyezőnek találtatott, s hogy a könyv az annak hitelességére megkivántató törvényes kellékekkel bir és a törvényben előszabott módon vezettetik.

1. A törvény itt csak bejegyzett kereskedők, iparosok és gyárosok könyveiről szól — a nem bejegyzettek könyvkivonatainak hitelesitése az előbbi § alá esik. A könyv pedig az annak hitelességére megkivántató törvényes kellékekkel el van látva, és a törvényben előszabott módon vezettetik, ha az 1844. évi VI. tczikk 13. §-ával módositott váltótörvény (1840. XV. tczikk) II. része 106. §-ának szabályai megtartattak. [1])

[1]) Az 1840. XV. tcz. II. részének 106. §-a már az 1844. évi VI. tczikk 13. §-ával módositva pedig igy szól:

„Váltó tszék előtt csak azon kereskedők és gyártók könyvei fognak fél próbát tevő hitelességgel birni, kik aláirási czimöket (Firma) a II. rész 2-ik fejezetének értelmében a váltótörvényszéknél bejegyeztették. De könyveiknek hitelességére szükséges az is, hogy:

a) „Könyveiket selyem zsinórral vonassák körül a váltó-törvényszéknél, mely ennek két végét pecsétjével erősitendi, a lapok számát pedig feljegyzendi." (1840: XV: 106. §.)

b) „Minden a kereskedés vagy gyártás köréhez tartozó, de időre tett kereskedési ügyletek (Handels Zeit-Geschäfte), származzanak azok bár hitelbe tett adásvevés, vagy egyéb kereskedési vagy váltói üzletekből, a fentebbi módon hitelesitett első feljegyzési könyvekbe (Strazza Journal, Prima-Nota, Cassabuch) időrend s az illető segédkönyv száma szerint jegyeztessenek fel." (1844: VI.: 13. §.)

c) „Ezen számvétel „tartozik és követel" (credit und debet) szóval jegyzett rovatába, minden ezen személyt illető tétel (Posten) az első feljegyzési, vagy segédkönyvből, annak lapszámával sommásan átvitendő." (U. o.)

d) „Az első feljegyzési, vagy segédkönyvbe a kereskedő- vagy váltóügynek, esztendejének, havának és napjának megjegyzése mellett, a jogczim is, p. o. adásvevés, csere, kereskedési dij stb., melyből a kereskedői ügy eredett megneveztessék." (U. o.)

e) „Közbenjárók által eszközlött fontosabb kereskedői ügyekben, ezeknek neve is az első feljegyzési könyvbe beiktandó;" (1840: XV: 106. §.)

f) „A számvételi vagy főkönyv, egy időben, vagy maga a kereskedő s gyártó, vagy pedig egy arra rendelt segéde által vezetendő; az első feljegyzési

2. Az eljárásról jegyzőkönyvet felvenni, vagy azt az ügykönyvbe bevezetni nem szükséges (103. §.)

C) Forditások.

91. §.

A közjegyző azon nyelveken, a melyekre kinevezési oklevelében vagy utóbb feljogosittatott, forditásokat eszközölhet s a forditás helyességéről tanusitványt adhat.

A forditás vagy az eredeti okiratra iratik, vagy ezen okirathoz füzetik, a 66. §. hasonszerü alkalmazása mellett.

A közjegyző köteles a forditmány végén ennek az eredetivel való megegyezését bizonyitani, és e tanusitványt a hitelesités helyének és idejének kitétele mellett sajátkezüleg aláirni és hivatalos pecsétjével ellátni.

Az eljárásról jegyzőkönyvet felvenni, vagy azt az ügykönyvbe bevezetni nem szükséges. (103. §.)

D) Névaláirások hitelesitése.

92. §.

A névaláirás valódiságának bizonyitása végett szükséges, hogy a fél a közjegyző előtt vagy sajátkezüleg irja alá az okiratot, vagy az ezen már létező aláirást sajátkezü aláirásának ismerje el.

---

vagy segédkönyvek azonban egy időben, felváltva több kezek által is vezettethetnek." (1844 : VI : 13. §.)

g) „Egyes levelek kivágása vagy beragasztása, minden kivakarás, egyes tételek (Posten), lényeges szavak későbbi beiktatása és szokatlan hézag hagyása a könyvek hitelességét elenyészteti." (1840 : XV : 106. §.)

h) „Zsidó nyelven irt kereskedői könyvek váltó-törvényszék előtt nem bizonyitanak."

i) „Nemkülönben, ha a könyvvivő bukás (Falliment), fizetés szünet (Zahlungseinstellung) és a hitelezők követeléseinek lealkudása (Behandlung der Gläubiger) vagy csalási vétkek miatt bizodalmat nem érdemel, jövendőre bizonyitó — könyveket nem vezethet." (U. o.)

A hitelesitési záradék, az ügyszámra hivatkozással s a közjegyző aláirása és hivatalos pecsétje mellett az eredeti okiratra jegyeztetik.

1. A névaláirás hitelesitésénél, ugy a következő tanusitásoknál szükséges már, hogy a közjegyző jegyzőkönyvet vegyen fel (103. §.), melybe a tanusitványt kérő fél, a netáni tanuk, és egyéb szereplőknek a 79. §. *a)* és *b)* pontja szerinti megnevezése és a kérelem beigtatandó, és mely ugy amazoknak mint pedig a közjegyzőnek aláirásával, és ez utóbbinak pecsétjével is ellátandó.

2. Legelső feladata a közjegyzőnek az aláirás hitelesitésénél, hogy a fél ugyanazonosságáról meggyőződést szerezzen; ha tehát a közjegyző a felet nem ismeri, alkalmas ugyanazonossági tanuk hivandók meg; hogy ezek a jegyzőkönyvet aláirják, azt a 103. §. világosan rendeli, de nem azt: hogy a hitelesitési záradékot is irják alá — és ez tudtunkkal sehol sem szokásos. Czélszerü azonban, sőt az általános gyakorlat is megállapitotta, és a 79. §. hasonlatosságából is következtethető; hogy a tanuk magát az okmányt a közjegyzői záradék előtt a fél aláirásának előttemezéseül aláirják.

A fél ugyanazonosságáról azonban a közjegyző magának más hitelt érdemlő adat által is szerezhet meggyőződést, csakhogy ezt ugy a jegyzőkönyvben, mint a záradékban megemliteni köteles (70. §. 79. §. *c)* pont [1]).

3. Az eljárás praecisiója kivánatossá teszi, bár azt a törvény nem rendelné is [2]), hogy a közjegyző a hitelesitési záradékban, és a jegyzőkönyvben az ügyszámon kivül arról is tegyen emlitést, valjon a fél előtte tette-e aláirását az okmányra, vagy a már rajta lévőt sajátjának ismerte-e el? Azt azonban, valjon a közjegyző a felet személyesen ismeri, vagy pedig ugyanazonossága az általa ismert tanuk által constatáltatott-e, megemliteni már azért is szükséges, mert ez utóbbi esetben a 79. §. *b)* pontja szerint a tanuk családi és keresztneve, polgári állása, lakhelye és alkalmazása is megemlitendő.

4. Mindaz, mi az a l á i r á s r a nézve áll, áll irni nem tudók vagy nem képesek tekintetében a k é z j e g y r e nézve is, mert a törvény az aláirást a legáltalánosabb értelemben veszi. Természetes azonban, hogy a közjegyzőnek a jegyzőkönyv és záradékban is azt,

---

[1]) Az o s z t r á k törvény ezen egyéb segéd adatokat kizárja, (79. §.) a b a j o r és s z á s z törvények pedig nem.

[2]) Az o s z t r á k azonban rendeli (79. §.).

hogy a fél irni nem tud, vagy tud ugyan, de nem képes, az akadály megjelölése mellett szintén megemlitenie kell (80. §.) Ily esetekben azonban még akkor is, ha a közjegyző a felet személyesen ismeri, két tanu vagy egy második közjegyző hivandó meg. (80. §.)

5. Hogy az ugyanazonossági tanuk mindketteje tudjon irni, nem szükséges (72. §.), elég, ha csak az egyik tud, ez esetben ez irja alá a másik tanunak nevét is, és ez utóbbi csak kézjegyet csinál. (80. §.)

6. Minthogy a közjegyző a névaláirás hitelesitésével csak a névaláirás valódiságát tanusitja, természetes, hogy magának az aláirt okmánynak tartalmáért nem felelős és az őt csak annnyiban érdekli, a mennyiben annak ismerete a hitesitési ügyletnek a jegyzőkönyvbe való bevezetéséhez szükséges. Ebből következik, hogy a közjegyző még carta biancán levő aláirást is hitelesithet, csakhogy ezt ugy a jegyzőkönyvben, mint a záradékban világosan kiemelnie kell [1]).

7. Kérdés, valjon a közjegyző oly esetben, midőn bejegyzett czimvezető aláirását hitelesiti, van-e jogositva egyuttal a czimvezetési jogosultságot is tanusitani? Nézetünk szerint igen, mert a közjegyző a 97. §. értelmében tényleges jelenségeket is tanusithat, ő tehát jogositva van a fél által felmutatott czégbejegyző törvényszéki végzés alapján arról is meggyőződni, hogy a fél tényleg czimvezetőnek lett bejegyezve, és ezt a végzésre való hivatkozással egyuttal a hitelesitési záradékban is megerősiteni. Kétségkivüli azonban, hogy a közjegyzőnek e tekintetben felette ovatosnak kell lennie, nehogy régi végzés alapján tényleg netán már megszünt czimjegyzési jogosultságot tanusitson. Más be nem jegyzett czimvezetést azonban a közjegyző csak akkor tanusithat, ha annak lételéről szintén közokmány (péld. közjegyzői okirat erejével biró társasági szerződés) alapján, tehát minden kétséget kizáró módon győződhetik meg. [2])

---

[1]) Schimkovszky, Handbuch zur öster. Notariatsordnung 170. l.

[2]) Tudvalevő dolog, hogy az általános gyakorlat szerint az osztrák közjegyzők is záradékban tanusitják a czimvezetési jogosultságot a névaláirás valóságával együtt, daczára annak, hogy az osztrák közjegyzői törvény a tanusitások körül is ugyanazon szabályokat állitja fel, mint törvényünk.

93. §.

Ha a közjegyző a fél nyelvét nem érti, a hitelesités meghitelt tolmács közbenjöttével történik.

E §. létét csak annak köszönheti, hogy az a törvénykezési rendtartásban is előfordul (551. §.). Különben nemcsak az eljárást nehezitőnek, hanem feleslegesnek is látszik lenni, mert nehezen láthatni át, hogy, — ha már általában, úgy miért volna épen hiteles tolmács közbenjárása szükséges, midőn nem arról van szó, hogy a jogügylet vétessék fel, hanem a félnek igen egyszerü, és nehány szóval kifejezhető kérelme értessék csak meg, minek magára a jogügyletnek lényegére semmi jelentősége nincsen.

E) Okirat előmutatása időpontjának bizonyitása.

94. §.

Okirat előmutatásának időpontja akképen bizonyittatik, hogy a közjegyző a fél megnevezése mellett az előmutatás helyét, évét, hónapját és napját, s ha a fél kivánja, azon órát is, a melyben az előmutatás történt, az okiratra feljegyezi, e tanusitványt sajátkezüleg aláirja és hivatalos pecsétjével ellátja.

1. Okirat előmutatásának időpontja kétféle irányban bizonyitható. Ugyanis érdekében állhat a félnek bizonyitani, vagy azt: hogy ő bizonyos okirat tényleges birtokában van[1]), vagy pedig azt: hogy a kezében levő bizonyos okirat más féllel bizonyos időben közöltetett.

A tanusitvány az okirat ugyanazonosságának constatálása végett magára az okiratra irandó — és annak tartalma a legfontosabb ismertető mozzanatok szerint az eljárásról a 103. §. értelmében felveendő jegyzőkönyvben megemlitendő.

2. Ha a közjegyző a feleket nem ismeri — köteles a 70. §. szabályát követni. (Lásd 103. §. utolsó bekezdését.)

---

[1]) A szász törvény 46. §. világosan szól ilyen körülmény bizonyitásáról.

F) Életbenlét bizonyitása.

95. §.

A közjegyző valakinek életbenlétéről bizonyitványt adhat, ha előtte az illető fél személyesen jelenik meg. A bizonyitás akkép történik, hogy a közjegyző a fél megnevezése mellett azon körülményt, hogy a fél személyesen jelent meg, ugyszintén a megjelenés helyét, évét, hónapját és napját, s ha a fél kivánja, azon órát is, a melyben a megjelenés történt, az okiratban megemliti s ezt sajátkezüleg aláirja és hivatalos pecsétjével ellátja.

1. Midőn a törvény követeli, hogy a fél a közjegyző előtt személyesen megjelenjék; ezt csak általános vagyis azon értelemben veszi, hogy a fél a közjegyzővel személyesen jelentkezzék, mi nem zárja ki azt, hogy a közjegyző menjen a netán akadályozott (beteg) fél lakására.

2. A fél ugyanazonosságát illető fennebbi elvek (92. §) itt is alkalmazandók.

3. Az eljárásról a 103. §. értelmében jegyzőkönyv veendő fel.

G) Közgyülési vagy választmányi (igazgatótanácsi) határozatok hitelesitése.

96. §.

Részvénytársulatok és más egyletek közgyülési vagy választmányi (igazgatótanácsi) határozatainak tanusitása czéljából a közjegyző, ha e végett meghivatik, a jegyzőkönyvben a gyülés helyét és idejét, továbbá a hozott határozatokat és előterjesztett lényeges nyilatkozatokat, különösen azokat, melyek az eljárás szabályszerüségének megitélésénél döntők lehetnek, pontosan feljegyzi.

A jegyzőkönyvet a gyülés elnöke s még más két tagja is aláirja.

Az előbbi pontban emlitettek személyazonossága csak annyiban bizonyitandó a jegyzőkönyvben, a mennyiben szükségesnek mutatkozik. Ha ily tanusitvány nem vétetett fel, a közjegyző az azonosságért nem felelős.

A tanusitványnak a jegyzőkönyv egész tartalmát magában kell foglalnia.

A közjegyző e müködésében is csak az előtte történt tények felvételére és bizonyitására szoritkozhatik; és csak a gyülés helyét, idejét, s a jelenlétében tett nyilatkozatokat és határozatokat jegyezheti fel. Annak megitélése, hogy az összehivás szabályszerüleg történt, hogy a jelenlevők szavazatjoggal birnak, s maga a közgyülés határozatképes-e: már nem tartozik a közjegyző hatáskörébe [1].

H) Tények bizonyitása.

97. §.

Egyéb tényeknek, jelesül árverési, árlejtési és ajánlati tárgyalásoknak, vagy kisorsolásoknak tanusitására is van jogositva a közjegyző, ha e végből meghivatott s az emlitett tények az ő jelenlétében történtek.

A közjegyző e czélból két, előtte ismeretes tanut hivjon meg, a jegyzőkönyv pedig az általános kellékeken fölül az előttük történteknek helyét, idejét s pontos leirását foglalja magában.

Az előbbi §-nak utolsó két pontja ez esetben is alkalmazandó.

1. E szakasz a közjegyző által tanusitható tényeket csak exemplificative sorolja fel, és kiemeltük már, hogy ez által a törvény a 88. és 105. §§-okkal, melyek a tanusitvány kiadását „minden más mint e fejezetben foglalt tényekről" megtiltják, oly ellenmondás jön, hogy ennek eloszlatása végett nézetünk szerint e tilalmat csak a tanusitvány nemére és módjára, de nem tartalmára lehet érteni — mely értelmezést, ismételve kiemeljük, maga a dolog természete is indokolja, mert ha a törvény a

[1]) Indokok, 16. l.

tilalmat, a mint ez a szószerinti értelemből következnék, magára a „tényekre“, szóval a tanusitás tárgyára is akarná vonatkoztatni, akár ezeket okvetlenül taxative kellene felsorolnia, mi azonban mig egyrészt merőben lehetetlen volna, úgy másrészt, a mint épen e szakasz is mutatja — meg sem kisértetik, mert „árverés, árlejtés, ajánlati tárgyalások és kisorsolásokon kivül“ a legközelebb fekvő és a mindennapi forgalom által előidézett tényeket, mint péld▫ valamely kölcsön-adás, tartozás visszafizetésének alkalmával, vagy egyéb alkalommal történendő pénz-leolvasásnak tényét; — valamely ingó vagyon természetbeni átadásának tényét stb. fel sem emliti.

De épen azért, mert az eseteket kimeriteni lehetetlen — a szabályok is csak elvekre szorithatók.

Két főelv szokott pedig e tekintetben hangsúlyoztatni: Az egyik az osztrák törvény által is kimondott-azon elv, miszerint az illető tény olyan legyen, hogy tanusitása által bizonyos jogi hatály érethetik el. De ez oly annyira magától értetődik, hogy helyesen mellőzte törvényünk annak kimondását, a joghatály kérdését magára a félre bizván, mert nem lehet feltenni, hogy a közjegyző közbenjárása puszta zaklatás czéljából is vétessék igénybe.

A másik elv, melyet törvényünk szintén nem mond ki egyenesen, az: hogy a közjegyző csak oly tények tanusitására vállalkozhatik, melyeknek észlelete, megvizsgálása és tanusitása különös szakértelmet nem igényel, hanem melyek már a puszta ép érzékkel-megismerhetők, mert a közjegyző tények tanusitása körül nem mint szakértő működik. Ezért tehát péld▫ a becslés sem tartozik a közjegyző hatáskörébe, mert valamely tárgy becsértékének megállapitása különös szakértelmet igényel [1]).

2. Kérdés azonban, valjon a közjegyző a szó szigoru értelmében csak oly „tények“ constatálására van-e hivatva, illetőleg jogositva, melyek „az ő jelenlétében történtek“, vagy egyéb oly tényleges jelenségeknek, mint már befejezett tények eredményeinek tanusitására is, melyeknek létéről a közjegyző közvetlen meggyőződést szerezhet? péld▫ annak constatálására: hogy valaki bizonyos ingóknak tényleges birtokában van, hogy valamely tárgy ilyen vagy amolyan (a puszta ép érzékkel észlelhető) állapotban van, péld▫ a bizonyos alkalmatosságnak átadott árú tartálya ép és sértetlen, vagy az meg-

[1]) Nem értjük itt a becslés körüli eljárás vezetését, melyet a közjegyző mint jogi functionárius teljesit.

érkezése után is ilyennek találtatott; hogy valamely szállás bizonyos időben még kiüritve nem volt stb.?

A fennti kérdés indokolt, mert a 97. szakasz szó szerinti értelme a jelzett körülmények tanusitását kizárja — de nézetünk szerint a kérdést megint csak a törvény hiányos szövegezése okozta, mert megint csak a dolog természeténél fogva nem lehet feltenni, hogy a törvény szándékosan akarta volna mindazon tényleges jelenségek tanusitását lehetetlenné tenni, melyek nem a közjegyző **előtt** keletkeztek ugyan, de melyeknek létéléről utólag is ép úgy meggyőződhetik, mintha előtte keletkeztek volna, ha nem magának a keletkezés módjáról, körülményességéről és időpontjáról van szó![1] Ellenkező esetben az indokok is bizonyosan hangsúlyozták volna a kérdéses körülmények tanusitásának kizárását.

3. A törvény azon rendelkezését, hogy az ebbeli tanusitásokhoz két ismeretes tanu hivassék meg, hátrányosnak tartjuk, mert az ilyen tanusitás sokszor vagy sürgős, és akkor nem áll mindig alkalmas tanu rendelkezésre; vagy pedig oly sok időbe kerül (péld. napokat igénylő árverés), hogy feltenni nem lehet, miszerint oly könnyen ajánlkozzék tanu, ki magát talán egész napokra leköti. És különben is nem látunk a törvény intézkedésében egyenlőséget, midőn ép oly fontos másnemü tanusitványoknál mellőzhetőnek tartja a tanukat (71., 92., 94., 95., 98. §§.), sőt midőn azokat, még a 102. §-nak egészen analog eseténél sem irja elő[2]).

4. Ha a közjegyző az érdekelt személyeket nem ismeri — magát a 70. §-hoz tartani köteles (103. §. utolsó bekezdése).

I) Értesitvények.

98. §.

Értesitvényről (intés, felmondás és óvásról stb.), melyet egyik fél a másikkal közölni akar, a közjegyző csak ugy adhat tanusitványt, ha annak az a czélja, hogy valamely jogi következményt vonjon maga után.

---

[1]) Innét látni, milyen hiba a tulságos részszerüsitési törekvés; e hibába e tekintetben az osztrák törvény is esett, csak hogy e hibának következményei ott még is nem oly terhesek, mint itt, mert az osztrák törvény a 85. és 105. §§-at nem ismeri. A többi törvények e részben csak elveket állitanak fel.

[2]) Vagy talán annak tulajdonitandó az utóbbi esetben a conformitás hiánya, hogy a 102. §. csak utólag a jogügyi bizottmánynál vétetett fel?

Ily esetben a közjegyző a felveendő jegyzőkönyvbe az értesitvényt szószerint beiktatja.

A fél a közjegyzőt az értesitvény megtételére levélben vagy táviratilag is megkeresheti. Ez esetben a levél vagy távirat a jegyzőkönyvet pótolja. A megkeresés ezen módja azonban a tanusitványban megemlitendő.

1. Az értesitvényeket, melyek külföldön általában polgári óvásoknak neveztetnek, és nalunk eddig a birói intő, és visszaintő levelekkel elég hiányosan pótoltattak, törvényünk a 100. §. kivételével, mely uj, egészen az osztrák törvény utmutatása szerint szabályozta. Mennyire pótol pedig szükséget e szakasz, azt egy tekintet a mindennap előforduló s jogi következményt maga után vonó izenetek sokfélesége igazolja. Ilyenek példׄ. a szerződési kötelezettség teljesitésére való felszólitás, a kölcsön-, megbizás-, bér és haszonbér szerződés felmondása, az engedménynek — az elő- és visszvásárlási jog igénybevételének tudtúl adása, a tartozás megfizetésének, az átadatni kötelezett ingóság átadásának megajánlása; stb. stb.

2. Megjegyeztetik, hogy az egész eljárásról tehát valamennyi 98—101. §§-ban foglalt mozzanatokról csak egy jegyzőkönyv veendő fel, és pedig a történtek sorrendének megtartása mellett. A jegyzőkönyv tehát tartalmazandja mindenekelőtt a megkereső fél kérelmét, mely a fél által (a 80. §. szemelőtt tartása, s esetleg alkalmazása mellett) aláiratandó (103. §.) — és ha a megkeresés levél vagy távirat utján intéztetett a közjegyzőhöz — e körülmény különösen is kiemelendő, a levél vagy távirat pedig a jegyzőkönyvhöz fűzendő. Nem egészen helyesen mondja tehát a törvény, hogy a levél vagy távirat magát a jegyzőkönyvet pótolja, mely mindenesetre külön felveendő (99. és 103. §§.); ezen okmányok tehát csak a jegyzőkönyvi megkeresést pótolják [1]).

A további teendőket a következő §§-ok irják elő:

99. §.

A közjegyző a jegyzőkönyvvel, illetőleg értesitvénynyel (98. §.) annak lakására vagy üzlethelyiségébe megy, a kivel az értesitvény közlendő, s ott azt neki szóval előadja.

---

[1]) A mint ezt az osztrák törvény is szabatosan kimondja. (86. §.)

Erről a megkeresőnek, s ha kivántatik, a másik félnek is tanusitványt ad, melyben az értesitvény szószerinti tartalma, a felek nevei, polgári állása és lakhelye, a közlés helye, éve, hónapja és napja, s ha a megkereső fél kivánná, azon óra is, a melyben a közlés történt, kitétetnek, a közjegyző aláirása és hivatalos pecsétje mellett.

Az ellenfél által adott nyilatkozat felvételének e tanusitványba csak akkor van helye, ha azt ezen fél kivánja, vagy megengedi s beleegyezését a jegyzőkönyv aláirásával bizonyitja.

1. A közjegyző tehát az előbbi szakasz értelmében már megkezdett jegyzőkönyvvel azon fél lakására vagy üzlethelyiségébe megy, kivel az értesitvény közlendő, és azt neki szóval előadja.

Most vagy kivánja, illetőleg megengedi e fél, hogy az értesitvényre netán adott ellennyilatkozata ugyancsak az eljáró közjegyző által adassék az ellenfélnek tudtára vagy nem. Az előbbi esetben ezt aláirása mellett ki kell jelentenie; — a közjegyző tehát ez esetben mindjárt ezen fél helyiségeiben folytatja az előbbi jegyzőkönyvet, abba a történt közlés tényét és körülményét, és azután a fél által nyert választ, és a válasznak az ellenféllel való közlése iránti kivánalmát, illetőleg megegyezését igtatván be, a jegyzőkönyvet pedig ezen utóbb nevezett féllel aláiratja. Ha a fél irni nem tudna, a 80. §. szabálya alkalmazandó.

Az utóbbi vagyis azon esetben pedig, ha a fél nem kivánja, illetőleg meg nem engedi: miszerint ellennyilatkozata az ellenféllel mindjárt a közjegyző által közöltessék — a jegyzőkönyvbe, mely ily esetben természetesen a közjegyző irodájában is folytatható, csak a történt közlés ténye vétetik fel.

2. Az értesitésnek természetesen csak akkor lehet hatálya, ha csakugyan azon személyhez intéztetik, kihez azt a megkereső fél intéztetni kivánja. A közjegyző tehát az illető személy ugyanazonosságáról is köteles meggyőződni — és pedig a 70. §. szerint vagy két tanu által, vagy más hitelt érdemlő módon (103. §. végtétele).

100. §.

Ha az értesitvény tárgya pénz, értékpapirok, vagy más áruk átadására való ajánlkozás: a közjegyző arról szerezzen előbb meggyőződést, hogy ezen tárgyak az átadásra készen állanak. Egyszersmind a jegyzőkönyvbe a 112. §-ban foglaltakon felül az átadandó tárgyak leirását és hollétét, valamint annak bizonyitását foglalja bele, hogy az átadásnak és átvételnek a közjegyző meggyőződése szerint mi akadály sem áll utjában.

A tanusitványba az előbbi §-ban emlitetteken felül ezen bizonyitás is felveendő.

Megjegyeztetik, hogy e szakaszban nem a 112. §., hanem a 98. §. czéloztatott idéztetni. A helytelen idézés annak tulajdonitandó, hogy a 98. §. a kormányjavaslatban 112. számmal volt ellátva, de a központi bizottmány tárgyalásai után a 98. számot nyerte, — e szám azonban a 100. §. idézetében feledékenységből ki nem igazittatott.

101. §.

Ha azon fél, a kivel az értesitvény közlendő, lakásán vagy üzletében nem található, ugy szintén ha távol van, vagy ha a közjegyzőnek a belépést megtagadja, valamint az esetben is, ha a fél tartózkodási helye nem tudatik, a közjegyző az ezen félnek szóló értesitvényt a bírósághoz nyujtsa be, mely annak kézbesitése iránt a törvénykezési szabályok szerint fog intézkedni.

A megkereső fél azt is kivánhatja, hogy a közjegyző az emlitett értesitvényt egyszersmind postán ajánlva küldje meg az ellenfélnek.

K) Közlemények tartalmának és elküldésének bizonyitása.

102. §.

A közjegyző, ha megkerestetik, tartozik tanusitványt adni egy bárhol lakó félnek szóló értesités, levél vagy távirat tartalmáról s annak megtörtént elküldéséről.

Ily esetben a közjegyző szó szerint jegyzőkönyvbe foglalja az értesités, levél vagy a távirat tartalmát, a felek neveit, polgári állását s az általa eszközölt feladás helyét s idejét (év, hónap, nap, óra) s erről a megkereső félnek tanusitványt ad.

A tapasztalat mutatja, mily nehéz a perben valamely adott értesités valódiságának, péld. valamely feladott levél tartalmának bizonyitása — pedig nem egy per sorsa függ annak helyreállithatásától. E szakasz tehát, mely a jogügyi bizottmány javaslatára alkottatott, szintén szükséget pótol, — és kiegésziti a 98. §-t oly esetekre vonatkozólag, melyekben a közjegyző által szóbelileg közlendő értesités vagy lehetetlen azért, mert azon fél, kinek az értesités szól, a közjegyző kerületén kivül lakik, vagy pedig czélszerűtlennek mutatkozik azért, mert a fél a közjegyző kerületén belül ugyan, de nem székhelyén lakik. Az eljárás tekintetében is abban különbözik tehát e szakasz esete a 98. §-ától, hogy a közlés nem közvetlenül a közjegyző által és nem szóval, hanem a posta vagy távirda, és csak is ezek, mint egyedül megbizható közlekedési eszközök közvetitésével irásban történik.[1])

Ugy a levél, mint a táviratban az egyik fél akár direkt, akár indirekt, vagy is a közjegyző személyében szólhat a másikhoz; és az előbbi esetben a levél már készen is adható át a közjegyzőnek, kinek eljárása ez esetben csak arra szoritkozik, hogy a fél kérelméről felveendő jegyzőkönyvbe a levél egész tartalmát szóról-szóra beigtatja, és azt a postára adja; e tényt pedig a feladás helyének és idejének kitétele mellett a jegyzőkönyvben megerősiti. Hogy a közjegyző mindég csak ajánlva adhatja fel a közleményt, az magától értetődik.

103. §.

A tanusitványokról a 92—100. §§. eseteiben jegyzőkönyv vétetik fel. A jegyzőkönyvben azonfelül, a mi a jelen

[1]) Hogy a törvény a közlés bizható közvetitője gyanánt csak a posta és távirdát és nem egyszersmind a biróságot is értette, az e szó: „feladás“ értelméből következik; s különben is nincs értelme a 102 §. esetében a biróság közvetitésének, mert vagy a közjegyző székhelyén lakik a fél, akkor a 98. §. értelmében, a 101. §. kivételes esetétől eltekintve, maga a közjegyző is felkeresheti azt, vagy pedig nem: akkor megint a biróság is volna kénytelen a postát igénybe venni.

fejezetben minden egyes esetnél rendeltetik, a következők foglaltatnak:

a) a tanusitványt kérő fél s a netán jelen volt tanuk, illetőleg a másik közjegyző és tolács megnevezése a 79. §. *a)* és *b)* szabályai szerint;

b) a kérelem, a melynek teljesitésével a közjegyző megbizatott;

c) az *a)* pont alatt emlitett személyeknek, valamint a közjegyzőnek aláirása s hivatalos pecsétje.

Ha a fél ismeretlen, a 70. §, s ha valamelyik a jelenlévők közül nem tud irni, a 80. §. szabályai alkalmazandók.

1. Az esetek tehát, melyekben jegyzőkönyv felvétele szükséges, a következők: névaláirások hitelesitése (92. §.), okirat előmutatásának bizonyitása (94. §.), életbenlét bizonyitása (95. §.), közgyülési vagy választmányi (igazgatótanácsi) határozatok hitelesitése (96. §.), tények bizonyitása (97. §.), értesitvények (98. §.), és közlemények tartalmának és elküldésének bizonyitása (102. §.) Ezen utóbbi szakasz idézete csak elnézésből maradt el, mint ezt a 102. §. világos szövege igazolja.[1]

Nem szükséges pedig e szerint jegyzőkönyv felvétele egyedül csak: az okiratok másolatainak hitelesitésénél (98. §.), a kereskedelmi és üzleti könyvek kivonatainak hitelesitésénél (90. §.), a forditásoknál (91. §.), és a váltóovásoknál (104. §.)

2. A mi a jegyzőkönyv külalakját illeti, a törvény a közokiratok, és végrendelkezésekre a 79. §-al előirt ünnepélyességek közül csak a következő legszükségesebbeket tartja fenn. Ugyanis felveendő a jegyzőkönyvbe:

a) általában: a tanusitványt kérő fél, és az esetleges tanuk és tolmács családi, és kereszt- vagy mellékneve, polgári állása, lakhelye, és alkalmazásának minősége, és ha másik közjegyző is venne részt, ennek családi, és kereszt- vagy mellékneve, közjegyzői minősége, és székhelye (79. §. *a)* *b)* pont), továbbá a kérelem, melynek teljesitésével a közjegyző megbizatott, és az emlitett személyeknek s

[1]) Emlitettük már, hogy a 102. §. csak utólag vagyis a jogügyi bizottmány által vétetett fel, és a 103. §.-nak arra való alkalmaztatása feledékenységből elmaradt.

a közjegyzőnek aláirása és pecsétje, különös szemelőtt tartása esetleges alkalmazása mellett azon szabályoknak, melyeket az egyik vagy másik fél ismeretlen volta esetén a 70. §., és irni nem tudása esetén a 80. §. felállit; — ezenkivül felveendő:

b) különösen, az, mit az egyes esethez képest az erre vonatkozó 92—102. §§-ok egyike-másika előir.

L) Váltó-óvások.

104. §.

Váltó-óvások felvétele az e részben fennálló törvények szerint történik. Ugyanezen módon járhat el a közjegyző a rendeletre szóló kereskedelmi papirokra nézve is, ha azok ovatolása végett megkerestetett.

A tanusitványok e neménél a 49. §. *d)* pontja nem képez kizáró akadályt.

1. Az óvás alatt külső alakjára nézve a nem teljesitett meghagyás bizonyitéka, tehát maga: az okirat, lényegében pedig azon cselekvény értetik, melyet a törvény a viszkereset formalis feltétele gyanánt előir.[1])

I. Az óvás **főnemei**:

a) az elfogadás hiánya, és

b) a fizetés hiánya miatti óvás.

II. Fontosabb **esetei** pedig a következők,

a) ha a váltó átalában nem fogadtatik el; vagy ha az elfogadás feltételes (1840. XV. tczikk I. r. 60. §.);

b) ha lát utánra kiállitott saját váltónál a kibocsátó, — vagy idegen váltónál az elfogadó a bemutatás keltezését megtagadja (u. o. 68. §.);

c) ha telepitett váltónál a telep ki nem jelöltetik (u. o. 73 §.);

d) ha a váltó csak névbecsülésből fogadtatik el;

e) ha a váltó kisebb összegre fogadtatik el, mint a melyről szól (u. o. 83. §.);

---

[1]) Lásd Apáthy István: „A magyar váltójog kézikönyve". Pest 1871. 122. l. és 1840: XV: I. része 126. §.

f) ha az elfogadó, névbecsülő, vagy utalványozott a fizetést megtagadja (u. o. 105. §.);

g) ha az intézvényezett nem található;

h) ha az intézvényezett a lejárat előtt csőd alá kerül;

i) ha a váltó csak részben fizettetik ki (u. o. 116. §.);

k) ha a telepitett váltónál a telepes nem található, vagy nem fizet;

l) ha a fizetés névbecsülésből történik; és

m) ha az elsődlet, vagy eredeti példány gondviselője azt a váltó birtokosnak kiadni vonakodik, vagy nem található [1]).

III. A mi pedig az óvás felvétele körüli **eljárást** illeti, az 1844. VI. tczikk, és 1871. XXXI. tczikk által módositott 1840. XV. tczikk I. részének 8. fejezete következőket ir elő:

A) a mi mindenekelőtt az óvástétel határidejét illeti, az 1840. XV. tcz. 127. §-a rendelte: hogy annak váltótörvényszéki helyeken, szabad királyi városokban, és oly mezővárosokban, melyeknek első birósági hatósággal felruházott rendes tanácsuk volt, a bemutatás napjától számitva legfelebb 24 óra alatt, — egyéb megyei helyeken pedig legfelebb 8 nap alatt kell megtörténnie, „különben az óvás törvényes erő nélkül leend.“ A törvény ezen intézkedése azonban a biróságok rendezéséről szóló 1871. XXXI. tczikk által, mely kapcsában az 1869. IV. tczikknek a törvényhatóságok birói hatalmát megszüntetvén, ezt a királyi biróságokra ruházta, annyiban szenvedett változást, a menynyiben ez által a váltó óvás is a volt városi törvényszéki avagy tanácsbeli jegyzőktől, és a szolgabiráktól elvonatott, és Budapesten kizárólag a váltójegyzőkre, a többi törvényszékeknek (melyeknek hatásköre a váltó- és kereskedelmi ügyekre kiterjesztetett 18. §.) székhelyein úgy az addig kinevezett váltójegyzők és a törvényszék jegyzőire, — egyéb helyeken pedig a járásbiró vagy aljárásbiróra ruháztatott (20. §.); minek következménye a törvény szelleme szerint az volt, hogy az egyes helyekre nézve, az óvás rövidebb vagy hosszabb határideje többé nem attól függött, valjon azon helyen székel-e rendezett tanács vagy nem? mert hisz ennek birói hatalma megszünt, és óvásra alkalmas közege többé nem

[1]) Apáthy 123. l.

volt, hanem attól, valjon azon helyen székel-e királyi törvényszék vagy járásbiróság, illetőleg az óvásra az 1871. XXXI. tczikk szerint illetékes közeg vagy nem? De valjon nem szenvedett-e változást e szabály a közjegyzőségi törvény által?

Kétségkivüli, hogy az 1840. XV. tczikk az óvás határidejének kisebb vagy nagyobb maximumát czélszerüségi okokból csak arra való tekintettel állapitotta meg, valjon azon helyen, hol az óvas eszközlendő, létezik-e az óvásra alkalmas közeg vagy nem. E szempontból pedig igen egyszerű a felelet; e szerint ugyanis ezentúl az óvás rövidebb vagy hosszabb határideje is attól függ, valjon a közjegyző, ki az óvás iránt megkerestetik, azon helyen székel-e, melyen az óvás eszközlendő, vagy nem? E kérdés gyakorlati fontosságú azon járásbirósági székhelyek tekintetében, melyekre közjegyző kirendelve nincsen.

Vitás kérdés azonban, valjon a járásbirák hatásköre váltó-óvások tekintetében megszünt-e a közjegyzőségi törvény folytán? Mi azt hisszük, hogy a járásbirák (kik bizonyos esetekben különben is hivatvák a közjegyzőket helyettesiteni, 25. §.) a váltó-óvások tekintetében is ép úgy concurrálnak a közjegyzőkkel, mint a hitelesitések és láttamozások tekintetében[1]); ez pedig bizonyos esetekben az óvás határidejére nézve is különbséget tesz, amennyiben t. i. oly esetben, midőn az óvás iránt járásbiró kerestetik meg, a rövidebb határidő természetszerüleg még azon járásbirósági székhelyeken is megtartandó, melyeken közjegyző nincsen kirendelve.

---

[1]) Ez legalább egyéni meggyőződésünk, és e felfogást úgy hisszük, úgy a törvényhozó intentiója, mint pedig a gyakorlati szükség is támogatja. Ugyanis, ha a törvényhozás a járásbiróságnak ebbeli hatáskörét megszüntetni akarta volna, ezt bizonyosan vagy egyenesen, vagy legalább indirekt az által mondotta volna ki, hogy a közjegyző ebbeli hatáskörét mint „kizárólagost“ hangsulyozza; ezt azonban a törvény sem az 53., sem a 104. §-ában nem tette. Meg nem zavarhat pedig e felfogásunkban azon körülmény, hogy a törvény, midőn az eddig kinevezett váltójegyzők ebbeli hatáskörét direkt fentartja (213. §.), a járásbirákról hallgat, mert kétségkivüli, hogy a törvény a váltójegyzők hatáskörének fentartását minden lehető kétely eloszlása végett csak azon tilalommal szemben tartotta czélszerünek kimondani, mely szerint váltójegyzők ezentúl többé ki nem nevezhetők! — A mi pedig a gyakorlati szükség szempontját illeti, nem szabad elfeledni a közjegyzői kerületek terjedelmét, és a közjegyzők csekély számát — de különösen azon lehetőséget, hogy oly járásbirósági székhelyen, melyen csak egy közjegyző székel, ezt az óvást kérő fél hon nem találja, mert épen valamely távolabb helységben ambulatoriumot tart, — mily zavarnak volna most kitéve e fél, kinek váltója 24 óra alatt óvatalandó, ha ez iránt a járásbiróhoz nem fordulhatna?

B) A mi az óvás körüli további eljárást és az óvási oklevél s az óvási jegyzőkönyv alakját és kellékeit illeti, a váltótörvény következőkép intézkedik:

b) „Az óvás kivétele végett felszólitott jegyző vagy törvényes személy tartozik halasztás nélkül személyesen azon helyre, hol fizetés vagy elfogadás végett a váltót bemutatni kellett, elmenni.“ (128. §.)

c) „Ott a váltónak elfogadás vagy fizetés végetti bemutatását az illetőnél ismétli, és ha tagadó választ nyer, ennek okát megtudakolja.“ (129. §.)

d) „Ha azt, kinél a bemutatásnak történnie kell, otthon nem találná, holléte iránt a házbeliektől kérdezősködik és feleletöket felirja; ha pedig a keresett személy azon háznál nem laknék, lakását keresse fel, s ha feltalálni nem tudná, ezt is az óvási oklevélben jegyezze fel.“ (130. §.)

e) „Az óvási oklevélben következők jegyeztessenek fel“:

„*aa*) Neveik azon személyeknek, a ki részére és a ki ellen az óvás tétetett.“

„*bb*) Azon felszólitás, melyet az eljáró törvényes személy hivatalosan intézett ahoz, ki ellen óvás tétetett, — annak válasza, a mennyire lehet, szórul-szóra, vagy megjegyzése annak, hogy nem válaszolt, vagy hogy a váltóban kitett, vagy tudva lévő szokott lakhelyén, a körülményekhez képest szükséges nyomozás után nem találtatott.“

„*cc*) A hely, nap, hónap és esztendő, a hol és mikor az óvás tétetett.“

„*dd*) A váltónak az elfogadások, hátiratok, kezességek és egyéb minden reá irott megjegyzésekkeli másolata.“

„*ee*) Az óvást kivevő törvényes személy nevének és hivatalának aláirása, hivatalbeli vagy illetőleg tulajdon pecsétje mellett.“

„*ff*) Ha a váltót valamely névbecsülő elfogadná, ennek neve és a történt elfogadás kitétessék.“ (131. §.)

f) „Az óvási oklevél az óvástétel után időhaladék nélkül az óvást tevő számára eredetiben adassék ki, ezenkivül pedig egy különösen e czélra szolgáló jegyzőkönyvbe iktattassék, és abban folyó számmal jeleltessék meg.“ (132. §.)

„Maga ezen jegyzőkönyv selyemszállal, melynek végei az illető hatósági pecsét alá vétessenek, varrassék össze, és lapjai folyó számokkal különöztessenek el.“

„Ily óvási jegyzőkönyvek fognak tartatni a váltótörvényszékeknél,

hová a váltótörvényszéki jegyző, — a rendezett tanácsoknál, hová a tanácsbeli jegyző — és a vármegyéknél, hová a megyei tisztviselők által kivett óvások szórul-szóra beiktatandók; mig végre ezen legutóbb emlitett törvényes személyek az általok kiszolgáltatott óvási oklevelek egyik eredeti példányát, minden egy esesetben, az óvástétel után legfelebb 8 nap alatt az illető megyének bemutatni kötelesek." [1])

g) „A váltótörvényszékek mindegyik váltójegyzőt hiteles alakú jegyzőkönyvvel látandják el, melybe az, az általa kivett óvásokat időrendszerint beigtatni, és ezen jegyzőkönyvet a váltótörvényszéknek évnegyedenként bemutatni tartozik." (1844. VI. tcz. 4. §.)

h) „Ezen jegyzőkönyvből a kivett óvások másai későbben és bármikor, ha kivántatik, hiteles formában kiadassanak." (1840. XV. tcz. 133. §.)

i) „Ha ugyanazon egy helyben több személyek ellen ugyanazon egy váltó miatt tétetnék óvás, az egymás után kivett óvások ugyanazon oklevélbe iktattassanak; azt azonban, a mi az első óvásban már bennfoglaltatik, például a bemutatott váltó másolatát — a következő óvásokban ismételni nem szükséges; ezen esetben az aláirás és pecsét is az oklevél végén csak egyszer tétessék fel." (134. §.)

k) „Minden óvásnak különösen, habár ugyanazon egy oklevelen több foglaltatnék is, dija 2 pengő frt; ezenkivül a netalán megkivánt fuvarozási bér megtéritendő." (135. §. [2])

l) „Ha kivántatnék, az óvási oklevelen feljegyeztessék mind azon nap, melyen az óvás kivételére az illető törvényes személy felszólitva volt, mind pedig azon nap is, melyen az oklevél az óvástevőnek kezéhez adatott." (136. §.)

IV. A mi pedig az **óvásközlést** illeti, — annak mindazon előzők (forgatók és intézők) ellenében meg kell történnie, kik ellen a váltótulajdonos viszkeresetet támasztani kiván (1840: XV. I. rész, 138. §.). Az eljárást illetőleg pedig a törvény következőket ir elő:

Az óvásközlés akár p ó s t a u t j á n, akár a t ö r v é n y s z é k közbenjárásával történhetik. (139. §.)

a) „Ha a közlés pósta utján tétetik, az óvási oklevél a z o n i d ő e l f o r g á s a u t á n, m e l y k i v é t e l é r e v a n r e n d e l v e, a helybeli, vagy ha ottan postahivatal nincsen, a legközelebbi első központával meginditassék. (140. §.)

---

[1]) Ez természetesen nem illeti a közjegyzőt.

[2]) Lásd a közjegyzői dijszabályazatról szóló 1874. deczember 17-én kelt igazságügyministeri rendelet 10. §-nak *n)* pontját. Ez a váltóóvás felvételének diját 2 frt 10 krban állapitotta meg.

b) „Ha pedig a törvényhatósági (törvényszéki) út választatott, a folyamodás az illető helyen szintén a fentebbi idő után legfelebb 48 óra alatt benyujtassék.“ (140. §.)

Ez utóbbi esetben a kérvény a budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszék kerületében ennél, egyébütt pedig a váltókeresetre illetékes kir. törvényszéknél benyujtandó (1871 : XXXI. tczikk). A kérvény annyi példányban szerkesztendő, hogy folyamodón kivül minden értesitendő félnek egy-egy példány jusson; az óvás pedig a kérvény elsődletéhez eredetben és a többi példányokhoz hiteles másolatokban csatolandó; ezenkivül szükséges, hogy az értesitendők lakása pontosan kitétessék, (1840. XV. II. 44., 45. §§.); ha pedig ezeknek lakása nem tudatik, mert ismeretlen tartózkodásuak, ez világosan megemlitendő, hogy ilyen esetben a törvényszék annak részére gondnokot rendelhessen [1]).

A viszkereset meginditására; bármelyik út választatott volna a közlésre, elég annak kimutatása, hogy a közlésre nézve előirt lépések annak idejében megtétettek, habár a kézbesités történetesen elkésett, vagy elmaradt volna is [2]).

Megjegyeztetik végül, hogy azon esetre, ha a váltón meghatalmazási hátirat fordul elő, — az óvásról akár az egyiket, akár a másikat lehet értesiteni, mert a forgatmányos a forgatóval jogilag egy személyt képvisel; továbbá, hogy oly forgatót, ki a váltót kötelezettség nélkül adta tovább, értesiteni nem szükséges, mert ellene viszkeresetet támasztani amúgy sem lehet [3]).

2. A mi a rendeletre szóló kereskedelmi papirokat illeti, ezeknek óvásáról — bár erre nézve törvényeink épen nem intézkednek — a törvény különösen a külföldi kereskedelemmel való érintkezés tekintetéből tartotta szükségesnek gondoskodni, nehogy az óvás hiánya folytán magyar polgárok, külföldiek ellen érvényesithető viszkereseti jogaikban károsuljanak [4]).

---

[1]) Lásd Apáthy István: A magyar váltóeljárás 110. l.

[2]) 1840:XV.: 141. §. és Apáthy: váltóeljárás 134. l.

[3]) Apáthy: U. o. 133. l.

[4]) Indokok 16. l. E papirok, melyekre a törvény czéloz, egyébiránt valószinüleg nálunk is nem sokára fognak forgalomba hozatni; szükségesnek tartjuk egyelőre a kereskedelmi törvényjavaslatnak ide vonatkozó intézkedéseit közleni:

312. cz. „A kereskedők által pénzfizetés vagy helyettesithető dolgok vagy értékpapirok szállitása iránt, viszteher kikötése nélkül kiállitott utalványok, ha rendeletre szólnak, üres hátirattal is átruházhatók.“

Addig pedig, mig e papirok iránt a törvényhozás másként nem intézkedik, azok az óvás tekintetében ugyanazon szabályok alá esnek, mint a váltók.

3. A második bekezdésben emlitett viszonyok, melyek váltó és rendeletre szóló kereskedelmi papirok óvásánál kizáró akadályt nem képeznek: a volt birói, ügyvédi, vagy megbizotti működés (49. §. *d)* pontja).

105. §.

Tanusitványok, melyek más, mint a jelen fejezetben foglalt tényekről, vagy nem az itt megállapitott szabályok szerint vétettek fel és állittattak ki, közokirat erejével nem birnak.

Mennyire ellenmondásban van e szakasz szószerinti szövege magával a törvény szellemével, azt már fennebb igazoltuk (143. és 152. lapon).

IX. FEJEZET.

Okiratok s értéknemüek őrizete.

a) Az őrizet mint a közjegyzőnek tulajdonképeni s magának az intézménynek természetéből folyó hivatása csak az általa felvett okiratok eredeti példányaira, az ősiratokra szoritkozik. Az őrizet e neméről a XIII. fejezet intézkedik.

b) Ezen kivül mint hivatalos őrző szerepelhet a közjegyző, de csak ideiglenesen, oly okiratok, értékek és egyéb tárgyak tekintetében, melyek birósági biztosi minőségében tett hivatalos eljárása alkalmával kerültek kezébe, — e minőségében a közjegyző a birói kiküldöttekre nézve fennálló szabályokat köteles követni. (1874. october hó 15-én kelt 3436. sz. igazságügyministeri rendelet a birói ügyvitel tárgyában 232. §.)

„Ily okiratok érvényességéhez sem a kötelesség jogczimének felemlitése, sem az érték elismerése nem szükéges."

313. cz. „Hasonló módon ruházhatók át a kereskedelmi társaságoknak névre szóló részvényei, a tengeri hajósok elismervényei, a vitelezők raktárjegyei, a közraktári jegyek, melyek a közraktár részéről átvett áruk vagy egyéb ingóságokról állittatnak ki, továbbá hajókölcsön — levelek, és a tengeri biztositási bárczák, a mennyiben rendeletre lettek kiállitva."

c) A jelen IX. fejezet azonban az őrzés illetőleg letéteményezés egyéb és pedig következő eseteit szabályozza; ugyanis:

aa) Szabadságában áll a félnek a közjegyzőnek (nem hivatalos eljárása alkalmával) valamely tárgyat azon czélra átadni, hogy azt a közjegyző az ő részére őrizze. Ezen eset őrzési szerződési jogviszonyt állapit meg a közjegyző és a fél közt, és az őrzésnek csak annyiban van hivatalos szinezete, a mennyiben a közjegyző mint őrző hiteles közeg, ki netáni mulasztásáért nemcsak a fél irányában már az őrzési szerződés elveinél fogva is, hanem ezenkivül a fegyelmi hatalom irányában is felelős. Ezen őrzés tárgyai azonban csak okiratok lehetnek, de nem egyszersmind készpénz és értékpapirok is. (108. §.)

bb) Végre őrizet alá vehet ugyan a közjegyző készpénzt és értékpapirokat is, de csak ideiglenesen és csak akkor, ha azok neki valamely közjegyzői okirat felvétele alkalmával adatnak át a végett, hogy azokat bizonyos személynek vagy hatóságnak átszolgáltassa. (108 §.) Ezen eset megint tulajdonképen meghatalmazási jogviszonyt állapit meg a közjegyző és fél közt, mely a hivatalos szinezet tekintetében az *a*) pont alatti szempont alá esik.

cc) Tulajdonképeni hivatalos letéteményezést azonban, mely birói letéteményezés joghatályával birna — a törvény nem ismer.

Ezek a törvénynek főelvei az értéknemüek és okiratok őrzése tárgyában.

106. §.

A közjegyző jogositva van, okiratokat, adósleveleket, váltókat és zárt végrendeleteket hivatalos őrizet alá venni.

Az átvételről elismervényt ad a félnek s letéti jegyzőkönyvet vesz fel, melyben a letevő neve, polgári állása és lakhelye, a letett okirat megjelölése, a letétel helye, éve, hónapja és napja, s azon személy megnevezése foglaltatik, a kinek a letett okirat kiadandó lesz.

Ha pedig zárt végrendelet tétetik le, melynek boritéka nincs kellőleg lezárva, a boritékot hivatalos pecsétjével olykép zárja le, hogy az a pecsét széttörése nélkül felbontható ne legyen. A jegyzőkönyv a fél és közjegyző által aláirandó.

Ha az okirat őrizet végett posta utján küldetik a közjegyzőhöz, a levél a jegyzőkönyvet pótolja.

E szakasz szabályozza a bevezetés *aa*) pontjában emlitett őrzés nemét, melynek tárgyai csak adóslevelek, váltók, zárt végrendeletek, s átalában okiratok lehetnek.

A mi különösen a végrendeleteket illeti, nem lehet eléggé hangsúlyozni, hogy a közjegyző által puszta őrizésbe vett végrendelet magánvégrendelet marad, ép úgy, mint nem változik az őrizet végett átadott egyéb okirat természete sem; a végrendelkezés érvényessége tehát ezentúl is nem ezen törvény, hanem a polgári anyagi törvény szabályainak pontos megtartásától függ — és a közjegyzőt, ki nem okirat-szerkesztő vagy hitelesitő, hanem puszta őriző közeg gyanánt szerepel, az érvényesség kérdésében semmi felelősség nem terheli. Ugyanezen oknál fogva a közjegyző a végrendelkezést letevő fél személyi ugyanazonosságát sem tartozik constatálni, a mint ezt a törvény a 106. §-ban felsorolt okiratok letevőjére nézve egyáltalában sem irja elő, a személyi ugyanazonosság megállapitását csak az átvevő félre nézve rendelvén el. (107. §.) Az ilyen egyszerü őrizet végett leteendő végrendelet tehát a 106. §. utolsó bekezdése értelmében posta utján is küldhető a közjegyzőhöz; úgy a mint a közjegyző az őrizet végett bemutatott végrendelet esetében nem a 83. §-ban emlitett ügyleti jegyzőkönyvet, hanem csak a 106. §-al előirt letéti jegyzőkönyvet is veszi fel.

A közjegyző tehát, ki valódi hivatását felfogja, okvetlenül felvilágositandja a felet arról, hogy a 106. §. szerinti puszta közjegyzői őrzés a végrendelet magánokirati természetét meg nem változtatja; — nehogy oly fél, ki a puszta közjegyzői őrzésben is véli azon feltételt láthatni, mely végrendelkezését közjegyzői okirat erejével felruházza — tévedésben maradjon és igy esetleg a polgári magánjogi törvényszabályokkal előirt külkellékekben szükölködő végrendelete e tévedésénél fogva érvényre ne juthasson.

107. §.

Az őrizet végett letett okirat visszaadása a letéti, vagy külön jegyzőkönyvben bizonyitandó. Ez utóbbi esetben a vissza-

adás, a külön jegyzőkönyvre való hivatkozás mellett a letéti jegyzőkönyvben is feljegyeztetik.

Ha az átvevő a közjegyző előtt ismeretlen, a személy azonossága a 70. §. szabályai szerint állapitandó meg.

108. §.

Készpénz, közhiteli s egyéb értékpapirokat, a közjegyző csak ideiglenesen vehet őrizet alá, s csak ugy, ha azok valamely közjegyzői okirat felvétele alkalmával adatnak át a végett, hogy azokat bizonyos személynek vagy hatóságnak átszolgáltassa.

Egyebekre nézve a 106. §. szabályai ily letételnél is megtartandók.

E szakasz szabályozza a bevezetés *bb*) pontjában emlitett ideiglenes őrzés eseteit, mely meghatalmazási viszony kifolyása. Ezen esetekben is felveendő a 106. §-ban emlitett letéti jegyzőkönyv. A letét kiadása tekintetében pedig, ha a letét biróságnak vagy más hatóságnak adandó át: a 110 §. — ha pedig harmadik személynek szolgáltatandó ki: a 109. §. határoz.

109. §.

Ha a letét valamely biróságnak vagy hatóságnak adandó át, a 110. §. szolgál szabályul.

Magán személyek számára leendő kiszolgáltatás végett letett tárgyakat legfelebb nyolcz nap alatt köteles a közjegyző kézhez adni, a mennyiben a fél más határidőt nem állapitott meg. Ha a kézhezadást ez idő alatt nem eszközölheti, tartozik a letétet késedelem nélkül vagy a félnek visszaküldeni, vagy birói őrizet alá adni.

110. §.

Letett tárgyak kiadásánál a közjegyző a 107. §. szabályai szerint jár el, s ha a letét a biróságnak vagy valamely hatóságnak adatott át, avagy ha birói őrizet alá helyeztetett, a letétel-

ről nyert bizonyitványt a letéti jegyzőkönyvhöz csatolja, s mindezekről a felet haladéktalanul értesiti.

A közjegyzőnél eszközlött letéteményezés, birói letéteményezés joghatályával nem bir.

A tulajdonképeni birói letéteményezés czélja: akár oly esetben, hogy a letét tárgya peres, akár pedig: hogy azt az ellenfél átvenni vonakodik, abban fekszik, hogy a letevő fél a tárgyra vonatkozólag minden további gondoskodás, felelősség és költségtől szabadulni és mindezt az ellenfélre háritani kivánja. Hogy a törvény a közjegyzőnek birói letéteményezés joghatályával biró, sőt általában állandó készpénzbeli és hasonló letétet átvenni nem enged, ez oly intézkedés, mely — bármily kevéssé is járulna az a közjegyző iránti bizalom fokozásához — természetes magyarázatát abban leli, hogy az állam a közjegyző eljárásaért semmiféle kezességet nem vállal.

X. FEJEZET.

A közjegyzői okiratok végrehajthatósága.

Egyik legszebb s legnagyobb horderejü vívmánya a törvénynek: a közjegyzői okiratok végrehajthatósága. Félreismerhetlen ennek rendkivüli előnye, ha tekintetbe vétetik, hogy a jogszerző előre számithat arra, mikép jogának azonnal érvényt szerezhet a nélkül, hogy időt és költséget okozó hosszadalmas perleskedésre szüksége volna, s huza-vonára, vagy kijátszásra czélzó alaptalan kifogások zaklatásától félnie kellene, — továbbá, hogy ily üres kifogások alkalmazhatlanságának tudata önként birandja a kötelezettet is arra, mikép saját cselekvénye előtt meghajolva kötelezettségének pontosan eleget tegyen — végre, hogy mindezeknél fogva az intézmény egyrészt a bizalomnak, és másrészt a jogérzetnek felébresztésére és megszilárditására is vezet, — mihez még a biróságok megkimélése is járul azon terhes teendőktől, miket a számtalan nem mindig jóhiszemü alapon folyó perek okoznak!

De daczára ezen előnyöknek csak lassan-lassan bontakoztak ki egyes törvényhozások bizonyos scrupulositásból, melyet a perjog évszázadok óta fennálló azon elve ébresztett: hogy az állam valamely igényelt jog érvényesitésére kényszereszközt előbb nem nyujthat, mig annak letétele felett elég biztositékot nem lát. Olaszország volt

az első, mely felismerte, hogy e garantiákat a közjegyzői okirat, illetőleg az annak alapjául szolgáló közjegyzői ügylet, — a kötelelezett személy ugyanazonosságát, a lekötelezés valóságát, komolyságát és terjedelmét constatáló ünnepélyességei és alakiságaival oly tökéletesen nyujtja, mint azt emberi intézménytől egyáltalában várhatni, — mi felett egyébiránt ma többé bizonyosan semmi kétség sem forog fenn.

Olaszországban pedig a toskanai városi statutumokban fordulnak elő a legrégibb végrehajtható okmányok (instrumenta quarentigiata) és pedig a XIII. század közepe táján [1]). Ezen okmányok abnormis hatálya, mely az adósnak meghallgatása nélküli elmarasztalására és végrehajtására nyujtott igényt, a végrehajtási záradékban (quarentigia) gyökerezett; e záradék lényege pedig abban állott, hogy az adós igéretét „in jure confessio"-ba öltötte, és a biró részéről az igéret bizonyos határidő alatti teljesitésének parancsát vette (mandatum de solvendo executivum, praeceptum guarentigiae [2]).— Ezen „in jure confessio" pedig a közjegyző előtt is történhetett, és ez a praeceptum adására illetékesnek is tartatott; a közjegyzőnek e jogosultsága pedig a római jogban gyökerező e szabályból: „confessus in jure pro judicato habetur" származtatott, melynek a glossatorok oly kiterjesztő magyarázatot adtak, hogy minden a litiscontestatio előtt tett birósági beismerést jogérvényes itélettel egyenlő erejünek és végrehajthatónak tartottak. Ez egyszersmind, a mint már alkalmunk volt kiemelni, magyarázata annak, hogy a közjegyző ebbeli müködésében a biróihoz hasonló hatalom találtatott, és a közjegyző judex ordinarius, judex chartulariusnak neveztetett, mi annál könnyebben történhetett, mert a közjegyzők a legrégibb idők óta legnagyobbrészt egyúttal valóságos birák is voltak [3]).

Kétségkivüli, hogy a végrehajtható okiratok történetével a rendelvényi eljárás fejlődése is szoros összefüggésben áll, és hogy erre a közjegyzőségi intézménynek befolyása átalában kimutatható [4]).

A végrehajtható okmányok intézménye a XIV. század vége felé Spanyolországba és a XV. században Németországba is

[1]) Briegleb nyomán Oesterley I. 352. l.
[2]) U. o. 353. l.
[3]) U. o. 351. l. Lásd ezenkivül a bevezetés *) jegyzetét.
[4]) Mittermaier: der gem. Prog. Beitrag IV. S. 191. Oesterleynél.

átment — és hogy már a XIV. század elején Francziaországban is divott, azt már láttuk [1]).

111. §.

Közjegyzői okirat alapján végrehajtásnak van helye, ha abban az általános kellékeken felül a kötelezettség teljesitése megállapittatott, egyszersmind a jogosult és kötelezett fél nevei, a kötelezettség jog-czíme és tárgya, s a teljesités időpontja szabatosan kitétettek.

Azon tények beálta, a melyekhez a teljesités kötve van, közokirat által bizonyitandó.

1. A törvény a közjegyzői okirat végrehajthatóságának eszméjét a franczia (19. §.), bajor (80. §.), belga (19. §.) és a porosz rajnai tartományok (38. §.) törvényei példájára sokkal következetesebben viszi keresztül, mint az osztrák törvény (3. §.); mert mig e szerint a közjegyzői okirat csak akkor végrehajtható, midőn magát a fél a végrehajtásnak előre alá vetette, — ugy e szakasz szerint (mely a bajor törvényből szóról szóra átvétetett) a közjegyzői okirat már mint ilyen végrehajtható, mihelyt abban az általános kellékeken kivül valamely kötelezettség megállapittatott, s egyszersmind a jogosult és kötelezett fél nevei, a kötelezettség jogczime és tárgya s a teljesités időpontja szabatosan kitétettek. [2])

---

[1]) Lásd 18. l.

[2]) Az osztrák törvény fenti intézkedését mi is feleslegesnek, sőt elvi szempontból még helytelennek is tartjuk, mert a kötelezettség bizonyos időre leendő teljesitésének megállapitása már önként magában foglalja az alávetést is: a törvényes kényszer eszközök alá a kötelezettség nem teljesitésének esetére, — ha tehát a törvényhozás ezen alávetésnek külön kikötését kivánja, ez vagy annak tulajdonitandó, hogy a törvényhozás a jog lételét constatáló garantiákban eléggé nem bizik, mely aggályokat azonban a fél alávetési záradéka sem oszlathatja el, vagy pedig csak azon feltevés kifolyása az, hogy maga a kötelezettség megállapitása, ha ez egyedül áll, még nem elég komoly. De hisz a birói egyesség is végrehajtható, ha ez külön ki sem köttetett volna, már pedig a közjegyzői okirat az egész világban egy categoriába helyeztetik a birói egyességgel, sőt mi amazt legalább a beltartalom hűsége tekintetében még a birói egyesség fölé is helyezzük, mert mig a birói egyesség daczára annak, hogy a birói előtt köttetik, nem nyujt mindig elég garantiát arról, hogy tartalma a fél szabad akaratának hű nyilvánitása, — és pedig részint az egyességet közvetitő biró tulságos befolyásánál, részint az ügyvéd határozatlan utasitásánál, vagy megbizásának tullépesénél fogva, — addig ily aggály közjegyzői okirat tekintetében alig merülhet fel. Hogy milyen tekintetben van a közjegyzői okirat, és a birói egyesség vagy jogerejü itélet közt még is lényeges különbség, azt mindjárt látni fogjuk.

De még egy rendkivüli horderejü intézkedésben létezik különbség e részben az osztrák törvény és e törvény közt; — az osztrák törvény szerint ugyanis a közjegyzői okiratok végrehajthatósága csak pénzbeli vagy helyettesithető dolgokat tárgyazó kötelezettségekre szoritkozik [1], — holott törvényünk szerint akármely szabatosan megállapitott kötelezettség teljesitésére rendelhető végrehajtás, mihelyt az okiratban a felek nevein kivül, annak jogczime és tárgya, és a teljesités időpontja szabatosan kitétettek.

És ez egyike azon lényegesebb intézkedéseknek, melyek — ha a közjegyző hivatásának magaslatán áll, és eljárásában lelkiismeretesség mellett kellő óvatosságot is követ — rendkivüli előnyöket nyujthat a jogéletnek, de ellenkező esetben mély sebeket is üthet azon, és ez által az egész közjegyzői intézményt népszerütlenné is teheti.

Érdemes, hogy a végrehajthatóság hatályára nézve rövid párhuzamot vonjunk a végrehajtható és végrenemhajtható okiratok közt; és pedig:

I. Telekkönyvezett ingatlanok, illetőleg ezekre bekebelezhető dologi jogok (tulajdon-, szolgalom-, zálog-, bérleti-, haszonbérleti, viszvásárlási jogok stb.) tekintetében:

a) Nincs különbség a kétféle okiratok gyakorlati hatályában, ha azokban bekeblezési engedély (clausula intabulandi) foglaltatik — mert ily esetben a jog bekeblezését a végre nem hajtható okirat alapján is egyszerü kérvénynyel lehet a telekkönyvi hatóságnál kieszközölni.

b) Ha azonban az okiratban bekeblezési engedély nem foglaltatik, akkor a kétféle okirat hatályában már lényeges különbség forog fenn — mert mig a végrenemhajtható okirat alapján a jog bekeblezését csak rendes kereset alapján hozott birói itélettel lehet kieszközölni — addig a végrehajtható okirat e keresetet feleslegessé teszi.

---

[1]) Ausztriában átalában nagy harczba került a közjegyzői okiratok végrehajthatóságának elve még e korlátoltabb mértékben is. Az 1855. évi közjegyzői rendtartás azt még nem ismerte — a közjegyzői okiratnak azonban az 1855. május 21. kelt királyi rendeletnél fogva még is azon előnye volt, hogy annak alapján fizetési parancs eszközöltethetett ki. Sőt e rendelet még ma is érvényben fennáll azon közjegyzői okiratokra nézve, melyek nem a közjegyzőségi törvény 3. §-a értelmében végrehajthatók, ha a fizetési parancs egy általában alkalmazható.

Ugy hiszszük pedig, hogy ily esetben közokirattal sem lehet közvetlenül a telekkönyvi hatósághoz fordulni, mert ez bekeblezési engedély nélkül ép úgy mint magánokiratoknál, legfelebb csak előjegyzést fog engedélyezni (telekkönyvi rendelet 81. és 84. §§. *a*) pontja [1]). Kell tehát, hogy a jogszerző az illető jog végrehajtási bekeblezésének elrendelését szabályszerü végrehajtási kérvénynyel a törvk. rendtartás 42. 43. §§-ai szerint illetékes polgári biróság mint birtokbiróságnál kérje (112. §.), mely azt elrendelendi, és foganatositás iránt a telekkönyvi hatóságot megkeresendi. Csak oly eset képezne kivételt, ha a tulajdonjog vagy szolgalmi jog netán már előjegyezve volna, vagy átalában előjegyzés igazolásáról volna szó — mert ily esetben a jogszerző közvetlenül a telekkönyvi hatósághoz fordulhatna, minthogy ily esetben a törvk. rendtartás 44. §-a szerint ez képezné az illetékes perbiróságot, mely jelen törvény 112. §-a szerint a végre-

[1]) A telekkönyvi rendelet 84. §. *c)* pontja szerint ugyan bekeblezésnek oly közokiratok alapján is van helye, melyek valamely közhatóság biróilag végrehajtható itéletének minőségével birnak: mint jogerejü birói határozatok, hagyaték — beszavazási okmányok, közadók, illetékek fizetéséről szóló rendeletek, stb. De, ha a végrehajtható közjegyzői okirat a birói itélettel bizonyos tekintetben egy categoriába helyeztetik is — azért még sem lehet állitani, hogy ez átalában vevé is egyenlő minőséggel bir az utóbbival, mert a közjegyző jurisdictionalis hatóságot nem gyakorol (4. lap.) E lényeges különbség épen e fejezetben is nyer kifejezést az által, hogy a végrehajtás ellen igen helyesen magából a közjegyzői okiratból merithető kifogásoknak is van helye, — és hogy a sértett félnek még ezenkivül a külön perút is fenntartatik. Mi tehát tulajdonképen az, mi a közjegyzői okiratnak a birói itélettel bizonyos egyenlő hatályt nyujt? A teljes bizonyitéki erőtől eltekintve: kizárólag a végrehajthatóság! És épen ez is szól felfogásunk mellett, mert a végrehajthatóság nem telekkönyvi, hanem tiszta processualis mozzanat, melynek mikénti érvényesitése tehát nem az azon időből, midőn végrehajtható közjegyzői okiratok még nem léteztek származó telekkönyvi eljárás szabályai, hanem e törvény X. fejezetének szabályai szerint érhető csak el, — ezen utóbbi szabályokkal pedig egyenesen ellenkeznék oly eljárás, mely szerint bekeblezési engedélylyel el nem látott közjegyzői okirat alapján a bekeblezés a végrehajtás elrendelése nélkül is, tehát a tkvi rendelet II. része értelmében, rendeltetnék el, mert ez megfosztaná az ellenfelet oly jogtól, melyet épen a végrehajthatóságot felállitó X. fejezet biztosit: t. i. a végrehajtás elleni kifogások érvényesithetésétől!

Ismételjük tehát, hogy nézetünk szerint a kérdéses közjegyzői okiratok alapján a tkvi rendelet II. része értelmében nem bekeblezés, hanem csak előjegyzés rendelhető el.

hajtás elrendelésére is hivatva volna; — csakhogy ily esetben is nem a telekkönyvi rendelet XII. fejezete szerinti kérvénynyel lépne fel a jogszerző, hanem szabályszerü végrehajtási kérvénynyel, és a telekkönyvi hatóság is nem a telekkönyv rendelet II. részének, hanem mint végrehajtó biróság e törvény X. fejezetének szabályai szerint járna el.

Ezen esetek egyébiránt a gyakorlati életben alig fognak gyakrabban előfordulni — mert alig tehető fel, hogy a tulajdonos oly esetben, midőn jogutódjára jogát feltétlenül ruházza át, mindjárt bekeblezési engedélyt is ne adjon; azt pedig, hogy ez csak tudatlanság vagy feledékenységből maradjon el, a közjegyzői közbenjárás kizárja.

II. Sokkal élesebb a kétféle okmány hatálya közti különbség azonban:

a) ingatlanok természetes birtokának átadása, illetőleg a birtokba vezetés tekintetében oly esetekben, midőn a birtokjog a tulajdonjogtól elválasztatik (bérlet, haszonbérlet, haszonélvezet stb. esetében, vagy midőn a tulajdonos a jogszerzőre, a tulajdonjog bekeblezését függőben tartván, egyelőre csak a jószág birtokát ruházza át, stb.);

b) továbbá ingó vagyon természetbeni átadása tekintetében, midőn ennek tulajdoni, használati, vagy egyéb birtokjoga, vagy elhasználhatási joga: adásvevési, csere, élők közti ajándékozási, haszonkölcsön, zálog, vagy kölcsönszerződés esetében másra ruháztatott;

c) készpénzbeli követelések behajtása tekintetében: kölcsön, adásvevési, életjáradéki és hasonló szerződések esetében;

d) végre mindazon, a felsorolt esetek közé nem tartozó egyéb jogok és kötelezettségek teljesitése tekintetében, melyek mint például valamely munka, türés vagy abbanhagyás, a törvénykezési rendtartás szabályai, különösen pedig 385. §-a értelmében végrehajtás tárgyát egyátalán képezhetnek;

éles ezek tekintetében pedig a kiemelt különbség, mert mig ezen esetekben **nem végrehajtható** okirat alapján az illető igény mindig csak kereset utján érvényesithető, ugy az **végrehajtható** közjegyzői okirat alapján már egyszerü végrehajtási kérvény utján emelhető foganatra.

E vázlatos párhuzam eléggé indokolja tehát azon roppant horderőt, mely a közjegyzői okiratnak e törvény szerinti vég-

rehajthatóságában fekszik, de indokolja másrészt a közjegyző ebbeli működésének felette kényes voltát is!

III. Nem lehet azonban eléggé hangsulyozni, hogy az okiratban a jogosult és kötelezett felek neveinek pontos kitétele mellett:

a) a kötelezettség szabatosan megállapitandó.

Nem elég tehát, hogy a kötelezettség a jogügylet természetéből csak egyszerüen következtethető legyen, és még kevésbé elég, ha a kötelezettség nem magából a jogügyletből, hanem talán a jogügylet alkalmából keletkezett más jogviszonyból ered. Igy péld. haszonkölcsön esetében a tárgy rendkivüli fenntartási költségei a tulajdonost illetik — ezt az ügylet illetőleg a dolog természete hozza már magával, — és még is nem végrehajtható az ilyen haszonkölcsönt tartalmazó közjegyzői okirat e részben, ha a bizonyos öszvegben talán meg sem határozott kérdéses fenntartási költségek fizetésének kötelezettsége direct és pontosan fel nem vétetett.

Vagy például: a haszonkölcsönző a tárgy megrongálása által kártéritési kötelezettségnek tette ki magát, ily esetben ennek érvényesitése végett még kevésbé lehet végrehajtás elrendelésének helye, mert a kötelezettség nem is az eredeti jogügyletből közvetlenül, hanem csak az annak alkalmából keletkezett más jogviszonyból folyik stb.;

b) a kötelezettség jogczime kiteendő.

Nem elég tehát, hogy az adós az okiratban beismerje, hogy ő hitelezőjének bizonyos összeggel tartozik, és magát annak bizonyos idő alatti lefizetésére leközelezi; hanem kell, hogy pontosan kitétessék, miszerint a tartozás ezen vagy amazon jogügyletből, illetőleg jogviszonyból, például: kölcsön-, adásvevési, életjáradéki jogügyletből, vagy kezességi, kártéritési kötelezettségből származik stb.;

c) a kötelezettség tárgya szabatosan meghatározandó.

Oly zálogszerződés alapján tehát például, melyben az egyik fél magát leközelezi, hogy bizonyos tartozásának biztositása végett összes ingó vagyonát leköti, a hitelező végrehajtást nem kérhet, hanem kell, hogy a bizonyos idő alatt kézi zálogul átadatni kötelezett ingó vagyon egyenként pontosan megneveztessék, stb.;

d) végre kell, hogy a kötelezettség teljesitésének időpontja szabatosan megállapittassék.

Oly szolgálati szerződés alapján tehát, melyben bizonyos munka

teljesitése a vállalkozó saját belátásától tétetett függővé, végrehajtás nem kérhető stb.

IV. A mennyiben a kötelezettség teljesitése bizonyos tény (feltétel) beálltától függ, ez közokirat által bizonyitandó.

A ki tehát például ellenfele ellen csereszerződés alapján kér végrehajtást, az közokirattal (tehát nemcsak közjegyzői okirattal, hanem akár micsoda más közokirattal is) igazolni tartozik, hogy saját kötelezettségeinek pontosan eleget tett, stb.

V. Megjegyzendő, hogy örökségi szerződések, és halálesetérei ajándékokat tartalmazó közjegyzői okiratok a 111. § szabálya alól ki vannak véve, vagyis azok alapján, ha különben teljesen is megfelelnének a 111. § szabályainak, végrehajtás nem rendelhető, és pedig még a rendelkezőnek halála után sem, mert azok alapján az illető jog, bár azok két oldalu kötelező jogügyletet képeznének is, ép ugy mint az egyoldalu halálesetérei intézkedéseknél csak az örökösödési törvény szabályai szerint és fenntartásai mellett vehető birtokba. A kérdéses kétoldalu halálesetérei ügyletek hatálya a többiekkel szemben csak abban áll, hogy egyoldalulag vissza nem vonhatók.

VI. Kérdés merülhet fel, valjon váltóügylet felvehető-e közjegyzői okiratba, és ha igen, valjon végrehajtható-e az ilyen közjegyzői okirat?

Az első kérdésre igennel felelünk, mert épen nem forog fenn akadály az ellen, hogy a váltó közjegyzői okiratba vétessék fel az 1840. XV. tczikk. I. 14. és 15. §§-ainak megtartása mellett. Más hatálya ennek azonban nincs, mint az: hogy a váltó hamisitás ellen biztosittatik, és hogy a netáni kifogásoknak: az egyes kitételeknek (idő, fizetési hely, keletnek stb.) és az aláirásoknak valódisága ellen eleje vétetik; — különben a váltó alapjául szolgáló jogviszonyból folyó egyes kötelezettségek és jogok tekintetében a közjegyzői felvételnek sem a váltó- sem a polgári biróság előtt semmi hatálya nincsen.

A második kérdésre azonban nemmel felelünk, mert hogy a törvény, midőn a közjegyzői okirat végrehajthatóságát kimondja, csak aköztörvény szabályai alá eső ügyleteket érthette — már abból is kiderül, hogy a végrehajtási eljárást illetőleg mindig csak a polgári törvénykezési rendszabályokra utal. (112. és 119. §§.)

2. A végrehajthatóságnak többször hangsulyozott roppant hordereje önként hozza magával, **hogy a közjegyző annak hatályáról**

minden érdekelt felet kitanitandja; ezt a mindkét fél között álló közjegyző mint részrehajlatlan szakférfi és tanácsadó hivatása hozza már magával.

De tartozik avval a közjegyző magának az intézménynek is, mert minthogy lehetetlen, hogy oly hamar átalános köztudomássá váljék a közjegyzői okirat végrehajthatóságának elve, igen könnyen megtörténhetik, hogy számtalan egyesek, kik megszokva az eddigi perrend elveit, arról nem is álmodtak, hogy pusztán csak azért tették ki magukat azonnali végrehajtásnak, mert az ügyletet a közjegyző előtt kötötték, — és e szigorban nem előnyt, hanem csak sulyos veszélyt látván, az üldözött adósnál igen könnyen magyarázható pessimismussal magát az intézményt vádolnák. Okvetlen kell tehát, hogy mindenki, ki közjegyzői közbenjárást igénybe vesz, már előre is tudja, mily eshetőségnek teszi ki magát a kötelezettség nem teljesitése által, mert csak ugy fogja a szigorban az előnyt is felismerni, ha a szigort előre ismervén, annak önként veti magát alá!

Magától értetődik egyébiránt, hogy a felek a 111. §. elvétől eltérő megállapodást, például azt, hogy a végrehajtás csak előleges megintés után legyen elrendelhető, az okiratba felvehetnek, mert mint minden jogról, ugy a 111. § előnyeiről is le lehet mondani.

3. Végre megjegyeztetik, hogy oly hiteles kiadvány alapján, melyből az eredeti okiratnak (ősiratnak) mellékletei kihagyattak, ugy szintén a kivonatos kiadvány alapján is végrehajtást elrendelni nem lehet. (139. és 142. §§.)

112. §.

A végrehajtási kérvény azon birósághoz intézendő, a mely a fenforgó ügyre nézve, per esetében illetékes volna. A kérvény beadása, valamint a végrehajtás elrendelése, s a további eljárás, mennyiben a jelen törvény eltérőleg nem rendelkezik, — a polgári törvénykezési rendtartás szabályai szerint történik.

Nem követhette törvényünk a franczia és bajor törvények példáját, melyek magát a közjegyzőt jogositják fel arra, hogy a végrehajtási záradékot közvetlenül a közjegyzői okiratra vezesse, melyet azután a fél által közvetlenül megkeresett végrehajtó teljesiteni köteles. Ez már oly lényeges eltérés volna a jelenleg uralkodó végrehaj-

tási eljárás elvei és szabályaitól, mely a perrendtartás és a birósági végrehajtókról szóló törvény radicális reformálását feltételezné, mert mig ma a kényszereszközök alkalmazásának jogosultsága kizárólag az állam, illetőleg a biróság kezében van, addig másrészt a végrehajtó is kizárólag csak a biróság közege levén, meghagyásokat is kizárólag csak a biróságtól nyerhet[2]).

A végrehajtást tehát közjegyzői okiratok alapján csak is a biróság rendelheti el. Melyik pedig az illetékes biróság? — azt is e szakasz határozza meg, — az t. i. mely a fennforgó ügyre nézve per esetében illetékes volna; mi természetesen ellenkező megállapodást a közjegyzői okiratban ki nem zár. A biróság pedig eljárásában a közjegyzői okirat végrehajthatósága kellékeinek megvizsgálásánál és a végrehajtás ellen tett kifogások tárgyalásánál, s elintézésénél: e törvény szabályait alkalmazandja; — az illetékesség, a végrehajtási kérvény kellékeinek megvizsgálásánál és az egész egyéb végrehajtási eljárás tekintetében, tehát a végrehajtás folyamában felmerülő minden egyéb kérdések, péld. igény-keresetek, jogorvoslatok stb. elintézésénél pedig megint az általános törvénykezési rendtartás szabályait.

E fejezet következő szabályai, melyek kizárólag a végrehajtás elleni kifogások körüli eljárást tárgyazzák, a törvényhozásnak egyik legnehezebben megoldható és legkényesebb feladatát képezték — mert két lényeges és ellentétes tekintet kivánt számot: — az egyik a közjegyzői okirat teljes bizonyitó erejének elve (t. i. oly értelemben, mint azt a legal-theoria felállitja), a másik pedig az ily okirattal való visszaélésnek, illetőleg a hamis okirat alapján a kötelezettnek minden előzetes meghallgatása nélkül elrendelt végrehajtás által okozott és épen az okirat természeténél fogva sokszor orvosolhatlan károknak lehetősége.

Ebbeli szabályaiban pedig a törvényhozás kizárólag a bajor törvényt követte és pedig oly túlszigoruan, hogy a mint látni fogjuk, a törvény egyenlőségének rovására a törvénykezési rendtartásnak épen e részben helyesebbeknek látszó szabályaival némi ellenmondásba jött.

---

[1]) Ettől pedig jelenleg eltérni, és a mostani végrehajtokat senki által nem ellenőrzött függetlenséggel felruházni, azt talán senki sem fogná czélszerünek tartani.

113. §.

A kötelezett fél kifogással élhet az elrendelt végrehajtás ellen:

***a)* ha a biróság illetéktelen;**

***b)* ha a végrehajtás alapját képező közjegyzői okiratban foglalt jogügylet érvénytelen;**

***c)* ha az okirat hamis vagy hamisitott;**

***d)* ha az okirat kiadványa a 139., 140. §§. kellékeivel nem bir;**

***e)* ha a biróság a 111. §. szabályai ellenére rendelte el a végrehajtást;**

***f)* ha a kötelezettség az okirat kiadása után felmerült tény folytán egészben vagy részben elenyészett, vagy annak teljesitésére a jogositott fél halasztást engedett.**

1. A törvénykezési rendtartás értelmében a végrehajtás megszüntetése vagy korlátozására czélzó kifogások csak az itélet vagy egyesség után felmerült tények alapján, illetőleg indokából tétethetnek meg — természetesen, mert az előbbi tényekből merithető kifogások a per folyamában érvényesithetők, és igy az itélethozatal vagy egyesség alkalmával el is intézhetők. De másként van ez a végrehajtható közjegyzői okiratoknál, — ezeknél sem a jogügylet, sem az okirat külkellékei, a birói cognitio tárgyát nem képezik, s felettük az ellenfél sem hallgattathatik meg, mig a dolog végrehajtásra nem kerül.

a) A törvénynek tehát oly kifogásoknak érvényesithetéséről is kellett gondoskodni, melyek magát az ügyletet vagy az okirat külkellékeit illetik; és kétségkivüli, hogy az ilyen kifogások tekintetében sokkal nagyobb cautelákat is fel kell állitani a végrehajtott érdekében, mint az okirat felvétele után felmerült tényekre alapitott kifogások tekintetében.

Ilyen kifogások például: hogy a közjegyzői okiratban foglalt jogügylet érvénytelen (*b* pont), hogy az okirat hamis vagy hamisittatott (*c* pont), és hogy az okirat kiadványa a 139. és 140. §§. kellékeivel nem bir (*d* pont).

b) A mi azonban az okirat felvétele után felmerült tényekből meritható kifogásokat illeti, különösen: hogy a biróság illetéktelen (*a* pont), hogy a biróság a 111. §. szabályai ellenére rendelte el a végrehajtást (*c* pont) és hogy a kötelezettség az okirat kiadása sőt felvétele után felmerült tény folytán egészben nagy részben elenyészett, vagy annak teljesitésére a jogositott fél halasztást engedett (*f* pont) — ezek tekintetében semmi különbség nincsen a birói itélet- és közjegyzői okirat alapján elrendelt végrehajtás esetei közt, mert ha a közjegyzői okiratban foglalt jogügylet érvényes, és a közirat és kiadványa a törvény szabályainak egészen megfelel, akkor a végrehajtható közjegyzői okirat hatályára nézve tökéletesen egyenlő a birói itélettel. És e törvény még is eltér a törvénykezési rendtartás ebbeli szabályaitól, a helyett, hogy a kérdéses utólag felmerült tények tekintetében a törvény lehető egyenlőségének és rendszerességének megóvása végett egyenesen csak a már kész törvénykezési rendtartásra utalt, és ennek szabályait legfelebb az illetéktelenség, vagy a végrehajtási elrendelés szabálytalanságának eseteire is kiterjesztette volna (*a*) *e*) pont)!

Ugyanis a törvénykezési rendtartás szerint a korlátozási vagy felfüggesztési kérelem a foglalás befejezésétől számitandó 3 nap alatt beadandó (374. §.) és az csak az árverésre nézve bir halasztó hatálylyal (375. §.), — továbbá a kérelem iránt hozott végzés ellen minden jogorvoslat feltétlenül ki van zárva (374. §.), és végre azon fél, ki a végrehajtás felfüggesztését vagy korlátozását hamis ürügy alatt, valótlan körülmény előadása által eszközölte, az okozott kár és költségek megtéritésén felül mint csaló büntettetik, minek czéljából a biróság az intézkedéseket hivatalból tartozik megtenni (376. §.), holott e törvény szerint a kifogások a végrehajtási végzés vételétől számitva 8 nap alatt terjeszthetők elő (114. §.), a végrehajtás további folyamata, tehát maga a foglalás is bizonyos esetekben teljesen felfüggesztendő (120. §.), továbbá a hozandó végzés ellen, még a legegyszerübb esetben is, péld. ha csak az illetékesség, vagy a kiadvány alakiságának kérdésében tétetik kifogás, a jogorvoslatok világosan fenntartatnak (119. és 120. §§.) — és végre a roszhiszemü fél, ha csak boszantás vagy a végrehajtás késleltetése miatt támasztja is a kifogást — csak pénzbirsággal büntethető, (mitől a felek, különösen ha vagyontalanok és igy mit sem koczkáztatnak, legkevésbé sem szoktak félni.) (121. §.)

Ezek szerint tehát jövőben teljesen egyenlő esetekre

nézve kétféle törvénykezési eljárás lesz érvényes, a szerint, a mint a végrehajtás közjegyzői okmány, vagy birói itélet alapján rendeltetett el.

Mindez a mint már kiemeltük, annak tulajdonitandó, hogy a törvényhozás e tekintetben nagyon mereven ragaszkodott a bajor törvényhez[1]), sőt annak 81. §-át majdnem szóról szóra átültette, a nélkül, hogy arra reflektált volna: hogy mig a bajor közjegyzőségi törvény az ottani alaki törvénynyel szerves összefüggésben áll, ugy e törvény a merev utánzás által az itteni törvk. rdtssal minden képzelhető ok nélkül ellentétes állásba került.

Ismételjük pedig: igen egyszerüen lehetett volna az ellenmondást megszüntetni, ha a törvényhozás e törvényben csak magából a jogügyletből vagy a kiadvány alakiságából meritett kifogások eljárását szabályozta, az utólagos tények alapján tett kifogások tekintetében pedig egyszerüen a törvénykezési rendtartás szabályait fenntartotta, és az *a)* és *e)* pontok eseteire kiterjesztette volna.

2. Az *f)* pontra vonatkozólag kétségkivüli, hogy annak szabálya alá nemcsak oly kifogás, mely az okirat „kiadása“ után, hanem oly kifogás is esik, mely az okirat „felvétele“ után még a kiadás előtt felmerült tény alapján tétethetik. Például: a felek a kiadványt mindjárt az okirat felvétele után ki nem veszik, a kötelezett fél pedig eleget tesz kötelezettségének, és a jogositott fél vagy örökösei akár roszhiszemüleg, akár tévedésből még is kiveszik utólag a kiadványt és végrehajtást kérnek?[2])

114. §.

A végrehajtást szenvedő fél kifogását, a végrehajtási végzés vételétől számitandó nyolcz nap alatt akár a végrehajtónak adhatja át irásban, vagy mondhatja szóval a jegyző-

---

[1]) Valjon miért tért el a javaslat épen e tekintetben az osztr. törvénytől, azt nem vagyunk képesek felfogni, ennek 4. §-a igen egyszerüen és röviden igy szól: Die vorläufige Einstellung der Execution ist aus Anlass der Erhebung einer solchen Klage auf Begehren des Klägers zu verfügen, wenn durch gerichtlichen Augenschein, oder durch voll beweisende Urkunde dargethan ist, dass der Notariatsakt mit Verletzung solcher Vorschriften aufgenommen oder ausgefertigt wurde, von deren Beobachtung die Kraft des Aktes als einer öffentlichen Urkunde, oder die Executionsfähigkeit desselben in diesem Gesetze abhängig gemacht ist.

[2]) A mintául szolgált bajor törvény (81. czikk, 2 szakaszának 2. pontja) ezt világosan igy mondja ki, s nehezen feltehető, hogy törvényünk szándékosan eltért volna annak ily értelmü helyes szövegezésétől.

könyvbe, akár azon birósághoz nyujthatja be, a mely a végrehajtást elrendelte.

A kifogást igazoló bizonyitékok a kifogás megtétele alkalmával előterjesztendők.

A bejelentett kifogás a foglalás foganatositását nem gátolja.

E szakasz három fontos szabályt foglal magában, ugyanis:

a) hogy a kifogás 8 nap alatt irásba foglalva akár az eljáró végrehajtó utján, akár közvetlenül terjesztendő a biróság elé, és pedig a végrehajtási végzés vételétől számitva. A mulasztás joghátránya abban áll, hogy a fél kifogásával (a biróság által elkövetett semmiségi esetet kivéve) többé meg nem hallgattatik (116. §), csak a külön perút maradván neki fenn. (122. §.)

b) Oly esetben, midőn a kifogást tevő felet a bizonyitási kötelezettség illeti: a bizonyitékokat azonnal vagy is mindjárt a kifogás megtétele alkalmával köteles előterjeszteni, mert különben puszta hazug állitással is lehetne a végrehajtást hosszabb időre megakasztani, mi által csak a közjegyzői okirat hitele szenvedne. Ebből pedig következik a 117. §-ban is világosan kimondott azon elv, hogy a fél rendszerint okiratokon kivül más bizonyitékkal fel nem léphet, mert más bizonyiték azonnal elő nem terjeszthető.

Az ebbeli szabály meg nem tartásának következménye szintén abban áll, hogy a biróság a kellőleg fel nem szerelt kifogást hivatalból visszautasitván, (115. §.) a fél jogait csak a külön peruton érvényesitheti (122. §.) — úgy a mint eskü, tanuk és szemle általi bizonyitékok egyáltalában nem a végrehajtás elleni kifogások utján, hanem csak is külön peruton érvényesithetők.

De e szabály alól: hogy a fél bizonyitékát azonnal és okiratban terjeszsze elő, kivételnek is van helye, azon esetben t. i., ha a kifogást tevő felet bizonyitási kötelezettség egyáltalán nem illeti. Ezen esetek pedig a következők:

aa) A biróság illetéktelenségének esete (113. §. *a* pontja); a jogositott fél péld. tiszta személyes ügyekben minden különös kikötés nélkül nem az adós személyes biróságánál kérte a végrehajtást; vagy azt 300 frton felüli követelés esetében a járásbiróságnál kérte; — ily esetekben a bizonyitási elmélet szerint tökéletesen elég: ha a kötelezett fél egyszerüen a biróság illetéktelenségét kétségenkivül constatáló tényre utal.

bb) Azon eset, ha az okirat kiadványa nem felel meg a 139., 140. és 142. §§. szabályainak, különösen ha meg nem egyezik a közjegyző őrizete alatt levő eredetivel. Ezen eset is nem okirattal, hanem csak az eljáró biróság által constatálható: a törvény szabályainak a kiadványra leendő alkalmazása, s esetleg ennek a közjegyzőtől hivatalból (118. §.) bekérendő eredeti okirattal (ősirattal) való összehasonlitása által. Ezen esetben is elég tehát, ha a fél a szabálytalanságra egyszerüen utal; — a netáni visszaélések valószinüségét pedig különben is kizárja a 121. §.

cc) Ugyanez áll azon esetben is, ha a biróság a 111. §. szabályai ellenére rendelte el a végrehajtást. (113. §. *e* pont.)

c) A harmadik fontos elv az: hogy a kifogások a foglalás foganatositását nem gátolják. Ezen elvvel a 120. §. alkalmával fogunk tüzetesebben foglalkozni.

115. §.

Ha a kifogás a végrehajtónak adatott át, a végrehajtó azt, illetőleg a kifogás tárgyában felvett jegyzőkönyvet az előterjesztett bizonyitékokkal együtt az őt kiküldő vagy megkereső birósághoz azonnal bemutatja.

116. §.

A biróság a későn beadott vagy kellőleg fel nem szerelt kifogást (114 §.) hivatalból elutasitja. A kifogást tevő fél az elutasitó végzés ellen semmiségi panaszszal élhet.

Ha pedig tárgyalásra alkalmasnak találta a kifogást, a tárgyalás a biróság minőségéhez képest sommás uton, vagy jegyzőkönyvileg történik.

1. A törvény azon intézkedése, mely szerint a kifogást hivatalból visszautasitó fennti végzés ellen semmiségi panaszt enged, nemcsak azon ellentétnél fogva látszik czélszerütlennek lenni, melybe a törvénykezési rendtartásnak minden jogorvoslatot kizáró ide vonatkozó 374. §-ával jutott, hanem némileg szükkeblünek is; mert még az elkésve beadott kifogást visszautasitó, tehát a legnyiltabb tényen alapuló végzés ellen is enged jogorvoslatot. Annak valószinüségét egyébiránt, hogy a törvény ezen intéz-

kedése netán visszaélésekre szolgáltat alkalmat — bizonyos minimumra szoritja azon körülmény, hogy az ezen végzések ellen támasztandó semmiségi panasz a végrehajtás további folyamát nem akadályozza. (120. §.)

2. Azon kérdés merülhet fel, valjon oly esetben, midőn a végrehajtást elrendelő biróság annak foganatositása iránt mást keres meg, a kifogások körüli eljárásra melyik illetékes? A 112. §. szerint e részben a polgári törvénykezési rendtartás szabályai tartattak fenn, — ezek szerint pedig az eljárás a végrehajtást elrendelő biróságot illeti (ez következtethető legalább a 374. §-ból). De a dolog természete is hozza ezt magával, mert megtörténhetik, hogy a végrehajtás egyszerre különbféle tárgyakra rendeltetett el, és igy több biróság keresendő meg a foganatositás iránt, — melyik volna most a kifogások elintézésére illetékes biróság? stb. — vagy a végrehajtás egyszerre ingatlan tulajdonjogának bekebelezése, és követelés behajtása végett rendeltetvén el, az elrendelő biróság a végrehajtást az előbbire vonatkozólag maga foganatositja, a követelés behajtása iránt pedig járásbiróságot keres meg, — és a kifogások ez utóbbinál adattak be, — ily esetben csak nem járhatna el a járásbiróság a kifogások érdemleges elintézése körül, mert birtokbiróságot nem gyakorol?

Ezt azonban csak a kifogások érdembeli tárgyalására és elintézésére vonatkozólag értjük — mert azt már csak nem mernénk állitani, hogy a megkeresett biróság a beadott kifogásoknak még a 116. §-a szerinti alaki indokokból szükséges visszautasitását sem mondhatja ki — ez mindenesetre csak felesleges irkálásra és idővesztésre vezetne. Ez utóbbi kérdést egyébiránt kétesnek tartjuk.

117. §.

A kifogások fölötti eljárásnál az okiratokon kivül semmi más bizonyitéknak nincs helye. Ha azonban a bizonyitékul felhozott magán okirat valódisága a végrehajtató fél által nem ismertetnék el, a végrehajtást szenvedőnek jogában áll az okirat valódiságát az ellenfélnek kinálandó, de ez által vissza nem kinálható főesküvel bizonyitani.

Fejtegettük már a 114. §. alkalmával: mily kifogásait érvényesithet a fél e §. határozott szövegezése ellenében okirat felmutatása nélkül is; itt tehát csak egyszerüen a mondottakra utalunk.

A mi pedig az ezen szakaszban felállitott visszakinálhatlan esküt illeti, ez („Diffessionseid“ alatt ismert) oly elavult intézmény, mely az egyes partikularis törvényekből már is lassan-lassan kiküszöböltetik, és tudtunkkal többé csak a bajor, hannoverai (337. §.), badeni (424. §.), oldenburgi (188. §.) és braunschweigi (93. §.) perrendekben áll fenn. Törvényünk azt (úgy mint az egész 117. §-t) a bajor közjegyzőségi törvény 81. czikk 2. §-ának 3. pontjából vette át. Azt hiszszük, ezen elavult intézménynek bizonyitási elméletünkbe történt felvételére annál kevésbé forgott fenn gyakorlati szükség, mert a legroszabb esetben ott áll törvénykezési rendtartásunk 172. §-ának *d*) pontja.

118. §.

Ha oly kifogás tétetnék, hogy a kiadvány nem egyezik meg a közjegyző őrizete alatt levő eredetivel, vagy hogy az eredeti az előszabott kellékek hiányánál fogva nem bir közokirati minőséggel, — a biróság, mielőtt az ügy eldöntésébe bocsátkoznék, a közjegyzőt az eredeti okirat előterjesztésére utasitja, ha pedig más biróság területén lakó közjegyző őrizete alatt van az eredeti okirat, ennek megvizsgálása végett az illető biróságot keresi meg.

119. §.

A tárgyalás berekesztése után a biróság végzésileg határoz. A végzés ellen a törvénykezési szabályok szerinti jogorvoslatnak van helye.

E szakasz utolsó tétele oly határozottan van szövegezve, mondván: „jogorvoslatnak **van helye**“, miszerint a felett, hogy a törvényhozásnak a kérdéses végzések ellen jogorvoslatot fenntartani szándéka volt — semmi kétség sem foroghat fenn; mi egyébiránt már a 116. és 120. §. *d*) pontjából is kitünik. De e szakasz szószerinti értelméből épen az ellenkező következnék: ugyanis a szakasz azt rendeli, hogy a végzés ellen a törvénykezési szabályok szerinti jogorvoslatnak van helye — a törvénykezési szabályoknak ide vonatkozó 374. §-a pedig, a végrehajtás felfüggesztése vagy korlátozása iránti keresetről azt rendeli, hogy az (úgy mint a

116. §. is előirja) „a birósághoz képest sommás uton, vagy külön jegyzőkönyvben tárgyaltassék“ — de „minden perorvoslat kizárásával végzés által döntendő el!“

Mikép szüntethető most meg ezen feltünő ellenmondás, — hogy hozható a törvényhozó világos szava összhangzásba ép oly kétségkivüli ellenkező szándékával?

Nézetünk szerint a magyarázat körül nem lehet másként eljárni, mint feltenni azt, hogy a törvényhozó, midőn a jogorvoslatokat a kérdéses végzések ellen is fenntartani kivánván, a jogorvoslatok alkalmazásának kérdésében egyszerüen a törvénykezési szabályokra utalt, — e szabályok 374. §-ának speciális intézkedését figyelmen kivül hagyta, és csakis a törvénykezési rendtartásnak a jogorvoslatok körüli szabályaira, vagyis annak hatodik czimére egész átalánosságban czélzott.

Nézetünk szerint csakis e magyarázat bár mennyire is mesterkéltnek látszassék ez, adja meg a kulcsot a törvényhozó valódi szándékának megismerhetésére.

Alkalmazzuk tehát most a kérdéses végzésekre a törvénykezési szabályok hatodik czimének rendelkezéseit, — és azon következtetésre jutunk, hogy azon végzések ellen csak semmiségi panasznak lehet helye, mert felebbezés a törvényszéki rendtartás 285. §-a szerint csak itéletek és a 294. §-ban sorolt végzések ellen alkalmazható, ezen 294. §. pedig a végrehajtás felfüggesztését vagy korlátozását czélzó kifogásokat elintéző végzéseket nem idézi.

120. §.

A végrehajtás folyamára nézve a következő szabályok érvényesek:

_a)_ ha a kifogás a 116. §. értelmében elutasittatott, a végrehajtás folytatandó;

_b)_ ha a kifogás bizonyitékául oly közokirat hozatott fel, a mely annak alaposságát már a tárgyalás előtt valószinüvé teszi: ez által a végrehajtás további folyamata teljesen felfüggesztetik;

_c)_ ha a kifogásnak magánokirat szolgál bizonyitékul, ez csak az árverést függeszti fel;

d) ha a kifogás érdemleges tárgyalás folytán elutasittatott, a végzés jogerőre emelkedése bevárandó;

e) ha a közjegyzői okirat hamissága vagy hamis eskü miatt bünvádi eljárás indittatott, a büntető biróság jogérvényes itéletéig a végrehajtást folytatni nem lehet.

1. A kifogások hatályának, illetőleg a kifogások esetében felállitott cauteláris intézkedések valódi jelentőségének alaposabb megvizsgálhatása végett három stadiumot fogunk megkülönböztetni a kifogások körüli eljárásban. E stadiumok:

a) a kifogások beadása;

b) a kifogások első (alaki) elintézése, vagyis: elfogadása, — vagy ellenkezőleg: visszautasitása, a beadás elkésése, vagy a szabályszerü felszerelés hiánya miatt (116. §.);

c) és a kifogások végelintézése érdemleges tárgyalás alapján.

A mi:

a) a kifogások **beadásának** hatályát illeti, már a 114. §. mondta ki, hogy a bejelentett kifogások a foglalás foganatositását nem gátolják. E szabály tulajdonképen csak a végrehajtás foganatositására kiküldött végrehajtó eljárására bir befolyással, mert a biróság eljárása csak a már beadott kifogásoknak a 116. §. szabályai szerinti elintézésével kezdődik.

b) A mi a kifogások körüli legelső vagyis **alaki** birói intézkedést illeti: a biróság mindenekelőtt megvizsgálja, valjon a végrehajtó által bemutatott, vagy pedig hozzá közvetlenül benyujtott kifogások kellő időben beadattak-e, és szabályszerüen fel vannak-e szerelve vagy nem?

aa) Az utóbbi esetben a kifogások hivatalból visszautasitandók, és a végrehajtás folytatása elrendelendő. (116. és 120. §. *a* pontja). Azt hiszszük pedig, hogy az ekként folytatott végrehajtást a visszautasitó végzés ellen netán beadott semmiségi panasz (116. §.) sem függeszti többé fel; mi legalább azt, hogy a törvény a semmiségi panasznak ez esetben felfüggesztő hatályt tulajdonitani nem kiván, a contrario a 120. §. *d)* pontjából következtetjük, mert annak, hogy a törvény külön pontban oly annyira hangsúlyozza azt: miszerint „ha a kifogás érdembeli tárgyalás folytán elutasittatott, a végzés jogerőre emelkedése

bevárandó" nem volna semmi czélja, ha a törvény a semmiségi panasz hatályát nem kizárólag csak az érdembeli határozat esetére kivánta volna szoritani, — mig másrészt az *a*) pontban határozottan rendeli a végrehajtás folytatását a kifogásnak alaki okokból történt elutasitása esetére, minden tekintet nélkül arra, valjon adatott-e be semmiségi panasz vagy nem.

bb) Ha pedig a biróság a kifogásokat tárgyalásra alkalmasaknak találta, akkor mindenekelőtt megvizsgálja: valjon a kifogások bizonyitékáúl magán- vagy közokirat szolgál-e?

Az előbbi esetben mindazon végrehajtási lépések akadálytalanul megtehetők, melyek az árverésre vezetnek, a foglalás tehát befejezhető, a becslés foganatositható, a netáni igények és elsőbbségi bejelentvények (ha ezt a felek kivánják) tárgyalhatók, és elintézhetők — és csak az árverés maga függesztendő fel. (*c* pont).

Az utóbbi esetben azonban, vagyis azon esetben, ha a kifogások bizonyitékául oly közokirat szolgál, mely azoknak alaposságát már a tárgyalás előtt valószinüvé teszi (*b* pont), úgy szintén azon esetben is, ha a végrehajtás alapjául szolgált okirat hamissága, vagy hamis eskü miatt bünvádi eljárás indittatott, a végrehajtás többé egyáltalában nem folytatható, akár micsoda stadiumban akadt volna meg az, — kivéve azonban mégis a foglalást, mint a végrehajtó biztositását czélzó intézkedést, mely a 114. §-nál fogva minden tekintet nélkül a kifogások mivoltára és bizonyitékára, már a kiküldött végrehajtó által foganatositható és befejezhető, még mielőtt a biróságnak csak alkalma is nyilnék, a kifogások folytán egyátalán intézkedni [1]).

c) A mi végre a kifogásoknak végelintézését **érdemleges tárgyalás** folytán illeti — ez a végrehajtásnak azon stadiumában, mely az előbbi pontban fejtegetett alaki birói intézkedések folytán beállott, egyelőre semmi változást nem tesz, mert jogerőre emelkedése bevárandó (*d* pont); minek beálltával természetesen a további intézkedések a birói határozat természetétől függnek.

---

[1]) A bajor törvény 81. art: 4. §-a világosan rendeli, hogy ha okirat hamisitás, vagy hamis eskü miatt bünvádi eljárás indittatott, — a végrehajtás nemcsak nem folytatható, hanem az, ha még el nem rendeltetett volna, egyátalán még el sem rendelhető, — a szerint tehát ily esetben foglalásnak sincsen helye. E rendszabály eszméjét a 120. §. *e)* pontja is vette ugyan át — de módositja annak hatályát a 114. §.

2. **Midőn a törvény e fejezetben a végrehajtás vagy egyes** végrehajtási lépés fel- vagy fel nem függesztésének kérdéseivel foglalkozik — mindig csak pénzbeli követelések behajtásának, vagy oly igények érvényesitése végett elrendelt végrehajtásnak esetére tekint, melyek a végrehajtásnak a törvénykezési rendtartás 384., 385. §§-aival előirt módon leendő foganatositását teszik szükségessé, — mert csak ily esetekben van foglalás és árverésnek helye, a törvény pedig mindig csak foglalás és árverésről szól!

Feltűnő pedig, hogy a törvény oly esetekről, midőn a végrehajtás valamely telekkönyvi jószágtestre vonatkozólag **dologbani jog bekeblezése,** vagy **ingó vagyon természetbeni átadása** végett rendeltetett el, és mindazon egyéb esetekről, melyekben a végrehajtás **nem** foglalás és árverés által foganatosittatik — egyátalán hallgat! Nem-e felette egyoldalu és csonka pedig oly törvény, mely csak az ingóságok tulajdonosának és ennek is csak oly esetre nyujt oltalmat, midőn alaptalan pénzbeli követeléssel üldöztetik? mert nem szabad elfeledni, hogy például a telekkönyvi birtokos sokszor csak akkor nyer értesülést az elrendelt végrehajtásról, midőn az a telekkönyvi bekeblezés által már foganatosittatott is, és az ingóság birtokosa is szokszor csak akkor élhet a kifogás orvoslatával, miután az ingó vagyon tőle már elvétetett!

Nem marad tehát egyéb hátra, mint e részben a mennyire lehet, a telekkönyvi és törvénykezési elvek segélyét igénybe venni.

a) A mi különösen a telekkönyvi szempontot, illetőleg azon kérdést illeti: valjon mi módon óvhatja meg magát a legrövidebb uton: tehát a végrehajtás elleni kifogások által oly telekkönyvi tulajdonos, ki ellen más valaki hamisitott, vagy oly közjegyzői okirat alapján, mely későbbi jogügylet folytán megszünt, valamely dologbani jog bekeblezését végrehajtási uton kieszközölt? Egyszerüen: a kifogások **telekkönyvi feljegyzése** által. Igaz, a telekkönyvi rendelet ilynemü kifogások feljegyzéséről nem szól, illetőleg mint régibb törvény nem is szólhat — de szól a keresetek, a per folyamatban létének feljegyzéséről; a végrehajtás elleni kifo-

gások pedig törvénykezési rendtartásunk elvei szerint kereset természetével birnak (374. §.)

A kifogások telekkönyvi feljegyzésének tehát ugyanazon joghatálya lészen, mint a telekkönyvi elvek szerinti perfeljegyzésnek, — vagy is biztositja az a kifogások jogérvényes elintézéseig minden további károsodástól ugy az utolsó telekkönyvi birtokost, mint minden harmadik jóhiszemü személyt is (telekkönyvi rendelet 104. §.).

Mindez áll valamennyi telekkönyvi jogokra nézve, ugy a bekebelezések, mind pedig a kitörlések tekintetében.

b) A mi pedig az ingó vagyon természetbeni átadása végett, vagy az ingatlan vagyon természetes birtoka végett elrendelt végrehajtás esetét illeti —

aa) megtörténhetik, hogy a végrehajtott fél az ellene elrendelt végrehajtásról csak azon perczben nyer tudomást, midőn a kiküldött végrehajtó a végrehajtás foganatositása czéljából a helyszinén már megjelent, a készületlen végrehajtott fél tehát kifogásait irásban azonnal át nem adhatja. Ily esetben a végrehajtó az eljárást megakasztani jogositva nincsen, mert szóbeli kifogásokat és tiltakozásokat figyelembe nem vehet. Hogy biztosithatja most magát a jogtalanul üldözött végrehajtott fél, midőn a végrehajtás tárgya a kifogások utólagos benyujtása idejében már az ellenfél birtokában van, és a törvény azt, hogy a kifogásoknak az eljárásra visszaható ereje legyen, és hogy azok folytán az előbbi állapot visszaállittassék, sehol sem rendeli?

Nézetünk szerint csak is a törvénykezési rendtartás 324. §-ának segélyével vagy is **zárlat** által, mert a benyujtott kifogások folytán a tárgy tulajdoni, használati vagy birtokjoga vitássá vált.

bb) Megtörténhetik azonban, hogy a végrehajtott fél az elrendelt végrehajtásról már előbb nyervén értesitést, a kész irásbeli kifogásokat a végrehajtónak átadja, vagy a birósághoz benyujtotta, még mielőtt a végrehajtó az eljárást megkezdette volna.

Ilyen esetben azon kérdés: valjon megkezdheti-e a végrehajtó a végrehajtást egyátalában, és ha igen, meddig haladhat és mit tehet?— vitás; és épen ez egy ujabb lényeges hiánya a törvénynek!

Nézetünk ez: Midőn a törvény rendeli, hogy az átadott kifogások a foglalás foganatositását nem gátolják — a végrehajtató félnek előleges biztositását czélozza csak. A végrehajtató tehát ott sem követelhet többet, mint biztositását, hol a végrehajtás nem foglalás által initiáltatik; — a kiküldött végrehajtó tehát meg sem kezdhetné a végrehajtást, vagy is a végrehajtás

tárgyának természetbeni átadását, mert ez az egyszerü biztositásnál több vagy is (az árveréssel aequivalens) teljes kielégités volna már!

De hát mi által biztosithatja magát most a vérehajtató fél? Nézetünk szerint ingóságok esetében a törvénykezési rendtartás 401. §. hasonlatosságának alkalmazása által, — mely szerint neki jogában áll azon ingóságokat, melyek zár és pecsét alá vehetők, lezáratni és lepecsételtetni; sőt ha a végrehajtást szenvedettben nem bizik, vagy a helyiséget nem látja eléggé biztosnak: a végrehajtási tárgyak őrzésére zárgondnokot hozhat javaslatba, vagy azokat más helyre szállittathatja, mi iránt a végrehajtó a körülményekhez képest haladéktalanul intézkedni tartozik. Ingatlanok esetében pedig nézetünk szerint nem maradna egyéb hátra, mint hogy a végrehajtató fél az előbbi *aa)* pontban emlitett, vagy is a törvkezési rendt. 324. §-a szerinti zárlatot vegye igénybe!

3. Az 1. és 2. pontban fejtegetett elveket pedig a különös esethez képest (ugy hisszük legalább, és a mondottaknál fogva különösen indokolni szükségesnek nem is tartjuk) a biróság oly esetben is fogja alkalmazni a beadott végrehajtási kérelem elintézése körül, ha hivatalos tudomása van arról, hogy a kötelezett fél a közjegyzői okiratban foglalt ügylet megsemmisitése végett a polgári keresetet meginditotta, vagy pedig a 120. §. *e*) pontjában emlitett büntett esetében a vád alá helyezést kieszközölte: még mielőtt a kérdéses végrehajtási kérvény beadatott, illetőleg beadathatott volna.[1])

4. Magától értetődik, hogy a közjegyző ellen netán meginditott bűnvádi eljárás hatálya, még akkor is, ha a közjegyző bűnösnek is ismertetnék, csak azon okiratra, illetőleg csak azon okirat alapján elrendelt végrehajtásra szoritkozik, mely okirat a bűnvádi eljárásban hamisnak bizonyult, mert a közjegyzői intézmény által eléretni szándékolt jogbiztonság és bizalom alapjaiban rendittetnék meg, ha az egyes hamisitás ténye ugyanazon közjegyző által felvett egyéb ok-

[1]) A bajor törvény szerint (81. art. 3. §.) sem elnem rendelhető, sem nem folytatható a (netán már megkezdett) végrehajtás, ha a kötelezett fél a jogügylet érvénytelenitése, vagy megszüntetése végett, vagy a végett keresetet támasztott: hogy az ellenfél a kötelezettség teljes vagy részbeni nyugtatványozására köteleztessék; de csak akkor, ha a kötelezett fél legalább első folyamodásu birósági marasztaló határozatot felmutathat. A bajor törvény bünvádi eljárás esetére vonatkozó e részbeni intézkedését lásd az 1. jegyzetben 189. lapon.

iratok hitelességét is már előre kizárná, illetőleg megszüntetné. Ugyanez áll a félre nézve is.

5. A bűnvádi eljárás meginditása alatt a törvény nem az előleges vizsgálatot, hanem a vád alá helyezést értheti csak, mert csak is ez képes a fél vádjának oly valószinüséget nyujtani, mely a közokirat erejét gyengiteni képes, és nagyobb óvatosságot indokol.

6. Magától értetődik, hogy azon esetben, ha a végrehajtás megszüntetése vagy korlátozása iránti kifogások a végrehajtás tárgyának csak egy részére nézve támasztatnak, a végrehajtás a követelés illetőleg igény fennálló részére nézve akadálytalanul folytatható.

121. §.

Ha a kifogás alapjául felhozott tények valótlansága kiderül, vagy az tünik ki, hogy a kifogás egyedül a végrehajtás késleltetése czéljából tétetett, a kifogást tevő fél 1000 frtig terjedhető birsággal büntetendő.

122. §.

Mind a kereső fél, ha a végrehajtástól elmozdittatott, mind pedig a kötelezett fél, ha kifogásait a végrehajtás alatt nem érvényesitette vagy okirattal nem bizonyitotta, jogait külön per utján érvényesitheti.

XI. FEJEZET.

Eljárás a hagyatékok körül.

E fejezet lényeges változásokon ment keresztül, és pedig sem az örökösödési eljárás, sem a közjegyzői intézmény előnyére; a központi bizottmány ugyanis a kormányjavaslatnak a jogügyi bizottmány által is elfogadott oly lényeges elvi intézkedéseit törölte el, melyek egyrészt a biróságok lehető megkimélését, a tulajdonképeni birói működést nem igénylő, és még is tetemes idő- és irkálásba kerülő teendőktől, a felek érdekeinek előmozditását: az eljárás egyszerüsitése és gyorsitása által, és a közjegyzőnek lehető önállósitását czélozták. Ily fontos elvi javaslat (mely a bajor, és részben a franczia törvényből

merittetett) volt az, (lásd kormányjavaslat 128. §-át): hogy az örökösödési eljárás vezetése (nem mint a biróság részéről átruházott, hanem mint saját hatáskörébe tartozó hivatás) egészben a közjegyzőt illesse, ha azzal őt az örökhagyó végrendeletében vagy valamely közokiratban megbizta; — és hogy ily esetben a közjegyző minden birói beavatkozás nélkül teljesitse az örökségi javak leltározását és biztositását, közvetlenül levelezzen a gyámhatósággal a gyám vagy gondnok kirendelése, s az eljárásnak a kiskoruak vagy gondnokoltak nevében leendő jóváhagyása végett, és ő tartsa meg az általa meghivott érdekeltekkel a tárgyalásokat az osztályrészek kijelölése végett, és végre ő intézkedjék az örökség átadása iránt. Fontos és czélszerű volt azon javaslat is, hogy a biróság a leltározást és a hitelezők összehivását, ha a vagyon értéke vagy holléte kivételképen más intézkedést nem tesz czélszerübbé, és az osztályos egyesség megkisérlését, ezt azonban **mindenesetre** a közjegyzőre bizni köteles legyen, akár hivatalból akár a felek kérelmére indittatott volna az eljárás (kormányjavaslat 125. és 127. §.) Mindez most csak a biró belátásától és jó akaratától van függővé téve. Igaz, hogy ezen egész fejezet szemben a küszöbön lévő örökösödési eljárás szabályozásával csak ideiglenes, akadály azonban mégis alig forgott fenn az ellen: hogy az örökösödési eljárás vagy egészen vagy legalább legnagyobb részében már ez alkalommal utasittassék a közjegyző hatáskörébe, csak azon teendők kivételével, melyek a mostani elvek szerint is tiszta birói functiót képeznek, mint gondnok-kirendelés, perre utasitás, és az örökségi jog elismerése az örökség birtokba vehetése czéljából stb.[1])

[1]) A kormányjavaslatban a hagyatéki ügyek körüli eljárás szabályai külön fejezetbe nem voltak felvéve, hanem csak a „birói megbizásokról" szóló fejezetbe. Emlitettük pedig már az 53. §-nál (85. l.), hogy a képviselőház jogügyi bizottmánya a közjegyzőnek a hagyatéki ügyek körüli eljárását az 53. §-ba azért vette fel mint külön hivatást, hogy az által mintegy jelezze azt, miszerint a hagyatékok körüli eljárás tetemes részét a közjegyzőre ruházandónak véli. A jogügyi bizottmány ezen intentiójánál fogva történt pedig az is, hogy a „birói megmegbizásokról" szóló fejezetből mind az, mi különösen a hagyatéki eljárásra vonatkozott, kiválasztatott, és egy külön (t. i. a XI-ik) fejezetbe felvétetett. A közjegyzőnek hatásköre e részben azonban tüzetesen nem részleteztetett, mert az igazságügyminister úr a bizottmányban oda nyilatkozott, hogy az örökségi eljárásról legközelebb és pedig lehetőleg még ugyanazon ülésszak alatt a képviselőház elé törvényjavaslatot terjeszteni fog, és mert a bizottmány e törvényjavaslatnak, elvi

A központi bizottmány ezen módositása által törvényünk igen messze esett, az e tekintetben mintául szolgált bajor törvénytől, és annál közelebb az osztrák törvényhez; vagyis a magyar közjegyző az örökösödési eljárásban egyszerü birósági biztossá sülyedt le, ki

kérdések felvetése által elibe vágni czélszerünek nem tartotta. (Lásd a jogügyi bizottmány jelentését 2. lapon.)

Az igazságügyminister úr szavát beváltván, a kérdéses törvényjavaslatot a képviselőháznak időközben már bemutatta.

Azon fontos szerepnél fogva pedig, mely a közjegyzőt hagyatéki ügyekben s illeti, czélszerünek látjuk a kérdéses törvényjavaslatnak ide vonatkozó több elveit is megismertetni; ezek pedig a következők:

A hagyatéki biróság az örökösödési eljárás vezetését a székhelyén lévő közjegyzőre is bizhatja. Ily esetben a hagyatéki biróságnak hatásköre, a mennyiben a törvény kivételt nem tesz, a közjegyzőre ruházottnak tekintetik (92. §), másrészt pedig szabály, hogy a közjegyző az eljárás folytán felmerülő oly határozatokat, melyek felebbvitellel megtámadhatók, maga nem hozhat, hanem köteles az ily határozatok tervét jóváhagyás és kiadványozás végett a hagyatéki biróság elé terjeszteni. (U. o.)

a) Azon teendők most, melyeket a közjegyző önállóan és saját hatáskörében végezhet, a következők:

(93. §.) A halálesetről felvétel megvizsgálása, és esetleges kiegészitése;

(95. §.) a végrendelet kihirdetése;

(99. §.) a község elöljáróság részéről a hagyaték előleges biztositása körül tett intézkedésének megvizsgálása, esetleg kiegészitése;

(U. o.) a leltározásnak elrendelése és foganatositása;

(100. §.) a valószinű örökösöknek felszólitása az örökségi nyilatkozat beadása végett (esetleg hirlap utján), e czélra 3 hónapra terjedhető határidő kitüzése, ennek esetleges meghoszszabbitása (104. §.), és az örökösöknek kitanitása az örökségi nyilatkozat beadásának vagy be nem adásának következményei felől;

(106. §.) a hirdetmény kibocsátása caducitás esetében;

(114. §.) megkisértése az egyességi kiegyenlitésnek az örökösök, illetőleg igénylők közt fennforgó vitás kérdések tekintetében a sommás eljárás elvei szerint az örökségi bizonyitvány kiadása előtt;

(118. §.) megidézése az örökösöknek az örökségi jog kimutatása után az örökségi vagyon felosztása végetti egyességi kisérletek czéljából, esetleg az osztályterv elkészitése;

(117. §.) végre beküldése az örökösök, illetőleg hagyományosok bekeblezési kérvényének a telekkönyvi hatósághoz; ugy átalában minden levelezés a biróságok- és gyámhatóságokkal.

b) Azon intézkedések és határozatok pedig továbbá, melyeket nem maga a közjegyző mondhat ki, hanem melyeknek tervét jóváhagyás és kiadmányozás végett a hagyatéki biróság elé terjeszteni köteles, a következők:

(110. §.) Az örökségi nyilatkozat elfogadása, illetőleg is:

(111. §.) az örökösödési és hagyományi bizonyitvány kiadása;

13*

kiküldetéseit s utasitásait egyes esetekben a biróságtól akkor nyeri, a midőn ez jónak látja, kivételt még azon eset sem képezvén, ha az eljárás nem hivatalból indittatott, és valamennyi örökösök a közjegyzői eljárást kivánják.[1])

(115. §.) az örökösnek birtokba helyezése a bizonyitvány alapján;

(118. §.) az osztály teljesitése (a rendes osztálykereset fenntartása mellett;)

(126. §.) a hagyatéki gondnok számadásainak elintézése; a számadások beadására való utasitás illetőleg szoritás pénzbirság mellett;

(139. §.) a hagyatéki gondnok elmozditása; a vagyonára intézett biztositás elrendelése; ugyszintén (140. §.) a felmentés kiadása;

(143. §.) végre átalában pénzbirság kiszabása.

c) Azon intézkedések végre, melyek a hagyatéki biróságnak kizárólag fenn vannak tartva, pedig a következők:

(94. §.) Kényszereszköz alkalmazása az ellen, ki a végrendeletet őrizet alatt tartja, de azt kihirdetés végett bemutatni vonakodik;

(98. §.) a tanuk kihallgatása szóbeli végrendelkezés esetében;

(103. §.) ügygondnok kirendelése;

(125. §.) meghagyás azon fél irányában, ki magát az osztály körüli tárgyalásnál érthetőleg ki nem fejezheti, hogy magát ügyvéd által képviseltesse.

Látni tehát, hogy a törvényjavaslat a közjegyzői intézmény szempontjából a közjegyzőségi törvénynyel szemben örvendetes haladást tanusit, hátránynak tartjuk azonban mégis, hogy a közjegyző megbizatása a biróság részéről csak permissive mondatott ki.

Bővebb birálata egyébiránt a törvényjavaslat egyes intézkedéseinek nem tartozik ide.

[1]) Bajorországban a közjegyzői törvény kapcsában 1862. junius 1. kibocsátott közjegyzői utasitás 120. §-a szerint hagyatéki ügyekben a közjegyző kizárólagos hatáskörébe tartoznak: a leltározás, az árverések, és az osztály szerkesztések, a mennyiben e teendők az előtt a törvényszékeket illették. Ezen kizárólagos teendőkön kivül megbizhatja a biróság a közjegyzőt a végrendelet kihirdetésével, ha ez ennél őriztetik, és ez nem a biróság székhelyén székel (közj. törv. 28. §.), és megbizhatja, ha az érdekeltek megegyeznek: az örökösödési eljárás vezetésével egészben vagy részben: — a közjegyző pedig ily esetben sem tulajdonképeni birói biztos, mert ugy jár el, mint ha az ebbeli megkeresés mindjárt közvetlenül a felek részéről intéztetett volna hozzá (közj. törv. 51. §.) — a bírósággal pedig a közjegyző csak annyiban áll érintkezésben, a mennyiben az eljárás megvizsgálása, és jóváhagyása a biróságnak fenn van tartva. Ha azonban a közjegyző a hagyaték tárgyalásával az örökhagyó által akár végrendeletben, akár közokmányban megbizatott, vagy ha ezt a biróság előtt a netán ismert viszonyok szerint örökösöknek tartott, vagy ilyeneknek legitimált felek kivánják: akkor szintén az egész eljárás kizárólag a közjegyzőt illeti, ki mint ilyen minden tekintetben a törvényszék helyébe lép, és pedig oly szigoru értelemben, hogy azon esetre például ha netán a hagyatéknak birói megpecsételtetése eszközöltetett volna, a birói pecsét levétetik, és helyébe a közjegyzői pecsét alkalmaztatik. Ily esetben a közjegyző különösen kihirdeti a végrendeletet, ennek nem létében nyomozza a törvényes

123. §.

Addig is, mig az örökösödési eljárás külön törvény által szabályoztatnék, a közjegyzőnek arra vonatkozó hatáskörét a következő §§-ok állapitják meg.

124. §.

A hagyatéki biróság a közjegyzőt a leltározástól kezdve az örökösödési eljárás vezetésével részben vagy egészben megbizhatja. Ez esetben a 125. §-ban felsorolt intézkedések kivételével a közjegyző hatásköréhez tartozand megtenni mindazt, mi az 1868. évi LIV. törvényczikk 563. s következő §§-aiban megszabva van.

Az eljárás befejeztével a közjegyző az összes iratokat a kiküldő birósághoz beterjeszteni köteles.

örökösöket, kiveszi ezektől az örökségi nyilatkozatot, megvizsgálja legitimatióit, felveszi a leltárt, szerkeszti az osztályt, és az evvel netán kapcsolatban lévő egyéb jogügyleteket, és átadja az örökséget (utasitás 121. §.). Csak, ha az egyik-másik örökös joga, vagy a végrendelet érvényessége támadtatnék meg, utasitja a feleket a birósághoz, ugy mint az idézéseket is ennek utján eszközölteti, ha azokhoz bizonyos joghatály van kötve (129. §.) A bajor törvény e tekintetben a legterjedelmesebb és legönállóbb hatáskört biztosit a közjegyzőnek.

Az osztrák „Einführungsgesetz" II. czikke szerint mindazon rendszabályok, melyek a közjegyzőnek birósági biztos gyanánt való alkalmazását illetik, a perenkivüli eljárás küszöbön lévő szabályozásáig ideiglenesen fenntartattak.

Ezek szerint, különösen az 1855. május 21-én kelt közjegyzői rendtartás szerint pedig hagyatéki ügyekben következő teendők ruháztathatnak a közjegyzőre: halálesetről felvételek (zár) és más a hagyatéki vagy gyámi ügyekben előforduló egyes teendők, melyek nem igényelnek birói eldöntést, igy: becslések, árverések és osztályok szerkesztése (183. §.) stb. A közjegyző mindég csak mint birósági biztos működik, — önálló hatáskör tehát nem illeti őt. Megjegyeztetik pedig, hogy a közjegyzők ilynemü kiküldetéseket a vidéki kerületekben nem nyerhetnek (1860. május 7-én kelt miniszteri rendelet). Hogy ily korlátolt működési körrel szemben az uj törvény előkészitése idejében sok oldalról, de különösen a közjegyzői kamarák részéről erélyesen sürgettetett, miszerint a közjegyzőknek már az uj törvénynyel terjedelmesebb és önállóbb hatáskör biztosittassék — azt bizonyosan igen természetesnek fogja mindenki tartani — a kormány azonban e törekvések ellenében az egész perenkivüli eljárásnak nemsokára bekövetkezendő általános reformjára utalt, hangsulyozván, hogy a perenkivüli eljárás oly fontos ágának szabályozása, milyen az örökösödési eljárás, — a közjegyzőségi törvénybe nem tartozik.

1. A közjegyzőt tehát a mint már kiemeltük örökösödési ügyekben sem önálló sem kizárólagos, hanem csak egyes örökösödési ügyekre szoritkozó átruházott hatáskör illeti, mert őtet az egyes teendőkkel, ha czélszerünek találja, a biróság bizza meg.

2. A törvény megengedi, hogy a biróság a közjegyzőt az örökösödési eljárás vezetésével részben vagy egészben is megbizhassa. Ez utóbbi esetben pedig a következő 125. §-ban felsorolt egyes teendőket kivéve az 1868: LIV. tcz. VII. fejezetében az 563. §-tól kezdve megszabott **összes** intézkedések illetik a közjegyzőt, tehát nemcsak az egyes érdembeli functiók, hanem a külső levelezések is a hagyatéki birósággal, a telekkönyvi hatósággal, a gyámhatósággal és a pénzügyi közegekkel, mert ez az eljárás vezetéséhez tartozik.

A törvény, az ügyviteli rendszabályok, és a gyakorlat által az

---

Francziaországban körülbelül ugyan van szabályozva a közjegyző ebbeli hatásköre, és viszonya a birósághoz, mint Bajorországban, de még is az intézmény szempontjából szükebb határok közt.

Kizárólagos hatáskörébe tartozik a közjegyzőnek: azon végrendelkezésnek kihirdetése, mely általa vétetett fel (Zachariae K. S. Handbuch des franz. Civilrechts) és ezeknek, ugy a biróságnál kihirdetett egyéb végrendeletnek őrizete (Cod. civ. 1007, Cod. de proc. 916.), és örökségi javak leltározása, mely a törvényszéki elnök által kirendelt közjegyzőt illeti (Cod. de proc. 942.) A hagyatéki eljárás további folyamában: az ingatlanok becslését, és az árverést vagy a közjegyző, vagy egy kiküldött birósági biztos teljesitheti a felek illetőleg törvényszéki elnök rendelkezése szerint (Cod. de proc. 955.) Ugy szintén ugy az egyik mint a másik előtt történhetik a sorsok (les lots) készitése az illető szakértők közbenjárása mellett, és azoknak huzása, ha az osztálynak tárgyát csak oly ingatlanok képezik, melyekre nézve az érdekelteknek igényei világosak. A többi esetekben azonban az osztályt szorgalmazó fél a többi érdekelteket felhivja, hogy bizonyos napon a birói biztos előtt megjelenjenek, ki őket esetleges választásukhoz képest egy közjegyzőhöz utasitja. Ez előtt történik most az egyes ingatlanokra vonatkozó számadástétel, a kölcsönös jutalékoknak, ugy a hagyatéki tömegnek pontos felszámitása, és a sorsjegyek készitése, melyeket azonban a közjegyző a biróságnak megerősités végett bemutat (Cod. de proc. 975., 976, 977.) Erre a megerősitő birói határozat egyszersmind a sorsok huzását rendeli el és pedig vagy a birói biztos vagy a közjegyző előtt történendőt.

Ha azonban kiskoruak, távollévők, vagy gondnokság alattiak vannak érdekelve, a közjegyzői végrendelet kihirdetésén, és a leltározáson kivül az egész leirt hagyatéki eljárásnak a törvényszék előtt kell lefolynia. (Cod. civ. 838.)

örökösödési eljárás körül megállapitott elvek és szabályok pedig a közjegyző müködési körére vonatkozólag a következők:

Az eljárás kiindulási pontját rendszerint a községi elöljáróság, illetőleg sz. kir. és rendezett tanácsu városokban az e végre kirendelt hivatalos közeg által eszközölt halálesetről i felvétel, — sürgős esetekben pedig az esetleges végrendeleteknek korábban történt kihirdetése, vagy a haláleseteknek egyszerü bejelentése képezi.

Ily alkalmakból az örökösödési eljárás az illető hagyatéki biróság részéről vagy hivatalból, vagy az érdekelt örökösök kérelmére indittatik meg.

Hivatalból a következő (és csak is a következő) esetekben rendeltetik el az örökösödési eljárás:

„*a*) ha az örökösök közt kiskorúak, elmebetegek, vagy átalában oly személyek vannak, kik gyámság vagy gondnokság alá tartoznak“;

„*b*) ha azok közül, kiket az örökség: szerződés, végrendelet, vagy törvény alapján valószinüleg illetni fog, egyik vagy másik távol van“;

„*c*) ha egyesség hiányában a hivatalos beavatkozást az érdekeltek közül valamelyik kérelmezi“; (ez tehát tulajdonképen nem hivatalos beavatkozás esete);

„*d*) ha az érdekeltek a biróság előtt ismeretlenek, vagy örökös egyátalában nem létezik“ (törv. rendt. 560. §.).

Ha most a biróság az örökösödési eljárást elrendelvén, e czélra a közjegyzőt kiküldi, és az eljárás vezetésével egészben megbizza, — a közjegyző következőleg fog eljárni:

A) Azon esetben, ha a haláleset még fel nem vétetett volna, ennek eszközlését az illető közigazgatási közegnél (ha ezt a hagyatéki biróság még nem tette volna meg hivatalból) sürgeti — egyuttal pedig ha tapasztalja, hogy senki sem létezik, a kinek kezeinél s felügyelete alatt az örökhagyó lakásán talált javak veszély nélkül hagyathatnának: a hagyatékot egyelőre **zár alá vétel, lepecsételés és megbizható gondnok alkalmazása** által azonnal biztositja. (Törvk. rendtt. 563. §.)

Megjegyeztetik e helyütt, hogy a következő 125. §. csak a távollévők részére való gondnok kirendelését tartja fenn a biróságnak, de nem a zártartó gondnokét is; és pedig igen helyesen, mert a távollévő gondnoka annak jogvédője, és pedig magát a távollévőt is kötelező

joghatálylyal; ily joghatályt pedig csak a birói imperium közvetitése biztosithat — holott a zártartó müködése, mely becsületességen, és az egyszerü józan ész, és ép érzékeken kivül egyéb minősitést nem igényel, a felek közti jogviszonyt egyátalán nem érinti, és mint pusztán csak a vagyon biztositására czélzó intézkedés a kellő óvatosság mellett, különösen a közjegyző felelősségét is tartva szem előtt, minden érdekeltre nézve csak előnyös lehet!

B) További fontos teendője a közjegyzőnek a **leltározás és együttleges becslés.**

A leltározás körül pedig következő szabályok követendők:

aa) Leltározás esetében mind az ingó, mind az ingatlan hagyatéki javakra nézve becslésnek van helye (ügyviteli rendszabályok 230. §.); mely utóbbi czélra a közjegyző, lehetőleg az érdekelteknek meghallgatásával három szakértő becsüst választ. A legtöbb biróságnál azonban azon gyakorlat fejlődött ki költségkimélés és egyszerüség szempontjából, hogy ingóknál a szerint, a mint azoknak megbecslése külön müismeretet igényel vagy nem — egy-egy, vagy egyátalában csak egy szakértő,— ingatlanoknál pedig két szakértő alkalmaztatik; sőt földadó alá eső ingatlanoknál a törvkezési rendt. 424. §-ának hasonlatosságából oly esetekben, ha bizonyos, hogy az örökösök természetben tartják meg az ingatlanokat (péld. az apa után csak egy kiskorú gyermek maradt kizárólagos örökösül) a becsü a százszoros állami földadó alapján, vagy az utolsó birtokváltozáskor fizetett vételár szerint is szokott megállapittatni, ha ezt az örökösök, illetőleg képviselői különösen kivánják.[1])

bb) A leltározáshoz a szakértőkön felül két házbeli vagy szomszéd, vagy ezeknek hiányában más alkalmas két egyén hivandó meg mint tanu, — (törv. rendt. 569. §.); főleg azonban meghivandók (esetleg a halálesetről felvétel utmutatása szerint) azon ismerős örökösök, kik a leltár felvétele helyén jelen, vagy oly közel vannak, hogy megidézésük késedelem nélkül történhetik; meghivandók továbbá a kiskorúak, gondnokság alatt állók, távollévők szülői, gyámja, gondnoka, vagy a községi közgyám, ugy szintén megidézendők a

---

[1]) Hogy ennek csak ott lehet helye, hol már előre is kétségkivüli, miszerint az örökösök az ingatlan vagyont vagyonközösség mellett természetben veszik át, és tartják meg — és itt is csak valamennyi érdekelt fél megegyezése esetében, — az kétségkivüli.

netáni hagyatéki gondnok, vagy végrendeleti végrehajtó is (törv. rendt. 570. §.).

cc) A leltár mindazon ingó és ingatlan javaknak, melyeknek az örökhagyó halála idejekor birtokában volt, pontos és teljes jegyzékét és becsértékét tartalmazza, és pedig a gyakorlat által megállapitott következő elvek szerint és sorrendben:

A leltár fejezetében megemlittettik az örökhagyó neve, a leltár felvételének ideje és helye, s a kiküldő biróság végzésének száma. Azután felveendő a leltárba:

A) a követelési állapot és pedig:

1. a készpénzkészlet,

2. az értékpapirok: nemük, névértékük, számjegyük, kiállitásuk napja, esetleges kamatlábuk és a szelvények megjelölése és az örökhagyó haláláig lejárt s még fel nem vett kamat illetőleg szelvényösszeg kitétele mellett. Ezen értékpapirok, ha árfolyam alatt állanak, rendszerint az örökhagyó halálának napján jegyzett tőzsdei-árfolyamuk értékében veendők fel;

3. egyéb követelések, az adós, az okirat kiállitásának napja, a kamatláb, a tőkeösszeg, a halál napjáig lejárt kamatösszeg kitétele, és annak megjegyzése mellett, valjon a követelés biztositva van-e vagy nem. Ha valamely tételre vonatkozólag okirat nem létezik, megjegyzendő, min alapszik a követelés felvétele. Ugy szintén megjegyzendő, ha a követelés az örökösök részéről behajthatlannak, vagy kétesnek tartatik, ennek rövid indokolásával;

4. az ingóságok természetükhöz képest vagy egyenként, vagy nemük, számuk, mértékük, és súlyuk szerint sorolandók fel — és pedig a becsüsök által megállapitandó becsértékben. Nagyobb készletek és gyüjtemények, mint könyvtárak, régiségi-, pénz- és érem- vagy természettudományi gyüjtemények, nagyobb gazdasági eszközök stb. külön jegyzékekbe foglalhatók, és ezek a leltárhoz csatolhatók. Az ingóságok következő rendben szoktak felvétetni:

a) ékszerek és piperék, arany- és ezüstneműek,

b) ruhanemüek,

c) ágy- és asztalnemüek,

d) butorok és képek,

e) konyhaeszközök,

f) egyéb házi szerek,

g) gazdasági készletek: borok, gabonanemüek stb.. és gazdasági felszerelvények és beruházások: kocsik, lovak, marhák, szántóvető eszközök és gépek; présék, szüretelési eszközök és boredények stb.

h) könyv-, képtár- és egyéb gyüjtemények stb.

Magától értetődik, hogy a mennyiben bizonyos értékesebb ingóságok becslése külön szak- vagy műismeretet igényel, — az erre alkalmas külön szakértők hivandók meg becsüsökül.

i) Az ingatlanok és ezekkel együtt a tartozékok is, vagy is azon tárgyak, melyek annak állaga, sérelme, vagy értéke csökkenése nélkül el nem választhatók, ilyenek:

α) a birtokon lévő lakházak, továbbá a gazdaság vagy valamely iparüzlet folytatására szükséges épületek, a hozzá tartozó szerelvényekkel együtt;

β) mindennemü növények, mig a földtől elválasztva nincsenek;

γ) a kir. kisebb haszonvételek, s az úrbéri viszonyból származó jogok, ha azoknak váltsága jogérvényesen még megállapitva nem lenne (törv. rendt. 423. §.). Az ingatlanok felvételének alapja természetesen első sorban a telekkönyvi állapot. Ha az ingatlanok az örökhagyó nevén irva nem volnának, ez különösen kiemelendő.

B) Szenvedő állapot:

A hagyatéki adósságok összegük és minőségük szerint igtatandók a leltárba a halál napjáig lejárt s fizetetlen kamatokkal együtt. Ide tartoznak első sorban a halál napjáig lejárt hátralékos közadók, illetékek és egyéb folyó fizetések s a betegségi, illetőleg gyógyitási és temetési költségek is; — azután felveendők a többi tartozások, annak megemlitése mellett, valjon min alapszik azoknak felvétele.

Ezek után rövid recapitulatióban összefoglaltatik még egyszer az egész követelési és tartozási állapot, és mindkettőnek összehasonlitása mellett kitétetik a tiszta követelési, illetőleg tartozási állapot- vagy is a végeredmény.

Figyelmet érdemelnek még a következő elvek:

I. Ha az örökösök kivánják, a közjegyző a tartozási állapot tüzetesebb megállapithatása végett az ismeretlen hitelezők összehivására hirlapok utján határidőt tüzhet ki (törvk. rendt. 573. §.).

II. Ha az örökhagyó **kereskedő, gyáros vagy iparos** volt, netáni üzletkönyvei esetleg meghitelt szakértők közbenjárása mellett a halál napjára leendő tekintettel lezárandók, és az ekkép jelenkező vagyoni állapot a leltárba felveendő.

III. Ha az ilyen örökhagyó valamely **czégnek volt tagja**, akkor az ő részét illető követelések és tartozások külön egybevetése mel-

lett zárszámadás készitendő és ez az esetleg meghitelt szakértők által megvizsgáltatandó.

IV. Ha az örökhagyó valamely **egyházi javadalomnak volt birtokosa**, akkor a leltározáshoz egyházi biztos, illetőleg az államkezelés más képviselője meghivandó. A leltározásnál pedig a megholtnak magánvagyona az alapitványi okirat, és az alapitvány leltárának, az örökhagyó által netán kezelt alapitványi tömegekről szóló s szerintezett számadásoknak stb. utmutatása szerint esetleges szakértők közbenjárása mellett: a javadalom vagyonától elkülönitendő, illetőleg külön leltárba felveendő — esetleg azon összeg megállapitandó, melyet a hagyaték az alapitványnak, vagy viszont megtériteni tartozik. Ily esetben a kegyúr is meghivandó a leltározáshoz.

V. Ha az örökhagyó valamely **hitbizottmány** birtokosa volt, akkor a leltárba nem csak a tényleg talált vagyon veendő fel, hanem elő is adandó, valjon a hitbizottmányi alapitó levél, illetőleg az alapitó végrendelete és a régi leltárak szerint a hitbizottmányhoz tartozó javak és ingók megvannak-e mind? s ha nem, mi hibázik? Számba veendők a netán engedélyezett kölcsönből tett beruházások és kimutatandó, mit követel a hitbizomány a jelenkező hiány kiegészitésére, vagy növekedés esetében mit tartozik az kiszolgáltatni.

Ily kimutatás készitendő akkor is, ha mind az örökhagyó szabadon örökölhető vagyona, mind a hitbizomány ugyanazon örökösre száll.

Ha a hitbizományban más az örökös, mint a szabadon elörökölhető vagyonban: ki kell számitani, hogy a hitbizomány örököse mennyit tartozik megtériteni a függő vagy beszedett termésekből és a hitbizományi vagyon egyéb jövedelmeiből, a szabad rendelkezés alatt álló vagyon örököseinek. Ezen kiszámitás a következő vezérelvek szerint történik:

Mindenekelőtt a terményekből a hitbizomány javára elkülönitendő annyi, a mennyi a hitbizományi leltárban foglaltatik.

Az ingatlantól elkülönitett termésből szintén a hitbizomány javára levonandó azon mennyiség, a mely a gazdaság folytatására, különösen a gazdasági fogatok, és haszonmarhák eltartására, tiszti és cseléd-fizetésekre s a közterhek viselésére mulhatlanul megkivántatik.

Az ingatlantól elkülönitett termésnek többi része, továbbá az ingatlantól még el nem különitett összes termés, valamint a hitbizományi vagyonnak minden egyéb, akár már lejárt, akár még függőben levő jövedelmei, az ezekkel járó terhek levonása után, a sza-

bad rendelkezés alatti hagyaték és a hitbizomány között aránylag osztandók fel.

Ezen arány megállapitásánál a hitbizományi birlaló halálozásának napja s a naptári év szolgálnak zsinórmértékül.

Az eljárásra nézve itt is a törvénykezési rendtartás 585—590. §§. szolgálnak szabályúl. (A hitbizományi eljárásról szóló 1869. april 7-kén kelt igazságügyministeri rendelet.) A szabadon elörökölhető vagyon pedig mindenesetre külön leltárba felveendő.

VI. Ha az örökhagyó birtokában oly tárgyak is találtatnak, melyekről állittatik, hogy azok nem az örökhagyó tulajdonai, ezek a leltárba szintén felveendők ugyan, de annak megjegyzésével, hogy ki által és mi czimen igényeltetnek (törvk. rendt. 571. §.)

VII. A leltárba felveendők továbbá az örökhagyót illető, de mások kezénél lévő tárgyak is, és a mellett előadandó azon ok, melynél fogva ezek egy harmadiknál léteznek (törvk. rendt. 571. §.)

A szakértők véleményének esetleg arra is ki kell terjeszkednie: valjon a birtok természetben felosztható-e és miképen? továbbá az örökrész használata végett van-e szükség és mily szolgalomra? (törvk. rendt. 573. §.)

VIII. Meg kell emliteni továbbá, kinek birtokában hagyattak, illetőleg őrizetére bizattak az egyes hagyatéki javak?

IX. Végül felveendők a leltárba, az érdekeltek által az egyes tételek ellen tett netáni észrevételek, kifogások, igénybejelentések és felmerült eljárási költségek és dijaknak pontos jegyzéke, az eljárás időtartamának megemlitése mellett.

X. A leltár pedig valamennyi jelen volt, illetőleg közbenjárt személyek: az örökösök, esetleges hitelezők, szakértők, tanuk, és az eljáró közjegyző aláirásával és ez utóbbinak pecsétjével ellátandó — esetleg az aláirásnak az egyik vagy másik fél részéről történt megtagadása, vagy egyéb akadálya megemlitendő.

A leltározás befejeztével a közjegyző oly esetben, midőn zár, lepecsételés és zártartó gondnoki őrizés volt alkalmazva, és a körülmények a hagyaték biztosságának kérdésében nem változtak — a zárlatot ujra alkalmazza, és a hagyatékot a gondnoknak őrizet, esetleg kezelés végett átadja.

Ugyanezt teszi a közjegyző, ha zárlat előbb alkalmazva nem

volt, — de annak szüksége az egész hagyaték, vagy annak talán csak egy részére nézve a leltározás befejeztével felmerült.

Azon esetre, ha az örökhagyónak javai még más biróságok területén is feküdnének — a közjegyző ezeket a javak leltározása és a leltár beküldése iránt, vagy a megbizó hagyatéki biróság utján, vagy hivatkozással kiküldetésére közvetlenül megkeresi. (Törvk. rendt. 574. §.)

C) Befejezvén a közjegyző a leltározás körüli eljárást — megvizsgálja, valjon fennforog-e még valamely akadály az eljárás folytatása, s különösen az **osztály megtétele** ellen?

Ha tehát valamelyik kiskoru vagy távol lévő örökös részére gyám vagy gondnok még kirendelve nem volna, a közjegyző, nehogy az örökösödési eljárás fennakadást szenvedjen — ennek megtételét az illetékes gyámhatóságnál esetleg a leltár közlése mellett szorgalmazza (törvk. rendt. 575. §.[1]); — ha pedig ismeretlen tartózkodásu örökös is volna érdekelve, megkeresi a hagyatéki biróságot, hogy ez az ismeretlen tartózkodásu örököst a törvk. rendt. 576. §. értelmében hirlapi hirdetmény által egy évi határidőre megidézze[2]). Ezen határidő sikertelen elteltével pedig a közjegyző a gyámhatóságot a távollévő, illetőleg ismeretlen tartózkodásu örökös részére leendő gondnok kirendelése iránt megkeresi.

Képviselve lévén ezek után minden egyes örökös — a közjegyző az összes érdekelteket, illetőleg jogi képviselőit: az örökségi jogczimük, rokonsági fokuk stb. esetleges igazolása, netáni ellentétes igényeik felszámitása, és az osztály-

---

[1]) Sőt a közjegyző ezt mindjárt közvetlenül is megteszi, mihelyt a megbizás vételekor arról meggyőződött, hogy az illető nem önjogosult örökös képviselve nincsen; ennek azon előnye is volna, hogy a nem önjogosult örökös a kirendelt képviselője által már a leltározás alkalmával is képviselve lehetne, mit különben a törvény okvetlen szükségesnek nem tart (törv. rend. 575. §.) Mindenesetre előmozditaná továbbá a közjegyző az eljárás gyorsaságát, ha a kérdéses alkalommal de főleg sürgős esetekben mindjárt maga hallgatja meg a legközelebbi rokonokat, s ilyenek nem létében vagy távollétében azokat, kik az örökhagyóval köztudomás szerint jó viszonyban éltek: a kirendelendő gyám illetőleg gondnok személye iránt, az erről felveendő jegyzőkönyvet illetékes elintézés végett a gyámhatósághoz tevén át (törvk. rendt. 575. §.)

[2]) Ezen idézés sanctiója az: hogy azon esetben, ha az ismeretlen tartózkodásu örökös vagy személyesen vagy meghatalmazott által meg nem jelennék — az osztály a részére és veszélyére kinevezett gondnok közbenjöttével fog megtétetni, és netáni osztályrésze, a mennyiben birói letétre nem alkalmas, gondnok által kezeltetni. (Törv. rendt. 576. §.)

egyesség megkisérlése végett meghivja, az osztályegyességet ha **sikerül,** jegyzőkönyvileg felveszi[1]), és azt kiskoruak vagy gondnokság alattiak esetében a leltárral, az örökségi és egyéb igényeket igazoló és egyéb szükséges hagyatéki iratokkal együtt jóváhagyás végett az illetékes gyámhatósághoz átteszi.

Az osztálynak jóváhagyása után pedig a közjegyző az osztályt, az összes hagyatéki iratokkal együtt (feltéve, hogy a gyámhatóság mindezeket jóváhagyás után a közjegyzőhöz tette megint vissza) a hagyatéki illetőleg birtokbirósághoz azon czélból mutatja be, hogy ez az osztály teljesitése, illetőleg ha a hagyatékhoz ingatlanok tartoznának, ezek tulajdonjogának az örökösök, illetőleg hagyományosok részére az osztály szerint hivatalból leendő telekkönyvi bekeblezése iránt intézkedjék[2]).

D) Ha pedig az osztály egyesség **nem sikerül,** akkor feltéve, hogy a hagyaték csupán testvérek vagy unokatestvérek közt osztandó meg (583. §.) és az örökösöknek igényei nem ellenkező jogczimeken (szerződés, végrendelet és törvényen) alapulnak, vagy pedig: ha egy jogczimen alapulnak ugyan, de nem ellentétesek (584. §.) — akkor a közjegyző az egyes-

---

[1]) Ha az örökösök kivánják, az osztályegyesség közjegyzői okiratban is vehető fel. Ez esetben a közjegyző magát mindenben az V. és VI. fejezet szabályaihoz tartja — és az eredetit a XIII. fejezet szabályai szerint őrizetben vissza tartván, a hagyatéki iratokhoz hiteles kiadványt csatol. Természetes, hogy a közokozati erővel felvett osztály is csak a gyámhatósági jóváhagyás után válik hatályossá; — a jóváhagyási végzés pedig ép ugy mint a jogügyletnek más melléklete (példl. meghatalmazás) az eredetihez füzendő.

Ugyanez áll a leltárra nézve is.

[2]) A törvénykezési rendtartás 580. §-ával előirt hirdetményi eljárásnak oly esetben nincsen helye, midőn az örökösödési eljárás az 560. §. értelmében hivatalból indittatott meg. Ugyanez áll természetesen akkor is, ha a biróság az egész eljárással a közjegyzőt bizta meg — mert hisz a közjegyző ily esetben a biróságot helyettesiti!

Más vitás kérdés, melyre nézve a gyakorlat átalános megállapodásra még nem jutott, az: valjon oly esetben, midőn hirdetményi eljárásnak van helye, és az ingatlanok több biróság területén vagy nem azon biróság területén fekszenek, melynél a hagyatéki eljárás megindittatott — valjon tehát, melyik biróságot illeti ily esetben a hirdetményi felszólitás kibocsátása, és az ingatlanok átiratásának elrendelése?

A törvény azt rendeli, hogy mindez az illető birtokbiróságot illeti (580., 581. §§.); és minthogy a birtokbiróságot csak azon törvényszék gyakorolja, melynek területén a keresetbe vett ingatlan vagyon tényleg fekszik (törv. rendt. 42. §.), — a gyakorlatban azon nézet fejlődött ki, sőt (sajnos!) a semmitő-

ség nem sikerültéről a vitás kérdések tüzetes kifejtése mellett jegyzőkönyvet vesz fel, és ezt az összes szükséges előiratokkal együtt a szerint, a mint a hagyaték csupán ingókból, vagy pedig ingatlanokból is áll: a személyi vagy a birtokbirósághoz átteszi, hogy az a törvk. rendtt. 583. §-a értelmében a rövid útu osztályt megtegye — és az örökséget az örökösöknek átadja;

minden más esetben pedig átteszi a közjegyző, ha az osztály nem sikerül, az ellentétes igények és érveik kifejtését, és az ezekre vonatkozó netáni bizonyitékokat, és esetleg a feleknek a peressé vált hagyaték biztositására és kezelésére vonatkozó kérelmük vagy megállapodásukat tartalmazó jegyzőkönyvet az összes iratokkal együtt a hagyatéki birósághoz, hogy ez az illető félnek perre leendő utasitása (587. §.) és a peressé vált hagyaték biztositása és kezelése iránt (a mennyiben e tekintetben a felek közt megállapodás nem jött volna létre) intézkedjék (588. §.).

Mindezek azon teendők, melyek a törvénykezési rendtartás VI. fejezetének 563. §-ától kezdve az örökösödési eljárás folyamában felmerülhetnek és melyek a következő 125. §-al a biróságnak fenn nem tartattak, melyekkel tehát a biróság a közjegyzőt részben, illetőleg egyenként is megbizhat ugyan, de melyek mint önálló

---

szék hasonló felfogása folytán átalánosabban követtetik is, hogy t. i.: a hirdetményi eljárásra nem a hagyatéki biróság, sem az örökösödési per birósága, hanem minden egyes törvényszék a területén fekvő ingatlan tekintetében külön-külön van hivatva, vagyis, hogy: ha a hagyatéki ingatlanok tiz törvényszék területén vannak elszórva, az örökösök minden egyes tiz törvényszék előtt tartoznak örökségi jogukat külön-külön kimutatni, és külön-külön hirdetményi eljárást provokálni! Ezt a törvényhozó mégis csak nem akarhatta! Nem foglalkozhatunk e helyen tüzetesebben e kérdéssel, s csak annak igazolása végett, mennyire esik a törvény merev szószerinti értelmezése a törvény szellemének, és a törvényhozó intentiójának rovására: csak annyit jegyzünk meg, hogy hisz a törvény az 583. §. esetében az osztályegyesség megkisérlését (585. §.), ennek nem sikerülése esetén: az előleges osztály megtételét (583. §.) az ingatlan javak átiratásának elrendelését (586. §.), és az esetleges perre utasitást (587. §.), ingatlanok esetében szintén csak a birtokbiróságnak tartja fenn kizárólag! A törvény e szószerinti értelménél fogva tehát ép oly joggal lehetne mondani: hogy tehát a kérdéses esetben az osztályegyesség megkisérlésének és előleges megtételének: az illetékes birtokbiróságoknál minden egyes ingatlanra nézve külön-külön kell megtörténnie, és az esetleges perre utasitást is minden egyes birtokbiróság külön tartozik kimondani! E deductio ad absurdum tehát eléggé mutatja, mily helytelen a kérdéses felfogás!

teendők a közjegyzőt egytől végig illetik, ha az a biróság részéről az örökösödési eljárással egészben megbizatott.

3. Minden egyéb fel nem sorolt teendőkre nézve tehát, ha azoknak szüksége a hagyatéki eljárás folyamában is merülne fel — kell, hogy a közjegyző még akkor is, ha az egész örökösödési eljárás vezetésével bizatott meg — a hagyatéki biróság különös meghatalmazását, illetőleg utasitását kieszközölje. Ide tartozik különösen az örökségi javak árverése, akár ingók, akár ingatlanokra vonatkozólag (lásd 131. §.).

125. §.

A végrendelet kihirdetése; távollevők részére gondnok kinevezése; továbbá azon esetek, midőn az örökség tárgyát ingatlanok képezik, ezeknek az örökösök nevére leendő bekebelezése illetőleg átadása; a feleknek perutra utasitása; a peressé vált hagyaték biztositása és kezelése iránti intézkedések, végül oly esetekben, midőn a hagyatéki eljárás sommás utoni elintézésének van helye és az érdekelt örökösök ki nem egyezhetnek, vagy ha a perreutasitott fél a keresetet záros határidő alatt be nem adta, az osztály megtétele és az örökség átadása minden esetben a biróságnak tartatik fenn.

Midőn azon egyes teendőket, melyek az örökösödési eljárásban a közjegyzőt illetik, az előbbi szakaszban felsoroltuk, már is mellőztük a biróság részére e szakaszszal kizárólagos functio gyanánt fenntartott teendőket.

Ezek közül tulajdonképeni birói functiót csak a következő intézkedések képeznek:

a) távollévők részére gondnok kinevezése[1], mert ehhez bizonyos joghatály van kötve, mit a mostani elvek szerint csak a birói hatalom nyujthat. A zárgondnok kirendelése tehát. mint már fennebb is kiemeltük, ide nem tartozik (lásd a 199. lapon);

b) ingatlan örökség tulajdonjogának telekkönyvi bekeblezése, illetőleg ennek elrendelése;

---

[1]) Ezen intézkedés, nem a mint a 125. §-ból következhetni lehetne: a biróságot, hanem a gyámhatóságot illeti. (Törvk. rendsz. 575. §.)

c) a feleknek perutra utasitása;

d) a peressé vált hagyaték biztositása és kezelése iránti intézkedés, de csak ha ez iránt az érdekeltek közt megállapodás nem történt (törvk. rendt. 588. §.);

e) az osztály megtétele oly esetekben, midőn a törvk. rendt. 583. és 584. §. szerint az érdekelteknek ki nem egyezkedhetése folytán rövid utoni (sommás) osztálynak van helye, vagy pedig, ha a perre utasitott fél a keresetet a kitüzött határidő alatt be nem adta (törvk. rendt. 590. §.).

A *c*), *d*) és *e*) alatti teendők pedig birói functiót képeznek azért, mert azok vitás kérdéseket és ellentétes igényeket intéznek el, bár csak ideiglenes de feltétlen hatálylyal — ez pedig csak is a birói hatalmat illeti;

f) az örökség átadása, de (az átadásnak tekintett telekkönyvi bekeblezéstől eltekintve) csak annyiban, a mennyiben ez a *d*) és *e*) alatti osztályok folytán szükséges. Minden egyéb esetekben átadás, (a műszó értelmében véve) nem létezik, ezt honi törvényeink, melyek az ipso jure örökségszerzési jogelv szerint indulnak, nem ismerik.

A végrendelet kihirdetése azonban nem sajátképeni birói functio — azt tehát a törvény csak czélszerüségi okokból tartotta fenn a biróságnak.

126. §.

Ha a közjegyző hatáskörén tulterjeszkednék, szabadságában áll az érdekelt örökösöknek vagy hagyományosoknak a hagyatéki birósághoz panaszt emelni, mely esetben ez a hagyatéki iratok bekivánása mellett a további törvényszerü eljárást vagy maga folytatja, vagy a további teendőkre nézve a közjegyzőnek utasitást ad.

127. §.

A közjegyző által vezetett örökösödési eljárás folyama alatt felmerülhető jogorvoslatok minden esetben a hagyatéki birósághoz nyujtandók be és ezek iránt a biróság a fennálló törvények szerint intézkedik.

128. §

Örökösödési osztály megtételére a közjegyzőt az örökösök is megbizhatják oly esetben, a melynél hivatalos birói eljárásnak nincs helye.

A nagykoru örökösöknek joga, a közjegyzőt az örökség rendezésével megbizni, nemcsak az „osztály megtételére" szoritkozik, hanem a dolog természeténél fogva mind azon cselekvényekre is kiterjed, miket a biróság mellőzésével maguk is jogositva volnának teljesiteni, mint péld. a leltározásra stb.

Ily megbizás esetében a közjegyző eljárásának semmi hivatalos jelleme nincsen — ő (eltekintve oly esettől, hogy a VI. fejezet értelmében mint közokiratszerkesztő szerepelne) a feleknek csak egyszerü magánmeghatalmazottja (55. §.). Minthogy pedig a közjegyző birósági kiküldetésének, illetőleg ennek hivatalos jellemének az egész örökösödési eljárás vezetésénél fontos előnyei vannak [1] — annálfogva czélszerü, ha a közjegyző ily megbizás esetében a feleket hivatalos kiküldetésének kieszközlése végett a birósághoz utasitja, vagy helyesebben azoknak általa szerkesztett ebbeli kérvényét (55. §.) maga mutatja be a biróságnak.

XII. FEJEZET.

Birói megbizások.

Szólottunk már fennebb a közjegyző birói biztosi minőségének főbb elveiről, — indokoltuk különösen azon támogatásnak nélkülözhetlenségét, melyet a közjegyző a biróságnak, illetőleg a jogszolgáltatásnak e minőségében nyujt, sőt igazoltuk ennek előnyeit az intézmény szempontjából is (bevezetés 3. lap és 53. §. 84. lap).

Átmegyünk tehát egyszerüen e fejezet egyes szakaszaira.

129. §.

A közjegyző a jelen törvény által meghatározott esetekben a biróság megbizásából s azon szabályok szerint jár el.

[1] Kiemeltük péld. már, hogy az ingatlanok átiratásánál oly esetben, ha hivatalos hagyatéki eljárás folyik, a hirdetményi eljárás mellőzhető. (Lásd 206. lapon a 2. jegyzetet.)

a melyek átalában a birói kiküldöttekre nézve érvényesek; jelentését pedig az összes iratokkal s a hivatalos eljárás folytán netán átvett pénzzel és értékpapirokkal együtt, az eljárás befejezte után 48 óra alatt ugyanazon birósághoz, a melytől a megbizást vette, tartozik bemutatni.

A biróság egyes esetekben a közjegyzőnek a jelentéstételre záros határidőt tüzhet ki, és annak megtartására 100 frtig terjedhető birság alatt szorithatja.

1. Azon esetek közül, melyekben a közjegyző a biróság részéről kiküldetést nyerhet, a törvény az örökösödési eljárás vezetésén, vagy annak folyamában felmerülendő egyes functiókon kivül csak a hitbizottmányi és csődtömegbeli vagyon leltározását (130. §.) és átalában az árverést (131. §.) emliti ugyan, de a 129. §. azért még mindig nem magyarázható oly szigoruan, hogy a perenkivüli eljárásban a közjegyző kiküldetése minden egyéb esetekben kizárva maradjon; ez sokszor a dolog természetével is ellenkeznék; igy péld. a perenkivüli becsüt e törvény nem emliti sehol sem, pedig becsü nélkül hagyatéki leltározás nem foganatositható — ha pedig foganatosithat a közjegyző becsüt a leltározás alkalmával, miért ne foganatosithatna önálló becslést is?

A törvény tehát, midőn a 129. §-ban „a törvény által meghatározott esetekre“ utal, csak általános tájékozást kiván nyujtani, de nem: taxative felsorolni azon egyes eseteket, melyekben a közjegyző birói biztosként alkalmazható! [1])

2. Azon különös szabályokat, melyeket a kiküldött, tehát mint ilyen a közjegyző is követni, akár fennálló positiv törvény és rendeletek, akár a gyakorlat szerint, tartozik, — az egyes cselekvényeknél fogjuk felsorolni, (130., 131., 132. §.). Itt csak azon áta-

[1]) Ausztriában a közjegyző a hagyatéki ügyeken kivül birósági biztosul alkalmaztathatik: peres és perenkivüli ügyekben becslésekre, ugyanazokban ingók árverésére, perenkivüli ügyekben ingatlanok árverésére, és gyámi számadások megvizsgálására (ott t. i. a gyámhatóságot a biróságok gyakorolják). (1855. május 21-töli törvény 183. §.)

Bajorországban: ingatlanok árverése perenkivüli ügyekben jogérvényesen csak közjegyző által foganatosittathatik (18. §.); birói biztosi minőségben alkalmazható azonban a közjegyző leltározásra általában (19. §.), és végrehajtási becslésre és árverésre (utasitás 109 §.); végre hagyatéki, gyámi, és gondnoki ügyekben, a felek meg-

lános szabályokat idézzük, melyek a birói ügyvitel tárgyában 1874. oct. 14-én kiadott igazságügyministeri rendeletben foglaltatnak. Ezek közül a közjegyzőt következők illetik:

a) „Az eljárásról a kiküldött rendszerint jegyzőkönyvet vesz fel, melyben a következők foglaltatnak":

„*aa)* a biróság és az ügyfelek megnevezése";

„*bb)* a hely, év, hó és nap kitétele, melyben a jegyzőkönyv felvétetett";

„*cc)* iktatói száma és kelte a határozatnak, melylyel az eljárás elrendeltetett";

„*dd)* az eljárás menete, és végül":

„*ee)* az aláirások. Ha az illetők nem tudnak irni, vagy az aláirást megtagadják, ez az ok megemlitése mellett a jegyzőkönyvben megjegyzendő." (212. §.)

b) „Aláirás előtt a jegyzőkönyv mindig felolvasandó, s ha szükséges: tolmácsolandó, vagy annak megtekintése és olvasása az érdekletteknek megengedendő." (213. §.)

c) „A hol jegyzőkönyv felvétele a törvk. rendtartásban nem kivántatik, a kiküldött kimeritő jelentést tesz, mit az érdeklettek szintén megtekinthetnek és elolvashatnak, vagy ha szükséges: annak tolmácsolását kivánhatják." (214. §.)

d) A jegyzőkönyv, illetőleg jelentés, az összes iratok és a költségjegyzék kiséretében a kitüzött zárhatáridő alatt az iktató hivatalba adandó" [1]). Ha a jegyzőkönyv, illetőleg jelentés több ivből áll, ezek zsinórral összefüzetnek, s a zsinór két vége a hivatalos pecséttel megerősittetik." (215. és 127. §§.)

A birói ügyvitel többi szabályai a közjegyzőt nem illetik, mert azok vagy a kiküldő törvényszék eljárását szabályozzák, vagy oly ügyekre vonatkoznak, melyekben a közjegyző kiküldetést nem nyerhet, vagy pedig e törvény, különösen az ügyvitelről szóló XIII. és

---

egyezéséhez képest az eljárásnak vezetése egészben vagy részben, (tehát a becslés is) bizható a közjegyzőre (52. §.).

Francziaországban a közjegyző a szó szigorú értelmében véve: birói biztosul nem alkalmaztatik; — ott, ha a felek a közjegyző személyében meg nem egyezhetnek, és ennek folytán bizonyos eljárásra vagy cselekvényre a közjegyző a biróság által is rendeltetik ki, az mégis nem a biróságtól átruházott, hanem egészen önálló hatáskörben jár el. A perenkivüli eljárás pedig majdnem kizárólag van a közjegyző kezébe letéve. (Lásd egyébiránt 1. jegyzetet a 111. lapon.)

[1]) Lásd e törvény 129. §-ának második tételét.

a dijakról szóló XVIII. fejezet, és az ezek kapcsában kibocsátott ministeri rendeletek által módosittatnak, illetőleg pótoltatnak.

130. §.

Hitbizományi javak leltározása átalában, csődtömegek leltározása pedig annyiban, a mennyiben a javak csekély értéke, vagy távolfekvése más intézkedést nem tesz czélszerübbé, a közjegyzőre bizandó.

1. Szabály, tehát, hogy a biróság a közjegyzőre a hitbizományi javak leltározását feltétlenül és mindég, a csődtömegek leltározását pedig rendszerint, vagy is akkor bizni köteles, ha azoknak csekélysége vagy távolfekvése valamely végrehajtó alkalmazását czélszerübbé nem teszi.

2. A közjegyző ebbeli eljárására nézve utalunk arra, mit a hagyatéki leltárra vonatkozólag a 124. §-nál mondottunk. Azokon kivül a következő elvek tartandók szem előtt; és pedig:

A) a hitbizományi javak leltározása tekintetében:

a) ha a hitbizomány az alapitó életében állittatik fel: a hitbizományi leltár azonnal, mihelyt a biróság a királyi jóváhagyásról értesült, — ha pedig a hitbizomány az alapitó halála esetére rendeltetett: az alapitó elhunytával veendő fel (1869. april 7-én kelt igazságm. rendelet 5. §-a).

b) A leltározás és becslés a hitbizományi gondnok közbejöttével s a helyben vagy közel lakó várományosok értesitése mellett a törvényk. rendtart. 423., 568., 569., 571. és 574. §§-ai szerint történik. (U. o. 6. §., és lásd fennebb 200 lap).

c) Mindennemü ingók a tőkék kivételével a hitbizományi birtokos őrizete alatt maradhatnak, ki azoknak átvételét a leltárban vagy külön okiratban elismerni tartozik. Közkötelezvények és magánadós levelek és a hitbizomány követeléseiről szóló más okiratok azonban birói őrizetbe adandók, és e végre a közjegyző által átveendők. (U. o. 7. §.)

d) A hitbizományi birtokos elhunytával uj leltár készittetik, és pedig azon elvek szerint, melyek már fennebb előadattak (lásd 203 lapon).

B) A csődtömeg leltárába csak a követelési állapot foglaltatik, és pedig a következő szabályok megtartása mellett:

a) Az összeirás mindig a tömeggondnoknak vagy megbizottjának hozzájárulásával teljesitendő, s a hitelezőknek is teljes szabadságában áll az összeirásnál jelen lenni. — Az összeirást teljesitő közjegyző a tömeggondnoknak vagy megbizottjának és netalán jelenlévő hitelezőknek meghallgatásával, mindjárt az összeiráskor elhatározza azt, valjon melyek azon ingó javak, miket a hitelezők összejöveteléig sem lehet eltartani, s azt az összeirásban is különösen megjeleli. (1840. XXII. tczikk 15. §.)

b) Az ingatlan nemesi javak iránti jogokat tárgyazó irományok az összeirás alkalmával lepecsételtetnek, s az illető nemzetségbeliek kezére adandók. (U. o. 16. §.)

c) Ha a bukottnál valamely bepecsételt letétemények találtatnak, melyeken a tulajdonos neve, vagy egyéb ismertető jelek láthatók, azok az összeirás alkalmával fel nem bontandók, hanem az összeirásban világosan körülirva a tömeggondnoknak átadandók. Ha pedig a bukottnál, mint tisztviselőnél közpénztár találtatik, a különösen e végre szolgáló közpénztári szekrény az összeirók által lepecsételendő, s minden közhivatali irományokkal együtt a csődületi biróságnak átadandó, mely ezek iránt az 1840. XXII. tczikk 17. §-a értelmében tovább intézkedik. (U. o. 17. §.)

d) Azon ingatlan javakra, melyek a bukott feleségének sajátjai, az összeirás ki nem terjesztethetik, ha csak az adósleveleket az asszony is alá nem irta. — Az összeirás szintén ki nem terjesztetik a megbukott tisztviselőnek hivatalbeli fizetésére. (U. o. 18. §.)

e) Ha a bukott vérségével osztatlan állapotban van, csak azon javait lehet tüstént összeirni, melyek egyenesen s kizárólag az ő tulajdonai, a tömeggondnoknak és perügyelőnek azonban kötelességük leend, kinyomozni mind azt, mi a bukottat az osztatlan közösből illeti, s az őtet illető résznek haladék nélküli kiadását az 1836. XIV-ik törvényczikk utján eszközleni. (U. o. 19. §.)

f) Ha a bukott valamely közkereseti társaság tagja, akkor a tömeggondnok a társaságtól a bukottra eső részt a társaságokról szóló 1840. XVIII-ik törvényczikk 46., 47., 48., 49. és 50. §§. értelmében követelendi, összeiratandja, s zár alá teendi. (U. o. 20. §.)

g) Ha a bukott valakivel közösségben élne, vagy valamit mással közösen birna, és ezen közösség nem társasági szerződésen ala-

pul, akkor a közös tárgyak azon megjegyzéssel, hogy közösöknek állittatnak, szintén összeirandók, és a tömeggondnoknak átadandók. (U. o. 21. §.)

h) A birói összeirás két példányban elkészitendő, az egyik a tömeggondnoknak, a másik a csődületi biróságnak átadandó (U. o. 22. §.)

i) A tömegnek kirendelt ideiglenes gondnoka az összeirt javakat és a bukottnak ingó javait, kereskedését s követeléseit tárgyazó minden irományokat az összeirás szerint kezéhez és számadása alá veszi. (U. o. 23. §.) [1])

131. §.

Fontosabb esetekben az árverés foganatositása közjegyzőkre bizatik, bármi okból rendelte azt el a biró.

Csőd és örökösödési eljárás folyamában az árverési határnapok kitűzése s közzététele, valamint az érdekeltek értesitése iránt maga a közjegyző intézkedik.

A törvény átalánosságban szólván — itt nemcsak a hagyatéki, illetőleg átalában perenkivüli eljárásban, hanem a peres eljárásban előforduló árveréseket is érti, és pedig ugy ingók mint ingatlanok tekintetében. Ez tehát azon egyedüli eset, mely-

---

[1]) Az igazságügyministerium által közzétett, Dr. Apáthi István által szerkesztett csődtörvény — tervezet szerint a csődbiztosi intézmény hazánkban is meghonosittatni, és a csődbiztosi állás a közjegyzőre ruháztatni szándékoltatik (95. §). Mily örvendetes lendületet nyerne az intézmény ezen átalános szempontból is életre való eszme valósitása által, arról egy tekintet a csődbiztosi hatáskörre meggyőz: Ugyanis a csődbiztos teljesiti a csődvagyon zár alá vételét, és letározását; ő ellenőrzi a vagyonkezelést, és a tömeggondnok eljárását különösen is; ő veszi át ennek számadását, kitűzi az e feletti tárgyalási határidőt, és vezeti a tárgyalást; ő ad meghatalmazást a választmány alakitása előtt bizonyos ügyletekre, és jogcselekvényekre; ő állapitja meg a tömeggondnokkal: a választmányi tagokat illető kiadásokat; megvizsgálja a bejelentett követelések táblás kimutatásának helyességét; ő tüzi ki a felszámolási hatásnapot, és vezeti a felszámolás körüli tárgyalást; jóváhagyja a felosztási tervezetet, átveszi az ez elleni észrevételeket, s vezeti ezeknek tárgyalását; és ő közvetiti átalában a tömeg, és az egyes személyeket (bukott, tömeggondnokot stb.) illető fontosabb kérdéseket a csődbiróságnál, mely öt minden fontosabb intézkés és felett meghallgatni tartozik. Végre: a kényszer egyességi eljárás vezetése is a csődbiztost illeti!

ben a közjegyző peres, illetőleg végrehajtási ügyben (ha csak a csődügyet is nem számitjuk ide) birósági biztosul alkalmazható.

Az árverési eljárás körül pedig a következő elvek tartandók szem előtt, és pedig:

A) Ingóságók árverésénél a végrehajtási eljárásban.

a) Az árverési határnap kitüzése ugy köztörvényi, mint váltó-végrehajtási ügyben ugyan magának a kiküldöttnek teendői közé tartoznék, de ettől e §. második bekezdése kivételt tevén — az csak a kiküldő biróságnak marad fenn.

Miről azonban még mindig nem következik, hogy a biróság az árverés kitüzése körüli teendőket is nem ruházhatná a közjegyzőre.

b) A kiküldött az árverésnél kikiáltót használhat, az eljárási költségek közt megállapitandó dij mellett. (Ügyviteli rendszabályok 227. §.)

c) A helyi viszonyokhoz képest a számosabb vevő versenyének reményében, az eladandó ingók alkalmasabb helyre vagy valamely közeleső piaczra szállithatók, ha ez iránt a felek egyetértésben vannak.

Ha az átszállitást csak az egyik fél kérelmezi, a kiküldött e kérelmet az ellenfél netáni észrevételeivel együtt jegyzőkönyvbe veszi, s a jegyzőkönyvet a kiküldő birósághoz haladéktalanul bemutatja. A biróság e kérdésben perorvoslat kizárásával határoz.

Az átszállitás iránt lehetőleg már a foglalás alkalmával kell intézkedni.

Az átszállitással járó költséget a végrehajtó előlegezi. (U. o. 228. §.)

d) Árverésen sem magától az adóstól nem fogadtatik el igéret, sem a kiküldött maga vagy más nevében nem vásárolhat. (U. o. 229. §.)

e) A végrehajtást szenvedettnek szabadságában áll kijelölni azon sort, melylyel az árverés tárgyai eladassanak; sőt az összeirottak helyett más ingókat bocsáthat árverés alá, csak hogy a megállapitott kielégitési összeg teljesen kikerüljön. Ha a fél ezen jogával élni nem akar; az eladás az összeirási sorrend szerint történik. (Törvényk. rendt. 405. §.)

Igénykeresettel követelt tárgyak, ha az igénylő pervesztessé lett is, csak akkor kerülhetnek árverés alá, ha a követelés kielégité-

sére az adósnak egyéb lefoglalt ingó vagyona nem elengendő. (1869. april 8-kán kelt 998. számu igazságügyministeri rendelet a váltóvégrehajtások tárgyában.)

f) Minden tárgy a becsáron, s ha ez meg nem ajánltatnék, azon alól is kikiáltandó, és a legtöbbet igérőnek háromszori kikiáltás után ugyanazon árverésen mindenesetre odaadandó. (U. o. 405. §.)

g) Árverésnél minden tárgy készpénzzel fizettetik. Ha elsőbbségi bejelentvények nem nyujtattak be, a végrehajtatónak joga van az árverésen fizetés nélkül is venni vagy megengedni, hogy mások hitelben vásároljanak, — mind a két esetben a vételár a követelésbe beszámittatván. (U. o. 407. §.)

h) Az árverés addig folytatandó, mig a bejött pénzből a megállapitott kielégitési összeg járulékaival együtt ki nem kerül. (U. o 408. §.)

i) Az árverésről jegyzőkönyv vétetik fel, mely a tárgyak folyó számát, megnevezését, a vevő nevét s az eladási árt rovatok szerint magában foglalja, végül pedig a végrehajtató s ha jelen vannak, a felek által is aláirandó. (U. o. 409. §.)

Az árverés befejezése után, ha a netaláni elsőbbségi bejelentvények még jogérvényesen elintézve nem volnának — a bejött öszszeg azoknak elintézéseig letétileg kezelendő és e czélra a biróságnak bemutatandó; ha pedig elsőbbségi bejelentések nem tétettek, vagy már jogerejüleg eldöntettek volna; a közjegyző a befolyt vételárból a végrehajtatót, esetleg a többi hitelezőket is a megállapitott sorrend szerint s nyugtatvány mellett kielégiti, s az eredeti adósleveleket magához veszi, vagy pedig a netáni részletes kielégitést az adóslevelen megjegyzi, és ezt a hitelezőnek visszaadja; a netán fennmaradt készpénzt pedig a beváltott adóslevelekkel együtt a végrehajtást szenvedettnek nyugta mellett kézbesiti; és oly esetben, ha az összes foglaltatók kielégitettek volna, a lefoglalt, de el nem adott tárgyakat birói zár alól feloldja, és eljárásáról az iratok bemutatása mellett a kiküldő biróságnak jelentést tesz. (U. o. 410., 411. §§.)

B) Ingatlanok árverésénél a végrehajtási eljárásban: azon kivül, a mi az ingók tekintetében fennebb mondatott, következő szabályok követendők:

a) Az árverésre két határnap tüzetvén ki — az elsőn a vagyon, hacsak abba az összes érdekeltek világosan bele nem egyeznek, a kikiáltási áron alul el nem adathatik, a második árverési

határnapon ellenben a legmagasabb igéret: azon alól is elfogadtatik. (Törvk. rendt. 437. §.)

b) Ha az első árverés eredmény nélkül maradt, a második árverés a törvk. rendt. 434. §. szabálya szerint ujból közhirré teendő. (U. o. 438. §.)

c) A meddig igérő van, az árverést berekesztetni nem lehet. Ha többet igérni senki se akar, a végrehajtó záridőt tüz az árverés befejezésére. E határidő egy negyed óránál kevesebb nem lehet, s félórán túl rendszerint nem terjedhet. Ha ujabb igérés tétetnék a kitüzött határidő alatt, a végrehajtó ujabb záridőt tüz (U. o. 439. §.)

d) Az árverésről jegyzőkönyv vétetik fel, melybe a jelenlevő birósági személyek és felek vagy képviselőik nevei, az árverés tárgya, helye és ideje, végre a venni szándékozók nevei, s a fokozatos igéretek pontosan feljegyzendők. A birói kiküldött a jegyzőkönyvet aláirja, s a felekkel, képviselőikkel, a vevővel aláiratja, vagy azt, hogy az aláirást megtagadták, megjegyzi. (U. o. 440. §.)

e) A jegyzőkönyv berekesztésével az árverezők által bánatpénzül letett összegek visszaadatnak, a vevő bánatpénze ellenben visszatartatván, a feltételekhez képest az árverés alkalmával netán fizetett vételári részlettel s az összes végrehajtási iratokkal együtt a telekkönyvi hatósághoz jelentés mellett bemutattatik. (U. o. 441. §.)

C) **A csődügyekben** fennálló elvek szerint az intézkedési jog a javak biztositása, kezelése és eladása körül és pedig azon ingók tekintetében, melyeket a leltározó kiküldött, a tömeggondnok, s a netáni helybenlévő hitelezők az összes hitelezők összejöveteléig eltarthatóknak nem nyilvánitották: a tömeggondnokot, — a többi ingók és az ingatlanok tekintetében pedig a választmányt illetik; ezen intézkedések közé pedig különösen a vagyonnak mi módon, és mikor leendő eladatásának illetőleg árverésének meghatározása és az illetőknek értesitése is tartozik (1840. XXII. tczikk 23., 57., 59. §§.); — sőt a kiküldött birósági biztosnak teendője az árverés megtartása körül átalában csak törvényes bizonyság szerepére szoritkozik. Midőn tehát e törvény az árverési határnapok kitüzését, közzétételét és az érdekeltek értesitését csődügyekben is a közjegyzőre ruházza — ez alatt a választmány intézkedési jogának fenntartása mellett csak az ebbeli kezelési teendőket érthette.

Az eljárás körül pedig hasonlatosságból a törvk. rendt. fennebb közölt szabályai tartandók meg.

D) A mi pedig az **egyéb perenkivüli** (önkéntes és hagyatéki) **árveréseket** illeti) ezek azon ingatlan tekintetében, melyek jelzálogjogokkal vannak terhelve, a törvk. rendt. 462. §-ánál fogva szintén a végrehajtási eljárás szabályai alá esnek, magától értetődvén, hogy a tulajdonos, illetőleg örökösnek szabadságában áll az árverési feltételekben kikötni azt, hogy magának az árverés utólagos jóváhagyását különösen a becsáron alóli eladás esetében fenntartja.

132. §.

Oly ügyekben, melyeket a közjegyző, mint birósági biztos végez, az idézéseket és kézbesitéseket a fennálló szabályok szerint teljesiti.

Midőn a törvény a 132. szakaszban[1]) akként intézkedik, hogy a közjegyző azon ügyekben, melyekben mint birói biztos jár el — az idézéseket és kézbesitéseket a fennálló szabályok szerint teljesitse — csak oly idézéseket és kézbesitéseket ért, melyekhez a fennálló szabályok bizonyos joghatályt kötnek, mert csak ezek teljesitendők hiteles személy által, és a fennálló szabályokkal előirt módon.

Ily kézbesitéseket tehát, minthogy az egész közjegyzői irodában magán a közjegyzőn kivül más hiteles személy nincsen, a közjegyző maga csak akkor fog teljesiteni, ha ezt mindjárt más valódi hivatásszerü functio alkalmával megteheti; (ilyen volna például a csődnyitást és leltározást rendelő végzés kézbesitése a bukott kezéhez, mert ezt a közjegyző mindjárt a leltározás iránti kiküldetésében tehetné); — egyéb oly esetekben azonban (például: végrehajtási árverést rendelő végzések esetében), midőn a kézbesités a kiküldetés valódi czéljával egybe nem köthető, nem marad egyéb hátra, mint az, hogy a közjegyző vagy az illető biróság közvetitését vegye igénybe, vagy a kézbesitést posta utján eszközöltesse (törvk. rendt. 271. §.), vagy pedig a mennyiben ezt a törvény engedi, mindjárt a kézbesitésre hivatott hiteles közeghez közvetlenül forduljon; mert azt, hogy a közjegyző a kézbesitést még

---

[1]) A szakasz jelenlegi szerkezetét — a kormányjavaslat ellenében, mely a közjegyzői eljárás folyamában felmerülő kézbesitéseket is a végrehajtókra bizta — a jogügyi bizottmányban nyerte. Az osztrák és bajor törvények szerint azokat a kiküldő biróságok esetleg községi elöljárók teljesitik.

ily esetekben is maga teljesitse, kézzelfogható okokból követelni csak nem lehet![1])

Oly esetekben azonban, hol a kézbesitéshez bizonyos joghatály kötve nincsen (péld. leltározásra — osztályegyesség megkisérlésére határidőt kitüző meghivás esetében stb.) semmi akadály fenn nem forog, hogy a közjegyző a kézbesitést irodai személyzetének valamelyik tagja, vagy magánszolgája által teljesittesse.

XIII. FEJEZET.

Ügyvitel.

E fejezet, mely egyes intézkedéseiben az osztrák törvényt követi, nemcsak tiszta kezelési szabályokat állit fel, hanem egyszersmind oly fontos elvi jelentőségü szabályokat is, melyek összefüggésben az V., VI. és VII. fejezet intézkedéseivel az okirat felvételére vonatkozó eljárást kiegészitik, és az okirat kiadványai körüli eljárást és ezek érvényességének feltételeit megállapitják.

---

[1]) A törvény által a kézbesitések teljesitésére kijelölt közegek: szolgabirói járásokban a községi jegyző vagy községi esküdt, oly helyeken, melyek nincsenek községileg bekeblezve: maga a szolgabiró vagy esküdtje (törvk. rendt. 261. §.), a biróság székhelyén pedig a birósági végrehajtó (1871. LI. tcz. 13. §.), (a kézbesitésekről szóló ujabb törvényjavaslat szerint pedig, úgy a mint a képviselőház jogügyi bizottságánál keresztül ment: a biróság hivatalszolgája).

A kézbesitések körüli főelvek pedig (már t. i. azon kézbesitéseket értve, melyekhez bizonyos joghatály van kötve) ezek:

a) Ha a fél, kinek a határozat kézbesitendő, olvasni nem tud: a határozat tartalma neki megmagyarázandó, és hogy ez megtörtént: a vétbizonyitványon feljegyzendő (törvk. rendtt. 262. §.).

b) A kézbesités vétbizonyitvány mellett történik, melyet az átvevő, és kézbesitő sajátkezüleg aláirni tartoznak. (U. o. 263. §.)

c) Ha a fél a kézbesitendő iratot elfogadni vonakodik: az irat nála hagyatik, mely körülmény a kézbesitésről szóló bizonyitványban megjegyzendő. A félnél ilykép hagyott irat kézbesitettnek tekintetik. (U. o. 264. §.)

d) Ha első végzés kézbesitése forog fenn, s a kézbesitő nem találná alperest hon: az idéző végzést két tanu jelenlétében alperes lakásának ajtajára kifüggeszti, és erről a házbelieket szóval értesiti. Az idéző végzés kifüggesztéséről a birósághoz 24 óra alatt jelentés teendő — mely az illető fél részére a kézbesités teljesithetése végett ügygondnokot rendel. (U. o. 265. 268. §§.) Ezen intézkedés csak peres ügyekre vonatkozik.

E szerint tehát e fejezet két egymástól lényegesen külömböző, de egymástól külsőleg el nem választott részből áll.

a) Az egyik rész azon lényeges szabályokat foglalja magában, melyek elvi horderejüknél fogva a törvénybe tartoznak. Ezek pedig:

1. az okiratok megőrzése és az elveszetteknek pótlása körüli szabályok (133., 150. §§.);

2. a kiadványok nemei (137. §.), hatályai (141. §.), ünnepélyességei, illetőleg alakjai (139., 140., 142. §§.), és a kiadványozás megengedhetőségére vonatkozó szabályok (137., 138., 143., 144., 146., 147., 148. és 149 §§.);

3. és végre az ügyviteli nyelvre vonatkozó szabály (158. §.).

b) A többi kevésbé lényeges szabályok az őrizet- és kiadványozás körüli eljárás technikai részére (136., 145. §§.) és az általános belkezelésre, t. i. a különbféle kezelési könyvekre vonatkoznak (151., 152., 153., 154., 155., 156., 157. §§.) — és igy legnagyobbrészt inkább az utasitásba tartoznának. Ezen utóbbiak tekintetében pedig átalában véve állitani lehet, hogy a törvény a közjegyzőt az ügyvitelben felesleges munkától megkimélni iparkodott, és azt csak olyannal terheli, a melyet az ügyvitel szabatossága, és a nyilvántartás okvetlenül megkiván [1]).

133. §.

A közjegyző minden általa felvett közokirat eredetijét tartozik megőrizni, a mennyiben a törvény másként nem intézkedik.

Ha valamely közokirat felvételénél két közjegyző vett részt, az eredetit az őrzi meg, a melyik a közokirat felvételével megbizatott.

1. Kétségkivüli, hogy az intézmény előnyei csak részben éretnének el, sőt, hogy a felek különbféle hátrányok és veszélyeknek volnának kitéve, (és ez különösen házastársakra nézve áll egymásközti szerződései tekintetében), ha a törvényhozás egyuttal nem gon-

[1]) Indokok 19. oldal. Sokkal nehézkesebb a bajor utasitás, mely még a papiros szine, alakja, az ostya és a tentával is foglalkozik.

doskodnék arról is, hogy az okirat helyességének bizonyitéka szükség esetében megujittathassék, a felvett ügyletről akármikor kiadvány kiadathassék és maga az okirat elvesztés vagy megsemmisités ellen biztosittassék. Ez csak az első felvétel jegyzőkönyvének, mint a tulajdonképeni eredeti okiratnak — ugy az eljáró közjegyző éltében, mint halála után való közjegyzői illetőleg hatósági őrizete által érethetik el.

Tudjuk, miszerint már a tabellióknál is szokásban volt a „scheda"-nak felvétele, melyből aztán a félnek kiadott „mundum" készült, és hogy az ilyen jegyzőkönyv „scheda, imbreviatura, protocollum" elöleges felvételét a középkorban ugy az egyes olasz statutumok, mint különösen az 1512-ik évi német közjegyzőségi törvény is előirta.

E schedák a közjegyző birtokában maradván, együttvéve képezték a közjegyző ügykönyvét, mi által a netán elveszett kiadvány pótlása és az azoknak valódisága ellen netán felmerült aggályok eloszlatása lehetővé tétetett. Egyébiránt voltak statutumok, melyek nem az elöleges fogalmazás felvételében, hanem csak az okirat őrizésében látván a leglényegesebb előnyt — a fogalmazvány felvételét elő sem irták, hanem csak az okiratnak a protokollumba való beigtatását. — Ilyenkor aztán a scheda és protokollum közt különbség volt. — Egyre ment pedig, akár hogy mindjárt az eredeti iratott be a protukollumba és ebből a félnek másolat adatott — akár pedig hogy a fél kapta kezébe az eredetit, a protokollumba ennek másolata iratván be. Az utóbbi eset azonban sokkal gyakoribb volt — mert a reánk maradt közjegyzői okiratok legnagyobbrészt eredetiek.

Az ünnepélyes okiratnak a schedából való készitése pedig neveztetett: „publicatio instrumenti", complere „instrumentum", „informam publicam redigere".[1])

---

[1]) A protokollum vezetéséről egyes statutumok igen szigorú szabályokat állitottak fel. Igy következők voltak a bolognai statutumok főbb szabályai:

„1. §. A „notariorum societas"-hoz tartozó minden egyes közjegyző egy és pedig csak is egy könyvet köteles vezetni, melynek első lapján a czim és a lapok száma kitétetik. E könyvbe minden oly okirat abreviaturája, és protokolluma sorban és hézag nélkül felveendő, melynek felvételére a közjegyző megkerestetik. 2. §. E szabály megsértése azon következményt vonja maga után, hogy az okirat hitelét veszti, és érvénytelen. 3. §. A közjegyző a fél kivánatára a könyvet a birónak azon czélból köteles felmutatni, hogy ez arról, valjon bizonyos okirat bevezettetett-e vagy nem? meggyőződhessék. Mulasztás esetében a közjegyző teljes kártéritéssel tartozik . . . . . . 7. §. Ha a jegyzőkönyv az év lefolyta előtt megtelik — lapszámokkal ellátott uj ivek füzendők hozzá; és ezeknek lapszámai

Látjuk tehát, hogy a közjegyzői jegyzőkönyvek őrizetének intézménye oly régi, mint maga a közjegyzői intézmény — (bár az az 1512-ik német közjegyzőségi törvény előtt egészen általános még nem volt, mert az őrizet előnyei az okiratoknak ügykönyvekbe való bevezetése által is czéloztatott eléretni) — és abból az elmélet által soha kétségbe nem vont azon felfogás eredt, hogy a jegyzőkönyvek a közjegyzőnek tulajdonát, természetesen az egyes felek jogai és az intézmény államjogi jelleme által megszoritott tulajdonát képezik[1]), sőt e felfogás egyes partikuláris törvényekben az által nyert különös kifejezést is, hogy a közjegyzői irodának, tehát az összes jegyzőkönyvek irattárának átruházása illetőleg eladása bizonyos korlátok közt — vagy magának a közjegyzőnek, vagy pedig örököseinek megengedtetett.[2])

Abban mindenesetre minden partikuláris törvény egyetért, hogy a jegyzőkönyveket azon közjegyző, ki azokat felvette: őrizni nemcsak jogositva van, hanem köteles is; és ezen elvet szabályként a 133. §. is kimondja.

Ezen elvből pedig önként következik nemcsak az, hogy a közjegyző az eredeti okiratokat sem egyenként, sem együttvéve el nem adhatja, sem meg nem semmisitheti — hanem következik szabályként az is:

A) hogy a közjegyző az eredeti okiratokat még ideiglenes czélra sem adhatja ki (135. §.) —

B) viszont pedig az is, hogy a saját irattárában őrizett eredetiekről kiadványt adni más közjegyző illetőleg hivatalos közeg sincsen feljogositva. (137. §.)

---

a czimlapon megjelölendők . . . . 10. §. A közjegyző köteles annak, ki jogi érdekét igazolja, az okiratokról törvényes dijának lefizetése mellett hiteles másolatot adni . . . . 12. §.) Ilyen okiratok teljes hitelüek . . . ." etc.

Az ilyen jegyzőkönyv azután nem volt többé a különbféle schedáknak egyszerű gyüjteménye.

Hasonló szabályokat tartalmaztak a veronai, parmai, római statutumok is. (Oesterley I. 261–269.)

[1]) Oesterley II. 49. §.

[2]) Igy van ez különösen Francziaországban. Badenben az 1806-iki törvény szerint a közjegyző irattárát más közjegyzőnek hagyhatta halála esetére, — ez azonban az 1809-iki függelék által a kerületi közjegyzőkre nézve megszünt. Hasonló intézkedést a régi bajor codex, és 1808-iki würtembergi törvény is tartalmazott. Az 1512-iki német törvény az átruházás jogát az örökösöknek fenntartotta.

Ezen utóbbi két elvtől azonban a törvény következő kivételeket állapit meg, és pedig:

az *A)* alatti elvre vonatkozólag:

a) a biróság, azon esetre, ha az egyik fél kifogása folytán annak szüksége merül fel, hogy a kiadvány az eredetivel összehasonlittassék, a közjegyzőt az eredetinek előterjesztésére utasithatja (118. §.). Ez természetesen áll nemcsak a 118. §. esetén, hanem hasonlatosságból oly esetekben is, ha péld. hamisitás folytán vagy a kiadvány, vagy az ősirat akár polgári akár büntető perben megtámadtatott. Az eljárást az okirat közlése körül ily esetekben a 135. §. szabályozza;

b) kivételt állapit meg továbbá a 85. §., midőn a közjegyzőt utasitja, hogy a nála letett végrendeletet az örökhagyó halála után kihirdetés végett a biróságnak eredetben bemutassa. Mind e két kivétel a dolog természetéből folyik;

c) hasonló kivételt szab meg végre a 84. §. is, mely szerint a közjegyző a közokirati erővel leendő felruházás czéljából bemutatott végrendeletet az illető félnek visszaadni tartozik — a nélkül, hogy az közokirati minőségét vesztené. E kivétel azonban már nem folyik a dolog természetéből — sőt sérti az egész közjegyzői intézmény szellemét, a mint ez az előrebocsátott elvekből is már eléggé kiviláglik és ezenkivül: a mint másfelől már fentebb indokoltuk, még veszélyeknek is teszi ki a feleket az egyes esetekben. (Lásd 139. lapon).

A *B)* alatti elvtől pedig kivételnek van helye:

a) a helyettesités esetében,

b) azon esetben, ha a közjegyző a megrendelt kiadványt a 149. §-al meghatározott idő alatt a félnek ki nem adja, — mely esetben a törvényszék elnöke a fél panaszára jogositva van a kiadvány eszközlésével vagy más közjegyzőt vagy a járásbirót megbizni.

2. Az őrizetről kifejtett mindezen elvek azonban sem azon iratokat nem illetik, melyeket a közjegyző mint birósági biztos vesz fel, mert ezek birósági iratoknak tekintendők, melyek a biróság levéltárába kerülnek, a mint ezt a következő szakasz ki is mondja, — sem azon közjegyzői teendőkre vonatkozó iratokat sem, melyekről a közjegyző a VI. fejezet, s különösen a 79. §., illetőleg a 103. §. szabályai alá eső közjegyzői okiratot (jegyzőkönyvet) fel nem vesz, t. i. az óvások, másolatok és könyvkivonatok hitelesitése, és forditások esetében.

134. §.

Azon iratok, a melyeket a közjegyző mint a biróság megbizottja vett fel, az illető biróságnak eredetiben adatnak át.

Ha oly ügyben, melyet a közjegyző mint birósági biztos végez, közjegyzői okirat vétetett fel, ezt a közjegyző az ügyről felvett jegyzőkönyvben vagy a birósághoz teendő jelentésben megemliti ugyan, de az okiratot mint közjegyzői okiratot kezeli.

135. §.

A közokirat eredetijét a közjegyző csak a törvény által meghatározott esetekben vagy birói meghagyás folytán adhatja ki. Tartozik egyszersmind arról a kiadás előtt másolatot késziteni, ebbe az eredetin lévő minden széljegyzetet, kiigazitást és változtatást hiven átvenni, végre a másolatot mind sajátkezüleg aláirni és hivatalos pecsétjével ellátni, mind a törvényszéki elnök, — ott pedig, hol nincs törvényszék, a járásbiró által hitelesittetni. Az eredetit ennek visszaérkeztéig ezen másolat pótolja, kivévén a 84-dik §-ban érintett nyilt végrendelet másolatát.

Már a 133. §-nál emlitettük, hogy a közjegyző *a*) a közokiratok eredetijét ideiglenes használatra a biróságnak átadni tartozik, ha ez akár a végrehajtási eljárásban tett kifogások folytán (118. §.), akár más alkalommal annak megvizsgálását, illetőleg a kiadványnyal leendő összehasonlitását szükségesnek tartja; továbbá, hogy *b*) a biróságnak a nála őrzött végrendeletet kihirdetés végett is tartozik bemutatni, és végre *c*) hogy a közokirati erővel felruházott magánvégrendeletet a végrendelkező félnek eredetben köteles kiadni, ha ez kivánja. E szakasz csak a legelőbb emlitett esetben követendő eljárást szabályozza, mig az utóbbiakról a 85. és 84. §§. intézkednek.

136. §.

A közjegyző tartozik az iratokat rendben tartani, év- és ügyszámok szerint alakitandó iratcsomókba helyezni, s lakásán vagy irodájában biztos helyen őrizni.

Az iratcsomó külzetén, az év, szám, s ha az iratok nagyobb terjedelme több iratcsomó alakitását teszi szükségessé, a benfoglalt közokiratok első és utolsó ügyszámai feljegyzendők.

Azon iratok, melyeket a közjegyző a biróság megbizásából vett fel, a mennyiben a közjegyzőnél maradnak, a közokiratoktól elkülönitve, de hasonló rendben kezelendők.

Minthogy nem minden okirat őriztetik a közjegyző által, mely az ügykönyvbe (151. §.) beigtattatik, tehát ügyszámmal elláttatik — az irattári nyalábokban is meg lesz szakitva az ügyszámok egymásutánja; e hézagot a bajor utasitás 50. §-a folytán az ottani közjegyző az által pótolja, hogy az illető helyre az ügyszám és nehány jelszóval ellátott fehér lapot (Fehlblatt) tesz. Az ilyen hézag azonban magában véve oly jelentéktelen jelenség, hogy a kérdéses intézkedés bátran mellőzhető volt.

137. §.

Közjegyzői okiratokról hiteles kiadványok, s hitelesitett vagy egyszerü másolatok adhatók ki. — Ezen minőség a kiadványon megjegyzendő.

A kiadás rendszerint azon közjegyzőnek áll tisztében, ki az eredetit őrzi. A kivételeket a törvény határozza meg.

1. A feleknek kiadandó kiadvány alapját, a mint már fennebb láttuk, a közjegyzőnél visszamaradó jegyzőkönyv: az ősirat képezi — de a közjegyzői ügylet és müködés csak a fél kezéhez adandó hiteles kiadvány által tekinthető befejezettnek. Sajátsága pedig a közjegyzői intézménynek, hogy e kiadvány bár csak leirata [1]) volna a tulajdonképeni eredetinek, s bár azt sem a felek, sem a tanuk alá nem irnák, hanem azon csak ezeknek az ősiratról lemásolt aláirásai jelenkeznének — még is eredetinek tekintetik, és mindenben ugyanazon hatálylyal bir, mint maga az ősirat. Ez oly régi elv, mint maga a közjegyzői intézmény.

De ezen hiteles kiadványon kivül még egyéb kiadványoknak is van helye — ezek a másolatok, és pedig vagy hitelesitett vagy

---

[1]) Szándékosan mellőzzük itt a „másolat“ kifejezést, mert ez az eredetiség fogalmát kizárja.

egyszerü másolatok [1]), és több önálló ügylet halmozása esetében a kivonatok (192. §. [2]). A különbség a hiteles kiadvány és hitelesitett másolat közt pedig nem csak a hatályban, hanem az ismételt kiadhatás megengedhetőségében is fekszik.

Ugyanis a hiteles kiadvány a mint már mondatott: eredeti okirat (114. §.), holott a hitelesitett másolat mindég csak másolat marad; és igy a körülményekhez képest bizonyitékúl szolgálhat ugyan, de annak alapján sem rövid útu végrehajtást, (ha a közjegyzői okirat különben a X. fejezet szabályainak is felelne meg), sőt még telekkönyvi előjegyzést sem lehet kieszközölni. (Telekkönyvi rendelet 67. §.)

Végrehajtást elrendelni a kivonat alapján sem lehet. (142. §.)

Továbbá hiteles kiadványt ellenkező megállapodás nem létében csak egyszer, és csak a közvetlen érdekelt feleknek (138. §.), másolatokat pedig akár mennyiszer és akár kinek lehet kiadni, ki jogi érdekét igazolja, s ki ellen alapos aggály fenn nem forog. (146. §.)

2. De mi által különböztessenek meg egymástól külsőleg e különbféle kiadványok? [3]) A törvény (eltekintve attól, hogy a hozzáadás, változtatás, vakarás és kitörlésről szóló 64. és 65. §§. szabályai

---

[1]) Ezen elnevezések nem eléggé megkülönböztetők. Igy péld.: a másolat is „kiadvány", és ha hitelesitve van, általánosabb értelemben nemcsak „hitelesitett" hanem „hiteles kiadvány" is. Igen czélszerü a bajor törvény szerinti megkülönböztetés főkiadvány (Hauptausfertigung) és másolat közt. Lásd ezenkivül 1. jegyzetet a 122. lapon

[2]) Bár szigorúan véve ide nem tartozik, de azért mégis felemlithető a felek kiadványai közt a közjegyzői okirat lételét tanusitó közjegyzői bizonyitvány, melyet az osztrák törvény ismer (102. §.), de melynek gyakorlati czélját nem igen lehet átlátni.

[3]) A bajor a következőket rendeli: hiteles kiadványnak e feliráist kell viselnie: „Főkiadvány", a bevezetésnek pedig igy kell szólnia: „Alólirt királyi közjegyző részéről ezennel bizonyittatik, hogy előtte következő okirat szerkesztetett" — mire az eredeti okiratnak szóról szóra hű leirása következik kezdettől végig; — a záradék pedig igy szól: „Miről N. N. részére az első kiadvány ezennel kiadatott. Kelet, pecsét, N. N. kir. közjegyző." A másolatok pedig csak a hitelesitési záradékkal láttatnak el. (Utasitás 53. 54. §.) Az osztrák törvény ugyanazon szabályokat tartalmazza, mint a mi törvényünk, annak hozzáadásával, hogy már a feliráisban is megemlitendő az okirat neme, t. i.: „kiadvány", vagy „másolat" (92. §.)

Francziaországban (a mint már emlitettük, lásd: 122 lapon) az ősirat „minut"-nek, a hiteles kiadvány „grosse" és „expedition"-nak, (az előbbi alatt a végrehajtható okirat értetik), a másolat „copie"-nak neveztetik. Azon tanusitványt azonban, melynek eredetijét a közjegyző vissza nem tartja (felsorolja ennek eseteit a törvény 20. §.-a) „brevet"-nek nevezi a törvény.

megtartandók, mi egyébiránt valamennyi kiadványra nézve közös feltételnek tekinthető) rendeli, hogy a kiadvány minősége átalában magán a kiadványon is megjegyeztessék, és hogy (a szükebb értelemben vett) kiadvány hitelesitése akkép történjék, hogy a közjegyző a kiadvány végén a záradékban megemliti, miszerint a kiadvány az őrizete alatt lévő eredetivel megegyezik, és megemliti: kinek részére, hol, és mikor állittatott az ki (140. §.). Hogy azonban a kiadvány neme mindjárt az első tekintetre és nem szakértők előtt is felismerhető legyen, mindenesetre czélszerü, ha a közjegyző a kiadvány nemét mindjárt a felirásban is megemliti.

A kiadvány mintája e szerint ez volna:

236. ügyszám.
1875. év. Hiteles kiadvány.

(Következik az ősirat hű leirata kezdettől végig: az aláirásokat és hitelesitési záradékot is befoglalva).

„Alólirt k. közjegyző ezennel bizonyitja, hogy ezen hiteles kiadvány, mely az alólirt napon, N. N.-nek helyben kiadatott, az alólirt őrizete alatt lévő s 50 kr. bélyeggel ellátott eredetivel mindenben megegyezik.

Kelt Budapesten, 1875. május 1. (betükkel.)

(Pecsét)

Dijak . . . . N. N.
kir. közjegyző."

Ugyanez áll a hiteles kivonatra nézve is azon különbséggel, hogy hiteles „kiadvány" helyett mindenütt „kivonat" irandó.[1])

A hitelesitett másolatnál azonban a hitelesitési záradék csak annak bizonyitására szoritkozik, hogy az a közjegyző őrizetében lévő eredetivel mindenben megegyezik — magától értetődik azonban, hogy a „másolat" szó nagyobb szabatosság kedvéért a záradékba veendő fel.

3. Azon elv helyessége, hogy a kiadást rendszerint csak azon közjegyző eszközölheti, ki az eredetit őrzi, és az ezen elvtől való kivételek a helyettesités (24. §.) és a közjegyző által a kiadványozás körül elkövetett mulasztás esetében (149. §.) — már fennebb a 133. §. alkalmával fejtegettettek.

138. §.

Hiteles kiadványok csak azoknak és annyi példányban adhatók ki, kiknek részére és a hány példányban ez az okirat-

[1]) Midőn munkánk e része a nyomdába került: a közjegyzői utasitás kiadva még nem volt; — e körülménynyel mentegetjük tehát előre: ha ebbeli fejtegetéseink a kiadandó utasitás folytán netán feleslegeseknek mutatkoznának.

ban meg van engedve. Ha az okirat e részben semmi megszoritást nem foglal magában, mindenik fél kivánhat egy hiteles kiadványt.

Az eredeti okirat végén vagy ahhoz fűzendő iven mindig megjegyzendő, hogy kinek és mikor adatott hiteles kiadvány.

A kiadványok megengedhetőségének korlátozását a közjegyzői okiratok kényes volta, vagyis az azokkal elkövethető visszaélések nehezitése teszi szükségessé. Mennyire könnyitené például a közjegyző előtt kiállitott általános meghatalmazással elkövettetni szándékolt visszaélést, ha a megbizott annyi kiadványban vehetné ki azt, a mennyiben neki tetszik? Hasonló veszélyeknek vagy legalább üldözéseknek volna kitéve az adós, ha péld. hitelezője a végrehajtható közjegyzői okiratot több példányban venné ki, és ugyanazon összeg behajtása végett többször eszközölné ki a végrehajtást. Ily megszoritásokat tehát a legtöbb törvények mondanak ki.

Kivételeket e szabály alól a 143. §. állit fel, mely megengedi, hogy bizonyos esetekben ismételt kiadvány adassék ki.

Végrendelkezésekről azonban hiteles kiadványt egyáltalában nem, tehát még a végrendelkező kivánalmára sem szabad kiadni. (147. §.)

139. §.

A hiteles kiadványnak az eredetivel szóról szóra meg kell egyeznie. Egyebekre nézve a 64. és 65. §§. szabályai itt is alkalmazandók, azon eltéréssel mindazonáltal, hogy az eredetiben a kellő formaságok megtartásával tett igazitás, pótlás vagy változtatás azon helyre irandó be, a hová tartozik, a nélkül, hogy az különösen megemlittetnék.

A kiadvány szövegébe a meghatalmazványok és az okirat egyéb mellékletei is felvétetnek akképen, hogy az általános hitelesitési záradék a mellékletekre is kiható erővel birjon. Erről azonban a hitelesitési záradékban emlités teendő.

A felek kivánatára a kiadványban a mellékletek kihagyathatnak, a kihagyás azonban a hitelesitési záradékban megemlitendő; de ily kiadvány alapján a végrehajtást elrendelni nem lehet.

1. A hiteles kiadvány tehát a mint már emlitettük, az ősiratról szóról szóra leiratik, és pedig az ügyszámtól kezdve, (melynek kitételét a 152. §. világosan előirja) a legutolsó aláirásig, — és a következő 140. §-ban emlitett záradékkal elláttatik (lásd 137. §-t). E leiratásnál most következőkre kell ügyelni:

a) hogy magán az ősiraton netán mutatkozó pótlások és kiigazitások minden további megjegyzés nélkül mindjárt azon helyre irattassanak, a hová tartoznak — hogy igy a szöveg folytonossága megszakitva ne legyen;

b) ha magában a leiratásban követtetnék el hiba, mely valamely változást, vagy hozzáadást tenne szükségessé, ez a változtatott vagy hozzáadott szavak számának megemlitésével hivatkozási jegy alatt a kiadvány baloldalára irandó, s a közjegyző által különösen aláirandó; vagy ha ez a szavak nagy számánál fogva lehetetlen volna, a kiadvány végére irandó, mely esetben e körülmény a hitelesitési záradékban megemlitendő (64. §.).

Vakarni semmit sem szabad — ha azonban egyes szavaknak egyszerü törlése mutatkozik szükségesnek (egyes szavak péld. kétszer irattak) ennek ugy kell történnie, hogy a szavak olvashatók maradjanak. Ezenkivül pedig a keresztül vont szavak száma a kiadvány baloldalán vagy végén megjegyzendő, és e megjegyzés a közjegyző által külön aláirandó, esetleg arra a hitelesitési záradék kiterjesztendő.

c) Az ősokirat mellékletei, ha azoknak mellőzését a felek különösen nem kivánnák — közvetlenül az ősokirat szövege után sorban szintén szóról szóra leirandók, és a hitelesitési záradék azokra is kiterjesztendő.

2. Ha a kiadvány ezen és a következő 140. §. szabályainak nem felel meg — mint eredeti hatályát elveszti (141. §.).

140. §.

A kiadvány hitelesitése akkép történik, hogy a közjegyző a kiadvány végén záradékban megemliti, hogy a kiadvány a közjegyző őrizete alatt lévő eredetivel megegyezik; továbbá, hogy kinek részére, hol és mikor állittatott ki. Ezen záradékot a közjegyző sajátkezüleg aláirja és hivatalos pecsétjével ellátja.

A hitelesitési záradék mintája és mikénti alkalmazása a 137. §-nál adatott elő.

141. §.

Szabályszerüleg kiállitott hiteles kiadvány az eredeti okirattal egyenlő hitelességgel, s ott, a hol a törvény eredeti okirat felmutatását kivánja, ezzel egyenlő joghatálylyal bir.

Kiemeltük már a 137. §-nál, hogy a hiteles kiadvány „nem tekinthető puszta másolatnak; hanem az mindazon esetekben, a melyekben a törvény, különösen a telekkönyvi rendtartás eredeti okirat felmutatását követeli, a közjegyzőnél őrizett eredeti felvétel helyét pótolja. — Csakis igy válik lehetségessé, hogy egyrészről az eredeti okirat — a jogügylet maradandó bizonyságául — állandóan a közjegyzőnél őriztessék; másrészről, hogy oly esetekben, a midőn eredeti okirat felmutatása szükséges, ezen szükségnek a felek hiteles kiadvány által eleget tehessenek. Erre vonatkozólag intézkedik a 141. §., a melyben hallgatólag ki van mondva az is, hogy ha a kiadvány nem szabályszerüleg van kiállitva, az eredeti okiratnak sem hitelességével, sem joghatályával nem bir.“ [1])

142. §.

Ha valamely közjegyzői okirat több önálló jogügyletet foglal magában, a közjegyző egy teljes kiadvány helyett az egyes ügyletekről külön kiadványt állithat ki, a mi a hitelesitési záradékban megjegyzendő. Ily kiadvány alapján azonban végrehajtást elrendelni nem lehet.

„Az egyszerüség érdekében szükséges, hogy ha valamely okirat több önálló jogügyletet foglal magában, és a félnek csak egy ügyletre vonatkozó kiadványra volna szüksége: ily kivonatos kiadvány is meg legyen engedve. Ez képezi tárgyát a 142. §-nak. Természetes, hogy a kiadványon kivonati minőségének meg kell emlittetnie. Egyébbiránt, miután több összefoglalt jogügylet közül egyik korlátozó feltételeket foglalhat magában a másikra nézve: szükséges volt az ily kivonatok használatát némileg korlátozni és kimondani, hogy a végrehajtást csakis teljes kiadvány alapján lehessen megrendelni.“ [2])

[1]) Indokok 18. l.

[2]) Lásd indokok 18. lap. Ily kivonatok egyébiránt már a régibb idők óta szoktak kiállittatni. Engedik azt számtalan partikuláris törvények is, mint a badeni, hamburgi, rajna-poroszi, osztrák stb. törvények.

143. §.

Ismételt hiteles kiadványt csak a következő esetekben adhat a közjegyző:

***a)* ha abba minden fél beleegyezik;**

***b)* ha azt a fél valamely hibás vagy hiányos kiadvány helyett s annak visszaadása mellett kéri;**

***c)* ha a fél bebizonyitja, hogy az előbbit elveszitvén, biróilag megsemmisittette;**

***d)* ha azt az illető törvényszék (11. §.) elrendelte. (144. §.)**

A kiadvány ezen minősége magán a kiadványon is megjegyzendő.

Mig a 138. §. az első kiadványról, addig e szakasz az ismételt kiadványokról intézkedik, tehát a 138. §. szabályairól kivételt állapit meg.

ad a) Azon fél halála, kinek megegyezése szükséges, még korántsem jogositja fel a közjegyzőt a kiadvány feltétlen kiadására, hanem kötve van az az illető örökösök megegyezéséhez; azon esetre pedig, ha ez nehézségekkel járna, (mert péld. az örökösök örökségi jogukat nem igazolhatják, vagy távol vannak) nem maradna egyéb hátra, mint a *d*) pont kisegitéséhez folyamodni.

A megegyezés jegyzőkönyvbe foglalandó, és ez az ősirathoz csatolandó (145. §.).

ad b) A visszaadott kiadványon megjegyzendő, hogy erejét vesztette, és az az ősirathoz csatolandó (145. §.).

ad c) Ahhoz csatolandó az elveszett kiadvány megsemmisitő birói végzés is. A megsemmisitési eljárást pedig az 1868. LIV. tczikk 529—533. §§-ai szabályozzák.

ad d) Az ismételt kiadvány elrendelésére illetékes azon törvényszék, kinek területén a közjegyző székel. A törvényszék engedélyének felvételét pedig a következő §. szabja meg.

144. §.

Ismételt hiteles kiadványt az illető fél kérelmére s csak ugy rendelhet el a törvényszék, ha a folyamodó valószinüvé

teszi, hogy a további kiadványra szüksége van, s hogy a kiadás ellen semmi alapos aggály fenn nem forog.

A megengedő végzésről mindenik fél értesittetik.

Megengedő végzés ellen nincs helye jogorvoslatnak. Megtagadó végzés ellen a folyamodó a kézbesitéstől számitandó 15 nap alatt felebbezéssel élhet.

„Valószinüvé tétel alatt a bizonyitásnak azon egyszerü módját értjük, mely szerint a folyamodó kérvényében előadja bizonyitékait, melyek felett a biró az ellenfél meghallgatása nélkül határoz. Ez az, a mit a német jogélet „Bescheinigung“ név alatt ismer.“ [1])

145. §.

A 143. §. *a)* pontja esetében a felek beleegyezéséről jegyzőkönyv vétetik fel. Ez a hitelesitési záradékban is megemlitendő. E jegyzőkönyv, ugyszintén az idézett §. *b)* esetében a visszaadott kiadvány, annak rájegyzése mellett, hogy erejét vesztette, továbbá a *c)* alatti esetben szükséges bizonyiték, végre a *d)* alatti esetben a birói meghagyás, az eredeti okirathoz csatalandó.

146. §.

A közjegyző tartozik a feleknek, ezek jogutódainak, meghatalmazottjainak s általában oly személyeknek, a kik jogi érdeküket igazolják, s a kik ellen alapos aggály fenn nem forog, a felek beleegyezésével pedig bárkinek is, az okiratok olvasását megengedi s kérelmükre hitelesitett vagy egyszerü másolatot adni.

Ily másolatokat a közjegyző többször is adhat.

A másolattal nem történhetik oly visszaélés, mint a hiteles kiadványnyal (138. §.) — azok kiadásának megszoritását azonban a

---

[1]) Indokok 18. l. A hannoverai törvény szigorúbb, mert az ellenfél meghallgatását rendeli, mi azonban számtalan nehézségekbe ütközik, sőt sokszor lehetetlen is.

titoktartás kötelezettségének elve teszi szükségessé, s határát is ez szabja meg.

A másolat kiadásának megtagadása ellen a 148. és 149. §§. nyujtanak orvoslást.

147. §.

A közjegyző az általa felvett vagy őrizet végett átvett végrendelkezésekről csak másolatot adhat; másolalot is a végrendelkező életében csak ennek, vagy erre különösen megbizott meghatalmazottjának; a végrendelkező halála után is csak akkor, ha a végrendelet szabályszerüleg kihirdettetett. Ez utóbbi esetben a kihirdetési záradék a másodlaton is kitüntetendő.

148. §.

Ha a közjegyző hiteles kiadvány vagy másolat kiadását, avagy az eredeti megtekintését olyannak tagadja meg, a kinek ahhoz törvény szerint joga van, a panaszló fél az illető törvényszóknél orvoslást kérhet. A törvényszék meghagyásának teljesitését a közjegyző meg nem tagadhatja.

Ha azonban mégis megtagadná, akkor a fél a következő §. szabályát veendi igénybe.

149. §.

A közjegyző tartozik a megrendelt kiadványokat, kivonatokat és másolatokat, a melyek három ivet meg nem haladnak, 3 nap, nagyobb kiterjedésüeket pedig legfelebb 8 nap alatt kiszolgáltatni.

Mulasztás esetében a panaszos fél kérelmére a törvényszéki elnök más közjegyzőt vagy a járásbirót bízza meg a kiadás eszközlésével. E körülmény a birói határozatra való hivatkozás mellett a kiadványon, illetőleg a hitelesitési záradékban megemlitendő.

150. §.

Ha valamely közokirat eredetije elvész, annak hiteles kiadványát tehetik le a felek a közjegyzőnél. Erre azonban az elveszett okirat megsemmisitése s az eljárás befejezése után az illető törvényszék jóváhagyása kivántatik.

Mind a megsemmisitési eljárás folytán, mind a jóváhagyás tárgyában hozott határozat a letett kiadványhoz füzendő.

Bár mily nagy horderejü volna is az ősirąt őrzésének elve, (137. §.) az őrzés maga mégis még mindig nem képezheti az okirat érvényességének oly nélkülözhetlen feltételét, hogy valamely ősirat elvesztése, vagy megsemmisitése az okirat erejében valamely csökkenést okozna [1]), úgy a mint a 68. §. az őrizetet a közjegyzői okirat kellékei közt fel sem sorolja; — az ősirat elvesztése tehát pusztán csak a közjegyzőnek esetleges kártéritési kötelezettségét és felelősségre vonatását a fegyelmi hatalom részéről vonná maga után.

151. §.

Minden közjegyző köteles ügykönyvet vezetni, melynek rovatai a következők:

_a)_ az ügyszám folyó sorrendben, az év kezdetétől végeig, alá kisebb betükkel a felvétel hónapja és napja;

_b)_ a felek családi és kereszt- vagy mellékneve, polgári állása és lakhelye; ha többen vannak, az össznevezet, s ilyennek nem alkalmazhatása esetében egy fél megnevezése s a többiek, mint érdektársak számának kitétele;

_c)_ az ügylet megnevezése és tárgya, a netáni értékösszeg kitételével;

_d)_ észrevételek s különösen a 85. §. esetében annak megemlitése, hogy az eredeti kiadatott, — az átvevő fél megnevezése mellett.

E szakasz a következő szakaszszal a 157. §-ig bezárólag a közjegyzői eljárás belkezelésével, különösen a különféle kezelési könyvekkel foglalkozik.

---

[1]) Ezt péld.: az 1843-iki würtembergi törvény világosan kimondja.

Ezek pedig részint a közjegyzőnek valódi hivatására vonatkoznak, mint:

a) az ügykönyv (151—155. §§.) (repertorium);

b) az óvási könyv;

c) az általános mutató;

d) a végrendelkezések különös mutatója, és

e) a letéti könyv, — részint pedig a közjegyzőnek birói kiküldötti minőségét illetik, mint

f) a hagyatéki tárgyalásokról, és

g) a birói egyéb megbizásokról vezetendő könyvek (156. és 157. §§.)

A mi az ügykönyvet illeti, tudjuk, hogy ezt régibb időkben az egyes ügyletekről felvett s a közjegyző birtokában maradt jegyzőkönyvek együttvéve képezték. (Lásd 221. lapon 1. pont alatt.) Később ezen egyes jegyzőkönyvek mindjárt sorban egy bekötött nagy könyvbe szoktak iratni [1]).

Mióta azonban az ügyletről felvett jegyzőkönyvek többé nem kivonatosan vezettetnek, hanem már magát az egész közjegyzői okiratot szóról szóra képezik, — és nyalábokban őriztetnek — egy általános s külön vezetendő ügykönyv mint repertorium szüksége merült fel.

Miként vezetendő pedig ezen ügykönyv, — azt a 151—155. §§-ok irják elő.

152. §.

Az ügykönyvbe köteles a közjegyző rendszerint minden ügyletről felvett közokiratot, az előszabott rovatok szerint, napról-napra beiktatni, s az ügyszámot minden közokiratra és kiadványra rájegyezni.

A másolatok és forditások hitelesitése, a váltóóvások, a közjegyző által szerkesztett beadványok és a biróságtól nyert megbizások és a hagyatéki ügyek nem ezen ügykönyvbe iktattatnak be.

---

[1]) Oesterley II. 49. §. Igy volt ez a badeni 1806., a brandenburgi 1699., a braunschweigi 1752., a bremeni 1751., a frankfurti 1589., a würtembergi 1567. stb. közjegyzői törvények szerint.

153. §.

Minden beiktatás szabatosan, vakarás, közbeszurás nélkül, s akkép történik, hogy egyik ügyszámtól a másikig egy egész sorra való üres hely ne maradjon.

A közjegyző tartozik minden egyes lapot, a mint megtelt, aláirni, és az ügykönyv első és utolsó lapjait az évszámmal és hivatalos pecsétjével is ellátni.

154. §.

Az ügykönyv, zsinórral keresztülhuzva s a zsinór két vége az utolsó lapon lepecsételve, a lapszámok kitétele mellett, az illető törvényszék elnöke által hitelesittetik. Más ügykönyvet a közjegyző nem használhat.

Ha az ügykönyv megtelt, vagy a közjegyző más könyvet akar használni, mielőtt amaz egészen megtelt volna, az előbbi az illető törvényszéki elnök által bezárandó s a netáni üres helyek keresztül huzásával használaton kivül teendő.

Az elnök az általa hitelesitett ügykönyvekről s azok lapszámairól jegyzéket vezet.

155. §.

A közjegyző tartozik az ügykönyvet eredetiben s egy általa láttamozott másolatban minden év kezdetén, az illető törvényszék elnökének bemutatni.

Az elnök a könyvet a lefolyt év ügyszámainak kitétele mellett, aláirásával ellátja s az eredetit a közjegyzőnek viszszaadja, a másolatot pedig a törvényszék irattárába helyezi.

Azon közjegyző, a ki az ügykönyvet január hó első felében be nem mutatja, minden mulasztási napra két forint birságot fizet, melynek behajtása iránt, minden perorvoslat kizárásával, az elnök intézkedik.

156. §.

A közjegyző, az ügykönyven felül még következő könyveket vezet:

a) betüsoros jegyzéket az ügykönyvben előforduló felek neveiről, megfelelő ügyszámok kitételével;

b) külön betüsoros jegyzéket azon felekről, a kik nála végrendelkezést vétettek fel vagy tettek le, — esetleg annak megjegyzésével, hogy az illető meghalt, vagy végrendeletét magához vette;

c) óvási könyvet az e részben fennálló törvényes szabályok szerint a váltókról, a melybe a 104. §-ban emlitett kereskedelmi papirok óvása is hasonló módon felveendő;

d) a nála letett vagy az általa átvett készpénzről s egyéb értéktárgyakról;

e) a hagyatéki tárgyalásokról;

f) a birói megbizásokról.

Az osztrák törvény a felsőházban felmerült javaslat folytán az ország ujságlapjai alapján kitöltendő jegyzék vezetését rendeli: azon személyekről, kik gondnokság alá helyeztettek, s kik ellen az atyai hatalom, illetőleg gyámság meghosszabbittatott, vagy csőd nyittatott. (116. §.)

157. §.

A hagyatéki ügyekről, valamint a birói megbizásokról vezetett könyvek rovatai magukban foglalják:

a) a folyószámot, az év kezdetétől végeig;

b) azon évet, hónapot és napot, a melyen a hivatalos működésre akár a biróság, akár a felek részéről megbizást nyert, — a megbizó megnevezése mellett;

c) a megbizás tárgyát;

d) a teljesités évét, hónapját és napját;

e) annak előadását, hogy mikor terjesztettek az iratok, vagy tétetett jelentés a birósághoz, illetőleg mikor adatott ki okirat a feleknek;

f) a netáni jegyzeteket.

158. §.

Ügyviteli nyelv a magyar. — E nyelvet köteles a közjegyző használni mind a hivatalos pecsét köriratában, mind a könyvek vezetésénél, mind a biróságokkal, s a közjegyzői kamarával, közjegyzői minőségben folytatott levelezéseiben.

XIV. FEJEZET.

Közjegyzői levéltárak.

A 133. §. alkalmával indokoltuk már annak szükségét, hogy a közjegyzői okirat előnyei maradandólag biztosittassanak, mi csak az ősiratok biztos őrizése által érethetik el.

Az előbbi fejezet felállitja, és szigoru szabályok mellett következetesen keresztül viszi azon elvet, hogy az ősiratok azon közjegyző által őrizendők biztos helyen, ki azokat felvette.

De hol őriztessenek ezek annak halála után, vagy azon esetre, ha a közjegyző ebbeli minősége megszünt?

E részben különbféle intézkedéseket nemcsak az egyes ujabbi partikuláris törvényekben, hanem már a régi statutumokban is találunk — és pedig intézkedéseket leginkább kétféle irányban, a mennyiben vagy az: hogy a megszünt vagy meghalálozott közjegyző irattárát egy másik közjegyző (itt-ott valóságos adásvevés, vagy hagyományozás utján) vegye át, vagy pedig az rendeltetik, hogy az ősiratok, könyvek és pecsétek hatósági, illetőleg birósági őrizet alá vétessenek [1]).

---

[1]) A bolognai statutumok különbséget tettek, valjon a közjegyző örököse szintén közjegyző-e vagy nem? az előbbi esetben az irattár ennek — az utóbbiban pedig a correctorok és consulok közbenjárása mellett egy másik (a „notariorum societas“-hoz tartozó) közjegyzőnek volt átadandó; azon esetre pedig, ha a meghalálozottnak örököse netán csak később lett volna közjegyzővé — az iratokat a másik közjegyző neki utólag volt köteles átadni. Ha az örökösök többen voltak közjegyzők — az elsőbbség a legidősbiket illette.

A ravennai statutumok szerint a tabellio az okiratokat egy más kartársának hagyományozhatta.

A római statutumok szerint az összes iratok a proconsul, corrector, és egy irattári tiszt által a közjegyző halálától, illetőleg a temetkezési szertartások befejezésétől számitandó 3 nap alatt pecsét alá vétettek, és egy hó elteltével az összes jegyzőkönyvekről jegyzék készittetett, mely az örökösnek átadatott; a közjegyzői iratok pedig őrizet alatt visszatartattak. A további kiadványozásokat egy másik

Törvényünk az utóbbi irányt követvén, az osztrák törvény utmutatása szerint minden egyes törvényszék kebelében külön közjegyzői irattár felállitását irja elő.

159. §.

A közjegyzői levéltárakban az elhalt vagy egyéb módon megszünt közjegyzők iratai és pecsétjei őriztetnek.

Ily levéltár, mindegyik kir. törvényszéknél lesz.

Ezen levéltárban mindegyik közjegyző iratai kellő megjelöléssel külön csomókban és zárt szekrényekben őriztetnek.

---

közjegyző teljesitette, az ezért járó dijak az örökösök, az eljáró közjegyző, a correctorok, és a közjegyzők collegiuma közt osztatván fel. Ha azonban a meghalálozottnak fia vagy unokája szintén közjegyző volt, vagy lett, akkor az iratok neki adattak ki, és az irattárban csak a kérdéses jegyzék tartatott vissza. (Statuta U. Romae Lib. I. Cap. 35.)

E paduai statutumok szerint az iratok a városi cancelláriába kerültek, a piacenzaiak szerint más közjegyzőnek adathattak ki stb. (Oesterleynél I. 35. §.)

A mi az ujabbi partikularis törvényeket illeti, a volt brandenburgi (1699), braunschweigi (1752). westphaliai (1803) törvények szerint az iratok a biróságnak — a volt mecklenburgi törvény szerint pedig más közjegyzőnek voltak átadandók. Igy a mostani bremai (1820) és rajnai porosz (1822) törvények szerint is. Emlitettük továbbá már, hogy a franczia törvények szerint a közjegyző, vagy ennek örökösei az irattárt szerződés vagy hagyományozás utján másra ruházhatják át (lásd 70. lap); csakhogy ezen utódnak aztán a jogosultságot a közjegyzői ügyködésre külön ki kell eszközölnie. (Lásd ezenkivül a 2. jegyzetet a 223. lapon: az 1512. évi német közjegyzőségi törvény, a badeni 1806-iki, a würtembergi 1808-iki törvények és a régi bajor codex hasonló intézkedése tekintetében.)

A hamburgi törvény szerint (1815. 13. §.) a közjegyző halála esetére az e. f. biróság elnöke az egész irattárt leltár mellett a kinevezés szerint legidősbik közjegyzőtársnak átadja, ki az örökösöknek esetleg a kamara véleményének meghallgatása mellett meghatározandó összeget fizetni tartozik.

A porosz törvény szerint (37. §.) a közjegyzői irattárt az e. f. biróság veszi őrizetbe, és ez is adja ki a további kiadványokat. (38. §.) Sőt a birósági átvétel a főtörvényszék határozatához képest még a közjegyző felfüggesztésének esetére is eszközöltethetik.

A biróságnak adandók át a közjegyzői iratok a hannoverai törvény szerint is (VII. fejezet).

A bajor törvény szerint (100. §.) az ősiratok, repertoriumok és pecsét átvételével a kerületi biróság igazgatója az ugyanazon székhelyen lévő, vagy ha ilyen nem volna, a legközelebbi helyen székelő közjegyzőt bizza meg; az ősiratok és repertoriumok azonban más székhelyre csak a kormány engedélyével szállitha-

A törvény az „egyéb módon megszünt“ közjegyzők alatt csak a lemondott, elmozditott, vagy a 33. §. *c*) *d*) *f*) eseteiben (t. i. testi, vagy szellemi fogyatkozás, csőd vagy gondnokság és honpolgári minőség elvesztésének esetében) kimondott véglegesen felmentett közjegyzőket érti. Ezeknek iratai és pecsétjei tehát a közjegyzői levéltárban őrizendők.

De mi történjék az áthelyezett közjegyző iratai és pecsétjével?

E részben megkülönböztetendő: valjon a közjegyző székhelyét más törvényszék területére teszi-e át, vagy nem. Az előbbi esetben az iratok és pecsét szintén a közjegyzői levéltárba kerülnek (41. §.) — az utóbbiban azonban azokat a közjegyző magával viheti. (42. §) [1]).

2. Az „iratok“ alatt pedig a törvény itt csak a VI., VII. és VIII. fejezetekben szabályozott azon eljárásról felvett iratokat értheti, melyet a közjegyző mint ilyen teljesit, tehát a jogügyletekről, végrendelkezésekről felvett közjegyzői okiratokat, a tanusitványokat; és azon okiratokat, melyeket a közjegyző a IX. fejezet értelmében őrizete alá vett. Nem adandók tehát a közjegyzői irattárba: azon iratok, melyek a közjegyzőnek mint birói biztosnak eljárására vonatkoznak, mert ezek a kiküldő biróság rendes irattárába tartoznak; nem továbbá azon iratok, melyek a közjegyzőnek mint magánmegbizottnak eljárását illetik (példld. a beadványok fogalmazásai), melyek ugyanazon szempont alá esnek, mint akár melyik

---

tók át. Ha ugyanazon helyen több közjegyző székel, akkor azon közjegyzőnek megjelölése, a kire az iratok átszálljanak, az igazságügyminiszternek van fenntartva. Az örökösök mitsem igényelhetnek. (101. §.)

Az osztrák törvény az illető törvényszékkel összeköttetésben lévő külön közjegyzői irattárakat állit fel, államhivatali szervezettel. Ennek közegei pedig: az igazgató, segéd, titkár, s a szükséghez képest több irnok és szolga. Ezek fizetésüket az állampénztárból huzzák, viszont azonban a kiadványok dijai is az állampénztárba folynak. Azelőtt az igazgatói teendőket a kamarai elnök teljesitette. Oly törvényszéki kerületekben azonban, melyekben közjegyzői levéltárak fel nem állittattak, a levéltári teendőket a törvényszékek végzik. Ily esetben a törvényszék elnöke a levéltári igazgató functióit egy törvényszéki tanácsosra ruházza. Az osztrák törvény szerinti önálló közjegyzői levéltárak eszméjét más törvényben nem találtuk.

[1]) Az osztrák törvény szerint a törvényszék a kamara meghallgatása mellett mindkét esetben megengedheti az iratok elvitelét. (146. §.) A bajor törvény azonban e tekintetben a közjegyzői minőség megszünte, és az áthelyezés esetei közt külömbséget nem tesz.

más magánügyviselő iratai. A 39. §. is csak hivatalos iratok átvételéről szól.

Kétségkivülinek tartjuk azonban, hogy a mint ezt a 39. §. is megemliti, a közjegyzői levéltárba a közjegyzői iratokkal együtt az ezekre vonatkozó könyvek is őrizetbe veendők, mert ezek az iratoknak, illetőleg irattárnak kiegészitő részét képezik. Hiszen a közjegyzői levéltárba átvett iratokról is adandók további kiadványok — ez pedig a könyvek, mint az illető okirat felkeresésének kulcsai nélkül alig volna lehetséges.

3. Az eljárás pedig a közjegyzői iratok átvétele körül következő:

A kamara által a közjegyzői állás megszünte a törvényszéknek bejelentetvén, és ez azt a 15. §. értelmében közzétevén — az elnök a hivatalos iratok, könyvek, és pecsét átvételével birói tagot, vagy közjegyzőt biz meg (38. és 39. §§.), sürgős esetekben pedig e tárgyak őrizetbe vételéről a járásbiró intézkedik.

A kiküldött most mindenekelőtt elválasztja a hivatalos iratokat a magániratoktól, mely utóbbiakat az örökösök birtokában hagyja. A hivatalos iratokból pedig megint elválasztja azon iratokat, melyek folyamatban lévő birói kiküldetésekre vonatkoznak, és ezeket esetleg külön jelentés mellett a törvényszéknek bemutatja, hogy ez azokat rendes irattárába tehesse, illetőleg a netáni egyéb kiküldő biróságnak megküldhesse.

A mi most a tulajdonképeni közjegyzői okiratokat és az őrizetben lévő iratokat illeti, a kiküldött az esetleg jelenlévő örökösök közbenjárása mellett mindenekelőtt meggyőződik: valjon rendesen vezettettek-e a könyvek, s valjon nem hiányzik-e valamely közokirat? és ha e részben semmi aggály fenn nem forog: az iratokat a törvényszéknek a könyvek- és pecséttel együtt jelentés mellett bemutatja, mely az iratokat a közjegyzői irattárba teszi, a hivatalos könyveket berekeszti, és a pecsétet a megismerést nem gátló bevágás által hasznavehetlenné teszi. A jelzett irányban netán felmerült aggály azonban a jelentésben tüzetesen előterjesztendő, hogy a törvényszék a hiányzó közokirat előteremtése, illetőleg ujjászerkesztése, és a hiányosan vezetett könyvek kiegészitése iránt intézkedhessék. (40—42. §§.)

Feltünő, hogy a törvény a közjegyzőnél ideiglenes letétben lévő készpénz, közhitel- és egyéb értékpapirokról hallgat[1]), — a dolog természete hozza

[1]) Hacsak a közjegyzői utasitás nem fog erről intézkedni.

azonban magával, hogy azok a közjegyző örököseinek kezeiben nem maradhatnak; a kiküldött tehát a letéti könyv utmutatása szerint a kérdéses értéktárgyakat is át fogja venni, és a törvényszéknek bemutatni, hogy ez azokat rendeltetésük helyére juttassa (108—109. §§.) Ugyanez áll azon értéktárgyakra nézve is, melyek valamely birói kiküldetés folyamában kerültek a közjegyző kezébe.[1])

160. §.

A közjegyzői levéltárnál közjegyzői levéltárnok és a szükséghez képest őt helyettesitő segédlevéltárnok alkalmazandó.

A levéltári teendőket rendszerint a törvényszéki személyzet végzi. A törvényszéki elnök a törvényszéki birák egyikét bizza meg a közjegyzői levéltárnok teendőivel. Az irodai teendőket egy kiadó végzi, ki mellé a szükséges számban irnokok rendelendők.

161. §.

Ha a levéltár nagyobb terjedelme külön személyzet kirendelését teszi szükségessé, — mi fölött a közjegyzői kamara és az illető törvényszék előterjesztése alapján az igazságügyminister határoz, — a közjegyzői levéltár személyzete az állampénztárból huzza fizetését. A levéltárnokot, segédjét és a kiadót az igazságügyminister, az irnokokat a törvényszéki elnök nevezi ki.

Levéltárnoknak és segéd-levéltárnoknak lehetőleg közjegyzők nevezendők ki, kik ezen állás elfoglalása után, mint közjegyzők többé nem működhetnek.

A pályázatot ezen állomásokra az illető közjegyzői kamara hirdeti ki, és javaslatait az igazságügyministerhez terjeszti fel.

1. Mig az osztrák tartományokban a rendes levéltári hivatalt külön e czélra (és pedig első sorban a többé nem működő

[1]) Az osztrák törvény ezt világosan rendeli. (147 §.)

közjegyzők sorából) kirendelt, s egyébbel nem foglalkozó személyzet képezi — és arra a törvényszéki személyzet csak kivételesen, vagy is csak oly törvényszéki kerületekben rendeltetik ki, melyekben külön közjegyzői levéltár nincsen; ugy nálunk ez meg van forditva, mert itt a minden egyes törvényszék keblében felállitott levéltári teendőket rendszerint a törvényszéki személyzet végzi (160. §.), és külön személyzet kirendelésének csak a levéltár nagyobb terjedelme esetében van helye; — és ez természetes is, mert mig amott a közjegyzői intézmény már hosszu idő óta fennáll, a közjegyzői levéltárak tehát már igen terjedelmesek is lettek — addig emitt az intézmény működésének csak kezdetén vagyunk.[1])

A 160. §. ujabb oly terhet róv ugyan a törvényszékekre, mely nem birói functiót képez, de az ebbeli aggályt eloszlatja azon körülmény, hogy azon esetre, ha a kérdéses teher a levéltár nagyobb terjedelménél fogva elviselhetlenné válnék — a 160. §. a bajon könnyen segit.

2. A törvény a közjegyzői levéltárnok és segéd minősitéséről teljesen hallgat. Nem kell-e épen ezen körülményből azt következtetni, hogy a közjegyzői irattárnok csak azon szempont alá esik, mint a közönséges törvényszéki irattárnok? E felfogás mellett szól daczára annak, hogy a törvény oly esetben, midőn a levéltári személyzetet a törvényszéki személyzet képezi, azt rendeli, hogy levéltárnoknak törvényszéki biró alkalmaztassák (160. §.), továbbá rendeli, hogy a 161. §. szerinti levéltárnoknak lehetőleg többé nem működő közjegyző neveztessék ki — azon körülmény, hogy hiszen a közjegyzői levéltárnok semmiféle jogi functiót nem teljesit, hanem az iratokat az ügyviteli szabályok értelmében egyszerüen csak őrzi és kiadványokat bocsát ki, mi csak ép oly puszta kezelési foglalkozás, mint a milyen a közönséges törvényszéki irattárnoké; — az egész különbség pedig csak abban áll, hogy a közjegyzőségi törvény a közönséges irattári ügyviteli szabályoknál annyiban szigorúbb, a mennyiben a kiadványok nemei közt is különbséget tesz, és a kiadványok megengedhetőségét tüzetesebben szabályozza.

Sőt bizonyosan nem is fog mindég jelenkezni levéltárnoknak és segédlevéltárnoknak oly egyéniség, ki a közjegyző magas minősitését birná.

---

[1]) Egészen ugy szólott egyébiránt az 1855. évi osztrák közjegyzői törvény is, mint a 160. és 161. §§-ok.

Arról pedig meggyőződni, hogy a kérdéses hivatalra pályázó különben alkalmatos hivatására — a kamara dolga, melynek javaslata a kinevezés iránt fenn van tartva.[1])

162. §.

A közjegyzői levéltárból csak a levéltárnok adhat hiteles kiadványokat, hitelesitett vagy egyszerü másolatokat, ugyszintén kivonatokat, bizonyitványokat, értesitéseket és őrizet alatt levő okiratokat is csak ő szolgáltathat ki.

Az ily okiratokat a levéltárnok irja alá és a közjegyzői levéltár pecsétjével látja el.

Az ügyvitelnél a közjegyzők részére e tárgyban fennálló szabályok szolgálnak zsinórmértékül.

A dijak szintén a közjegyzői szabályzat szerint szedendők és az illető adópénztárba szolgáltatandók be.

1. Főczélja tehát a külön felállitott közjegyzői levéltáraknak az, hogy a közjegyzői okiratok különféle kiadványainak kibocsátása a közjegyző halála után is lehetővé tétessék. Régibb időkben több helyt azon elv állott fenn, hogy a közjegyző halála után az ez után maradt közjegyzői okiratokról kiadványokat az ezeket átvett közjegyző csak auctoritas judicis alatt bocsáthat ki.[2]) Máshol megint elégséges volt, ha e közjegyző arra, hogy a kiadványt a protokollumhoz hiven bocsátja ki, különösen megeskettetett[3]), — vagy a kiadványok helyességének nagyobb biztositására óvadékot letett[4]) stb.

---

[1]) Hogy a törvény birót rendel levéltárnoknak alkalmaztatni, azt csak az osztrák példának tulajdonitjuk, — ennek mellőzhetlen gyakorlati szükségét pedig nem vagyunk képesek felfogni, mert nem tudjuk átlátni, miért ne volna a törvényszéki jegyző is ép oly alkalmatos közjegyzői levéltárnoknak?

Azon intézkedés azonban, hogy levéltárnoknak lehetőleg közjegyzők rendeltessenek ki, ha ilyenek t. i. jelenkeznek, vagyis más szavakkal, hogy ezeké legyen az elsőbbség — a dolog természeténél fogva csak helyeselhető.

[2]) Igy volt ez péld.: a veronai statutumok szerint. (Oesterley I. 280. l.) Hasonló rendeletet bocsátott ki IX. Gergely pápa 1230-ban (Cap. 15. X. de fide instrumentorum 2. 22.); úgyszintén Nicia, Taurinum, Casa és Eporedia városok statutumai szerint is.

[3]) Igy volt ez péld.: a ravennai statutumok szerint.

[4]) Bolognai statutumok. Ezek szerint különösen a közjegyző a meghalálozottnak csak oly okiratából adhatott kiadványt, melyről meg volt győződve, hogy ezt amaz irta, és melyen az év, hó, nap, hely és a tanuk megemlitve voltak.

Ott pedig, hol az iratok nem más közjegyzőnek adattak ki, hanem a városi cancelláriába tétettek, ott a további kiadványozásra minden különös felhatalmazás nélkül a „notarius ad cancellarium deputatus“ volt feljogositva. Ez bocsátotta ki a kiadványokat beteg vagy távollévő közjegyző helyett is.[1])

Az ujabbi törvények azonban a kiadványozás szabályaiban a megszünt vagy működő közjegyzőnek iratai közt különbséget nem tesznek, — erre nem is forog fenn semmiféle gyakorlati szükség, akár hatóságilag őriztetnek az iratok, akár más közjegyzőnek jutottak birtokába.

2. A törvény a (162. §.) első bekezdésében „bizonyitványokat“ is emlit. De miféle bizonyitványokat ért itt a törvény, mely az ügyviteli szabályokban „bizonyitványok“-ról egészen hallgat? Erre megint csak a 162. §. eredete ad feleletet. A 162. §. ugyanis az osztrák törvényből vétetett át, mely 149. §-ában szintén bizonyitványok kiadására is jogositja fel az irattárnokot, az osztrák törvény pedig a „bizonyitványok“-at mint a kiadványok egyik nemét

---

Az nem volt szükséges, hogy az iratot az előd aláirta légyen, vagy hogy az a záradékok, és egyéb szokásszerű külsőségek tekintetében „completum“ légyen. De figyelni kellett a közjegyzőnek, hogy lehetőleg az elődnek „stylusa“, vagy legalább a bolognai közjegyzők közt divó stylus megtartassék (Oesterley I. 277. l.)

E részben a parmai statutumok is érdemelnek figyelmet (1331-ről), mert ezek az akkori okiratfelvétel körüli eljárásra érdekes világot vetnek. Megtörténhetett t. i.: hogy az előbbi közjegyzőnek az okiratfelvétel czéljából már a felek által szerkesztett irásbeli jegyzetek adattak át; — ha most ezen jegyzeteken a megkeresett közjegyző az időt s a tanukat sajátkezüleg megemlitette, és azokat sajátkezüleg aláirta, úgy hogy abból azt: miszerint a közjegyző az okiratfelvételre csakugyan fel volt kérve, constatáltnak lehetett tekinteni, — akkor ennek halála után a proconsul a collegium notariorum consulainak ülésében egy másik közjegyzőt avval megbizhatta, hogy a kérdéses jegyzetekből okiratot szerkesszen, ezt a breviariumba (igy is neveztetett t. i. a liber protokolli) bevezesse, és abból azután az ünnepélyes okiratot kibocsássa.

A parmai statutumok szerint egyébiránt a meghalálozott közjegyző után maradt iratok további kiadványozására az örökösöknek engedélye átalában szükséges volt. (Oesterley I. 281. l.)

Megjegyezzük, hogy a további kiadványozás körül eddig közölt szabályok nemcsak a közjegyző halála, hanem távolléte, betegsége, vagy akármicsoda másnemü akadályoztatásának esetére is nyertek alkalmazást. (U. o.)

[1]) Paduai statutumok. Paduában t. i. a közjegyzők sorban kötelezve voltak, a városi iroda teendőit végezni — és ezeket értik a statutumok a „notarii ad cancellarium deputati“ alatt. Hasonló jogosultsággal egyébiránt a „cancellarius communis“ is birt. (U. o. 279. l.)

állitja fel, (lásd 2. jegyzetet a 227. lapon), és azoknak kiszolgáltatását ugyanazon szabályok alá vonja, melyek a másolatokra nézve fenn állanak. (102. §.) Az osztrák törvény pedig a „bizonyitványok“ alatt azon okmányokat érti, melyek arról, hogy a közjegyzőnél, illetőleg a levéltárban bizonyos közokirat őriztetik, tanuságot tesznek.

Ugy hisszük, törvényünk is csak ily értelmü okmányokat ért a bizonyitványok alatt, és ha ez áll, akkor igen természetes, hogy az irattárnok bizonyitványt is csak annak adhat, ki a 146. és 147. §§. szerint hitelesitett vagy egyszerü másolatot követelni jogositva van, mert különben a titoktartás szüksége által indokolt fennti §§-ok szabályai könnyen kijátszathatnának.

Negativ tartalmú, vagy is oly bizonyitványokra azonban, melyek valamely okirat nem létezéséről tesznek tanuságot[1]), ugy hisszük, nem vonatkozik a fennebbi szabály szigora, mert alig képzelhető, hogy azok által valamely érdek megsértethetnék.

Mindenesetre hiány azonban, hogy törvényünk a bizonyitványok nemére, és kiadhatására nézve semmiféle utmutatást nem ad.

A mondottak állanak nézetünk szerint az „értesitésekre“ nézve is, ha azok valamely okirat tartalmára vonatkoznak, és állanak az okiratok megtekintésére nézve is. (163. §.)

163. §.

Ha a levéltárnok valamely kiadvány, okirat vagy másolat kiadását, valamely okirat megtekintését megtagadja, a kivánt értesitést meg nem adja, vagy végre, ha a fél a dijmegállapitással meg nem elégszik, a fél panasza felett a levéltárnok meghallgatása után az illető törvényszék határoz, mely határozat ellen jogorvoslatnak nincs helye.

164. §.

Ha valaki meghal, kinek végrendelete a közjegyzői levéltárban őriztetik, a 85. §. intézkedései irányadók.

---

[1]) Ilyeneket az osztrák törvény sem emlit.

Tartozik tehát e szerint a levéltárnok, mihelyt tudomására jut, hogy oly személy után nyilt meg az örökösödés, kinek végrendelete a levéltárban őriztetik, ezt kihirdetés végett az eljáró biróságnak benyujtani, és átalában mind azt megtenni, mi a 85. §. alkalmával mondatott.

XV. FEJEZET.

Felügyelet.

A fegyelmi hatalom két irányban működik, praeventive, vagy is arra való felügyelet által, hogy a közjegyző a törvény szabályait megtartsa, és persecutive, vagy is az által, hogy a közjegyző által elkövetett törvénysértést ugy a közrend, mind egyes magánosok érdekében utólag megtorolja.

A fegyelmi hatalom előbbi iránybani működéséről szól pedig e fejezet.

Indokoltuk már fennebb annak szükségét, hogy a fegyelmi hatalomnak helyesen szervezett közjegyzői intézménynél maga a testület és az államhatalom közt megosztva kell lennie, mert a közjegyző által elkövethető törvénysértések minőségük és sulyosságukhoz képest vagy olyanok, hogy pusztán csak a testület érdekeit, — vagy pedig olyanok, hogy azonkivül az állami érdekeket is sértik. (61—65. lap.)

E fejezet tehát a közvetlen felügyeletet igen helyesen a kamarára, mint a testület érdekeit képviselő közegre ruházza, (165. §.) és ezenkivül fenntartja ugy az államügyész felügyeleti, mint az igazságügyministernek főfelügyeleti jogát. (169., 171. §§.)

A mi pedig a felügyeleti jog gyakorlásának eszközeit illeti — ezek:

a) a kamara részéről a következők: *aa)* „a közjegyzők nyilvántartása. A kamara ugyanis a kerületében levő közjegyzőkről (166. §.), valamint közjegyzői jelöltekről is (167. §.) pontos jegyzéket vezet, a melyekbe az illetők működésére vonatkozó minden adat bevezetendő. A második eszköze a felügyeletnek: *bb)* a közjegyzők irodáinak évenkinti megvizsgálása, a melyet a kamara a 168. §. szerint a területén létező közjegyzők egyike által eszközöltet, s ez alkalommal a közokiratok felvételének és a könyvek vezetésének szabályszerüségéről tudomást szerez; kisebb hiányok ese-

tében a közjegyzőnek utasitást adván, nagyobb rendetlenség esetében pedig a törvényszerü fenyités iránt intézkedvén." [1])

b) Az államhatalom főfelügyeleti jogát pedig érvényre emeli: *aa*) a királyi ügyész ellenőrködése a felett, hogy a kamara a 168. §-ban előirt vizsgálatokat kellő szigorral teljesitse és másrészt ugyanannak kötelezettsége, a netán tapasztalt hanyagságról a fegyelmi biróság elnökének jelentést tenni (169. §.), továbbá

bb) a hatóságok és hivatalos közegek kötelessége: a kamarának mindazon tudomásukra jött tények vagy mulasztásokat bejelenteni, melyek e törvény szerint büntetést vonnak maguk után (170. §.);

c) mindezekhez még a feleknek jogosultsága is járul — a legutóbb emlitett irányban való jelentéstétel iránt. (170. §.)

Megjegyezzük végül, hogy e fejezet szabályai legnagyobbrészt az osztrák törvényből vétettek át.

165. §.

A közjegyzők hivatalos működése és magaviselete fölött közvetlenül a közjegyzői kamara őrködik.

166. §.

A közjegyzői kamara a kerületében székelő összes közjegyzőkről pontos jegyzéket vezet, a melyben rovatok szerint a következők foglaltatnak:

a) a közjegyző családi és keresztneve;

b) a székhely megnevezése s a közjegyzői működés megkezdésének napja;

c) a biztositék összege és minősége, az arra vonatkozó netáni változásokkal;

d) a közjegyző ellen kiszabott büntetések, az illető határozatokra való hivatkozás mellett;

e) a közjegyzőség megszüntének időpontja;

f) azon törvényszék megnevezése, a melynél a közjegyző iratai letétettek;

g) jegyzetek, mely rovatban különösen a helyettesitések és a székhely változtatásai igtatandók.

[1]) Indokok 20. l.

167. §.

A közjegyzői kamara a közjegyzői jelöltekről is vezet jegyzéket, s abba a bejelentés, valamint a gyakorlatból kilépés időpontját pontosan beigtatja, azon közjegyző megnevezése mellett, a kinél a jelölt alkalmazva van.

A kamara köteles arra ügyelni, hogy a jelölt, a közjegyzői gyakorlat tartama alatt másnemü gyakorlatban ne alkalmaztassék.

168. §.

A közjegyzői kamara köteles a kerületbeli közjegyzők irodáit évenkint legalább egyszer a kamara területén létező közjegyzők bármelyike által megvizsgáltatni s a közokiratok felvételének és a könyvek vezetésének szabályszerüségéről tudomást szerezni.

Kisebb szabálytalanságok esetében, melyek tudomására jutnak, a kamara a közjegyzőknek utasitást ad; nagyobb rendellenesség vagy vétség esetében pedig a törvényszerü fenyítés iránt intézkedik.

169. §.

A közjegyzői kamara székhelyén levő kir. ügyésznek áll tisztében ügyelni arra, hogy a kamara a 168. §-ban előszabott vizsgálatokat kellő szigorral teljesitse.

Ha e részben hanyagságot tapasztal, a kir. ügyész, a kellő vizsgálat és intézkedés eszközlése végett a fegyelmi biróság elnökéhez, ez pedig az igazságügyministerhez tesz jelentést. (190. §.)

A kormányjavaslat e részben sokkal szigorubb volt, a mennyiben a kamara részéről tapasztalt hanyagság esetében magát a kir. ügyészt jogositotta fel a kérdéses vizsgálatok megtételére. A 169. §. mostani szerkezetét pedig a jogügyi bizottságnál nyerte — és e szerkezet csak helyeselhető, mert a kormányjavaslat az ügyész hatalmának tulterjeszkedésére, illetőleg a közjegyző indokolatlan zaklatására is ve-

zethetett volna — minek a mostani szerkezet által az állami érdek koczkáztatása nélkül annál is inkább elejét kellett venni, minthogy szükség esetében az állami közegek közvetlen vizsgálatának lehetőségét a 171. §. amugy is biztositja.

170. §.

A hatóságok és hivatalos közegek is tartoznak, a felek pedig jogositvák, a tudomásukra jött oly tényeket és mulasztásokat, a melyeket közjegyző követ el és melyek a jelen törvény határozatai szerint fenyitést vagy büntetést vonnak maguk után, a kamarának bejelenteni.

171. §.

A közjegyzők és a közjegyzői kamarák feletti főfelügyelet az igazságügyi ministert illeti.

E jogánál fogva az igazságügy érdekében vagy felmerült panaszok folytán mind az egyes közjegyzők, mind a kamarák ügyvitelét megvizsgáltathatja s a visszaélések megtorlása iránt intézkedhetik.

XVI. FEJEZET.

Felelősség.

Az előbbi fejezet a fegyelmi hatalom praeventiv intézkedésének — e fejezet pedig annak persecutiv intézkedésének elveit szabályozza.

Az alapelv pedig a 172. §-ban foglaltatik, mely a közjegyző és a helyettes felelősségét a törvényben megállapitott szabályok pontos megtartásáért kimondja és azt a bélyeg- és illetéktörvényben foglalt elvhez képest ezen utóbbi törvény szabályaira vonatkozólag különösen hangsulyozza.

E felelősség pedig vagy kártérités vagy pedig büntetés által emelkedik érvényre; és e büntetés megint vagy vagyoni vagy személyi lehet.

Nem kevésbbé fontos a kötelességsértés ezen mindkét nemü következményére vonatkozó azon átalános elv: hogy a közjegyző meg-

hallgatása nélkül sem kártérités, sem büntetés alá nem vonható (175. §.).

A mi most

I. a kártéritést és a vagyoni, illetőleg pénzbeli büntetést különösen illeti, mind ennek fedezeteül a biztositék szolgál (173. §.); „hogy pedig a biztositék ezen természetes czéljának megfelelhessen, szükséges: 1. hogy az más követelések miatt a fentérintett igények elsőbbségi jogának sérelmével le ne foglaltathassék; 2. hogy az a közjegyző müködésének egész ideje alatt teljes összegében fentartassék. E szabályok a 173. és 174. §-okban ki vannak mondva." [1])

A biztositék sértetlen fenntartására pedig ügyelni ugy a kamara, mint a kir. ügyész tartozik, mely czélból a törvényszék a hatáskörébe tartozó utalványokat a kamarának tudtára adni köteles. (174. §.)

Igen helyes azon elv továbbá, hogy a kártéritési kereset, mely a 188. §. értelmében a törvénykezési rendtartás szerint illetékes biróság előtt inditandó — három év alatt azon naptól számitva elévül, melyen a kárositás a károsultnak tudomására esett (189. §.). Erről annak helyén többet!

II. A mi most azon kötelességsértéseket és mulasztásokat illeti, melyek büntetést (akár személyit, akár vagyonit) vonnak maguk után, — a törvény mindenek előtt igen helyesen azon átalános elvet mondja ki, hogy az okozott kár teljes megtéritése, vagy ez iránti kiegyezés a közjegyzőt a büntetés alól fel nem menti, ha ennek e törvény értelmében helye van.

A kötelességsértések pedig a törvény által felállitott fokozat szerint:

hivatali büntettek (177. §.);

fegyelmi vétségek (179. §. második bekezdés), vagy

kisebb foku rendellenességek (179. §. első bekezdés).

1. Hivatali büntett pedig azon hivatalos kötelességsértés, melyet a közjegyző gonosz szándékból követ el azon czélból, hogy ez által magának vagy másnak illetéktelen hasznot szerezzen, vagy valakinek jogtalanul kárt okozzon. (177. §.)

A büntettek ép ugy mint az 1871. évi VIII. törvényczikk 6. §-a szerint a birák és birósági hivatalnokok hivatali büntettei —

---

[1]) Indokok 20. lap.

a rendes biróságok, és az átalános büntető eljárás szabályai szerint büntetendők.[1])

2. A fegyelmi vétséget a törvény nem definiálja; oly sokoldalu egyébiránt a közjegyző foglalkozása, és annyifélék a megsérthető lényegesebb szabályok, hogy valóban nehéz is volna a közjegyző által elkövethető fegyelmi vétségnek szabatos és kimeritő definitiót adni. A törvény tehát ezen ugy segit: hogy kimondja, miszerint a törvény szabályainak minden oly megszegése, mely sem büntett, sem kisebb foku rendellenesség és ezenkivül a közjegyző oly magaviselete, mely által magát közbecsülésre érdemetlenné teszi — fegyelmi büntetés alá vonandó (179. §.) vagyis: fegyelmi vétséget képez. (187. §.)

E fegyelmi vétségek közül pedig a törvény a súlyosabbakat, vagyis azokat, melyek felfüggesztés, vagy elmozditás által büntetendők, a 182. és 183. §§-ban egyenként taxative felsorolja. Ilyen vétséget követ pedig el a közjegyző ezek szerint: ha a részére kijelölt székhelyen kivül lakik vagy irodát tart; az illető törvényszék területén kivül hivatalos cselekvényt végez; ha a segédei által távollétében felvett okiratokat a felek jelen nem létében közjegyzőileg hitelesiti; ha a biztositékot a kamara és kir. ügyész által egyetértőleg meghatározott idő alatt ki nem egésziti (182. §.); ha a felfüggesztése iránt hozott határozat vétele után közjegyzői cselekvényeket végez; ha a megengedett eseteken kivül 14 napon át székhelyétől távol van; és ha közokiratot oly nyelven vesz fel, melyre jogositványnyal nem bir. (183. §.)

A fegyelmi vétség büntetései pedig: irásbeli feddés, pénzbirság 50 ftól 500 ftig, és a mint már megemlittetett: felfüggesztés és elmozditás. (180. §.)

A fegyelmi eljárás pedig sem a rendes biróság, sem a kamara, hanem a külön e czélra alkotott fegyelmi biróság előtt folyik és az eljárás contradictorius.

Megemlitendő még különösen két fontos és helyes elv, melyre annak helyén visszatérendünk, és ez: *a*) hogy a kiszabott, illetőleg foganatositott fegyelmi büntetés bizonyos idő mulva hatályát, illetőleg beszámithatóságát elveszti (186. §.) és *b*) hogy a fegyelmi vétség büntethetősége elévül, ha az elkövetésétől szá-

[1]) Indokok 20. lap.

mitandó 2 év alatt a fegyelmi biróságnál fel nem jelentetett. (187. §.)

3. A mi pedig a kisebb foku rendellenességeket illeti — ilyenek akkor forognak fenn, ha a közjegyző e törvény szabályait szegi meg, a nélkül, hogy ez a közjegyzői okiratnak érvénytelenségét egészben vagy részben vonja maga után. (179. §.)

E rendellenességek a törvénysértések legenyhébb fokát képezik tehát, és ezekre nem szabhatók a 180. §-al taxative felsorolt fegyelmi büntetések — hanem szabandó egyszerübb fenyiték, mely a kamara által contradictorius eljárás mellőzése mellett kimondandó intés és 50 ftig terjedhető birságból állhat. (179. §.)

A kamara e hatalma tehát egyszerü házi fegyelem.

III. A kártérités és büntetés elvein és szabályain kivül az ideiglenes felfüggesztéssel is foglalkozik e fejezet; ez nem büntetés, hanem vagy egyszerü óvatossági intézkedés, mely azért alkalmazandó, minthogy nélküle a közérdek vagy egyesek érdeke koczkáztathatnék (a közjegyzőnél péld. elmebetegség jelei mutatkoznak), vagy előleges intézkedés, melynek azért van helye, mert a közjegyző oly tettet követett el, illetőleg oly tettnek vádja alatt áll, mely őt közbizalomra méltatlanná tette, és mely elmozditás büntetés alá esik, de e büntetés az eljárás hosszadalmasságánál, vagy egyéb okoknál fogva rögtön ki nem mondható, vagy nem foganatositható. (184. §.)

Végül megemlitendő még azon elv, mely tulajdonképen e fejezetbe nem tartozik: hogy a közjegyzők ellen hivatalos eljárásuk alkalmával elkövetett bántalmak ugyanazon szabályok szerint fenyitendők, melyek a birák ellen elkövetett ilynemü cselekvényekre nézve fennállanak. (178. §.)

172. §.

A közjegyző a törvényben megállapitott szabályok pontos megtartásáért felelős. A kötelességsértés vagy mulasztás, büntetést és kártéritést von maga után, a jelen törvény határozataihoz képest.

A közjegyző minden általa kezelt ügyletekre nézve a bélyeg- és illeték-törvény megtartásáért első sorban felelős.

A felelősség a közjegyzői helyettesekre is kiterjed.

A közjegyző miheztartásáról és felelősségéről a bélyeg- és illetéktörvény tekintetében a függelékben szólunk.

173. §.

A közjegyzői biztositék zálogul szolgál mindazon kötelezettségekért, melyek kártérités vagy birság czímén akár a közjegyző, akár az általa megbizott helyettes hivatalos cselekményeiből vagy mulasztásaiból erednek.

Más követelés miatt a biztositék csak a most érintett igényeket illető elsőbbségi jog sérelme nélkül foglalható le, kielégités alá azonban ily követelések csak a 44—46. §§-ok eseteiben kerülnek.

1. A törvény a közjegyző által „megbizott helyettes“ alatt nemcsak azon helyettest érti, kit a közjegyző valamely hivatalos cselekvénynyel mint netáni birósági biztos biz meg, hanem érti a 21. §. szerinti, vagy is azon helyettest is, kit a közjegyző a kamara által közjegyzői teendőkre leendő kirendelés czéljából javaslatba hozott.[1])

2. A 173. §. második bekezdésében foglalt elvek már a 75—76. lapokban megbeszéltettek. Itt csak azt jegyezzük még meg, miszerint az átalános magánjogi elvek szerint magától értetődik, hogy a közjegyzőnek a 172. §-al kimondott vagyoni felelőssége nemcsak a biztositékra, hanem ennek elégtelenségének esetére összes vagyonára kiterjed.

174. §.

A közjegyzői kamara s a kir. ügyész egyetértőleg ügyelnek arra, hogy a biztositék hiány nélkül fentartassék.

Meghagyások és utalványok ellenben, melyeknél fogva a biztositékból fizetési kötelezettség teljesitendő, — a kir. tör-

[1]) A 21. §. ugyanis a kormányjavaslat szerint magát a közjegyzőt jogositotta volt fel arra, hogy az ott emlitett akadályoztatásának eseteiben a kamarának való egyszerü bejelentés mellett helyettest választhasson. Erre vonatkoztak a 173. §. e szavai is: a közjegyző által „megbizott helyettes“, melyek változatlanul meghagyattak, daczára annak, hogy a jogügyi bizottság a kormányjavaslat 21. §-át a mostani szerkezetre módositotta, a közjegyzőnek kirendelési jogosultságát egyszerü javaslattételre szoritván.

vényszék hatásköréhez tartoznak. — Ily meghagyásról vagy utalványról a kir. törvényszék a közjegyzői kamarát is értesiti, mely a kir. ügyész véleményének kikérése után 15 napot meg nem haladható határidőt tüz a biztositék kiegészitésére.

E határidő meg nem tartása által felfüggesztés büntetésének teszi ki magát a közjegyző. (182. §. *d.*)

175. §.

Sem büntetésnek, sem kártéritésnek nincs helye az illető közjegyző előleges meghallgatása nélkül.

E §. szabálya nemcsak a tulajdonképeni fegyelmi büntetésekre vonatkozik (180. §.), hanem azokra is, melyet a kamara szabhat ki. (179. §.)

176. §.

Az okozott kár teljes megtéritése vagy ez iránti kiegyezés sem menti fel a közjegyzőt a büntetés alól, ha a tény, vagy mulasztás azon esetek közé tartozik, melyekben a jelen törvény határozataihoz képes büntetésnek van helye.

177. §.

Ha a közjegyző hivatalos kötelességeit azon bünös czélból szegi meg, hogy ez által magának vagy másnak illetéktelen hasznot szerezzen, vagy valakinek jogtalanul kárt okozzon, hivatali büntettet követ el, mely a büntető jog szabályai szerint büntetendő.

Ily hivatali büntettek tekintetében a közjegyzők ugyanazon bánásmód alá esnek, mint a birák.

E §. tehát a közjegyző által elkövethető hivatalos kötelesség sértésének legsúlyosabb nemét: a „hivatali büntettet“ definiálja. E hivatali büntett a közönséges büntettől csak annyiban különbözik, a mennyiben amazt a közjegyző a 177. §-ban megjelölt czélból hivatalos kötelességsértés által követi el. Különben a két-

a kétféle büntett között, sem ismervénye: a gonosz szándék, sem következménye (183. §. e pont), sem a birói illetőség, sem az eljárás tekintetében semmi különbség.

E tekintetben tehát a közjegyző ugyanazon szabályok alá esik mint az 1871. VIII. tczikk szerint a birák esnek[1]).

178. §.

A közjegyzők ellen hivatalos eljárásuk alkalmával elkövetett bántalmak ugyanazon törvényes határozatok szerint fenyitendők, melyek a birák ellen elkövetett ilynemü cselekvényekre nézve fennállanak.

Régibb törvényeink szerint a birák ellen hivatalos eljárásukban elkövetett súlyosabb bántalmak, mint: letartóztatás, befogás, megsebesités és megverésük, nagyobb hatalmaskodás büntetése alá estek, mely régebben fejvesztésben, később fejváltságdijban állott. Egyéb szóbeli vagy irásbeli kifejezések általi bántalmak közül a súlyosabbak nyelvkötés (silentium), a kevésbé súlyosak pedig nyelvváltság (100 pfrt pénzbirság) büntetése alatt állanak — és ha a sértés a törvényszék szine előtt követtetik el: széksértés (25 ezüst gira pénzbirságában álló, s nyomban lefizetett 25 pfrt által megváltható) büntetése alá esnek. Kétségkivüli, hogy a 178. §. ezen különben is elavúlt szabályokra nem czélozhatott,— de ujabbi törvényhozásunk sem szabályozta még e bántalmak büntetését? — mert az 1868. LIV. tczikk 379. §-a csak a végrehajtásnak a kiküldött birói biztos elleni ellenszegülés által történt meghiúsitását helyezi a büntető törvények súlya alá, és az 1871. LI. tczikk 28. §. is csak a birósági végrehajtók ellen hivatalos eljárásában elkövetett szóbeli vagy tettleges bántalmazásról szól[2]). Micsoda „törvényes határozatokat“ ért tehát a törvény?

Az uj büntető törvényjavaslat azonban már intézkedik e részben — a mennyiben szerinte az, ki a biróság tagját vagy közegét (úgy mint akármely más közhatóság közegét) a törvény, törvényes

[1]) Az 1871. VIII. tczikk hivatalos büntettek gyanánt (exemplificative) felsorolja: a) a hivatali titok közlését, b) a megvesztegetést, c) a zsarolást, d) az erőszakot, e) a hamisitást, f) a sikkasztást (11. §.).

[2]) Az ilyen bántalmazás, ha a cselekvény rendes bünvádi eljárás alá tartozó büntettet nem képez; kihágás és 3 hónapra terjedhető fogsággal, vagy 300 frtig terjedhető birsággal büntettethetik.

hatóság, vagy biróság meghagyásának teljesitésében erőszak vagy erőszakkal való fenyegetés által akadályoztatja, valamely intézkedésre kényszeriti, vagy pedig hivatalos eljárása alatt tettleg bántalmazza — „a közhatóság elleni erőszak büntettét" követi el, és 3 évig terjedhető börtönnel büntethető. (162. §.)

179. §.

A 177. §. esetein kivül a közjegyzői kamara meginti, vagy 50 frtig terjedhető birsággal fenyiti a közjegyzőt, ha ez a jelen törvénynek szabályait szegi meg, a nélkül, hogy ez a közjegyzői okiratnak érvénytelenségét egészben vagy részben vonja maga után.

Ezen törvény szabályai megszegésének egyéb eseteiben, ugyszintén ha a közjegyző magaviselete által magát közbecsülésre érdemtelenné teszi, fegyelmi büntetésnek van helye.

1. E §. *a*) második bekezdésében azon fegyelmi vétségekről szól, melyek a XVII. fejezet szerint contradictorius eljárás utján és pedig a kir. ügyész felperessége alatt a fegyelmi biróság előtt, és a 180. §-ban felsorolt büntetések által jogorvoslat fenntartása mellett megfenyitendők, *b*) első bekezdésében pedig azon kisebb fokú rendellenességekről szól, melyek a kamara által contradictorius eljárás nélkül (de azért mégis a közjegyző előleges meghallgatása mellett) intés vagy 50 frtig terjedhető birsággal jogorvoslat fenntartása nélkül torolandók meg[1]).

2. A kamara által kimondott fenyiték ellen további jogorvoslatnak nincsen helye; — ezt a törvény direct ugyan nem mondja ki, de következik az a contrario a 192. §-ból, mely a felebbezést csak a fegyelmi biróság elé tartozó esetekre vonatkozólag tartja fenn.

[1]) Az osztrák törvény az előbbi fenyitéket „Disciplinarstrafe", az utóbbit pedig „Ordnungsstrafe"-nek nevezi; ezen Ordnungsstrafe ott azonban csak a kar kötelességeire való intés (Mahnung) és irásbeli feddésig (Rüge) terjedhet (155. §.). Jogorvoslatnak nincsen helye.

180. §.

A fegyelmi büntetések:

a) irásbeli feddés;

b) pénzbirság 50 frttól 500 frtig;

c) felfüggesztés legfeljebb egy évig;

d) elmozditás.

E büntetések taxative lévén felsorolva, a fegyelmi biróság ezeken kivül más büntetést nem szabhat. Ismételve megjegyezzük, hogy e büntetések csak a 179. §. második bekezdése szerinti fegyelmi vétségekre alkalmazhatók [1]).

181. §.

A fegyelmi biróság rendszerint a 180. §. *a)* és *b)* pontjaiban érintett büntetéseket, és pedig a vétség fokozatához és netaláni ismétléséhez, valamint az abból származó hátrányokhoz képest belátása szerint alkalmazza.

A 180. §. *c)* és *d)* pontjaiban érintett büntetéseknek pedig csak az ezen törvény által rendelt esetekben van helye.

A feddés és pénzbirság alkalmazására nézve a törvény „a fegyelmi biróságnak teljesen szabad kezet enged; átalános utasitásul csak is a sulyositó körülmények tekintetbe vételét kivánja“.

„Ellenben a felfüggesztés és elmozditás alkalmazásának eseteit a 182. és 183. §-okban szorosan meghatározza, nehogy ily súlyos büntetések alkalmazásánál a biróság akár túlszigort, akár túlengedékenységet gyakorolhasson. Az ezen szakaszokban kijelölt esetek büntetendő voltát, valamint a büntetés sulyát az illető vétségek természete indokolja“ [2]). Ugyanez áll az ideiglenes felfüggesztésre nézve is. (184. §.)

---

[1]) Az osztrák törvény szerint, melynek 158. §-ából a 180. §. átvétetett, az *a)* és *b)* büntetéseken kivül igen helyesen a helyettesekre is rendeli alkalmaztatni a felfüggesztést is, és pedig oly értelemben, hogy a helyettesre egy év lefolyta előtt ujabb helyettesités nem ruházható. Ugyancsak az osztrák törvény szerint a felfüggesztéssel egyidejüleg pénzbirság is alkalmazható.

[2]) Indokok 20., 21. l.

182. §.

A közjegyzőségtől való felfüggesztést büntetésül szabhatja a biróság, és pedig egy hótól legfeljebb hat havi tartamra:

a) ha a közjegyző a részére kijelölt székhelyen kivül lakik, azon kivül maga vagy segéde számára irodát tart, vagy az illető törvényszék területén kivül hivatalos cselekményeket végez;

b) ha a segédei által távollétében felvett okiratokat a felek jelen nem létében közjegyzőileg hitelesiti.

Három hótól legfeljebb egy évre tartamra:

c) ha a közjegyző a 180. §. *a)* és *b)* pontjaiban emlitett büntetési módok valamelyikével különböző vétségekért három izben, vagy ugyanazon vétségért két izben már megrovatott és ujabb vétséget követ el;

d) ha a biztositékot a közjegyzői kamara és kir. ügyész által egyetértőleg meghatározott idő alatt ki nem egésziti.

183. §.

Az elmozditást a közjegyzőségtől a fegyelmi biróság következő esetekben szabhatja büntetésül:

a) ha a közjegyző a felfüggesztése iránt hozott határozat vétele után közjegyzői cselekvényeket végez;

b) ha a közjegyző a törvényben megengedett eseteken kivül 14 napon át székhelyétől távol van, és a közjegyzői kamara elnökének felhivására ujabb 14 nap alatt vissza nem tér;

c) ha a közjegyző a 182. §. *a)* és *b)* eseteiben két izben, a *c)* és *d)* eseteiben pedig egy izben állásától már felfüggesztetett és ujabb vétséget követ el;

d) ha a közjegyző többszöri fegyelmi büntetés ellenére oly magaviseletet folytat, mely őt a közbecsülésre érdemetlenné teszi;

e) ha hivatali vagy más büntett, vagy nyereségvágyból eredt kihágás miatt biróságilag elitéltetett;

f) ha közokiratot oly nyelven vesz fel, melyre jogositványnyal nem bir.

Úgy az elmozditást, mint pedig az előbbi §. szerinti felfüggesztést kimondó határozat közhirré teendő, de csak jogerőre emelkedése után; — a törvényszék pedig a közjegyzői hivatalos pecsétet őrizete alá veszi. (195. §.)

184. §.

A közjegyzőségtől való ideiglenes felfüggesztés kimondandó:

a) ha a közjegyző ellen a bünfenyitő vizsgálat jogérvényesen elrendeltetett;

b) ha a közjegyző ellen csőd nyittatott;

c) ha a fegyelmi biróság elmozditását mondotta ki, s ez ellen a közjegyző felebbezéssel élt.

1. Mig a 182. és 183. §§. a felfüggesztés mint büntetésnek, úgy e §. a felfüggesztésnek mint ideiglenes intézkedésnek eseteit irja elő.

Az ideiglenes felfüggesztés rendszerint szintén a fegyelmi biróság által mondandó ki — azt azonban különös sürgős estekben az illető törvényszék elnöke is rendelheti el, ez azonban a határozatot indokaival együtt 24 óra alatt mind a felfüggesztett közjegyzővel, mind a fegyelmi bírósággal közölni tartozik, mely utóbbi a felfüggesztett közjegyző meghallgatása után a felfüggesztés feloldása vagy fenntartása iránt azonnal határoz. (193. §.)

Az eljárás nem contradictorius, hanem rövid utú — és ez lehet is, mert az ideiglenes felfüggesztésnek felsorolt indokai egyszerű ténybeli okok.

Az ideiglenes felfüggesztést kimondó határozat ellen felebbezésnek van helye a legfőbb itélőszék fegyelmi osztályához. (193. §.)

A határozat azonban, még ha azt a törvényszéki elnök is mondaná ki, azonnal végrehajtandó, és közhirré teendő, a pecsét pedig törvényszéki őrizet alá veendő. (195. §.)

2. A 184. §. az ideiglenes felfüggesztés eseteit taxative sorolja fel ugyan, de hézagosan, a mennyiben a törvény más helyen az ideiglenes felfüggesztésnek még egy esetéről intézkedik, — és ez a közjegyző oly testi vagy szellemi fogyatkozásának esete, mely azt hivatalos kötelességeinek teljesitésére végképen képtelenné teszi. Ily esetben a közjegyző állása megszünik ugyan (33. §.), de miután megtörténhetik, hogy ez csak a 35. és 36. §§-al előirt hosszadalmasabb eljárás után mondathatik ki, — a törvény 36. §-a különös sürgős esetekben az ideiglenes felfüggesztés kimondására úgy a fegyelmi biróságot, mint a törvényszéki elnököt is feljogositja.

Az előbbi pontban felemlitett elvek és szabályok az ebbeli határozatra is vonatkoznak.

3. E hiányon kivül még egy ellenmondás is foglaltatik a 180. §-ban.

A *c)* pont szerint t. i. az ideiglenes felfüggesztés azon esetben is mondható ki, ha a közjegyző ellen csőd nyittatott, — holott a 33. §. világosan kimondja, hogy ilyen esetben a közjegyzői állás feltétlenül megszünik, ezt a fegyelmi biróság a közjegyző meghallgatása után minden további eljárás mellőzésével azonnal kimondani tartozván (37. §.). Ezen ellenmondás pedig következőleg keletkezett: a kormányjavaslat 33. §-a szerint a közjegyzői állás csőd esetében csak akkor szünt volna meg, ha a közjegyző hitelezőit ki nem elégitette, vagy ha a bukás hamissággal párosultnak mondatott ki — addig is pedig a 184. §. szerint csak az ideiglenes felfüggesztés lett volna alkalmazandó. A jogügyi bizottmánynál azonban a 33. §. a mostani szerkezetre módosittatott, mely szerint a csődnyitás feltétlenül vonja maga után a közjegyzői állás megszüntét, — a 184. §. *b)* pontjának egyszerü kitörlése pedig figyelmetlenségből elmaradt.

A *b)* pont tehát egészen felesleges, sőt helytelen. Helytelen pedig különösen azért is, mert a 185. §-ból az következnék, hogy a csőd megszüntetése által a közjegyző ismét felvehetné rendes müködését, (185. §.) holott állását a 33. §-nál fogva már feltétlenül elvesztette.

185. §.

Az ideiglenes felfüggesztés megszüntetendő, ha azon ok, mely miatt elrendeltetett, megszűnt.

186. §.

A fegyelmi büntetés, ha feddésben állott, két év után, — ha pedig pénzbirságban vagy felfüggesztésben állott, három év után mint sulyosbitó körülmény elveszti törvényes hatályát; de csak azon esetben, ha az illető közjegyző időközben ujabb fegyelmi büntetés alá nem esett.

Hogy a fegyelmi büntetések bizonyos idő mulva törvényes hatályukat elveszszék — annak kimondása azért szükséges „mert a 182. §. *c)* pontja és 183. §. *c)* pontja szerint ismételt vétségek esetében nagyon súlyos büntetésnek van helye; és az utóbbi pont szerint megeshetnék, hogy régibb vétség miatt állásától felfüggesztett közjegyző, habár azután hosszu ideig a legpontosabban szolgált, a legcsekélyebb vétség miatt állásából elmozdittatnék".

„Méltányos tehát, hogy a fegyelmi büntetés a közjegyző kifogástalan magaviseletének feltétele mellett bizonyos idő mulva hatályát veszitse, és ujabb büntetések súlyosbitására be ne számittassék" [1]).

187. §.

A fegyelmi vétség büntethetősége elévül, ha az azt képező tény vagy mulasztás idejétől kezdve két év telt el a nélkül, hogy az a fegyelmi biróságnál feljelentetett volna.

„Nem csak a méltányossággal; de a büntetőjog átalános elveivel is megegyező a 187. §-nak azon intézkedése, hogy a fegyelmi vétség büntethetősége is elévüljön, ha két év alatt a fegyelmi biróságnál fel nem jelentetett" [2]).

---

[1]) Indokok 21. l. Az osztrák törvény szerint a közjegyzőnek külön folyamodnia kell, hogy a jegyzékbe beiktatott fegyelmi büntetés kitöröltessék. A kérelem felett a kamara, illetőleg is a fegyelmi biróság határoz.

[2]) Indokok 21. l.

188. §.

A kártéritési kereset, a polgári törvénykezési szabályok szerint illetékes birósághoz tartozik.

„Ezen szakasznál azon inditvány tétetett, hogy a károsult fél a kártéritési kereset meginditása előtt köteleztessék a fegyelmi birósághoz fordulni azon kérdés eldöntéseért: vajjon van-e kártéritési keresete vagy nincs? Ez inditvány ugyan is egyrészről a gyakori, bár alaptalan bepereléseket károsaknak vélte a közjegyzői intézményre nézve; másrészről pedig a fegyelmi biróságot tartotta legilletékesebbnek azon kérdés eldöntésére: vajjon a közjegyző megfelelt-e a törvénynek vagy nem?"

„Ez érvek azonban nem elég alaposak. Mert a közjegyzőt maga a kártéritési kereset meginditása sem zaklatja inkább, mint az az iránti kérdés előleges tárgyalása a fegyelmi biróságnál; s azonkivül azon kérdés eldöntésére: vajjon a közjegyző a törvény szerint járt-e el vagy nem? minden biróság egyformán illetékes. — Ez eljárás tehát csak szükségtelenül hosszabbitaná az eljárást; oly szinben tüntetné fel a törvényt, mintha az a közjegyző beperlését neheziteni akarná; nem is tekintve azt, hogy a közönség bizalmatlansággal tekintene a fegyelmi biróságra, a melyben a közjegyző kartársai is szavazattal birnak."

„A birákra nézve sokkal fontosabb tekintetek teszik szükségessé a kártérités kereshetőségének előleges megállapitását a fegyelmi biróság által. De már a községi és törvényhatósági tisztviselőket, — a kik pedig sokkal inkább ki lehetnek téve boszantásból eredő beperléseknek, — nem tartotta szükségesnek a törvényhozás ily kivételes védelemben részesiteni. Annál kevésbbé szükséges az a közjegyzőkre nézve." [1]).

189. §.

A kártéritési kereset elévül, ha a károsult azon naptól kezdve, melyen kárositása tudomására esett, három év alatt a keresetet meg nem inditotta.

Igen helyes és méltányos e §. szabálya; helyes, mert ha valaki tudomására jutott kárának megtéritését hosszabb idő alatt nem

---

[1])Indokok.

érvényesiti, akkor rendszerint jogszerüen fel lehet tenni, hogy azt nem is kivánja; méltányos az továbbá: *a)* különösen oly harmadik jóhiszemü személyek irányában, kiknek a közjegyző biztositékára szintén törvényes zálogjoguk van, de annak elégtelenségénél fogva, illetőleg is azért, mert követelésüket a kifizetési sorrendben más követelések megelőzik, kielégitést nem nyerhetnek. Ezeken a 189. §. sok esetben segithet; és ez igy egyszersmind bizonyos minimumra is szoritja a biztosíték felosztása körüli azon viszszásságokat, melyek a 44—46. §§-ok alkalmával fejtegetett elveknél fogva beállhatnak. De méltányos a kérdéses elévülés szabálya *b)* a közjegyző irányában is, mert mig ez egyrészt a legnagyobb óvatosság mellett és a legjobb hiszemben is elkövethet oly törvénysértést, mely miatt kártéritéssel tartozik, (a közjegyző például a nélkül hogy azt tudná, oly ügyleti tanut hivott meg, ki a 72. §. *b) c)* alatt emlitett büntettek egyikében elitéltetett) — úgy másrészt felmenti a 189. §. bizonyos esetekben őt és örököseit azon kellemetlen helyzettől: hogy Damocles kardja mindig feje fölött lebegjen.

Úgy látszik azonban mégis túlment a törvényhozás az indokolt méltányosság határain, midőn a közjegyző irányában még azon kártéritési keresetet is elévültnek mondja ki, melyet a közjegyző büntett által, tehát gonosz szándékból elkövetett törvénysértés által okozott; — mert ily közjegyző elnézést bizonyosan nem érdemel [1]).

XVII. FEJEZET.

Fegyelmi eljárás.

Az előbbi fejezet a fegyelmi hatalom persecutiv müködésének anyagi elveit szabályozza, e fejezet pedig megint ezen elvek mikénti érvényesitésének — tehát a fegyelem alaki szabályait tárgyazzák, azonban csak a fegyelmi vétségek tekintetében — mert a hivatali büntettek fenyitéke az átalános büntető törvény szabályai

---

[1]) Az osztrák közjegyzőségi törvény a kártéritési kereset elévüléséről mit sem szól; — s ez nem is szükséges, mert azt már az osztrák polgári törvénykönyv 1489. §-a mondja ki. E szerint a kártéritési kereset, azon időponttól számitva, melyben a kár a károsultnak tudomására jutott, szintén 3 év alatt évül el — különben 30 (illetőleg 40) év alatt. A büntett által elkövetett kár keresete azonban mindenesetre csak a hosszabb határidő alatt évül el.

szerint történik, a kisebb foku rendellenességeké pedig a kamara által rövid uton alkalmaztatik. E részben a lényegében a birák és birósági hivatalnokokra nézve hozott 1871. VIII. tczik szerint folyó fegyelmi eljárás átalános szabályain kivül főfigyelmet a fegyelmi biróság alakitása (190. §.) és a kir. ügyész mint közvádló szereplése érdemel (192. §.), mely két institutióval fontosságánál fogva annak helyén tüzetesebben foglalkozunk.

E fejezet szabályai alá esik az ideiglenes felfüggesztés némely esete is (36. §., lásd különösen 262. lapon 2. pontot; és 184. §.).

190. §.

Minden közjegyzői kamara székhelyén fegyelmi biróság alakitandó. Hatásköre a kamara egész területére terjed.

A fegyelmi biróság a helybeli kir. törvényszéki elnök elnöklete alatt a törvényszék két birájából, s a közjegyzői kamara két tagjából áll. A birói tagok sorshuzás, a közjegyzőiek a kamara által jelöltetnek ki egy évre.

Tanácsjegyzőt a fegyelmi bírósághoz az elnök nevez. Azon esetekben, midőn a fegyelmi eljárás a kamara ellen intéztetik, biróküldésnek van helye.

„A fegyelmi biróság alakitására nézve három különböző nézet merült fel. Az első a biráskodást tisztán a közjegyzői kamarára, a második tisztán a törvényszékre, a harmadik pedig közjegyzőkből és birákból alakitandó vegyes testületre kivánta ruházni."

„Az első nézet ellen azon átalános elv szól, a mely a biráskodásnak nem birói elemekre bizását tiltja, nem is tekintve azt, hogy egy tisztán közjegyzőkből álló birói testület a jogtalan kedvezés, vagy üldözés vádjának volna kitéve."[1]) E nézet a képviselőház IX. osztályában többséget nyervén, a képviselőházhoz külön inditványban be is jelentetett.

„A második nézet ellen azon tekintet harczol, hogy a fegyelmi vétségek alapját képező szakkérdések helyes megitélése annyi, a köz-

[1]) Indokok 21. l. Lásd különösen Dr. Frey Lajos: „Frankreichs Civil- und Criminalverfassung" 326. lap, illetőleg Berge: „Histoire du notariat" 168. lap. Ezek a kamara mint fegyelmi biróságnak eszméje ellen a gyakorlatból meritett okokkal küzdenek.

jegyzői gyakorlatba vágó külön ismeretet kiván, a mennyit a biróktól meg nem követelhetünk." [1])

Leghelyesebbnek mutatkozott tehát e részben is a középut; és ezen mozog a törvényhozás is, midőn a fegyelmi hatalmat egyrészt az elfogulatlan birói elemre bizza, másrészt pedig a kar érdekeit is az által biztositja, hogy a közjegyzői működés minden mozzanatait saját tapasztalatból ismerő két kartársnak capacitáló befolyását a többi birói tagokra biztositja. Ezen eszme nemcsak szerencsés, hanem ezenkivül teljesen eredeti is.[2])

191. §.

Fegyelmi ügyekben a kir. legfőbb itélőszék fegyelmi birósága (1871. évi VIII. törvényczikk 34. §.) képezi a másod- és utolsó foku biróságot.

E szerint közjegyzők fegyelmi ügyében ép ugy, mint a birák fegyelmi ügyében is csak két foku biróság létezik. A kir. legfőbb itélőszék fegyelmi birósága pedig mint másod- és utolsó foku biróság szintén sorshuzás utján alakul és pedig minden év elején ujra, (1871. VIII. 36. §.). Áll az pedig: egy elnökből (ez maga a legfőbb itélőszék elnöke, vagy akadályoztatása esetében a kinevezési sorrendben következő tanácselnök) és hat itélőbiróból. (U. o. 33. §,)

---

[1]) Indokok u. o.

[2]) Lásd ebbeli fejtegetéseinket a „Themisben" 1874. évi 14. szám. Poroszországban a fegyelmi hatalom az 1874. april 30-án kelt rendelet szerint a becsületszék (Ehrenrath) kezében van, mely ügyvédek és közjegyzőkből alakul és 6—10 tagból áll. Ennek főoka az, hogy Poroszországban a közjegyző kisebb városokban ügyvéd is. Igy van ez Szászországban is. Ausztriában és Hannoverában a főtörvényszékek, Badenben ugyanezek és az igazságügyminiszter, Bajorországban pedig a kerületi törvényszékek gyakorolják a fegyelmi hatóságot. Francziaországban az 1843. január 1. hozott törvény értelmében a kamara fegyelmi hatalma: a rendreutasitás (rappel a lordre), feddés (censur) különféle foka, és a közgyülési szavazati jog s a kamarába való megválasztás tilalmáig terjed. A további fegyelmi hatalom, különösen a felfüggesztés és elbocsátás kimondása a rendes biróságot illeti, ezt azonban a kamara is inditványozhatja, mely esetben tagjainak száma sorshuzás által szaporitandó és pedig Párisban 10 taggal, egyebütt pedig a kamarai tagok összes számával, kettőt levonva.

192. §.

A fegyelmi eljárásra nézve az 1871. évi VIII. törvényczikk 39 — 61. §§. hasonszerü alkalmazásának van helye. A közvádló teendőit a fegyelmi biróság székhelyén alkalmazott kir. ügyész teljesiti.

1. A fegyelmi eljárásnak főbb szabálya az idézett 1871. VIII. törvényczikk szerint ezek:

a) A fegyelmi biróság a fegyelmi eljárást vagy a közvádló hivatalos kivánatára, vagy magánosok kérelmére, de mindég a vádlott és közvádló meghallgatása mellett rendeli el; a határozat pedig mindkettőnek kézbesitendő. Felebbvitelnek 3 nap alatt csak a közvádló részéről van helye elutasitó határozat ellenében (39. §. Lásd egyébiránt *n*) pontot).

b) Ha vizsgálat szüksége merül fel, ennek eszközlésére az elnök azon törvényszéknek valamely tagját küldi ki, melynek kebléből a fegyelmi biróság alakult. Magának a fegyelmi biróságnak tagja pedig ily vizsgálattal sohasem bizathatik meg. (40. §.)

c) A közvádló (kir. ügyész) inditványát 8 nap alatt tartozik a fegyelmi biróság elnökének benyujtani és pedig a vele közölt vizsgálati iratok kézhezvételétől számitva. (42. §.) Kiegészitést mind ő mind a vádlott kivánhat.

d) Ha az inditványra vádhatározat hozatott: az elnök az ügy tárgyalására határidőt tüz, melyre mind a közvádló, mind a vádlott és a netáni tanuk és szakértők megidézendők. (44. 47. §§.)

e) A tárgyalás szóbeli és nyilvános. A nyilvánosság korlátozásának vagy kizárásának csak a törvénykezési rendttás 103. 104. §§. értelmében van helye.

f) A tárgyalás befejeztével a közvádló, a vádlott felmentésére vagy megbüntetésére inditványt tesz, az utóbbi esetben a büntetés nemét és mértékét is megjelölvén. Ezen inditványra a vádlott válaszolván — további perbeszédnek nincsen helye. A vádlotton kivül azonban netáni ügyvédje is válaszolhat. (49., 50. §§.)

g) A határozat a tárgyalás befejeztével ugyanazon ülésben hozandó és azonnal szóval kihirdetendő. A tárgyalás alkalmával fel nem merült körülmények azonban a határozat tárgyát nem képezhetik.

Ha a magánfél részéről emelt panasz hamis állitásokra, vagy a tényeknek szándékosan elferditett előadására alapittatott: a panaszló 500 ftig terjedhető birságban marasztalandó el, melynek megfizeté-

sére a fél, s ha ez által az ügyvéd irásban utasitva nem volt: az ügyvéd köteleztetik. E birság be nem hajthatás esetére fogságra változtatandó át, egy napot 5 forintra számitva. (53. §.)

h) A határozatot hihirdetésétől számitva mindkét fél 24 óra alatt felebbezheti, a felebbviteli indokokat 3 nap alatt irásban is beadhatván. (59. §.)

i) Ha a vádlott sem személyesen, sem ügyvéd által meg nem jelent és védelmét irásban sem nyujtotta be: az eljárás mind a mellett is megtartandó és a határozat is hozandó, — a mennyiben vádlott azt, hogy alapos okoknál fogva nem jelenhetett meg, a tárgyalás megkezdése előtt irásban nem igazolja. Ily igazolás esetében a tárgyalásra ujabb határidő tüzendő ki.

Utólagos igazolásnak azonban semmi hatálya sincsen. (55. §.)

k) Felebbezett ügyekben a felebbviteli biróság ugyanezen szabályok szerint jár el. (56. §.)

l) Mind az első, mind a felebbviteli biróság indokolt határozata a kihirdetés után mind a közvádlónak, mind a vádlottnak kiadandó (57. §.), és ezenkivül a kamarával közlendő, hogy ez azt a közjegyzőségi törvény 166. és 167. §§-ok értelmében a közjegyzők és közjegyzői jelöltekről vezetendő jegyzékbe bevezethesse és ideiglenes vagy büntetésül kimondott felfüggesztés és elmozditás esetében a határozatot a 195. §. értelmében (és pedig az utóbbi két büntetés tekintetében jogerőre emelkedése után) közhirré tehesse és az igazságügyministernek is feljelenthesse. Ezen esetekben pedig a határozat az illető törvényszékkel is közlendő, hogy ez a pecsét s esetleg az iratok átvétele iránt intézkedhessék.

m) A fegyelmi biróság itélete ellen a perujitás megengedtetik. (58. §.)

n) Ha a fegyelmi eljárás meginditását magánfél kérelmezte vagy az ügybe legalább a vádhatározat előtt beavatkozott, az a közvádló jogaiba lép annyiban, a mennyiben, ha a közvádló felebbvitellel nem élne, vagy az eljárás megszüntetését, vagy a vádlott felmentését inditványozná: az eljárás folytatására, illetőleg a vádlott elmarasztalására ellenindítványt tehet. E jogát a magánfél csak különös meghatalmazással ellátott ügyvéd által érvényesitheti. (59. §.)

o) A fegyelmi biróság ha látja, hogy a panaszlott cselekvény vagy mulasztás büntettet képez: az iratokat további eljárás végett az illetékes büntető birósághoz teszi át. (60. §.)

p) Midőn a rendes büntető biróság a jelen törvény 194. §-a értelmében az összes iratokat a közjegyző vagy helyettes ellen indi-

tott bünvádi eljárás befejeztével a fegyelmi bírósághoz áttette, ez *aa*) azon esetben, ha a vádlott a büntető perben valamely büntettben bünösnek találtatott, de hivatalvesztésre nem itéltetett: vádlottnak minden további kihallgatása nélkül az ellene meginditandó fegyelmi eljárás iránt azonnal intézkedik; *bb*) ha pedig vádlott a büntett vádja alól felmentetett vagy csak valamely kihágás miatt itéltetett büntetésre: a fegyelmi biróság a közvádló meghallgatása után mindenekelőtt a fegyelmi eljárás meginditása vagy mellőzése iránt hoz határozatot. (61. §.)

2. A mi különösen a kir. ügyész, mint közvádló szerepét illeti, ez a törvényhozási körökben igen élénk controversiát okozott; s a jogügyi bizottmányban különösen a kir. ügyész mindennemü beavatkozásának kizárására czélzó külön inditványok is jelentettek be.

Mi azt hisszük azonban, hogy a fegyelmi eljárás contradictorius alakjánál fogva lehetetlen, hogy ne egyes személyre bizassék a megsértett közrend és közérdek képviselete. A vitás kérdés tehát csak az lehet, valjon ki legyen ezen egyes személy: az államügyész, vagy pedig a testület egyik tagja, a kamara ügyésze? De mig egyrészt a testületet első sorban csak a testület érdekeinek képviselete érdekelheti, addig ugy hisszük másrészt, hogy mihelyt egyáltalán közrend, tehát államérdekről van szó, ennek képviselete is magát az államot: tehát ennek e czélra kirendelt közegét, az államügyészt illetheti csak. Igy van ez mindenütt, a hol a fegyelmi eljárás contradictorius, sőt még ha a fegyelmi hatalmat maga a testület gyakorolná is.[1]) És ez nagyon természetes is, mert kell, hogy az államérdek képviselője az állam irányában felelős legyen, és mert nemcsak czélszerütlen, hanem sok esetben veszélyes is volna, ha a közvádló eljárá-

[1]) Poroszországban, a mint láttuk, a fegyelmi hatalom a becsületszék (Ehrenrath) kezében van, mely ügyvédek és közjegyzőkből alakul, és a közvádlói szerepet mégis az államügyész viszi. Sőt Francziaországban is, mert habár az ottani törvény, a mint már emlitettük, közjegyzői ügyészt is ismer (syndic) — ez, csak nem sajátképeni vagyis csak oly fegyelmi esetekben szerepelhet, melyek a kamara elé tartoznak. (Lásd 66. lapon.) Szászországban és Badenben nincs contradictorius eljárás. De igen is: Bajorországban; Hannoverában és Ausztriban, a hol szintén az államügyész a közvádló. Jellemző pedig, hogy Ausztriában valamennyi közjegyzői kamara maga hozta a kir. ügyészt közvádlónak javaslatba.

sának erélyességét és elfogulatlanságát gyengitenék vagy megszüntetnék a kartársi viszonyból folyó számtalan tekintetek — eltekintve attól, hogy épen annak lehetőségénél fogva a közönség még a legelfogulatlanabb fellépést is mindig bizonyos bizalmatlansággal kisérendené.

193. §.

Az ideiglenes felfüggesztést különösen sürgős esetekben az illető törvényszék elnöke is elrendelheti és azonnal foganatosithatja, tartozik azonban a határozatot indokaival együtt 24 óra alatt mind a felfüggesztett közjegyzővel, mind a fegyelmi birósággal közölni, mely utóbbi a felfügesztett közjegyző meghallgatása után a felfüggesztés feloldása vagy fentartása iránt azonnal határoz.

Az ideiglenes felfüggesztés iránt hozott határozat ellen mind a kir. ügyész, mind az illető közjegyző élhet felebbvitellel a m. kir. legfőbb itélőszék fegyelmi biróságához. (191. §)

E fellebbezés a 192. §. értelmében 3 nap alatt adandó be. A többire utalunk egyszerüen arra, a mit e §-ra vonatkozólag már a 184. §-nál mondottunk.

194. §.

Azon biróság, mely előtt a közjegyző bünvizsgálat alatt áll, tartozik a fegyelmi biróságot mind a vizsgálat megindításáról, mind a bűnper befejezéséről a jogérvényes itélet megküldése mellett értesiteni.

Hasonlóan tartozik a fegyelmi biróság jogérvényes határozatait az illető közjegyzői kamarának hiteles másolatban megküldeni.

A fegyelmi biróság teendőit a büntető ügyre vonatkozó iratok átvétele után — már a 192. §. alkalmával adtuk elő. (Lásd különösen *p*) pontot).

195. §.

Az ideiglenes felfüggesztés (184. §.) azonnal, — a büntetésül határozott felfüggesztés pedig, ugyszintén az elmozditás azon napon lép hatályba, melyen a jogérvényes itélet a közjegyzőnek kézbesittetett.

Ez esetekben a közjegyzői kamara a határozatot a hivatalos hirlapban közzétenni, s az igazságügyi ministernek feljelenteni, — az illető törvényszék pedig a közjegyzői hivatalos pecsétet őrizete alá venni tartozik.

1. Az ideiglenes felfüggesztés mint legnagyobbrészt óvatossági intézkedés természete hozza magával, hogy az azonnal lépjen hatályba, illetőleg foganatosittassék. Másként áll ez azonban a büntetésképen kimondott felfüggesztés vagy elmozditásnál — e részben az átalános elvektől eltérni nemcsak nem lehet, de nem is szükséges, mert a mennyiben e részben illetőleg addig, mig az elmozditást kimondó itélet jogerőre nem emelkedik, — óvatossági intézkedés szüksége felmerül — ennek alkalmazását a 184. §. *a) b)* és *d)* pontjai lehetővé teszik.

2. A 38. §. szerint a közjegyzői állás megszüntét az illető törvényszék tartozik a hivatalos lapban közzé tenni — e §. második bekezdése szerint pedig az ebbeli intézkedés az ideiglenes, s a büntetésül kimondott felfüggesztés és az elmozditás esetében megint a kamarát illeti. Mily ellenmondás megint ez? — Ez is csak ugy keletkezett, mint számtalan más, hogy a kormányjavaslat 38. §-a, mely a közjegyzői állás megszüntének kihirdetését a kamarára ruházta volt, a jogügyi bizottságban a mostani szerkezetre módosittatott, de az avval kapcsolatban állott 195. §. figyelmetlenségből érintetlenül maradt!

E szerint tehát a kérdéses közhirrététele a 195. §-ban felsorolt esetekben a kamara, minden más esetekben pedig (péld. lemondás esetében, vagy ha a közjegyző a 3. §-al kizárt valamely szolgálatba lép), a törvényszék eszközli!?

196. §.

A kiszabott büntetés végrehajtása fölött a kir. ügyész őrködik.

197. §.

A pénzbirságok a közjegyzői kamara által évről-évre meghatározandó jótékony czélra forditandók.

Ezen szakasz a jogügyi bizottmány inditványára vétetett fel. A bizottmány pedig: „egyhangulag jótékony czél gyanánt tekintette az elaggott vagy munkaképtelen közjegyzőknek, ezek özvegyeinek vagy árváinak segélyezését is.“ (Lásd jelentését 3. l.) — Ez azonban a törvényben sehol sem nyert kifejezést!

XVIII. FEJEZET.

Közjegyzői dijak.

1. Azon kérdés, valjon közjegyzői dijszabályzat felállittassék-e vagy nem? — a külföldi szakirodalomban igen élénk controversiának volt tárgya; az egyik rész a dijszabályzatot nemzetgazdászati elvekre támaszkodva támadta meg, és kétségbe vonta ezenkivül a tárgyilag helyes dijszabályzat felállitásának lehetőségét is; — ennek ellenében utalt a másik rész arra, hogy a nemzetgazdászat elvei az árszabályoknak csak azon esetei ellen szólanak, melyekben az ajánlás és keresés közti arány nagy hullámzásoknak, — vagy a termelésnek feltételei nagyobb változásoknak vannak kitéve — mely esetek e részben egyátalán nem, vagy csak kis részben forognak fenn; mert a közjegyzők száma meg van határozva, s azon esetek, melyekben a közjegyző szolgálata igénybe vétetik, nagyobb hullámzásoknak alávetve nincsenek, és mert a közjegyzőnek azon kiadásai és költségei, melyek a hivatalviseléssel járnak, szintén alig vannak nagyobb változásoknak kitéve [1]). A dijszabályzat mellett ezenkivül positiv ok gyanánt igen helyesen felhozatni szokott: hogy a közjegyző szolgálatát igénybe veendő fél rendszerint nem képes annak értékét megitélni, hanem e czélból kénytelen volna más szakértőhöz fordulni; mi nemcsak felette alkalmatlan, hanem ezenkivül oly lépés is volna, mely a félre könnyen ujabbi dijazás terhét róná. E körülmény a tapasztalatlan felet különösen ott, hol a közjegyzők közt verseny nem létezik, könnyen túlságos igényeknek tehetné ki. De magának a közjegyzőnek reputatiója szempontjából is indokolható a dijszabályzat, mert ez azt képzelt tulkapás gyanujától vagy vádjától megóvja.

---

[1]) Lásd az osztrák közjegyzői törvényjavaslat indokait 51. lapon.

Ezen okok mindenesetre túlnyomók; — és ilyeneknek ismerte azokat a legtöbb törvényhozás és ezek közt a magyar is; — mert alig létezik közjegyzőségi törvény, melyhez dijszabályzat kapcsolva nem volna [1]).

Azon kérdés merült azonban fel, valjon a dijak megállapitása magában a közjegyzői törvényben, vagy pedig külön történjék-e? Törvényhozásunk tekintve arra, hogy a dijaknak a forgalom viszonyaival, és egyéb közszükségletek áraival arányban állaniok, és igy ezeknek hullámzásaihoz képest változniok kell: czélszerübbnek tartotta a dijakat több törvényhozás példájára külön törvényben szabályozni, mert ez szükség esetén könnyen ujjal pótoltathatik, holott több nehézségekkel járna: magát a közjegyzőségi törvényt mint egy organicus egészet ismételt változások szükségének kitenni.

Ezen külön dijszabályzati törvényt azonban már ez alkalommal megalkotni azért nem tartotta törvényhozásunk czélszerünek: mert arra még elégséges adatok rendelkezésére nem állottak, a külföldi dijszabások sem lévén alkalmazhatók hazai viszonyainkra [2]). Nem maradt tehát egyéb hátra, mint a dijak ideiglenes szabályozását az igazságügyminiszterre bizni, — és őt arra kötelezni, hogy a szerzett tapasztalatok alapján a dijak törvényhozási szabályozása végett 3 év mulva törvényjavaslatot előterjeszszen. (210. §.)

E törvénynek pedig csak azon alapelveknek felvétele maradt fenn, melyek egyszer mindenkorra már most is megállapithatók. Ezek pedig:

a) A dijak osztályozása, vagy is meghatározása azon czimeknek, melyek alatt a közjegyző dijat és költséget felszámithat. (198. §.);

---

[1]) Igy felállit dijszabályzatot: az osztrák közjegyzőségi törvény (171—184. §§., és függelék 1—20 §§.); a bajor (1862. január 29-én kelt királyi rendelet); a szász (1859. junius 3-án kelt ministeri rendelet; — ez csak ideiglenes mint a magyar); a hannoverai (1853. november 4-én kelt törvény VIII. fejezete); a badeni (1864. aug. 20. kihirdetett törvény, 1864. september 21-én kihirdetett ministeri, és 1864. október 1-én kihirdetett orsz. fejedelmi rendelet); a porosz törvény (1851. május 11-én kelt törvény, 1851. september 11-én kelt ministeri utasitás; 1854. május 9-én kelt törvény, és 1854. junius 1-én kelt ministeri utasitás); stb. Csak Francziaországban nem állitott fel a XI. ventose 25-rőli közjegyzőségi törvény dijszabályzatot. Itt a felek és közjegyzők közt a dijak tekintetében felmerült egyenetlenségeket a kamara barátságos (al' amiable) uton intézi el; — a dijszabályzat hiányát azonban a közönség a roppant nagy számban felállitott közjegyzők közti nagy versenynél fogva alig érzi. (Lásd 60. lapon a jegyzetet.) Azon teendők azonban, melyeket a Code de proced. és Code civile utasit a közjegyzőhöz, már dijszabályzat alá esnek (1807. február 16-róli törvény).

[2]) Indokok 22. lap.

b) azon elv, hogy a közjegyző a dijszabályzat ellenére dijai és költségei iránt szerződést nem köthet (199. §.);

c) azon elv, hogy a közjegyző bizonyos esetekben (a munka rendkivüli terjedelme, hosszadalmas előkészületek, s különös nehézség és felelősség esetében) a törvényszerü dijnál magasabb dijat követelhet (199. §.);

d) azon szabály, hogy két egymással összefüggésben lévő ügylet okiratáért csak egyszeres dij követelhető, és hogy megkezdett, de a közjegyző hibája nélkül befejezetlen maradt ügyletért a dij fele követelhető (200., 201. §§.);

e) a felek egyetemleges kötelezettsége a közjegyző irányában (202. §.);

f) a dij és költség fizetésének ideje, és a közjegyző joga: a kiadvány kiadását a dij lefizetéseig megtagadni (203. §.);

g) a közjegyzőnek kötelezettsége: a felszámitott dijat és költséget az ellenőrzés kedveért az ősirat és kiadványra feljegyezni (204. §.);

h) a dijkövetelés elvesztése oly okiratok és kiadványoknál, melyek a közjegyző hibája miatt érvénytelenek vagy használhatlanok (205. §.);

i) intézkedés azon felek panaszainak orvoslása iránt, kik magukat a közjegyzői felszámitás által sértve érzik (207. §.);

k) és végre intézkedés a helyettesités esetében és a törvényszéki irattárakból való kiadványozások által érdembe hozott dijak iránt (208., 209. §§. [1]).

Végre megjegyezzük, hogy e fejezet egyes szabályai majdnem kizárólag az osztrák törvényből vétettek át[2]).

2. Magától értetődik, hogy e fejezetnek szabályai kizárólag csak azon teendők dijazására vonatkoznak, melyeket a közjegyző mint ilyen teljesit — nem pedig azokéra, melyeket ez mint magánmegbizott (55. §.), vagy mint birói biztos végez. Az előbbiek szabad egyezmény tárgyát képezhetik, és egyetnemértés esetében a meghatalmazási viszonyra vonatkozó elvek alá esnek; az utóbbiakra pedig a birói ügyviteli rendszabályok alkalmazandók.

---

[1]) Lásd indokok 22. lap.

[2]) Ez megint sok tekintetben hasonlit a bajor törvényhez. Ennek egy sajátsága, mely megemlitést érdemel, abban áll, hogy a kormány fel van hatalmazva a közjegyzőnek jövedelmét 800 frtnyi minimumig biztositani, ha ezt egyes esetekben a helyi viszonyokhoz képest szükségesnek tartja. (104. art.)

198. §.

A közjegyző e minőségben teljesitett működéseért munkadijat, irásdijat s a körülményekhez képest távozási és utazási költséget számithat fel a megállapitott összegben vagy fokozat szerint.

A dijszabályzat tárgyában 1874. deczember 17-én kelt igazságügyministeri rendelet, melyet a függelékben egész terjedelmében közlünk, a munka-dijt *a*) vagy a tárgy értékéhez mért fokozatok szerint (fokozatos munka-dij), *b*) vagy a tárgy minőségéhez szabott öszszegben (szabott munka-dij); c) vagy a munkára forditott idő szerint (időszerinti munkadij) szabja meg.

E helyütt tüzetesebben foglalkozni e rendelet egyes szabályaival, ezeknek ideiglenességénél fogva czélszerünek nem tartjuk.

199. §.

Oly szerződés, melynél fogva a megállapitott dijnál magasabb összeg köttetnék ki, tilos és érvénytelen.

Oly ügyletnél azonban, mely rendkivül nagy terjedelmü, hosszadalmas előkészületet és időt vesz igénybe, s különös nehézséggel és felelőséggel jár, a közjegyző azon ok világos megemlitése mellett, melynél fogva a törvényszerü dijat elégtelennek tartja, magasabb dijat követelhet.

A dij összegét, ha egyezség nem létesül, a közjegyző személyes birósága állapitja meg.

1. Az osztrák törvény 173. §-a azon méltányos szabályt állitja fel, hogy a közjegyző oly esetben, midőn a fél megkeresésére valamely munkát az esti 7 óra és reggeli 8 óra közti időben teljesit — a dijat a törvényes dijtétel felével felszállithatja. Törvényhozásunk azonban — mely különben a 199. §-t az osztrák törvényből szórólszóra vette át, a kérdéses rendszabályt nem ok nélkül mellőzte, mert a rendkivüli munkának megjutalmazását szabott munkadijazás alá vonni még akkor is alig lehet, ha a rendkivüliség csak a munka időpontjában feküdnék; mert: hogy lehetne például a közjegyzőtől követelni, hogy oly munkáért, melyet nyugalmából felzavarva éjfél után valamely haldokló végakaratának felvétele

körül végez, ugyanazon dijöszszeggel elégedjék meg, melyet esti 8 órakor teljesitett munkáért érdembe hozott?

A törvény egyébiránt azon rendkivüli eseteket, melyekben a közjegyző magasabb dijra méltányos igényt tarthat — elég szabatosan nem jelzi; mert csak az ügylettel járó rendkivül nagy terjedelmü, hosszadalmas előkészület és időre, s a különös nehézségre és felelősségre van tekintettel.

Számtalan oly rendkivüli körülmények foroghatnak pedig még fenn, melyek a közjegyzői müködést felette kellemetlenné, sőt veszélyessé is tehetik, és nem vonhatók a fennebbi szabály szószerinti értelme alá; igy például: áll ez a már emlitett azon esetről, hogy a közjegyző a szolgálatot, különösen ha meg van győződve, hogy annak elhalasztása által mi sem koczkáztatik: éjfél utáni időben, vagy ünnepnek délutáni óráiban teljesiti; vagy hogy oly beteg ágyához hivatik, ki ragályos betegségben sinlődik, vagy müködésének szinhelyére szélvész közben nem elég biztos ladikon folyamon kell keresztül hatnia stb.? szóval midőn a közjegyzői müködés nemcsak a nyugalom feláldozásával, hanem egészség és élet koczkáztatásával is jár?[1]) A közjegyző, ki valódi hivatását felfogja, ily esetekben sem fogja a szolgálatot megtagadni, (sőt a törvény 56 és 59 §§-ainál fogva nem is tagadhatná meg azt jogosan,) mert müködése hivatalos órákhoz kötve nincsen, és mert hivatása e részben a jogi téren ugyanazon szempont alá esik, mint az orvosé és lelkiatyáé az orvosi tudomány és vallás dolgában! Nem-e annál méltányosabb tehát: hogy a dijak a jelzett rendkivüli esetek terhei, és veszélyeivel méltányos arányban álljanak?

Épen ezért azt kell tehát következtetnünk, hogy a 199. §. a magasabb dijkövetelés eseteit nem taxative, hanem csak példaképen kivánja felsorolni; miben annál kevésbé volna veszély, mert a meg nem elégedő félnek oltalmat nyujt ugyancsak a 199. §. harmadik bekezdése.

2. A törvény sehol sem tiltja: hogy a dij körüli megállapodás illetőleg az alkudozás oly esetekben, midőn a közjegyző magasabb dijra jogos igényt tart, még az ügylet teljesitése előtt is történhessék meg, mire egyébiránt tisztességes közjegyző saját reputatiójának érdekében bizonyosan csak a legvégső szükség

---

[1]) A porosz közjegyző (az Allg. Ger. Ordn. II, 2., 11. §-ára, illetőleg Allg. Landrecht I, 12., 204. §§-ára támaszkodva), ily esetekben még szolgálatát is megtagadhatja.

esetében fogja magát ráadni; — ebből most azon kérdés merül fel: valjon megtagadhatja-e a közjegyző szolgálatát, ha az alkudozás eredményre nem vezet? — Semmiesetre, — a közjegyző e jogosultságát világosan kizárják az 56. és 59. §§. A közjegyző tehát teljesiteni fogja szolgálatát, s annak megtörténte után a dij összegének megállapodása végett a 199. §. harmadik bekezdése értelmében a személyes birósághoz forduland és ha a félben nem bizik, a kiadvány vagy tanusitvány kiadását a dij megállapitása, és kifizetéseig megtagadja. (203 §.)

3. Valjon ily esetekre vonatkozólag melyik biróságot érti a törvény a „személyes biróság“ alatt, azt a 207. §-nál fogjuk látni.

200. §.

Ha valamely közokirat több egymással összefüggő ügyeletet foglal magában: a dij csak egyetlen ügylet után számitható; de a közjegyzőre nézve legkedvezőbb dijtétel szerint.

201. §.

A közjegyző oly megkezdett ügyletért, melynek befejezése nem az ő hibája miatt maradt el, a rendes dijnak felét követelheti. Ha többre tart igényt, a dij megállapitását az illető (199. §.) biróságnál kérheti.

A törvény a 201. §-ban emlitett esetben érdembe hozott dij felét csak mint minimumot állapitja meg, melyet tehát a fél mindenesetre fizetni tartozik. A közjegyző pedig a körülményekhez képest nemcsak a teljes dij kiegészitését kérheti, hanem a 199. §-ban emlitett esetekben még magasabb dijat is. Az osztrák törvény minimumot nem állapit meg.

202. §.

A közjegyző irányában a dij és költség megtéritésére mindenik fél egyetemlegesen van kötelezve.

A közjegyzői dij s költség végrehajtás utján azon szabályok szerint hajtatik be, mint a birói dijak.

A birói dijak alatt a törvény azon dijakat érti, melyek birói kiküldetés alkalmával felmerülnek; — és bár ilyen dijak tekintetében számtalan szabályaink volnának is, — oly szabályok, melyek e dijak mikénti behajtásáról intézkednének, a birósági végrehajtók szolgálati utasitását tartalmazó 1872. január 29-én kelt 3574. sz. igazságügyministeri rendeleten kivül, még is nincsenek.

A gyakorlat azonban átalában vagy is a többi birói kiküldöttek dijai és költségei tekintetében is e rendelet 22. §-ának hasonlatosságát követi, mely szerint „a biróság, ha a dijak az erre köteles fél által nem fizettetnek, a kiküldött kérelmére, fizetési meghagyást ad, és ennek sikertelensége esetére a dijaknak végrehajtás utjáni behajtását rendeli el."

A fizetés teljesitésére rövid legfelebb 8 napra terjedő határidő szokott kitüzetni. A végrehajtás azonban a határidő sikertelen elteltével hivatalból csak akkor rendeltethetik el, ha a dij behajtása iránt átalában hivatalos intézkedésnek van helye, (pl. hogy az illető kiküldött a dijat előlegként már az állampénztárból felvette, és többé csak annak a féltől való behajtásáról van szó,) ennek egyik főoka az, hogy rendszerint csak ily esetben lehet a felek különös meghallgatása nélkül biztosan megtudni, hogy a fizetésre kötelezett fél a meghagyásnak eleget nem tett.

A közjegyzői dijak és költségek tehát szintén ezen módon hajtandók be; — és pedig kibocsátandó a fizetési meghagyás a fél előleges meghallgatása nélkül (hacsak a közjegyző maga nem provokálja ezt) nemcsak azon esetekben, midőn a közjegyző a dijszabályzatban már előre megállapitott rendes dijat igényli; hanem oly esetekben is, midőn a 199 §. engedélyénél fogva magasabb dijat felszámit, és egyszersmind azt is kimutatja, hogy e dij egyességileg állapittatott meg.

Vitás azonban: valjon a közjegyző az utóbbi esetre vonatkozólag akkor is nyerhet-e mindjárt fizetési meghagyást, midőn a magasabb dijnak egyességi megállapitását nem igazolja, vagy pedig valjon köteles-e előbb a 207 §-ban emlitett eljárást provokálni? Mi azt hisszük, hogy a fizetési meghagyás még ily esetben is minden legcsekélyebb hátrány nélkül bocsátható ki közvetlenül, mert a 206. §. feltétlenül megengedi a félnek, hogy a sérelmes dijfelszámitás ellen panaszát a közjegyző személyi biróságánál 8 nap alatt előterjessze; — a fél tehát a fizetési meghagyás vétele után is élni fog e jogával, ha addig a kérdéses 8 napi határidő még el nem telt, és panasza a fizetési meghagyás teljesitését az illető biróság jogérvé-

nyes határozatáig felfüggeszti; — ha pedig a fizetési meghagyás kézbesitésekor a kérdéses 8 napi határidő már eltelt, akkor a fizetési meghagyás ellen törvényes akadály többé amugy sem forog fenn, mert hisz a 206. §. szerint a később beadott panasz a felszámitott dijak behajtását többé nem akadályozza!

Ki kell még különösen emelni, hogy a fizetési meghagyás a fizetésre 8 napnál rövidebb határidőt rendszerint ki nem tüzhet, mert mindég biztosan előre látni nem lehet, valjon a dijfelszámitás nem-e sérelmes, valjon tehát a fél nem fog-e a 206. §-ban gyökerező jogával élni?

203. §.

A közjegyző készpénzbeli kiadások födözésére megfelelő előleget követelhet.

A munka vagy eljárás befejezése után a dij és költség megtérítését azonnal követelheti, s teljes kielégitéseig a kiadvány vagy tanusitvány kiadását megtagadhatja.

E szakasz két elvet mond ki, és pedig:

a) hogy a közjegyző a „készpénzbeli" kiadások fedezésére előleget követelhet — ebből a contrario következik, hogy a dijak fedezésére előleget követelni nem lehet, és következik (a mint már a 199. §. alkalmával is kiemeltük), hogy a közjegyző müködését azért, mert a dijra előleget nem nyert, meg nem tagadhatja. Azon kérdés merülhet azonban fel, valjon akkor sincsen-e jogositva a közjegyző müködését megtagadni, midőn a fél a készpénzbeli kiadásokra kért előleget lefizetni vonakodik? Mi e kérdésre a törvény szellemében szintén nemleges feleletet adunk. A törvény ugyanis az 59. §-ban a megtagadás eseteit taxative sorolja fel, ezek közt pedig a kérdéses előleg lefizetésének elmulasztása nem foglaltatik, — de ellenkeznék magával a közjegyzői intézmény természetével is, ha a közjegyző kellemetlen missiótól azon ürügy alatt menekülhetne, hogy előleget nem kapott, és még felelősségre sem vonathatnék, ha vonakodása által talán helyrepótolhatlan kárt okozott; — tegyük csak fel pl. azon esetet, hogy valaki elhalaszthatlan s bizonyos időponthoz kötött elutazása előtt még az utolsó perczekben kénytelen valamely fontos ügyletet kötni, — vagy valaki éltének utolsó perczeiben kiván a közjegyző előtt végrendeletet alkotni, és a kivánt előleget nyomban lefizetni nem képes?

Ily felfogás mellett csak a fél volna veszélyeknek kitéve, holott a közjegyző az ellenkező felfogás esetében sem koczkáztatna semmit, mert biztositja;

b) azon másik elv, hogy a kiadvány vagy tanusitvány kiadását teljes kielégitéseig megtagadhatja; — elég biztositék pedig ez reá nézve, mert alig lehet feltenni, hogy akármely közjegyzői okirat kiadásának szüksége előbb-utóbb fel ne merüljön, és mert másrészt bélyeg és utazási költségeken kivül egyéb készpénzbeli kiadások amugy sem merülhetnek fel, ezek pedig, tekintve, hogy a közjegyző utazása is csak saját területére szoritkozhatik, nagyobb öszszegre amugy sem rughatnak!

204. §.

A közjegyző köteles az általa felszámitott és beszedett dijat és költséget, tételek és összeg szerint mind az eredeti okiratra, mind a kiadványokra és tanusitványokra feljegyezni.

205. §.

Oly okiratokért, melyek a közjegyző hibája miatt érvénytelenek, s oly kiadványokért, melyek ugyanezen ok miatt használhatlanok, dij nem jár, s a fél a már megfizetett dijat visszakövetelheti.

206. §.

Ha valamely fél a közjegyzői dij felszámitását sérelmesnek találja, panaszát legfelebb nyolcz nap alatt a közjegyző személyi biróságánál terjesztheti elő. Későbben beadott panasz a felszámitott dijak behajtását nem akadályozza.

1) „Személyes biróság“ nemcsak a járásbiróság, hanem (300 frton felüli ügyekben) a törvényszék is. Ugy hisszük azonban „személyes biróság“ alatt a törvény ez esetben átalában (tehát 300 frton felüli dij- és költségöszszeg esetében is) csak a járásbiróságot értette, mert egyrészt a 207. §-ban a panasz tárgyalása körül a legsommásabb eljárást rendeli, — másrészt pedig nem volna megérthető, miért kivánná a törvény az eljárást 300 frton felüli ügyekben is a társas biróságnak fentartani, midőn jogkérdésről egyáltalában szó nin-

csen, és a biróságnak még a puszta tény illetőleg czélszerüségi kérdés alapos megitélhetésére is rendelkezésre áll a közjegyzői kamara véleménye. (207. §.)

Illetékes pedig azon járásbiróság, melynek területén a közjegyző székel, és pedig nem mint forum domicilii, hanem mint forum contractus, mert ugyanazon járásbiróság illetékes azon esetre is, ha az eljárást nem a fél panasza, hanem maga a közjegyző provokálja (199. §. 3-ik bekezdése.)

2) Kétségkivülinek tartjuk, hogy a 8 napi határidő a dijfelszámitásnak a féllel történt közlésétől számitandó.

Ennek elmulasztása csak azon következményt vonja maga után, hogy a dij akadálytalanul behajtatik; a félnek azonban még mindég fennmarad joga panaszát utólag is érvényesiteni, a netáni dijtöbbletet a közjegyzőtől visszakövetelni, sőt a körülményekhez képest a kamaránál még a közjegyzőnek megbüntetését is szorgalmazni, a törvénytelenül felszámitott dij behajtása által elkövetett törvénysértés miatt. (179. §. [1])

207. §.

A biróság e panasz folytán határnapot rendel, arra a panaszlót s a közjegyzőt megidézi s az egyezséget megkisérli; mely ha nem sikerül, azonnal tárgyalást rendel és végzésileg határoz. A kérdés eldöntése előtt, ha szükségét látja, a kamara véleményét is kikérheti.

Kérdés: végérvényesen határoz-e a biróság ily esetben? Mi azt hisszük nem (és ez elég szükkeblüség ott, hol a mint már kiemeltetett, jogkérdésről, sőt a legtöbb esetben egyátalán fontosabb érdekekről szó sincsen, és a biróság magának a fennforgó igény helyes mértékéről még a kamara véleményének kikérése által is teljes tájékozást szerezhet!); és pedig azért nem, mert e végzés az ügydöntő végzések sorába tartozik, arra tehát addig, mig az ellenkező direkt ki nem mondatik — a törvénykezési rendtartásnak a felebbvitelről szóló szabályai is alkalmazandók.

---

[1]) Az osztrák (182. §) és bajor törvények szerint (109. art.) a közjegyző tulságos dij felszámitás esetén, feltéve, hogy az nem tévedés, vagy a dijszabályzat helytelen értelmezésének tulajdonitandó, a többlet visszafizetésének kötelezettségén kivül a többlet négyszeres- és ismétlés esetére nyolczszoros összegü pénzbirsággal bünhödik. Törvényünk ily esetről különösen nem intézkedik.

208. §.

A közjegyzői dij a 22. §. esetében a kirendelt helyettest illeti.

A helyettes azonban a netán hátralékban levő dij és költség megtéritése előtt a helyettesitett közjegyzőnek, illetőleg jogutódainak beleegyezése nélkül, a 203. §-ban emlitett iratokat ki nem adhatja; különben a jogosultak a hátralevő dijak megtéritését követelhetik tőle.

A törvény e szakaszában igen helyesen csak azon helyettes irányában rendelkezik a dij kérdésében, kinek kirendelésébe a közjegyző javaslattétel által (halála, felfüggesztése, elmozditása, lemondása folytán) be nem folyt, mert rendszerint alkalma nem is lehet: e helyettessel az eljárást illető akármely kérdésre vonatkozólag érintkezésbe jönni.

Azon helyettesre azonban, kit a kamara a közjegyző betegsége vagy távolléte esetére ennek javaslatára rendeli ki (21. §.), azért nem terjesztheti ki a törvény a 208. §. szabályát — mert e helyettes a közjegyző nevében és felelőssége alatt jár el, tehát méltányos is, hogy a közjegyzőnek teljes szabadsága fenntartassék, miszerint a kérdéses helyettessel, ki talán mint az irodai személyzet egyik tagja amugy is szolgálatában áll — a dij tekintetében akár micsoda megállapodásra léphessen.

209. §.

A 25. §. esetében a közjegyzői dijak az állampénztárba szolgáltatandók be. A járásbirót csupán a biróságokra nézve fennálló szabályoknak megfelelő utazási költségek és napi dijak illetik.

A járásbiró mint helyettes által felvett okiratok, és a helyettesitendő közjegyző irattárában őrzött okiratok kiadmányozásaért (ezekről szól t. i. a 25. §.) ugyanazon dijak számitandók fel, melyek magát a közjegyzőt illetnék — de az utazási dijak és napi dijak: a birák, birósági hivatalnokok stb. napidija és fuvarilletménye tárgyában 1874. január 29-én 3341. sz. alatt kiadott igazságügyministeri rendelet értelmében számitandók fel; az előbbi dijak az állampénztárba (vagy is az illető adópénztárba) fizetendők le, az utóbbiak pedig a járásbirót illetik.

Az adópénztárba fizetendők azon dijak is, melyek a közjegyzői (törvényszéki) levéltárakban őrizett okiratok különbféle kiadmányozásáért járnak. (162. §.)

210. §.

Az igazságügyminister köteleztetik a közjegyzői dijak szabályozása iránt, ezen törvény hatályba léptétől számitandó három év után, törvényjavaslatot terjeszteni az országgyülés elé.

Addig is felhatalmaztatik, hogy ideiglenesen dijszabályzatot adjon ki.

A kérdéses ideiglenes dijszabályzat, a mint már a 198. §-nál emlitettük, az 1874. deczember 17-én kelt igazságügyministeri rendelettel bocsáttatott ki.

XIX. FEJEZET.

Átmeneti intézkedések.

211. §.

Jelen törvény életbeléptetésétől számitandó három éven át megengedtetik, hogy:

a) a közjegyzői állomások csak részben töltessenek be;

b) közjegyzőknek vagy közjegyzői helyetteseknek olyanok is neveztessenek ki, a kik a 2. §-ban előirt két évi közjegyzői gyakorlatot ki nem mutathatják.

1. Indokoltuk már a 2. §-nál (45. lapon), hogy a törvényhozás, mely a jogi foglalkozás egyik ágából a másikba való átlépés lehetőségét biztositani kivánta, ezt tényleg még is kizárta, vagy legalább megszoritotta az által, hogy a 2. §-al előirt közjegyzői gyakorlatot más jogi pályán töltött önálló (ügyvédi vagy birói) gyakorlattal pótolni nem engedi; — még inkább tetézi pedig majd a közel jövőben ezen intézkedés gyakorlati nehézségeit, ha a 2. §. szerint minősitett közjegyzői aspiransok, de különösen közjegyzői helyettesek nem jelentkeznek: azon körülmény, hogy a 211. §. az átmeneti időt felette rövidre szabja! Igaz, hogy az e részben mintául szolgált osztrák törvény is csak három átmeneti évet állit fel — de ismételjük: Austriában hosszu idő óta áll már

fenn a közjegyzői intézmény, ott tehát kellőleg minősitett, sőt magán a közjegyzői pályán kiképzett jelöltekben hiány nincsen, — és még is még ott is élénk vita folyt a képviselőházban a felett, valjon 3, vagy a mint a kormány javasolta: 5 évi átmeneti év állittassék-e fel?

Nézetünk szerint tehát okvetlen szükséges lett volna: legalább is 5 évre kiterjeszteni a 211. §. átmeneti intézkedését, mi semmi veszélylyel sem járt volna, ha a törvényhozás egyuttal az osztrák törvénynek azon példáját is követte volna: mely szerint az igazságügyminister csak oly esetben jogosittatik fel az átmeneti intézkedés alkalmazására, ha az illető állásra teljes törvényes minősitéssel biró jelölt nem folyamodott. (Einführungsgesetz VI. Art.)

2. Megemlitendőnek tartjuk e helyütt, hogy a kormányjavaslat (216. §.) az 59. §-ának rendelkezését (a közjegyzői kényszert) a közjegyzői állomások végleges betöltéseig felfüggesztetni — és az igazságügyministert felhatalmaztatni kivánta arra: hogy a kérdéses szakasz hatályba léptének napját megállapitsa, ezt legalább három hónappal előbb kihirdetvén. E javaslatot azonban a jogügyi bizottmány mellőzte.

212. §.

A közjegyzői kamarák megalakulásáig a közjegyzők számát és kerületeit, ugyszintén a kamarák kerületeit és székhelyeit is az illető törvényszékek meghallgatásával az igazságügyminister határozza meg, valamint a pályázati hirdetményt is ő teszi közzé. A pályázati kérvények átvétele, az azok fölötti véleményadás, valamint a biztositék megvizsgálása azon kir. törvényszék hatásköréhez tartozik, melynek kerületében a közjegyzői állomás betöltendő.

Az alakulási gyülést azon kir. törvényszék elnöke hivja össze s nyitja meg, melynek székhelyén a közjegyzői kamara felállittatik.

A megnyitott ülés vezetését a korelnöknek adja át.

A közjegyzők számát és székhelyeit a függelékben közölt 1874. deczember 17-kén kelt igazságügyministeri rendelet állapitotta meg.[1])

[1]) A kamarákra vonatkozó rendelet azon időben, midőn munkánk e része a nyomdába adatott, kiadva még nem volt.

213. §.

A kinevezett váltójegyzők eddigi hatáskörüket továbbra is megtartják: ujak azonban már ki nem nevezhetők. A tettleg működő közjegyzők hatásköre és működése — Fiume városa és kerülete kivételével — jelen törvény életbeléptével megszünik.

A tettleg működő közjegyzők alatt a törvény még az 1858. február 7-kén kelt nyiltparancs alapján Erdélyben működőket érti; — ezeket ujabb kinevezés alá vonni pedig azon különbségnél fogva tartotta szükségesnek a központi bizottmány (ez vette fel t. i. az ebbeli rendelkezést), mely a kérdéses közjegyzők mostani hatásköre, és a jelen törvényben megállapitott hatáskör között mutatkozik. Fiuméra nézve azonban külön megállapodás jött létre.[1])

214. §.

A hiteles helyek a gondviselésök alatt levő okiratokról hiteles kiadmányt jövőben is adhatnak, azonban ujabb hiteles okiratok kiállitására és őrizetére többé fel nem jogositvák.

Ott, hol közjegyző nincs, a közjegyző teendőinek teljesitésére nézve a jelen törvény 25. §-a alkalmazandó.

E szakasz két fontos intézkedést foglal magában, az egyik:

1. azon inkább történeti jelentőségü intézkedés, mely a II. András király óta, tehát hat évszázadon keresztül sikerrel fennállott egyik ősi intézményünket, a hiteles helyek intézményét eltörli.

Majdnem két évszázadon keresztül lézengett hazánkban a közjegyzői intézmény csak nehány kevés közjegyző által képviselve — és nem emelkedhetett szilárd életképességre; — ez, illetőleg azon körülmény, hogy multunk törvényhozása még azon időben sem gondoskodott a közjegyzői intézménynyel, midőn az az egész nyugaton, sőt a közel szomszédban már átalános virágzásnak örvendett, és igy annak hazánkban ismét kivesznie kellett — mindez kétségkivül legnagyobb részt az akkori viszonyoknak teljesen megfelelő nevezett ősi intézményünknek, vagy is annak tulajdonitandó, hogy a

---

[1]) Lásd központi bizottmány jelentését 2. lap.

közjegyzői intézmény üdvössége és szüksége a mellett nem is éreztethetett.

Itt most a revanche! és pedig a könnyü revanche, mert a hiteles helyek intézménye szemben a felszabadúlt birtok, a kifejlődött kereskedelem, ipar és jogforgalom, szóval a gőz- és villany korszakának követelményeivel — létjogosultságát már rég elvesztette!

Azért tehát minden zokogás nélkül vehetünk tőle búcsut!

Hogy a hiteles helyek a gondviselésök alatt lévő okiratokról hiteles kiadványokat kivételképen még is ezentul is adhassanak — ezen intézkedést csak czélszerüségi okok parancsolhatták; — nem képzelhetünk legalább magunknak egyszerübb expedienst, mely az ezentul különben is csak a legritkább esetekben szükséges kiadványozást lehetővé tenné!

2. Czélszerü a 214. §. második bekezdésének intézkedése is, mely szerint a közjegyzői teendők teljesitésére ott, hol közjegyző nincs, a 25. §. szabálya alkalmazandó.

E szerint tehát a kérdéses helyeken a közjegyzői teendőket a járásbiró végzi, de ezen helyettesités

a) csak is oly járásbirósági **székhelyre** szoritkozhatik, melyre közjegyző kirendelve nincsen, mert hisz minden más helyen a közjegyző szolgálata ép oly könnyen vehető igénybe, mint a járásbiróé;

b) a járásbiró működése még azon kérdéses székhelyeken is csak subsidiarius, úgy mint a járásbiró helyettesitése átalában véve csak kisegitő; — vagy is az ott is csak a halasztást nem szenvedő esetekre szoritkozik, a mint ezt a 25. §., mely a 214. §. esetében is alkalmazandó — világosan kimondja.

A 214. §. e második bekezdése a képviselőházban vétetett fel; — de mit keres ez a 214. §-ban ennek első bekezdése: mint egészen heterogen intézkedés után? Sőt mit keres az átalában az átmeneti intézkedések közt, midőn állandó vagy is e törvény érvényének egész jövőjére kiható jelentősége van, és igy a törvénybe inkább mindjárt a 25. §. után lett volna felveendő?

215. §.

Jelen törvény 1875. évi május 1-jén lép életbe, s végrehajtásával az igazságügyminister bizatik meg.

E szakaszon ugyan nincs mit magyarázni, — lehetetlen azonban még is ennél kissé nem időzni, mert ez a közjegyzőségi törvény története utolsó stadiumának mintegy kis tükrét képezi!

A kormányjavaslat t. i. a törvény életbeléptetésének határnapjául 1873. november hó 1-ét tüzte ki, az azon évben beállott párt- és kormányválság és egyéb calamitások (lásd 40. l.) azonban lehetetlenné tevén a törvényjavaslat korábbi tárgyalását, ez a jogügyi bizottmánynál csak 1874. január közepe táján indult meg. A jogügyi bizottság tehát ujabbi határnapul 1874. november 1-ét tüzte ki — de a tárgyalások a képviselőházban több, a törvényhozási munkálkodás alaposságára nem igen előnyös világot vető félbenszakitások miatt csak 1874. május 11-én vagy is oly későn fejeztettek be, hogy az életbeléptetési határidőt a házban történt felszólalás folytán 1875. január 1-ére kellett elhalasztani! Most következett a 7.-§-on tett azon hires felsőházi módositás (lásd 49. l.), mely a törvényjavaslat tárgyalását minden képzelhető egyéb siker nélkül 4 hónapra visszavetvén, a törvény életbeléptetésének elhalasztását 1875. május hó 1-ére szükségessé tette!

FÜGGELÉK.

I. RÉSZ.

közjegyzőségi törvényre vonatkozó igazságügyministeri rendeletek, és a bélyeg- s illetéktörvény kivonata.

I. RENDELET.

a kir. közjegyzők számának és székhelyeinek megállapitása tárgyában.

Az 1874. XXXV. t. cz. 211. és 212. §§-ban nyert felhatalmazás apján a kir. közjegyzők számának és székhelyeinek megállapitása tár-yában a következőket rendelem:

1) Közjegyzői állomások a jelen rendelettel közzétett kimutatásban egállapitott számmal és székhelyeken rendszeresittetnek.

2) A birói megbizások az id. t. czikk 124—131. §§. és azon ala-íló, f. évi december 17-én 4163. eln. sz. a. kiadott rendeletem [1]) értelmé-n azon közjegyzőnek adandók, a kinek székhelyéhez van az illető járás-rósági terület, a jelen rendelettel közzétett kimutatásban utasitva.

3) Oly járásbirósági területen, a melyen a jelen rendelettel köz-tett kimutatás szerint közjegyzői állomás van rendszeresitve, de ez állo-ás be nem töltetik, közjegyzői teendők ellátása iránt az id. t. cz. 214. §. ásodik bekezdése, illetőleg a 25. §. intézkedik.

Kelt Budapesten, 1874. decz. 17.

Dr. Pauler Tivadar, s. k.

Sor-szám	A székhely megnevezése	Létszám	Terület
	Abrudbányai tvszék		
1	Abrudbánya	1	A törvényszék területe
	Alsó-kubini tvszék		
2	Alsókubin	1	A törvényszék területe
	Aradi törvényszék		
3	Arad	2	Az aradi járásbiróság területe
4	Pécska	1	A pécskai járásbiróság területe
5	Világos	1	A világosi és radnai jbságok ter.

[1]) Lásd a II. körrendeletet.

Sor-szám	A székhely megnevezése	Létszám	Terület
	Aranyos-maróthi tvszék		
6	Aranyosmaróth	1	Az aranyos-maróthi és verebélyi járásbiróság területe
7	Léva	1	A lévai járásbiróság területe
	Bajai törvényszék		
8	Baja	1	A bajai járásbiróság területe.
9	Almás	1	Az almási járásbiróság területe
	Balassa-gyarmati tvszék		
10	Balassa-gyarmat	2	A b.-gyarmati, szécsényi és sziráki járásbiróság területe
11	Losoncz	1	A losonczi és füleki jbiróság ter.
	Belényesi tvszék		
12	Belényes	1	A törvényszék területe
	Beregszászi tvszék		
13	Beregszász	1	A beregszászi és kászonyi járásbiróság területe
14	Munkács	1	A munkácsi, illosvai és a.-vereczkei járásbiróság területe
	Beszterczei tvszék		
15	Beszterczе	1	A törvényszék területe
	Beszterczebányai tvszék		
16	Beszterczebánya	2	A beszterczebányai és zólyomi járásbiróság területe
17	Breznóbánya	1	A breznóbányai járásbiróság terül.
	Békés-gyulai törvényszék		
18	Békésgyula	1	A békésgyulai, békési és szeghalmi járásbiróság területe
19	Csaba	1	A csabai járásbiróság területe
20	Szarvas	1	A szarvasi és orosházi járásbiróság területe
	Borosjenői törvényszék		
21	Borosjenő	1	A törvényszék területe
	Brassói törvényszék		
22	Brassó	2	A törvényszék területe
	Budapesten létező e. f. tvszékek		
23	Budapest		
	a) Budán	2	A budai törvényszék területe
	b) Pest-belvárosban	2	A pesti törvényszék területe
	c) Pest-lipótvárosban	3	„ „ „
	d) Pest-terézvárosban	3	„ „ „

Sor-szám	A székhely megnevezése	Létszám	Terület
	e) Pest-józsefvárosban	1	A pesti törvényszék területe
	f) Pest-ferenczvárosban	1	" " "
	Csáktornyai törvényszék		
24	Csáktornya	1	A törvényszék területe
	Csikszeredai törvényszék		
25	Csikszereda	1	A törvényszék területe
	Debreczeni törvényszék		
26	Debreczen	2	A debreczeni, szoboszlói és derecskei járásbiróság területe
27	Székelyhid	1	A székelyhidi járásbiróság területe
	Deézsi törvényszék		
28	Deézs	1	A törvényszék területe
	Dévai törvényszék		
29	Déva	1	A törvényszék területe
	Egri törvényszék		
30	Eger	2	A törvényszék területe
	Eperjesi törvényszék		
31	Eperjes	1	Az eperjesi, giralti és sirokai járásbiróság területe
32	Bártfa	1	A bártfai, svidniki és kis-szebeni járásbiróság területe
	Esztergomi törvényszék		
33	Esztergom	1	A törvényszék területe
	Fogarasi törvényszék		
34	Fogaras	1	A törvényszék területe
	A gyergyó-szent-miklósi tvszék		
35	Gyergyó-szent-miklós	1	A törvényszék területe
	Gyöngyösi törvényszék		
36	Gyöngyös	1	A törvényszék területe
	Győri törvényszék		
37	Győr	2	A törvényszék területe
	Gyulafehérvári törvényszék		
38	Gyulafehérvár	1	A gyulafehérvári járásbiróság ter.
39	Szászváros	1	A szászvárosi és algyógyi járásbiróság területe
	Hajduböszörményi tvszék		
40	Hajduböszörmény	1	A törvényszék területe
	Hátszegi törvényszék		
41	Hátszeg	1	A törvényszék területe

Sor-szám	A székhely megnevezése	Létszám	Terület
	Hódmezővásárhelyi tvszék		
42	Hódmezővásárhely	1	A hódmezővásárhelyi járásbiróság területe
43	Szentes	1	A szentesi járásbiróság területe
	Homonnai törvényszék		
44	Homonna	1	A törvényszék területe
	Huszti törvényszék		
45	Huszt	1	A törvényszék területe
	Ipolysági törvényszék		
46	Ipolyság	1	A törvényszék területe
	Jászberényi törvényszék		
47	Jászberény	1	A törvényszék területe
	Kalocsai törvényszék		
48	Kalocsa	1	A kalocsai járásbiróság területe
49	Kis-Kőrös	1	A kiskőrösi és dunavecsei járásbiróság területe
	Kaposvári törvényszék		
50	Kaposvár	1	A kaposvári, igali és tabi járásbiróság területe
51	Marczali	1	A marczali, lengyeltóti és csurgói járásbiróság területe
52	Szigetvár	1	A szigetvári és nagy-atádi járásbiróság területe
	Karczagi törvényszék		
53	Karczag	1	A karczagi és kisujszállási járásbiróság területe
54	Püspökladány	1	A püspök-ladányi jbiróság területe
	Kassai törvényszék		
55	Kassa	2	A kassai és zsadányi járásbiróság területe
56	Szántó	1	A szántói és szikszói jbiróság ter.
	Kecskeméti törvényszék		
57	Kecskemét	2	A kecskeméti és kun-szent-miklósi járásbiróság területe
58	Czegléd	1	A czeglédi járásbiróság területe
59	Félegyháza	1	A félegyházi járásbiróság területe
60	Nagykőrös	1	A nagykőrösi járásbiróság területe
	Kézdivásárhelyi törvényszék		
61	Kézdivásárhely	1	A törvényszék területe

	'zékhely megnevezése	[illegible]	Terület
	'svári törvényszék		
		2	A kolozsvári, kolosi és mocsi járásbiróság területe
	'd	1	A bánffi-hunyadi jbiróság területe
	törvényszék		
		1	A komáromi és perbetei járásbiróróság területe
		1	A tatai és nagy-igmándi járásbiróság területe
	Körösbányai törvényszék		
66	Körösbánya	1	A törvényszék területe
	Liptó-szt.-miklósi tvszék		
67	Liptó-szent-miklós	1	A törvényszék területe
	Lőcsei törvényszék		
68	Lőcse	1	A lőcsei és szepes-váraljai járásbiróság területe
69	Késmárk	1	A késmárki, szepes-szombati és lublói járásbiróság területe
70	Göllniczbánya	1	A göllniczbányai és iglói járásbiróság területe
	Lugosi törvényszék		
71	Lugos	1	A törvényszék területe
	Magyaróvári törvényszék		
72	Magyaróvár	1	A magyaróvári jbiróság területe
73	Nezsider	1	A nezsideri járásbiróság területe
	Makói törvényszék		
74	Makó	1	A törvényszék területe
	Marosvásárhelyi törvényszék		
75	Marosvásárhely	1	A m.-vásárhelyi, d.-szt.-mártoni, m.-bándi és ny.-szeredai jbiróság ter.
76	Szászrégen	1	A szászrégeni jbiróság területe
	Marmarosszigeti törvényszék		
77	Marmarossziget	1	A törvényszék területe
	Medgyesi törvényszék		
78	Medgyes	1	A törvényszék területe
	Miskolczi törvényszék		
79	Miskolcz	1	A miskolczi, szt.-péteri és edelényi járásbiróság területe
80	Mezőkövesd	1	A m.-kövesdi és csáthi jbság ter.

Sor-szám	A székhely megnevezése	Lószám	Terület
	Nagybányai törvényszék		
81	Nagybánya	1	A törvényszéke terülte
	Nagy-becskereki törvényszék		
82	Nagybecskerek	1	A nagy-becskereki jbiróság ter.
83	Módos	1	A módosi jbiróság területe
84	Törökbecse	1	A törökbecsei jbiróság területe
	Nagy-enyedi törvényszék		
85	Nagyenyed	1	A törvényszék területe
	Nagykanizsai törvényszék		
86	Nagykanizsa	1	A nagy-kanizsai és letenyei járásbiróság területe
87	Keszthely	1	A keszthelyi járásbiróság területe
	Nagykárolyi törvényszék		
88	Nagy-Károly	2	A törvényszék területe
	Nagy-kikindai törvényszék		
89	Nagy-kikinda	1	A nagy-kikindai jbiróság területe
90	Billet	1	A billeti járásbiróság területe
91	Nagy-szt.-miklós	1	A n.-szt. miklósi és t.-kanizsai járásbiróság területe
92	Zsombolya	1	A zsombolyai járásbiróság területe
	Nagy-szebeni törvényszék		
93	Nagy-Szeben	2	A n.-szebeni, szelistyei és uj-egyházi járásbiróság területe
94	Szászsebes	1	A szászsebesi és szerdahelyi járásbiróság területe
	Nagy-szombati törvényszék		
95	Nagy-Szombat	1	A nagy-szombati jbiróság területe
96	Galantha	1	A galanthai járásbiróság területe
	Nagyszőllősi törvényszék		
97	Nagyszőllős	1	A törvényszék területe
	Nagyváradi törvényszék		
98	Nagyvárad	2	A nagy-váradi, b.-ujfalui, élesdi és margittai járásbiróság területe
99	Nagyszalonta	1	A n.-szalontai és tenkei járásbiróság területe
	Naszódi törvényszék		
100	Naszód	1	A törvényszék területe
	Nyiregyházi törvényszék		
101	Nyiregyháza	1	A nyiregyházi, nagy-kállói és nyirbátori járásbiróság területe

Sor-szám	A székhely megnevezése	Létszám	Terület
102	Kisvárda	1	A kisvárdai járásbiróság területe
	Nyitrai törvényszék		
103	Nyitra	1	A nyitrai járásbiróság területe
104	Érsekujvár	1	Az érsekujvári és sellyei járásbiróság területe
105	Vágujhely	1	A vágujhelyi, galgóczi, zsámbokréti, privigyei és n.-tapolcsányi járásbiróság területe
	Oraviczabányai törvényszék		
106	Oraviczabánya	1	A törvényszék területe
	Pápai törvényszék		
107	Pápa	1	A törvényszék területe
	Pestvidéki törvényszék		
108	Gödöllő	1	A gödöllői járásbiróság területe
109	Vácz	1	A váczi járásbiróság területe
110	Monor	1	A monori, n.-kátai, ócsai és ráczkevei járásbiróság területe
	Pécsi törvényszék		
111	Pécs	2	A pécsi, pécsváradi, sásdi és szentlőrinczi járásbiróság területe
112	Mohács	1	A mohácsi és siklósi jbiróság ter.
113	Dárda	1	A dárdai járásbiróság területe
	Pozsonyi törvényszék		
114	Pozsony	2	A pozsonyi járásbiróság területe
115	Bazin	1	A bazini járásbiróság területe
116	Malaczka	1	A malaczkai járásbiróság területe
117	Somorja	1	A somorjai és szerdahelyi járásbiróság területe
	Rimaszombati törvényszék		
118	Rimaszombat	1	A r.-szombati és r.-szécsi járásbiróság területe
119	Rozsnyó	1	A rozsnyói és tornaaljai járásbiróság területe
120	Nagyrőcze	1	A nagy rőczei járásbiróság ter.
	Sátoraljaujhelyi törvényszék		
121	Sátoraljaujhely	1	A s.-a.-ujhelyi, gálszécsi és k.-helmeczi járásbiróság területe
122	Tokaj	1	A tokaji és szerencsi járásbiróság területe

Sor-szám	A székhely megnevezése	Létszám	Terület
	Segesvári törvényszék		
123	Segesvár	1	A segesvári járásbiróság területe
124	Kőhalom	1	A kőhalmi és n.-sinki járásbiróság területe
	Selmeczbányai törvényszék		
125	Selmeczbánya	1	A selmeczbányai és korponai járásbiróság területe
126	Körmöczbánya	1	A körmöczbányai járásbiróság területe
	Sepsi-szent-györgyi törvényszék		
127	Sepsi-Szent-György	1	A törvényszék területe
	Soproni törvényszék		
128	Sopron	2	A soproni és n.-martoni járásbiróság területe
129	Kismarton	1	A kismartoni járásbiróság területe
130	Ság	1	A sági és felső-pulyai járásbirósag területe
131	Csorna	1	A csornai és kapuvári járásbiróság területe
	Szabadkai törvényszék		
132	Szabadka	2	A szabadkai és k.-halasi járásbiróság területe
133	Zenta	1	A zentai és topolyai járásbiróság területe
	Szamosujvári törvényszék		
134	Szamosujvár	1	A törvényszék területe
	Szatmárnémeti törvényszék		
135	Szatmárnémeti	1	A törvényszék területe
	Szegedi törvényszék		
136	Szeged	2	A szegedi járásbiróság területe
137	Csongrád	1	A csongrádi járásbiróság területe
	Szegszárdi törvényszék		
138	Szegszárd	1	A szegszárdi járásbiróság területe
139	Bonyhád	1	A bonyhádi járásbiróság területe
140	Tamási	1	A tamási és gyönki jbiróság ter.
141	Paks	1	A paksi és dunaföldvári jbiróság területe
	Szeniczi törvényszék		
142	Szenicz	1	A szeniczi és miavai járásbiróság területe

Sor-szám	A székhely megnevezése	Lószám	Terület
143	Szakolcza	1	A szakolczai járásbiróság területe
	Szentgotthárdi törvényszék		
144	Szentgotthárd	1	A szentgotthárdi és n.-ujvári járásbiróság területe
145	Muraszombat	1	A muraszombati jbiróság területe
	Székelyudvarhelyi törvényszék		
146	Székelyudvarhely	1	A törvényszék területe
	Székesfehérvári törvényszék		
147	Székesfehérvár	1	A székesfehérvári jbiróság területe
148	Adony	1	Az adonyi és sárbogárdi járásbiróság területe
149	Moór	1	A moóri és vaáli járásbiróság ter.
	Szilágysomlyói törvényszék		
150	Szilágysomlyó	1	A törvényszék területe
	Szolnoki törvényszék		
151	Szolnok	1	A szolnoki és abádszaloki járásbiróság területe
152	Mezőtur	1	A mezőturi és k.-sz.-mártoni járásbiróság területe
	Szombathelyi törvényszék		
153	Szombathely	1	A szombathelyi járásbiróság ter.
154	Felsőeőr	1	A felső-eőri járásbiróság területe
155	Kőszeg	1	A kőszegi járásbiróság területe
156	Sárvár	1	A sárvári és k.-czelli jbiróság ter.
157	Körmend	1	A körmendi és vasvári járásbiróság területe
	Temesvári törvényszék		
158	Temesvár	2	A temesvári, buziási és rékasi járásbiróság területe
159	Vinga	1	A vingai és uj-aradi jbiróság ter.
160	Lippa	1	A lippai járásbiróság területe
	Tordai törvényszék		
161	Torda	1	A törvényszék területe
	Tornai törvényszék		
162	Torna	1	A törvényszék területe
	Trencséni törvényszék		
163	Trencsén	1	A törvényszék területe
	Turócz-szt.-mártoni tvszék		
164	Turócz-Szt.-Márton	1	A törvényszék területe

Sor-szám	A székhely megnevezése	Létszám	Terület
	Ujvidéki törvényszék		
165	Ujvidék	1	Az ujvidéki járásbiróság területe
166	Ó-Becse	1	Az ó-becsei járásbiróság területe
167	Palánka	1	A palánkai járásbiróság területe
	Ungvári törvényszék		
168	Ungvár	1	A törvényszék területe
	Verseczi törvényszék		
169	Versecz	1	A törvényszék területe
	Veszprémi törvényszék		
170	Veszprém	2	A törvényszék területe
	Zalaegerszegi törvényszék		
171	Zalaegerszeg	1	A zalaegerszegi jbiróság területe
172	Sümeg	1	A sümegi és tapolczai jbiróság ter.
	Zilahi törvényszék		
173	Zilah	1	A törvényszék területe
	Zombori törvényszék		
174	Zombor	1	A zombori járásbiróság területe
175	Apatin	1	Az apitini járásbiróság területe
176	Hódság	1	A hódsági járásbiróság területe
177	Kula	1	A kulai járásbiróság területe
	Zsolnai törvényszék		
178	Zsolna	1	A törvényszék területe
	Fehértemplomi törvényszék		
179	Fehértemplom	1	A törvényszék területe
	Karansebesi törvényszék		
180	Karansebes	1	A törvényszék területe
	Pancsovai törvényszék		
181	Pancsova	1	A pancsovai, ujfalui, alibunári és antalfalvi járásbiróság területe
182	Titel	1	A titeli, perlaszi és zsablyai járásbiróság területe

II. KÖRRENDELET

az összes e. f. királyi törvényszékekhez és járásbiróságokhoz.

4163
I. M. E.

Az 1874. XXXV. t. cz. 124., 130. és 131. §§-ban emlitett ügyekben a kir. közjegyzőknek, mint birósági megbizottaknak a biróságok adnak megbizást.

Tekintve, hogy a birói elintézést vagy intézkedést igénylő ügyek átalában hátralékban vannak, a közjegyzők megbizatása pedig a birói teendők számát kevesbitené, utasitom az e. f. kir. biróságokat, hogy a mennyiben a hozzájok tartozó ügyek bármely ágában hátralék létezik: az elől érintett ügyek ellátását, — és pedig mind a hátralékban levőkre, mind az ujonnan érkezendőkre nézve, közjegyzőkre bizzák. Minthogy továbbá a megbizások gyors elintézése az egyenlő munkafelosztás mellett inkább várható: oly székhelyeken, hol több közjegyző működik, a birói megbizások kiosztásánál a közjegyzők közt sorrendet tartsanak a biróságok akképen, hogy az egy heti időtartam alatt érkezett teendőket a kinevezés sorrendje szerint első közjegyzőnek, — a következő héten érkezetteket a másodiknak, és igy tovább osszák ki.

Utasitom végre az e. f. kir. biróságokat, hogy az egyes közjegyzőknek adott megbizásokról külön jegyzéket vezessenek, a következő rovatok szerint: *a*) első rovatba jő a sorszám; *b*) másodikba a birói megbizás iktatói száma és kelte; *c*) harmadikba a megbizás neme és az ügy czíme; *d*) negyedikbe a jelentés beérkeztének ideje, illetőleg megjegyzése annak, hogy az ügy a közjegyzőnél még folyamatban van. E kimutatás évnegyedenként hozzám felterjesztendő.

Budapest, 1874. évi deczember hó 17-én.

Dr. Pauler Tivadar s. k.

III. KÖZJEGYZŐI DIJSZABÁLYZAT

az 1874. XXXV. t. cz. 210. §-ában nyert felhatalmazás alapján a közjegyzők dijai a törvényhozás végleges intézkedéseig következőleg szabályoztatnak.

I. Közjegyzői illetmények átalában.

1. §.

A közjegyző illetményeit képezik az 1874-ik évi XXXV. t. cz. 198. §-a értelmében

a munkadij,

az irási dij,
a távozási dij és utiköltség,
végre azon dijak és költségek, melyek a közjegyzőnek mint birósági megbizottnak járnak.

II. Munkadij.

2. §.

A közjegyző munkadija vagy a tárgy értékéhez mért fokozatok szerint, vagy a tárgy minőségéhez szabott összegben, vagy a munkára forditott idő szerint határoztatik meg.

1) Fokozatos munkadij.

3. §.

A munkadij vagyon-átruházás, osztály, munkabéri-, bérlet- vagy haszonbéri, életjáradéki, társasági vagy ajándékozási szerződés, valamint átalában kétoldalu szerződések és halál esetére szóló rendelkezések felvételeért, — a mennyiben a tárgy értéke szám szerint kitétetett, vagy a meglévő adatokból meghatározható, — a következő fokozat szerint állapittatik meg:

	200 frtig terjedő értéknél	....	1 frt
200 fton felül	500 „ „ „	....	2 „
500 „ „	1000 „ „ „	....	3 „
1000 „ „	2000 „ „ „	....	4 „
2000 „ „	5000 „ „ „	....	5 „

5000 frtot meghaladó értéknél az 5 frtnyi dijon felül minden további megkezdett 1000 frtnyi érték után 50 krnyi dij-pótlek jár; a dij összege azonban 500 frtnál magasabb nem lehet.

Mennyiben van ezen fokozatszerü számitástól eltérésnek helye, a következő §§. határozzák meg.

4. §.

Adóslevelekért és egyéb adóssági nyilatkozatokért, habár bekeblezési engedélylyel vannak ellátva, engedményekért, habár ezek egyszersmind az adós részéről a tartozás elismerését, továbbá elsőbbségi engedélyt, vagy az elsőbbségről való lemondást tartalmaznak; pénzösszegről szóló egyezségekért, zálogadást, kezességi és biztositéki kötelezettséget tartalmazó nyilatkozatokért, alapitó okiratokért, utalványozási nyilatkozatokért, és minden egyoldalu akaratnyilatkozat felvételeért, mely a jelen dijszabás más tétele alá nem soroztatik,

300 frtig terjedő értéknél . . . . 1 frt

300 fton felül 800	„	„	„	....	2 „
800 „ „ 2000	„	„	„	....	3 „
2000 „ „ 5000	„	„	„	....	4 „

5000 frtot meghaladó értéknél a 4 frtnyi dijon felül minden további megkezdett 1000 frtnyi érték után 25 krajczárnyi dij-pótlék jár; a dij összege azonban 50 forintnál magasabb nem lehet.

5. §.

Egyszerü vagy telekkönyvi törlési engedélyt tartalmazó nyugtákért a 4. §-ban megállapitott fokozat szerinti dijnak csak fele jár, mely azonban sem egy forintnál kevesebbet, sem 20 frtnál többet nem tehet.

6. §.

Midőn az 1874. XXXV. t. cz. 81. §. értelmében kész magánokirat ruháztatik fel közjegyzői okirat minőségével, azért a 3., 4. és 5. §§-okban megállapitott fokozatok szerinti dijnak csak fele jár, a dij azonban egy frtnál kevesebb nem lehet.

7. §.

Kereskedelmi papirok ovatolásáért jár:

200 frtig terjedő értéknél	......	1 frt
200 fton felül 1000 „ „ „	....	2 „
1000 „ „ 4000 „ „ „	....	3 „
4000 frtot meghaladó „	....	4 „

8. §.

Készpénz és értékpapirok ideiglenes őrzéseért bezárólag 1000 frtig terjedő értéknél $^1/_4$ % dij számittatik, mely azonban egy frtnál kevesebb nem lehet. Az 1000 frtot tulhaladó értéknél, az ezt tulhaladó összeg után $^1/_{20}$ % dijpótlék jár.

E mellett az átvételnél felvett jegyzőkönyvért, a téritvényért, a letéteményért, a letétemény kiszolgáltatásáért, vagy valamely hatóságnál letételéért a 10. §. q) pontjában foglalt dijak járnak.

9. §.

Vagyon-felosztási szerződéseknél a fokozatos munkadij a felosztandó vagyon összes értéke után, a terhek tekintetbevétele nélkül, csereszerződéseknél pedig a csere tárgyait képező azon érték után számittatik, mely a közjegyzőre nézve előnyösebb.

A bérleti és haszonbéri, valamint az időszakonkint ismétlődő teljesitményeket tárgyazó egyéb szerződéseknél, — ha ezen szerző-

dések egy vagy több személy élte fogytáig, vagy legalább 20 évre avagy határozatlan időre köttettek: a dij alapjául az évi bérnek vagy évi teljesitménynek huszszoros összege veendő.

Más esetben az összes évekre fizetendő bér, illetőleg az összes évekre járó teljesitmény értékének összege veendő alapul.

Ha a jogügylet tárgya ingatlan és annak értéke az okiratban nincs kitéve, a munkadij kiszámitása czéljából az érték az 1868. XXIII. t. czikk 5., 7., 8. és 9. §§. szerint állapitandó meg. [1])

Ingóknál és jogoknál hasonló esetben a felek előadása szolgál alapul; ha ezt a közjegyző el nem fogadja: a munkadij összegének megállapitását saját személyi biróságánál kérheti.

Az arany- és ezüst-pénz, valamint a tőzsdén jegyzett értékpapirok értéke az ügylet felvételét megelőző utolsó napi tőzsdei árfolyam szerint számittatik.

2) Szabott munkadij.

10. §.

Közjegyzői munkadij, az értékre való tekintet nélkül:

a) meghatalmazvány, továbbá oly egyszerü bizonyitványok vagy nyilatkozatok felvételeért, melyek csupán telekkönyvi bekeblezésre vagy törlésre adnak engedélyt, vagy csak elsőbbségi engedélyt vagy az elsőbbségről való lemondást, vagy valamely értékileg meg nem határozott tartozás teljesitésének elismerését tartalmazzák . . . . 1 frt — kr.

b) okiratok másolatainak hitelesitéseért, ha a másolat legfeljebb két lapot s egy lap legfeljebb 25 sort tartalmaz . . . . — frt 30 „

minden következő lapért . . . . — „ 10 „

ha a másolat laponkint 25 sornál többet vagy számkimutatást tartalmaz, az első két lapért . . . . — „ 50 „

minden következő lapért . . . . — „ 15 „

a megkezdett lap, melyen az okirat végződik, teljesnek vétetik;

c) kereskedelmi s üzleti könyvek kivonatainak hitelesitéseért, ha a kivonat legfelebb két lapot tesz . . — „ 50 „

minden következő lapért . . . . — „ 15 „

d) forditásokért, ha a forditás legfelebb két lapot tesz 2 frt — kr.

ezen felül minden lapért . . . . 1 „ — „

---

[1]) E §§-okat a bélyeg- és illetéktörvény kivonatában közöljük III. 6. és 9. a) b) c) pontok alatt.

e) forditások hitelesitéseért, ha a forditás legfelebb két lapot tesz . . . . 1 frt — kr.

ezenfelül minden lapért . . . . — „ 50 „

f) névaláirás hitelesitéseért . . . . — „ 50 „

ha ugyanazon okiraton több aláirás hitelesittetik, az elsőért járó dijon felül minden további aláirás után — „ 25 „

jegyzőkönyv felvételeért külön . . . . — „ 25 „

cselédek vagy napszámosok e dij felét fizetik;

g) okirat előmutatása időpontjának bizonyitása 1 „ — „

h) életbenlét bizonyitása . . . . 1 „ — „

i) részvénytársulatok és más egyletek közgyülési vagy választmányi (igazgató-tanácsi) határozatainak, valamint a kisorsolásoknak tanusitásáért, az időszerinti munkadijon és irásdijon felül . . . . 5 „ — „

k) egyéb tényeknek, jelesül árverési, árlejtési és ajánlati tárgyalásoknak tanusitásáért az időszerinti munkadijon és irásdijon felül . . . . 1 „ — „

l) értesitvények felvételeért, közléseért és tanusitásáért . . . . 3 „ — „

az ellenfélnek adott és minden ismételt tanusitásért 1 „ — „

m) közlemények tartalmának és elküldésének bizonyitásáért az irásdijon felül . . . . 1 „ — „

n) váltó-óvás felvételeért . . . . 2 „ 10 „

postán eszközölt minden óvás közléseért . . . — „ 50 „

o) okiratok hivatalos őrizet alá vételeért, ide értve a jegyzőkönyv felvételét, téritvény kiállitását s az őrzést 1 „ 50 „

ha az okirat 20 ivnél terjedelmesebb . . . . 2 „ 50 „

ha több okirat együttesen adatik őrizet alá, a fennebbi dijon felül minden további darabért . . . . . — „ 25 „

p) okiratok visszaadásáért jegyzőkönyv felvétele mellett . . . . 1 „ — „

e nélkül . . . . — „ 50 „

q) készpénz vagy értékpapirok ideiglenes őrizet alá vételénél felvett jegyzőkönyvért s téritvényért . . 1 „ — „

az őrizet alá vett készpénz vagy értékpapirok kiszolgáltatásáért . . . . 1 „ — „

hatóságnál letételért . . . . 1 „ — „

ha azonban a letett összeg 1000 frtot tulhalad, a hatóságnál letételért az időszerinti munkadij számitható;

r) a feleknek valamely közjegyzői cselekményről adott értesitésért, ha ez az okirat előmutatása által történik	—	frt 50	kr.
ha pedig az okirat a fél kivánatára fel is olvastatik, ezenfelül ivenkint	—	„ 25	„
s) valamely közjegyzői okiratnak, különösen végrendeletnek biróságnál leendő személyes átadásáért . .	1	„ 50	„
t) valamely közjegyzői okiratnak a félhez vagy hatósághoz leendő küldéséért	—	„ 50	„
u) illetékszabás végetti bejelentésért	—	„ 50	„
x) a feleknek valamely hivatalos cselekményről egyszerü értesitése vagy arra való meghivásáért . . .	—	„ 20	„
y) kész végrendelet hitelesitéséért	4	„ —	„

3) Időszerinti munkadij.

11. §.

A közjegyző, a jelen dijszabályzatban meghatározott eseteken felül (10. §. *i*) *k*) és *q*) alatti tételek) azon okiratok felvételeért, melyekben sem az ügylet értéke meghatározva nincsen, sem az érték meghatározására szolgáló adatok nem foglaltatnak és a melyek a jelen dijszabás más tétele alá nem sorolhatók, a munkadijat a hivatalos cselekményre forditott idő szerint számithatja fel.

Az időszerinti munkadij az első megkezdett óráért 2 frt — kr.
minden további megkezdett félóráért . . . . 1 „ — „
tesz.

12. §.

Ha valamely közjegyzői hivatalos cselekményben egy másik közjegyző vesz részt, ennek mindig csak az időszerinti munkadij jár, mely azonban az első közjegyző munkadijánál magasabb nem lehet.

13. §.

Végrendelet készitéseért, ajándékozási, örökségi és házassági szerződés felvételeért, ha az érték az okiratban kitéve nincsen, vagy meg nem határozható, az időszerinti munkadij kétszeres összege számitható.

14. §.

A hivatalos cselekményre forditott idő alatt nemcsak azon idő értendő, mely az okirat leirására szükséges volt, hanem ehhez számitandó az okirat felvételének előkészitésére szükséges idő is.

III. Irási dij.

15. §.

Az irási dij, mely a következő 16. §. esetei kivételével a közjegyzői eredeti irományok, ezek kiadványai és másolatai tisztázásáért a munkadijon felül számitható: minden lapért, mely 25 sorig terjed . . . — frt 10 kr.
ha pedig a sorok száma a 25-öt tulhaladja, valamint számadásoknál és rovatos vagy tulnyomólag számokból álló kimutatásoknál minden lapért . . . . — „ 20 „
tesz.

A megkezdett lap, melyen az okirat végződik, teljesnek vétetik.

16. §.

Váltó-óvásokért, kereskedelmi papirok ovatolásáért, hitelesitésekért, tanusitványi záradékok és a tanusitványokról felvett jegyzőkönyvekért, végre a közjegyző bármily fogalmazványáért irási dij nem jár.

17. §.

Jegyzői kiadványokért a hitelesitési dijon felül (10. §. *b*) az irásdij is számittatik.

IV. Távozási dij, vitelbér és utazási költség.

18. §.

1. Távozási dij és vitelbér.

A közjegyzőnek azon ügyletekért, melyeket természetüknél fogva irodai helyiségében is teljesithetne, de melyeket a fél kivánatára irodai helyiségén kivül teljesit, a szabályszerü egyéb dijakon felül 1 frt távozási dij is jár.

Ha pedig ezen ügyletek a közjegyző székhelyén kivül teljesittetnek: a közjegyző távozási dijképen az oda- és visszautazásra szükségelt idő után a 11. §. utolsó bekezdésében meghatározott dijat számithatja fel.

Ugyanezen dijat számithatja fel a közjegyző távozási dijképen a váltók és kereskedelmi papirok ovatolásáért is, ha ezen ügyletek a közjegyző székhelyén kivül teljesittetnek.

19. §.

A távozási dijon felül vitelbért is számithat fel a közjegyző, a mennyiben a szállitás nem a fél alkalmatosságán vagy költségén eszközöltetik, ha a közjegyzői ügylet a közjegyző iroda-helyiségétől legalább egy nyolczad mértföldnyi távolságban teljesittetik.

Vitelbér fejében a közjegyző kétlovas kocsi bérét számithatja fel.

20. §.

2. Utazási költség.

Ha a közjegyzői ügylet a közjegyző székhelyén kivül teljesittetik, a közjegyző uti költség fejében:

a) a mennyiben a szállitás nem a fél alkalmatosságán vagy költségén eszközöltetik, kétlovas kocsi bérét, s a hol vasutat vagy gőzhajót használhat, vasuton a második osztály, gőzhajón pedig az első hely árát számithatja fel;

b) ha pedig az ügylet teljesitésére s az oda- és visszautazásra egy fél napnál hosszabb idő szükségeltetik, a mennyiben a közjegyző lakással és élelemmel nem a fél által vagy költségén láttatik el, ezen szükségletek fedezésére naponkint 5 frtnyi összeget számithat fel.

V. A közjegyzőnek mint birói megbizottnak illetménye.

21. §.

A közjegyzőnek mint birói megbizottnak hagyatéki, csőd- és hitbizományi tömegek leltározásáért, valamint árverésekért félnapra 3 forint, egész napra 5 frt napidij jár.

A 20. §. eseteiben az ott megállapitott uti költségeket is igényelheti.

22. §.

Birói megbizotti minőségben teljesitett más hivatalos cselekményekért a közjegyző dijait időre és munkára való tekintettel esetenkint a megbizó biróság állapitja meg.

Budapest, 1874. deczember 17.

Dr. Pauler Tivadar, s. k.

IV. KÖZJEGYZŐI UTASITÁS.

I. Általános szabályok.

1. §.

A közjegyző köteles irodáját az 1874. XXXV. t. cz. 15. §-ban foglalt bejelentés mellett czimtábla kifüggesztése által is megjelölni.

2. §.

A közjegyző bizonyos órákat jelöljön meg, a melyeken irodájában található. Intézkedni kell egyszersmind, hogy holléte, s az irodába visszaérkezése mindig tudva legyen, s hogy a hozzá czimzett iratok és kézbesitvények távollétében is elfogadtathassanak.

3. §.

Minden közjegyző tartozik a székhelyről távozását, és a székhelyre visszaérkezését, — ha a távollét tartama legalább egy napot tesz, — a helybeli járásbirónak rövid uton bejelenteni.

4. §.

A mely székhelyen több közjegyző van alkalmazva, lehetőleg akkép járjanak el, hogy a székhelyen egy közjegyző mindig található legyen.

5. §.

A közjegyző köteles a megbizások teljesitésében a jelentkezés, illetőleg érkezés sorrendjét megtartani, s a megkezdett ügyet befejezni, mielőtt máshoz kezdene.

E szabály alul kivételnek van helye, ha valamely ügylet felvétele veszély nélkül el nem halasztható.

6. §.

A közjegyző az általa felvett vagy kiadott irományokhoz bélyegnagyságu papirt használjon.

7. §.

A közjegyzőnek száraz és olajfestékü pecséttel kell magát ellátni.

8. §.

A közjegyző saját aláirásán kivül nem köteles az irományokat sajátkezüleg irni. Intézkednie kell azonban, hogy minden iromány tiszta, hibátlan és olvasható legyen.

9. §.

Az általános bélyeg- és illetékszabályok a közjegyzőre nézve is kötelezők.

10. §.

A bélyegilleték az általános szabályok szerint a közjegyzőnél őrizendő eredeti okiraton, tanusitványok eseteiben pedig a félnek kiadandó tanusitványon rovatik le. Kiadványok a hivatalos kiadványokról szóló törvényrendeletben meghatározott bélyeggel látandók el.

11. §.

Oly esetben, midőn az illeték hivatalos kiszabás utján, készpénzben rovandó le: tartozik a közjegyző a jogügyletről felvett okirat másolatát a felvétel napjától számitandó 8 nap alatt az illetékkiszabással megbizott hivatalhoz beküldeni.

12. §.

A közjegyző tartozik a bélyeg- és illeték-szabályok pontos megtartására ügyelni oly okiratoknál is, melyek nála az 1874. XXXV. t. czikkben emlitett bármely czélból felmutattatnak vagy letétetnek.

Bélyeg vagy illeték megröviditése esetében a lelet-felvételi kötelezettség a közjegyzőt is terheli.

13. §.

A közjegyző minden, általa kezelt ügyletre nézve a bélyeg- és illeték-szabályok megtartásáért felelős lévén, az emlitett szabályok 255. §-a[1]) szerint tartandó ellenőrzési szemle a közjegyzői irodákra is kiterjed.

II. Okiratok felvétele.

14. §.

Közjegyzői okiratokra az ügyszám felül a bal oldalra irandó, s az ügyszám mellett az évszám is kiteendő.

15. §.

A közjegyzői okirat három részből áll: a bevezetés, maga a jogügylet s a záradék.

16. §.

Az okirat bevezetése a következő rendet követi:

a) Első sorban a közjegyző megnevezése, — „előttem N. N. x . . . . i kir. közjegyző előtt“, és ha a közjegyző, a fél megkeresésére, irodáján kivül vesz fel okiratot: „Én, N. N. x . . . . i kir. közjegyző, — T. T. (a fél az 1874. XXXV. t. cz. 79. §. *b*) pontja szerint megnevezve) megkeresésére.“

b) Erre következnek a megjelenés emlitése, a felek megnevezése s a körülmények szerint az 1874. XXXV. t. cz. 79. §. *b*) és *c*) pontjaiban foglalt adatok.

17. §.

A jogügyleti rész megfelelő czimmel látandó el, mely az id. törv. 62. §. utasitásának megtartása mellett, középre irandó.

---

[1]) E §. szerint a pénzügyminister által kiküldött biztos, a törvényhatóság küldöttével együtt, időről időre szemlét tarthat az illető hivatalokban (közjegyzői irodákban) a végre, hogy a bélyegkötelezettség pontos teljesitését ellenőrizhesse.

18. §.

A záradék tartalmát képezik:

a) az 1874. XXXV. t. cz. 79. §. *d*) és következő pontjaiban említett adatok;

b) a díjjegyzék, tételek szerint felszámítva, az okirat baloldalán.

III. Kiadványok.

19. §.

Hiteles kiadványt, és hitelesitett vagy egyszerü másolatot a közjegyző csak teljesen befejezett ügyletről adhat ki, az 1874. XXXV. t. cz. 137. s következő §§. szabályai szerint.

Az ügyszámra nézve a 14. §. itt is alkalmazandó.

IV. Tanusitványok és jegyzőkönyvek.

20. §.

A tanusitványokról az 1874. XXXV. t. cz. által kijelölt esetekben felveendő jegyzőkönyv az egész eljárás körülményes leirását foglalja magában, a következő rendben:

a) az ügyszám a 14. §. szerint;

b) középen a czim: „jegyzőkönyv“;

c) a jelenlevők megnevezése s az idevonatkozó adatok, a 15. §. utasitásának megfelelő módon;

d) a tárgy és az eljárás;

e) a befejezés, a 18. §-ban foglalt utasitás hasonszerü alkalmazása mellett.

21. §.

A jegyzőkönyvben megemlitendő, hogy annak alapján a tanusitvány kiadatott, és hogy a tanusitvány minő bélyeggel van ellátva.

V. Örökösödési eljárás.

22. §.

Örökösödési ügyek tárgyalása végett a közjegyző az érdekelteket irodájában megjelenésre idéztetheti, vagy a hozzá tartozó terület más községeiben tarthat e czélból tárgyalásokat.

Az idézvény a közjegyző aláirásával és pecsétjével látandó el.

23. §.

Ha az eljárás folyamában egyezség jön létre, ezt a közjegyző, a mennyiben az eljárás vezetésére a biróságtól nyert megbizást: a

tárgyalási jegyzőkönyvbe, ha pedig az örökösök részéről bizatott meg: a közjegyzői okiratba veszi fel.

24. §.

A közjegyző tartozik minden esetben, — akár birói megbizás, akár az érdekeltek megkeresése folytán vezeti a tárgyalást: a hagyatéki kimutatásokat[1]) az e részben fennálló törvényes szabályoknak megfelelőleg, az eljárás befejezésétől — s a mennyiben az osztályos egyezség érvényességéhez gyámhatósági jóváhagyás kivántatik: ennek visszaérkeztétől számitandó nyolcz nap alatt az illeték-kiszabással megbizott hivatalnak beküldeni.

25. §.

Ha a tárgyalás alkalmával az egyezség nem sikerül, a közjegyző az érdekeltek nyilatkozatai szerint a jegyzőkönyvben emlitse meg, hogy az örökösök közül ki vagy kik vannak birtokban. (1868. LIV. t. cz. 587. §.)

26. §.

Ha a hagyatéki tárgyalásra a megidézett örökösök nem mindnyájan jelentek meg: a közjegyző tartozik a meg nem jelentekre vonatkozó kézbesitési vevényeket a jegyzőkönyv mellett az illető biróságnak bemutatni.

VI. Könyvek vezetése.

27. §.

Az 1874. XXXV. t. cz. 151—157. §§-ban előszabott könyveken felül a másolatoknak, kereskedelmi és üzleti könyvek kivonatainak, a forditásoknak hitelesitéséről, valamint a közjegyző által szerkesztett beadványokról is külön könyvek vezetendők, a jelen utasitáshoz csatolt minták szerint.

28. §.

Ugyanazon egy könyv vagy jegyzék több év folyamára kiterjedhet, azon feltétel alatt, hogy az évszám az 1874. XXXV. t. czikk 154. §. értelmében minden évfolyam első és utolsó lapjain külön kitétessék, kivül pedig a könyv vagy jegyzék az évfolyamokat kitüntető jelekkel láttassék el.

Kelt Budapesten, 1875. február 16-án.

Dr. Pauler Tivadar, s. k.
m. kir. igazságügyminister.

---

[1]) A hagyatéki kimutatás alakját lásd bélyeg- és illetéktörvény III. 5. pont 2. jegyzetét 322. lapon.

I. minta a közjegyzői törv. 151. §-hoz.

Ügykönyv.

Ügyszám s a felvétel hónapja és napja	A felek nevei, polgári állása és lakhelye	Az ügylet megnevezése és tárgya	Észrevételek
1. Május 1.			

II. minta a közjegyzői törv. 156. §-hoz.

Betűsoros jegyzék az ügykönyvhöz

A felek nevei	Ügyszámok		

III. minta a közjegyzői törv. 156. §. b.-hez.

Betűsoros jegyzék a végrendelkezőkről

A végrendelkező megnevezése	Ügyszám	Észrevételek

IV. minta a közjegyzői törv. 156. §. d.-hez.

Letétkönyv

Folyó szám s a letétel időpontja	A letevő megnevezése	A letétel tárgya	A letétel kiszolgáltatása	Észrevételek
Mint az I. számu mintában.				

V. minta a közjegyzői törv. 157. §.-ához.

Hagyatéki ügyek

Folyó szám	A megbizó megnevezése s a megbizás időpontja	A megbizás tárgya	A teljesités ideje	Az iratok vagy jelentés beadása avagy okirat kiadása	Jegyzetek

VI. minta a közjegyzői törv. 157. §-ához.

Biról megbizások.

Folyó szám	A megbizó megnevezése s a megbizás időpontja	A megbizás tárgya	A teljesités ideje	Az iratok vagy jelentés beadása avagy az okirat kiadása	Jegyzetek

VII. minta a közjegyzői törv. 157. §-ához.

Betűsoros jegyzék a hagyatéki ügyekről és birói megbizásokról.

A felek nevei	Ügy-számok				
	Hagyatéki ügy	Biról megbizás			

VIII. minta a közjegyzői utasit. 27. §-ához.

Jegyzék a másolatoknak és kereskedelmi s üzleti könyvek kivonatainak hitelesitéséről.

Sorszám s a hitelesités hónapja és napja	A fél megnevezése	A hitelesités tárgya
mint az I. sz. mintában		

IX. minta a közjegyzői utasit. 27. §-hoz.

Jegyzék a forditások hitelesitéséről.

Sorszám s a hitelesités hónapja és napja	A fél megnevezése	Az irat megjelölése
Mint az I. sz. mintában		

X. minta a közjegyzői utasitás 27. §-hoz.

Jegyzék a beadványokról.

Sor-szám	A fél megnevezése	A beadvány tárgya	Azon hatóság, a melyhez a beadvány intéztetik	A kiszolgáltatás időpontja és módja

XI. minta a közjegyzői törv. 166. §-ához.

Közjegyzők névkönyve.

Sorszám	A köz-jegyző meg-nevezése	A székhely megnevezése s a közjegyzői működés megkezdésének napja	A biztositék összege és minősége, s az arra vonatkozó változások	Büntetések s az azokra vonatkozó határozatok	A közjegyzőség megszűntének időpontja	Azon tvszék megnevezése melynél a közjegyző iratai letétettek	Jegyzetek

Jegyzet: Minden közjegyző külön lapot kap.

XII. minta a közjegyzői törv. 167. §-hoz.

Jelöltek névkönyve.

Sorszám	A jelöltek nevei	A bejelentés időpontja	A gyakorlatból kilépés időpontja	Jegyzetek

V. A BÉLYEG- és ILLETÉK-TÖRVÉNYEK

fontosabb és közönségesebb szabályai[1] a mennyiben a közjegyzőnek mint ilyennek, és mint birói biztosnak eljárását és az örökösödési s telekkönyvi eljárást illetik.

I. Átalános szabályok.

1. A bélyeg és jogilleték:

a) állandó összegben bélyegjegyek használata által;

b) értékfokozat (Scala) szerint, és

c) értékszázalék szerint róvatik le; és pedig az utóbbi két esetben vagy bélyegjegyek használata vagy közvetlen befizetés által.

2. Az értékfokozat szerinti illeték bélyegjegyben róvandó le oly esetekben: midőn az illeték 25 frtot meg nem halad, — és a szolgálmány, s viszonszolgálmány megbecsülhető, és pénzértéke kitéve van — de csak oly okiratok, illetőleg jogügyleteknél, melyek ingatlan javak tulajdona — használata — vagy haszonélvezeti szolgalma iránti rendelkezést nem tartalmaznak (1. és 10. §§.)

Ez szabály, — szabadságában áll azonban ezenkivül a félnek az illetéket bélyegjegyben akkor is leróni: ha az illeték 25 frtot meghalad, és a fennti szabály egyéb feltételei megvannak. (14. §.)

3. Az értékszázalék szerinti illeték pedig bélyegjegyekben róvatik le:

a) Ingó javak élők közti ajándékozásánál, ha az illeték 25 o. é. frtot meg nem halad, és ha az átadás nem az ajándékozó halálával következik csak be;

b) dologi jogok telekkönyvi bejegyzésénél, a mennyiben az illeték 5 o. é. frtnál nem több; kivétel alá esnek azonban ingatlan javak tulajdon vagy haszonélvezeti szolgalmát tárgyazó jogügyletek esetei.

c) oly hagyatékoknál, melyek csak ingóságokból állanak és biróilag tárgyaltatnak, ha az illeték 25 o. é. frtot meg nem halad. (12. és 15. §§.)

---

[1]) Lásd e szabályok hivatalos kiadását, (kiadja Ráth Mór 1873), és az 1873. évi IX. törvényczikket.

Minden egyéb esetben azonban közvetlen befizetés által róvandó le az illeték.

4. A bélyeg- és közvetlen fizetendő illetékek, ha a fizetési kötelezettség beállta után három év elforgása alatt nem voltak szorgalmazva, vagy biztositva, **elévültnek tekintendők,** és a kincstárnak e részbeli kárát az tartozik megtériteni, a ki azt a szorgalmazás vagy biztositás elmulasztása által okozta. (19. §. és 1868. XXI. tczikk.)

5. Fokozatos illeték alá tartozó jogügyletet, ha oly felek kötnek, kik közül az egyik illetékmentes, a másik nem: az okirattól a jogügylet minősége szerint járó fokozatos illetéket teljes összegben az illetékkötelezett fél tartozik leróni. (25. §.)

Személyes bélyegmentesség alatt állanak pedig:

1. A hatóságok, hivatalok és az államkincstárból javadalmazott közalapok, ugy szintén ezek képviselői: ha az illetékfizetés kötelezettsége az államkincstárt, vagy magát a javadalmazott alapot illetné.

Jegyzet. Az állam vagy a kincstárból javadalmazott közalapok javainak kezelésére felállitott hivatalok, a bélyeg- s illetékek tekintetében, az általános szabályok alá esnek. Ezek alól kivétetnek:

a) a jövedék tárgyainak előállitásával, kezelésével vagy elárusitásával megbizott hivatalok és hatóságok;

b) a postaintézet, az állami bányahivatalok, valamint az állami, vasuti vagy távirdai hivatalok.

2. Az államkincstárból nem javadalmazott azon közintézetek, melyek közczélokra állanak fenn, és melyek közvetlen az államhatóságok vagy községek igazgatása alatt állanak, az egyházi vagyon igazgatóságai, és végre maguk a községek azon okmányokra és iratokra nézve illetékmentesek, melyeket ők a reájok bizott czélokra állitanak ki, továbbá illetékmentesek azon beadványok iránt, melyeket ők az intézetek és községek felügyeletére vagy vezetésére felállitott hatóságoknál ugyanazon felügyeletre vagy vezényletre vonatkozó ügyletekben benyujtanak; ellenben nem élveznek illetékmentességet azon jogügyletekre, iratokra és irományokra nézve, melyek az intézetek vagy községek magánjogi viszonyait, vagyonát, és ennek járadékát vagy feleslegét tárgyazzák. Ez utóbbi vonatkozásokban ezek magánszemélyeknek tekintetnek.

Ugyanezen szabály korlátai közt a czéhek és iparosegyletek is illeték tekintetében hasonló kedvezményben részesülnek.

3. Ő császári és Apostoli királyi Felsége s átalában az uralkodó ház tagjai, azon okmányokra és iratokra nézve, melyek Ő Felsége vagy Ő Fenségeik által sajátkezüleg kiállittatnak vagy aláiratnak.

4. A császári királyi nemzetségi és családi javak alapjainak pénztárigazgatósága azon jogügyletekre, okmányokra és iratokra nézve, melyek ingatlan dolgokra nem vonatkoznak.

5. Külhatalmak követei az általok vagy meghatalmazottjaik vagy képviselőik által helyettök kiállitott okmányokra és iratokra nézve, ameny-

nyiben azok nem a belföldön fekvő ingatlan javakra, vagy az ezeket terhelő követelésekre vonatkoznak.

6. Azon személyek, kiknek szegénysége hiteles bizonyitványnyal igazolva van, rendszerint csak peres ügyeikben és az azokhoz szükségelt segélyiratok és bizonyitékok tekintetében élveznek illetékmentességet.

Az ezen kivül szegénység tekintetéből még engedélyezett mentességek a beadványok-, vétbizonyitványok-, jegyzőkönyvek- vagy bizonyitványoktól járó illetékekre nézve ezen tételeknél soroltatnak elő.

7. Gyámság vagy gondnokság alatt álló oly személyek, kiknek vagyona az életfenntartásra alig elegendő, a gyámi vagy gondnoki hatóságnál szükségkép benyujtandó beadványokra s mellékletekre, valamint az ezen hatóságok által kiállitandó kiadványokra nézve azon esetben illetékmentesek, ha ezek rokonai, kik azok ellátására vagy gondviselésére törvény szerint kötelezvék, szintén szegények közé tartoznak.

8. Az állam vagy községek részére fennálló egyenes vagy közvetett adók bérlői illetékmentességben részesülnek azon beadványok- és irományokra nézve, melyek a most érintett adóknak közvetlen kezelése és az adókötelezettektőli behajtása tekintetében felmerülő tárgyalásoknál előfordulnak.

A katonák, pénzügyőrök, biztonsági- és börtönőri személyzet, a csődtömeg, fegyenczek, egyletek, egyházak és pénzintézetek bélyegmentességének egyéb esetei a közjegyzői eljárást nem illetik. (Lásd egyébiránt, az illetékszabás 85. tételét ezek tekintetében.)

6. Ha pedig azon jogügylet, melyet az előbbi pontban emlitett felek kötnek, százalékos illeték alá tartozik, az illetékkötelezett fél ezen illetéknek csak fele részét tartozik fizetni.

Azon esetben, ha az ily ügyletnél az egyik szerződő fél több személyből áll, kik közől egyik vagy másik illetékmentes, a többi pedig illetékkötelezett: az illetékmentességnek csak azon mértékben van helye, amily mértékben az illetékmentes fél az ügyletben részt vesz.

Ugyanezen elv szolgál zsinórmértékül örökösödéseknél, hagyományozásoknál és dologi jogok telekkönyvi bejegyzésénél is, midőn a szerző felek nem mindnyájan illetékkötelezettek. (26. §.)

7. Ha bélyegköteles beadvány, egy vagy több illetékkötelezett és illetékmentes fél által, közösen nyujtatik be: a bélyegkötelezett fél, a beadványtól, mellékletektől s felzetmásolatoktól járó egész bélyegösszeget tartozik viselni.

Ugyanezen szabály áll azon jegyzőkönyvekre s ezek mellékleteire, továbbá hivatalos másolatokra vagy hitelesitésekre nézve is, melyek bélyegkötelezett s bélyegmentes felek közös kérelme következtében adatnak ki. (28. §.)

8. Azon jogügyletekre nézve, melyek ügyvédek és meghitelt ügyvivők (közjegyzők) közbenjárásával jöttek létre, ezek állanak jót az előirt kötelezettségek teljesitéseért, valamint ebbeli mulasztásaik terhes következményeiért is. (145. §.) (Lásd különösen II. 9 és III. 3. 4. pontokat.)

Köteles pedig különösen a közjegyző, ha a nála felmutatott okiraton bélyegcsonkitást észlel, vagy tapasztalja, hogy a II. 9. és III. 2. 3. 4. pontok szabályai meg nem tartattak: a pénzügyi igazgatósághoz bemutatandó leletet felvenni. (Utas. 12. §.) Az erre való minták a pénzügyi hivataloknál kaphatók.

9. Köteles továbbá a közjegyző a kiadványok záradékában megemliteni: valjon az ősirat milyen bélyeggel van ellátva.

10. A közjegyző nem tartozik azon közhivatali közegekhez, kik az iratok hivatalos felül bélyegzésére hivatvák, és jogositvák.

11. A **közjegyzői kamara** levelezései a hatóságokal és felekkel bélyegmentesek (1852. febr. 14. kelt 4613. sz. pénz. min. rend.) Ugyanez áll a kamara ügykezelésére vonatkozó iratok, könyvek, és jegyzőkönyvekre nézve is.

12. Aki a jelen szabályok alapján rárótt illetéket sérelmesnek véli, ez ellen az illető m. kir. pénzügyigazgatósághoz folyamodhatik, elutasitó végzés esetében pedig a m. kir. pénzügyministeriumhoz felfolyamodással élhet; de a megszabott illeték befizetését vagy behajtását, sem a folyamodás, sem a felfolyamodás meg nem akaszthatja. (149. §.) Az utóbbira járó bélyeget lásd „illetékszabás“ rovatában.

13. Az illeték törlése esetleg visszafizetése követelhető: *a)* ingatlanok átruházását tárgyazó jogügyleteknél, ha ez a felek beleegyezésével visszavonatott, mielőtt foganatba ment, vagy a telekkönyvi bejegyzés megtörtént volna, *b)* ingóságok iránt kötött kétoldalú szerződéseknél pedig, ha az a jogügylet teljesitése és foganatositása előtt, tökéletesen és végkép megszünik s ez a jogügylet meghiusulásától számitandó 30 nap alatt hitelesen igazoltatik. (150. és 152. §§.)

II. A bélyegilletékről és annak lerovásáról bélyegjegyek használata által.

1. A bélyegilleték a megfelelő bélyegjegy szabályszerü használata által rovatik le, mely tekintetben az alapelv az: hogy a bélyegköteles okmány vagy irat, szabályszerü bélyeggel ellátott papiron

állittassék ki, s a bélyegilleték lerovása végett a megszabott értékü bélyegjegy az okmány vagy irat ivének első lapjára oly módon ragasztassék fel, hogy az irat szövegének legalább egy sora, nem pedig az irat czime, a bélyegjegy alsó szines részén keresztülirassék.

Az okiratra a kiállitás után utólag felragasztott bélyegjegy nem létezőnek tekintetik. (35. §.)

Kivétel alá esik e részben a váltó; az 1871. LXIII. tczikk 2. §-a szerint ugyanis: 1872. april 1-ső napjától fogva belföldön kiállitott váltók után járó bélyegilleték csak kincstári váltóürlapok használata által róható le, melyeken a megfelelő bélyeg már benyomva találtatik. Magán váltóürlapok használata csak úgy engedtetik meg, ha valamely adóhivatal által aláirás előtt átbélyegeztetnek. Ellenkező esetben a váltók nem bélyegzetteknek tekintendők. Ha az illeték többet tenne a benyomva lévő legmagasabb (15 frtnyi) bélyegnél, akkor az illeték hiányzó része a váltó aláirása után legfelebb 8 nap alatt közvetlen befizetés által pótlandó.

2. A bélyeg nem létezőnek tekintetik, ha a bélyeg csonka; ha alkatrészei egymástól elválasztattak, és ismét összeillesztettek; ha nem szabályszerüleg ragasztatott fel; vagy nem szabályszerüleg iratott keresztül. (52. §.)

3. A bélyegköteles iratokhoz használandó **papiriv szabályszerü nagysága** 252 bécsi négyszeghüvelyknyi térmértéket meg nem haladhat.

Ezen szabályszerü térmértéknek 14 hüvelyk magas és 18 hüvelyk széles papiriv felel meg. E szabály mégsértése esetében, ha a bélyegilleték 50 krnál kevesebb; ivenként az illeték kétszeres öszszege, — ha pedig az 50 krt vagy annál többet teszen: az illetéken felül ivenként 50 kr. fizetendő. (55. §.)

4. Ha egy iven több rendbeli okmány, hivatalos kiadvány vagy bizonyitvány állittatik ki, a megfelelő bélyegjegy szabályszerüleg mindegyikre alkalmazandó és keresztülirandó. (57. §.)

5. Két vagy több rendbeli felek beadványa egyes beadványi bélyeg alatt csak akkor nyujtható be, ha azok a beadvány benyujtásakor, oly közösségben állanak, hogy a beadvány tárgyára nézve egy személynek tekinthetők, vagy ha kérelmök, rájok nézve, közös jogalapból származik. (58. §.)

6. A szerződési **pontozatok**, valódi okiratoknak tekintendők. (62. §.)

7. Ha ugyanazon okiratban oly **különböző** jogügyletek foglaltatnak, melyek a főügyletnek egymással összefüggő alkatrészeit nem képezik: a bélyegilleték, minden egyes ügylet figyelembevételével, következőleg a különböző ügyletektől járó illetékek teljes összegével rovatik le. (64. §.)

8. A fokozatos bélyegilleték mindég az okiratnak **első példányára** vezetendő — a többi példányra pedig 50—50 krnyi bélyegjegy ragasztandó. E szabály csak magánokiratra vonatkozik; közjegyzői okiratnál az ősiratra ragasztandó a bélyeg, mert ez képezi az eredeti első példányt. A különbféle kiadványra járó bélyeget pedig lásd „illetékszabás" rovatában.

Ha azonban az elsődlettől járó fokozatos illeték 50 krnál kevesebbet tesz, a többi példányoktól annak fele jár. (65. §.)

9. A felek kötelesek a fokozatos illeték alá eső jogügyletekről felvett okiratoknak az előbbi pont szerint bélyeggel ellátott valamennyi eredeti példányát **8 nap alatt az illetékszabással megbízott hivatalnak bemutatni** a végett, hogy ez, az egyidejüleg előmutatandó eredeti első példány alapján, rávezethesse azokra az első eredeti példánytól járó fokozatos illeték megtörtént lefizetéséről szóló hivatalos bizonyitványt. Ha olyan eredeti szerződési példányok fordulnak elő, melyeken a most emlitett hivatalos bizonyitvány hiányzik, ezek után a fokozatos illeték feltétlenül háromszorosan megszabandó, s ez az illetékkötelezett felektől beszedendő. (66. §.) E kötelezettség csak magánokirat esetére vonatkozik, tehát első sorban a felet illeti, — mig a közjegyző által felvett közokirat bemutatásának szüksége azért nem forog fenn, mert az a szabályszerü bélyegzés megtörténtét ennek ellenőrzése czéljából a kiadványok záradékában megemliti. De helytelen is volna az ősirat közlése a közj. törv. 135. §-ánál fogva.

10. **Telekkönyvi bejegyzések** esetében a bejegyzési illeték, a mennyiben 5 frtot meg nem halad, a telekkönyvi beadványnyal együtt, az illető biróság iktató hivatalánál bélyegjegyekben átadandó. Az iktató hivatal a fél jelenlétében, a bélyegjegyek átvételét a beadványon vagy az esetleg benyujtott felzetmásolaton elismerni és ezután a beiktatást eszközölni köteles.

Ha a folyamodvány posta utján nyujtatik be, akkor a bélyegjegyek külön boritékba zárva melléklendők, s ez mind a boritékon, mind a beadványon megjegyzendő. Ha a folyamodványnak hely nem adatik — a bélyegjegyek a félnek visszaadandók. (47. §.)

11. **Hagyatéki eljárásban,** ha az örökösödési illeték 25 frtot

meg nem halad, a megfelelő bélyegjegyek a hagyatéki kimutatásra, vagy a hagyaték-tárgyalási jegyzőkönyvre felragasztandók, s keresztüliratván rajtok a beadvány vagy jegyzőkönyv ügyszáma, hivatalos pecséttel fölülbélyegzendők. (48. §.)

III. Az illetéklerovásról közvetlen fizetés által.

1. Az illetékkiszabás czéljából szerkesztett másolatok hitelesitési záradéka bélyegmentes. (71. §.) De e czél a záradékban megemlitendő. (23. §.)

2. Az eredeti okiratok előmutatása esetében tartoznak erről az illető hivatalok a feleknek elismervényt adni, az eredeti okiratot pedig, illetékszabás után visszaszolgáltatni, mig a hitelesitett másolatok az illetékszabással megbizott hivataloknál maradnak. (72. §.)[1]

3. Ingatlan javak tulajdonjogának vagy haszonélvezetének átruházását tartalmazó jogügyletek illetékszabás végett a birtokbiróságok (telekkönyvi hatóságok) utján is érvényesen jelentethetnek be, amennyiben a telekkönyvi bejegyzés iránti kérvény a birtokbirósághoz a jogügylet keltétől számitandó nyolcz nap elforgása előtt nyujtatott be; mely esetekben az okirat hitelesitett másolatát a biróság küldi meg az illető hivatalnak. (76. §.)

4. Az illetékköteles jogügylet az illetékszabással megbizott hivatalnál: az ügylet megkötése után **nyolcz nap alatt**, ha ezek hatóságok, biróságok és hivatalok előtt, vagy ügyvédek és meghitelt ügyvivők (ide tartoznak tehát a közjegyzők is) közbenjárásával jöttek létre, ezek által; egyéb esetekben pedig mindkét szerződő fél által **jelentendő be.** (79. §.) Az előbb emlitett személyek e szabály mulasztásának minden következményeiért felelősek. (145. §.) (Utasitás 11. §-a.)

5. Az **örökösödési eljárásban** azonkivül, hogy hivatalbóli beavatkozás esetén a halálesetről felvételek a biróság részéről az illető hivatallal még a hagyatéki tárgyalás meginditása előtt közlendők: a hagyatéki kimutatás a tárgyalás folyama alatt, még mielőtt az örökrészek és hagyományok az érdekletteknek

[1] E részben azon czélszerü gyakorlat fejlődött ki, hogy az elismervény mindjárt az eredeti okiratra iratik, mely a másolatnak avval történt összehasonlitása után azonnal visszaadatik. Ezen eljárás nem követhető közjegyzői okiratnál — mert a közjegyző csak másolat közlése mellett jelenti be az ügyletet (Utas. 11. §-a). Az illető hivatal tehát a közjegyzőnek önálló elismervényt ad a bejelentésről.

átadatnának, illetőleg a telekkönyvi átiratás elrendeltetnék, a leltár és az örökhagyó által netalán tett végrendelet hitelesitett másolatával együtt, szintén átteendő az illető hivatalhoz illetékkiszabás czéljából. (82. §.)[1])

Kivétel alá esik e szabálytól oly eset, midőn a biróilag tárgyalt hagyaték csak **ingóságokból áll**, és az illeték **25 ftot meg nem halad**, ily esetben alkalmazandó a fennebb I. 3. *c*) és II. 11. pont alatti szabály.

6. Ha azonban nincs birói beavatkozásnak helye, akkor az örökösök, egyetemlegesen köteleztetnek a hagyatéki kimutatást, a leltár, a netaláni végrendelet és osztálylevél kiséretében, az örökhagyó halálától számitandó **három hónap** elforgása alatt az illető hivatalhoz benyujtani, vagy kivételes esetekben ezen határidő meghosszabbitásáért, az illető m. kir. pénzügyigazgatósághoz folyamodni. (84. §.)

Kivételnek e szabály alól oly esetben van helye, midőn az örökhagyó: a mezővárosi- vagy kisebb földbirtokosokhoz tartozott, s a mezei gazdaságon kivül más üzlettel állandóan nem foglalkozott, és az ingatlanok összesen 50 holdat meg nem haladnak. Ilyenkor az örökösök csak az ingatlanok mennyiségét, és rokonsági viszonyukat tartoznak kimutatni — és az adókönyvecskét s a birtokivet (telekkönyvi kivonatot) felmutatni.

Ily esetben az ingatlanok becslése mellőztetik, és a földbirtok értéke az alantabbi 8. és 9. *a*) pontokban, — a lakház értéke pedig a 9. *b*) *c*) pontokban emlitett módon meghatározandó; és az ingatlanoknak e szerint meghatározott értékéhez a hagyaték gazdasági ingóságai fejében annak 10%-nyi összege hozzászámittatván, ekképen az összes hagyaték értéke megállapitandó, és ez után az örökösödési, nemkülönben az ingatlan vagyon átruházásától járó illeték megszabandó. (85. §. 1868. XXIII. tczikk 5. §.)

7. A dologi jogokat bejegyző végzéseket a telekkönyvi hatóság közli. (88. §.)

8. Az illetékszabásnál az **ingatlanok értékének** vétetik:

---

[1]) A hagyatéki kimutatás magában foglalja a felvett leltár alapján a hagyatéki tömeg cselekvő és szenvedő állapotját, továbbá annak kitüntetését, hogy kik az örökösök és hagyományosok, minő rokonsági viszonyban állanak az örökhagyóhoz, s az egyes örökösöket és hagyományosokat a hagyatékból mi illetendi. A szenvedő állapotra nézve megjegyzendő, hogy elismertetett-e az, és mily mértékben, biróilag igazolt tartozásnak.

1) Adásvevéseknél, ideértve a birói árveréseket is, rendszerint a vételár a mellékes szolgálmányok értékével együtt.

2) A szerzés egyéb nemeinél pedig: *a*) az utolsó birói becsü által megállapittatott érték, ha ennek alkalmazhatósága ellen a becslés idejéből, vagy más körülményekből lényeges nehézségek nem merülnek fel; *b*) ily becsü hiányában az utolsó eladáskori vételár, a mellékes szolgálmányok értékével együtt, ha az eladás hat évnél régebben nem történt; *c*) ha az ingatlanok értéke az *a*) és *b*) pont alatti mód szerint meg nem állapittatik, az érték az illetékkötelezett fél és a pénzügyigazgatóság közt kölcsönös egyezkedés utján, s a mennyiben ez nem sikerülne, külön birói becsü alapján határoztatik meg. (93. §.)

9. **Legkisebb értéknek** tekintetik az illeték kiszabásánál:

a) A földadó alá tartozó ingatlanoknál: az államadónak — a földtehermentesitési járulékot hozzá nem számitva — 100-szoros összege. (94. §. 1868. XXIII. tczikk 7. §. és 1873. IX. tczikk 13. §.)

b) A házbéradó alá tartozó ingatlanoknál: az államadónak a földtehermentesitési járulékkal együtt véve Budapesten 50-szeres, más városokban 60-szoros összege. (95. §., 1868. XXIII. tczikk 8. §.);

c) a házosztályadó alá tartozó épületeknél azonban az adó mennyisége az épületek értékének meghatározására csak a fennebbi *b*) pont alatt emlitett esetekben szolgál alapul, és ily esetben az összes házosztályadónak, a földtehermentesitési járulékkal együtt 60-szoros összege tekintendő legkisebb értéknek. (96. §. 1868. XXIII. tczikk 9. §.)

10. Ha a fél vételár szerinti illetékkiszabás esetében igazolná, hogy a vételárban a praetium affectionis is bennfoglaltatik — a fél birói becsü szerinti illetékkiszabást kérhet. De eltérésnek a fennti 10. *a*) *b*) pontok szabályaitól ilyen esetben sincsen helye. (97. §.)

11. Ha valamely hagyaték vagy ajándék tárgyát kül- vagy belföldi arany, vagy külföldi ezüstpénz avagy külföldi papirpénz képezi, vagy százalékos illeték alá eső jogügyletben fizetményül köttetik ki, s ezen ércz- és papirpénznemek a tőzsdei árjegyzékben előfordulnak: értékök ezen árjegyzék szerint, különben pedig becslés utján határoztatik meg.

Ha pedig az emlitett ércz- és papirpénzek fokozatos ille-

ték alá eső jogügyletekben köttetnek ki, vagy midőn értéköket telekkönyvi bejegyzéstől járó illeték megszabása végett kell meghatározni: azon értékben vétetnek fel, melyben központáraknál elfogadtatnak. (98. §.)

12. Államadóssági kötvények és egyéb értékpapirok pénzértéke a bécsi és budapesti tőzsdén jegyzett azon napi árkelet szerint, mikor az értékmegállapitás létesitendő, vagy ha azon napról a tőzsdei árjegyzés elmaradt volna, visszafelé három hónap elforgása alatt, a legközelebbi napi árkelet szerint vétetik fel. Az emlitett tőzsdéken jegyeztetni nem szokott kötvények és értékpapirok névszerinti értékökben számitandók, mely esetben mind az illetékkötelezett félnek, mind a kincstárnak fenmarad azon joga, hogy az értékmegállapitás végett, birói becslést követelhessen. (99. §.)

13. Egyéb ingóságok értékét tartozik az illetékkötelezett fél lelkiismeretesen bevallani, a mennyiben azok iránt birói becslés nem eszközöltetik; de ha ezen értékbevallás nem felelne meg a valóságnak, a pénzügyigazgatóság birói becslést követelhet. (101. §.)

14. Azon esetekben, midőn az illetékszabás tárgya oly szolgálmányok és viszonszolgálmányok, melyek terjedelme egyelőre még bizonytalan, azok értéke és terjedelme, az illetékkötelezett fél és pénzügyigazgatás közti kölcsönös megállapodás utján, a netalán létező adatok segedelmével, legalább hozzávetőleg határoztatik meg, és az illeték ehez képest megszabatván, az a törvényes idő elforgása alatt befizetendő.

Ha a megállapodás utólagos illetékkiegyenlités fentartásával létesittetett, joga van a félnek a netalán fölösen fizetett illetékrészt visszakövetelni — a kincstárnak pedig pótfizetést szorgalmazni, amennyiben kevesebb illeték szabatott és fizettetett volna, mint a mennyi az utóbb beigazolt érték után járna. (102. §.)

15. A tárgyak értékének meghatározásánál abból csak a függő közadók és azon terhek vonandók le, melyek nélkül a tárgyakat különben használni nem lehetne, a mennyiben ezen levonás már magában az értékmegállapitásban benn nem foglaltatik. (104. §.)

16. A megholtnak mindazon **hagyatéka,** mely az azt terhelő adósságok, továbbá a betegségi és temetkezési költségek levonása után tiszta vagyonkép fenmarad, az örökösödési illeték tárgyát képezi, és ez az örökösöknek az örökhagyóhozi viszonyára való tekintettel szabatik meg.

A beszámitandó költségek közé tartoznak a misékre kiadott összletek is, a mennyiben azok nem misealapitványok, továbbá a szegények számára halotti kiséretért szokásos adakozások és némely hasonnemü költségek, melyek azonban a helyi szokások figyelembevétele mellett, a meghalálozott polgári állásához és vagyonához méltányos arányban álljanak. (105. §.)

17. A hagyományok mig ezektől az illeték meg nem szabatott, a hagyatékból le nem vonhatók. (106. §.)

18. Az örökhagyónak azon követelései is tartoznak az illetékköteles hagyatékhoz, melyekkel az örökös vagy hagyományos a hagyatéki tömegnek tartozik. (110. §.)

19. Az örökhagyónak külföldön fekvő ingatlan javai az illetékköteles hagyatékba nem vétetnek fel, valamint az ezen javakon fekvő terhek sem számithatók fel levonás végett. (108. §.)

Ellenben az örökhagyónak külföldön elhelyezett tőkéi és átalában külföldiek elleni követelései, legyenek azok külföldi fekvőségeken biztositva vagy nem, külföldi nyilvános alapoknál vagy magánosoknál elhelyezve, s álljanak bár váltókból, közönséges adóslevelekből, vagy bárminemü értékpapirokból: az illetékköteles hagyatékhoz sorozandók.

Az adósságok, melyek a megholtnak külföldi ingatlan vagyonán és belföldi hagyatékán feküsznek, az összes vagyon ezen kétféle részének aránya szerint, a belföldi hagyatékból levonandók. (109. §.)

20. Külföldön elhalálozott honpolgárok külföldön létező hagyatéka, kivételével ottan fekvő ingatlan vagyonaiknak, szintén örökösödési illeték alá esik. (111. §.)

21. A m. korona területén elhalálozott külföldinek belföldön fekvő ingatlan vagyona hasonlókép örökösödési illeték alá tartozik; ingó hagyatéka ellenben csak annyiban, a mennyiben nem igazoltatnék, hogy azon külállamban, melynek az elhunyt polgára volt, magyarországi honpolgárok ingó hagyatéka semminemü adózás alá nem vonatik.

A követségi személyzet tagjainak ingó hagyatéka azonban, ha ezek idegen állam alattvalói, feltétlenül illetékmentes. (112. §.)

22. Ha oly cselekvőleges követelések is foglaltatnak a hagyatékban, melyek az örökösök részéről kétségeseknek vagy behajthatlanoknak nyilvánittatnak: ez esetben kö-

telesek azok az ide vonatkozó körülményeket, és pedig, ha a hagyaték biróilag tárgyaltatik, a tárgyalás befejezése előtt, különben pedig a hagyaték kimutatásának benyujtása alkalmával igazolni. (113. §.)

Az ekképen igazolt kétséges követelésekre nézve megengedtetik, hogy az örökösök maguk hozhassák javaslatba a kérdéses követelések azon összegét, melyet hozzávetőleg behajthatni remélnek, és ha azon összeg elfogadhatónak találtatik, ettől szabassék meg az illeték, a követelések többi része pedig számitáson kivül maradhasson.

De ha e tekintetben az örökösökkel méltányos megállapodásra jutni nem lehetne, a kétséges követelések után járó illeték megszabása egy évig függőben marad, mely idő alatt tartoznak azok a követelések behajthatlan vagy bizonytalan voltát hiteltérdemlőleg igazolni, vagy a határidő meghosszabbitását kieszközölni. (114. §.)

23. A hagyatékból levonandó adósságokat és költségeket kötelesek az örökösök kellő okiratokkal és adatokkal igazolni. E kötelezettség alól egyedül a temetkezési költségek vétethetnek ki, amennyiben azok, tekintve az örökhagyó állását, vagyonát és netaláni végrendeleti intézkedését, tulságosaknak nem találtatnak. (115. §.)

24. Ha valakinek csak a tárgy **haszonélvezete** hagyományoztatik, ugyanazon tárgy állagát, vagyis **tulajdonát** pedig egy harmadik személy örökli: az illetékszabás tekintetében következő szabályok alkalmazandók:

a) Ha a haszonélvezet élethossziglan vagy legalább tiz évre, vagy ennél hosszabb időre hagyományoztatik, tekintettel a haszonélvező és örökhagyó közti személyes viszonyra és a tárgy jogi természetére, a haszonélvező az illetéket a tárgy értékének csak felerésze után fizetendi, a másik felerész után járó pedig arra háruland, kire a tulajdonjog ruháztatott. (117. §.)

b) Ha ellenben a haszonélvezet tartama tiz évnél kisebb, a tárgy egész értékének öt száztólija egy évi haszonélvezet értéke gyanánt vétetik, és ezen érték a hagyományozott haszonélvezet egész időtartamára kiszámittatván, ezen alapon a haszonélvezet összes értéke megállapittatik, s ettől az illeték a haszonélvező terhére megszabatik. A tárgy értékének azon részösszege után járó illetéket pedig, mely az emlitett módon kiszámitott haszonélvezeti értékösszlet levonása után fenmarad, azon fél fizetendi, ki a kérdéses tárgy tulajdonjogát öröklötte. (118. §.)

c) Ha a hagyományozott tárgy ingatlanokból áll, az ingatlanok átruházásától járó illetéket, a hagyományozási illetéken

fölül, mind a két fél külön tartozik fizetni, még pedig az, kinek a haszonélvezet hagyományoztatott, a haszonélvezet értékéhez képest; az pedig, kire az ingatlan tulajdonjoga száll, az ingatlan teljes értékétől, az illetékfizetés időpontja ez utóbbi félre nézve az alantabbi 27. pontban lévén meghatározva. (119. §.)

25. Az előbbi pont szabályai alkalmazandók azon esetre is, ha a hagyományozás tárgya: nyugdij, vagy életjáradék. (119. §.) Ugyanez áll élők közti ajándékozásoknál, ha ennek haszonélvezet a tárgya. (120. §.)

26. Ha az illetékkötelezett fél az illetéket az illető hivatal által kiállitott fizetési meghagyás kézbesitésétől számitandó 30 nap alatt le nem fizetné — az a fél költségére 6% kamatokkal együtt hajtatik be (121. §.); ha azonban a mulasztás hat hónapnál tovább terjed, a kamatösszeg a további mulasztás tartamához képest félévenként 1%-al emelendő (1873. IX. tczikk 15. §.)

27. Ha valamely jogügylet teljesedése vagy az örökség s hagyomány megnyilta oly eseménytől van függővé téve, melynek bekövetkezése bizonytalan: az attól járó százalékos illeték, különben a nyolcz nap alatti bejelentés szoros megtartása mellett, csak az esemény bekövetkezésekor lesz lefizetendő.

IV. Illetékszabás.

Előleges megjegyzések:

1. Ugy mint eddig a bélyeg és illeték-törvénynek is csak azon szabályait tartottuk közlendőknek, melyek a közjegyzőnek mint ilyennek, és mint birói biztosnak eljárását illetik, ugy másrészt az illetékkiszabásnak is főleg csak azon tételeit közöljük, melyek bélyegjegyben fizetendő illetőleg fizethető illetékekre vonatkoznak, (lásd I. 1., 2. és 3. pontokat 316. lapon), mert a közvetlen befizetendő illeték kiszabása nem a közjegyzőt, hanem az illető hivatalokat illeti; — és közöljük ezenkivül azon tételeit, melyek örökösödési, hitbizományi és telekkönyvi ügyekre vonatkoznak.

2. A 25% rendkivüli pótlék, sem a következő táblázatnál, sem az illetékszabás azon tételeinél, melyek százalékos illetékre vonatkoznak, számitásba nem veendő, mivel az mind a kitüntetett fokozatos illetékekbe, mind a hivatkozott százalékokba már be van tudva, az 1868. XXIII. t.-cz. 23. §-ának rendelkezéséhez képest az illetékszabás 95. tételszámában (lásd itteni 86 folyó számot) *B) a) b)* és 1. jegyzet alatt előforduló százalékok kivételével.

Megjegyeztetik továbbá, hogy a katonai határőrvidék a százalékos illetékre nézve, a rendkivüli pótlékfizetéstől fel lévén mentve,

annak irányában a korábbi százalékos tételek voltak eddig alkalmazandók. E kedvezmény azonban a bánáti határőrvidék, és a titeli zászlóalj területére nézve 1872. november 1. óta megszüntetett. (1872. junius 9. kelt kir. leirat 17. §-a.)

Fokozatos bélyegilletéki táblázat

az okiratoktól járó s az érték arányához képest emelkedő bélyegilletékek kiszámitására.

I. Fokozat.	Illeték frt	kr.	I. Fokozat.	Illeték frt	kr.
60 forintig	—	5	3600 forinton felül 4800 forintig	4	—
60 forinton felül 120 „	—	10	4800 „ „ 6000 „	5	—
120 „ „ 240 „	—	20	6000 „ „ 7200 „	6	—
240 „ „ 360 „	—	30	7200 „ „ 8400 „	7	—
360 „ „ 480 „	—	40	8400 „ „ 9600 „	8	—
480 „ „ 600 „	—	50	9600 „ „ 10800 „	9	—
600 „ „ 720 „	—	60	10800 „ „ 1200) „	10	—
720 „ „ 840 „	—	70	12000 „ „ 13200 „	11	—
840 „ „ 960 „	—	80	13200 „ „ 14400 „	12	—
960 „ „ 1080 „	—	90	14400 „ „ 15600 „	13	—
1080 „ „ 1200 „	1	—	15600 „ „ 16800 „	14	—
1200 „ „ 2400 „	2	—	16800 „ „ 18000 „	15	—
2400 „ „ 3600 „	3	—			

és igy tovább, minden 1200 frttól 1 frttal több az 1200 frtnál kisebb maradvány-összeg teljesnek léven tekintendő.

E szerint 1200 frtig minden 120 frttól 10 kr., és 1200 frton felül minden 1200 frttól 1 frt illeték fizetendő; minden maradvány, mely az illetéknek 120-szal, illetőleg 1200-zal elosztása után mutatkozik, 120 frtnyi, illetőleg 1200 frtnyi teljes összegnek tekintetik; 60 frtot felül nem haladó összegek 5 kr. bélyegilleték alá esnek.

II. Fokozat.	Illeték frt	kr.	II. Fokozat.	Illeték frt	kr.
20 forintig	—	7	1600 forinton felül 2000 forintig	6	25
20 forinton felül 40 „	—	13	2000 „ „ 2400 „	7	50
40 „ „ 60 „	—	19	2400 „ „ 3200 „	10	—
60 „ „ 100 „	—	32	3200 „ „ 4000 „	12	50
100 „ „ 200 „	—	63	4000 „ „ 4800 „	15	—
200 „ „ 300 „	—	94	4800 „ „ 5600 „	17	50
300 „ „ 400 „	1	25	5600 „ „ 6400 „	20	—
400 „ „ 800 „	2	50	6400 „ „ 7200 „	22	50
800 „ „ 1200 „	3	75	7200 „ „ 8000 „	25	—
1200 „ „ 1600 „	5	—			

8000 frton túl minden 400 frt után 1 frt 25 krnyi illetéktöbblet fizetendő, megjegyeztetvén, hogy 400 frtnál csekélyebb maradvány-összeg teljesnek tekintendő.

III. Fokozat.	Illeték frt	kr.	III. Fokozat.	Illeték frt	kr.
10 forintig	—	7	800 forinton felül 1000 forintig	6	25
10 forinton felül 20 „	—	13	1000 „ „ 1200 „	7	50
20 „ „ 30 „	—	19	1200 „ „ 1600 „	10	—
30 „ „ 50 „	—	32	1600 „ „ 2000 „	12	50
50 „ „ 100 „	—	63	2000 „ „ 2400 „	15	—
100 „ „ 150 „	—	94	2400 „ „ 2800 „	17	50
150 „ „ 200 „	1	25	2800 „ „ 3200 „	20	—
200 „ „ 400 „	2	50	3200 „ „ 3600 „	22	50
400 „ „ 600 „	3	75	3600 „ „ 4000 „	25	—
600 „ „ 800 „	5	—			

4000 frton túl minden 200 frttól 1 frt 25 krnyi többlet fizetendő, 200 frtnál csekélyebb maradvány-összeg teljesnek tekintetvén.

I. TÁBLÁZAT

a százalékos illeték kiszámitására.

Összeg	Illeték							
	$^{1}/_{2}$%		$^{5}/_{8}$%		$1^{2}/_{8}$%		$1^{7}/_{8}$%	
forint	frt	kr.	frt	kr.	frt	kr.	frt	kr.
1	—	$^{5}/_{10}$	—	$^{5}/_{10}$	—	$1^{5}/_{10}$	—	$1^{5}/_{10}$
2	—	1	—	$1^{5}/_{10}$	—	$2^{5}/_{10}$	—	$3^{5}/_{10}$
3	—	$1^{5}/_{10}$	—	2	—	4	—	$5^{5}/_{10}$
4	—	2	—	$2^{5}/_{10}$	—	5	—	$7^{5}/_{10}$
5	—	$2^{5}/_{10}$	—	$3^{5}/_{10}$	—	$6^{5}/_{10}$	—	$9^{5}/_{10}$
6	—	3	—	4	—	$7^{5}/_{10}$	—	11
7	—	$3^{5}/_{10}$	—	$4^{5}/_{10}$	—	9	—	13
8	—	4	—	5	—	10	—	15
9	—	$4^{5}/_{10}$	—	$5^{5}/_{10}$	—	11	—	17
10	—	5	—	$6^{5}/_{10}$	—	$12^{5}/_{10}$	—	19
20	—	10	—	$12^{5}/_{10}$	—	25	—	$37^{5}/_{10}$
30	—	15	—	19	—	$37^{5}/_{10}$	—	$56^{5}/_{10}$
40	—	20	—	25	—	50	—	75
50	—	25	—	31	—	$62^{5}/_{10}$	—	$93^{5}/_{10}$
60	—	30	—	$35^{5}/_{10}$	—	75	1	$12^{5}/_{10}$
70	—	35	—	44	—	$87^{5}/_{10}$	1	$31^{5}/_{10}$
80	—	40	—	50	1	—	1	50
90	—	45	—	56	1	$12^{5}/_{10}$	1	$68^{5}/_{10}$
100	—	50	—	$62^{5}/_{10}$	1	25	1	$87^{5}/_{10}$
200	1	—	1	25	2	50	3	75
300	1	50	1	$87^{5}/_{10}$	3	75	5	$62^{5}/_{10}$
400	2	—	2	50	5	—	7	50
500	2	50	3	$12^{5}/_{10}$	6	25	9	$37^{5}/_{10}$
600	3	—	3	75	7	50	11	25
700	3	50	4	$37^{5}/_{10}$	8	75	13	$12^{5}/_{10}$
800	4	—	5	—	10	—	15	—
900	4	50	5	$62^{5}/_{10}$	11	25	16	$87^{5}/_{10}$
1000	5	—	6	25	12	50	18	75
2000	10	—	12	50	25	—	37	50
3000	15	—	18	75	37	50	56	25
4000	20	—	25	—	50	—	75	—
5000	25	—	31	25	62	50	93	75
6000	30	—	37	50	75	—	112	50
7000	35	—	43	75	87	50	131	25
8000	40	—	50	—	100	—	150	—
9000	45	—	56	25	112	50	168	75
10000	50	—	62	50	125	—	187	50

II. TÁBLÁZAT

a százalékos illeték kiszámitására.*)

Összeg	Illeték							
	$3^{6}/_{8}$%		$4^{3}/_{8}$%		5%		$6^{2}/_{8}$%	
forint	frt	kr.	frt	kr.	frt	kr.	frt	kr.
1	—	4	—	$4^{5}/_{10}$	—	5	—	6
2	—	$7^{5}/_{10}$	—	9	—	10	—	$12^{5}/_{10}$
3	—	11	—	13	—	15	—	19
4	—	15	—	$17^{5}/_{10}$	—	20	—	25
5	—	19	—	22	—	25	—	31
6	—	$22^{5}/_{10}$	—	26	—	30	—	$37^{5}/_{10}$
7	—	26	—	$30^{5}/_{10}$	—	35	—	44
8	—	30	—	35	—	40	—	50
9	—	34	—	$39^{5}/_{10}$	—	45	—	56
10	—	$37^{5}/_{10}$	—	44	—	50	—	$62^{5}/_{10}$
20	—	75	—	$87^{5}/_{10}$	1	—	1	25
30	1	$12^{5}/_{10}$	1	31	1	50	1	$87^{5}/_{10}$
40	1	50	1	75	2	—	2	50
50	1	$87^{5}/_{10}$	2	$18^{5}/_{10}$	2	50	3	$12^{5}/_{10}$
60	2	25	2	$62^{5}/_{10}$	3	—	3	75
70	2	$62^{5}/_{10}$	3	6	3	50	4	$37^{5}/_{10}$
80	3	—	3	50	4	—	5	—
90	3	$37^{5}/_{10}$	3	94	4	50	5	$62^{5}/_{10}$
100	3	75	4	$37^{5}/_{10}$	5	—	6	25
200	7	50	8	75	10	—	12	50
300	11	25	13	$12^{5}/_{10}$	15	—	18	75
400	15	—	17	50	20	—	25	—
500	18	75	21	$87^{5}/_{10}$	25	—	31	25
600	22	50	26	25	30	—	37	50
700	26	25	30	$62^{5}/_{10}$	35	—	43	75
800	30	—	35	—	40	—	50	—
900	33	75	39	$37^{5}/_{10}$	45	—	56	25
1000	37	50	43	75	50	—	62	50
2000	75	—	87	50	100	—	125	—
3000	112	50	131	25	150	—	187	50
4000	150	—	175	—	200	—	250	—
5000	187	50	218	75	250	—	312	50
6000	225	—	262	50	300	—	375	—
7000	262	50	306	25	350	—	437	50
8000	300	—	850	—	400	—	500	—
9000	337	50	893	75	450	—	562	50
10000	375	—	437	50	500	—	623	—

*) A 10,000 frton felüli összegek táblázatát, és a 10% táblázatát átalában a számitás egyszerüségénél fogva mellőztük.

Folyószám	Az illeték törvény tételszáma	Tárgy	Illeték
1	1	Adásvevési szerződések:	
		A) Az okiratoktól:	
		a) ha a dolog ingó, érték szerint . . .	III. fokozat
		b) ha a dolog ingatlan, ivenként . . .	50 kr.
		B) A jogügylettől, ingatlan dolog adásvevéseért érték szerint	$4^{3}/_{8}\%$
		Jegyzet. Mennyiben van a *B)* esetre vonatkozólag illeték elengedésnek helye — a „vagyonátruházások“ rovatában van meghatározva.	
2	2	Ajándékozások:	
		A) Az ezek iránti okiratok:	
		a) élők között ivenkint	50 kr.
		b) halál esetére az 1. ivtől	1 frt.
		B) A jogügylet az *A*) *a*) és *b*) betü alatt emlitett ajándékozások iránt, melyek közé különösen ingyen való ellátások, vagy ellátási segélyzések, valamely jogokról más javára ingyen való lemondások, engedményezések, továbbá a haszonélvezetnek vagy más szolgalomnak szintén ingyen való átruházása is tartozik:	
		I. Az ajándékozáskor együttélő házastársak, valamint szülők és törvényes vagy természetes gyermekek, vagy ezek utódjai, örökbe fogadó szülők és fogadott gyermekeik között, továbbá a szülőktől vőre vagy menyre, mostoha szülőktől mostoha gyermekekre, és ezek utódjaira, ide értve azon ajándékozásokat is, melyeket a jegyesek házasság esetére egymásnak biztositanak, az ajándékozás értékétől	$1^{2}/_{8}\%$
		II. Más rokonok között az unokatestvérekig bezárólag; ezen illetékmérv alá esnek az ajándékozó részéről:	
		a) saját édes vagy mostoha testvéreinek;	

Folyószám	Az illeték törvény tételszáma	Tárgy	Illeték
		b) testvérei utódjainak; *c*) azok testvéreinek, kiknek utódja az ajándékozó; *d*) saját szülői, testvérei, gyermekeinek vagyis a szoros értelemben vett unokatestvéreknek tett ajándékozások, az ajándékozás értékétől	5%
		Ezen illetékmérv a házasságon kivül származott ily rokonságok eseteiben is alkalmaztatik.	
		III. Minden más esetben szinte	10%
		C) Ha az ajándékozás tárgya ingatlan dolog, ugy a *B*) betü egyes pontjai alatt meghatározott százalékos illetéken kivül, még az ingatlanok értékétől külön fizetendő . . .	$1^7/_8$%
		1. jegyzet. A *B*) alatt meghatározott illeték az ingyen átruházott tárgy azon értékösszegétől szabandó meg, mely az ajándékozott tárgyat terhelő, és a megajándékozottra szálló adósságok, és az ajándékozás által a megajándékozottra rótt viszonszolgálmányok vagy egyéb kötelezettségek levonása után fenmarad. Ha netán kikötött viszonszolgálmányokat és egyéb kötelezettségeket oly fentartások képezik, melyeket az ajándékozó az ajándékozott tárgy élvezetére nézve maga részére időlegesen kikötött, például szabad lakást, vagy tőkepénz utáni kamatokat stb., ugy az ajándékozás után járó illeték az ily fentartások értékétől is megszabatik ugyan, de ezen utóbbi illetékrészösszeg csak az időleges fentartások megszüntével fizettetik be. Ha a viszonszolgálmányok vagy kötelezettségek egy harmadik személy számára ingyen köttettek ki, ugy ezen harmadik személy a kötelezettségek és viszonszolgálmányok értékétől a *B*) alatti illetéket, tekintettel az ajándékozóhoz való személyes viszonyára, befizetni tartozik. *2. jegyzet.* Amennyiben az ajándékozás tárgyát ingatlanok képezik, a jelen tétel *C*) alatt említett $1^7/_8$% illetékre nézve az 1. jegyzetben megengedett értéklevonásoknak helye nincsen.	

Folyószám	Az illeték törvény tételszáma	Tárgy	Illeték
		* A *B*) betü I. pontjában megjelölt felek, mindenkor az ingatlanok teljes értékétől fizetik ezen illetéket. Ellenben azok, akik a II. és III. pontban vannak megjelölve, ugyanazon illetéket a nekik ajándékozott ingatlannak csak azon részértékétől fizetik, mely után az ajándékozási 5 vagy 10 százalékos illeték is rájok rovatott; mig az ingatlanok megterhelt értéke tekintetében a jogügylet illetékszabás szempontjából adásvevésnek tartatik, s attól a $4\frac{3}{8}$ százalékos illeték szabatik meg. *3. jegyzet.* Mennyiben van a *C*) betü s illetőleg a 2. jegyzet alatt emlitett illetékre nézve százalékleengedésnek helye, az a „vagyonátruházások“ czimü tételben van meghatározva.	
3	3	Ajánlatok vagy igéretek valamely szerződés megkötéséhez ivenkint	50 kr.
4	4	Alapitványok: *a*) valamely alapitvány felől kiállitott okirat (az alapitványi oklevél) ivenkint	50 kr.
		b) az alapitványnak szánt vagyontól, mint ajándékozásoknál vagy halál esetére való vagyonátruházásoknál. *Jegyzet.* A tudományi, közoktatási és közjótékonysági czélokra tett hagyományok és ajándékozások illetékmentesek (1868. XXIII. t.-cz. 21. §-a.)	
5	8	Árverési jegyzőkönyvek a bennök foglalt jogügyletekre megszabott illetékek alá esnek. Az ingóságok fölötti árverési jegyzőkönyvek még azon esetre is, ha ezeket a vevők alá nem irták, illeték tekintetében okiratoknak tartatnak, és az árverésen bevett pénzösszegtől az eladó fél a III. fokozat szerinti illetéket tartozik lefizetni. Birói árverési jegyzőkönyvek, ha jogügyletet tartalmaznak, a jegyzőkönyvi szabályszerü bélyegen kivül még az okiratra a jogügylet minőségéhez képest megkivántató illeték alá is esnek. E szabály alapján tehát oly esetekben, midőn a birósági árverési jegyzőkönyvben több ingatlan javak foglaltatnak, és ezek különböző felek által megvétettek, az állandó 50 kros bélyegilleték annyiszor,	

Folyószám	Az illeték törvény tételszáma	Tárgy	Illeték
		a hány a vevő, a jegyzőkönyvre illesztendő bélyegjegyek által rovandó le.	
		Az árverési feltételek, ha ezek az árverési jegyzőkönyv kiegészitő részét képezik ivenkint . . .	50 kr.
6	9	Árúszerzési kötések vagy szállitási szerződések, melyek által valaki, kikötött ár mellett bizonyos tárgynak vagy munkának az anyaggal együtti szállitása iránt kötelezettséget vállal, a kikötött ár szerint . .	III. fokozat
		ha pedig csak a munka szállitása vállaltatott el, érték szerint	II. fokozat
7	10	Átadási és átvételi okiratok: vagy is oly okiratok vagy jegyzőkönyvek, melyek által a szerződés tárgyainak szerződésszerü átadása és átvétele foganatosittatik, s az ettől járó illeték lefizettetett, ivenkint . .	50 kr.
		különben a jogügylettől járó illeték lerovandó.	
8	11	Átiratási engedélyek, melyek a tulajdonosok részéről külön okiratban a vagyon tulajdonának a telekkönyvben leendő bekebelezése végett állittatnak ki, ivenkint . . .	50 kr.
9	13	Beadványok az ingatlanok felett vezetett nyilvánkönyvekbe eszközlendő bejegyzések végett különbség nélkül, vajjon a bejegyzés dologi jogok feltétlen vagy feltételes szerzése (betáblázás, előjegyzés) vagy bejegyzett jogok kitörlése czéljából, vagy más valamely czélból történik:	
		ha a bejegyzendő vagy kitörlendő jog értéke 50 frtot nem halad meg, ivenkint .	36 kr.
		ha 100 frtot meg nem halad, az 1. ivtől	75 kr.
		azon túl 1 ivtől	1 frt 50 kr.
		A nyilván könyvekbe már bejegyzett zálogjogra végrehajtási zálogjog felülkebelezését	

Folyószám	Az illeték törvény tételszáma	Tárgy	Illeték
		kérő beadványok, ha a bejegyzendő jog értéke mellékjárulékokon kivül 50 frtot meg nem halad, ivenkint	20 kr.
		és ha 50 frtot meghalad, ivenkint. . .	50 kr.
		Jegyzetek. a) Ha egy beadványban több telekkönyvi hivatalnál eszközlendő bejegyzések kérelmeztetnek, ugy a fentebbi illeték a beadvány első ivétől annyiszor fizetendő, amennyi hivatalnál a bejegyzés kéretik.	
		b) Azon beadványok, melyek egyszersmind jogügylet iránti okiratot is tartalmaznak, a beadványra szabott állandó bélyegilletéken kivül még a jogügylettől járó illeték alá is esnek, hacsak nem igazoltatik, hogy a jogügylettől a szabályszerü illeték már külön lerovatott.	
		Beadványok a hagyatékok tárgyalásánál, ha az összes hagyaték értéke a terhek levonása nélkül 25 frtot meg nem halad, illetékmentesek; különben ivenkint . . .	36 kr.
		Beadványai a közjegyzőnek dijai és költségeinek behajtása végett, a végrehajtók dijai tárgyában hozott 1875. febr. 23. 4593. sz. alatt kelt pénz. min. rend. hasonlatossága szerint bélyegmentesek.	
		Beadványai a közjegyzőnek a kamarához vagy hatóság és közhivatalhoz, ha a szolgálat, vagy fegyelem ügyét, és nem a közjegyző személyét illetik, vagy nem valamely fél képviseletére vonatkoznak: bélyegmentesek (1852. febr. 14. kelt 4613. pénz. min. rend.)	
		különben, (ha nem az illetéktörvény 13. tételének valamely ide nem tartozó különös esetére vonatkoznak) ivenkint	50 kr.
		Beadványok: lásd: „levelezések“ „folyamodások“ „felfolyamodások“ „felebbezések“	

Folyószám	Az illeték törvény tételszáma	Tárgy	Illeték
		„semmiségi panaszok“ „kifogások“ „panaszok.“	
10	16	Bejegyzések a nyilvánkönyvekbe.	
		A) Valamely ingatlan dolog tulajdon jogának haszonélvezeti, vagy haszonvételi szolgalmának szerzése végetti bejegyzések, (bekeblezések ugy mint előjegyzések), ha a jogügylet vagy a szerzési czim, melynek alapján a bejegyzés eszközlendő:	
		a) az élők közötti vagy haláleseti vagyonátruházásokra meghatározott illeték alá esik: illetékmentes;	
		b) ha az emlitett illeték alá nem esik, érték szerint	1⅞%
		B) Más dologi jogok szerzése végett:	
		a) ha a tárgy megbecsülhető és értéke 100 frtot meghalad, érték szerint	⅝%
		b) ha meg nem becsülhető, vagy ha annak értéke 100 frtot meg nem halad: illetékmentes.	
		Bejegyzése: a közjegyzői biztositéknak: illetékmentes (az illetékszabás 79. tétel *c)* pontjánál fogva, mert a bekeblezés a közszolgálat érdekében történik.)	
		Illetékmentesek ezenkivül következő bejegyzések is: *a)* az urbéri kötelék megszüntetése, a földtehermentesités, a telekkönyvek behozatala, s a földbirtok rendezésére vonatkozó bejegyzések; *b)* ismételt bejegyzések, de csak ha az illeték fizetése az első, illető a főkötelezett ellen történt bejegyzés után igazoltatik, *c)* azon jogoknak bejegyzése, melyeket valamely nyilvánkönyvi jognak tulajdonosa, haszonélvezője vagy haszonvevője, jogának teljes vagy részbeni átruházása esetében, saját személyére nézve a jószág tekintetében magának fentartott, mint: vételárköveteléseknek,	

Folyószám	Az illeték törvény tételszáma	Tárgy	Illeték
		járadékoknak, vagy más kikötéseknek stb. bejegyzése; továbbá *d)* oly személyek jogainak bejegyzései, kiknek az örökösödési vagy ajándékozási jogon alapuló igényei törvényesen fel nem osztható ingatlanok értékéből, élők közti vagy haláleseti átruházás folytán kielégitendők, vagy ha ily fekvőségek a birtokos részéről törvényes örökösei egyikére részben viszteher mellett ruháztatnak át; és végre *e)* oly bejegyzések, melyek arra szükségesek, hogy a nyilvánkönyvekben bejegyzett valamely jognak utolsó szerzőjét mint jogutódot lehessen bejegyezni.	
		Becslési jegyzőkönyv: lásd jegyzőkönyvek	
11	17	Bekeblezési engedélyek ivenkint . .	50 kr.
12	20	Bérleti szerződések, a bérérték szerint . .	II. fokozat
		A bérérték kiszámitása pedig következőkép történik: *a)* tiz évnél rövidebb bérleti időtartamnál az illeték az egész időtartam bérösszege után, *b)* hoszszabb időtartamnál pedig az évi bér tizszeres, *c)* és ha a bérlet tartama bizonytalan, ennek háromszoros összege után számitandó ki. (30. §)	
13	21	Bizonyitványok, ha *a)* közhivatalnokok által állittatnak ki (ide tartoznak tehát a közjegyzői levéltárnok által kiállitott bizonyitványok is) az 1. ivtől	1 frt.
		b) ha helyhatóságot nem képező intézetek vagy magánszemélyek által állittatnak ki, ivenkint	50 kr.
		Ide tartoznak tehát azon bizonyitványok is, melyeket a közjegyző irodai személyzetének állit ki.	
		c) cselédek, s átalában a napszámot meg nem haladó keresetből élők részére szolgálati viszonyaik iránt kiállitott bizonyitványok ivenkint	15 kr.
		Bizonyitások, lásd: tanusitások.	
14	22	Biztositási okiratok (Cautio) a biztositott összeg szerint	II. fokozat
		Illetékmentes biztositási okiratok: lásd 72. folyó számot.	

Folyószám	Az illeték törvény tételszáma	Tárgy	Illeték
15	25	Csereszerződések:	
		A) az okirat:	
		a) ha a kölcsönösen kicserélt tárgyak ingók, érték szerint	III. fokozat
		b) ha a kölcsönösen kicserélt javak ingatlanok, vagy azok egyike ingatlan, ivenkint . . .	50 kr.
		B) A jogügylet az *A. b)* alatti esetben érték szerint	$4^3/_8\%$
		Jegyzet. Ha a kölcsönös csere tárgyai értékben hasonlók, ugy az illeték mindegyik ceretárgy feleértéke szerint szabandó meg; ha az egyik fél által cserébe adott tárgy a másik fél által cserélt tárgynál csekélyebb: *a)* ugy a kisebb értékű tárgy értékének fele; *b)* a nagyobb értékű tárgynak pedig egész értéke; de az *a)* alatt már tekintetbe vett összeg levonása mellett veendő az illeték megszabásának alapjául. A netáni illetékengedést lásd: „vagyonátruházásoknál."	
16	26	Egyezmények, a hitelezők és adós, vagy egy harmadik személy között, ki a hitelezők kielégitését átvállalja, melyeknél fogva a hitelezők a közadósnak a tartozások egy részét elengedik, és a maradványösszeg kifizetésével megelégesznek, a kifizetendő összeg értéke szerint	II. fokozat
		Egyezségek:	
17	27	*a)* ha az egyezség tárgya meg nem becsülhető, ivenkint	50 kr.
		b) ha azok által valamely ingatlan dolog tulajdona, vagy birlalása egyik féltől a másikra átruháztatik, az okirattól szinte	50 kr.
		Az egyezségi jogügylettől pedig az érték szerint	$4^3/_8\%$
		c) más esetekben:	
		aa) ha az egyezség valamely jogról visszteher	

Folyószám	Az illeték törvény tételszáma	Tárgy	Illeték
		melletti lemondást tartalmaz, a visszteher értéke szerint	III. fokozat
		bb) minden egyéb esetekben az egyezményi összeg szerint	II. fokozat
18	27	Eladási megbizások, azaz oly szerződések, melyek által valakinek ingóságok, bizonyos áron oly feltétel alatt adatnak át, hogy az átvevő meghatározott idő alatt vagy a megállapitott vételárt küldje meg, vagy az ingóságot adja vissza, a kikötött vételár szerint	III. fokozat
19	28	Elállási nyilatkozatok a peres eljárásban, ivenkint	50 kr.
		Ha pedig a per tárgya 50 frtot meg nem halad, ivenkint	20 kr.
20	29	Élelmezési szerződések, valamely személynek kötelezettsége szerinti tartását illetőleg, a tartási összeg értéke szerint . .	II. fokozat
		Jegyzet. **Amennyiben azonban valaki bizonyos személy tartását minden kötelezettség nélkül elvállalja ugy, mint járadék ajándékozása.**	
21	79	Elismervények a közj. törvény 84. és 106. §-ában felsorolt végrendelet, és egyéb okiratok átvételéről: bélyegmentesek (illetékszabás 79. tétel *a)* pont értelmében.) Különben lásd: vétbizonyitványok.	
22	30	Elkülönitési okiratok vagy jegyzőkönyvek, melyek által két vagy több fél közös vagyona állagára, vagy használatára nézve elválasztatik anélkül, hogy azáltal azok közt vagy harmadik személyre vagyonátruházás létesittetnék, ivenkint	50 kr.
		Ha azonban az egyik fél, a közös vagyon tárgyaiból saját illetőségén túl visszteherrel, vagy ajándékozás utján többet vesz át, ezen többletre nézve	

Fólyószám	Az illeték törvény tételszáma	Tárgy	Illeték
		új vagyonátruházás jön létre, mely a jogczim minőségéhez képest illeték alá esik.	
23	31	Elsőbbségi jog átengedése felőli okiratok, ha az átengedés ingyenies, ivenkint . .	50 kr.
		Különben: mint engedmények.	
24	32	Engedmények, tartozási követelések más jogok átengedése iránt:	
		1. vissztehernélküliek, mint ajándékozások;	
		2. visszteherrel járók:	
		a) forgatmányok oly váltókon, melyek I. fokozati illeték alá esnek illetékmentesek, más váltókon az engedélyezett összeg értéke szerint	II. fokozat
		b) a 93. tétel 2. *a)* betüje alatt emlitett utalványok engedményezései minden engedmény után	5 kr.
		c) a kereskedők kötjegyein, a tengeri hajósok elismervényein, a fuvarosok fuvarlevelein, a kiszolgáltatási jegyeken (raktárjegyeken, warrantsokon) a tengeri hajós kölcsönleveleken, és tengeri biztositási jegyeken, minden engedmény után	5 kr.
		d) államkötvényeken és azokkal egyenlőknek tekintett kötleveleken: illetékmentesek;	
		e) a szabadalmazott osztrák nemzeti bank utalványain minden engedmény után . . .	5 kr.
		az illetékszabás 59. tételének 2. pontja alatt emlitett chequesre vezetett engedmények illetékmentesek;	
		f) a részvények és minden más kötelezvények engedményezéséert a viszteher értéke szerint	II. fokozat
		g) minden más jogok (a kötelezvényeket kivéve) engedményezései, mint adásvételi szerződések tekintetnek.	
24	33	Épitkezési szerződések:	
		ha a vállalkozó egyedül a munka teljesitésére	

Folyószám	Az illeték törvény tételszáma	Tárgy	Illeték
		köteleztetik, érték szerint	II. fokozat
		ha azonban a munka mellett az épitkezéshez megkivántató anyagokat is szolgáltatja	III. fokozat
		Jegyzet. Ha az épitkezési tervek tervrajzok, feltételek vagy költségvetés, a megkötött szerződés kiegészitő részeit képezik, minden ily iratra különösen ivenkint	50 kr.
		Értesitvények, lásd: tanusitások.	
26	34	Felajánlási okmányok, azaz oly okiratok, melyekkel valamely dolog biztositékul vagy zálogképen leköttetik, mint záloglekötések.	
		De ha ilyen okmányok a főügyletben kikötött feltétel teljesitéseül vagy valamely ajánlat, vagy igéret biztositásául adatnak át, ivenkint	50 kr.
27	13	Felebbezések:	
		a) a közjegyzői állás megszüntének kérdésében hozott fegyelmi birósági határozat ellen (közjegyzői törv. 37. §.) és átalában a fegyelmi biróság határozata ellen (különösen a közj. törv. 193. §. esetében is) az 1 ivtől	1 frt
		b) az ismételt hiteles kiadványt megtagadó törvényszéki végzés ellen, ha a tárgy értéke 50 frtot meg nem halad, az 1. ivtől	1 frt
		a többi ivtől külön 20 kr., ha pedig a tárgy értéke 50 frtot meghalad, az 1. ivtől . .	2 frt
		és minden többi ivtől külön 50 kr.	
28	13	Felfolyamodványok	
		a) a pénzügyi igazgatóság határozata ellen adó- és illetékfelszólamlási ügyben ha az illeték 50 frtot megnem halad, ivenkint .	15 kr.
		különben	36 kr.
		b) a kamara határozata ellen a biztositék kérdésében, ha a közjegyző adja be, az 1. ivtől	1 frt
		ha a kir. ügyész adja be: bélyegmentes.	

Folyószám	Az illeték törvény tételszáma	Tárgy	Illeték
29	34	Felmentvények számadások iránt ivenkint	50 kr.
30	35	Felmondások biróságon kivüliek ugy mint biróságiak ivenkint	50 kr.
31	35	Felszólamlások adó- és illetékügyekben, továbbá a választási jog, vagy az állam és községek iránt személyes szolgálmányok tekintetében illetékmentesek. L. 319. l. 9. pont.	
32	36	Felvételi bizonylatok, jegyek és okiratok *a)* ha azokkal a kiállitó által elvállalt kötelezettség bizonyittatik, és ez meg nem becsülhető, ivenkint	50 kr.
		b) ha pedig megbecsülhető, a kötelezettség értéke szerint	II. fokozat
		c) ha azok bizonyitványok, mint ilyenek.	
33	36	Felülkeblezések lásd: bejegyzések.	
34	37	Felzetmásolatok: ivenkint	15 kr.
		ha azonban a per tárgya 50 kr. értéket meg nem halad	10 kr.
35	38	Fiókvégrendeletek lásd: okiratok.	
36	39	Fizetési utalványok visszteherrel: lásd utalványok; és vissztehernélküliek: lásd ajándékozások.	
37	39	Fogyasztási adó iránti bérleti szerződések az államhivatalok vagy községek és az egyes vállalkozók között: a bérleti összeg szerint	II. fokozat
38	13	Folyamodások:	
		a) a közjegyző kinevezése, a biztositék letétele vagy kiadása iránt ivenkint	50 kr.
		b) a közjegyzői biztositék bekeblezése vagy kitörlése iránt, lásd beadványok.	
		Folyamodások: lásd kérvények, kifogások és felszólamlások.	
39	40	Forditmányok hiteles tolmácsok által (ide tartoznak tehát a közjegyzők forditásai	

Folyószám	Az illeték törvény tételszáma	Tárgy	Illeték
		is) 1. ivtől	1 frt.
		a többi ivektől külön 50 kr.	
40	40	Hagyományok lásd: vagyonátruházások.	
41	78	Halálesetérei ajándékok lásd: okiratok.	
42	41	Haszonkölcsön szerződések: ivenkint	50 kr.
		ha pedig a kölcsönért fizetés köttetik ki: mint bérleti szerződések.	
43	57	Házassági biztosíték: lásd katonatisztek házassági biztositékait.	
44	43	Házassági szerződések, amennyiben általuk ingó dolog haszonélvezete ruháztatik át érték szerint	II. fokozat
		ingatlan dolog haszonélvezetének átruházása esetében, lásd „szolgalmak.“	
		Ha a jegyesek saját vagyonuk tulajdonjogát maguk közt átruházzák, az ajándékozások czimű tétel szabályai szerint kell az illetéket megszabni.	
		Ha a házassági vagyont, például női hozományt, nászajándékot, hitbért vagy más bármily vagyont, melyről a jegyesek a házassági szerződvényben rendelkeznek, az érdeklett jegyesek azelőtt tulajdonul még nem birták, hanem az rájok csak a házasság alkalmából szülőik, vagy más harmadik személy által ruháztatott át, akkor ezen szóban levő vagyonátruházástól, mint ajándékozástól, az illeték, tekintettel az ajándékozónak a megajándékozott félhez való rokonsági viszonyára, mindenkor külön megszabandó és lefizetendő; megjegyeztetvén, hogy, ha az ajándékozott vagyon ingóságokból áll, a külön illetékfizetésnek csak ugy van helye, ha a házassági szerződést az ajándékozó fél is aláirta, vagy erről külön okmányt állitott ki.	
		A házassági szerződésektől fizetetett illetékek azon esetben, ha a házasság tényleg létre nem jött, és e körülmény bebizonyittatik, visszafizettetnek.	
45	43	Házassági szerződések bejegyzése iránti folyamodványok, melyeket kereskedők nejei a váltótörvényszékhez benyujtanak, 1 ivtől	5 frt.

Folyószám	Az illeték tör- vény tételszáma	Tárgy	Illeték
46	44	Hitbizományok: *a)* a kérvények a hitbizomány felállitására, nagyobbitására, elcserélésére, átváltoztatására szükséges engedély megnyerése czéljából 1 ivt. *b)* ezen engedély megadása, vagy a hitbizomány feloldásának engedélyezése nem tárgyai az illetéknek. Hitbizományi örökösödésekre vonatkozólag lásd vagyonátruházásokat. A koröröknégi hitbizományoknál a rokonsági viszonyhoz képest $1^{2}/_{8}$—5—$10^{0}/_{0}$-kal kiszabott illetékek tiz évre felosztatván, ugyanannyi részletben évenkint előre befizetendők. Ha a hitbizomány birtoklása tiz év letelte előtt megszünik, a le nem járt illetékrészletek törültetnek. Ez utóbbi szabály nem érinti a hitbizományi ingatlan javak átruházásától járó külön illetéket.	1 frt.
47	45	Hitelesitések névaláirások iránt közjegyzők részéről[1]) és pedig: *a)* egyes fél aláirásának hitelesitéseért . . . *b)* minden további fél aláirásának hitelesitéseért, mindenik további aláirásért	 50 kr. 25 kr.

[1]) A mostani illetéktörvények csak közhivatalok által eszközölt hitelesitésekről szólanak, és ezekre 1 frt. és a további aláirásokért 50 kr. bélyeget szabnak, miből némelyek azon következtetést vonják le, hogy a közjegyző általi hitelesitések is ugyanezen szabály alá esnek. Ez azonban tévedés; a mostani illetéktörvény ugyanis nem egyéb, mint 1868. évben történt összeállitása, a régi (1850. augusztus 2-án kelt) törvénynek és a később hozott szabályoknak, mely összeállitásnál mindazon szabályok egyszerüen kihagyattak, melyek az 1868. évben nem létezett közjegyzői intézményre vonatkoztak. Minthogy pedig a közjegyzői intézmény ismét behozatott, — vissza kell térni a régibb törvény ebbeli szabályaira, melyek a puszta kihagyás által, érvényüket még nem vesztették el; a régi törvények pedig a

Folyószám	Az illeték törvény tételszáma	Tárgy	Illeték
		a kereskedelmi czégek és a társasági szerződések aláirásainak hitelesitése az *a)* és *b)* alatti illetékek alá esnek. A tanuk aláirásainak hitelesitése, mely a felek aláirásainak hitelesitésével egyidejüleg eszközöltetett, külön illetéket nem igényel. A hitelesitési záradék az illetéknek megfelelő bélyegjegyeken keresztül irandó. A hitelesités eszközlése tekintetéből felvett jegyzőkönyvek illetékmentesek. Valamely okmányra vezetett következő szavak „előttem" vagy „láttam" hitelesitésnek nem tekintetnek. Hitelesitések mentesek: *a)* melyek a névre szóló államkötelezvények kamatnyugtatványainak és engedményeinek aláirásaira vonatkoznak; *b)* melyek szekérpostaküldeményekről szóló átadási vevényeknek oly esetekben történt aláirásait igazolják, midőn az aláiró felek az átadás helyén kivül tartózkodnak; *c)* a vámutalási eljárásban előforduló biztositó okmányok aláirásainak hitelesitése, lásd az illetékszabás 79. *c)* betüjét.	

---

fennebbi dijszabást állapitják meg. És ez az illetéktörvény szellemének is felel meg, mert a törvény mindég külömbséget tett (és az óvasok tekintetében még most is tészen) a közt: valjon a hitelesitést az állam által fizetett valamely közeg tehát ingyen teljesiti-e, vagy pedig: valjon tartozik-e a fél a hitelesitésért a bélyegen kivül még mást dijt is fizetni? és az első esetben az eljárás diját a bélyegbe tudja be. Igy volt ez nemcsak minden hitelesitésnél és kiadványoknál, hanem igy van ez most is: a váltóóvásoknál. Ezen értelemben nyilatkozott egy horvát közjegyző kérdésére 1874. évben a magy. kir. pénzügyministerium is különösen az aláirás hitelesitésére nézve. És igy van ez Ausztriában is.

Folyószám	Az illeték törvény tételszáma	Tárgy	Illeték
48	46	Ideiglenes nyugták: lásd vétbizonyitványok.	
49	50	Ivek. Az illetékszabás az okmányoktól és iratoktól járó bélyegilletéket rendszerint csak azok első ivétől határozza meg; a többi ivek bélyegilletékére nézve következő szabályok állanak: Ha az okmány vagy irat állandó bélyegilleték alá esik, és az első ivtől 50 kr. vagy ennél magasabb bélyegilleték jár, ugy a második és többi ivektől 50 kr. bélyegilleték fizettetik, kivéve a hiteles kivonatokat és kiadványok másodlatait, melyeknek minden ive egyaránt 1 frtos bélyeggel ellátandó. Nem peres ügyekben: birói beadványoknál vagy azokat képviselő jegyzőkönyveknél, ha ezek okiratot nem tartalmaznak, a második és minden további ivre 36 kr. — peres ügyekben pedig: 50 kr, és ha a peres tárgy értéke 50 frtot meg nem halad, 20 kr. bélyegilleték jár. Ha az okirat fokozatos illeték alá esik, a második és a többi ivekre 50 krajczáros bélyegjegy alkalmazandó, és ezen szabály alól csak akkor van kivételnek helye, midőn már az első ivtől 50 krnál csekélyebb fokozatos illeték jár, ily esetben az okirat többi iveire is csak azon csekélyebb illeték fizetendő; de azon okiratok másod, harmad stb. példányaitól és ezek iveitől, a 8. pont értelme szerint (lásd 320. l.), ezen csekélyebb fokozatos illetéknek csak fele jár.	
50	52	Jegyzőkönyvek illetékkötelesek: *a)* ha beadványt, vagy okiratot pótolnak, és pedig	

Folyószám	Az illeték törvény tételszáma	Tárgy	Illeték
		az ezekre szabott illeték szerint; (ide tartoznak tehát a közjegyző által felvett okiratok is.)	
		b) a biróságok által felvettek (ha *a)* pont alá nem esnek) és az ügy nem peres és a tárgy értéke 50 frtot meg nem halad ivenkint	12 kr.
		különben	36 kr.
		ha pedig az ügy peres, és a vitás tárgy értéke 50 frtot meg nem halad, ivenkint	20 kr.
		ellenkező esetben pedig	50 kr.
		Mindez áll azon jegyzőkönyvekre nézve is, melyeket a közjegyző mint birói biztos felvesz.	
		A peres ügyek jegyzőkönyveinek szabályai vonatkoznak különösen a közjegyzői biztosíték felosztása tárgyában (közj. törv. 46. §.) és a végrehajtási eljárásban felveendő jegyzőkönyvekre is. (Közj. törv. 114. 116. §§.)	
		Jegyzőkönyvek: a magánokirat és végrendelet letételéről, közjegyzői okirat erejével leendő felruházás céljából, (közj. törv. 81. 83. §§.) vagy azoknak és egyéb papiroknak, és értékeknek (108. §.) puszta őrizés vagy másnak leendő átadás céljából (közj. törv. 106. §.) vagy végrendelet visszaadásáról (84. §.) ivenkint	50 kr.
		(illetéktörv. 101. tétel *b.* és *c.* pont hasonlatosságánál fogva). E jegyzőkönyvekre, ha az érték után a II. fokozat szerint 50 krnál kisebb illeték járna, ezen csekélyebb fokozati illeték lerovandó.	
		Jegyzőkönyvek végrendelések felvételéről a közj. törv. 82. §-a esetében: mint végrendeletek (lásd „okiratok“), vagy is az 1. ivtől	1 frt

Folyószám	Az illeték törvény tételszáma	Tárgy	Illeték
		ha pedig a végrendelkezésben vagyonátruházás nem történik, ivenkint	50 kr.
		A jegyzőkönyvek pedig illetékmentesek *a)* midőn a biró hivatalból köteles eljárni, *b)* hagyatéki ügyekben pedig ezen eseten kivül akkor is, ha a hagyaték összes értéke a terhek levonása nélkül 25 frtot meg nem halad. *c)* bélyegmentesek továbbá a jegyzőkönyvek a közj. törv. 92—103. §§-ai értelmében tett tanusitványokról, mert a bélyeg magára a félnek kiadandó tanusitványra (lásd ezeket) ragasztandó — és mert a kérdéses jegyzőkönyvek ugyanazon szempont alá esnek, mint a névaláirás hitelesitéséről felvett jegyzőkönyvek, melyek az illetéktörvény világos szava szerint is bélyegmentesek (45. tétel). Kivétetnek azonban az árverési, árlejtési tárgyalásokról (lásd árverési jegyzőkönyveket) és ajánlási tárgyalásokról (lásd ajánlatok) felvett jegyzőkönyvek; *d)* végre bélyegmentesek a jegyzőkönyvek a közj. törv. 107. §. értelmében őrizett okiratok visszaadásáról, és a 145. §. értelmében a feleknek ismételt kiadványra vonatkozó megegyezéséről — és pedig az előbbi az illetéktörv. 102. tét. *d)* pontja és az utóbbi a 79. tét. *a)* pontja hasonlatosságánál fogva.	
		Jegyzőkönyvek árverésekről, lásd árverési jegyzőkönyvek.	
		Jegyzetek lásd könyvek.	
		Jelentések lásd levelezések.	
51	54	Jelzálog-lekötések, azaz oly okiratok, melyek által valamely kötelezettség biztosi-	

Folyószám	Az illeték törvény tételszáma	Tárgy	Illeték
		tása végett jelzálog adatik, azon kötelezettség értéke szerint, melyért a jelzálog adatik	II. fokozat
		Ha a jelzálogilag biztositott kötelezettség tárgya meg nem becsülhető, ivenkint 50 kr. állandó bélyegilleték jár.	
		Jegyzet. Ha a kötelezettség határozottan, és annak értéke megközelitőleg sem állapittathatik meg, ugy az illeték a jelzálog értéke szerint fizetendő, amennyiben ez megelőzőtt jelzálogi biztositások által nincsen kimeritve; de az utóbbi esetben is 50 kron alól nem szabathatik meg.	
52	57	Katona-tisztek házassági biztositékai iránt kiállitott okiratok, ha a biztositék a mátka vagyonából állittatik elő, ivenkint . . .	50 kr.
		az ilynemű biztositéki okmánynak telekkönyvi bejegyzése illetékmentes.	
		Azon esetben, midőn a házassági biztositék egy harmadik személy által visszteher mellett fedeztetik, az illeték a visszteherrel járó jogügyletekre vonatkozó szabályok szerint rovandó le.	
		Ha a házassági biztositék visszteher nélkül a vőlegény részéről adatik, ugy az okirattól jár, 1 ivtől	1 frt.
		a vagyonátruházástól járó százalékos illeték pedig csak a férj halála bekövetkeztével fizetendő.	
		Ha továbbá a biztositék szülők vagy más harmadik személy által ingyen állittatik elő, ugy tekintettel a fenforgó személyes viszonyokra, és a 24. és 25. pontok határozataira, (lásd 327. lapon) az ajándékozási illeték szabandó meg.	
		A menyasszony részéről kiállitott biztositéki okmánynak kivételével minden más személy által kiállitott házassági biztositéki okmányok telekkönyvi bejegyzésétől a biztositott jog értékéhez képest $^1/_8$ százaléki illeték jár.	
53	59	Kereskedelmi és iparügyletek:	
		1. A kereskedők kötjegyei pénzbeli szolgálta-	

Folyószám	Az illeték törvény tételszáma	Tárgy	Illeték
		tásokról vagy értékesithető dolgok mennyiségéről, vagy értékpapirokról anélkül, hogy azokban az érintett szolgálmány teljesitésének kötelezettsége, viszonszolgálmánytól tétetnék függővé:	
		a) ha a szolgálmány pénzből áll, mint váltók;	
		b) ha a szolgálmányt nem pénz képezi, és az értékhez képest a II. fokozat szerint kisebb illeték nem jár, ivenkint	50 kr.
		2. Cheques-ek, vagyis utalványok oly intézetekre, melyek alapszabályaiknál fogva pénzeknek idegen számlára való átvételére feljogositvák, azon esetben, ha a Cheques-ek a pénzletevő által neki az intézet által e czélra kézbesitett ürlapon kiállittattak, dbkint különben pedig az utalványokra rótt általános bélyegilletékek alá esnek.	2 kr.
		Kereskedelmi s üzleti könyvek kivonatainak hitelesitése, mint másolatok hitelesitése.	
		Kereskedelmi papirok óvása: mint váltóóvások.	
54	60	Kezességi okiratok, ha a kötelezettség meg nem becsülhető, ivenkint	50 kr.
		ha pedig megbecsülhető, az érték szerint .	II. fokozat
55	13	Kérvények a végrehajtás elrendelése iránt (közj. törv. 112. §.) ha a tárgy értéke 50 frtot meg nem halad ivenkint	20 kr.
		ellenkező esetben	50 kr.
		(1873. IX. tczikk 2. §.)	
56	60	Kiadványok, és pedig a közjegyző által kibocsátott hiteles kiadványok, hitelesitett másolatok és kivonatok (közj. törv. 137. §.) (illetőleg ezeknek záradéka) ivenkint . .	50 kr.

Folyószám	Az illeték törvény tételszáma	Tárgy	Illeték
		Mindaz, mi a névaláirás hitelesitésénél fennebb mondatott (lásd 1. jegyzetet a 47. folyó számnál) vonatkozik a kiadványokra is. Ellenkező intézkedés, vagy is a magasabb 1 frtnyi bélyegszabás a közj. utasitás 10. §-ból sem következtethető, mert a fenebbi szabály a törvény szellemébõl folyik.	
		Kiadványok mint egyszerü másolatok illetékmentesek, mert ezekkel a közjegyző mit sem tanusit, és a fél mit sem bizonyit. Ezek tehát az illetékszabás 60. tét. 1. jegyzete alá esnek. Ha ezek azonban me lékletül használtatnak: a mellékletek szabályai alkalmazandók. Mindez áll azon kiadványokra nézve is, melyeket a közjegyzői levéltárnok, vagy a járásbiró, de ez csak mint a közjegyző helyettese bocsát ki, közj. törv. 25. §.) mert a fél ezen esetekben (az állampénztárba szolgáltatandó) kiadványozási dijat a bélyegen kivül ép úgy fizeti meg, mint a közjegyzőnek fizetné.	
57	13	Kifogások a végrehajtás ellen (közj. törv. 113. §.) ha a tárgy értéke 50 frtot meg nem halad, ivenkint	20 kr.
		ellenkező esetben	50 kr.
		(1873. IX. tczikk 3. §-a.)	
		Kivonatok: lásd kiadványok.	
58	64	Kölcsönszerződések u. m. kötvények, adóslevelek:	
		1. Állam- vagy más értékpapirokra vagy árukra adott előlegekről,	
		a) ha azok oly társulatok által adatnak ki, melyek alapszabályaik értelmében ily előlegezési üzletekre jogositvák, még pedig 3 hónapnál nem hosszabb időre, valamint adóssági okmányok, melyek 3 havi időszakot meg- nem haladó meghosszabbitások alkalmá-	

Folyószám	Az illeték törvény tételszáma	Tárgy	Illeték
		val adatnak ki, az előlegezés összegéhez képest	I. fokozat
		Az érintett intézetek tartoznak az illetékeket a felektől beszedni, és havonkint közvetlenül befizetni.	
		b) Ha a kötvények árúkra vagy értékpapirokra adott előlegek iránt a kereskedők által állittatnak ki, mint váltók.	
		A kézi zálogra adott kölcsönügylet iránt kiállitott zálogjegyek, a mennyiben a II. fokozat szerinti illeték nem kevesebb, ivenkint	50 kr.
		és ha ily zálogjegy a kereskedő által nyolcz napot tul nem haladó időtartamra állittatott ki, ivenkint	10 kr.
		Az itt kijelölt illeték alá esik ezen kölcsönügylet minden meghosszabbitása is.	
		c) Ha ily kötvények más személyek által vagy hosszabb időre állittatnak ki, az előlegezett összeg szerint	II. fokozat
		2. Más adóslevelek:	
		a) ha az előmutatóra szólanak, a kölcsönzött tárgy értéke szerint	III. fokozat
		amennyiben azonban ily adóslevelek meghatározott időtartamra, de tiz évnél nem hosszabb időre szólanak, ugy az előmutatóra szóló adóslevelek csak a II. fokozat alá esnek. De ha a kölcsön tartama meghosszabbittatik, az illeték a III. fokozat szerint kiegészitendő.	
		b) Ha nem szólnak az előmutatóra mindenkor a kölcsönzött tárgy értéke szerint . . .	II. fokozat
		Oly kölcsönöknél, melyek részlet-kötvények kiadása mellett köttetnek, az illeték azok kiadása előtt a kölcsöntervnek részletes bemutatása mellett közvetlenül befizetendő. Az illetékszabás az egyes részletkötvényekért járó illetékösszegek összeszámitása által eszközöltetik.	
		A kölcsönbeli kamatokról szóló szelvények minden kiadása az illető pénzügyi igazgatóságnak előlegesen bejelentendő és ezen szelvénykiadás azon	

Folyószám	Az illeték törvény tételszáma	Tárgy	Illeték
		kötelezettséggel jár, miszerint minden egyes kamatszelvény után eső illeték a kamatszelvények összes száma szerint minden lejáratkor közvetlenül befizettessék. A lejárt kamatok után esedékes illetéknek közvetlenül leendő befizetésére mindazok is kötelesek, kik a bemutatóra szóló adósleveleket, habár szelvények nélkül is, kiadják.	
59	58	Könyvek és pedig a közjegyző ügyviteli könyvei.	
		a) Az ügykönyv, a letéti könyv, és óvás-könyv (közj. törv. 151. és 156. §§.) az illetékszabás 58. tét. *b*) és *c*) pontjai hasonlatosságából ivenként	5 kr.
		mert az illetéktörvény 4. §. *b*) pontja értelmében ügyleti közvetitésre szolgálnak.	
		b) A hagyatéki tárgyalások, és birói megbizásokról vezetett könyvek, valamennyi betüsoros jegyzékek, úgyszintén a kamara által vezetett valamennyi könyvek és jegyzékek mint pusztán csak a belkezelésre vonatkozók: bélyegmentesek.	
60	64	Könyvkiadási szerződések; lásd: szolgálattételi szerződések.	
		Kötelezvények lásd: kölcsönszerződések.	
		Közgyülési határozatok hitelesitése, lásd: tanusitások.	
		Közlemények tartalmának és elküldésének bizonyitása, lásd: tanusitások.	
61	65	Leltárak biróságiak, (perenkivüli ügyekben) ivenkint	36 kr.
		ha a tárgy értéke 50 frtot meg nem halad, ivenkint	12 kr.
		peres ügyekben pedig, ha a tárgy értéke 50 frtot meghalad — úgyszintén biróságonkivüliek ivenkint	50 kr.
		ellenkező esetben	20 kr.

Folyószám	Az illeték törvény tételszáma	Tárgy	Illeték
62	66	Lemondások jogokról:	
		a) viszteherrel járók, ha a viszteher és jog tárgya meg nem becsülhető, ivenkint . .	50 kr.
		ezenkivül	
		aa) ha a tárgyat valamely tartozási követelés képezi, a viszteher értékéhez képest . .	II. fokozat
		bb) ha a lemondás más jogokra vonatkozik, szinte	III. fokozat
		b) viszteher nélküli lemondások, mint „ajándékozások."	
		Lemondás közjegyzői állásról: ivenkint .	50 kr.
63	67	Letéti szerződések, ivenkint	50 kr.
		ha bér köttetik ki, a bér szerint	II. fokozat
		Letéti könyv lásd: könyvek.	
64	68	Levél alakjában kiállitott okirat — ennek természetéhez képest illetékköteles, különben csak: ha mellékletül használtatik.	
65		Levelezések a közjegyzői kamara részéről hatóságok és hivatalokkal, különösen jelentések, és véleményezések: bélyegmentesek.	
		Levelezései a közjegyzőnek a kamarával (közj. törv. 18. 21. 29. 52. §§.) vagy a hatóságok, hivatalok s különösen biróságokkal (közj. törv. 13. 14. 15. 16. 23. §§.) de csak a mennyiben a szolgálatra, és nem a közjegyző személyére, vagy más fél képviseletére vonatkoznak: bélyegmentesek. (1852. febr. 14. kelt 4613. sz. pénz. min. rend.)	
66	69	Másolatok:	
		a) mint kiadványok, lásd ezeket.	
		b) A közjegyző által nem őrzött, hanem a fél által felmutatott okirat másolatának hitelesitéseért jár ivenkint	50 kr.

Folyószám	Az illeték törvény tételszáma	Tárgy	Illeték
		c) A közj. törv. 135. §-a értelmében készitett másolat az illeték-törv. 79. tét. *a)* pontja szerint bélyegmentes. *Jegyzet.* 1. Ha egy iven több okirat másolatai és ezek hitelesitése foglaltatnak, a bélyegilleték a másolatok összes száma után fizetendő. 2. Mindazon másolatok, melyek hivatalból és hivatalos czélra, vagy valamely illetékmentes avagy feljegyzést élvező személytől követeltettek, és ezen oknál fogva bélyegtelenül állittattak ki, más czélra illetékröviditės terhe nélkül nem használhatók. 3. A hitelesitési záradékban határozottan kifejezendő, el van-e az eredeti okirat vagy irómány bélyegjegygyel látva, és minővel? és a mennyiben az közvetlen illetékfizetés alá esik, vajjon ezen fizetés teljesitése bizonyittatott-e az okiraton hivatalosan? Ha azon okirat vagy irómány, melynek másolata hitelesittetik, eredetileg illetékköteles volt, és ezen kötelezettségnek elég nem tétetett, a hitelesitési záradékban továbbá még megjegyzendő az is, hogy az illetékröviditės miatt a lelet felvétetett, és mely pénzügyi hatósághoz küldetett át.	
67	69	Másodlatai a beadványoknak, és pedig birói eljárásban, ha a tárgy értéke 50 frtot meghalad, ivenkint . . . . ha 50 frtot meg nem halad, ivenkint . . biróságon kivüli beadványoknak	50 kr. 20 kr. 50 kr.
68	70	Meghatalmazási záradékok, melyek nyugtákra vagy más okiratokra vezettetnek, ivenkint	50 kr.
69	70	Meghatalmazási szerződések, idegen ügylet vitele végett, ha dijazás köttetett ki, mint szolgálattételi szerződések; egyébként pedig ivenkint	50 kr.
70	71	Meghatalmazványok, ha jutalom nem biztosittatik, ivenkint	50 kr.

Folyószám	Az illeték törvény tételszáma	Tárgy	Illeték
		különben a jutalom dij szerint	II. fokozat
		de a fokozatos illeték az állandó 50 kr. bélyeg-illetéknél kisebb nem lehet.	
71	72	Megváltási szerződések, ha tartozási követelésekre vonatkoznak, vagy melyek által személyes vagy dologi szolgálmányok pénzbeli tartozásokra változtatnak, érték szerint	II. fokozat
		ha pedig egyéb jogok megváltására vonatkoznak, mint adás-vevések vonandók illeték alá.	
72	73	Mellékletek, melyek a felek által a bélyegköteles beadványokhoz és jegyzőkönyvekhez csatoltatnak, ivenkint	15 kr.
		ha azonban a birói eljárásban a pertárgy értéke 50 frtot meg nem halad, ivenkint .	10 kr.
		A mellékletekre szabott bélyegilleték alá esnek különösen: *a*) azon okiratok, és irományok, melyek a szabályok szerint illetékmentesek, de mellékletekül használtatnak; *b*) minden okirat és iromány, mely a bélyegadó tényleges behozatala előtt állittatott ki; *c*) a személyes mentességnél fogva bélyegmentes okiratok és irományok, ha nem illetékmentes személyek által mellékletként használtatnak.	
		Jegyzet. Az illetékszabályok szerint kellőleg bélyegzett okiratok és irományok nem esnek további illeték alá, midőn mint mellékletek használtatnak. Ez alól kivétetnek az illetékszabás 84. tételében B. 2. 3. alatt (lásd 79. folyó szám) elősorolt számadások, továbbá a hirdetmények és hirlapok, melyek ha mellékletekként használtatnak, 15 kros, s illetőleg a peres eljárásban, ha a peres tárgy értéke 50 frtot nem halad meg, 10 kros bélyeggel látandók el.	
		Mellékletek mentesek: *a*) könyvek, röpiratok és kinyomatásra szánt kéziratok; *b*) minden bel- és külföldi értékpapirok, ezek szelvé-	

Folyószám	Az illeték törvény tételszáma	Tárgy	Illeték
		ványei és az utóbbiak utalványai (Talon), ugy a pénzt képviselő papirok is;	
		c) bizonyos használatra mentes okiratok és irományok, ha ezek ezen használatra, mint mellékletek fordittatnak.	
		d) Szegénységi bizonyitványok.	
		e) Azon okiratok és irományok, melyektől az illeték közvetlenül lefizettetett.	
		f) Okiratok azon másolatai, melyeket a felek a telekkönyvi beadványokhoz, a telekkönyvi hatóság számára és az illetékszabás czéljából csatolni tartoznak.	
73	78	A) Okiratok halálesetére való átruházások iránt u. m. végrendeletek, fiókvégrendeletek, örökösödési szerződések, halálesetérei ajándékok, az 1 ivtől	1 frt.
		A végrendeletektől járó bélyegilleték csak akkor fizettetik, ha ezek alapján vagyonátruházás történik, és a hagyaték 25 frtnyi értéket meghalad. A vagyonátruházástól járó illetékre vonatkozólag lásd „Vagyonátruházások“ B) betüjét.	
		Következő okiratok, u. m. szolgálattételi, adásvevési és csereszerződések, visszteherrel járó engedményezések és lemondások, melyeknek tárgyát ingóságok képezik, továbbá szerencsekötések, kölcsön- és társasági szerződések, végre áruszállitási szerződések, — mely esetekben a III. fokozat szerinti, s általában az ügyleti esetek különféleségéhez képest miféle illeték alá esnek, az illető tételek egyes pontozataiban van meghatározva.	
		Minden egyéb jogügyletekről kiállitott okiratok, feltéve, hogy a kötelezettség megbecsülhető dolgot tárgyaz, érték szerint	II. fokozat
		Ha azonban sem a szolgálmány, sem a viszonszolgálmány meg nem becsülhető, vagy meg	

Folyószám	Az illeték törvény tételszáma	Tárgy	Illeték
		nem becsülhető jogok és kötelezettségek megszüntetése forog fenn, ivenkint . . .	50 kr.
		B) Okiratok, melyek vagyonátruházást, jogerősbitést, jogok és kötelmek megszüntetését nem foglalják magukban, mint:	
		a) számadások, különösen számlák, jegyzékek, kimutatások stb., melyek kereskedők és iparüzők által üzletük tárgyai iránt kiállittatnak, és még nincsenek kiegyenlitve, lásd „Számadások."	
		b) Minden egyéb okiratok ivenkint	50 kr.
		C) Bizonyitványok, lásd ezeket.	
		Okiratok mentesek:	
		a) melyeknek kiállitását közhivatalok hivatalos czélokra kivánják, de melyeknek kiállitására a fél a polgári jog szerint nem kötelezhető;	
		b) biztositéki okiratok, melyek a bünvádi eljárásban, s átalában közczélok biztositása végett közhivatali vagy szerződési viszonyon kivül kiállitandók (közjegyzői biztositéki okiratok);	
		c) közadó kivetése, megszabása, vagy megszüntetése, vagy a fizetés és büntetés megszüntetése vagy elhalasztása kérdésében kiállitott okiratok;	
		d) az ingatlanok becslése vagy átengedése felől kiállitott okiratok a kisajátitási eljárásban;	
		e) becslések, és más okmányok, oly kárositások felől, melyek a magántulajdonon közczélok dolgában p. o. állami vaspályák jelzésénél, katonai gyakorlatoknál stb. okoztatnak;	
		f) az államkötvények s ezekkel egyenlőknek tartott kötelezvények engedményezései;	
		g) okiratok, melyek a fennálló külön rendeletek szerint az urbéri vagy azzal rokontermészetü viszonyok megszüntetése, vagy a birtoktagositás és elkülönités, valamint a földtehermentesités keresztülvitele, vagy a telekkönyvek behozatala czéljából kiállittatnak;	
		h) a cs. és kir. katonatiszteknek kilépési téritvényei;	

Folyószám	Az illeték törvény tételszáma	Tárgy	Illeték
		i) azon téritvények, melyeket gyámszülők a lelenczek ingyen elvállalásakor a lelenczház részére kiállitanak ;	
		k) teher- és tengeri utlevelek a külföldről érkező küldemények felől, ha azok a küldött árúk jegyzékén, és a fuvarossal vagy hajóssal kötött szegődvényen vagy vitelbérszerződésen és a biztositáson kivül egyéb illetékköteles megállapitásokat nem tartalmaznak, mig biróság előtt nem használtatnak;	
		l) az I. fokozat alá eső váltókra vezetett elfogadások, hátiratok, kezességek és vétbizonyitványok.	
		Az *a*) *c*) *d*) *e*) *g*) és *k*) esetekben az illetékmentesség csak feltételes, vagy is csak akkor áll fenn, ha az okirat csak a kitett czélra használtatik.	
74	79	Osztálylevelek lásd: elkülönitési okiratok, és örökösödési osztályok.	
75	80	Örökbefogadási (adoptio) okirat ivenkint Amennyiben azonban ily okiratban egyszersmind vagyonátruházás is foglaltatik, ezen átruházás minőségéhez és értékéhez képest a vagyonátruházásokra szabott százalékos illeték is fizetendő.	50 kr.
76	81	Örökösödési osztályokra illetékszabás tekintetében rendszerint azon határozatok alkalmazandók, melyek az elkülönitési okiratokra nézve érvényesek. Különösen azonban megjegyzendő, hogy ha az örökösök egyike a hagyatéki tárgyakból az osztály alapján többet vesz át, mint amennyit saját örökrészének tiszta értéke tesz, ezen általa nem az örökségi jog czimén, hanem az osztályos egyezség alapján a hagyatékból átvett vagyontöbblet, az osztályos egyezség tartalmához képest, vételt vagy ajándékozást képez. Ezen alapszabály alól kivételnek van helye: 1. ha az örökhagyó akként intézkedett, hogy a hagyatékhoz tartozó tárgyakat egyik vagy másik örökös természetben vegye át, s többi örökös társait elégitse ki, az örökösök közti osztály pedig ezen végintézkedéssel összhangzásban van;	

Folyószám	Az illeték törvény tételszáma	Tárgy	Illeték
		2. ha valamely hagyaték alkatrészét képező ingatlan dolog, a fennálló szabályok szerint feloszthatlan és el nem darabolható. Ezen utóbbi szabály azon esetben is érvényes, ha a feloszthatlan ingatlan oly közös tulajdont képezett, mely szerint annak csak fele tartozott a hagyatékhoz, és ezen felerész az örökösök által a kérdéses ingatlan másik felerésze tulajdonosának átengedtetik, habár ez utóbbinak ama félbirtokra öröklési joga nem is volt.	
77	81	Örökösödési szerződések: az 1. ivtől Az ezeken alapuló jog csak az örökség megnyiltával kerül a haláleseti vagyonátruházásoktól járó illetékek fizetési kötelezettsége alá.	50 kr.
78	82	Örökségi lemondások. Ha az örökös oly személy javára mond le, kinek igénye nem volna, akkor kétrendbeli vagyonátruházás áll be: *a*) az örökhagyótól az örökösre az örökségi jog czimén, és *b*) az örökösnek azon személyhez való személyes viszonya szerint, kinek javára lemondott, az élők közti ingyenies vagyonátruházás czimén. Ha pedig oly személy javára történt a lemondás (átadás előtt), kinek örökségi joga volna, akkor csak egyszeres vagyonátruházás forog fenn, és az illeték e személynek viszonya szerint az örökhagyóhoz szabatik meg.	
79	84	Számadások: 1. Szolgálati (ügyvivői) viszonyban egymással álló személyek közti számadási iratok, ha nem egyszersmind szerződések, szegődvények, nyugták stb. illetékmentesek. Ha azonban a számadások per tárgyát képezik, ivenkint	50 kr.
		Ha pedig csak mint mellékletek használtatnak, az ezekre előirt illeték alá esnek. 2. Az állam, vagy állami s községi közintéze-	

Folyószám	Az illeték törvény tételszáma	Tárgy	Illeték
		tek részére véghez vitt ügyletek számadásai (betegek, fegyenczek élelmezéséről, utazási költségről stb.) szólók: illetékmentesek.	
		3. Számlák, jegyzékek, kimutatások, beirási könyvecskék stb., melyek kereskedők és iparüzők által a saját üzletükből származó követelések iránt kiállittatnak, a mérlegzett számlák kirekesztésével ivenkint	5 kr.
		de ha a követelési összeg 10 frtra nem rug, ivenkint	1 kr.
		Ha a kiegyenlitett számlák birósághoz vagy valamely közpénztárnál nyugtatvány helyett nyujtatnak be, ugy a vétbizonyitványok iránt a 101. tételben (lásd 96. folyó szám) megállapitott illeték alá esnek.	
		Hasonló számadások nem kereskedő vagy iparüző személyek részéről illetékmentesek — de ha a követelés kielégitésének elismerése is foglaltatik benne, akkor azok a vétbizonyitványok szabályai alá esnek.	
		Elismervények, melyek által a számadás a másik fél által helyesnek ismertetik el: ivenkint	50 kr.
80	85	Személyesmentességek; lásd 317. lapon.	
81	86	Szerencsekötések.	
		A) A fogadás, ennek dija szerint (és pedig ha a két fél dija nem egyenlő, a magasabb szerint)	II. fokozat
		B) Sorsjátékok.	
		1. Magán sorsjáték sorsjegyeitől a betét szerint	II. fokozat
		Ez a kibocsátás előtt szedetik be. A kisorsolás után pedig beszedetik az illeték:	
		2. az állami vagy magánsorsjátékok kihuzott sorsjegyeire eső nyereményektől, ha ezek értéktárgyakból nem állanak:	

Folyószám	Az illeték törvény tételszáma	Tárgy	Illeték
		a) a számsorsjátéknál a nyeremény összege után	III. fokozat
		de ha e nyeremény két forintot nem tesz, az feltétlenül illetékmentes;	
		b) más sorsjátékvállalatoknál a nyeremény összegétől (levonva a betétet azaz a sorsjegy névszerinti értékét)	$6^{2}/_{8}\%$
		Jótékony czélra rendezett értéktárgybeli sorsjátékok jegyei, valamint azon sorsjegyek, melyeknél a betét két forintot meg nem halad, az illetéktől teljesen felmentvék.	
		C) A reménybeli vétel, ha annak tárgyát:	
		a) ingó dolgok képezik, melyek alatt bányarészek is értetnek, a kikötött vételár után	III. fokozat
		b) ingatlan javak képezik:	
		aa) az okirattól ivenkint	50 kr.
		bb) a jogügylettől a megállapitott vételár szerint	$4^{3}/_{8}\%$
82	87	Szolgálati szerződések:	
		a) melyekben a munkás az anyagnak szolgáltatására kötelezte magát, mint áruszerzési, vagy áruszállitási szerződések	III. fokozat
		b) tanonczok felvétele iránti szerződések, ha a megállapitott kötelezettség arra szoritkozik, hogy a tanoncznak szolgálatja fejében oktatás vagy ellátás is adassék, ivenkint	50 kr.
		c) szolgálattételek iránt kötött minden más, visszteherrel járó szerződések, melyek ezen tétel *b*) pontja szerint a III. fokozat alá nem esnek, érték szerint	II. fokozat
		Jegyzet. Értékül a kikötött bér tekintendő, mely amennyiben meghatározott visszaforduló szolgálmányokból áll, a 30. §. vagy ha a viszonszolgálmány meghatározott nagyságai szerint, p. o. darabszám, köbölszám stb. állapittatott meg, az összesen kikötött munka szerint kivetendő.	

Folyószám	Az illeték törvény tételszáma	Tárgy	Illeték
83	88	Szolgalmak:	
		a) ha a szerzés élők között visszteher nélkül történt, mint ajándékozások;	
		b) ha a szolgalom halál esetére adatott meg, mint a halál esetére vonatkozó vagyonátruházások;	
		c) ha a szerzés visszteherrel jár:	
		aa) az ingatlan dolog haszonélvezeti vagy haszonvételi szolgalmának átruházásáért az okirat minden ivétől járó 50 kr. bélyegen kivül még a szolgalom értéke szerint . .	$4^{3}/_{8}\%$
		bb) egyébnemü szolgalmakért hasonlókép . .	II. fokozat
		Oly okiratok, melyek által a haszonélvezet vagy haszonvételi szolgalom az eredetileg kikötött határidő előtt megszüntettetik, külön illeték alá esnek, és pedig:	
		1. A vissztehernélküli megszüntetések eseteiben:	
		a) ha az ajándékozó, ki a szolgalmat maga részére kikötötte, azon fentartott szolgalomról a megajándékozott javára lemond, — az okirattól, ivenkint az állandó 50 kr. bélyegen kivül más illeték nem jár;	
		b) más esetekben a jogügylet valamely visszaforduló szolgálmány ajándékozását képezvén, az ajándékozási illeték, tekintettel a szerződő felek egymás közötti rokonsági viszonyára, és a fennti III. 24. *a)* *b)* pontok határozványaira (lásd 327 lap) szabatik meg.	
		2. Ha pedig a szolgalom megszüntetése visszteher mellett eszközöltetett, bármely esetekben a visszteher értékéhez képest	II. fokozat
84		Tanusitványok a közjegyző részéről, és pedig: okirat előmutatása időpontjának bizonyitása (közj. törv. 94. §.) életbenlét bizonyitása (95. §.); közgyülési-, választmányi- vagy igazgatótanácsi határozatok hitelesitése (96. §.), tények bizonyitása (97. §.), értesitvények (98 — 101. §§.); és közlemé-	

Folyószám	Az illeték törvény tételszáma	Tárgy	Illeték
		nyek tartalmának s elküldésének bizonyitása (102. 103. §§.) ivenkint	50 kr.
		A bélyeg magára a félnek kiadandó tanusitványra ragasztandó; a jegyzőkönyv maga pedig bélyegmentes.*)	
85	89	Társasági szerződések, melyek által két vagy több fél kötelezi magát valamely közös czélra:	
		A) az egyesek előnye nélkül fáradságukat vagy vagyonukat egyesiteni, az 1. ivtől . . .	2 frt.
		B) midőn a közös czél előnyre van irányozva:	
		1. ha csak fáradságukat egyesitik, 1. ivtől .	5 frt
		2. ha pedig vagyonukat, vagy fáradságukat és egyszersmind vagyonukat is egyesitik, még pedig:	
		a) részvénytársulatok tekintet nélkül a társasági szerződés tartamára, ha a részvények névre szólanak, a kikötött vagyonbetételek szerint	II. fokozat
		b) kültársulatok (Commandit-társulatok) részvényekre alapitottak, tekintet nélkül a szerződés tartamára, ha a részvények névre szólanak, a kültársak vagyonbetételei és a többi társaké szerint	II. fokozat
		c) az *a*) és *b*) alatti társulatok, ha a részvények előmutatóra szólanak, a kikötött vagyon betételek szerint	III. fokozat

*) Igy nyilatkozott legalább a m. k. pénzügyministerium a bélyegszabályok dolgában a m. k. igazságügyministeriumhoz intézett átiratában. Az osztrák közjegyzőség idejében ellenkező gyakorlat követtetett, vagy is a bélyeg a jegyzőkönyvre ragasztatott, és a fél tanusitványa bélyeggel el nem láttatott; ez a szabályoknak inkább látszik megfelelni; — úgy hiszsük azonban, nem téved a közjegyző: akármely eljárást követ.

Folyószám	Az illeték törvény tételszáma	Tárgy	Illeték
		kivéve azonban a *b*) alatti kültársulatoknál érdeklett többi társakat, ezek vagyonbetételei mindig	II. fokozat
		d) minden egyéb társulatok a kikötött vagyonbetételek szerint, de soha kevesebb, mint ezen tétel B. 1. pontja alatti esetekben .	II. fokozat
		Jegyzet. Ha a társasági szerződés által valamely ingatlan dolognak tulajdona, haszonélvezeti vagy haszonvételi szolgalma ruháztatik át valamely társulatra, ily esetekben jelen illetékszabás 95. 2. tétele jő alkalmazásba (lásd 91 folyószám.)	
86	89	Telekkönyvi kivonatok minden ivtől .	1 frt.
87	90	Tengeri hajókölcsön-szerződések (Bodmereiverträge) az összeg vagy érték szerint	II. fokozat
88	92	Törlési engedélyek, ha az okirat is mellékeltetik, mely a jogot megszünteti, ivenk.	50 kr.
		Ellenkező esetben:	
		a) ha az engedély a jogróli ingyen lemondást tartalmazza, akkor az okirat ivenkint szintén 50 kr. bélyegilleték alá esik, és ezenkivül a jog értékéről az ajándékozási illeték fizetendő.	
		b) ha azonban ily lemondás fenn nem forog, akkor az engedély nyugtát képvisel, melyre a szerinti illeték jár.	II. fokozat
		1. Jegyzet. Ha jelzálogjog oly mértékben adatik fel, hogy a lekötve maradt ingatlan a jogot teljes mértékben többé nem biztositja — úgy azon jog értékétől, melylyel a biztositás fogyott, az illeték a szerint jár.	II. fokozat
		2. Jegyzet. Takarékpénztárak, árvapénztárak vagy közhitelintézetek engedélyei szándékolt, de tényleg meg nem adott kölcsönnek kitörlése végett, ivenkint 50 kros állandó bélyegilleték alá esnek; de ha a bejegyzés óta 90 nap folyt le, azon körülményt, hogy a kölcsön meg nem adatott, igazolni kell.	

Folyószám	Az illeték törvény tételszáma	Tárgy	Illeték
89	92	Törlési kérvények, ha ezek a kitörlési engedélyt pótolják, lásd: törlési engedélyek, ellenkező esetben lásd: beadványok.	
90	93	Utalványok.	
		a) Kereskedelmi ügyletekkel foglalkozók utalványai — ha a szolgálmány pénzből áll, a váltók szabályai alá esnek, oly megkülönböztetéssel azonban, hogy ha a fizetési határidő a kelet napjától legfelebb 8 napra szoritkozik, az illeték minden egyes utalványtól állandó 5 krra mérsékeltetik.	
		Ellenben, ha az utalvány tárgya nem pénzbeli szolgáltatás, és amennyiben az utalványban kitett értékhez képest a II. fokozat szerint csekélyebb illeték nem jár, ivenkint	50 kr.
		b) annak szolgájára vagy meghatalmazottjára intézett utalványok, a kinek nevében az utalvány kibocsáttatott, illetékmentesek — mig biróság előtt nem használtatnak.	
		c) államkötvények szelvényei illetékmentesek; magánkötvények vagy részvények szelvényei ellenben az utalványozott összeg szerint .	II. fokozat
		d) minden egyéb utalvány szinte	II. fokozat
91	95	Vagyonátruházások:	
		A) Élők között:	
		1. Ajándékozás által, lásd „ajándékozások.“	
		2. Ingatlan dolgok tulajdonjogának, haszonélvezetének és haszonvételének visszteherrel járó jogügylet általi átruházása érték szerint lásd „adásvevések, cserék, házassági szerződések, társasági szerződések, egyezségek, perbeli egyezségek, szolgalmak, szerencsekötések.“	$4^3/_8\%$
		Más dolgok tulajdonának vagy haszonvételének átruházása, avagy dolgok és szolgálmányok iránti más jogok átruházásai, lásd: okiratok, egyezségek.	

Folyószám	Az illeték törvény tételszáma	Tárgy	Illeték
		Jegyzet. Ha valaki utólag jelenti ki, hogy az ügyletet csak mint meghatalmazott kötötte, — vagy kijelenti, hogy valamely tárgyat zálogkép vagy letétkép adott át, akkor, az ezen nyilatkozatot tartalmazó okirat, a kiállító által a felhatalmazóként megjelölt személyre eszközlött vagyonátruházásnak tekintendő, ha csak az illető jogügylet megkötése előtt kiállitott és biróilag hitelesitett felhatalmazvány által az ellenkező nem bizonyittatik be.	
		B) Haláleseti vagyonátruházások: Szülőktől	
		a) a törvényes gyermekeikre és ezek utódjaira és viszont	1%
		b) természetes és örökbefogadott gyermekeikre s ezek utódjaira, továbbá a szülőktől a vőre, vagy menyre, mostoha gyermekekre és ezek utódjaira, végre az örökhagyó halálakor együtt élt házastársra	$1^{2}/_{8}$%
		c) oly személyekre, kik az örökhagyóhoz bér vagy szolgálati viszonyban állottak, ha az örökség vagy hagyomány élethossziglan vagy bizonyos számu évekig 50 forintot meg nem haladó évi járadéknál többet nem tesz, vagy 500 forintnyi tőkeösszeget felül nem múl, az értékhez képest	$1^{2}/_{8}$%
		Jegyzet. Ha a hagyomány 500 forintot felülhalad, az illetéket minden esetre ugy kell megszabni, hogy a hagyományosnak az illeték levonása után tiszta hagyománykép soha kevesebb ne maradjon, mint ha neki csak az $1^{2}/_{8}$ illeték alá vetett 500 forint hagyományoztatott volna.	
		d) más rokonokra, az unokatestvéreket bezárólag.	
		Ezen illetékmérv alá esnek a következő haláleseti vagyonátruházások az örökhagyó részéről:	
		1. saját édes, vagy mostoha testvéreire;	

Folyószám	Az illeték törvény tételszáma	Tárgy	Illeték
		2. testvéreinek utódjaira;	
		3. azon személyek testvéreire, kiknek utódja az örökhagyó;	
		4. saját szülői testvéreinek gyermekeire, vagyis a szoros értelemben vett unokatestvérekre az értékhez képest	5%
		e) minden egyéb örökösödési esetekben . .	10%
		1. Jegyzet. Ha haláleseti vagyonátruházás tárgyát ingatlan dolog képezi, ugy a *B*) *a*) pont alatt megszabott százalékos illetéken kivül, az ingatlanok értékétől még $1^{1}/_{2}\%$ — ugyszintén a *B*) *b*) *c*) *d*) *e*) pontok alatt emlitett esetekben az ott megszabott százalékos illetéken kivül ingatlanok értékétől még $1^{7}/_{8}\%$ külön fizetendő.	
		Jelen jegyzetre, ugyszintén a *B*) *a*) *b*) alatti szabályokra nézve megjegyzendő: hogy az 1868: XXIII. t. cz. életbelépte napjától kezdve szülők és törvényes gyermekek, valamint unokák közt megnyilt egyenes örökösödéseknél az 1% s illetőleg $1^{1}/_{2}\%$ rendes illetékhez a 25% rendkivüli pótlék nem számitandó.	
		Ezen kedvezmény a természetes, — örökbefogadott és mostoha gyermekekre, — továbbá házastársakra, vőre, menyre és viszont, nem terjesztetik ki, (1868: XXIII. t. cz. 23. §.)	
		2. Jegyzet. A hagyatékot terhelő adósságok az ingatlanok értékéből le nem vonhatók. A jelen tétel *B*) *a*) *b*) és *c*) betüi alatt megnevezett személyek, de a *c*) alatt megnevezettek csak amennyiben az ingatlanok értékétől terhökre $1^{2}/_{8}\%$ örökösödési illeték szabatott, az ingatlanok teljes értékétől fizetik az $1^{1}/_{2}\%$ illetőleg $1^{7}/_{8}$ százalékos illetéket; ellenben a *d*) és *e*) esetleg a *c*) betük alatt megjelölt személyek ugyanazon illetéket a rájok szállott ingatlanoknak csak azon tehermentes rész értékétől fizetik, mely után az 5 vagy 10, vagy a *c*) betű alattiakra nézve az $1^{2}/_{8}\%$ százalékos örökösödési illeték is kiszabatott; mig az ingatlanok többi megterhelt értékére nézve mint vevők tekintetnek, és attól az örökösödési illeték	

Folyószám	Az illeték törvény tételszáma	Tárgy	Illeték

mellőzésével csupán a $4\frac{3}{8}$ százalékos illetéket tartoznak fizetni.

Ebből következik, hogy ha az átszállott ingatlanok adóssággal tulterhelve vannak, a *d*) és *e*) betük alatt emlitett személyeket illetőleg az adósságok összege az ingatlanok értékét képezi.

3. Jegyzet. Ha valakire haláleset következtében szállott ingatlan vagyon, midőn a fennálló szabályok szerint birói beavatkozásnak van helye, a hagyatéki biróság által vagy annak közbenjárásával vagy helybenhagyásával a hagyatéki tárgyalás befejezése és a telekkönyvi átiratás előtt eladatik; vagy oly esetekben, melyekben a birói beavatkozásnak helye nincsen, az örökösök az ingatlan vagyont, mielőtt azt birtokukba vették vagy megosztoztak és telekkönyvileg nevükre átiratták volna, eladják; akkor a jelen tételben megszabott $1\frac{1}{2}$, $1\frac{7}{8}$, illetőleg $4\frac{3}{8}$ százalékos illetéknek megszabása elmarad, hanem az ingatlan vagyon vevőire az adásvevési illeték fizetésül kirovatik, tekintettel azon időpontra, melyben az örökhagyó az ingatlant szerzé; mig az örökösök csak az ingatlan vétel árától, mint ingóságtól tartoznak az örökösödési százalékos illetéket lefizetni.

4. Jegyzet. Ha valaki a hagyatékot, nem az örökség jogán, hanem az azt terhelő adósságok kifizetésének feltétele alatt veszi át, ily esetben nem az örökösödési, hanem az adásvevésektől járó illeték szabatik meg. Ezen szabály alól kivételnek csak akkor lehet helye, ha minden kétséget kizárólag bebizonyittatik, hogy ily terhelt hagyatékot az életben maradt házastárs egyedül csak gyermekei érdekében vette át.

5. Jegyzet. Az örökségről való lemondás eseteiben az illeték megszabásának módozatai az „örökségi lemondások“ czimü tételben foglalvák;

f) mentesek oly hagyatékok, melyek a B. *a*) *b*) betüje alatt megnevezett személyekre szállnak, ha az egész cselekvő állapot, a tartozások levonása nélkül 100 frtot meg nem halad.

Folyószám	Az illeték törvény tételszáma	Tárgy	Illeték
		Ezen kedvezmény kiterjed az ingatlanokra is, melyeknek értéke azonban ily esetekben mindig a szabályok 94—96. §-a (lásd 9. pont 324. lapon) szerint megállapitandó. Egyenes és házastársak közti örökösödés eseteiben az eddigi szabályok szerint 50 forintot meg nem haladó hagyatékok iránt fennálló illetékmentesség hasonló esetekben és feltételek mellett a 100 frt értékü hagyatékokra terjesztetik ki (XXIII. t. cz. 22 §.); *g*) a tudományi, közoktatási és közjótékonysági czélokra tett hagyományok és ajándékozások illetékmentesek. (1868. XXIII. t. cz. 21. §.) *C*) Ezen illetékszabásban az ingatlan vagyon átruházása különféle nemeire $4^3/_8$, és illetőleg $1^1/_2$ és $1^7/_8$ százalékkal meghatározott illetékek mérvére nézve, tekintettel azon időközre, mely az ingatlan vagyon tulajdon jogának vagy haszonélvezetének vagy haszonvételének közvetlen megelőzött átruházása óta illetékszabás tárgyát képező legujabbi vagyonátruházásig lefolyt, leengedésnek van helye, de csak azon átruházások esetében, melyek *a*) a szülők és törvényes gyermekek vagy unokák, úgy szintén az anya és törvénytelen gyermekei és unokái; *b*) a szülők és vő vagy meny; *c*) a házastársak; *d*) a testvérek között; *e*) a birtokátruházó és testvéreinek egyenes ágból leszármazó utódai között; *f*) a birtokátruházó és azon személyek testvérei között, kiknek a birtokátruházó egyenes ágban leszármazó utóda; és *g*) a birtokátruházó szü-	

Folyószám	Az illeték törvény tételszáma	Tárgy	Illeték
		lői testvéreinek gyermekei, vagy is a szorosan vett unokatestvérek közt fordulnak elő. (1873. IX. tczikk 12. §.) E tekintetben következő szabályok szolgálnak zsinórmértékül: *a*) Az emlitett időköz azon naptól fogva, amelyen a megelőzött vagyonátruházást megalapitó jogczim az utolsó birtokos javára megnyilt, azon napig számitandó, amelyen az illetékszabás tárgyát képező ujabbi vagyonátruházás illetékszabás végett bejelentetett, vagy pedig amennyiben a jogügylet közhivatal előtt köttetett volna, azon napig, melyen a jogügylet köttetett; *b*) csak azon birtokváltozások vehetők tekintetbe, melyeket a telekkönyvek kitüntetnek, s ezen szabály alól csak ott van kivételnek helye, hol a kérdéses telekjegyzőkönyvek még létre nem hozattak. Ha az előbbi birtokosra a telekkönyvi bejegyzés az ingatlan vagyon további átruházásaig nem eszközöltethetett, vagy ha maga az ingatlan még nem is volt telekkönyvezve, ugy ezen esetekben az illetékleengedésnek csak akkor van helye, ha a telekkönyvi bejegyzésnek elmaradása igazoltatik, s a telekkönyvi rend utólag helyreállittatik, vagy ha telekkönyvezve még nem volt ingatlan az ujabbi jogügylettel egyidejüleg a telekkönyvekbe bevezettetik; *c*) az illetékleengedés tesz: *aa*) azon átruházásoknál, melyektől az illeték $4^3/_8$ százalékkal szabatik meg, ha az *a*) alatt körülirt időköz: 2 évet nem halad meg . $3^1/_8$ százalékot 4 „ „ „ „ . $2^1/_8$ „ 6 „ „ „ „ . $1^7/_8$ „	

Folyószám	Az illeték törvény tételszáma	Tárgy	Illeték
		8 évet nem halad meg . $1^2/_8$ százalékot 10 „ „ „ „ . $^5/_8$ „ *bb*) azon átruházásoknál és ezek telekkönyvi bejegyzéseinél, melyektől az illeték $1^1/_2$ és $1^7/_8$ százalékkal szabatik meg, ha az *a*) alatt érintett időköz, — az $1^1/_2$% eseteiben, — 4 évet meg nem halad . . 1 százalékot 8 „ „ „ „ . . $^1/_2$ „ az $1^7/_8$% eseteiben pedig 4 évet meg nem halad = $1^2/_8$ százalékot 8 „ „ „ „ = $^5/_8$ „ Ennélfogva fizetendő az *aa*) pont szerint: 2 éven belőli átruházásért $1^2/_8$ százalék 4 „ „ „ $1^7/_8$ „ 6 „ „ „ $2^4/_8$ „ 8 „ „ „ $3^1/_8$ „ 10 „ „ „ $3^6/_8$ „ 10 év után „ $4^3/_8$ „ és a *bb*) pont szerint — az $1^1/_2$% eseteiben: 4 éven belőli átruházásért . $^1/_2$ százalék 8 „ „ „ . 1 „ 8 év után „ . $1^1/_2$ „ az $1^7/_8$% eseteiben pedig 4 éven belőli átruházásért = $^5/_3$ százalék 8 „ „ „ = $1^2/_8$ „ 8 év után „ = $1^7/_8$ „	
92	95	Vagyonösszeirások, melyeket a szerződő felek jogügyletek kötése alkalmával kiállitanak, ivenkint	50 kr.
93	97	Válólevelek, melyek héber vallásu házastársak között érvényesen kötött házasság felbontása alkalmával kiállittatnak, ivenkint .	50 kr.
		amennyiben azokban a házastársak vagyonára vagy a nő és gyermekek tartására nézve rendelkezés	

Folyószám	Az illeték törvény tételszáma	Tárgy	Illeték
		nem történt; különben az elvállalt kötelezettségek értékéhez képest kell az illetéket megszabni.	
94	98	Váltók, ezeknek minden másodlata, és minden forgatmányozott váltómásolat:	
		a) ha csak magából a váltóból ki nem derül, hogy a fizetésnek, ha a váltó belföldön bocsáttatott ki, a kibocsátás napja után hat hónapnál későbben, vagy ha külföldön bocsáttatott ki, tizenkét hónapnál későbben kell történni, a váltókövetelés összege után . .	I. fokozat
		b) minden más az *a*) alatt nem értett váltók szinte az összeg szerint	II. fokozat
		Jegyzetek:	
		1. Az *a*) alá sorolt látra, vagy lát után bizonyos időre kibocsátott váltókra nézve is azok kibocsátásától számitandó 6 hónap, illetőleg 12 hónap lefolyta után következő napra (a szerint, amint a váltó bel- vagy külföldön bocsáttatott ki) beáll a kötelezettség, — amennyiben a váltó fizetés végett még be nem mutattatott volna, — azon illeték részösszeget, mely a II. fokozat szerinti illetékre még hiányzik, pótlólag akként leróni, hogy a hiányzó összegnek megfelelő bélyegjegy a váltó hátlapjára felragasztassék, és vagy az illető jövedéki hivatal által felülbélyegeztessék, vagy pedig a váltóbirlaló nevével és a felragasztás napjának feljegyzésével önkezüleg keresztül irassék.	
		Hasonló kötelezettség áll be az illeték pótlására nézve azon esetekben is, midőn a meghatározott időszakra kibocsátott váltók a kibocsátás napjától számitott hat, illetőleg 12 hónap után tovább adatnak.	
		2. Minden váltómeghosszabbitás illeték alá esik, még pedig az I. fokozat szerint, ha a meghoszszabbitott fizetési határidő hat, illetőleg 12 hónapot meg nem halad; minden egyéb más esetekben a II. fokozat szerint.	
		3. A külföldön kibocsátott váltóktól járó illeték, mielőtt azok belföldön forgalomba bocsáttatnának, — azokra valamely elfogadás, forgatmány vagy más hátirat vezettetnék; a váltó más személyre átruháztatnék, arra fizetés teljesíttetnék, óvás tétetnék, vagy a váltó	

Folyószám	Az illeték törvény tételszáma	Tárgy	Illeték
		hivatalosan használtatnék, és ha a váltó belföldön fizetendő, mindenesetre annak a belföldre lett átszármaztatástól számitandó 14 nap lefolyása előtt a 39. §. szerint rovandó le.	
		4. A szabályszerű illetékért azon időpontra való tekintettel, melyben az illetékkötelezettség beállott, a kibocsátó, elfogadó, minden forgatmányos, valamint az is, ki az illetékröviditès szabályszerü bejelentése nélkül az óvást felvette, a váltóbirlalóval egyetemlegesen kezeskedik.	
		5. Ha a váltó valamely jelzálogi jognak szerzése végett betábláztatik, vagy előjegyeztetik, amennyiben attól az illeték csak az I. fokozat szerint rovatott le, — ugy a betáblázási vagy előjegyzési kérvénynek benyujtása előtt közvetlenül beáll a kötelezettség, azon illeték részösszeget, melylyel az illeték a II. fokozat alkalmazása esetében nagyobb lett volna, az 1. jegyzet határozatai szerint a váltón kipótolni.	
95	99	Váltóóvások:	
		a) melyek váltójegyzők által (tehát közjegyzők által is) felvétetnek, 1 ivtől	1 frt
		b) melyek biróság által felvétetnek:	
		aa) 200 forintot meg nem haladó váltókövetelés iránt szinte az 1. ivtől	2 frt
		bb) 200 forintot meghaladó váltókövetelés iránt szinte	3 frt
96	101	Vétbizonyitványok illetékkötelesek:	
	102	*a*) jogositottak által a kötelezettség teljesitése felől adott bizonyitványok, vagy általában olyan vétbizonyitványok, melyekkel valamely megbecsülhető tárgynak átvétele azon fél részéről ismertetik el, akinek tulajdonába a tárgy átment, vagy kinek nevében az ily átvétel bizonyittatik, az átvett tárgy értéke szerint	II. fokozat
		Ha a fizetés felvétele a főügylet felőli okirat szövegében bizonyittatik, ily vétbizonyitvány nem tárgya az illetékfizetésnek.	

Folyószám	Az illeték törvény tételszáma	Tárgy	Illeték
		b) bizonyitványok az iránt, hogy valamely megbecsülhető tárgy bizonyos egyezmény alapján őrizet vagy használat végett vagy zálogképen vétetett át, ivenkint	50 kr.
		Ezen 50 kr. állandó bélyegilleték azon esetekben nem fizettetik, ha ennél a vétbizonyitványban kitett értékhez képest a II. fokozat szerint kisebb illeték jár.	
		Ebből kifolyólag azon vétbizonyitványok, melyek két forintnál kisebb pénzösszeg, vagy két forintnál csekélyebb értékü tárgyak felől vannak kiállitva, illetékmentesek.	
		c) különben vétbizonyitványok, melyek okiratnak tekintendők, ivenkint	50 kr.
		Lásd ezenkivül „elismervények.“	
		Azon különös szabályok, melyek: fuvaros, szállitó intézetek, vaspálya és gőzhajózási vállalatok jegyei, és egyéb bérleti jegyekre vonatkoznak, mint ide nem tartozók mellőztetnek.	
		Vétbizonyitványok illetékmentesek: *a)* valamely illetéktelenül fizetett adósság visszafizetéséről; *b)* oly ingó dolgok kiszolgáltatásáról, melyek közintézeteknél pusztán csak őriztettek, és a jogszerű birtokosnak ismét visszaadatnak, péld: bánatpénzek, biztositékok stb. *c)* a szerződésileg fizetett elemi kártéritésekről; *d)* alamizsna, és szükölködők, rokkantak felsegélyezéséről fizetett adományokról; *e)* biróságonkivüli felmondások iránt, mig biróság előtt nem használtatnak; *f)* két forinton alóli összegekről, vagy két forint értéken alóli tárgyakról; *g)* lelkészek vétbizonyitványai misére adott pénzösszegekről.	
97	103	Zálogok:	
		a) lekötések, azaz oly okiratok, melyek által valakinek bizonyos kötelezettség biztositásául valamely zálog leköttetik: azon kötelezettség értékéhez képest, melyért a zálogjegy engedtetik	II. fokozat

Folyószám	Az illeték törvény tételszáma	Tárgy	Illeték
		de ha ezen kötelezettség tárgya meg nem becsülhető, ivenkint	50 kr.
		1. Jegyzet. Ha a kötelezettség, melyért a zálogjog adatik, határozatlan, s annak értéke megközelitőleg sem állapittathatik meg, ekkor az illeték a zálogérték szerint szabandó meg, amennyiben az a megelőzött zálogjogok által nem merittetett ki; de ezen esetben is az illeték 50 krnál kisebb nem lehet.	
		2. Jegyzet. Ha a zálog már a főügylet iránti okiratban, a szerződő felek által kiköttetett, ugy ez az ugyanazon okirattól járó illeték megszabásánál számitásba nem jön;	
		b) oly beadványok, melyek által készpénz, értéktárgyak vagy kötbérrel nem terhelt kötelezvények mint zálog vagy biztositék felajánltatnak, a beadványoktól járó bélyegilletéken kivül még a záloglekötési vagy biztositéki okiratokra szabott illetékek alá is esnek, amennyiben ezen biztositások nem csupán a főjogügylet iránti okiratban kikötött feltétel teljesitéséül vagy pedig ajánlattétel biztositása végett adatnak által. Oly beadványok, melyekkel már kötbérrel terhelt kötelezvények vagy jelzálogi lekötések nyujtatnak be, csak a beadványi illeték alá esnek;	
		c) zálogjegyek, melyeket a kézi zálog átvevője a zálogadónak a zálog átvételéről állit ki, akár emlitessenek meg a zálog lényeges feltételei, akár nem, ivenkint . . . . . amennyiben a zálog értékéhez képest a II. fokozat szerinti illeték ennél nem kisebb;	50 kr.
		d) zálogvisszaadási elismervények ivenkint . amennyiben a zálog értékéhez képest a II. fokozat szerinti illeték nem csekélyebb.	50 kr.

Folyószám	Az illeték törvény tételszáma	Tárgy	Illeték
		Ezek mentesek: lásd „vétbizonyitványok mentesek“ *b*) betüjét.	
98	103	Zálog lási jegyzőkönyvek ivenkint . .	50 kr.
		ha azonban a peres tárgy értéke 50 frtot meg nem halad	20 kr.
99	104	Zálogvisszaváltási szerződések, melyekkel az ingatlan birtok jogtulajdonosa azt a zálogbirtokostól visszaváltja, a visszaváltás összes értéke szerint	II. fokozat

II. RÉSZ.

Irománypéldák.

IROMÁNYPÉLDÁK A VI. FEJEZETHEZ.

1. Példány.

Az okirat a közjegyző **irodájában** vétetik fel. (Utasitás 16. §.)
A közjegyző a feleket személyesen **ismeri.**
Ügyleti **tanuk nincsenek** jelen. (71. §.)

$\frac{232}{1875}$ évi ügyszám.[1])

Közjegyzői okirat.

Bevezetés: Előttem Bányász József budapesti közjegyző előtt megjelentek az általam személyesen ismert következő felek, úgymint Pallós József kávés helyben (lakik II. kerület 10. szám alatt) és Jonás Péter fakereskedő helyben (lakik I. kerület 8. szám alatt, és következő ———— adásvevési szerződést[2]) ————[3])

Jogügylet: kötöttek : ————————[3])

1) Pallós József eladja a budai 800[4]) számú telekjegyzőkönyvben irt 823[4]) helyrajzi számú jósefhegyi szőllejét, és Jonás Péter megveszi azt 4500 frt, vagy is Négyezer ötszázforinton[5]) osztrák értékben.[6]) ————

2) Vevő foglaló fejében ezennel lefizet 500 frt, vagy is Ötszáz forintot osztrák értékben, mely összeg előttem eladó kezéhez készpénzben leolvastatott.————

3) A fennmaradó hátralékot következő részletekben kötelezi magát vevő a mai naptól számitandó 6% vagy is hat[5]) százalékos kamatokkal együtt eladó kezéhez ennek saját lakásán lefizetni, úgymint:————

a) 2000 frtot, vagy is Kétezer forintot osztrák értékben a mai naptól számitandó 3, vagy is három hó alatt,————

b) a maradékot vagy is ismét 2000 frt azaz Kétezer forintot osztrák értékben a mai naptól számitandó 6, azaz hat hónap alatt.

4. Eladó kötelezi magát az eladott ingatlannak természetes birtokát vevőnek már a mai napon átadni, mely naptól fogva a veszély, mindennemü közterhek, de a jövedelmek is már a vevőt illetik.

5) Egyúttal megegyezését adja eladó: hogy az eladott ingatlan tulajdonjoga a vevő nevére minden további meghallgatása nélkül telekkönyvileg azonnal bekebleztessék, de csak azon feltétel alatt, hogy e tulajdonjog bekeblezésével az ingatlanra egyúttal a hátralékos 4000 frt, vagy is osztrák értékü Négy ezer forintnyi vételár, és 6 azaz hat száztóli kamatai erejéig a zálogjog az ő, vagy is eladó nevére telekkönyvileg bekebleztessék.

6) A vagyonátruházási közilletékeket, úgy a jelen szerződéssel és a telekkönyvi bekeblezéssel járó összes költségeket és dijakat vevő kötelezi magát viselni.

7) A jelen ügyletből netán keletkezendő bármily személyes kereset esetére, különösen is ezen közjegyzői okirat végrehajtására a budai kir. járásbiróság illetősége köttetik ki, a birtokbiróság elé tartozó keresetre vonatkozólag a budai kir. törvényszék illetősége érintlenül hagyatván.

Záradék. Mely ügyletről, jelen közjegyzői okirat felvétetett, a felek előtt felolvastatott, és általuk helyben hagyva aláiratott.

Kelt Budapesten, Egyezer nyolczszász hetvenötödik év február hó huszadikán.[7])

(P. H.)

Pallós József, eladó, s k.
Jonás Péter, vevő, s. k.
Bányász József s. k.
kir. közjegyző.

Dijak:[8])

ügyleti dij . . . .
irás dij . . . . .
bélyeg . . . . .
összesen .

Megjegyzések:

[1]) Az ügyszám az év megjelölése mellett felül a baloldalra irandó. (Utasitás 14. §.)

[2]) A jogügyleti rész a megfelelő czimmel látandó el, mely a középre irandó. (Utas. 17. §.)

[3]) A szövegben levő üres helyek vonásokkal töltendők ki. (Törv. 62. §.)

[4]) A telekkönyvi és helyrajzi számok számokkal irhatók. (Törv. 63. §.)

[5]) Az összegek, melyeket a felek egymástól követelhetnek és a határidők betükkel is kiirandók. (Törv. 63. §.)

[6]) Rövidités ek mellőzendők. (Törv. 62. §.)

[7]) A közjegyzői okirat kelte betüvel irandó. (Törv. 63. §)

[8]) A felszámitott és beszedett dijak és költségek tételek és összeg szerint mind az ősiratra, mind a kiadványokra feljegyzendők. (Törv. 204. §.)

2. Példány.

Az eset az **előbbi,** azon különbséggel: hogy az okirat a közjegyző **irodáján kivül** vétetik fel. (Utas. 16. §.)

$\frac{232}{1875}$ évi ügyszám.

Közjegyzői okirat.

Bevezetés. Én Bányász József budapesti közjegyző az alólirt napon általam személyesen ismert Pallós József kávésnak megkeresésére, helyben a II. kerületben 10. házszám (2-ik emelet és 8-ik ajtószám) alatt lévő lakásán megjelentem, hol nevezett Pallós József, és az általam szintén személyesen ismert Jonás Péter fakereskedő közt (ez utóbbi lakik: helyben, I. kerület 8. szám alatt) következő: ——————————

——————adásvevési szerződés——————

köttetett: ——————————

Jogügylet és Záradék. *mint fennt 1. alatt.*

3. Példány.

Az eset az I. alatti, azon különbséggel, hogy a közjegyző a feleket **nem ismeri** — az egyiknek ugyanazonosságát tanuk bizonyitják, a másiknak ugyanazonosságáról a közjegyző más hitelt érdemlő adat által győződik meg. (70. §.)

$\frac{232}{1875}$ évi ügyszám.

Közjegyzői okirat.

Bevezetés. Előttem Bányász József budapesti közjegyző előtt megjelentek következő felek, és pedig Pallós József kávés helyben (II. kerület 10. szám alatt), kinek személyi ugyanazonosságát az általam személyesen ismert tanuk Wolfart Károly pénzügyministeri fogalmazó helyben (lak. I. kerület 2. szám alatt) és Páll Mátyás börtönőr (ez utóbbi lakik I. kerület 5. szám alatt) bizonyitották, — továbbá Jonás Péter m. k. honvéd kapitány (lakik helyben I. kerület 8. szám alatt), kinek személyes ugyanazonosságáról úgy az általa viselt egyenruha, mint az általa felmutatott 1870. junius 2-án kelt 8. számú kinevezési rendelvény által meggyőződtem, — és következő

——— adásvevési szerződést ———

kötöttek: ———

Jogügylet. *mint 1. alatt.*

Záradék. ——— Mely jogügyletről jelen közjegyzői okirat felvétetett, a felek előtt felolvastatott, ezek által helybenhagyatott, és úgy a felek mint az ugyanazonossági tanuk által előttem aláiratott. ———

———Kelt Budapesten Egyezer nyolczszáz hetvenötödik év február hó huszadikán. ———

(P. H.)

Pallos József s. k. eladó.
Jonás Péter s. k. vevő.
Wolfart Károly s. k. tanu.
Páll Mátyás s. k. tanu.
Bányász József s. k.
kir. közjegyző.

Dijak *stb.*

4. Példány.

Bevezetés. Az okirat a közjegyző irodájában vétetik fel.*) (Utas. 76. §.) **Ugyanazonossági** — úgy is mint **ügyleti tanuk** járnak közben. (70. 71. §§.)

$\frac{232}{1875}$ évi ügyleti szám.

Közjegyzői okirat.

Előttem Bányász József budapesti közjegyző előtt megjelentek A (*családi — mellékneve — állása és lak-*

helye) és B (*családi — melléknevе — állása és lakhelye*), kiknek személyi ugyanazonosságát az általam személyesen ismert tanuk C (*családi — melléknevе — állása — és lakhelye*) és D (*családi — és mellékneve állása — és lakhelye*) bizonyitották és következő_____ _____________adásvevési szerződést_______________ kötöttek:____________________________________

Jogügylet. *mint fennt I. alatt.*

Záradék. __________ Miről jelen közjegyzői okirat felvétetett, mely a feleknek a tanuk jelenlétében felolvastatott, és helybenhagyva előttem úgy általuk, mint a tanuk által aláiratott.

__________Kelt *stb.*________________________________

(P. H.) *(A felek aláirásai.)*
(A tanuk aláirásai.)
N. N. kir. közjegyző.

Dijak *stb.*

*) Egyszer mindenkorra megjegyezzük, a következő minták is mind oly okiratokra vonatkoznak, melyek a közjegyző irodájában vétetnek fel.

5. Példány.

Egy másik közjegyző, ki egyúttal a fél ugyanazonosságát is bizonyitja — **közbenjár** (törv. 70. 73. §§.) A felek a másik közjegyző **mellőzését a felolvasásnál** kivánják. (74. §.)

$\frac{232}{1875}$ évi ügyszám.

Közjegyzői okirat.

Bevezetés. Előttem N. N. x. . . .i kir. közjegyző és a meghivott másik y . . . i közjegyző M. M. előtt megjelentek következő felek, úgymint általam személyesen ismert A (*család- és mellékneve, állása és lakhelye*), és B. (*család- és mellékneve, állása és lakhelye*) kinek személyi ugyanazonosságát előttem M. M. közjegyző bizonyitotta — és következő:_____________________________________ _____________adásvevési szerződést_______________ kötöttek:____________________________________

Jogügylet. *mint fennt 1. alatt.*

Záradék. __________ Miről következő közjegyzői okirat felvétetett, — és — miután a felek a felolvasásnál kérelmük foly-

tán mellőzött M. M. kir. közjegyző előtt kijelentették volna, hogy ezen okirat előttük felolvastatott [*vagy:* hogy ezen okiratot maguk elolvasták] és hogy az akaratjuknak megfelel, — előttem és a második közjegyző előtt aláiratott ______

______ Kelt *stb.* ______

(P. H.)
(P. H.)

(*A felek aláirásai.*)
M. M. kir. közjegyző.
N. N. kir. közjegyző.

Dijak *stb.*

6. Példány.

Az egyik fél **nem tud,** [vagy nem képes] **irni** — tehát ügyleti tanuk hivandók meg (Törv. 80. §.); ezek egyuttal ugyanazonossági tanuk is.

$\frac{232}{1875}$ ügyleti szám.

Közjegyzői okirat.

Bevezetés. *Mint fennt 4. alatt.*

Jogügylet. *Mint fennt.*

Záradék. ______ Miről jelen közjegyzői okirat felvétetett, a feleknek az ügyleti tanuk jelenlétében felolvastatott[1]), s a felek által jóvá hagyatott, azután pedig előttem A. részéről, ki irni nem tud, [*esetleg:* ki a jobb kezén ejtett fájdalmas seb miatt ez időben irni nem képes], kézjegyével elláttatott, nevét C. ügyleti tanu irván; végül pedig ezen okirat ugy a másik fél: B., mint pedig a két ügyleti tanu által is aláiratott. ______

______ Kelt *stb.* ______

(P. H.)

(*A. kézjegye.* A *neve* mint névaláiró: C. tanu.)
(B. aláirása.)
(a tanuk aláirása.)
N. N. kir. közjegyző.

Dijak *stb.*

Megjegyzés:
A felek daczára annak, hogy egyike irni nem tud, kivánhatják, hogy az okirat felolvasása a tanuk előtt mellőztessék.

7. Példány.

Az egyik fél **egyikét sem érti azon nyelveknek,** melyeken a közjegyző okiratokat felvenni jogositva van. Az okirat tehát hites **tolmács** meghivása mellett magyar nyelven vétetik fel, (Törv. 78. §.) és két ügyleti tanu hivandó meg.

$\frac{232}{1875}$ évi ügyszám.

Közjegyzői okirat.

Bevezetés: Előttem N. N. x....i kir. közjegyző előtt megjelentek az általam személyesen ismert következő felek, A. *(családi- és melléknév, állás és lakás)* és B. C. *családi- és melléknév, állás és lakhely)* kik közül B. a magyar nyelvet nem érti [*esetleg, ha a közjegyző többféle ngelvre nyert ügyködési jogosultságot:* kik közül B. egyikét sem érti azon nyelveknek, melyeken én alólirt közjegyző okiratokat felvenni jogositva vagyok] — és az általam személyesen ismert C. *(családi- és meltéknév, állás és lakhely)* hites tolmács közbenjárása mellett, ki által B.-nek akaratát megtudakoltam; ugyszintén az általam személyesen ismert ügyleti tanuk D. (*családi- és melléknév, állás és lakás*) és E. (*családi- és melléknév, állás és lakás*) jelenlétében, kik ugy a magyar nyelvet mint B.-nek anyanyelvét: a román nyelvet értik[1]) — és következő: ______

______ szerződést ______

kötöttek: ______

Jogügylet: *mint fennt.*

Záradék: ______ Ezen jogügylet szerkezete a tolmács által B.-nek román nyelvre lefordittatott, és az egész okirat a feleknek ugy a tolmács, mint a tanuk jelenlétében felolvastatott[2]) s általunk helyben hagyatott, és végre előttem ugy a felek, mind a tolmács és a tanuk által aláiratott. ______

______ Kelt *stb.* ______

(P. H.)

(*A felek aláirása.*)
(*A tanuk aláirása.*)
(*A tolmács aláirása.*)
N. N. kir. közjegyző.

Dijak *stb.*

Megjegyzések:

1. **A tanuknak mind az okirat mind a fél nyelvét értenie kell** (Lásd Commentár 119. lap.).

2. **A felolvasásnak a tanuk előtt kell történnie — ettől a felek** kivánatára **sem szabad eltérni** (U. o.).

8. Példány.

Az egyik fél, kit egyébiránt a közjegyző személyesen ismer, **vak,** ügyleti tanuk tehát jelen vannak. (Törv. 75. §.); **a vak fél pedig irni tud.**

$\frac{\cdot\ \cdot\ \cdot\ \cdot}{\cdot\ \cdot\ \cdot\ \cdot}$ ügyleti szám.

Közjegyzői okirat.

Bevezetés: Előttem N. N. x...i kir. közjegyző előtt megjelentek az általam személyesen ismert következő felek, ugymint A. (***családi és keresztneve, állása és lakhelye***) és B. (***családi és keresztneve, állása és lakhelye***) ki vak; és ezek az általam szintén személyesen ismert tanuk C. (***családi és keresztneve, állása és lakhelye***) és D. (***családi és keresztneve, állása és lakhelye***) előtt következő : ____________

____________ adásvevési szerződést ____________

kötöttek: ____________

Jogügylet: *mint fennt.*

Záradék: ____________ Miről jelen közjegyzői okirat felvétetett, a feleknek az ügyleti tanuk jelenlétében felolvastatott [1]), s a felek által jóváhagyatott, és azután ugy ezek, mint pedig az ügyleti tanuk által aláiratott. ____________

____________ Kelt *stb.* ____________

(P. H.) (*A felek aláirása.*)
(*A tanuk aláirása.*)
N. N. kir. közjegyző.

Dijak *stb.*

1. Megjegyzés: A tanuk előtti felolvasás nem mellőzhető. (75. §.).

2. Ha pedig a vak irni nem tud: akkor a 6. példa záradéka alkalmazandó.

9. Példány.

Az egyik fél **süket, de olvasni tud,** s őt a közjegyző személyesen ismeri. Ügyleti tanuk meghivandók (75., 76. §§.)

.... ügyleti szám.
....

Közjegyzői okirat.

Bevezetés: ——— Előttem N. N. x . . . i kir. közjegyző előtt megjelentek az általam személyesen ismert következő felek, ugymint: A. *(családi- és keresztneve, állása, s lakása)* és B. *(családi- és keresztneve, állása és lakása)* ki süket, és következő általam szintén személyesen ismert tanuk C. *(családi- és melléknеve, állása és lakása)* és D. *(családi- és melléknеve, állása és lakása)* jelenlétében következő: ———

——— adásvevési szerződést: ———
kötöttek: ———

Jogügylet: *stb.*

Záradék: ——— Miről ezen közjegyzői okirat felvétetett, A.-nak a tanuk jelenlétében felolvastatott; és általa helybenhagyatott, — mire B. ki olvasni tud, az okiratot maga is elolvasta, és az ügyleti tanuk előtt világosan kijelentette, hogy ő azt elolvasta, és akaratjával megegyezőnek találta.[1]) Ezután az okirat előttem ugy a felek mint pedig a tanuk által aláiratott. ———

——— Kelt *stb.* ———

(P. H.) (*A felek aláirása.*)
(*A tanuk aláirása.*)
N. N. kir. közjegyző.

Dijak: *stb.*

[1]) Megjegyzés: A tanuk a felolvasásnál nem mellőzhetők. (75. §.)

10. Példány.

A. (közjegyző által ismert) egyik fél **süket, és olvasni-irni nem tud.** Ügyleti tanuk, és ezeken felül: a süket bizalmát biró személy is meghivandók (75., 76. §§.)

$\frac{\cdots\cdot}{\cdots\cdot}$ ügyleti szám.

Közjegyzői okirat.

Bevezetés: Előttem N. N. x . . . . i kir. közjegyző előtt megjelentek az általam személyesen ismert következő felek, ugymint: A. (*családi- és melléknevе, állása és lakása*) és B. (*családi- és keresztneve, állása és lakása*), mely utóbbi süket, és olvasni nem tud, és ezek a tanuk C. (*családi- és melléknevе, állása és lakhelye*) és D. (*családi- és melléknevе, állása és lakhelye*) nem különben E. (*családi- és melléknevе, állása és lakhelye*), mint a süket B. bizalmát biró személy [1]) előtt következő: ———— ———————— adásvevési szerződést: ———— kötöttek: ————————————

Jogügylet: *stb.*

Záradék: ———— Miről ezen közjegyzői okirat felvétetett és A., a tanuk, s E. bizalmi személy előtt felolvastatott. Az okirat tartalmát pedig ez utóbbi, ki süket B-nek jelbeszédében jártas, miről magamnak oly kisérletek által szereztem meggyőződést, melyek nem a fennforgó ügy tárgyaira vonatkoznak: nevezett B-nek megmagyarázta [2]) és miután az okirat tartalmát ugy ez mint pedig A. helybenhagyták volna, az okiratot előttem A. aláirásával, irni nem tudó B. pedig kézjegyével ellátták, ennek nevét C. tanu irván; és ezenkivül ugy nevezett C. mint pedig D. tanuk, és E. bizalmi személy szintén sajátkezüleg aláirták.————————————

————Kelt *stb.* ————————

(P. H.)

(*A. aláirása.*)
(B. *kézjegye.* B. *neve* mint névaláiró C. tanu.)
(*E. bizalmi személy aláirása.*)
(*A tanuk aláirása.*)
N. N. kir. közjegyző.

Dijak *stb.*

Megjegyzések: 1. A bizalmi személynél nem képez kizáró akadályt, ha a féllel a 72. §. e. pontja alatt emlitett viszonyok valamelyikében áll.

2. A törvény nem rendeli ugyan, hogy a közjegyző az okiratban megerősitse, miszerint a bizalmi férfi az okirat tartalmát a

süketnek megmagyarázta — de ezt a praecisio, és óvatosság kívánatossá teszi.

11. Példány.

A közjegyző által ismert egyik fél **néma vagy süketnéma, de olvasni-irni tud.** Jelen van tehát két ügyleti tanu, és egy bizalmi személy (75., 77. §§.)

.... / .... ügy-szám.

Közjegyzői okirat.

Bevezetés: Előttem N. N. x . . . . i kir. közjegyző előtt megjelentek az általam személyesen ismert felek, és pedig: A. (*családi- és keresztneve, állása és lakása*), és B. (*családi- és keresztneve, állása és lakása*), mely utóbbi néma [*esetleg:* süketnéma] és pedig emez C. (*családi- és keresztneve, állása és lakása*) mint bizalmi személy kiséretében — és D. (*családi- és keresztneve, állása és lakása*) és E. (*családi- és keresztneve, állása és lakása*) mint ügyleti tanuk jelenlétében következő: ____________ adásvevési szerződést ____________ kötöttek: ____________

Jogügylet: *stb.*

Záradék: Miről ezen közjegyzői okirat felvétetett, a feleknek a tanuk és bizalmi személy jelenlétében felolvastatott [*esetleg, ha t. i. B. süketnéma:* A-nak felolvastatott]. B. pedig a közjegyzői okiratot, maga olvasta el, és ezen ugy azon körülményt is, hogy annak tartalma akaratjának megfelel, sajátkezü aláirásával megerősiti. Ez után pedig az okiratot előttem ugy a felek, mint pedig az ügyleti tanuk, és bizalmi személy aláirták. ____________ Kelt *stb.* ____________

(P. H.) *(A felek aláirása.)*
(A tanuk aláirása.)
(A bizalmi személy aláirása.)

Dijak *stb.* N. N. kir. közjegyző.

12. Példány.

A közjegyző által ismert felek egyike **néma vagy süket-néma, és olvasni-irni nem tud.** Jelen van tehát

két ügyleti tanu, és két bizalmi személy. (75. 77. §§.)

$\frac{\cdots\cdot}{\cdots\cdot}$ ügyszám.

Közjegyzői okirat.

Bevezetés: Előttem N. N. x....i kir. közjegyző előtt megjelentek az általam személyesen ismert következő felek, ugymint A. (*családi- és keresztnév, állás, lakás*) és B. (*családi- és keresztnév, állás, lakás*), mely utóbbi néma, [*esetleg:* süket-néma], és olvasni-irni nem tud, és pedig ez utóbbi C. (*családi- és keresztnév, állás, lakás*) és D. (*családi- és keresztnév, állas, lakás*) mint bizalmi személyek kiséretében; — és ez utóbbiaknak, úgy az általam szintén személyesen ismert ügyleti tanuk E. (*családi- és keresztnév, állás, lakás*) és F. (*családi- és keresztnév, állás, lakás*) jelenlétében következő:——————
——————adásvevési szerződést——————
kötöttek:——————————————

Jogügylet; *stb.*

Záradék: Miről ezen közjegyzői okirat felvétetett, és a feleknek, a tanuk és bizalmi személyek jelenlétében felolvastatott [*esetleg, ha t. i. B.* **süket**-*néma:* A.-nak a tanuk és bizalmi személyek jelenlétében felolvastatott, tartalma pedig B.-nek C. és D. bizalmi személyek által, kik a nevezett félnek jelbeszédében jártasak, miről magamnak a fennforgó ügy tárgyára nem vonatkozó kisérletek által szereztem meggyőződést, — megmagyaráztatott,] és azután mindkét fél által helyben hagyatott. Ezután az okiratot előttem A. aláirta, és B. kézjegyével ellátta, — ennek nevét E. tanu irván; minek megtörténtével pedig az okiratot előttem a tanuk és bizalmi személyek is aláirták.
——————Kelt *stb.*——————————

(P. H.)

(*A aláirása.*)
(*B. kézjegye, és a tanu E. által irt neve.*)
(*A bizalmi személyek aláir.*)
(*A tanuk aláirása.*)
N. N. kir. közjegyző.

Dijak *stb.*

13. Példány.

A felek kész **magánokiratot** tesznek le a közjegyzőnél **közjegyzői okirat erejével leendő felruházás czéljából**. (81. §.)

$\frac{\cdots\cdot}{\cdots\cdot}$ ügyszám.

Közjegyzői okirat.

Bevezetés: Előttem N. N. x....i kir. közjegyző előtt megjelentek az általam személyesen ismert A. (*családi- és keresztneve, állása, lakása*) és B. (*családi- és keresztneve, állása, lakása*) — és az ezen jegyzőkönyvhez füzött Budapesten 1875. február 25-én kelt 50 krnyi bélyeggel ellátott[1]) magánokiratot közjegyzői okirat minőségével leendő felruházás czéljából nekem átadták. Minek folytán ezen magánokirat általam megvizsgáltatott[2]) és aláiratott[3]) ————————————

Záradék: ———— Miről ezen közjegyzői okirat felvétetett, és a feleknek a hozzá füzött magánokirattal együtt felolvastatott, és általuk helyben hagyva előttem aláiratott. ———— ———— Kelt, *stb*. ————————

(P. H.) (*A felek aláírása.*)

N. N. kir. közjegyző.

Dijak *stb*.

Megjegyzések:

1. Ennek megemlitését a bélyeg törvény irja elő, melynek megtartásáért a közjegyző felelős.

2. A közjegyző köteles a törvény által felállitott minden egyes szabályt magánokiratnak közjegyzői okirat minőségével leendő felruházása czéljából is ép ugy követni, mint ha eredetileg közjegyzői okiratot venne fel. (Lásd commentar 126 l.) A közjegyző tehát megvizsgálja, valjon nem ellenkezik-e a magánokirat a büntető törvénynyel? (59. §.); ha kell: ugyanazonossági vagy ügyleti tanukat hiv meg, stb.

3. A törvény ugyan nem irja elő, hogy a közjegyző a magánokiratot is irja alá — de ezt az eljárás praecisiója kivánatossá teszi.

14. Példány.

A közjegyző gyanitja: **a**) hogy az ügylet **harmadik személy kijátszásának czéljából köttetik,** tehát a törvény-

nyel ellenkezik (59. §.) vagy gyanitja **b)** hogy az egyik **fél rendelkezési képességgel nem bir.** (69. §.)

.... ügyszám.

Közjegyzői okirat.

Bevezetés: *mint 1 példa*

Jogügylet: *stb.*

Záradék: Miről ezen közjegyzői okirat felvétetett *(ad a)*: megjegyeztetik azonban, hogy én a feleket arra figyelmeztettem, miszerint tudomásom van arról, hogy eladó A. az itteni adásvevési szerződés tárgyát képező dolog tulajdonjogát a mult héten M. M. y....i kir. közjegyző előtt kötött jogügyletben C.-re ruházta, és hogy e szerint aggályom van a felett, miszerint A.-nak a kérdéses dologra nézve rendelkezési joga volna. Minthogy azonban mindkét fél kijelentette, hogy a kérdéses jogügylet C.-nek hozzájárulásával időközben megszüntetett, és ennek folytán e közjegyzői okirat felvételét határozottan kivánták, ez részemről meg nem tagadtatott.——

(ad b): Megjegyeztetik azonban, hogy én a feleket arra figyelmeztettem, miszerint emlékezetem szerint A. ellen nehány évvel ezelőtt a csőd megnyittatott, arról pedig hogy e csőd megint megszüntetett volna, tudomásom nincsen. Minthogy azonban A. kijelentette, hogy a csőd még két évvel ezelőtt valóban megszüntetett, és ennek folytán, *stb.*——

——Ezen okirat pedig mindkét fél előtt felolvastatott, általuk helybenhagyatott, és előttem aláiratott.——

——Kelt, *stb.*——

(P. H.) *(A felek aláirása.)*

N. N. kir. közjegyző.

Dijak, *stb.*

15. Példány.

A közjegyző nemcsak gyanitja, hanem **tudja, hogy az egyik fél rendelkezési képességgel nem bir.** (69. §.)

.... ügyszám.

Közjegyzői okirat.

Bevezetés: *mint 1 példa.*

Joügylet: *stb.*

Záradék: Miről ezen közjegyzői okirat felvétetett. Megjegyeztetik azonban, hogy a feleket arra figyelmeztettem, miszerint A. tudtommal nagykoruságát még el nem érte [*esetleg*: elmebetegség miatt gondnokság alatt áll, *stb.*] s igy rendelkezési képességgel nem birván, ellene e terhes jogügyletből kötelezettségek le nem származtathatnak. De minthogy a felek kijelentették, hogy e jogügyletnek érvényre emelése czéljából ugy az illető gyám [*vagy:* gondnok] utólagos hozzájárulását, mint pedig az illetékes gyámhatóság [*vagy:* gondnoki hatóság] jóváhagyását kieszközölni fogják, és ezen okirat felvételét határozottan kivánták, ezt többé meg nem tagadhattam. Ennek utána pedig ezen okirat a feleknek felolvastatott, és általuk helybenhagyatott, s előttem aláiratott.

Kelt, *stb.*

(P. H.) (*A felek aláirása.*)
N. N. kir. közjegyző.

Dijak, *stb.*

II. IROMÁNYPÉLDÁK A VII. FEJEZETHEZ.

16. Példány.

Végrendelet felvétele a 82. §. értelmében. A közjegyző által ismert fél irni-olvasni tud.

. . . . ügyszám.

Jegyzőkönyv.

Bevezetés: Felvétetett előttem Forray János pécsi kir. közjegyző előtt általam személyesen ismert Rolla Ferencz magánzó lakásán Pécsett, az ősz-utczában 18. szám alatt lévő házban, Egyezer nyolczszáz hetvenötödik év március hó - elsején.

Tárgy :

Rolla Ferencz végrendelkezésének felvétele

Nevezett Rolla Ferencz előttem kir. közjegyző előtt Imre Károly helybeli magánzó (lakik fazekas-utcza 8. szám alatt) és Ferenczy István gazdász (lakik helyben

ősz-utcza 7. szám alatt) mint általam személyesen ismert ügyleti tanuk együttes és szakadatlan jelenlétében végakaratját személyesen következőkép jelenti ki: ______

Tartalom: „I. Én[1]) Rolla Ferencz örököseimül kirendelem 1. szeretett nőmet született Török Vilmát, 2. nagykorú leányom Zsófiát férjezett Báró Temesi Károlynét, és 3. kiskorú leányom Sárát, és pedig egyenlő részekben. II. Nagykorú fiam Bálintot kitagadom, mert rajtam oly súlyos testi bántalmazásokat követett el, melyek tőle atyai gondoskodásom és szeretetemre való minden igényének jogosúltságát megvonták. III. Az osztályra vonatkozólag ez akaratom: 1. Nőmet feljogositom arra, hogy ingó hagyatékomból a becsérték beszámitása mellett magának annyit megtartson, a mennyi neki tetszik. 2. Szabadságában áll leányom Vilmának az ősz-utczában lévő 18. sz. házamat a 8000 frt, azaz Nyolczezer forintnyi utolsó vételár értékében megtartani. 3. Nevezett leányom Vilma tartozik azonban tűrni azt is, hogy kiházasitásának költségei 3000 frt. azaz Háromezer forint erejéig örökségébe beszámittassanak. IV. Szolgálóim Kalis Amáliának és Herceg Máriának hű szolgálataik megjutalmazásául egyenként 100 frt, azaz Egyszáz forintot, kocsisom Halász Imrének pedig 50 frt, azaz Ötven forintot hagyományozok; de csak azon esetre, ha halálom idejében még szolgálatomban vannak. V. E végrendeletem végrehajtójaúl családom hű barátját Pákozdy Dénes földbirtokos urat kinevezem, kinek ebbeli fáradságainak némi megjutalmazásáúl, de egyszersmind szives emlékül egészkönyvtáramat hagyományozom.“ ______

Ezen végakaratának kijelentése után figyelmeztettem végrendelkező urat a II. pontra vonatkozólag, hogy csak olynemű bántalmazás képezheti a kitagadás indokát, mely a Hármastörvénykönyv I. 52. alá esik. Erre következőket jelentett ki Rolla Ferencz: ______

„Én a fiam által rajtam elkövetett sajnos bántalmazásokat olyanoknak tartom, melyek a kitagadás jogos indokát képezik, és azért végakaratom II. pontjához ragaszkodom. A bántalmazásokat fiam iránti kiméletből, úgy a mint eddig hallgattam, úgy most sem irom le közelebb. A mennyiben azonban fiam meg nem nyugodva e végrendeletemben, ezt megtámadni merészelné, utasi-

tom örököseimet, hogy az irataim közt található s e záradékkal: „Csak is örököseim által bontható fel“ ellátott csomagot felbontsák, és az abban foglalt bizonyitékokat érvényesitsék.“

Záradék: Miről ezen jegyzőkönyv felvétetett, a tanuk jelenlétében Rolla Ferencznek felolvastatott, ki azt mint saját akaratához hiven felvettet helybenhagyta, és előttem s a tanuk előtt aláirta.

Kelt mint fennt.

(P. H.)

Rolla Ferencz s. k.
végrendelkező.

Imre Károly s. k.
mint a végrendelet tanuja.

Ferenczy István s. k.
mint a végrendelet tanuja.

Forray János s. k.
kir. közjegyző.

Dijak *stb.*

Megjegyzések:

1. Az örökhagyó végakarata mint első személyben szólott szokott felvétetni.

2. E végrendeleti jegyzőkönyv nyiltan őriztetik az irattári nyalábban.

17. Példány.

Végrendelet felvétele mint 1. alatt, azon különbséggel, hogy a végrendelkező a jegyzőkönyvet **aláirni nem képes**. (Commentár 132 l.).

$\frac{\cdot\ \cdot\ \cdot\ \cdot}{\cdot\ \cdot\ \cdot\ \cdot}$ ügyszám.

Jegyzőkönyv.

Bevezetés: *mint 1. alatt.*

Tartalom: *stb.*

Záradék: Miről ezen jegyzőkönyv felvétetett, és a tanuk előtt Rolla Ferencznek felolvastatott, ki azok előtt kijelentette, hogy e jegyzőkönyv végakaratához képest hiven vétetett fel. Minthogy azonban Rolla Ferencz, ki az egész eljárás alatt folytonosan teljes ép eszméletnél volt, kijelentette, miszerint betegsége alatt testileg olyannyira elgyengült, hogy e jegyzőkönyvet aláirni vagy kézjegygyel ellátni épenséggel képtelen — az aláirás részéről elmaradt. Mindezt az egész eljárás folyamában együttesen jelen volt

tanuk, kik egyuttal e jegyzőkönyv tartalmát is megtekintették, sajátkezü aláirásukkal megerősitik.

Kelt mint fennt.

P. H.) (*A tanuk aláirása.*)

N. N. kir. közjegyző.

Dijak *stb.*

18. Példány.

A közjegyzőnek **nyilt irásbeli végrendelet készen nyujtatik át közokirat minőségével leendő felruházás végett** (83. 84 §§.). Jelen van egy másik közjegyző.

$\frac{....}{....}$ ügyszám.

Jegyzőkönyv.

Bevezetés: Felvétetett előttem N. N. x.....i közjegyző előtt saját irodámban Budapesten Egyezer nyolczszáz hetvenötödik év februárhó harmadikán.

Tartalom: Tárgy:

A. (*családi, melléknév*) végrendelkezésének felvétele.

Előttem személyesen ismert A. (*családi, melléknév, állás, lakás*) nekem kir. közjegyzőnek M. M. y...i kir. közjegyző előtt, ki végrendelkezőt szintén ismeri, személyesen átadja, az ezen jegyzőkönyvhöz mellékelt 1 frt bélyegjegygyel ellátott iratot azon kijelentéssel, hogy az végakaratát foglalja magában, és hogy azt közokirat minőségével kivánja felruháztatni. Azon figyelmeztetésemre, hogy a törvény ezen esetre vonatkozólag előirja, miszerint a végrendelkező az okirat nyelvén irni-olvasni tudjon, és az emezt aláirja, A. kijelentette, hogy ő az egész iratot sajátkezüleg irta és aláirta, miről személyesen is meggyőződtem.

Záradék: Miről e jegyzőkönyv felvétetett, a mellékelt végrendelet M. M. kir. közjegyző által és általam aláiratott[1]) és a jegyzőkönyv felolvasás után tartalma valóságának megerősitéseül A. és a másik közjegyző M. M. által előttem sajátkezüleg aláiratott.

Kelt mint fennt.

(P. H.) (*A fél aláirása.*)

(P. H.) M. M. y....i kir. közjegyző.

N. N. y....i kir. közjegyző.

Dijak *stb.*

Megjegyzések:

1. A törvény nem rendeli, hogy a tanuk, és a közjegyző a magánokiratot is aláirják — de azért azt az óvatos közjegyző önként annál is inkább fogja követni, mert hisz az irat a jegyzőkönyvvel a puszta melléklés álial még nem hozatik elég szilárd összefüggésbe. E nélkül pedig a felcserélés általi kijátszás igen könnyü volna.

2. A közjegyző oly magán végrendeletet, melyben vakarások, vagy oly kiigazitások fordulnak elő, melyek a 64. 65. §§-oknak meg nem felelnek — el nem fogadhat, mert hisz a közjegyző ebbeli eljárásában átalában véve is kötve van a 68. §-ban felsorolt lényeges kellékekhez. (83. §.)

3. A végrendelet a jegyzőkönyvhöz nyiltan csatolható, ha csak a fél az ellenkezőt nem kivánja, mit a törvény ki nem zár. Ily esetben a közjegyző a végrendeletet boritékba teszi, azt lepecsételi, és a boritékra a tartalmat ismertető záradékot vezeti, és igy a jegyzőkönyvhöz mellékli.

Elismervény.

A. (*családi- és melléknév*, *állás és lakás*) alólirt kir. közjegyzőnek . . . . . ügyszám alatt 1875. február 1-ének keltével ellátott magánvégrendeletet azon czélból adott át, hogy az közokirat minőségével felruháztassék.

Kelt (*hely*, *év*, *hó*, *nap betükkel kiirva.*)

(P. H.) N. N. kir. közjegyző.

19. Példány.

A fél zárt boritékban ad át végrendeletet közjegyzői okirat minőségével leendő felruházás czéljából, és tartalmát is **titokban** kivánja tartani. Jelen vannak ügyleti tanuk. (Commentár 134. l.)

. . . . / . . . . ügyszám.

Jegyzőkönyv.

Bevezetés: Felvétetett előttem N. N. x . . . . i kir. közjegyző előtt saját irodámban Budapesten Egyezer nyolczszáz hetvenötödik év február hó másodikán ————

Tartalom: ———— Tárgy: ————

A. (*családi-melléknév*) végrendelkezésének közokirati minőségével felruházása. ————

Előttem személyesen ismert A. (*családi- melléknév, állás, lakás*) nekem kir. közjegyzőnek B. (*családi- mel-*

léknév, állás, lakás) és C. (*családi- és melléknév, állás és lakás*) mint A-t szintén személyesen ismerő ügyleti tanuknak jelenlétében zárt boritékban iratot azon kijelentés mellett adott át, hogy az végakaratát foglalja magában, és hogy azt közokirat minőségével kivánja felruháztatni a nélkül, hogy tartalma a tanukkal megismertessék. Én a boritékot felbontván, meggyőződtem, hogy ezen 1 frt bélyegjegygyel ellátott irat magyar nyelven szerkesztetett, és A. név-aláirásával el van látva; és miután saját tapasztalatomból tudom, hogy A. magyar nyelven irni-olvasni tud, és A. kérdésemre különösen kijelentette azt is, hogy a tanuk előtt neki nyiltan is felmutatott iratot maga irta, s az azon lévő aláirás is sajátkezű aláirása — a végrendeletet tartalmazó iratot a tanukkal aláirattam, és magam is aláirtam; azután pedig ismét a boritékba zártam, ezt pedig ugy A-nak magán pecsétjével, mint pedig saját hivatalos pecsétemmel is akkép lepecsételtem, hogy a boriték ezeknek megsértése nélkül többé fel nem bontható; a boritékra pedig e záradékot vezettem: „Jelen boritékban A. (*családi- és melléknév, állás és lakás*) végrendelkezése foglaltatik“, e záradékot pedig a mai nap keltével elláttam, és a tanukkal aláirattam, és magam is aláirtam. Ezután pedig a kérdéses boritékot tartalmával együtt e jegyzőkönyvhöz mellékeltem.

Záradék: ——Miről e jegyzőkönyv felvétetett, és A. s a tanuk előtt felolvastatott, kik azt helybenhagyva előttem mindannyian aláirták. ——

——Kelt mint fennt. ——

(P. H.) (*A. aláirása.*)

(*A tanuk aláirása.*)

N. N. kir. közjegyző.

Elismervény, mint 3. alatt.

20. Példány.

A fél **végrendeletét** közokirati erővel történt felruházása után **azonnal visszaveszi.**[1]) (84. §.)

$\frac{....}{....}$ ügyszám.

Jegyzőkönyv.

Bevezetés és Tartalom: *mint 18. alatt.*

Záradék: Miről e jegyzőkönyv felvétetett, és pedig azon meg-

jegyzéssel, hogy A. végrendeletének azonnali visszaadását kérte, mely kérelmet teljesitendő a végrendeletre e záradékot[2]) irtam: „E végrendelet a mai napon általam N. N. x . . . . i kir. közjegyző által . . . . ügyszám alatt felvett jegyzőkönyv szerint közokirati minőséggel felruháztatott“ és e záradék a mai nap kelte alatt úgy M. M. y . . . . . i kir. közjegyző aláirásával, mint pedig saját aláirásommal és mindkettőnk hivatalos pecsétjével ellátattott; — ennek megtörténte után a végrendeletet azon figyelmeztetés mellett adtam vissza A-nak, hogy az közokirati minőségét csak addig nem veszti el, mig változatlanul, és sértetlenül fenntartatik. E jegyzőkönyv pedig M. M. kir. közjegyző jelenlétében A-nak egész terjedelmében felolvastatott, ki azt helybenhagyva előttem és közjegyzőtársam előtt sajátkezüleg aláirta. ————

———— Kelt mint fennt ————

(P. H.) (*A. aláirása.*)
(P. H.) M. M. kir. közjegyző.
N. N. kir. közjegyző.

Dijak *stb.*

Megjegyzések:

[1]) Oly esetben, midőn a fél a végrendeletet azonnal veszi vissza, a visszaadásról külön jegyzőkönyv felvétele nem szükséges — mert ez mindjárt az ügyleti jegyzőkönyvben tanusitható (Commentár 139.)

[2]) A kérdéses záradékot a törvény ugyan nem irja elő, de kétségkivüli, hogy az a végrendelet visszavétele esetében minden visszaélések megelőzésének lehető legbiztosabb garantiája. Azt tehát a közjegyző semmi esetre se mulassza el, (lásd Commentár 139.)

21. Példány.

A fél a végrendeletet **később** kivánja visszavenni, és pedig meghatalmazott közvetitésével. (84. §.)

Jegyzőkönyv.[1])

Bevezetés: Felvétetett előttem N. N. x . . . . i kir. közjegyző előtt saját irodámban Egyezer nyolczszáz hetvenötödik év február hó harmadikán ————

Tartalom: ———— Tárgy: ————

Megjelenik előttem személyesen ismert X. (*családi-, melléknév, állás, lakás*) és felmutatván A. (*családi-, mel-*

léknév, állás, lakás) által a tegnapi napról Váczon külön e czélra kiállitott és M. M. ottani kir. közjegyző által hitelesitetett meghatalmazványt azon kivánalom mellett, hogy neki nevezett A-nak végrendeletét, mely mult évi . . . . ügyszám alatt közokirati erővel felruháztatott és irattáramban őriztetik, visszaadjam. Minthogy a meghatalmazványt, mely e jegyzőkönyvhöz mellékeltetett, rendben találtam — a kérdéses végrendeletet X-nek kiadtam, és pedig azon figyelmeztetés mellett, hogy az közokirati minőségét csak akkor nem veszti el, ha változatlanul és sértetlenül fenntartik.

Záradék: Miről e jegyzőkönyv felvétetett, X-nek felolvastatott, és általa helybenhagyva előttem aláiratott.

Kelt mint fennt

(P. H.) (*A fél aláirása.*)
N. N. kir. közjegyző.

Dijak *stb.*

Megjegyzés:

1. A törvény az ilyen visszaadásróli jegyzőkönyvet is közjegyzői okirat alakjában rendeli felvétetni. (89. §.)

22. Példány.

A fél a végrendeletet közjegyzői okiratban **visszavonja.** (86. §.)

. . . . / . . . . ügyszám.

Jegyzőkönyv.[2])

Bevezetés: Felvétetett általam N. N. x . . . . i kir. közjegyző által saját irodámban Egyezer nyolczszáz hetvenötödik év február hó harmadikán.

Tartalom: Tárgy:

A (*családi- és keresztnév*) végrendeletének visszavonása. Megjelenik előttem személyesen ismert A. (*családi- és keresztnév, állás, lakás*) és B. (*családi- és keresztnév, állás, lakás*) és C. (*családi- és keresztnév, állás, lakás*) mint őt szintén személyesen ismerő s együttesen jelen volt ügyleti tanuk előtt következőt jelent ki: „Én A. az itteni közjegyző N. N. által folyó évi január hó 2-án . . . ügyszám alatt, felvett (*esetleg*: folyó évi január hó

2-án . . . ügyszám alatt közokirati minőséggel felruházott és nála őrizett.] [*esetleg*: az M. M. y . . . . i kir. közjegyző előtt folyó évi jannár hó 2-án . . . ügyszám alatt alkotott] végrendeletemet ezennel egész terjedelmében visszavonom."

Záradék: Miről e jegyzőkönyv felvétetett, A.-nak a tanuk jelenlétében felolvastatott, és helybenhagyva általa, úgy a tanuk által is előttem aláiratott.

Kelt mint fennt.

(P. H.) (*A fél aláirása.*)

(*A tanuk aláirása.*)

N. N. x. . . .i közjegyző.

Dijak *stb.*

Megjegyzések:

1. A végrendelet visszavonásánál átalában ugyanazon szabályok tartandók meg, melyek a végrendelet alkotására nézve előirvák.

2. E jegyzőkönyv azon esetben, ha a visszavonás a közjegyző által a 82. §. értelmében felvett végrendelkezésre vonatkozik, mindjárt folytatólag magára a végrendelkezésről felvett jegyzőkönyvre irandó. — Különben külön felveendő. (86. §.)

3. Ha a visszavonás átadott s a közjegyzőnél őrizett irásbeli végrendelkezésre vonatkozik, az ezen feljegyzendő. (86. §.)

4. Ha pedig a kérdéses végrendelet más közjegyzőnél vagy hatóságnál őriztetik, ezeket az eljáró közjegyzőnek a visszavonásról értesitenie kell. (Commentár 142. l.)

5. Ha a 3. pont szerinti esetben kivánja a fél, hogy neki a végrendelet egyszersmind vissza is adassék — ez mindjárt a visszavonásról felvett jegyzőkönnyvben constatálható. (Lásd 20. példányt.)

III. IROMÁNYPÉLDÁK A VIII. FEJEZETHEZ.

A. Okiratok másolatainak hitelesitése. (89. §.)

23. Példány.

Hogy ezen másolat az N. N. által felmutatott, (*vagy:* a pesti kir. törvényszék 547/875 sz. iratai közt levő) 1 frtos bélyeggel ellátott (*vagy:* bélyegtelen) eredetivel, (*vagy:* állitólag eredeti okmánynyal — *vagy:* hitelesitett másolattal) megegyezik, bizonyitom.

(*Hely és kelet betükkel.*)

(P. H.) N. N. kir. közjegyző.

Dij....

24. Példány.

Hogy ezen másolat, az N. N. által felmutatott 50 kros bélyeggel ellátott eredeti okmánynyal, melynek széthasitott részei összeragasztva vannak (*vagy:* melyen vakarás nyomai látszanak) megegyezik, bizonyitom.

(*Hely és kelet betükkel.*)

(P. H.) N. N. kir. közjegyző.

Dij....

B. Könyvkivonat másolatának hitelesitése. (90. §.)

25. Példány.

Hogy ezen könyvkivonat az X. Y. czimű s a budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszék 8647/875 sz. végzésével bejegyzett czég szabályszerüen bélyegzett főkönyvének (*vagy:* első feljegyzési könyvének) mely a hitelességére megkivántató törvényes kellékekkel bir, és a törvényben előszabott módon vezettetik, — 18. lapján foglaltakkal megegyezik, bizonyitom.

(*Hely és kelet betükkel.*)

(P. H.) N. N. kir. közjegyző.

Dij....

C. Forditás hitelesitése. (91. §.)

26. Példány.

Hogy ezen forditás a fentirt (*vagy:* az idefűzött) eredeti okirat német szövegével megegyezik, bizonyitom.

(*Hely és kelet betükkel.*)

(P. H.) N. N. kir. közjegyző.

Dij....

D. Névaláirások hitelesitése. (92. és 93. §§.)

27. Példány.

A fél **személyesen ismeretes** a közjegyző előtt.

.... / .... ügyszám.

Hitelesitési jegyzőkönyv.

(*Hely és kelet betükkel.*)

Felvétetett általam N. N. x....i kir. közjegyző által Budapesten.

Általam személyesen ismert A. (*családi és keresztnév, állás, lakás*) aláir előttem egy ... (*az okirat minősége, kelte és bélyege kiteendő.*) - A. (*családi és keresztneve.*)
Dij.... N. N. kir. közjegyző.

Hitelesitési záradék.

A f. évi.... ügyszám alatt felvett jegyzőkönyv alapján az általam személyesen ismert A. (*család- és keresztnév, polgári állás, lakhely*) névaláirásának valódiságát bizonyitom.

(*Hely és kelet betükkel.*)

(P. H.) N. N. kir. közjegyző.

Dijak...

28. Példány.

Ha a személy — **azonosság tanukkal** igazoltatik, vagy ha **kézjegy** hitelesittetik.

..../.... ügyszám.

Hitelesitési jegyzőkönyv.

(*Hely és kelet betükkel.*)

Felvétetett általam N. N. x....i kir. közjegyző előtt.

A. (*család- és keresztnév, polgári állás, lakhely*), kinek személyazonossága az általam személyesen ismert B. és C. tanuk (*család- és keresztnevök, polgári állásuk és lakhelyük*) által igazoltatik, sajátjának elismeri a felmutatott... (*az okirat minősége, kelte és bélyege kiteendő*) lévő aláirását [*vagy kézjegyét.*][1])

A. *aláirása vagy kézjegye, család- és keresztneve.*

B. (*család és keresztneve*) esetleg mint A. névirója és tanu.

C. (*család- és keresztneve*) mint tanu.

Dijak: N. N. kir. közjegyző.

Hitelesitési záradék.

A f. é.... ügyszám alatt felvett jegyzőkönyv alapján A. (*család- és keresztnév, polgári állás, lakhely*) kinek személyazonosságát B. és C. (*család- és keresztnevök, polgári állásuk, lakhelyük*) tanuk igazolják; névaláirásának [*esetleg:* kézjegyének] valódiságát bizonyitom.

(*Hely és kelet betükkel.*)

(P. H.) N. N. kir közjegyző.

Dijak....

Megjegyzések:

1. Midőn kézjegy hitelesittetik, ügyleti tanuk még akkor is hivandók meg, ha a közjegyző a felet ismeri.

2. Ha az okmányban hézag mutatkozik, (péld.: meghatalmazáson a meghatalmazott, vagy helyettes neve ki nem tétetett) ez a záradékban, és hitelesitési jegyzőkönyvben megemlitendő.

3. Nem szükséges, hogy a netáni tanuk az okiratot (nem a záradékot) is aláirják, ez azonban a gyakorlatban itt-ott követtetik.

4. Nem kivánja a törvény, hogy a közjegyző világosan megemlitse, valjon a fél az aláirást előtte tette-e az iratra, vagy valjon a már rajta levőt előtte utólag sajátjának ismerte-e el? de ez is megszokott a gyakorlatban emlittetni.

29. Példány.

Czég aláirásának hitelesitése, ha az aláiró személyesen ismeretes.

$\frac{\cdots}{\cdots}$ ügyszám.

Hitelesitési jegyzőkönyv.

Hely és kelet (betükkel.)

Felvétetett általam N. N. x....i kir. közjegyző előtt.

Az általam személyesen ismert A. (*család-, keresztnév, polgári állás, lakhely*) aláir előttem egy... (*az okirat minősége, kelte és bélyege kiirandó*) X. Y. czég aláirásával.

X. Y. (*czégaláirás.*)
N. N. kir. közjegyző.

Dijak....

Hitelesitési záradék.

A f. évi..... ügyszám alatt felvett jegyzőkönyv alapján bizonyitom, hogy az általam személyesen ismert A. (*család-, keresztnév, polgári állás, lakhely*) ezen okmányra X. Y. czégaláirását sajátkezüleg vezette.

Hely és kelet (betükkel.)

(P. H.) N. N. kir. közjegyző.

Dijak.....

E. Okirat előmutatása időpontjának bizonyitása (94. §.)

30. Példány.

A fél felmutat egy okiratot annak bizonyitása végett, hogy ő bizonyos időben annak birtokában van.

$\frac{\cdots}{\cdots}$ ügyszám.

Jegyzőkönyv.

Hely és kelet (betükkel.)

Felvétetett általam N. N. kir. x.....i közjegyző által.

Az általam személyesen ismert A.[1]) (*család-, keresztnév, polgári állás, lakhely*) felmutat egy... (*az okirat minősége, kelte és bélyege*[2]) oly kéréssel, hogy előmutatásának időpontját azon igazoljam.

A. (*család- és keresztnév.*)

Dijak.... N. N. kir. közjegyző.

Záradék.

$\frac{....}{....}$ ügyszám.

Ezen okmány előttem, általam személyesen ismert A. által a mai napon délelőtti tizenegy órakor felmutattatott.

Hely és kelet (*betükkel.*)

(P. H.) N. N. kir. közjegyző.

Dijak....

Megjegyzések.

1. Ha a közjegyző a felet nem ismeri — ugyanazonossági tanuk vagy második közjegyző hivandók meg.

2. A hitelesitési jegyzőkönyvben a felmutatott okirat oly körülményesen irandó le, hogy ugyanazonossága felett semmi kétely ne támadhasson.

31. Példány.

A fél bizonyittatni kivánja, hogy bizonyos **okirat más** általa megjelölt **féllel** bizonyos időben **közöltetett.**

$\frac{....}{....}$ ügyszám.

Jegyzőkönyv.

Hely és kelet (*betükkel.*)

Felvétetett általam N. N. x . . . . i kir. közjegyző által.

A. (*család, keresztnév, állás, lakás*) átad egy . . . (*az okirat minősége, kelte és bélyege körülményesen leirandó*) oly kéréssel, hogy ezen okiratot B-nek (*család-, keresztnév, állás, lakás*) felmutassam, és ennek megtörténtét az időpont kitétele mellett azon bizonyitsam.

(A. *aláirása.*)

N. N. kir. közjegyző.

Folytatólagos jegyzőkönyv.

Hely és kelet (*betükkel.*)

Felvétetett N. N. x . . . . i kir. közjegyző által.

A fennebb foglalt megkeresés folytán a tüzetesen körülirt okiratot a mai napon délutáni négy órakor előttem személyesen ismert B-nek (*családi-, keresztnév, állás, lakás*) saját lakásában felmutat-

tam [*esetleg ha a közjegyző a felet személyesen nem ismerné:* C. és D. (*családi-, melléknevük, állásuk, lakásuk*) tanuk jelenlétében, kik B-nek személyi ugyanazonosságát bizonyitják — *stb.*]

(P. H.) *A tanuk aláirása.*

Dijak *stb.* N. N. kir. közjegyző.

Záradék.

$\frac{\cdots}{\cdots}$ ügyszám.

Ezen okirat általam személyesen ismert B-nek (*családi- és keresztnév, állás, lakás*) [*esetleg* B-nek, kinek személyi ugyanazonosságát általam személyesen ismert tanuk C. és D. (*családi- és keresztnevük, állásuk és lakásuk*) bizonyitották] a mai napon délutáni négy órakor saját lakásán felmutattatott.

Hely és kelet (*betükkel.*)

Dijak: N. N. kir. közjegyző.

Megjegyzések:

1. A folytatólagos jegyzőkönyv mindjárt az első jegyzőkönyvre irható, és az ugyanazonossági tanuk által is aláirandó. Erre azonban a folytatólagos jegyzőkönyv helyett a megtörtént közlés bizonyitásául egyszerü záradék is irható, ha a közjegyző azon felet, kinek az okirat felmutatandó — személyesen ismeri.

2. A mi a 30. példánynál az okirat körülményes leirásáról, és a személy ugyanazonosságáról mondatott — az ide is vonatkozik, és pedig az utóbbi mozzanat csak azon fél tekintetében, kinek az okirat felmutatandó.

F. Életbenlét bizonyitása (95. §.)

32. Példány.

$\frac{\cdots}{\cdots}$ ügyszám.

Jegyzőkönyv.

Hely és kelet (*betükkel.*)

Felvétetett általam N. N. x . . . . i kir. közjegyző által.

Megjelenik az általam személyesen ismert A. (*család- és keresztnév, polgári állás, lakhely*) és kéri életbenlétének bizonyitását.

A (*család- és keresztnév.*)

N. N. kir. közjegyző.

Tanusitvány.

$\frac{\cdots}{\cdots}$ ügyszám.

Ezennel bizonyitom, hogy az általam személyesen ismert A. (*családi- és keresztnév, polgári állás, lakhely*) a mai napon délután öt órakor előttem személyesen megjelent.

Hely és kelet (*betükkel.*)

(P. H.) N. N. kir. közjegyző.

Dijak: . . . .

Megjegyzés:
Ha a közjegyző a felet nem ismeri, ugyanazonossági tanuk hivandók meg.

G. Közgyülési határozatok hitelesitése (96. §.)

33. Példány.

.... / .... ügyszám.

Jegyzőkönyv.

Hely és kelet (betükkel).

Felvétetett általam N. N. x . . . . i kir. közjegyző által Budapesten a . . . . . társaság [egylet] közgyülésének [választmányának vagy igazgatótanácsának] tárgyalásairól és határozatairól. [Az elnök a gyülést megnyitván, constatálja a gyülésnek az alapszabályok értelmében történt egybehivatását és határozat-képességét.]

[*Következnek azután a gyülés alatt előterjesztett lényeges nyilatkozatok és az elfogadott határozatok, különösen pedig azok, melyek az eljárás szabályszerüségének megitélésénél döntők lehetnek.*]

E jegyzőkönyv felolvastatván, helybenhagyatott és a gyülés elnöke és két tagja [*esetleg*: a gyülés vagy alapszabályok által ezeken kivül kijelölt személyek] által aláiratott.

M. M.
elnök.
(P. H.)

O. O. s. k.
P. P. s. k.
[gyülési tagok.]
N. N. kir. közjegyző.

Dijak *stb.*

Tanusitvány.

.... / .... ügyszám.

Én N. N. x . . . . i kir. közjegyző tanusitom, hogy a . . . . társaságnak [egyletnek] 1875. november 8-án Budapesten tartott közgyülése által [*esetleg:* választmányi, vagy igazgatótanácsi ülésében] az alább egész tartalma szerint közlött jegyzőkönyvben foglalt határozatok hozattak:

„Jegyzőkönyv.“

[*Következik a jegyzőkönyv teljes tartalma az aláirásokkal együtt.*]

Minek bizonyságául szolgál aláirásom és hivatalos pecsétem.

Hely és kelet (betükkel).

(P. H.)

N. N. kir. közjegyző

Dijak stb.

Megjegyzés:

Ha a közjegyző a tárgyalás folyamában nyilatkozó személyeket megnevezi — a megnevezés helyességeért csak akkor felelős, ha egyszersmind azoknak ugyanazonosságát is tanusitja.

II. Tények bizonyitása.*) (97. §.)

34. Példány.

Ajánlati tárgyalás tanusitása.

$\frac{\cdots}{\cdots}$ ügyszám.

Jegyzőkönyv.

Hely és kelet (betükkel.)

Felvétetett általam N. N. x....i kir. közjegyző által A. (*család- és keresztnév, polgári állás, lakhely*) megkeresése folytán.

Tárgy: A..... hirlapban ..... közzétett s a mai nap délelőtti 11 órájára kitüzött....... szállitására [*esetleg*..... munkateljesitésére] vonatkozó ajánlati tárgyalás.

Jelenlevők:

Az alólirt közjegyző; A. (*család- és keresztneve, polgári állása, lakhelye*) C. D. (*család- és keresztnevök, polgári állásuk, lakhelyük*) mint tanuk. Az alólirt közjegyző előtt személyesen ismeretesek.

A. Kinyilatkoztatja, hogy a fentkörülirt ajánlati tárgyalásra a közhirré tett határidő alatt.... (*szám*) lepecsételt ajánlat érkezett be, és azokat előmutatja, melyek felnyittatván, tartalmuk a következő volt:

1. ajánlat E részéről (*tartalma röviden előadandó.*)
2. „ F „ „ „
3. „ G „ „ „

Ezen ajánlatok felolvastatván A. kezei közt hagyattak.

E jegyzőkönyv felolvastatván, jóváhagyatott és aláiratott.

(*A aláirása.*)
(*A tanuk aláirása.*)
N. N. kir. közjegyző.

Dijak....

Tanusitvány.

$\frac{\cdots}{\cdots}$ ügyszám.

Én N. N. x....i kir. közjegyző ezennel tanusitom az alább egész terjedelmében közölt jegyzőkönyvben foglaltak megtörténtét.

——————— „Jegyzőkönyv.“ ———————

(*Következik a fenti jegyzőkönyv teljes tartalma az aláirásokkal együtt.*) Mit hivatalos aláirásom és pecsétemmel megerősitem.

Hely és kelet (*betükkel.*)

(P. H.) N. N. kir. közjegyző.

Dijak....

*) Árverési, és árlejtési tárgyalásokra vonatkozó mintákat mint átalában ismerteket mellőzhetőknek tartottunk.

35. Példány.

Kisorsolás tanusitása.

$\frac{\ldots}{\ldots}$ ügyszám.

Jegyzőkönyv.

Hely és kelet (*betükkel.*)

Felvétetett általam N. N. x....i kir. közjegyző által A. (*család- és keresztnév, polgári állás, lakhely*) megkeresése folytán. Tárgy: A...... féle...... frtnyi dijkölcsön....-ik sorshuzása.

Jelenlevők:

Az alólirt közjegyző A. (*család- és keresztnév, polgári állás, lakhely*) C. D. (*család- és keresztnevök, polgári állásuk és lakhelyük*) mint tanuk. Az alólirt közjegyző által személyesen ismertek.

A...... kelt törlesztési terv szerint a ....-dik sorshuzás alkalmával..... szám huzandó ki. Az utolsó sorsolás alkalmával a számokat tartalmazó szerencsekerékre elzárás czéljából illesztett pecsétek sértetlenül találtattak.

Azután forgatás által a bennlevő számok összekevertettek, s a kerék felnyittatván a következő számok huzattak ki, melyekre az idefüzött kisorsolási terv szerinti nyeremények estek.

(*Következik a kihuzott számok sorozata számjegyekkel és betükkel kiirva.*)

Ezek megtörténte után a szerencsekerékre, annak lezárása végett..... pecsétje (*vagy:* pecsétjei) és ezenkivűl alólirt közjegyzőnek pecsétjei illesztettek és a szerencsekerék ......-nak (*a személy megnevezendő*) őrizet végett átadatott.

A jegyzőkönyv felolvastatván jóváhagyatott és aláiratott.

(*A aláirása.*)

(*A tanuk aláirása.*)

Dijak.... N. N. kir. közjegyző.

Tanusitvány.

$\frac{\ldots}{\ldots}$ ügyszám.

Alólirt N. N x....i kir. közjegyző tanusitom az alább egész

terjedelmében közölt jegyzőkönyvben foglalt tények valóságát: ——

—————— „Jegyzőkönyv.“ ——————

(*A jegyzőkönyv szószerinti másolata.*) Minek bizonyságául szolgál hivatalos aláírásom és pecsétem.

Hely és kelet (*betükkel.*)

(P. H.) N. N. kir. közjegyző.

Dijak....

36. Példány.

Pénz felolvasásának tanusitása.

$\frac{....}{.....}$ ügyszám.

Jegyzőkönyv.

Hely és kelet (*betükkel*).

Felvétetett általam N. N.....i kir. közjegyző által A. *(család- és keresztnév, polgári állás, lakhely)* megkeresvénye folytán.

Jelenlevők:

Az alólirt kir. közjegyző A. *(család-, keresztnév, polgári állás, lakhely)* B. *(család-, keresztnév, állás, lakás)* C. (*család- és keresztnév*, *polgári állás, lakhely*) D. (*család-*, *keresztnév, polgári állás, lakhely*) mint tanuk, a közjegyző által személyesen ismertek.

Megjelenik A. és B., kiknek személyazonosságát C. és D. tanuk bizonyitják, és A. alólirt közjegyző, és a tanuk előtt irodámban B. kezéhez készpénzben 8000 frt azaz Nyolczezer forintot osztrák értékben leolvas, mely öszszeget B. magához vesz. A jegyzőkönyv felolvastatván, jóváhagyatott és aláiratott.

(*A felek aláirása.*)
C. (*Család- és keresztnév.*)
D. (*Család- és keresztnév,*)
mint tanuk.
N. N. kir. közjegyző.

Dijak....

Tanusitvány.

$\frac{....}{....}$ ügyszám.

Alólirott N. N. x....i kir. közjegyző ezennel tanusitom az alább egész terjedelmében közölt jegyzőkönyvben foglalt tények valóságát:

—————— „Jegyzőkönyv.“ ——————

(*Az egész jegyzőkönyv ide irandó.*)

Minek bizonyságául szolgál hivatalos aláirásom és pecsétem.

Hely és kelet (betükkel.)

N N. kir. közjegyző.

Dijak....

I. Értesitvények (98—101 §§.).

37. Példány.

A) Tanusitása valamely **nyilatkozat közlésének,** ha az ellenfél feltaláltatik, de nem ad választ.

$\frac{\cdots}{\cdots}$ ügyszám.

Jegyzőkönyv.

Hely és kelet (betükben).

Felvétetett általam N. N. x....i kir. közjegyző által.

Megjelenik A. (*család-, keresztnév, polgári állás, lakhely*) és felkér, miszerint B.-vel (*család- és keresztnév, polgári állás, lakhely*) az ő irodájában .... (*a hely kiteendő*) a következő nyilatkozatot szóval, szükség esetén ajánlott levélben pósta utján vagy a biróság által közöljem: ______________________

(*Következik a nyilatkozat úgy mintha azt a megkereső fél mondaná.*)

A (*család- és keresztnév.*)

N. N. kir. közjegyző.

Folytatás.

Kelet. (*Szükség esetén az óra is kiteendő.*) Minek folytán B.-vel (*család- és keresztnév*) az ő irodájában.... (*a hely kiteendő*) a fenti nyilatkozatot élő szóval közöltem.

N. N. kir. közjegyző.

Dijak....

Tanusitvány.

$\frac{\cdots}{\cdots}$ ügyszám.

Alólirt N. N. x....i kir. közjegyző ezennel tanusitom, hogy A. (*család-, keresztnév, polgári állás, lakhely*) felkérése folytán B.-vel (*csalad-, keresztnév, polgári állás, lakhely*) az ő irodájában .... (*a hely kiteeendő*) a mai napon déli tizenkét órakor a következő nyilatkozatot közöltem: ______________

(*Következik a nyilatkozat.*)

Hely és kelet (betükkel).

(P. H.) N. N. kir. közjegyző.

Dijak....

Megjegyzés:

1. Ha az ellenfél válaszol és annak a tanusitványba való felvételét kivánja vagy megengedi, akkor az folytatólag beigtatandó a jegyzőkönyvbe és az ellenfél által is aláirandó. A válasz ezen esetben folytatólag a nyilatkozat után a tanusitványba is beirandó.

2. Ha a közjegyző azon felet, kihez az értesitvény intézendő — nem ismeri, ugyanazonosságáról a fennálló szabályok szerint kell meggyőződnie.

38. Példány.

Tanusitása valamely nyilatkozat közlésének, ha az ellenfél **nem találtatik hon.**

$\frac{....}{....}$ ügyszám.

Jegyzőkönyv.

Hely és kelet (betükkel.)

Felvétetett általam N. N. x....i kir. közjegyző által.

Megjelenik A. (*család- és keresztnév, polgári állás, lakhely*), és felkér engem, hogy B.-vel (*család, keresztnév, polgári állás, lakhely*) az ő lakásán a következő nyilatkozatot közöljem szóval, szükség esetén ajánlott levélben pósta utján vagy biróság által: „Én A. B.-nek utasitása folytán és számára a mult székesfehérvári vásáron egy pár négy és öt éves korban lévő paripát 800 frt azaz Nyolczszáz frton osztr. értékben vásároltam. Felszólitom ezennel B.-t, hogy a lovakat átvegye, és a vételárt kezemhez lefizesse, és pedig három nap alatt a közléstől számitva, mert különben a lovakkal máskép rendelkezem — teljes kártéritésemet fenntartván." ———

Megjegyeztetik, hogy én alólirt közjegyző arról: miszerint két fiatal pejló A. fennti házában levő istállóban tartatik — személyesen meggyőződtem.

(A. *aláirása.*)
N. N. kir. közjegyző.

E felől a mai napon .... órakor D.-t (*család- és keresztnév*) fenti lakásán tudósitani akartam, de őt ott nem találván, a tudósitvány egy kiadványát a .... i kir. járásbiróságnál, — B.-nek leendő kézbesitése végett — benyujtottam.

N. N. kir. közjegyző.

Dijak...

Tanusitvány.

$\frac{....}{....}$ ügyszám.

Alólirott N. N. x .... i kir. közjegyző ezennel tanusitom, hogy én A. (*család- és keresztnév, polgári állás, lakhely*), B-vel

(*család- és keresztnév, polgári állás, lakhely*) a mai napon . . . . órakor fenti lakásán a következő nyilatkozatot: . . . . akartam közölni. Minthogy azonban B-t otthon nem találtam, ezen tanusitványt kiállitottam és annak egy példányát a . . . . i kir. járásbiróságnál, B-nek leendő kézbesités végett, benyujtottam.

Hely és kelet (*betükkel.*)

(P. H.) N. N. kir. közjegyző.

Dijak:

39. Példány.

Tanusitása valamely nyilatkozat közlésének, ha a megkeresés **távirat vagy levél által történik.**

$\frac{\cdots\cdot}{\cdots\cdot}$ ügyszám.

Jegyzőkönyv.

Hely és kelet (*betükkel.*)

Felvétetett általam N. N. x . . . . i kir. közjegyző által.

Folyó évi . . . . . (*a távirat vagy a levél kézhezvételének ideje*) A-tól az idefüzött távirat (levél) érkezett hozzám, melyben megkeres engem, hogy a benne foglalt nyilatkozatot általam személyesen ismert B-vel (*család-, keresztnév*) . . . . . . (*a hely a hol a nyilatkozat közlendő*) közöljem.

N. N. kir. közjegyző.

Ennek folytán ma . . . . . . (*az idő és aztán a hely*) mentem és B.-vel a távirat (levél) következő tartalmát . . . . élő szóval közöltem.

N. N. kir. közjegyző.

Dijak: . . .

Tanusitvány.

$\frac{\cdots\cdot}{\cdots\cdot}$ ügyszám.

Alólirt N. N. x . . . . i kir. közjegyző ezennel tanusitom, hogy A-nak távirati (levélbeli) megkeresése folytán általam személyesen ismert B-vel . . . . (*a nyilatkozat közlésének ideje és helye*) a táviratban (levélben) foglalt következő nyilatkozatot . . . . élő szóval közöltem.

Hely és kelet (*betükkel.*)

(P. H.) N. N. kir. közjegyző.

Dijak: . . . .

K. Közlemény tartalmának és elküldésének tanusitása.

40. Példány.

$\frac{....}{....}$ ügyszám.

Jegyzőkönyv.

Hely és kelet (betükkel).

Felvétetett általam N. N. x . . . . i kir. közjegyző által.

Megjelenik A. (*családi-, keresztnév, állás, lakás*) és átadja a következő levelet: (*irandó ennek tartalma szóról-szóra*) és megkeres miszerint ezen levelet B. (*családi-, keresztnév, állás, lakás*) részére ajánlva a postára adjam.

(A. *aláirása.*)
N. N. kir. közjegyző.

Ennek folytán a kérdéses levelet boritékba tettem, ezt pecsétemmel akként lepecsételtem, hogy az ennek sérelme nélkül felnembontathatik — a boritékra pedig e czimet irtam: „B"-nek (*családi-, keresztnév, állás és lakhely*) — és a levelet azután a mai napon ajánlva a helybeli postára adtam. Az erről szóló postavevényt pedig e jegyzőkönyvhöz csaltoltam.

N. N. kir. közjegyző.

Dijak . . .

Tanusitvány.

$\frac{....}{....}$ ügyszám.

Alólirt N. N. x . . . . i kir. közjegyző ezennel tanusitom, A-nak (*családi-, melléknév, állás, lakás*) megkeresésére a mai napon B. (*családi-, melléknév, állás, lakás*) részére a helybeli postára ajánlva A-nak következő levelét: (*irandó ennek tartalma szóról-szóra*) feladtam.

Hely és kelet (betükkel.)

(P. H.) N. N. kir. közjegyző.

Dijak . . .

L. Óvások.

41. Példány.

$\frac{....}{....}$ óvási szám.[1])

Váltó-óvás.

[*Esetleg: kereskedelmi papirok óvásánál.*]

Óvás.

Bevezetés: Én N. N. x . . . . i kir. közjegyző ezennel bizonyitom, hogy én A. (*család- és melléknév*) megkeresésére Egy-

ezer nyolczszáz hetvenötödik év ..... hó ....-án (*esetleg az óra is kiteendő*) helyben Budapesten B.-nek (*családi-, melléknév, állás, lakás*) mint elfogadónak (*esetleg:* névbecsülő, *vagy* utalványozottnak) saját lakásán (üzleti helyiségében) következő tartalmu ...... bélyeggel ellátott váltót (*esetleg:* utalványt): ————————
Következik a váltó illetőleg kereskedelmi papir teljes és szó szerinti másolata) elfogadás [*esetleg*: fizetés] végett személyesen bemutattam, és tőle következő feleletet nyertem: ————————————————
(*Irandó a felelet lehetőleg szóról szóra.*)

Záradék: Miről a fizetés (elfogadás) hiánya miatt ezen óvást felvettem.

(P. H.) N. N. kir. közjegyző

Dijak....

Megjegyzések:

1. Az óvások nem az ügykönyvbe igtattatván, nem a folyó ügyszámmal, hanem a külön óvási számmal látandók el.

2. A váltó illetőleg utalvány másolata külön, azaz, utólag is vehető fel az óvásba.

3. Ha azon személy, kinél az okirat bemutatandó, nem válaszol, akkor e körülmény megemlitendő.

4. És ha az hon nem találtatik, illetőleg a körülményekhez képest szükséges (esetleg: a rendőri hatóságnál, a községi elöljáróságnál tett) nyomozások után sem található — akkor e körülmény constatálandó az óvás-levélben.

IV. IROMÁNYPÉLDÁK A IX. FEJEZETHEZ.

42. Példány.

Okiratok, készpénz és értékpapirok **letételéről** szóló jegyzőkönyv (106., 108. §§.)

....
———— ügyszám.
....

Jegyzőkönyv.

Bevezetés: *Hely és kelet* (*betükkel*).

Felvétetett általam N. N. x.....i kir. közjegyző által ————————————————
———————— Tárgy: ————————
.... (*megjelölendő a letét tárgya*) letétele.

A. (*családi-, keresztnév, állás, lakás*) nekem kir. közjegyzőnek további megkeresésig leendő őrizet végett átadja a következő okiratokat . . . . . [*esetleg : B.* (*családi-, melléknév, állás, lakás*) kezéhez leendő kiszolgáltatás végett átadja a következő: . . . . . . (*megjelölendők az illető tárgyak és pedig az okiratok a rajtok lévő bélgeg kitétele mellett.*]

Záradék: Felolvastatott s aláiratott.

(P. H.) (A. *alairása.*)

N. N. kir. közjegyző.

Dijak . . .

Elismervény.

A mai nap $\frac{\cdot\;\cdot\;\cdot\;\cdot}{\cdot\;\cdot\;\cdot\;\cdot}$ ügyszámra vonatkozólag felvett jegyzőkönyv' kapcsában elismerem, hogy nekem A. (*családi-, melléknév, állás, lakás*) következő okiratokat . . . (*megjelölendők az okiratok*) további megkereséseig leendő őrizet, [*esetleg : B.* (*családi-, melléknév, állás, lakás*) kezéhez leendő kiszolgáltatás végett következő . . . . . . (*megjelölendők a tárgyak*)] átadott.————————

Hely és kelet (*betükkel.*)

(P. H.) N. N. kir. közjegyző.

Dijak:

Megjegyzések:

1. Azon esetre, ha a letét posta utján küldetik a közjegyzőhöz, — az illető levél, mely a jegyzőkönyvet pótolja, a folyó ügyszámmal, a beérkezés napjával, a közjegyző aláirásával és pecsétjével, és a dijjegyzékkel, szóval mindazon adatok és kellékkekel ellátandó, melyek a jegyzőkönyvbe tartoznak. Nincs azonban kizárva; hogy a közjegyző ily levélbeli letéteményezés esetén is letéti jegyzőkönyvet felvegyen, és ahhoz a levelet csatolja. — Sőt ezt még czélszerübbnek is tartjuk oly esetben, midőn a letét másnak leendő kiszolgáltatás végett küldetik be, mert ily esetben a kiadásról amúgy is külön jegyzőkönyv veendő fel, mely mindjárt a letéti jegyzőkönyvre volna irható.

2. Ha a letét tárgyát zárt végrendelet képezi, a közjegyző egyszersmind megjegyzi a jegyzőkönyvben azt is: hogy a netán hiányosan lezárt boritékot a törv. 106. §-a értelmében saját hivat. pecsétjével is lezárta. Ezt a törvény ugyan nem rendeli, de az eljárás pontossága kivánatossá teszi.

43. Példány.

Okiratok **kiadásáról** jegyzőkönyv, ha a kiadás a **letevő részére** történt.

$\frac{....}{....}$ ügyszám.

Jegyzőkönyv.

Bevezetés: *Hely és kelet (betükben).*

Felvétetett általam x....i kir. közjegyző által ——————

——————— Tárgy: ——————

(*megjelölendő a tárgy*) kiszolgáltatása ——————

Tartalom: Előttem személyesen ismert A. (*családi- és melléknév, állása, lakása*) az általa $\frac{....}{....}$ ügyszám alatt folyó évi ... án felvett jegyzőkönyv szerint letett okiratokat visszaveszi — és ezt sajátkezü aláirásával megerősiti ——————

Záradék: Felolvastatván aláiratott.

(P. H.) (*A. aláirása.*)

N. N. kir. közjegyző.

Dijak...

Megjegyzések:

1. A visszaadás mindjárt a letéti jegyzőkönyvben is bizonyitható; ha azonban a visszaadásról külön jegyzőkönyv vétetett fel — akkor a visszaadás ténye a letéti jegyzőkönyvben feljegyzendő.

2. Az átvevőt a közjegyzőnek személyesen ismernie kell — különben ugyanazonosságáról a törvényes szabályok szerint kell meggyőződnie.

3. Ha a fél irni nem tud, a 80. §. alkalmazandó — vagyis két ügyleti tanu, vagy egy másik közjegyző meghivandó — mert a kiadási jegyzőkönyv okiratot képez.

44. Példány.

Okiratok, értékpapirok vagy készpénz **kiadásáról** jegyzőkönyv, ha a kiadás **más magán személy** részére történik.

$\frac{....}{....}$ ügyszám.

Jegyzőkönyv.

Bevezetés: *mint 43. alatt.*

Tartalom: Előttem személyesen ismért B. (*családi- és melléknév, állás, lakás*) az A. (*családi- és mellléknév*) által $\frac{....}{....}$ ügyszám alatt folyó évi .... án felvett letéti jegyzőkönyv

szerint letett ..... (*megjelölendő a tárgy*) átveszi és ezt sajátkezü aláirásával megerősiti.

Záradék: Felolvastatván aláiratott.

(P. H.) (*B. aláirása.*)
N. N. kir. közjegyző.

Dijak ...

Megjegyzések:

1. A 43. példánynál tett megjegyzések ide is vonatkoznak.

2. A kiadásnak legfelebb 8 nap alatt kell megtörténnie, a mennyiben a letevő más határidőt nem szabott, ha pedig az illető fél nem találtatik, a letét a letevőnek visszaküldendő, vagy birói őrizet alá adandó.

3. Ha a tárgy birói őrizet alá adatott, a kiadásról külön jegyzőkönyv fel nem veendő, hanem a letételről nyert bizonyitvány egyszerüen a letéti jegyzőkönyvhöz csatolandó, és a történtekről a letevő azonnal értesitendő.

V. IROMÁNYPÉLDÁK A XIII. FEJEZETHEZ.

45. Példány.

Egyszerü **hiteles kiadvány** záradéka. (138. és 139. §§.)

Én alólirt kir. közjegyző ezennel bizonyitom, hogy ezen hiteles kiadvány, mely az alólirt napon A.-nak helyben kiadatott, az .... ügyszám alatt őrizetem alatt lévő ..... bélyeggel ellátott ősirattal mindenben megegyezik.

Hely és kelet (betükkel).

(P. H.) N. N. kir. közjegyző.

Dijak:

irási dij . . . .
hitelesitési dij . . . .
bélyeg . . . .
összesen . . .

Vagy pedig:

Ezen A. részére kibocsátott hiteles kiadvány az .... ügyszám alatt őrizetem alatt lévő ..... bélyeggel ellátott ősirattal mindenben megegyezik.

Hely és kelet (betükkel).

(P. H.) N. N. kir. közjegyző.

Dijak:

Megjegyzések:

1. A kiadvány szövegébe a meghatalmazványok és az okirat egyéb mellékletei is felvétetnek akképen, hogy a hitelesitési záradék ezekre is kiterjedjen. E mellékletek a záradékban különösen is megemlitendők.

A felek kivánhatják a mellékletek mellőzését — de e mellőzés a záradékban világosan kiemelendő. Ily kiadvány alapján végrehajtás el nem rendelhető. (139. §.)

2. Ha a kiadvány oly hiteles másolat alapján bocsáttatik ki, mely a 135. §. esetében az eredetit pótolja — ez a záradékban világosan megemlitendő.

46. Példány.

Záradék, ha a hiteles kiadványt **helyettes** bocsátja ki.

Ezen A. részére kibocsátott hiteles kiadvány az N. N. x....i kir. közjegyző irattárában $\frac{\ldots}{\ldots}$ ügyszám alatt őrizett.... bélyeggel ellátott ősirattal mindenben megegyezik.

Hely és kelet (betükkel.)

(P. H.)

M. M.
mint a ..... közjegyzői kamarának 18... év......hó ...-án .... szám alatt kelt rendelvényével N. N. kir. közjegyző helyébe kirendelt helyettes.

Dijak....

47. Példány.

Ismételt hiteles kiadvány záradéka (143., 144., 145. §§.)

Ezen hiteles másod-kiadvány [*esetleg:* harmad-kiadvány *stb.*] mely az ezen ügyletben érdekelt feleknek általam $\frac{\ldots}{\ldots}$ ügyszám alatt felvett jegyzőkönyvben foglalt megegyezéséhez képest A. részére kibocsáttatott, [*esetleg, ha t. i. a kibocsátás a 143. §. b.) pontja alapján történik:* mely A. részére azon oknál fogva bocsáttatott ki, mert ez nekem a részére .... (*kiteendő az idő*) kiadott első hiteles kiadványt mint hibást (*vagy:* hiányost) a mai napon visszaszolgáltatta, — *esetleg, ha az ismételt kibocsátás a 43. §. c. pontján alapszik:* mely A. részére azon oknál fogva bocsáttatik ki, mert a neki kiadott első kiadvány a ....törvényszék....... kelt....... számu végzésével megsemmisittetett, — *esetleg ha t. i. a kiadvány az idézett §. d. pontja alapján kéretik:* mely a ....törvényszék........végzése alapján A. részére kibo-

csáttatott] az irattáramban ---- ügyszám alatt őrizett . . . . . bélyeggel ellátott ősirattal mindenben megegyezik.

Hely és kelet (betükkel).

(P. H.) N. N. kir. közjegyző.

Dijak. . . .

48. Példány.

Hiteles **kivonat** záradéka (142. §.)

Ezen A. részére kibocsátott hiteles kivonat az itt leirt részeiben az irattárambau ---- ügyszám alatt őrizett . . . . bélyeggel ellátott ősirattal megegyezik.

Hely és kelet (betükkel).

(P. H.) N. N. kir. közjegyző.

Dijak . . .

49. Példány.

A hiteles kiadványok kibocsátásának **megjegyzése az ősiraton,** a 45., 46., 47. és 48. példányokra vonatkozólag (138. §.)

Ezen közjegyzői okiratról A. részére hiteles kiadványt (*vagy :* kivonatot) kibocsátottam [*esetleg :* A. részére a neki . . . . (*kiteendő az idő*) kiadott első kiadvány visszaszolgáltatása folytán, — *esetleg :* A. részére a neki . . . . kiadott első kiadványnak a . . . . törvényszék . . . . . . végzésével kimondott megsemmisitése folytán ; *esetleg :* A. részére a . . . . törvényszéknek ezen ősirathoz csatolt . . . . . végzése alapján másod- (harmad- *stb.*) hiteles kiadványt kibocsátottam.]

Hely és kelet (betükkel).

(P. H.) N. N. kir. közjegyző.

esetleg :

M. M. mint a . . . . . közjegyzői kamara . . . . . sz. rendelvényével kirendelt helyettes.

Megjegyzés:

Ha a közjegyző az ősiratot a 135. §. esetében kiadván, a kiadványokat a visszatartott hiteles másolatról bocsátja ki — akkor e megjegyzések e másolatra irandók, és a visszaszolgáltatandó ősiratra utólag átvezetendők és pedig azon körülmény különös kiemelése mellett, hogy az illető kiadvány: „a törvényszéki elnök esetleg járásbiró által hitelesitett s az ősiratot helyettesitette másolatról“ adatott.

50. Példány.

A hiteles kiadványok kibocsátásának megjegyzése a **visszaadott hibás vagy hiányos korábbi hit. kiadványon** (145. §.)

E kiadvány nekem visszaszolgáltatott, és közokirat minőségét vesztette.

Hely és kelet (betükkel).

N. N. kir. közjegyző.

Megjegyzés:

A visszaszolgáltatott kiadvány az ősirathoz csatolandó.

51. Példány.

Hitelesitett másolat záradéka.

Ezen A. részére kiadott hiteles másolat az irattáramban $\frac{....}{....}$ ügyszám alatt őrizett . . . . . bélyeggel ellátott ősirattal mindenben megegyezik.

Hely és kelet (betükkel).

(P. H.) N. N. kir. közjegyző.

Dijak . . .

Megjegyzések:

1. A hitelesitett másolat kibocsátása az ősiraton nem jegyeztetik meg.
2. Az egyszerű másolatra a közjegyző semmiféle záradékot nem ir.

TARTALOM:

IV. FEJEZET.

V. FEJEZET.

VI. FEJEZET.

VII. FEJEZET.

VIII. FEJEZET.

IX. FEJEZET.

X. FEJEZET.

XI. FEJFZET.

XII. FEJEZET.

XIII. FEJEZET.

XIV. FEJEZET.

XV. FEJEZET.

XVIII. FEJEZET.

XIX. FEJEZET.

Függelék.

Ministeri rendeletek.

Sajtó-hibák.

Lap.	Sor.	
1.	6.	arányban helyett olvass: irányban
12.	23.	jelentésének „ „ jelenlétének
16.	30.	tartomány „ „ tartományok
46.	22.	213 „ „ 208.
62.	8.	Mi „ „ Mig
86.	18.	egyletek „ „ egylet
94.	12.	„a“ és „testi“ közé felveendő: „az 54. §. szerinti“
97.	15.	elé helyett olvass: alá
107.	16.	„ellen“ és „csak“ közé felveendő: „(az 1868. LIV. tczikk 167. §-ának eseteitől eltekintve)“
110.	18.	„teendőkben“ és „ezentúl“ közé felveendő: „a mennyiben ezek ilyeneket az eddigi gyakorlat szerint végeztek“
115.	12.	„valódiságát“ és „bizonyiték“ közé felveendő: és a fél beismerését az okirat fel- illetőleg elolvasása iránt“
122.	37.	„expedition“ és „nak“ közé felveendő: „és copie“
133.	25.	„közjegyző“ előtt e szócska: „két“ elmarad
151.	13.	jelentkezzék helyett olvass: érintkezzék
155.	9.	100. §. „ „ 102. §.
156.	20.	körülményét „ „ körülményeit
178.	10.	„és“ elmarad.
203.	13. 15. és 16.	„hitbizottmány“ helyett olvass: „hitbizomány“
227.	29.	„bajor“ és „a“ közé felveendő: „törvény“
241.	4.	„kimondott elmarad.
245.	36.	„okiratából“ helyett olvass: „okiratáról“
254.	23.	„büntetés“ „ „ „büntetése“
278.	6.	„megállapodása“ „ „ „megállapitása“
—	11.	207 „ „ 206.
286.	28.	„gondoskodott“ „ „ „gondolt“

Weiszmann testvérek könyvnyomdája

